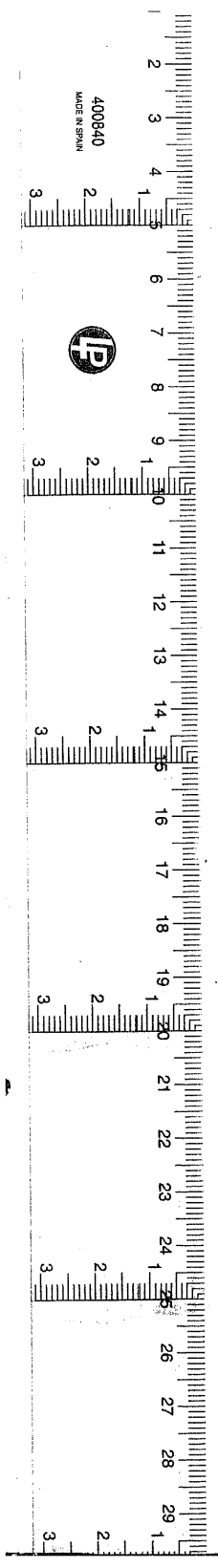

2.1

687

sl. h. 2° p. 6 ellusa

Vella Comp. de A. H. de Granada

R. 7207

AVGVSTINI NIPHI

MEDICES, PHILOSOPHI SVESSANI. IN LIBRIS
ARISTOTELIS METEOROLOGICIS COMMENTARIA.

Eiusdem generalia Commentaria in Libro de mistis: qui a veteribus Quartus Meteororum liber inscribitur. Et a iunioribus Meteorologicon dicitur.

Quibus adiectus est locupletissimus index eorum quæ tam in textu, quàm in commentariis pertractantur, serie alphabetica ordinatus.

Omnia multo, quàm antea, emendatiora: ac restituta non pauca.

Anno post partum intemeratæ virginis, in prælo Brandini & Octaviani Scotti fratrum, hæc Commentaria curiose cudebantur.

VENETIIS M. D. XL.

Præfatio.

METEOROLOGICA Commentaria Pompei Columna optime princeps quod læ-
to animo, hilariq; vultu sis suscepturus, earum rerum magnitudo promittit, de quibus in
Meteorologicis libris agitur. Nam licet Aristoteles, vniuersam meteorologiam in tribus li-
bris dissectuerit, omnia tamen quæ in sublimi spectantur, quatuor partibus admiratione
dignis complexus est. In quarum prima de igneis, deq; phantasmatibus, quæ ignis natu-
ram magis imitatur pertractatur, ignea sunt, flammæ, stipulæ, capræ, iacula traiectiones, & quæ veluti
stellæ deciduæ videntur, candelæ, trabes, columnæ, torres, lanceæ, clypei, globi, faces, pyramides, draco-
nes volantes crinitæ. Phantasmata autem sunt hiatus, colores, illuminationes, voragine, lac. In secun-
da vero parte de aqueis quæ, sunt, vapor, pluuia, ros, pruina, nix, grando, imbres illuiones, fontes, flu-
mina, maria. In tertia de aeris vt sunt venti, terremotus, coruscationes, fulgetra, tonitrua, fulmina; pro-
cellæ, turbines, apparitiones, quæq; radiorum refractione fiût, vt, arcus, virgæ, soles, lunæ. In quarta de
niq; de terreis, veluti sunt, aurum, argentum, stannum, ferrum, cuprum, electrum, plumbum, hæc om-
nia licet pro elementorum numero dissecta sint, Aristoteles tamen vt diximus tribus libris complexus
est. Nam qui quartus liber, Meteorologicon a iunioribus dicitur, non est meteorologicus, cum gene-
ratim ibi de mistis agatur, quæ ad meteorologiam non attinet. Hæc autem omnes qui naturalium re-
rum causas contemplati sunt, Summo studio, omni diligentia ac incredibili desiderio persequuti sunt,
quippe cum in his fere totius naturalis philosophiæ, fructus contineatur, nam quæ in vniuersalibus
libris pertractantur, scholastica magis ac remotioris cuiusdam studii, quam Principibus digna sunt.
Et quæ probe mihi perspectum est, hæc quæ de his sunt commentaria, te omni expectatione esse susceptu-
rum. Iure tibi illa dedico, quando doctrina moribus ac virtutibus perspectis. Quibus cæteros Princi-
pes, sine controuersia, aut antecellis aut facile æquas, & integritate quæ admodum nomine, ita quoq;
re ipsa, alter magnus Pompeius, & qui Patrum tuum virum fortissimum ac integerrimum Prospe-
rum non solum imitaris, sed in omnibus referre eniteris. Accedit ad hæc q; Philosophorum, ac omniū
eorum qui virtute aliqua pollent, studiosissimus Patronus atq; fautor semper fueris, vt priscum Mæ-
cenantem, vel ipsum Octauium longe præstes, nam cum bonarum artium studiosi Principem beni-
gnum, liberalemq; remuneratorem inueniant, neminem (utinam nõ malignos ac persecutores) in
te vno solo, & confugium, & portum, vt vera experientia nos testatur semper inuenerunt. Hæc igitur
Commentaria, vt æderem a victoria Columna auala. Flore q; & gemma nostri æuitantopere efflagi-
tata (quæ quidem calcaria volentē incitarunt, Iure tibi ob commune nomen ac virtutes, do, dico, & de-
dico. Hinc cognoscet oēs quanti te semp fecerim & quantū te cæteris oibus prætulerim. Vale,

Index eorum que in toto opere pertractatur, ordine alphabetico, locupletissimus.

uea, vel fenestra. car. 27. col. 3. littera. I.
 Album fortius mouet visum: q̄ nigri: et ideo albū videt
 propinquius videt. & nigri remotius. & sic cū sint in
 eadē distantia albū & nigri distincta nigrum apparet
 profundius: & remotius. & hic est causa: q̄ apparent
 hiatus. car. 22. col. 1. littera. D.
 Ab hiatus multoties excidit dāli. s̄. sup̄tes ardētes: q̄ri
 aer denigratus in medio magis cōgregat q̄ nō est in
 tenſe cōcretus hiatus solū v̄. car. 22. col. 2. littera. E.
 Albū ipsius luminosi corporis. I. Iumē in nigro exhalatōis
 vel aeris aut incōtractū, aut circū pōsitū, aut collateraliter
 collocatū aut variis figuris cōstitūtū multas phas/
 matum varietates facit. car. 22. col. 2. lit. F.
 Arist. innuit visionem fieri extramittendo vt perspectiua
 credunt sic q̄ visio fiat per hoc q̄ a visu nostro radius
 visualis, exit, & frāgitur ad rem visam, fractione perue
 niente ad lucidum rem ipsam illuminans. car. 24. co/
 lum. 1. littera. C.
 Aliud est videre motū rei per visum, & aliud per visum
 inuestigare motū rei. car. 27. col. 3. lit. I.
 Aer tertij regionis mouetur motu cæli, non via tractus
 sed via naturali & ordine vniuersi: vnde non est ita ve
 lox, cometa mouetur via tractus: ideo mouetur ita ve
 lociter sicut trahens. car. 28. col. 1. lit. B.
 Agens cometarū secundum Arist. est aliquod igneū cui
 obiter occurrit exhalatio a calore solis sursum eleua/
 ta. Addit albu masar marem cum dominus est anno
 rum in quibus magne cōiunctiones fiunt &c. Et pro
 lomeus addit cum mars aut mercurius egyptici signi
 dominus fuerit. car. 29. col. 1. & 2. lit. D. E.
 Anno. 44. s. cometa affludie micante & illa magna italiae
 partem bello conflixit multas praclaras vrbes diri/
 puit: & tandem congregatis exulibus venetiaē cōdun/
 strū in mari. car. 30. col. 4. lit. Q.
 Aeris supremā potentiam hēt ignis. Et propter motum
 difgregato aere consistit ea qua fit cometa accendi
 tur. car. 34. col. 2. lit. E.
 Aeris duo sunt loca. Superior in quo ignea fiunt. Alter in/
 ferior, in quo fiunt aerea, & aqua. Et hic hēt gradus,
 nā in parte suprema huius fiunt pluuia, nix, & grādo
 in ima, ros, & pruina. car. 36. col. 1. lit. E.
 Aqua generatur cū vapor sursum eleuatus derelinquit
 a caliditate exhalationis, & reflexionis luminis & red/
 dit ad pristina densitudinem & frigiditatem. car. 36.
 col. 2. littera. H.
 Aeris media regio de per se est frigidior per priuationē
 causarū calefactorum. f. reflexionis radiorū, & mo/
 tus diurni. Et est etiā frigidior positue per accidens.
 car. 36. col. 4. littera. N.
 Aeris media regio, licet non sit summe frigida, tamen in
 ipsa possunt generari summe frigida propter reduc/
 tionem vaporis ad suam naturam, & per antiperista/
 sim. car. 36. col. 4. lit. P.
 Altitudo mediae regionis aeris incipit vbi desinit radij
 reflexi: & desinit vbi incipit motus diurnus vel vbi aer
 mouetur motu diurno. car. 36. col. 4. lit. Q.
 Aeris media regio circularis est valde lata, non distas
 a nobis vltra 1200. passus, & est inaequaliter alta, nec
 vbiq̄ equalis: nec eius punctus medius equidistans ab
 extremis. f. concauo linee vbi supra.
 Aqua licet sit medium inter vaporem, & pruinae secū/
 dum dispositionem: non tamen est mediū transicus:
 nam potest vapor prius trāsire in pruinae, q̄ conuer/
 ratur in aquam. car. 38. col. 1. lit. A.
 Aqua calida citius coagulatur a frido secundū tps, q̄ aqua
 frigida nō autē facilius, quia interior friditas requirit
 ad cōgelationē aque frigide. car. 38. col. 1. lit. D.
 Agens rotis duplex: mouens & iuuans. Mouere item du/
 plex, disponēs, & generās. car. 38. col. 3. lit. I.
 Antiperistasis fit calido, & frigido fe inuicem circūdan/
 tibus: cuius signū est, q̄ interiora terrae estate frigi/
 da sunt, hieme calida. car. 40. col. 3. lit. k.
 Aqua calida citius coagulatur, quia rarior est. nā licet ra/
 ritas nō sit de principis actiuis, nec passius, est dispo/
 nens subiectum ad passionē. car. 41. col. 2. lit. G.

Rcus circa solem ap/
 paruit Opimii tem
 pore. Fabij, Portijq̄
 Consul. Et longū tri/
 ng apparuerūt tem
 pore cōsularē Domi
 cii, quae a nonnullis
 nocturni soles ap/
 pellantur. Carta. 2.
 colūna. 2. littera. H.
 Aer igni quomō est p
 pinquior aliis, & a/
 qua terrae. car. 4. co.
 1. littera. A.
 Aqua cur naturaliter
 collocatur cū terra.
 car. 7. col. 1. lit. B.
 Aristoteles inter elementa ponit proportionē equalita/
 tis secundū virtutes, & inaequalitatis secundū magni/
 tudines, quod Alex. pbat. car. 7. col. 4. lit. O.
 Antiqui supponūt vniuersi elementū ad alteq̄ esse decupla/
 proportionem. car. 9. col. 4. lit. P.
 Aeris tres sunt regiones, suprema, infima, & media. Et ea/
 rum distinctio & cōmpo. car. 10. col. 3. lit. I.
 A supremo loco sursum vsq̄ ad lunā est alterum corp⁹
 ab igne, & aere, & alijs. & in hoc corpore hoc purius est
 hoc autem minus sincerum, & alias differētia hēt in
 luciditate, densitate, p̄fectiōe & virtute. c. 11. col. 1. lit. D.
 Aeris ima regio suscipit vapores & exhalatōes a quibus
 habet humorē & calorē. Suprema vero solū suscipit ex/
 halationē a qua h̄ caliditate & siccitate. car. 11. col. 4. Q.
 Aer vniuersus naturalis cōpōne q̄ aer est, est calid⁹ & hu/
 midus, f. vltra ad pōt. scdm partes habete humidita/
 tē & frigiditatē accidentale. car. 12. col. 1. lit. A.
 Aer imē regionis est humidus magis q̄ tempatus: vel quia
 vapores in maiori q̄titate fiunt: q̄ exhalatōes: vel quia
 vapores sunt humidiores q̄ exhalatōes. Aut quia ex/
 halationes nō ita morant̄ in ima regione sicut vapo/
 res. car. 12. col. 1. littera. B.
 Aeris ima regio nō est ex oīe p̄ equaliter humidā. ibidē.
 Arist. imaginat̄ aggregatum ex terra, aquis & aere: quā
 intra irregularitates terrae continetur fieri vnum cor/
 pus quasi totum esset terra. car. 12. col. 1. lit. H.
 Aer sup̄mae regionis mouet̄ circulariter captus metha/
 phorice: quia a communi motore supranaturaliter,
 & nō naturaliter a p̄pria forma. car. 12. col. 4. lit. O.
 Aer sup̄mae regionis & mediae sunt continui natura/
 liter & mathematice. Aer cum igne naturaliter tantū
 cōtinui sunt & mathematice cōtigni. car. 12. col. 4. lit. P.
 Aer in sup̄ma regione dato q̄ possit a potentissima cō/
 stellatione in frigidari nunq̄ tamē conuertet̄ in aquā
 quia statim illius pars grauis & cōdensata descender
 ad locum mediae regionis. Et altera subtilis ascēdet ad
 ignē, vel remanebit in illo loco aeris. car. 14. col. 1. lit. A.
 Aer & ignis non sunt perpetua secundū numerum quo
 niam sunt corruptibilia a potentibus stellis disposita
 ad corruptionem mouentur ad loca corruptionum.
 car. 15. col. 1. littera. C.
 Agens per actionem priuationem nullius effectus videt̄
 esse causa nisi priuationi. car. 15. col. 4. littera. N.
 Aggregatū ex omnibus orbibus suo motu calefacit ignē
 & aerem sup̄mae regionis mouendo motu diurno.
 Aqua forma potest stare cum dispositionibus sibi discō/
 uenientibus, cum quibus nō possit introduci. f. cum
 caliditate & leuitate intensis. car. 17. col. 4. littera. O.
 Aquae impressiones omnes ex vapore fiunt. & modus
 car. 18. col. 4. littera. N.
 Anaxagoras sidera cadentia esse stellas arbitratur esse esse
 q̄ de natura caelesti, quae per caelum discurrant. car.
 20. col. 4. littera. Q.
 Apertura duplex altera quae graece chasma hoc est hia/
 tus dicitur, altera graece bothgus, latine vorago fo/

Fatorumq̄ vices & inexuperabile pensum.
 Parcarum expendis: vel quae mauortius ignis.
 Inferat: & tristi Saturnus nuntiat ira
 Amborumq̄ odium Iouis vt Clementia praesens
 Mitiget: & Veneris ridens mortalibus Astrum
 Q. uid diuus Interpres monstrat Cyllenus Ales
 Extima quid fratris radiis contraria Phoebe.
 Q. uid lucis rerumq̄ pater ferat auricolos Sol.
 Q. ueis variat momentis: & quibus internalis
 Sydera: & alterno quae ducunt cuncta meatu
 Maeste animo: ingenioq̄ altum qui Scandis Olympū
 Nubila cui terrae linquenti Iuppiter Aulam
 Pandit: & arcanas dat diuum noscere leges
 Nos quamq̄ sine te veluti sine remige Puppis
 Ionio in magno: aut puppis spoliata magistro
 Non tamen in decorem penitus: residemq̄ iuuentam
 Ducimus: Immenso saltus intrare Cleantem
 Sed iuuat & celsum Crisippi ascendere collem
 Verborumq̄ ingentem illine molimur aeternum
 Nunc Academiæ iuuat & de nomine Syluam
 Distinctoq̄ horros culti penetrare licit
 Hinc spirant animis semper felicitibus aurae
 Ocima quae parnacemq̄ ferant hinc lilia nobis
 Perpetuae rosae: ac immortales Amaranthi
 Hos animos atq̄ haec donat nobi commoda. Prosper
 Armipotens Prosperitatis praecula Columnae
 Progenies: nobis haec praestat & otia dulcis
 Parthenope Ingeniis semper fecunda virorum
 Et quenq̄ illex animi male sana voluptas
 Obstrepit: Euboico veluti quae gurgite Virgo
 Illectas molli mergebat voce Carinas.
 Atramentum & tenor hic animi: & vis viuida nondum
 Infracti: ac Gomites ceu olim pellacis Vlixei
 Præteriens blandis obstruxi vocibus aures.
 Tu modo ne desis studiorumq̄ ingentibus ausis:
 Cumq̄ pares lucis & somni fecerit horas
 Libra: vel inuersum mutarit Scorpius annum.
 Parthenopem redeas: quid Auentia. Niphe motaris
 Vota hominum placidis iam nūc tibi surgit ab anti
 Sebethus, blanda coniugum immurmurat vnda
 Et tibi pausillimum: tibi carula Mergilline
 Et pompeiani reboant noua carmina colles
 Ergo adis: nostrumq̄ Iuues quandoq̄ laborem:
 Te duce ni Lachesis primos truncauerit annos
 Tempora vt tandem cingam peneide fronte.
 In latium & referam insigni cum laude Corona.

NIPHVS.

Retra colis sine me veteris fecunda Sineffe
 Niphe renascentis Sophiae spes s̄pla decuq̄
 Aeternum patriae: iuuat & de collibus altis
 Aruncē antiquae cuius spectare ruinas:
 Saxaq̄ adbus docti viciis de laude superba
 Ciculis amne tuos tāto post tēpore fundos
 Insignes olea & non aspernantis vitem
 Arua Auiana iugis: falcisq̄ e nomine villam
 Illic & postis curis: nunc fallere vitico.
 Q. ueris aem: & laqueo leporem captare fugacem:
 Aut canibus capreas agitas: ceruumq̄: Suemq̄:
 Nunc inter ruris proceres: post liba Sacrum q̄:
 Bellua dum sceuit Nemees: rabiesq̄ minatur.
 Aerigones æstum: & morbos mortalibus ægris:
 Cernis humi fusos iuuenes: tenerasq̄ puellas
 Permixtosq̄ fenos placidis terere otia ludis.
 Aut choreas agitare leues: aut brachia disco
 Tendere: & agresti corpus nudare palestra
 Aut tenerum alterne ad citharam deducere Carmen
 Incomptosq̄ sales ridet: obſcenāq̄ verba.
 An formosa olim: nunc Squallida culta Maricāt
 Viris: & horrendum Gallorum funere Lyrim
 Fortan & informes dum spectas offibus agros
 Atq̄ Artus hominum truncos: Mortalia rides
 Vota angi vanis studiis: tantosq̄ labores
 Ferre: nec humanas pacem sibi tradere mentes
 Alterius dum quisq̄ inhiat succedere rebus.
 Tantum auri: regniq̄ potest vesana Cupido.
 An tibi nunc rerum primordia pandere curae est.
 Q. uaq̄ & bylae: dia & species: specieq̄ carentis.
 Materiae vis caeca magis rerumue elementa
 Sint atomi: an similes partes: an quatuor illa
 Dia acragantini statuit quae musa poeta.
 Temporis an ratio excutitur: motusq̄ lociq̄
 Num magnum Natura parens per inane gerat res.
 Finium ve omne: & multo alte terminus berens.
 Q. uaq̄ animi atq̄ animae sit vis: an semine cretae
 Mortali vt cecinit sublimis musa lucreti.
 Cæcypio in latium referens lita carmina melle
 An potius simplex natura: atq̄ igneus olis
 Est vigor: & Coelum repetunt hoc carcere tetro
 Corporis exute: nimium ni facta retardent
 Noxia: & in Serram dilata picacula mortem.
 Sed vetus est labor iste tibi: ex quo Niphe tulisti.
 Iam pridem in patriam victricis premia palmæ
 Nunc aliis studiis animum: & maioribus ausis
 Exerces: iuuat antiquos superare labores:

De Lucillo.

Auianum
 Falciaui.

Loca circa
 Lyrim.

Aliter Agri
 gentini.
 De Empe/
 dole.

ANC Syluam misit ad me olim Doctus Iuuenis Franciscus Pœtus Fundanus, discipu/
 lus meus dilectissimus: peneq̄ intercedat mihi. Quam quoniam aliud quid agens inter
 Libros repperi vifaq̄ est lepida, & bonae Indolis: placuit huic operi inserere. Dum li/
 bros Meteorologicos absoluerem. Vt interim agnoscant Studiosi quid ab eo sit speran/
 dum in eo opere: quod nunc de rerum naturalium principijs iuxta Aristotelis doctrinā
 molitur.

Altero semper ceteris paribus est velocior motus, q̄ loci mutatio quia fit subito. car. 41. col. 1. li. F.
Aqua de nouo genita. Et q̄ pluit est omne corpus aque fluentis. car. 42. col. 1. li. G.
Aqua ad ima terre magis grauis sua grauitate: vt est in strumetibus nature vniuersalis intendens in visceribus terre elementorū, & multorum generationē & vt seruet debitū vniuersalis ordo rerum. car. 49. col. 2. li. H.
Aqua secundū ordinē nature vniuersalis aliq̄ sua grauitate ascēdit ad cōuertendū suū contrarium in sui speciei. aliq̄ ad replendū vacuum. Et secundū ppriā eius naturā. ascēdere potest per viā compressionis, aut via equalitatis seruandae. car. 49. col. 3. li. K. L.
vno: Aqua fontium aliud duci non potest: q̄ sit principū sue originis. vbi supra.
Aqua in visceribus aliorū locorum terre, maxime montium de nouo generari potest. non tamen continua est. car. 50. col. 1. li. B. C.
Aquatūm differentia miraculose. Et earum cause. car. 50. col. 3. li. I. K. L. M.
Aqua omnis mistum est. licet aliqua sit simplicitati vicini. car. 50. col. 4. li. N.
Aquatūm & aridum relata ad solis motum semper equalia sunt. relata vero ad motum ceterarū stellarū propter variā earum cōmūtionem vno tēpore possunt minui. & alio possunt augeri. car. 56. col. 4. li. P.
Aquatūm circa terrā alie stant alie fluunt. Stantium alie sunt collecte ex fluminis, fontibus, & pluuia per naturā & sponte: vt itagna paludis & lacus. Alie collecte an ex pluuia p̄tine. ex fontibus p̄tine. car. 59. col. 1. li. D.
Aqua rōne habita ad naturā p̄ticularē eī, naturā p̄tinet stare supra ad p̄tinet ceteris altissimo. rōne vero habita ad ordinē vniuersū vt graui subsideat. aqua fluit ad locū decliuiorē ne def. vacuū. car. 63. col. 3. li. K.
Aggregatūm ex omnibus maribus & aquis non semper est equalē. car. 64. col. 4. li. N.
Actiōne cōlestis calidi in terrā aliq̄ per essentia salsum fit qd̄ exhalatio appellatur. car. 67. col. 3. li. M.
Aqua mistum quoddā ē p̄domināter aqueū. quod elemētaria virtute infrigidat & humectat. Cōlestis vero aque miraculose inueniuntur. Sicut cetera mineralia. lapides & balneā. car. 68. col. 3. li. K.
Aer differt ab vtraq̄ exhalatione humida & sicca per alteram qualitatem. car. 71. col. 2. li. G.
Aer qui est in infima regione cōsequitur lationem motu exhalationis. car. 73. col. 1. li. E.
Apud antipodas non solum est ventus spiras ab illo polo tanq̄ aquilo. sed etiā aler qui fluit ex aduerso quasi hauster. car. 77. col. 1. li. C.
Aque aliq̄ erupte sūt factis terrē motibus. nō tū pp hoc aqua fluit cā mot̄. sicut nec terra. sed hęc ab eo vt materia sūt spiritus aut vt principū. car. 90. col. 1. & 2. li. D. E.
Animalia pluuia, tempestates, & diluua presentū q̄ minus occupata imbecilliora corpora habentia illico tēpore mutationes sentiunt. car. 92. col. 3. li. E.
Aqua percussa fulgere apparet. quia ab ipsa refrāgitur noster visus ad aliq̄ frigidum. qd̄ magis de nocte fit. quia lumine die offuscatur. car. 94. col. 2. li. H.
Aliud est esse portione maioris circuli. Et aliud esse maiorem circuli portionem. car. 100. col. 2. li. G.
Ad hoc vt aliq̄ creetur requirit p̄rio q̄ realiter fiat. & q̄ nō fiat, vt in cōtentione sicut ad aliquis obiecti. & q̄ nō educatur de potentia materis. car. 115. col. 1. li. C.
Assusoria: quā vulgares Alchimistae dicunt est inutilis & impossibilis: ac dānosa. quia nō potest facere vaporē cōueniēte ḡnatiōni metalli. nec p̄t fieri aut fridū cōueniēte ḡnatiōni metalli. cū illud nō possit fieri nisi cōmensurē virtute calidi cōlestis. car. 122. col. 2. li. G.
Aque stationarie magis putrescunt. quā fluunt minus. car. 125. col. 1. li. D.
Animalia sunt in his. que putrescunt. q̄ segregata caliditas facta naturalis aialibus imperfecis cōstare facit segregata & hūida ad aliq̄ spem aialis: potissimū cū a calore cōtinentis sit vigorata: & effecta cōueniens. aut mali quod generabitur. car. 124. col. 2. li. H.

Aqua hepsefin passa dicitur. i. elixationem. Non autem oma, quia non ingrossatur sola. car. 129. col. 2. li. Q. Et car. 134. col. 4. li. N.
Aromatarū decoquū ligna. non tū dī illa elixatio: quā nō supat hūiditas vt possint ēē cibī. car. 139. col. 4. li. Q.
Ars imitatur naturam in digestionibus. quia ab elixatione & affatione: que fit in stomacho, & cōtrariis. inuēta est elixatio & affatio: que fit arte. licet hęc habeant nomina. illa non. car. 131. col. 1. li. E.
Animalia solū in aqua & terra sunt: q̄a hęc corpora materia sunt. in quibus viuunt tāq̄ in loco naturalī compe tenti ratione elementi predominantis. in aere, & igne non sunt. car. 132. col. 2. li. G.
Ab equalibus prouenit actio. qm̄ licet oē equalē rōne fore sit alteri equalē. rōne materie oē equalē est minus. quia materia est minus omni agēte. car. 133. col. 4. li. Q.
Agēs agit duabus virtutibus. scilicet calido & frido. Et patēs patēs hūido & sicco. passio aut fit aut presentia: aut absentia calidi. aut fridū. car. 133. col. 2. li. F.
Aqua & aque species nō coagulantur ab igne. sed ab eo soluantur. & liquefunt. Et talia coagulata nō ingrossantur. car. 134. col. 3. li. M.
Aque & terre cōia coagulantur ab igne solo. & a frido. Et ingrossatur ab ambobus simul. partim eodem modo: partim aliter. car. 134. col. 4. li. P. Q.
Aqua in oleo corumpitur a calido per evaporationem. Generatur per expirationem calidi. Et corumpitur in centro. Generatur in superficie. Et corumpitur in parte. Generatur in maiori parte. car. 136. col. 1. li. H.
Aceti ex vno fit per evaporationē calidi p̄tinet fūgidū & hūidū. hīs tū multū de sicco. car. 136. col. 4. li. O.
Argentum viuū non est coagulabile p̄tinet remanere a principio ad finem in ppria specie. mutata vero specie coagulari potest. car. 139. col. 1. li. A.
Aque sūt mineralia: & lapides. Et vina quedā oīa coagulata a frido & calido liquefunt. car. 143. c. 4. li. Q.
B
Botynus gręce: latine vorago dī. Et idē cū hiatu. vel solum differunt per magis & minus. Et cōtinet. 2. li. G.
Botynus vel chasma quomodo fiat. cum medium maris eius densum sit. Et partes circūferentiales rariores. car. 23. col. 2. li. E.
Bonū & malū ex sēnet̄ habentur. car. 30. col. 3. li. K.
Boreas per accidēs. per antipastam aquas puteales & loca per que transit tēperat. car. 38. col. 4. li. N.
Boreas per se exinguit caliditatem anteq̄ ab illa aliqua vaporū multitudine consistat. car. 38. col. 4. li. P.
Bosphorus Thracie mare angustū est diuīdēs Europā ab Asia sic dictus a bouis trāstitū. car. 54. col. 2. li. H.
Boreas nō est serenus: nec hauster pluuiosus propter eorum cōmplexionem. sed per accidēs ratione qua remouent vel ducunt vapores. car. 68. col. 1. li. B.
Boree ethese vocati cur contrā hīc post effusās cōtentiones & hauster nō sūt post hiemalē. sed leuconotico. quādo hirundines redeunt ad nos qui p̄tinet vulgo dicuntur. car. 74. col. 4. li. P.
Boreas & hauster sunt ceteris ventis maiores & ampliores. quia venit a loco plus exhalabili p̄tinet nives. hauster quia venit a loco plus exhalabili p̄tinet magnitudinē & loci quantitatem. car. 82. col. 4. li. O.
Bucētauri causa, qui mugire auditur apud paludes suefanas & alias partes. maxime in paludibus iuxta flumina. car. 89. col. 4. li. Q.
Cōlū cur appellatū est primū elemētū. car. 1. col. 4. li. Q.
Cōes aeris & aque passiones que sint. car. 2. col. 1. li. D.
Circulationes quae sunt propter firmitatem siue coagulationem quae sint. car. 2. col. 2. li. G.
Cōelum cur semper moueatur. Et corpora recta moueantur moribus finitis. car. 4. col. 2. li. H.
Contra hęc dubitationes ibidem.
Cōpōitioni maxime repugnat p̄tinetas. illi p̄tinetim cōpōni que est ex naturalī & violento. car. 4. col. 3. li. L.
Cōlū generat calorē pp̄ motū & lumē. sed nō eadē rōne. nam inquantū motus totius cōli calorē generat equaliter equalē. inquantū est partis cōli puta solis calorem

nō equaliter equalē generat. car. 5. col. 3. li. I.
Cōlū sicutur per lumē nō gnat calorē equaliter equalē sed maiorē cū est in auge minorē cū ē in oppositiōe. Cū augeat calor pp̄ lumē solis minuit pp̄ motū. & cū minuitur pp̄ lumē augeatur p̄tinet motū. car. 5. col. 3. li. K.
Cōlestia gubernatur gubernatione simplicī. que ex parte gubernatur requirit sapientiam rei gubernate requirit intellectum. Sublunaria vero gubernantur gubernatione mista. car. 5. col. 4. li. Q.
Cōlū scdm̄ virtutē est ingnabile. Et alterius naturē ab eī. Et ipso superior mūdus plenus ē. ca. 8. c. 2. li. F.
Cōlū ether ē appellat a sempiterno cursu. ca. 8. c. 3. li. I.
Cause mutatiōis opinionū i hoībus pxime & remote in vniuersali & p̄ticulari intrinsece & extrinsece. ca. 8. c. 3. li. M.
Cōelum & stelle vtrū sint ignes vel ignea. car. 9. c. 1. li. A.
Cōelum duplex vniueque quod corruptiūm destruitur. unum & combustūm est equivoce quod confertur. unum generatiūm & perfectiūm. car. 9. col. 1. li. D.
Cōelum & stelle si essent ignea elementaria in tanto tempore omnia destruxissent. quō fit verum. ibidem.
Cōlū oē corpus calefacit quod suo motu disgregat. vt ē corpus sibi p̄tinēti. qd̄ vero motu cōli disgregatiūm vacat atq̄ imobile ē. frigidū efficit. car. 11. col. 2. li. H.
Cōlū agit qualitates primas & secundarias motu & imobilitate pro ratione portis. car. 11. col. 3. li. L.
Cōrellatiōne vna est scitētia. car. 13. col. 3. li. K.
Caliditas tripliciter cōsideratur: velut sensibile. velut affectio cōlestis corporū vel vt cā eorū que sunt in sublimi. Et ex hęc diuersis in locis de ea agitur. vbi supra.
Caliditas p̄tinet cōpōitē est sensibile alia p̄ accens. vbi supra.
Cōelum & stelle calefaciunt propter motū. licet non sint calide. car. 13. col. 3. li. M.
Corpus solidūm p̄ calorem efficit in alio illud frangere. quod maiorem efficit calorē. quo magis solidūm est. car. 13. col. 4. li. Q.
Cōmentaria huius libri publicata sub noīe diuī thome. nō sunt sua. sed alueriata. car. 15. col. 1. li. C.
Cōlū vtrū suo motu. calefaciat ignē. & aerē sup̄ne regionis & nos. Et cetera elementa. car. 15. col. 3. li. L.
Cōlū calefaciat ignē & aerē quatenus mouet illos motu disgregatiūm. Alias q̄tates efficit p̄ rōne portis passiva sua imobilitate que illos nō mouet. car. 15. col. 3. li. M.
Cōelum nō est causa generationis elemētōrum secundum rōnem nec p̄tinet. nec per quietē p̄tinet esse causa cōseruatiōis secundū rōnem. Et aliq̄ est cā generatiua caliditatis & siccoq̄ scdm̄ partē de nouo ḡnatio sed cū ipso cōcurrūt aliq̄ p̄ticularia agētia. car. 15. col. 4. li. O.
Caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas duplices sunt scilicet cōlestis & elementaris. car. 15. col. 4. li. P.
Cōelum vtrum agat i nobis alias qualitates positivas. scilicet caliditatem. frigiditatem, humiditatem & siccitatem, & alias quae has sequuntur. car. 16. col. 1. li. F.
Cōelum illas agit lumine p̄tinet capacitatem. vbi supra.
Caliditas naturalis mista humiditatem nō efficit lucem. calidum vero naturale sicco commistum videtur non nihil lucis habere albe clarē ex raritate materis. car. 16. col. 3. li. M.
Complexio arguit formam. car. 17. col. 3. li. L.
Cōstellatio vigere potest condensatiua qua ignis & aer condensari potest. car. 18. col. 3. li. I.
Causa efficiens ignitatis impositiōnem sup̄ne regionis aeris. est motus circularis. medie vero est motus quo refugit a suo contrario. Et similiter tertie. car. 20. c. 1. li. C.
Cause phasmatum tam agentes. q̄ materiales sunt eadē quae & flammā. car. 21. col. 3. li. L.
Causa coloris est refractio luminis diminuit ab ipsa exhalatione inter nos & lucidū spm̄ interposita. Ad quā refractiōne requirit lumē diminuit ad exhalationē multiplicatūm. Et aer siue exhalatio inter nos & lucidum interposita. car. 21. col. 4. li. O.
Colores cur de nocte in cōelo & serenitate existente apparent. vbi supra.
Cauma hoc est vredo fit. quādo sol est in leone. quo tempore apparet ruber atq̄ purpureus. quia exhalationes inter nos & solem ponuntur. car. 21. col. 4. li. Q.

Colores nō manent longo tēpore. quia exhalationis cōstātia velox est cito euanescentis. car. 21. col. 1. li. B.
Colores aliq̄ medii alio cōsimiles sūt vt croceus rubens & viridis. quia minus distant ab alio. q̄ niger. & multa precipant luce. veluti album. car. 22. col. 3. li. K.
Cause discurrētium astrorū: & ignitorū. & aliorū que fecerunt nas faciunt phantasias. sicut ex parte materis exhalationis Ex parte agentis celestis calor exhalationis eleuatis aliis distipositionibus concurrentibus. car. 22. col. 3. li. L.
Cometa crinita Anaxagoras & democritus dixerunt esse coappositionē erratiūm stellarū. quum p̄tinet veniunt se tangere apparentes. car. 23. col. 3. li. M.
Cometa italicū philosophi vna erratiūm stellarū fecerūt quae maiorē tēpore later sub radiis solis. Et raro & paruo tempore digreditur. car. 23. col. 4. li. O. P.
Cometa hypocratici dixerūt esse stellā. sed comā accipere ex humore attracto a radiis solis scdm̄ loci cōditio nem. refractio mō visu ab ipso attracto humore ad solem. car. 24. col. 1. li. B.
Cometa secundū hypocraticos non accipit comā neq̄ in tropicis. neq̄ extra tropicū haustalem. sed extra tropicū cancri ad boream. car. 24. col. 4. li. N.
Cometa magnus apparuit parū ante terremotū factum in aethiā. & an īpudationē eius dē loci ab occasibus equi noctialibus versus hauster p̄tinet diebus. c. 25. c. 1. li. H.
Canis celestis est imago. que ad equinoctiale circuli declinat. & ē de natura vniuersi scdm̄ p̄tinet pholomeū. Et ortus eius cancri parte. 6. Alogi mesa caldaie dicitur causa est alia. & quae ortus nostris tēporibus cum cancri parte. 17. car. 25. col. 3. li. M.
Cometae principia. Ex parte agētis est quoddā igneum nō ita magnū vt cito extrahat exhalationē. neq̄ ita exiguū vt ab hyppeccatum extinguat. sed mediocre p̄tinet portione tū maioris inegalitatis hīs. Et ex parte materis quod exhalatio cōtinuo ascendens ad locum. & deperdit. ita qd̄ possit aliquo tēpore durare. c. 27. c. 1. li. B.
Cometae figure due. vna q̄ exhalatio oīa quae circa stellā figuratū fuerit. que crinita dī. Altera q̄ sub stellā ad longitudinem figuratur p̄tinet pegasias hoc est abata vel caudata dicitur. car. 27. col. 1. li. D.
Cā quare cometa aliq̄ est aliq̄d stellae. aliq̄ nō. Est quae aliq̄ trahit a stella aliq̄ non. car. 27. col. 3. li. L.
Comete significant siccitates & ventos via cause. Et via signi. car. 28. col. 1. li. G. H.
Cā q̄ plures nō sunt comete. neq̄ sepe. Et magis extra tropicos ē quae solis & astrorū motus disgregat & resoluunt qd̄ cōgregatū est. Et plurimum eius in lactis cōgregatur regionem. car. 28. col. 4. li. P.
Cometae materia scdm̄ Aristotē. est hyppeccatum facile inflammabile pp̄ humiditatem aerea vniueque. nō facile exinguitur pp̄ medicorū p̄tinet agētis inflammatisimū. Et quia cōtinuo noua exhalatio p̄tinet succedit. Et quia multum. & densum est ipsi hyppeccatum. car. 29. col. 1. li. B.
Cometa gręce scdm̄ ppriā significationem latine sonat stella crinita. vbi supra. li. C. Et car. 34. col. 3. li. K.
Cometa ipse pluribus motibus mouet. s. ab ortu in occasum. Et ecōtra. Et a septentrione in haustrium. Et ēt sursum & deorsum. car. 30. col. 1. li. B. C.
Cometa factus ē pp̄ bonū simpliciter. Et significat per se bonum per accidēs vero significat malū cum nō possit ēē generatio. quum sit corruptio. car. 3. col. 3. li. K.
Cometa significat primo siccitatem in aere magnam. Et quocunq̄ sunt vicaria siccitatis. vt sterilitatem penuriam famem. Et pestem. car. 30. col. 3. li. L.
Cometa ē significat terremorus. Et que his vicaria sunt vt abyssationes regionū. ruinā vniueque. ḡnōnem & nouorū fontū. & motū ḡnatiōis & fluuioy & maris p̄tinet alia diluua & inūdatiōes. car. 30. c. 4. li. N.
Cometa ē significat ventos afflatus. Et ē bella. & q̄ his vicaria sūt. vt tyrānides. noui ritus. discordie. mutaciones regnōy. vbi supra. & c. car. 30. c. 4. li. Q.
Cometa etiā significat p̄tinet mortēs per se. & p̄tinet bella & etiā euentum nouāq̄ sectarū in quibus aliq̄ tanq̄ numina venerantur. car. 31. col. 1. li. A. B.

Comete via cause significant siccitates, bella: principum mortis, & nouas sectas, via vero signi ventos, & terre/mocus, & hac oia portendunt quo sunt signa stellarum martis & mercurii in regione vbi comete apparet vlt/gentium, car. 31. col. 1. & 2. lit. C. D. E. F.

Causa alia q non mult, neq; saepe sunt comete est, quia segregatur quotridie in locum lactis talis consistencia, car. 31. col. 4. lit. O.

Caligo est nubes excrementum quae in aqua cocerata fuit & est signum magis serenitatis q aquae, quia est velut nubes sterilis, car. 37. col. 1. lit. C.

Caligo duplex est, antecedenens pluuia: quae est ex partibus rarioribus nube. Altera sequens, & haec est vt excrementu conuersionis nubis in pluuiam, car. 37. col. 1. lit. D.

Caligo quae contingit tempore sereno sursum petens significat pluuia: quae vero accidit in pluuiam est signum serenitatis futurae, car. 37. col. 1. lit. F.

Coagulata non copulantur, vt humidam continuari possunt, car. 39. col. 4. lit. P.

Cosmographi aliquas terrae periodos a se ipsis viderunt aliquas ex aliorum narratis fidedignis scripserunt, car. 47. col. 2. littera. G.

Caucasus est mons inde editissimus. Et signum eius altitudinis & magnitudinis, car. 47. col. 3. lit. M.

Cum nascitur plata & aial e caelo suscitata fatuos het annosq; per etate decursura est: sic & terrae partes circulatione & motu solis statuta humiditate & siccitate nanciscuntur, car. 51. col. 4. lit. N.

Catalysmus graece, latine diluuii dicitur sine inundatio, quae magna hiems ab Arist. dicit. Et dispositio huic contraria estas dicitur. Et diluuium factum fuit sub deu/ calione in thessalia. Et ante istud aliud in achaia sub ogie arginorum rege, car. 53. col. 1. lit. F. G.

Caelestis constituto quia locus diluuium inundant e columtio maxima saturni & iouis. Et quod ex illa regio & tepus inundatiois deprehendatur, car. 55. col. 1. lit. F.

Conflagratio vniuersalis penitus supernaturalis est, car. 56. col. 2. lit. H.

Carybdis est vorago in mari multu periculosa inter ca/ labriam, & Siciliam, vbi eoru suuioiu qui ab haustro in septentrione, & a septentrione in haustum fit concursum, haec hodie pharus dicitur, car. 56. col. 1. lit. D.

Causa Arist. quae mare semper sit equaliter salsum. Et cur sit salsum secundu parte eius falsedo corrumpat, car. 70. col. 3. lit. I. & M.

Comet magni quo plures ac maiores hieme futurae significat diluuiotam ac magnis imbribus abundate, vel saltu ver. vt ano dni. 570. & 1506. car. 92. col. 2. lit. F.

Coruscatio est exhalatio extrusa a nube ignita propter velocitatem sui motus. Vel est color exhalationis extruse ambe ignitae propter velocitatem sui motus, car. 93. col. 3. lit. K.

Coruscatio fit post pcursum, & tonitruum. sed prius videtur quia visus preuenit auditum, sicut in remigatibus patet. Et huius causa est quia visus in inflati fit. Auditus in tempore, car. 93. col. 3. lit. M.

Coruscationis causa materialis est exhalatio calida & sicca nubibus permixtae fectrix causa est comotio, atq; agitato calis exhalationis ad nubium latera peuens & modus quo fiat, & differentie eius in magnitudine, & paruitate ad sonum coparate, car. 94. col. 4. lit. N. O.

Coruscationis spes tres, prima nomine generis coruscationis dicitur, 2. graece praeter latine in cefio, cuius aliqua pars descendit ad terram, 3. graece ceraanon, latine fulmen, car. 94. col. 4. lit. P.

Coruscationum magnarum tpe capiunt anguille q plu rime, & herbae, & flores arefunt, c. 95. col. 1. lit. C.

Coruscatio aliq; pcedit tonitruum. Aliquado tonitruu pcedit coruscationem. Aliq; simul fere apparet. Aliquado coruscatio per tps notabile prius videt q tonitruum, quoru vna & eade e materia, c. 95. col. 2. lit. E.

Circulus diuisus in duas ptes aequales, ille dicitur femi/ circuli, diuisus in inequales dicitur portiones. Et vna minor e, & altera maior, q apsis graece dicit. c. 100. c. 1. I. C.

Color clarorum corporum aliq; clarus apparet sicut e.

Alquado alterius coloris efficit phatasa tribus cau/ sis, primo propter impuritatem speculi, 2. propter debilitatem visus, 3. propter medium colore affectu car. 101. col. 4. lit. Q. Et car. 103. col. 1. lit. D.

Color apud Aristo. dupliciter fit, aut ex mixtura prima/ rum qualitatum qui in corpore perfecte misce appa/ ret, vel in superficie. Et hic naturalis dicit. Aut ex mixtura lucis, vel luminis, aut radioru cum opaco terreo aequo, vel aereo quae apparent in sublimi. Et hic meteorologicus dicit, cuius diuerse sunt differentie pro diuersitate foritudinis lucis & multitudine opaci, car. 103. col. 1. lit. C.

Circulus est figura, e cuius medio ad circumferentia oes lineae ducte sunt aequales, car. 105. col. 1. lit. A.

Catherus est linea basilica perpendiculariter ducta ad ab/ sim trianguli, vbi supra, lit. C.

Color q per refractionem luminis apparet, semp mistus videtur ex lumine stellae & colore nubis, sine speculi e quo refraatio ipsa fit, nubes. n. recipiens lumen a stella ipsum aliquo modo refrangit: vnde albior apparet vbi stella magis viget, car. 106. col. 3. lit. K.

Corpora que refrangunt visum, sunt quae cumq; nō nihil opaci habent, & que planā, & aequalem habent superficiem, vt sunt aqua cum fuerit rara. Et aer cum fuerit spissus, car. 107. col. 1. lit. D.

Calidum & frigidum, cum agunt in humidum & siccu enā repatiuntur, & sic repassa acquirunt ab illis certā agendi rationem, quae agunt generationē multorum, car. 123. col. 2. lit. F.

Calidum & frigidum generat cum obtinent supra materiam. Cum vero nō obtinent, sed potius ab illis supe/ rat, fit digestio imperfecta, & idigestio, c. 133. col. 2. lit. H.

Calidum & frigidum potest producere substantia. Et potest disponere materia. Et vtrunq; facit vt instrumentū forme substantialis, car. 133. col. 4. lit. P.

Calidum & frigidum a materia humida vel sicca recipi/ unt ratione agendi, i. proportionem virtutem vero a principali agente, car. 124. col. 1. lit. A.

Corruptio fit cu terminatur, i. humidum & siccum do/ minatur terminant, i. calido & frigido propter con/ tinens, car. 124. col. 2. lit. G.

Congelatum nō putrefcit, neq; feruens aut calidum. Et quod mouetur minus putrefcit eo, quod est immortu, car. 125. col. 1. lit. B. C. D.

Caliditas carnis non obtinet super calidum quod est in aqua feruenti, sicut obtinet frigus in oleo, quia oleū est inflammabile, & quod frigitur acquirit a calido exteriori virtutem per quam attrahit ad se de humi/ do olei, car. 129. col. 4. lit. O.

Causae naturalis effectuum sunt materia, forma, & agēs, in naturalibus forma, & finis idē est, car. 133. col. 2. lit. B.

Coagulantur: quae cumq; coagulantur aut aque existen/ tia. Aut terre, & aque. Et aut frigidu, aut calore sicco coagulantur. Et soluantur etiam a contrariis, car. 134. col. 2. littera. G. H.

Coagulationis humidū non est causa factiua, sed vt ma/ teria. Et siccum ad rationem cause per se accedit, quo niam quaedam coagulantur a calido, quatenus siccus vt sal, car. 134. col. 3. lit. I. K.

Coagulata a calido sicco aliqua insolubilia sunt vt later & lapidū genera, quae terra cōbusta ab igne sūt. Q. ue/ dam solubilia humidu, nō tamē omni, sed frigidu, vt nitrum & sales, quae ab aqua. Et aquae speciebz lique/ fiunt, in oleo vero non, car. 135. col. 4. lit. O. & car. 138. col. 3. lit. M.

Contrarie contrariorum effectuum sunt cause per se, car. 137. col. 2. lit. G.

Coagulatio est consistencia aque: aut aque & terre, facta a frigido aut calore sicco, car. 138. col. 1. lit. B.

Capibilia sunt quae cumq; possunt in propria vacua cōue nire, aut in propriis poros in profundū superficie per mutata non diuisa, & non transflata alio alia parte, vt aqua facit que contrahitur, car. 140. col. 3. lit. K. L.

Capibilia non sunt, quae non sunt nata conuenire pul/ sione in eos q in se sunt poros, aut quia non hnt, aut quia

ga durioribus hnt plenos, car. 140. col. 4. lit. N.

Cōmassabilia sunt quae cumq; capibilia manēte hnt ca/ prurā, in cōmassabilia, quae aut nō capibilia sunt, aut non manētē habēt capturā, car. 141. col. 3. lit. K.

Carbunculus sigillum lapidum minime obtinetur ab igne, car. 141. col. 2. lit. G.

Carbonalia sunt quae non humida existentia exhalabi/ lia sunt: plus tē terre hnt: q; fumū, car. 142. col. 2. lit. H.

Communia corpora terra, aqua, & etiam aeris, calidita rem habent, quaedam autem putrefactiones, & colli/ quamenta sunt, car. 144. col. 3. lit. L.

Cadavera vitorum inueniuntur in sepulchris post mul tos annos, quae videntur dormire remanētē figura, & corrupta carne, sicut de Tulliola Ciceronis filia eue/ nit. Et fuisse de quodam viro per multos ante annos mortuo, car. 145. col. 4. lit. P.

De omni motu quo in phisicis dicitur est, car. 1. col. 2. lit. F.

De libro phisicorum quo est vniuersalis, car. 1. col. 2. lit. G.

Duae tantum sunt spirationes in genere & specie, vna ca/ lida & humida quae substantialiter est aqua ad tantā raritatem, caliditatem, & leuitatem, & leuitatem reducta cum qua potest stare forma aerae. Altera calida & sicca quae sub/ stantialiter est terra similitudine raritatem, & calidita rem, & leuitatem reducta: cum qua potest stare forma terre, prima vapor dicitur, 2. exhalatio, c. 18. col. 2. lit. F.

Differentia ignitae impressionis, est secundū hypercauma/ tis sicut, & multitudine, vel paucitate, car. 19. col. 2. lit. G.

Die phatmata prohiberi videri propter lumen solis. Et etiā fieri propter eius caliditatem, car. 21. col. 2. lit. H.

Differentiae generales comedarum nouem, i. magnitudi ne, figura, colore, loco, societate, tempore generatiois, & perdurationis, moris, habitudine, & significatione, car. 29. col. 3. & 4. lit. M. N. O.

Diluuium potest esse aut per ignem, & conflagratio pro pria dicitur, aut per aqua, & sic proprie diluuium di/ citur. Et vtrunq; potest dici aut vniuersale aut partit late, car. 31. col. 2. lit. E.

Democritici & Anaxagorei dicunt esse lumen astro/ rum quorundam, car. 32. col. 3. lit. K.

Differentia inter maximos, & minimos circulos est, quia maximus est cuius semper medietas nobis apparet, minimus cuius medietas non apparet, nec totus ali/ quando, car. 32. col. 4. lit. O.

Distantia astrorum a terra maior est q; solis, sicut quae so lis maior ea, quae lunae, car. 32. col. 4. lit. P. Q.

Delatio aque deorsum in tempore fit. Et congelatio etiam in tempore. Si ergo tempore congelationis mi/ nus est tempore delationis accidit aquam adhuc sur/ sum existentem congelari, car. 40. col. 4. lit. Q.

Diluuii particularis cause naturales. Et astronomice, car. 55. col. 3. lit. K. L.

Diluuium vniuersale esse non potest naturaliter, car. 56. col. 1. lit. A. C. Et car. 90. col. 4. lit. P.

Discretiois habitacionum cause meteorologicae, sunt excessus humiditatis & siccitatis, habitacionis causa e mediocritas inter haec. Caelestis causa est motus solis cum habitudine caeterarum stellarum, maxime iouis & saturni, car. 57. col. 2. lit. E. F.

Differentiae rerum in annis suarum durationum sumū tur ex parte materiae secundum complexionē & mi/ sturam quam sibi forma fecerunt speciem limitat. Ex parte caeli a sole, car. 58. col. 2. lit. E. F.

Deorsum est ad quod feruntur grauius sursum ad quod feruntur leuia, car. 84. col. 4. lit. P.

Diluuii futuri signa remota & cōiecta, c. 92. c. 1. & 2. & 3.

Diluuium vniuersale, nec particulare potest esse, quia in eadem regione vel intermedia secundum ventorum virtutes arescentia humidorum uideatur ad minus per annum, car. 92. col. 4. lit. D.

Dormientes, & praegnantes nequaquam fulminantur, car. 95. col. 4. lit. O.

Dianae ephebiae templum combustum est, ea nocte quae Alexanurus est, car. 99. col. 1. lit. B.

Digestio cibi in stomacho in fieri indiget quiete, in facto

esse indiget motu sicut alia res, car. 125. col. 1. lit. E.

Digestio, & indigestio conueniunt generationē, quia omne quod generatur fit imperfectum & indigestum. Demum fit perfectum & digestum, car. 126. col. 1. lit. F.

Digestio est operatio calidi, cuius species sunt pepanis, i. maturatio, hepensis, i. elixatio, & opepsis, i. affatio. In/ digestio est operatio frigidi, cuius species sunt omotes, i. cruditas, molyntis, i. inquinatio leuis in elixatio. Et staeufi, i. infatio tostio. Non sunt tā haec proprie noia, sed ab artificialibus trāspūta, car. 126. col. 1. lit. G. H.

Digestio est perfectio a naturali & proprio calido in op/ positio passiuus, quae sunt propria vnicuiq; materia sal tem qua mistum digeritur. Et principium perfectio/ nis a caliditate propria accidit, quamuis per aliquod exteriori auxilium cōsumet, car. 126. col. 3. & 4.

Digestionis principio, cibis est contrarium, in fine ve/ ro simile calido digerenti, ideo passiuā opposita dicitur, car. 126. col. 3. lit. K.

Digestioni apta, non eodem modo omnibus digerenti/ bus conueniunt vbi supra.

Digestioni subiectum, non est qualitas simplex, sed mi/ stum, humidum vero & siccum ex quibus mistum cō/ stat, sunt quibus mistum digeritur. Calidum vel frigi dum sunt ea, quibus mistum seipsum digerit, vel in/ crudat. Vbi supra littera. L. Et car. 127. col. 3. lit. K.

Digestum omne prius fuit imperfectum. Et per digestio nem fit perfectum. Et omne mistum perfectum dicitur, cum venit ad supremum gradum perfectionis ad quem puenire potest, qui est cuiusq; status. Et in quo potest exercere operationem secundum omnem per/ fectionem possibilem, car. 126. col. 3. lit. M.

Digestionis, quae est via ad perfectionem eius quod dige ritur finis est aut forma substantialis, quae est natura/ si digestio ordinatur ad generationem alius. Aut digestio, quaedam acquisita in corpore multo, ad quā cum peruenit quod digeritur perfectum dicitur, cum sit in statu & gradu, in quo finem ordinatum attingit vel est aptum exercere optimam operationē suae spe/ ciei competentem. Si non ordinatur ad generationē forme substantialis, car. 126. col. 4. lit. Q.

Digestum dicitur, cum tale, & tantum fuerit humidum asstum, aut elixum aut aliquid tale passum, vt velut sic/ sicut mustum. Et que in apostemazibus cum facta est pus. Et lacrima cum fuerit lippitudo. Vnde vrinae, & secessiones. Et totaliter superfluitates. Signa sanita tis sunt, quia insinuant caliditatem propriam obtine re humidum, car. 127. col. 1. & 2.

Digesta, crassiora & calidiora necessaria sunt, & etiam sic ciora, q; prius erant cum fuerunt cruda & indigesta, car. 127. col. 1. lit. H.

Digestio naturalis in fieri est alteratio per quam digestū in fine erit calidius & siccius, non simpliciter, sed calidi/ tate & siccitate, quae illius perfectioni conuenit. In facto esse est melior dispositio, quae digestibili inesse po test acquisita propter debitam proportionem humi/ di cum sicco, car. 127. col. 3. lit. L.

Digestum per digestionem perficitur per se, per accides quandoq; corrumpitur, cum ordinatur in generatio nem vel perfectionem alterius. Vbi supra.

Digestio vtrum fiat a calido naturali, & proprio, car. 127. col. 3. & 4.

Digestio viuens per quem procedit in statum procedit ingrossando, digestio caeterarum rerum aliquando in grossando, aliq; subtiliādo pcedit, car. 127. col. 4. lit. P.

Digestio secundum peripateticos vna est, quam prece/ dunt alterationes, quae a medicis digestionē secundū quid dicuntur. Vbi supra, lit. Q.

Decoctum in sartagine affatur, quia patitur ab igne ex trinsecuo assumens in se de humido in quo decoquitur, fauens illud magis siccum, Q. uod elixatio contrariū facit, quia humidum ab ipso segregatur a caliditate, que est in extrinsecuo humido. Vnde elixata sicciora sunt, quam affa, car. 129. col. 3. & 4.

Durities et mollities sunt prime passiones inuicentes misto terminato, car. 132. col. 2. lit. H.

Durum est quod non cedit in seipsum secundam superficiem. molle vero quod cedit non contra circumstantia. sicut aqua. Et simpliciter dicitur aut molle quod simpliciter talis. Ad alterum autem quod ad aliud quod indeterminate sunt per magis, & minus. car. 13. col. 3. li. K. Differentia est inter tactum & alios sensus. Nam visus si debet colores comprehendere debet esse abstractus. Et auditus absonus. sed tactus si debet comprehendere tangibilia debet esse medietas mixta ex illis. quoniam animal est animal per tactum. car. 13. col. 4. li. N. De prioribus in doctrina semper prius dicitur. c. 13. c. 1. li. G. Ductilia sunt quecumque eadem punctione possunt simul in latus, & in profundum secundam superficiem transferri secundam punctionem. non ductilia que non possunt. car. 14. col. 4. li. Q. Ductibilitatis principium principaliter est humidum non excedens. non ductibilitatis secundum. vel humidum excedens. car. 14. col. 1. li. A. De truncabilia sunt quecumque derogant aut nullum conculgatorum sunt diuidi, neque necesse est precedere diuisio nem ad plus quam diuidis. diuidit, neque communi. humida multum & sicca comminabilia. non detruncabilia. car. 14. col. 2. li. G. Dura quocumque extidant humidum omnia terra sunt vt later & electrum. car. 14. col. 3. li. L. Dura quocumque non totum extidant humidum terra quidem sunt magis. mollificabilia vt ferrum & cornu. car. 14. col. 4. li. O.

E

Elementa corporea & incorporea quatuor. car. 1. col. 3. li. I. Elementa quatuor sunt propter quatuor principia. car. 3. col. 2. li. E. & H. Elementis quatuor existibus, ignis supereminet omnibus terra omnibus substat duo media ad hanc proportionabilitate fer hnt. Ex his modis supra terra consistit. c. 3. c. 4. li. N. Elementa ex se inuicem sunt. & hoc vnum quocumque in vno quoque existit potentia. car. 6. col. 3. li. L. Elementa conservantur in eorum equalitate propter virtutem celestem. car. 9. col. 2. li. F. Elementa commanent & coherantur propter proportionis equalitatem. car. 9. col. 2. li. H. Empedocles in partibus elementorum seruauit proportio nem equalitatis secundum virtutes, & unequalitatis secundum magnitudines. car. 9. col. 3. li. M. Ethera vtriusque inuicem proportionabilia. car. 9. col. 4. li. N. Elementa proportionem aliquam habent ad inuicem secundum naturalem dispositionem eorum quo ad magnitudines: & quo ad virtutes. car. 9. col. 4. li. Q. Elementorum proportio non est scilicet a nobis, sed accepta est vt exemplum. car. 10. col. 1. li. A. Ethera proportio quo ad naturalem dispositionem in virtutibus actiuis, & secundum se tota, & secundum partes est proportio equalitatis. car. 10. col. 1. li. B. Elementorum proportio quo ad naturalem dispositionem secundum magnitudines, & secundum qualitates motiuas, & secundum raritatem, & secundum gradus qualitatum actiuarum est proportio unequalitatis. car. 10. col. 1. li. C. Elementorum proportio quo ad accidentalē dispositionem que est equalitatis in virtutibus potest fieri equalitatis. Et que est unequalitatis secundum alias passiones potest fieri equalitatis. car. 10. col. 1. li. D. Ex quolibet elemento potest fieri aliquid, quod est de eorum natura. sed ex crassissimis fit calido rarefaciente, & subtilian te. Ex subtilibus vero a frigidis condensante, & grauante. car. 11. col. 1. li. H. Exhalationes bitarsis sunt. crasse & corporee, & viscosę, ex quibus sunt comete, & hęc cadunt in locum superiorem aeris. Tenues & non viscosę non accedunt locum superiorem quia resoluunt ante. car. 12. col. 3. li. L. Eodem signo. s. motu comete deprehensus est effectus quod aer & ignis circulo moventur, & causa, quia. s. coelo con tinua sunt naturaliter. car. 13. col. 1. li. H. Elementa dupliciter qualia sunt. Vno modo accidentia liter celestis qualitate. talia g. v. de. car. 15. col. 4. li. Q. Elementarum qualitates sunt in elementis ab agentibus particularibus, & aliquando a coelo vt ab agente particulari.

Celestes vero a coelo p rone potencie pass. vbi supra. Elementarum qualitates fieri possunt ab agentibus diuer sis genere. vt caliditas ab igne, & a coelo mediante lumi ne, vt patet in speculis. car. 16. col. 2. li. F. Exhalationis due sunt species, vna sicca quę propria exhalatio dicitur altera humidam quę vapor dicitur. Et prima super minet. 2. subest. car. 16. col. 4. li. Q. & car. 5. col. 3. li. M. Item car. 9. col. 4. li. N. Item car. 12. col. 3. li. L. & car. 70. col. 4. li. O. & car. 85. col. 2. li. H. Exhalationis duplicis causa ex parte agentis est sol. ex parte materiae est natura humidam & sicca. car. 17. col. 1. li. B. Elementum calidum & siccu p rone dicitur ignis. exhalatio vero impropria ignis dicitur. car. 17. col. 1. li. D. Exhalatio substantialiter est de natura terrę. dicitur autē de natura ignis secundam denominationem. quatenus accidit taliter est calida. car. 17. col. 4. li. O. & car. 26. col. 3. li. P. Ex elementis superioribus potest aliquid fieri quod est eiusdem speciei. cum eis. sed diuersa via a superioribus. s. via condensationis. car. 17. col. 4. li. Q. Ex aere intra cocauitates terrę cõterto aliquid eleuat quę dicitur pinguis materia petes cauernas terre ne deest vacuu que ob terre frigiditatem. hęc materia cõdensat & trahit in fõtes quod autē ad se. eiusdem nature est cõter. vbi supra. Exhalatio & vapor generantur ex inferis elementis. illis non corruptis. quia vapor est de natura aque. & exhalatio de natura terrę. car. 17. col. 4. li. Q. Elementa mouentur admittionis locum virtute solis & ceterarum stellarum. car. 49. col. 2. li. E. Eternum ex vtraque parte excedit generale. & corruptibile. car. 54. col. 3. li. L. & col. 4. li. O. Estus maris. s. fluxus & refluxus. c. 60. c. 4. li. O. P. Q. Eadem multitudo aque in latu diffusa. Et tota simul non equali in tempore exsiccat. sed hęc per diē perma ner illa non. car. 61. col. 4. li. P. Exsiccatio & humectatio vicissim sunt secundam diuersa loca, & secundam diuersa tempora disposita. ca. 61. col. 3. li. L. Exhalationes & sol non sunt cõe maris & illius falsedinis nisi conseruantes, quia aqua perpetuu est & non habet causam agentem aut materialem. car. 70. col. 3. li. K. Exhalatio humidam hęc vnu nomen. s. vapor. sicca vero cũ habeat plures species non habet nomen illis cõe. sed aliquid fumus, aliquid hypocausta dicitur. car. 70. col. 4. li. O. Exhalatio humidam multa existens principium est pluuiarum aquę. sicca autem spirituum principium est. & natura omnium. car. 71. col. 1. li. C. Exhalatio fumosa est id quod proprie mouet in motu veteque accessorie aer qui sequitur ne deest vacuu. Spacium est superficies terre ab vno pũcto ad aliud. Termini sunt puncta terre, ortus & occasus septentrio & meridies. quocumque quilibet potest esse terminus a quo & ad quę. c. 73. c. 2. li. E. Exhalatio fumosa, quę est materia ventorum differt ab exhalatione flammę quę est minus calida, minus subtilis, & cõgregat in media regione aeris. c. 73. c. 2. li. G. Ethere flant post ventos, & canis ortu. Et non quod sol maxime propinquus fuerit. neque quado lógo. Et diebus quid dem flant. noctibus cessant. car. 74. col. 3. li. I. Ethere duplices agones. & australes. car. 75. c. 1. li. D. Eurus a principio siccitatis aut aquosus. c. 80. c. 2. li. E. Ecnephia est ventus quod dicitur a nubibus in terra depluit vel cũ violētia, vel alio modo. Et hic autumno maxima fit. deinde vere. car. 80. col. 2. li. H. Estate vbi coruscationes, & tonitrua inde ventus fortis spirat. hieme & autumno contra coruscationes sedat ventos. car. 83. col. 2. li. H. Ex terra humefacta, & postea calefacta multus efficitur spiritus. i. exhalatio. non cũ semper eodem modo, sed aliquando aut totaliter extra, aut totaliter intra, aut partim intra, partim extra efficitur. car. 85. col. 3. li. I. Exhalatio fumosa. i. spiritus cum mouet est corpus per violentiam maxime alioque corporum motiuum. car. 85. c. 3. li. M. Exhalatio in locis subterraneis genita celeritate motus rarefacta accedit: que vrado terram in cinerem vertit quia causa ethera Sicilie mos flamas euomit. ca. 87. c. 2. li. G. Exhalatio huius est spiritus aere, sicca est purior. car. 87. c. 4. li. P. Exhalatio natura calida est. vbi supra.

Ex terremotibus facti sunt lacus magni aliquid in aliquid regione. & eisdem casibus potest noui flumini fieri. car. 90. c. 2. li. F. Eclipses solis est potestior causa terremotus, quod luna & venus in cauda draconis, quod in capite. car. 91. col. 3. li. L. Extrinsecus ois necessarius fit in cõtrarium densioris velut pyrenes ex digitis exiliens. car. 92. col. 4. li. Q. Eadem natura super terras ventus est. in terra autē terremoto us in nubibus tonitruum. hęc. n. oia secundam substantiam sunt idē exhalationis sicce. car. 94. col. 3. li. K. L. Exhalatio intra nubem mota vt plurimum deorsum nubem descendit. aliquando lateraliter descendit. Et nihil potest habet ea aliquid superam potest descendere. car. 94. c. 4. li. Q. Exhalatio ex qua fit coruscatio, & vapor ex quo fit tonitruum, sed quo ad hęc simul sursum fertur. sed quo ad luce/ ptonem sol prius vapores eleuat quod exhalationes. vbi supra. Exhalatio intra ventum nubis inflamata egreditur pro in flammationis rone. secundam equalitatem terminat, vel in equalitate vel tota simul, vel per partes. car. 95. col. 1. li. A. Exhalatio accessu multipliciter coloratur secundam maiorem & minorem tenuitatem, vel crassitiam. vbi supra. li. B. Ecnephia fit quando exhalatio spirituum. i. minus subtilis segregat multa simul non per interpollationem violenter versus terram. car. 96. col. 1. li. G. Ecnephia & tonitruum cõueniunt in materia & agente. sed differunt modo, quia ecnephia exhalatio est densa. contra qua que tota simul extruditur deorsum ferēs siccitatem ad certam partem nubis toride. Exhalatio tonitruum est rara & extrudit per partes cõdensans nubem. vbi supra. Ecnephia differt a typhone quia fit ab exhalatione extru fa ad terram a nube sine cõtradictione alterius exhalationis priori obuiante. Typhone cum contradictione ascendente & priori obuiante. vbi supra. li. H. Ecnephia non venit a plagis mundi sicut venti. sed a nubibus deorsum fertur quasi directe. Et cum magno impetu, & semper est signum pluuię. vbi supra. Ecnephia & aqua potest fieri in nube, non actu quatenus nubes potest fieri aqua: & ecnephia. car. 96. col. 4. li. N. Etorum, vel orne in quo aliquid elementorum predomiuatur est talis nature vt continuet motum versus id ad quod cepit motu. car. 96. col. 4. li. Q. Ecnephia est exhalatio calida & sicca p se. per accessum vero refrigerat, & semper appetit obstruere, & turbulētia. Et si aliquid fit temperato, est quod autē ecnephia veniat ad nos cessat in nubem cõmersa in aere. car. 97. col. 1. li. B. Exhalatio faciens ecnephiam, licet pellatur a nube cum maiori vel equali violentia cum ea quoque facit tonitruum non tamen equali propter raritatem nubis. vbi supra. Ecnephę Typhonis, & venti differentia ex parte materiae. vbi supra. li. C. Ecnephię obstruuntur, & pluuiam magnam faciunt, & hęc me plerumque apparent. raro estate in media regione apparentibus nubibus. vbi supra. Emphases quod fit secundam Aristotelem & quid secundam Alex. & Auer. Et vbi fit. car. 114. col. 3. li. M. Emphases an sint similitudines coloris solis. an colores. car. 114. col. 4. li. O. Emphases formaliter acceptę sunt species colorum corporum lucidorum quę exeunt ab illis & refranguntur ad oculos a nubibus. obiectiue autē sunt colores corporum lucidorum non speculorum, aut nubium. car. 115. col. 3. li. K. Exhalatio a qua fit opa sub terra, eadē est cũ ea ex qua opera vntur supra terra. Et duplex est, & hęc sicut illa. s. vaporosa vna & altera fumosa & sicca. vnde due species sunt eorum que in terra sunt, fossilibilia videlicet & metallica. car. 121. col. 3. li. K. L. Extraneatio calidi naturalis est remissio naturalitatis, quę potest esse intertio gradualis quatenus. c. 125. col. 4. li. Q. Elixata ficiora sunt in centro fraxis, quia elixata humidum emittunt in calidum. Fraxia vero humidum attrahunt. car. 129. col. 4. li. O. Elixata fabricantibus conceduntur, non affa, nec fraxia quoniam hęc habent de sicco oppilaturo & dura digestio nis. elixata vero non. car. 129. col. 4. li. P. Elixabilia sunt quecumque grossiora possunt fieri. Aut minor, aut grauiora. Aut secundam partem quidem grossiora,

secundum partem vero contraria subtiliora. Et elixatio nihil differt sine fieri in organis artificialibus, sicut in naturalibus. ca. 130. col. 2. li. F. H. Exsiccatum quecumque sunt aqua, & aque species. Aut habent aqua sine superinducta, sicut conatur altem, & aque species sunt quecumque nullam, aut paruum habent hy postasim, non propter viscositatem. car. 133. col. 4. li. N. Exsiccatum oia calefacta, aut in frigidata. oia tamen calido principaliter, aut interiori aut exteriori conducto cente humidum. car. 134. col. 1. li. O. Exsicabile dicitur quod interiore huius conducto siccitatis introsum sicut & extra relinquitur. coagulabile, quod partes eius cõtingi possunt & si humidum interius maneat vt in metallis, & glacie, vnde differunt. car. 136. col. 3. li. I. Exhalabilia sunt coagulato quecumque hanc hanc quidem hnt, sic aut hnt vt non eua porēt seorsum ab igne. salte a calido continens. car. 141. col. 4. li. O. Exhalabilia tpe in aere segregant. Et hęc disparentia sicca, hęc autē terra sunt, & non madefacti, neque spiritus fit. car. 141. col. 4. li. Q. Et car. 142. col. 1. li. B. Exhalatio lignę corporis fumus est. pinguis vero exhalatio lignę. i. fuligo dicitur. vinctuosi autē emissa. i. nidor appellatur. car. 142. col. 1. li. C. & col. 1. li. M. Electrum & quecumque dicuntur vlachime infrigidatione sunt & intercepta animalia videtur in ipso, vt mixtura, & gummi. car. 143. col. 3. li. L. Fulmen gręce ceraunus dicitur. car. 1. col. 2. li. G. Frigus & etna frigida & celo non fit nisi gnatione respectu quatenus non viget vis generatiua multi caloris. car. 7. col. 3. li. M. Flamma accēse in suprema regione aeris. Et discurrētēs stelle & dali. Et eges idē sunt & ppeandē cõm. differunt vel ro secundam magis & minus. car. 16. col. 4. li. N. P. Forme dantur p meritis materiae. car. 17. col. 3. li. L. Fumus qui a ligno generatur, non est lignum, sed aliquid in lignis porofatibus contentum. car. 17. col. 4. li. P. Forma substantialis ignitatis in pñssionē est illamē quę est ipsius ignis, finis vt ignis generat, quod est pfectione mundi. finis quasi ab extra vt mundus ipse purget. car. col. 2. li. E. Frigus cõstantis aeris in media regione extrudendo calidum est causa traiectionis. car. 19. col. 3. li. L. Fulgur cũ accendit a nubibus cadit sub forma lapidea que est terra. vñ est terreus ignitatis non ignis. c. 20. c. 1. li. D. Fulgures quos vulgares traiecit simul & accedunt gręce pyrenes dicuntur. car. 20. col. 3. li. K. Fulgures & sidera cadentia deorsum traieciunt vt in pluri bus, quę aer medie regionis inspissatus in nubem sicut exhalationē expellens deorsum traiecit. vbi supra. Formę accidentales cometarum secundam plinium sunt decem. secundum latinos quinq. secundum astronomos nonnullos nouem. car. 29. col. 2. li. G. H. Forma comete, s. sumitur vel a calore vel differentia accidentalitatis, & ab his duobus sumpte possunt esse in finitę, vel a figura quę aut recta, aut circularis, aut has reducibilis, & sic due sunt forma Aristotelem. car. 29. col. 3. li. I. Finis generationis comete est forma substantialis comete per quam ponitur in specie comete. finis comete genitice est, aut expurgatio terre, aut decore vniuersi, aut salus humana. car. 29. col. 3. li. L. & car. 30. col. 3. li. K. Figuratur coelum aliter atque aliter singulari horis, & nutis horarum, vt scribitur Astronomus. vnde alius homo litteratur. Alias car for, alius nubes, alius alius effectibus dispositus nascitur. car. 30. col. 2. li. G. Frigiditas faciens grandinem maior est frigiditate quę facit niuem. car. 44. col. 2. li. F. Frigiditas valde intensa cum agit in materia humidam supra quā totaliter aut p maior parte obtinet est apta albifigare. & sic friditas est mē calidissimis. car. 44. c. 3. li. K. Fluuiorū causę conuulles sunt causę generationis pluuię in coelo. vt materiae aer vaporosus in concavitates terrę deductus a calido, & frigiditas loci inspissata vt generans. car. 46. col. 3. li. L. Fluuiorum generationem cum aer vaporosus permittat in paruas guttas, deinde ille colliguntur in vno vetre

Et ex illo scaturit ad quod salitudo per poros illius fuit multitudine aque, sicut fit etiam super terram. ca. 46. c. 4. J. P.
 Fluvios decurrit ex montibus vident fluere. Et plurimi & maximi fluvii ex maximis montibus fluunt. Similiter & fontes plurimi montibus & locis albis viciniantur. in caputibus paucis, sine fluminibus sunt. car. 47. col. 1. J. C.
 Fluvii maximi & plurimi ex parnaso monte in asia fluit. c. dicitur bacchus choapeus, araxes, tanais & indus. ca. 47. col. 1. J. C.
 Fluvii multi secundum multitudinem & magnitudinem excedentes fluunt ex caucaso. Et phasis. car. 47. col. 3. J. L.
 Fluvii fluit. Et tartarus fluit ex pyrene monte celtice. Et super ultimam scythia tpe mons. car. 47. col. 4. J. P.
 Fluvii ergo, & onises ex ethiopicis montibus fluunt. Et nilus ex argeteo, achelous & inachus ex pindo. strymon, ne sus & eurus ex scombro. car. 48. col. 1. J. A. B.
 Fontes sub montibus esse attestat. quia locus ex multis confluentibus modicis & paulatim a diversis scaturigibus factus nunc in tantis oia illa modica distribuit in unum ventrem. ex quo sunt fontes fluviorum. car. 48. col. 2. J. F.
 Fluvii fontes, magna, & maria partim ex reliquiis diluio rum sunt, & magnos imbrium, partim ex aquis aut in visceribus montium de nouo gignunt. c. 50. c. 1. J. A. & c. 3. J. E.
 Fontes & fluviorum tam perpetuorum, quam temporalium materiale principium est vapor, vel aer vaporosus. Et modus quo generantur. car. 50. col. 1. J. E. F. G.
 Federicus imperator chirotecham sigillatam in quendam Anglorum fontem misit, quae secunda parte immixtam breui tempore conuersa est in ferrum. car. 50. col. 3. J. K.
 Fontium prognostica. car. 50. col. 4. J. Q.
 Fontium inaequalitas ortus est frigiditas crescens & decre scens virtute coeli tempore. & facta diuersimode disposito per solis lumines & motum. Et qualitatium diuersitas est ex diuersa mixtura. Et transiri per diuersa loca. car. 51. col. 1. J. C. D.
 Fluviorum perpetuitatis causa ex parte regionis, est montium altitudo & amplitudo. Et spiritusudo pororum eorum frigiditate. Ex parte coelestis constitutio aetorum, quae Alexan. appellatur. Arist. constitutionem periodis aetorum. car. 53. col. 3. J. L. M.
 Fluvius tanais, nequid nilus. nequid alii semper fluxerunt, sed erat aliquando siccus locus unde fluunt, nec semper eadem loca terra aquosa sunt, sed mari deferente & super egrediente semper permurant. car. 54. col. 3. J. L.
 Fluvii vel fontes aliqui respectu nostre vite sunt perpetui. Simpliciter tamen aliquando sub coelo coeperunt & aliquando desinunt. car. 54. col. 4. J. Q.
 Fluctus causa est ventus, qui pelles aquam mouet mare, aut omnem positionis differentiam. car. 60. c. 3. J. I.
 Flamma per continuum humidum & siccum permutata fit & non alitur, quia non permanet eadem aliquo tempore. car. 62. col. 1. J. C.
 Fluvii etiam salis sunt missione terrestri. ca. 69. c. 3. J. I.
 Fluctus & catachyismus simul cum terremotibus fieri possunt cum contrarii flant venti. car. 90. col. 2. J. G. H.
 Fulme est exhalatio calida & sicca a lateribus nubis violenter extrusa cum impetu, vel incendio. car. 95. col. 2. J. F.
 Fulmen non quodlibet inferiora percutit, sed cuius materia. exhalatio est viscosa. a crassa terrestri valde de cocta, & exusta, quae mouetur ab exhalatione non in spissata de nube extrusa, vbi supra.
 Fulmen diuersa loca percutit, & intrat domus, & per hostium reflectitur, & per occulta loca. Et cum tonitruis ferrum & omne metallum, & corpus viculi mortui cecidit. vbi supra. J. C.
 Fulminis exhalatio plus calida quam impeturosa partes superiores aereas alterat, sine interiorum lesione. Valde impeturosa & crassa corpora quibus occurrit dura a fragit ad minutas partes. Equalis quo ad impetum & caliditatem utrumque facit. vbi supra.
 Fulmen non semper est lapsus. vbi supra.
 Fulmen triplex, quod obtinebat, quod dissipat, & quod vrit differentes materij tenuitate, & crassitie. car. 95. col. 2. J. H.
 Fulminatam omne redditur venenosum. Et vinum ful

minatam bibens, vel animal comedens aut subitio moritur, aut fit demens. ca. 95. col. 3. J. K.
 Fulminis diuersi effectus circa corpora. Et omne percussum fulmine caput vertit, contra fulminis impetum. car. 95. col. 3. J. I. M.
 Fulminum remedia, vbi supra.
 Fulminum tempora sunt ver, & autumnus, maxime cum sol per sagittarium decurrit, unde signum illud sagittarius dicitur est. car. 95. col. 4. J. O.
 Fulminum, conuulsationis, & tonitruorum portenta. car. 95. col. 4. J. P.
 Fulmen fit spiritus multo & subtili violenter extruso e nube, quod valde subtile existens non adiuit propter subtilitatem, arges. i. clarum dicitur. Si minus adures sed fumidum reddens psoleo dicitur. c. 98. c. 2. J. H.
 Fulmen differt a typhone, & ecephbia tenuitate spiritus a tonitruis & conuulsationibus multitudine exhalationum ac spirituum. car. 98. col. 3. J. K.
 Fulmen quodlibet habet tenuitatem, & caliditatem, quibus conueniunt quae neutrum vrit propter motum celebritatem. ser arges celerius mouetur, & non colorat, nec denigrat. psoleo tardius mouetur, & colorat, & denigrat. car. 98. col. 3. J. I. M.
 Fulmen magis ledit dura quam mollia corpora. c. 98. c. 4. J. O.
 Fulmen non est lapis, sed formaliter est spiritus violentior motus, communiter tamen concessum est cum eo lapidem cadere, & alia vbi supra. J. Q.
 Fulmen est fumus ardens. i. spiritus ignitus qui tunc manifeste videt cum sit multus succedit. c. 99. c. 1. J. B. D.
 Flamma est spiritus sine fumo ignitus. car. 99. col. 2. J. G.
 Fulmina semper precedit, & sequit spiritus, sed non videt, quia sine colore est, cuius signum est quod res prius mouetur quam percuciat. car. 99. col. 2. J. H.
 Figuratum differt a figura, sicut animatum ab anima, quia in speculo cum colore aliquid figuratum repraesentatur non tamen figura. car. 120. col. 4. J. O.
 Fractio est motus localis corporis, quo corpus ipsum dividitur. car. 103. col. 3. J. L.
 Fumus longe plus generatur ex lignis virilibus quam siccis. car. 109. col. 3. J. K.
 Fulgidum in nigro aut per nigrum puniceum facit colorem, & vitus protensus, i. elongatus a re visa debilior fit, & minor, nigrum vel negatio est, si habens ad albu, vel ut prius ad habitum, cuius signum quod oia quae sunt longe nigriora apparent. car. 110. col. 4. J. Q.
 Fractio qua color apparet preter colorem aeris ad maximum, & ad minimum terminata est. car. 112. col. 3. J. I.
 Fossibilia non dicuntur fieri exhalatione sicca ut nihil sit de aequa, sed predominantur in lapidibus tamen est plus de humida, quam in pulueribus, quia solus superfluum humidum consumptum est, in pulueribus vero etiam mediocriter. car. 121. col. 4. J. P.
 Frixia decoquuntur ab igne principaliter, & a ferro ferta gimis, & ab oleo, quoniam non potest pati ab exteriori per medium, quin patiatu a medio. Attribuitur tamen hac decoctio igni potius quia est principale in actioe. Et pingue etiam parit a fixo & ibi est actio, & reactio. Et si xata principaliter decoquantur a calido existente in aqua. car. 129. col. 3. J. M.
 Frigidum dicitur corruptiuum simpliciter. Et secundum quid generatiuum, calidum contra simpliciter generatiuum, secundum quid corruptiuum. ca. 133. col. 3. J. M.
 Fictilia hieme facta turpiora sunt his, quae estate sunt. car. 135. col. 1. J. D.
 Ferrum non liquefit adueniente noua humiditate, propter excellens calidum, sed humiditate potentia existente in ipso reducta ad actum, & permutata ab excellenti calido. car. 135. col. 2. J. D.
 Ferrum & calibs sunt eiusdem speciei, & differunt per modum purificationem. car. 135. col. 3. J. I. K.
 Flexibilia, & dirigibilia sunt corporum quorum longitudo potest ex periphria in recluditatem, & ex recluditatem in periphria mutari. Et flexio est motus ad connexitatem, aut concauitatem, feruata longitudine. car. 139. col. 3. J. L. M.
 Flexionis

Flexionis causa humidum est, siccum vero recluditatem. car. 139. col. 4. J. Q.
 Fractio est in magnas partes diuisio & separtio, cominutio autem in quascumque, & plures duabus. Et quae ita coagulata sunt ut habeat poros duos, & prope se inuicem cominabilia sunt. Et quae habeat poros maiores, & ad multum distantes frangibilia, quae ambo, vtrumque patium tur. car. 140. col. 1. J. C. D.
 Formabilia sunt quae impressionem passam manent, quae non bene impressibilia sunt, aut si imprimunt non manet impressio non formabilia sunt, sed capibilia. car. 140. col. 2. J. H.
 Fissibilia sunt quae cum possunt diuidi ad plus quam diuisio, tangendo diuidit, & scedit diuisio. Et talia sunt quae secundum longitudinem habent poros, secundum quos adhaescentur inuicem, non secundum latitudinem. car. 141. c. 1. J. D.
 Fissibile ut plurimum est secundum longitudinem, truncabile secundum latitudinem. car. 141. col. 2. J. H.
 Flamma spiritus, aut fumus ardens est. car. 141. col. 3. J. L. L.
 Forma magis palda fit in posterioribus generatione, ut in organis, quae alcius gratia sunt, magis enim, palam est quod homo mortuus equivoce, sic, & manus, & alia organa minus in carne, & ossibus, Et adhuc minus in elementis. car. 145. col. 2. J. G.
 G
 Generatio quomodo accipitur. car. 1. col. 3. J. L. L.
 Generatio vaporis fit cum sol & stelle nistum ex terreis & aqueis calefactis aqueoq. partes rarefaciendo, calefaciendo, leuigando, quae vapor per meatum extensum sursum colligitur, non extensio terra: descendunt in fontes vertitur. Terreorum partes rarefaciendo, exhalationes sunt, quae exentes sursum perit, terra densitudine clausit, terrenitas faciunt. car. 18. col. 2. J. C.
 Generari potest vapor ex terreis modo intra terra aquae cohaescent, & ex aquis. Similiter exhalatio ab aquis modo in aquis aliquid terrefit, & ex terreis. vbi supra.
 Generatio ignitarum impressionis est naturalis ex parte terrefit factae, & ex parte causarum, & ex parte generationis. car. 21. col. 1. J. B.
 Grado in media aeris regione fit, & deficit in ima, in qua proportionale gradini non rident. car. 39. col. 2. J. H.
 Gradines facti sunt cum horribili sonitu, magne, & non rotunde, anno, 824. a natali christi. car. 40. col. 1. J. D.
 Grado est crystallus, vbi supra.
 Gradinis generatio per antipassum fit, tamen media aeris in regione non multum longe a terra aucta intra nubem frigiditate. car. 40. col. 3. J. L. L.
 Grado calidioribus temporibus fit, vbi supra.
 Guttae magne cadit estate non hyeme. car. 40. c. 3. J. M.
 Generatio gradinis est per antipassum, modus vero est, quia frigidum auctu conuertit nubem in guttas prius deinde guttas coagulando conuertit in gradines. car. 40. col. 4. J. O.
 Grandines & guttae maiores sunt non tamen crebre, quam nobis pinguis fit coagulatio. car. 41. c. 1. J. B. C.
 Grandines minus estate sunt, quam vere & autumno defectu materiae hyeme adhuc minus defectu agentis. Autumno & vere adeff vapor, & antipentatis vnde frequenter sunt. car. 41. col. 2. J. E.
 Grandini non est proportionale, sicut aqua ros, niui pruina, licet possit aliquomodo dici illi proportionale respondere glaciem aquarum. car. 41. col. 3. J. K.
 Generatio habet primum per affirmationem, motus locis per negationem. car. 44. col. 1. J. D.
 Grandinis materia est vapor ceteris crassior hinc de terrestri multo, de aereo parum, & calidior etiam est aliis, Agens disponens est calidus potentissimum. Generans est frigidum fortissimum omnem caliditatem subitio, & simul extinguens. car. 44. col. 4. J. O.
 Grandinis locus non est media aeris regio ut Albertus ait, sed in ima a frigiditate per antipentatam intra nubem ventrem aucto. car. 45. col. 1. J. B. C.
 Gradines in regionibus multae sterentatis maxime sunt & magis in regionibus calidis quam frigidis, & licet omni tempore fieri possint, potius tamen vere & autumnos.

car. 45. col. 1. J. D.
 Grado circa centrum est durior propter frigiditatem, & stelle facies niui, & gradines sunt saturnus & mercurius cum fuerint in signis & locis frigidis coeli. car. 45. col. 2. J. E.
 Grandinum impetuofarum pluuiarum signa & prognostica. car. 45. col. 2. J. F. G. H.
 Gallicus morbus qui totum mundum occupauit ortum habuit a coniunctioe saturni & martis quae fuit anno, 1496 die, 16. ianuarii in tertio pifitio decano. car. 55. c. 1. J. P.
 Generatio & corruptio eorumque flammis & fluminibus aquae differt velocitate, & tarditate, & quae naturalis est ordinata fit. car. 66. col. 4. J. Q.
 Generabilia & corruptibilia deficiunt ab ordine propter materiam licet sol ordinem seruet semper eundem, & intransgressibilem. car. 67. col. 4. J. O.
 Generatio venti similis est generationi fluuioium, differt tamen quia motus fluuioium naturalis est, motus vero venti missus ex naturali & violento. car. 71. col. 3. J. L. L. Et car. 73. col. 4. J. O.
 Generantia simul coniuncta possunt esse virtualiter talia ratione contraria ei, qua sunt formaliter talia, ut frigidum actu potest calefacere. car. 81. col. 2. J. F.
 Generatio vniuersaliter & simplex, & naturalis mutatio & naturalis corruptio sunt prime operationes qualitatum primarum. Et in sunt plures, animalibus, & partibus ipsorum propter haec. car. 133. col. 1. J. L. D.
 Generatio simplex & naturalis est mutatio missi facta ab actibus qualitatibus quatenus agentis, ratione habeat a materia subiecta vnicuique naturae, forme missi, quae materia sunt virtutes passivae. car. 123. col. 2. J. C.
 Generatio mixtorum quae forma substantialis introductur, fit ab omnibus vel pluribus elementis calido vel frigido predominante, & aliquando vtriusque simul predominantibus. car. 133. col. 3. J. L. D.
 Generationis simplicis maxime proprium commune contrarium est putrefactio, in quam omnis corruptio secundum naturam, non violenta, est via ut senectus, & aetate in plantis. car. 124. col. 1. J. C.
 Grauaude homomerotum complexiones simpliciter quae plus habent de frigido, quam de aliis qualitatibus, simpliciter frigidum dicitur. Et per coporationem ad medium. Et hoc vel generis ut ad equale ad podus. Vel speciei ut ad temperatum sine speciei. car. 145. col. 1. J. B.
 H
 Homines non mutantur in opinionibus potentia stellarum necessitatum voluntatem nostram, sed inclinatum potius. car. 8. col. 4. J. N.
 Hyppocauma dicitur exhalatio, quia modico motu quo mouetur aer supreme regionis sepe, ad illico exurit, & differt a flamma, quae est materia facile inflammabilis, flamma vero est ardor, i. incensio sicci spiritus, i. materij calidae & sicce. car. 19. col. 1. J. A.
 Hyppocauma non habet nomen latinum vnum, sed potest dici sursum inflammabile, vbi supra.
 Hyppocauma est materia omnium ignitarum impressionum, motus vero circularis est agens causa vniuersalis, non tamen omnium, sed earum quae sunt in superiora regione. car. 19. col. 1. J. C.
 Hyppocauma capre factum est ex globulis & ligaturis paruulis, quae Aristo. micro. i. modica appellat. Tali vero sine hac passione accenditur, sed per longum a principio ad finem. car. 19. col. 1. J. K.
 Hyppocauma quae est materia ignitarum impressionum in suprema aeris regione, & earum quae in non media sunt non differt nisi quod illud supreme regionis est maius, viscosius, & durius, non aptum pellicula frigore medie regionis quam pertransit. Aliarum vero minus, non ita viscosum & durum. car. 19. col. 3. J. M.
 Hiatus fit disruptio lumine, i. distinctio albo ab obscuro & nigro in eadem superficie faciente putare aliquam profunditatem. car. 21. col. 1. J. C.
 Hiatus & vorago partium differunt, quia vorago est maior apertura in coelo, minor hiatus dicitur. Et de hoc genere sunt fenestra, fons, puteus, foramen domum, & omnis apertura in coelo. car. 23. col. 1. J. C.
 B

Horum cause ex parte materię sunt quatuor indifferen- ter, & tres ex parte agentis, car. 23. col. 1. lit. D. Hypocritas duo, vnus medicus, alter mathematicus, car. 23. col. 4. lit. Q. Hauster temperē facit. boreas hyemē, car. 3. s. c. 3. li. K. L. Hyems & effas, duplex est, vna pendēs ex motu folis per accessum & recessum eius ad nos. Alia pendens ex ac- cessu & recessu alicuius cōstellationis, vel stelle ad ali- quā regionē. hęc tñ cōstellatio virtuali, p̄prietate acce- dit & recedit, fol. vero per situalē appropinquo- nem, car. 13. col. 1. lit. D. Hypostasis in vrina fit p̄pter indigestionē, car. 66. col. 2. lit. H. Et car. 67. col. 1. lit. B. C. Humida cū digerunt constant, & crassa sunt. cum vero subtilia sunt, sunt indigesta, car. 67. col. 2. lit. F. Humidum non est sine sicco, nec sicco sine humido, sed omnia dicuntur secundū excessum, q̄a ab vno agente, & a multis corporibus, cōstantur, car. 70. col. 4. lit. P. Hyeme magis sunt aque q̄ estate. Et nocte magis q̄ per diem, car. 71. col. 1. lit. A. Hyemis centro, & estatis tranquillitates omnino sūt vt in plurius. In aliis temporibus nōdum facta exhalatione, vel p̄terita aliquādo sunt, car. 74. col. 1. lit. D. Hauftri oēs qui ad nos veniūt, his e regionibus sūt, quę sub cancro sunt, car. 75. col. 1. li. Ca. Hauftri nō est ventus ab altero polo spirans, car. 77. col. 1. lit. B. Et car. 82. col. 4. lit. Na. Hauftri est ventus ab exufo loco spirans, nō autē a ver- sionibus vernalibus, car. 77. col. 2. lit. E. Hauftri maior & amplior ventus est, q̄ boreas. Et ab exu- fo loco nō sunt estesse, car. 77. col. 2. lit. H. Hauftri spirare a terra polo antarctico subiecta Auer- roes defendit, car. 82. col. 4. lit. Q. Hauftri secundū Arist. spirat a terra Ethyopum versio- ni estig subiecta. Et alter boreas ad antipodas spirat ab eoz polo. Et alter hauftri illis spirat a versioe hyema- li. Et sicut apud nos, vt. 11. vel. 12. sicut, ita cot apud illos, qui tum perueniunt ad nos, sicut nec nostri ad illos, car. 83. col. 1. lit. P. Hauftri cū spirare debet circa sacras insulas p̄significat prius resonant. n. loca ex quibus exufflationes sunt sine terramotu, p̄pter pulsionem maris a lōge. quod signū est qd spūs sūtāt sub terra, car. 87. col. 3. lit. K. Halo ignis parabelli & virge nō sunt nota suis noibus sicut alia, nō p̄ accessū manifestant, car. 99. col. 4. lit. N. Halo ipsius spee apper circulus totus. Et sic habet ho- lum, & circa p̄lēsētia astra. maxime nocte circa lu- nā. Et indifferēt ē, & nocte, diluculo minis circa occasum, & maxime autumno, car. 99. col. 4. li. P. Q. Halo iris parabelli, & virge sunt ab eadē causa, s. refrac- tione, differunt tñ p̄to modis refractionū, scđo cor- poribus obiectis quibus refractiones sunt, tertio corpo- ribus lucidis e quibus radii emittuntur. car. 101. col. 4. lit. N. O. Halo fit refractione visus ab aere vel vapore cōsistēte in nubē, modo nubes illa fit plana, & rara, c. 104. c. 1. H. Halo cōsistēs in nubē pluuie signū est, maxime cū nigra fuerit, si distrahāt ventū signū est, & ab ea p̄te a qua in- cipit distractio, si marcescit, & tabescit resoluta sereni- tatis signum est, car. 104. col. 3. & 4. Et car. 105. col. 1. Halo non apparet ex opposito luminosi, sed circa solē & lunā q̄a visus refrangit a caligine cōsistēte circa solē vel lunā, qui vndiq̄ similiter refractus circulum facit, aut circuli partē, car. 105. col. 1. & 2. Et car. 121. c. 1. B. Halo cur apparet circulus, aut circuli pars, quadruplex causa, car. 105. col. 2. 3. & 4. Halo ipsius albi trisariam apparet dispositum, circula- riter p̄pter refractionē in rotūdū, vnum quā licet spe- cula sūt plura, tñ p̄pter insensibilē diuisionē vtr vniū speculi. Sine figura solis aut alterius astri, p̄pter spe- culog representantiū paruitatē, car. 106. col. 3. lit. L. Halo ipsius color circa centrū clarior, & albor est circūse- rētiales obscuriores, & nigriores, vbi supra, lit. L. Halo sp̄pius sunt circa lunā, q̄ circa solē, q̄a sol dissoluit cōsistētias, circa alia astra etiā sunt, q̄a sol dissoluit, sed nō similiter signū est, car. 106. col. 4. li. P.

Halo quę sunt circa solem magis significantur sunt, q̄ quę circa lunam, vbi supra, lit. Q. Halo ratione habita ad caliditatem circa astra frequen- tius sunt, ratione habita ad materiam minus sunt circa astra, q̄ circa lunā, car. 107. col. 1. lit. A. Halo non semper apparet perfectus circulus quadru- plex ratio, vbi supra. Halo etiā fieri p̄t circa lumē candelle, quę frequentius apparēt his qui, p̄pter humiditātē oculos debiles hñc vnde auctor cuiusdā amico insipienti tempore sereno multas halo circa quascunq̄ stellas futuram opthal- miam p̄dixit, car. 107. col. 1. lit. B. Humores melancolici deferūt idola reseruata in memo- ria de vno organo sensitivo ad aliud, q̄ si deferant ad sentium cōem sūt sōnia. Si ad exteriora sensoria sunt phantasmata, quō modo apparuit cassio cęsar in me- dio pugne minabundus, car. 107. col. 4. lit. Q. Halo versicolor, & circulus cōpletus obseruata est, quod licet possibile sit, tēporibus Arist. nō accidit, illa tamē non dicitur iris, nec colores in illa erūt, p̄tē sicut in iride clari distincti & perfecti, car. 110. col. 1. lit. C. Halo ipsius diameter est subduplus ad diametrū ipsius iridis. Et diameter prime iridis subduplus ad diame- trū secunde ambientis, car. 113. col. 3. lit. K. Humidi & sicci, i. subiectū affectum humidū & sicco in multis tēperatis in passivis est equitē materia. In aliis multis altera hęc q̄ntitatū p̄dnat, car. 123. col. 4. lit. Q. Humidum & sicco in generatiōe mistorum terminant a calido & frigido, humidū quidē a calido coagulātē, vel frigido cōgellantē, sicco vero terminatur a calido vel frigido mediante humidū, car. 124. col. 2. lit. H. Humidum naturale per cibos & nutritionem non p̄t instaurari tale quale erat, sed semper impurius, & ter- restrius fit, car. 124. col. 4. lit. Q. Humores subtiles eorum, quę omnia i. cruda sunt, frigidi magis q̄ calidi, & inesibiles, & impotabiles sunt. car. 129. col. 1. lit. D. Hepsēsis, i. elixir ut vniuersaliter est digestio a caliditate humidā materię interminate, quę inexistit in humi- do, quod spirituosum, aut aquosum erit, c. 19. c. 3. I. Hepsēm passa ficiora sunt in centro frictis, quia elixa/ ta humidū emittit in calidū, fricta vero humidum ad- trahunt, car. 129. col. 4. lit. O. Hepsēm nō omne corpus patitur, neq̄ in quo nullum est humidū vt lapides, neq̄ in quo inest qdē, sed nō p̄- test obtineri ob spissitudinē vt ligna, sed q̄ habet hu- miditātē passibilem a qualitate quę est in humidū. Metaphorice tamē autē & ligna hepsēm pati dicunt, vbi supra, lit. Q. Humidi etiā metaphorice hepsēm pati dicunt vt lac, & multū. Nō omnibus tamē idē sūt inest, neq̄ elixaris neq̄ digestis, sed his ad esum, his ad orbitationē, his ad aliam opportunitatem scilicet pharmacandū, car. 130. col. 1. lit. C. Humidum & sicco sunt principia passiva corporū, s. estog. Alia mista ex his sunt qualitate scđe nō tamē equaliter ex his mista, vt durum & molle. Et harum quędam actū sunt, quędam potentia. Sicut liquatio ad liquabile, car. 131. col. 4. lit. Q. Humidū bene terminabile est, sicco difficile terminabi- le, & patitur inuicē aliquid simile, pulmētō, & cōdimē- tis, q̄a humidum sicco causa est vt terminet, & sicco accipit cōsistētia, & vtrunq̄ vtriq̄ vel colā fit, vt ex ambobus terminabile corpus fiat, proprium tñ terge- sicco est, humidū aque, vnde corpora hic terminata non sūt terra & aqua sunt nō tamen equaliter, sed se- cundū p̄dominiū, car. 132. col. 1. lit. C. D. Humidum & sicco aut mistū ex his paties est, & hęc cor- pora sunt terra & aqua a frigidum vero magis passiuū est q̄ calidum. Actiuū tñ est per se corruptiuū, per acci dens cū generat calidū aut congregandū, aut cir- cumsistandū, car. 132. col. 3. lit. I. k. Humidū exsiccari p̄t a frigido circūstante, vno mō qdē frigus facit expirare, ac exhalare calidū sūt cū humidū, alio mō mediante calido, q̄tenus p̄ anticipatissimū auge- calidū qdē exsiccāt humidū interi⁹, car. 134. col. 1. lit. D. Humectatio

Humectatio fit vno modo, vapore cōstante in aquā a fri- gido secūdo liquefacto quod coagulati est, tertio per bumū extrinsecū infusionem, quarto per humidū ag- generationē vt in nutritione, car. 134. col. 2. lit. F. Habentia plus terrę q̄ aque, coagulata a frigido expiran- te calido hęc liquefūt a calō, q̄ pp infrigidationē cali- do simul ducto quasi omni, hęc insolubilia sūt, nisi a supabūdati caliditate, mollificāt tñ vt ferrū quod ela- boratū liquefūt. Et cū spe hoc patit calis fit. Et me- lus est hīs mitus extremē, car. 135. col. 2. li. F. G. H. Humidū & calidū aeris nō est aptū coagulationē cū ter- restri, nec per cōsequēs dissolutionē, car. 137. c. 2. li. H. Homogenera corpora in animalibus, & plātis cōstāt ex aqua & terra p̄dnant. Et etiā q̄cūq̄ metallant, & que sunt ex exhalatione vel sicca vtriq̄ cōmuni. Differūt etiā ad sensum p̄p̄ris obiectis. Et magis aliis cōuenien- tibus p̄portionibus quas pati dicuntur, quę multæ sunt, car. 138. col. 2. lit. H. Humidū aereum est nutritimū ignis, qdē si non fuerit superabile ab igne nō erit vtilibile humidū aqueū sūt/ focarium ignis est, car. 141. col. 3. lit. M. Homogenera differunt differētis scđm tactū. Et saporibus, odoribus, & coloribus. Et sunt que metallantur, & in animalibus & plantis ex quibus anomomera constant, car. 142. col. 4. lit. P. Q. Homogenera alia causa & ratione consistunt q̄ anomomera. Et eorum materia est humidum & sicco. fa/ cilitas vero calidū & frigidum, car. 143. col. 1. lit. B. Humidog quęcūq̄ euaporāt aqueū sunt, quęcūq̄ nō euapo- rant terrę. Aut cōmunia terrę & aque, aut terrę & aeris, aut aque & aeris. Et que coagulata sunt a calido cōmunia sunt, car. 143. col. 1. li. D. Humidorum vniū euaporat quidē, & ingrossatur a ca/ lido sicut nouū, car. 143. col. 2. lit. E. Humidog quęcūq̄ a frigido ingrossant terrę sunt, quę vero ab ambob⁹ cōmunia pluriū, car. 143. col. 2. lit. H. Humidog quę coagulata sunt a frigido aque sunt que a calido terrę, quę ab ambobus hęc amborum sunt, car. 143. col. 3. lit. I. Homogenera esse terra, aqua, vel aerea dupliciter intel- ligi potest, vel simpliciter vel in comparatione ad me- dia, car. 143. col. 1. lit. D. Humidū vel coagulatoz q̄cūq̄ aque sunt vt plurimū frigida sunt. Si nō alienā hāt caliditātē vt liquidi, quę autē terrę vt plurimū calida vt calx, car. 144. c. 3. li. F. Homogenera nō facile cognoscūt p̄t qñ sunt corrupta, & qñ nō, etiā si valde deperdit fuerit, & figure sole sunt reliquę, vel ut corpora inueteratoz mortuoz que su- bito cinis sunt in sepulchro, car. 145. col. 4. lit. P. Homogenerę ptes differē, ac differentes sunt primo & principaliter caliditate & frigiditate & hęc motibus. Anomomere vero nō differunt principaliter his, sed vt arte vel p̄sialē causa est ars, sibi natura, vel alia cau- sa, car. 146. col. 1. li. B.

Ignis & suprema aeris regio vtrū diurno motu torquea- tur, car. 13. col. 1. lit. D. Et car. 26. col. 4. li. P. Ignis & aer sup̄re regionis celo naturali cōtinuatio- ne copulata sunt. quia virtute primi motoris sunt vnita, car. 13. col. 2. lit. G. Ignis & aeris motus circularis non naturalis est. Et p̄t dici naturalis naturalitate cōsistētis q̄ cūcta mouet vbi supra. Ignis aliqua pars ad regionē aeris p̄tē p̄t a stella de no- uo emergente suo motu, car. 14. col. 1. lit. C. Influentia nō dat, car. 16. col. 2. lit. F. & col. 3. li. L. Ignē & aerē celū trahit p̄pter cōtigitatē spirituale vir- tutis, nō p̄pter realē cōtigitatē, car. 16. col. 3. lit. L. Ignis vtrum in propria sphaera luceat, vbi supra. Ignis scđm Alex. & Algazelim nō lucet, scđm exposito- rem videt nōnihil lucis habere, q̄a hęc caliditate cum sicco admittit in materia densa, car. 16. col. 3. lit. M. Ignis elementum & exhalatio sub celo sunt, sub his aer, car. 17. col. 2. lit. E. Ignē impressiones oēs ex exhalatione sunt. Et modus, car. 18. col. 3. lit. M. Et car. 19. col. 3. lit. E. In magna tēpēstate apparent quasi stelle velo insidentes & cur, car. 19. col. 2. lit. F. Ignitæ impressiones oēs sunt eiusdē speciei, sed differūt accitibus & dispositiōib⁹, s. q̄ntitate, colore, figura mo- tu, loco tpe, significatiōe, & p̄prietate, ca. 20. col. 1. li. D. Ignē impressiones non sunt ignis, sed ignita qdā. Et in- flammatio & accensio sunt ignis qualitates quędam fixæ caumatis accidentes. vbi supra. Ignē impressiones nobis motu cōtinuo moueri appa- rent dupliciter, aut pp successiua inflammationē exha- lationis pcedētē ab vno extremo ad alterū. Aut quia secundū veritatē vnus sit ignis q̄ subito factus mouet de vno loco ad aliū motu cōtinuo, car. 20. col. 1. lit. G. Ignē impressiones q̄ sunt in suprema regione exusta ex/ halatione sūt, i. p̄ generationē partis post partē, quę in media vel prope .f. segregata & traiecta exhalatione sunt, car. 20. col. 3. lit. M. Ignitay impressionū oīum causa vt materia ē exhalatio vt mouēs aliq̄ latio cōlestis est, aliquando aeris con/ creti densitudo, car. 20. col. 4. li. Q. Ignitay impressiōnū gñatio vtrū sit naturalis, vbi supra. Ignē impressiōnes successiua gñatione facte ex vīa exha- latione nō mouentur localiter, licet moueri videant, quę vero sunt traiecta exhalatione motē sursum na- turaliter mouentur, deorsum violentē, ad latys ni/ ste, car. 21. col. 2. lit. F. Ignita & phasmata hūano gñi aliqd boni vel mali signū. priō siccitātē & via signi, & via cause, 2. morbos acutos via signi & cause, 3. v̄tos & aeris turbationes, & aqua/ rē diminutiones. Et exercitiū discursiones mudo fue- rint in p̄sibus p̄tibus plures magne, & durabiles scđm p̄sificos, medicos, & Astrozo, c. 22. c. 4. li. N. O. P. Q. Ignis stella eadē fixā adire p̄t in geminis bis, semel mo- tu recto, & semel retrogrado, car. 26. col. 2. lit. F. In naturalibus sunt duo p̄cessus, alter quo cause inue/ niūt, alter quo effectū h̄t pp qdē ex cāis inuētis, in ma- thematicis non vtimur nisi processu propter quid, car. 26. col. 3. lit. L. Idem cometa orientalibus apparere potest in alio loco ab eo quo apparet occidentalibus, car. 29. col. 4. li. Q. Idem cometa orientalibus apparet in occidente, occidē- talibus in oriente, car. 30. col. 1. lit. A. In predictionibus quatuor sūt cōsiderāda genus subie- ctū in quo effectus recipiūtur spēs eoz, q̄ portendunt locus in quo effectus habebunt. Et tempus quo inci- piunt, & quāto perdurant, car. 31. col. 2. lit. G. In refractione duę linee sunt diuersimode tñ scđm an- tiquos. Et secundū peripateticos, car. 33. col. 1. lit. E. Ignea in inferiori aeris regione sūt p̄ accūs, s. p̄ cōtrariū actionē, p̄ se autē generant in sup̄na, car. 36. c. 1. li. C. In valde altis montibus nō fit grandis, sed nix in eis ma- xime fit, car. 40. col. 1. lit. B. In arabia & ethiopia aque vehēmentē eadem die sepe fi- unt estate, & non hieme propter fortem antipetitia/ sim, car. 41. col. 2. li. H.

Impressiones aquae substantialiter & scdm essentiam, & per se sunt eiusdem speciei, p. accis vero differunt specie sicut mas & femina. car. 41. col. 1. li. A.

In medio maris non possunt scaturire fontes nisi sit in terra mare & eius ino mons. car. 49. col. 3. lit. M.

In palestina est stagnum in quod hoies & iumenta ligata superant. car. 69. col. 1. li. D.

In omni motu affluenda sunt mobile, spacia, termini a quo & ad quem, & mouens. car. 73. col. 1. li. E.

In sole quae sunt prope firmam terram, sunt pars terrae firmae. car. 91. col. 1. li. C.

In puteis longo tempore operis generantur qualitates laetales inter scientes eos, qui ingrediuntur propter carrentiam euentationis. car. 93. col. 1. li. A.

Idem est principium saltem speciei tam ex parte agentis quam ex parte materiae coruscationis, tonitruum, typhons, incensio, & fulminis. car. 94. col. 4. lit. N.

Ignis a vestalibus virginibus in ede extinguibilis seruat, quia si forte fuerit extinguitur, nequaquam reperire fas erat ex hoc igne manibus elaborato, sed accensa per fomite ex sole flamma purus & caelestis ignis eliciebatur. car. 95. col. 1. li. F.

Incensio fit cum spiritus detractus deorsum a nube subtilior factus igitur per motus velocius. car. 98. col. 1. li. F.

Iris nunquam fit circulus: neque maior semicirculo. decimo, & sole exente in ortu aut occasu apparet ut semicirculus qui est medietas minimi circuli. Sole eleuato supra horizontem, magis apparet ut portio minor quae est maioris circuli. car. 100. col. 1. li. D. & col. 1. li. F.

Iris sedes est, quo apparet deus homini promissit nunquam facere diluuium vniuersale, vnde a poetis fingit deorum nuntia, quia venit ab irin, quod est nunciare. car. 100. col. 2. li. C.

Iris ante iudicium 40. annis non apparet. vbi supra.

Iris solis de die apparet, & autumno, & hieme: & vere de hora diei apparet potest. in estate non fit circa meridiem maxime sole primu cancri punctu tenente. car. 100. c. 3. li. k.

Irides plures duabus simul non sunt, & haec vtraque tricolor ex eis eisdem, & quales numero colores hnt, sed eius quae extra est colores sunt obscuriores, & e contrario positus his qui sunt in ea quae intra est. car. 100. col. 4. li. O.

In iride color puniceus, viridis, & halargus non refultat per inxpositionem duorum phantastic, sed qui est inter puniceum & viridem, s. xantus, s. flauus phantasticus est. car. 101. col. 1. li. D.

Iris per diem fit. Nocte etiam a luna fit, sed raro, quia in tenebris latent colores. Et alia oportet cedere, s. v. t. n. ubi fit multa, magna & disposita ad refrangendum lumen, & vt die vna mens fiat. Et in plenilunio, & tunc aut oriente, aut occubente. car. 101. col. 4. lit. P. Q.

Iridis albertus ait obseruasse nocte facta bis in menseluna in medio caeli quam Arist. bis in quinquaginta annis obseruauit. car. 102. col. 1. li. A.

Imago apparet in speculo reflecti non possit a speculo, nisi speculum esset densum, & superficiem habens planam. car. 103. col. 1. li. C.

Iris est refractionis, emphasis ex refractione facta. car. 107. col. 1. li. C.

Idola quomodo fiant. car. 107. col. 3. & 4.

In iride quatuor requiruntur, s. corpus fulgidu, nubes, s. i. tus diametralis, nubes in rotas. car. 108. col. 4. lit. P.

Addit quod nos sumus in medio inter solem & nubem. car. 109. col. 1. li. B.

Iridis color apparet in tanta magnitudine propter contumuitate magnitudinis nubis, vnde, licet in illa sint plura specula, quorum omnium color ad sensum coale scit in vnum. car. 108. col. 4. lit. Q.

Iris est refractionis visus ad solem. Et semper ex opposito fit, halo autem circa ipsum. car. 109. col. 1. li. D.

Imago apparet vbi fit visus, aut radij visualis refractionis vbi supra.

Iridis tres differentiae ad ipsam halo in situ, & colore. car. 109. col. 2. lit. H.

Iridis prima & maxima circiferetia in qua est prima lucidi corporis refractionis puniceu colore habet, quia fit a guttis paruis nigris, halo vero non est punicea, quia est

differentia ex parte speculi. Et ex parte vicinitatis fulgidi ad speculum. car. 109. col. 3. li. M.

Iris circa lucernas fit hieme siccibus hauius, & maxime apparet habentibus oculos humidos & debiles. Color tamen eius est purpureus & irinus, non puniceus. car. 110. c. 2. li. E. G.

Iris quae fit a remis sursum latis ex mari, potest eodem modo fieri quae appet in celo. Colore similior est ei, quae circa lucernas fit. Et similis est ei, quae fit rotatione loci habentis potest illuminata a sole, & vmbrosam. car. 110. col. 3. li. I.

Iris color vnus est, s. puniceus. Diuersus tamen est secundum magis & minus. car. 111. col. 3. li. L.

Iridis colores non sunt plures tribus, sicut & alioqui plurius, vnde magnitudines & ca. quae a nube supra iride, nec in fra potest visus refrangi, vt fiat alterius coloris sensus propter colore nubis. car. 111. col. 3. li. M.

Iridis colorum declaratio. vbi supra. col. 4.

Iris vtraque quae due sunt tricolor est, oppositae autem Et prima peripheria exterior minoris punicea est, reliqua proportionabiliter. car. 112. col. 2. li. E.

In iride xantus color est inter puniceum colorem & viridem, quod pluribus signis declaratur. car. 112. col. 3. & 4.

In texturis valde differunt colores secundum phantasiam alii secus alios positi, vt purpurei in albis & nigris lanis. Et adhuc in splendore tali & tali. car. 113. c. 4. li. B.

Iris secunda ambiens, quoad duplex apparet, est coloribus obscurior. Et positione colores contrapostos habet. car. 113. col. 3. & 4.

Iris, secundum Alex. non fit per reflexionem a prima sed per refractionem visus a supposito nube ad solem. car. 113. col. 4. lit. P.

Irides tres nondum sunt factae. possibile tamen est fieri tres, & non plures, sed tertius colores obscuri, & imperfecti sunt, vt vix discerni possint. car. 114. col. 3. lit. K. & car. 116. col. 1. lit. C.

Iridis colores, & aliarum emphasum vtrum sint veri colores. car. 117. col. 2. & 3.

Intermediu minoris peripherie primum iridis coloratum est nigro colore, non autem colore aliquo iridi proprio. car. 115. col. 3. li. L.

Intermediu duae iridis non appet puniceu, quia rotatio in termedia ad visum, & ad solem non habet debita distantia quae hnt oratio vltimae peripherie iridis, & in priore potest tamen citrius color appere. car. 115. col. 4. li. Q.

In suprema peripheria, s. iridis non appet puniceus color sicut in suprema prime, quia non quilibet fortis reflectio radiorum facit appere colorem puniceum, sed fortis cum debita linea reflexe logarithice. vbi supra.

Iris apparet exire caligine in superficie maris non multu ab aqua eleuata deficientis deficient caligine a nauigantibus obseruata, quae ipsis translatis semper visa est in eadem distantia & situ. car. 116. col. 1. lit. D.

Iris apparet versus occasum ante meridiem significat serenitatem, quae apparet versus ortu solis in occasu vel prope meridiem versus occasum significat pluuia. vbi supra.

Iridis non potest fieri circulus completus, neque maior portio semicirculo. Et si alstrum est in ortu vel occasu apparet dimidia circuli portio. Si est supra horizontem semper arcus minor dimidia forma assumitur, & hoc totum demonstrat. car. 116. 117. & 118.

Iris licet non possit apparere circulosa apud Aristot. tamen nihil prohibet eam circulosam commeteri, quia sic intellecta, tam apud tenentes visionem fieri extramittendo, quam apud alios, duplex pyramis imaginari contingit, quarum basis fit in nube, & tunc tamen vnus in centro luminosus est, alterius in oculo. primum pyramidem recentiores radiosam originalem, aliam reflexam, & secundariam. Antiqui contra. car. 116. col. 3. lit. K.

Iris post equinoctium autumnale semper omni die, & omni hora diei fieri potest, post equinoctium vernale vsque ad alterum in meridie non fit. car. 119. col. 1. & 2. & 3.

Iris omni hora diei potest apparere vbi sol non potest eleuari, supra horizontem per 42. gradus. vbi plusquam 42. gradus eleuatur, non omni hora diei potest apparere. car. 119. col. 3. li. L.

In speculo duplex est irregularitas altera in figura vt sit distortu aspectu, & scdm partem depressam scdm partem eleuatam. Altera in colore, in denso & raro. c. 120. c. 3. li. I.

In generatione elementorum aliquando passiuo qualitate tenent locum actiuarum. car. 123. col. 3. lit. K.

In alteratione digestua quatuor sunt, corpus digerens calidum digestibile, & humidum quo alterat, quod sic debite quatuor & quale siccio oportuonatu. & vltra hnt incoaditumans digestiorem quod aliquando calidum aliqui frigidum est. car. 127. col. 1. li. C.

Indigestio est imperfectio propter indigentiam proprii caliditatis, quae est frigiditas & imperfectio oppositorum passiuorum, quae vniciquae materia & natura est. car. 128. col. 1. lit. A.

Indigentia calidi est frigiditas concomitanter, si contra rium remittitur per admisionem contrarii, si vero remitti potest, & non per admisionem contrarii est frigiditas priuatiua, quae nihil aliud est nisi defectus calidi cui exuperatur ab humido. car. 128. col. 1. li. C.

Impossibile est aliquod corpus esse equaliter ex sicco & humido aliquando nec locum nec motum haberet. car. 132. col. 3. li. J.

Idem eisdem non est causa contrarii per se. car. 134. col. 3. li. L. M.

In grossatio humido abesse fit, & sicca constante, & aqua humidiorum non ingrossatur, ita quae digeri dicatur. car. 134. col. 4. lit. N.

Incoagulabilia sunt quae non hnt humiditatem aquosam aut non sunt aquae. Et quae aquae quidem sunt hnt tamen plus aeris vt oleu & ca. car. 138. col. 4. li. Q.

Iningibilia sunt aquae & terra eximia, cum terra hnt, poros maiores mole ipsius aquae, plus sunt aqua duriora. Quae vero per totum habent poros liquabilia sunt ab aqua. car. 139. col. 2. lit. B.

Impressio est cessio in superficie in profundum pulsio, & aut percussio. Et vt tactu, qualia sunt mollia carera quae scdm partem tractantur, alia superficie manere, duriora vero es, non impressibilia sunt, quod cedunt in pfundum, vt later. Et quae cedunt quidem, sed non secundum partem vt aqua. car. 140. col. 1. lit. F.

Inflammabilia sunt, quocumque non humida existentia, exhalabilia sunt, p. v. q. & oleum, & cera, magis cum aliis quam per se sunt inflammabilia. car. 142. col. 2. lit. H. & col. 3. lit. L.

In omnibus ignitis est caliditas aut amplior, aut minor. car. 144. col. 3. li. K.

In putrefactis aialia nascuntur propter caliditatem quae corrumpit propter vniciuque caliditatem. car. 144. col. 3. li. L.

In quibus materia aque psum frigidata sunt, quae maxime igni opponit in quibus terra, aut aeris calidiora. Accidit tamen eadem frigidissima existetia fieri calidissima aliena caliditate. car. 144. col. 4. lit. P.

In generatiobus est ordo, quia quaedam proprio gnant extrema propria & simplici forma, alia ex essentis vt ex materia, alia ex homoponitis, & alia ex officialibus. c. 145. c. 2. li. F.

Ipsum cuius gra & forma in essentis minime palam est, vbi plurimum est materiae. Et materia nihil aliud preter ipsam est. Substantia nihil aliud quam ratio intermedia proportionabiliter proproportione. car. 145. col. 2. li. H.

Ignis hnt opus sui speciei copetes quo est perfectus ens in sua specie. Et hoc est pars. Et habet opus quo est pars missi, & quo opat vt pars missi, quae naturae est ignotus & non patet nisi quatenus innotescit per cognitionem missi cuius est pars. car. 145. col. 4. lit. O.

Libet de celo, quo est primus eorum qui loquuntur particulariter de rebus naturalibus. car. 110. col. 3. lit. K.

Locus sursum non omnibus patet, medium vero omnibus patet. car. 3. col. 3. lit. M.

Libet de anima est mathematicus. car. 2. col. 3. lit. M.

Luna deorsum est, sed tarda motu. car. 13. col. 4. lit. P.

Locus ignitatis impressio est triplex aeris regio scdm hy peccamatis dispositionem in multitudinem, crassitudine duritie & subtilitate. car. 20. col. 1. lit. A.

Latio stelle vt esse latio. Et mansio comete, vt esse mansio. Et latio sicut est, ac si quis in magnu paleam cumulu immiserit facere, aut ignis principiu modicis. c. 17. c. 2. li. E.

Lapis vi ventorum subleuatus in aere in Egis fluuiis die decidit, & cometa vespe appuit, & diuerse historie quae post cometas maximi sicut veteri. car. 28. col. 3. li. K. L. M.

Lapides in suprema aeris regione fieri possunt cum exhalatione terra hnt & viscositate, & aquositate non nihil quae accensa & resoluta sub hnt crassum in lapide vertitur, & ibidem & per historia confirmatur. car. 27. c. 4. li. N.

Lapides in aere signi posse non negat Arist. licet dicat illa in egis fluuiis a vento sublatu decidisse. c. 28. c. 4. li. O.

Locus comete duplex est physicus, & Astronomicus iustice astronomicus duplex verus, & apparens secundum quae verba Arist. verificantur. car. 29. col. 4. li. P. Q.

Locus in quo comete effectus potenduntur est, ad quem caude apicis cometa dirigit. car. 31. col. 2. lit. H.

Lac latine, graece gala dicitur. car. 32. col. 1. li. A.

Lac maximus circulus est. car. 32. col. 4. li. O.

Luminosum quod minus opaco vel equale fuerit, vmbra opaci in infinitum diffunditur, si luminosum maius fuerit terminabitur. car. 33. col. 1. li. A. B.

Lac apud antiquos immobile reputabatur, sed nris tpt bus mouet scdm motu stellae, scdm successiorem signorum in centu annis vno gradu fere, sed fere moueat siue non, saltem non moueat ad motu solis. c. 33. c. 4. li. Q.

Lac & cometa similiter sicut, s. ex cossimili materia ageribus sed differit, quia cometa aliquid sit non in directo fel le, lac vero semper in directo sporadei circuli, & etiam circa totu coelum, cometa sub vna tantum stella. car. 34. col. 3. lit. L. Et car. 35. col. 3. lit. M.

Lac mouet scdm successione signorum tot gradibus, quot delphis motus est a tpe Arist. ad nos. c. 34. col. 4. li. Q.

Lac non potest totus appere, sed semper eius medietas, vbi aliterius vicis in amne totus circuli apparet, vbi supra.

Lac virtute stellae quae sunt in sporadei circulo multum maxime & fulgentissime pperuntur est ficut in spem, licet ex parte materiae quae gnant & corruptis aliud & aliud sit. car. 34. col. 2. lit. E.

Lac quasi diffinitio est maximi circuli coma pro segregatiione, s. exhalatione a terra. car. 35. col. 4. lit. N.

Luna mouet oceanum fluxu & refluxu, quae habet proprietatem vel simbulum cum oceano, & non cum aliis maribus. car. 36. col. 3. li. M.

Locus generationis nitus est sublimior loco generatiouis grandinis. car. 44. col. 2. lit. C.

Loca motana & alta velut spodia suspensa in puis & multis locis pducuntur aqua infrigidada vapore ascendente Et colligunt suscipiendo magnam multitudinem aquae aduenientis. car. 47. col. 2. li. E.

Loca aliqua sunt apta ad suscipiendum plures aquas: & ad illas retinendum certo temporu curriculo, aliqua sunt inepta. car. 50. col. 1. li. A.

Lapides virtute essentia aliud faciunt. Et caelesti aliud diuersimode differentes in agedo. car. 50. col. 3. li. M.

Loca terrae non sunt eadem semper aquosa, nec semper arida, sed permittuntur secundum fluuioi generationes, & defectus. car. 51. col. 1. li. G.

Loca planetarum in mundi origine sunt incerta. car. 57. col. 3. lit. M.

Locus maris triplex est, vt esse aereum, vt aqueu & vt terreum est. car. 61. col. 4. lit. P.

Locus maris oceani secundum Arist. naturalis est, & proprius omnibus aquis, mari vero vt aqueum est. car. 62. col. 2. li. H.

Latione solis ad tropicos, & a tropicis fit estas & hyems. car. 73. col. 1. li. A.

Laurus, aqua, ferru, corallus lapis qui cum fulmine cecidit preferunt a fulmine. car. 95. col. 4. lit. N.

Loca calida, & frigida non fulgurant, sed teperata vt Italia, & maxime capania. car. 95. col. 4. lit. P.

Lumen quod exit a corpore lucido & extendit in oculu rei veritate refragat. Et colores quae mouet diaphanum illuminatum illud aliquo modo. c. 107. c. 2. li. E.

Lumen quo fit in medio, an realiter, an intentionaliter. car. 114. col. 4. lit. P.

Lumen realiter est in medio quatenus ibi est circuli scripto omni actu intellectus, Et intentionaliter quia est vt similitudo lucis. car. 115. col. 1. li. B.

Lac & sctilia omote passum scdm remotiorem meta/ phoram, quia cruda dicuntur, quonia non obtinent a calido extrinseco, vna, & feciones, & humores sunt cruda quonia non obtinentur a calido proprio, & naturali. car. 19. col. 2. lit. H.

Lac & multu digerit possunt diversis digestionis speciebus quado humidu interminat digeritur a calido natu/ rali interiori pepsanum patit, qn patitur a calido ex/ teriori hepseim pati dicitur. car. 13. col. 1. lit. D.

Lac natura terreu est. Et qd no her caseu aut paucu, hoc magis aque est, & no nutriens. car. 13. col. 1. lit. B.

Ligna sunt natur terre & aeris, quare sunt vtilia no liquabilia, nec mollicabilia. Et in aqua supernatant preter ebanum. Later terrefolu est. Et neq aqua sol/ uitur neque igne. car. 13. col. 4. lit. P.

Liquefactio est solutio coagulanti facta a contratio coa/ gulantis. car. 13. col. 1. lit. B.

Liquefactilia sunt ab humido q humidu absentia coagu/ lant, nisi sic conuenirent, vt minores sint pati relictu q aqua, vt later, que non sic conuenirent liquefunt hu/ mido, que calidi priuatiore coagulantur. calido sol/ uuntur. subintrante. car. 13. col. 4. lit. P.

Liquabilia quedam no inflamabilia sunt vt aes. Et quedam no liquabilia inflamabilia sunt vt lignu, quedam am/ bo patiuntur. s. liquabilia, & inflamabilia sunt, vt thus. car. 14. col. 3. lit. K.

Liquabilia ab igne aquosiora sunt, qda cbia terre & aque vt cera, que ab aqua liquat terrefunt, q a neutro, hec autem terra sunt, aut ambog. car. 14. col. 4. lit. P.

Lac & medula, scdm naturam se habentia calida sunt, corrupta & egredientia a natura no amplius, sed fri/ gida sunt. car. 14. col. 3. lit. M.

M

Meteorologia que sit, & vnde dicatur. car. 1. col. 4. lit. P.

Meteorologici priores qui fuerint. Ibidem.

Meteora vtrum fiant a natura clica in elementis ordi/ nata. Et quomodo natura elementaris trifariam va/ riabilis est. Celica vero vniuersum. car. 2. col. 1. lit. C.

Meteora quomodo dicantur fieri in loco proximo latio/ ni astrorum. car. 2. col. 1. lit. D.

Meteorologie ptes tres, ignea, aquea, aerea. car. 2. c. 3. lit. I.

Meteorologicarum re visa est scientia in ordine ad que/ sita in ordine ad causas, & in ordine ad intellectum tri/ fariam in se autem non. car. 2. col. 4. lit. N.

Meteorologie nobilitas. car. 2. col. 4. lit. O.

Meteorologia vtilis est ad vrbium fundationem. Et agri/ culturam. Et medicinalis facultas per hanc scit hoies pferuare, cōseruare, reducere, & curare. ca. 2. c. 4. lit. P.

Meteorologie difficultas. Ibidem.

Materia spherarū dicitur principium earum alterius nature ab elementis, & mundus supior dicitur natura vniuersalis supralunaris, & etherus. car. 3. col. 2. lit. G.

Mundus duplex est supralunaris, etherus, sublunaris, elementaris. Quibus addi potest tertius intellectualis & eorū osum compositio. car. 3. col. 4. lit. Q.

Meteorologici effectus quomodo sint passiones elemen/ tis accidentes. car. 3. col. 4. lit. Q.

Mundus inferior ex necessitate cōtinuus est quoda mo/ do. cōtinuus supioribus, & eius virtus ois inde gubernatur. car. 4. col. 1. lit. C. & E.

Mundus hic inferior, vtrū de necessitate sit mudo supe/ riori cōtinuus vt omnis ipsius virtus gubernetur in/ de quæstio. car. 4. col. 4. lit. N.

Mundus superior in hic inferiorum agit triplici instro/ motu, lumine, & influentia. car. 4. col. 4. Q.

Mūds inferior intelligit aggregatum ex 4. elnis circa centrū mudi cōcentricis. car. 5. col. 2. lit. F.

Mūds inferior gubernat a latioribus supioribus prin/ cipaliter per lumē p motus & latioris quatenus ad/ ducit & abducit lumē. car. 5. col. 1. lit. C.

Mūds hic inferior necessario cōtinuus est illi superiori Et hic ab illo necessario gubernatur non simpliciter, sed necessitate suppositiois. car. 5. col. 4. lit. P.

Mūds hic inferior est ordinatus vt supior scdm effectū formę, no scdm formam. car. 6. col. 1. lit. B.

Magis & minus no semp fit admisione cōtrariū: sed qa

aliquid habet naturam minus perfectam, aliud ma/ gis perfectam. car. 11. col. 2. lit. F.

Motus vtrū efficiat calorē. car. 14. col. 2. lit. H.

Motus duplx accipit vel forma, fluēs, & vt fluxus forme vbi supra.

Motus localis & terminus motus localis no differūt nā si scdm magis & minus. car. 14. col. 3. lit. K.

Moueri no est propriū calidi, vt ait auer. sed osum cor/ porum naturalium. car. 15. col. 1. lit. A.

Motus triplex naturalis, violentus, & animalis mistus/ naturali & violento. car. 15. col. 1. lit. E.

Motus localis non est calefactus quatenus est motus localis, sed quatenus est, aut adunatus, aut collisi/ uo. Aut quatenus est calore egens. car. 15. col. 2. lit. H.

Motus localis calefactus est simplr per accidēs, qa nec vt motus localis, nec vt talis motus localis, sed precise rōne eorum quorum est. car. 15. col. 3. lit. I.

Motus exhalatiōis & vaporis sursum relatus ad formā no est naturalis, relatus vero ad infirmū. s. leuitatem accidentalem ab agētē rarefactione, & calefactioe tribu/ tam, est naturalis minor tamē hac est in vaporibus q̄ exhalatiōibus. car. 15. col. 3. lit. L.

Meteorologie impffiones ex vapore, & exhalatiōe fiunt tanq̄ ex his, que supponunt ad gnationem alicuius si cut ex puero fit senex, & alique sūt ex illis tanq̄ ex ma/ teria alterationis ppter hoc cōmunitur vapor & exha/ latio dnt materia impressionum. car. 15. col. 4. lit. P.

Materia ignita impressionum que hypercauma dnt est exhalatio calida & sicca, siccitate permixta humiditati aere inflamabili ac vntuose. car. 19. col. 4. lit. P.

Mōs apper in cōlo si albi apper in medio circa ptes cen/ trales, nigrum vero circa ptes circūferēntiales densius. car. 23. col. 2. lit. E.

Miracula duplicia sunt, naturalia quorū ratio p quam/ sunt natura nota est, & sapientibus, ignota vulgari/ bus. Diuina quorum rō sapientibus, & insipientibus inco/ gnita. Sola deo nota. car. 23. col. 2. lit. H.

Modus quo comera ex exhalatione, & igneo principio generatur. car. 29. col. 3. lit. I.

Motus cometay no naturalis est, quatenus mistum est, quod mouet ab eōno pdominate. & est naturalis qua/ tenus cometa celesti virtute dotata ē. c. 30. c. 2. lit. H.

Modus p̄dicēdi per cometes circa genus subiectum. Et effectuum speciem, locum, & tēpus tam inceptiois q̄ durationis. car. 31. col. 2. lit. G. H.

Modus alius p̄dicēdi scdm ptholo. car. 31. col. 3. lit. J.

Miracula ignitay impressionum & cometay, & eorum ge/ nus, & materia, & figuratio & generatio motus, & si/ gnificatio. car. 31. col. 3. & 4. lit. K. L. M. N. O. P. Q.

Multi cometay extra tropicos fiunt, & circa solem & lu/ nam no fit coma. car. 35. col. 1. lit. A.

Materia aqueay passiois est vapor q̄ euaporat ab his/ corpibus humidis q̄ sunt circa terra. car. 36. col. 2. lit. E.

Montes fieri possunt de nouo, & de nouo corrūpi. car. 46. col. 4. lit. Q.

Mare fit vbi ante erat arida, vbi mare nunc est terra se/ cundū ordinē & periodū. car. 51. col. 2. lit. G.

Meteorologico fatis est scire tempus scēdū varias qua/ litates cōlestes posse disponi, & quod pars hac affecta est faco illarum causarum factiōe & in alia causa desi/ cit, quod autem sic fatum faciens humiditatem, vel siccitatem mathematici est scire. car. 55. col. 1. lit. C.

Maris triplex est fluxus, s. fluctuatio q̄ fit ventoz agita/ tione. Trepidatio vel trutinatio, q̄ mo huc modo il/ luc trutinat. Alius est refluxus quo sex horis ad vnām partem, sex ad aliam mouetur. Et trepidatio quedā est generalis quæ omnia maria fiunt a septentrione in austrum. Alia particularis cuius cause possunt ei/ se multe. car. 59. col. 4. lit. N. O. & car. 60. col. 2. lit. H.

Mare scdm platonē est principium & finis omnis aque in quo, & ex quo oēs fluij fluūt, & colatū potabile fit quod saluum erat. car. 61. col. 3. lit. L.

Mare scdm Arist. salū est, qa ei qd est dulce actiōe solis euaporat sursum, & remat terrefit salū, & mare sem/ per scdm ptē gnat, & scdm totū est eternū. car. 61. col. 4. lit. P. & car. 62. col. 3. lit. M.

Maris locus vt aqua est sibi naturalis est, vt silum & terre/ stre est, no est naturalis, sed eius locus est cētrū terra. car. 62. col. 4. lit. O. Et car. 63. col. 1. lit. C.

Mare oceanū perpetuū est scdm speciem & scdm indit/ dum per equalitatem, mediterranea facta sunt ex relijs diluuiog. car. 63. col. 3. lit. K. Et c. 6. c. 4. lit. O.

Maria oia, & oēs aque fluūt ad oceanū tanq̄ ad ventrem totius terræ, no tamē ferunt, sed q̄dū aqua illius est minor & submissior aquis ceterorum, vbi supra.

Mare insibiliter no crescit tot fluentibus fluiuis multu/ tudine & magnitudine quia quātū de aquis ingredi/ tur vno die, tantum exsiccat. car. 63. col. 4. lit. Q.

Mare ppetuū est si mūdus est perpetuus quā no valet de/ forma sed de materia, vel cōtra eos qui dixerūt si mū/ dus est factus, mare esse factū. c. 65. c. 1. lit. A. & c. 3. lit. M.

Mare sicut alia elemēta, specie & qualitate idē est nume/ ro verog partibus aliud & aliud. car. 66. col. 4. lit. P.

Mare fit salum p multionē exhalationis sicce, quæ cum aquis pluit cadit in mari, & illi miscetur. car. 67. col. 4. lit. N. Et car. 70. col. 1. lit. D. & car. 71. lit. H.

Mare rōne habita ad motū solis scēdū totū est equale, & perpetuum rōne habita ad motus aliarum stellarū potest fieri inaequale. car. 68. col. 2. lit. G.

Mare vt mare non est per se elementū aque, sed per ac/ cidens & vicariū quatenus est in loco decliniori terræ. car. 69. col. 4. lit. N.

Mari falsedo cōpetit quo mistum est. vbi supra. lit. O.

Modus quo terremotus inest ē multiplex, & omnes illi sunt forme terremotus. car. 91. col. 1. lit. G.

Manufacta dicitur artificialiter facta vbi ptes sunt actu non potestate. car. 94. col. 1. lit. B.

Meteorologie emphasas. Vtrū emergant ex vltis terra/ tione ad solē, aut potius ex refractione luminis ad vi/ sum. car. 114. col. 3. lit. L.

Modus operandi sequitur modum eisendi rei operan/ tis. car. 114. col. 4. lit. Q.

Materia oium foissibilium est exhalatio sicca, que est ita/ humida vt possit esse sub forma continua. Agens ve/ ro est calidum subterraneum a cōlesti calore regula/ tum. car. 121. col. 4. lit. G.

Materia omnium metallorum tam fluuiliū q̄ ductiliū est exhalatio vaporosa. Agens est frigidum, vbi supra. car. 122. col. 1. lit. A.

Metalla sunt ex exhalatione vaporosa inclusa & maxie in lapidibus pp siccitatem in vniū coarctata velut ros, & pruina, non segregata totaliter calida exhalatione, vt in illis, sed repressa. vbi supra. lit. C.

Metalla omnia rectam habēt, sicca. m. habent exhalati/ onē & ignitay oia, preter aurum, qui ex humido & sicco subtilissimis, & purissimis pmistū ē. c. 122. c. 1. lit. H.

Mustum minus putrefcit q̄ pauca, & mare diuifum se/ cundū partem cito putrefcit, totum autem non, & alia aqua eodem modo. car. 125. col. 1. lit. F.

Molins proprie, s. leuis cōpō est indigestio humidu in/ determinat in corpore pp defectū caliditatis que in/ humido est in circuitu, qui defectus est aut pp multu/ tudinē frigiditatis in hūdo. Aut pp multitudine patiē tis hepseim. & est cōtraria molynsis elixationi. car. 130. col. 3. lit. K. L.

Molynsm passa duriora sunt, q̄ hepseim passa. Et hu/ mida determinata sunt magis secundum aliquid, se/ cundum aliquid fluida. car. 130. col. 4. lit. O.

Materia & forma principia sunt elemētog scdm eē sim/ pliciter, & vt sunt substantiā simplr humidū & sicū sūt principia eoz vt sunt corpa passibilia. Et hæ qualita/ tes passiuę sunt principia materialia passiois, & ope/ rum que mistis accidunt. car. 131. col. 4. lit. Q.

Motus animalis duplex. Alius pro ratione corporis p̄do/ minantis, & sic omne animal mouetur naturat ad lo/ cū terre vel aque. Alius pro rōne anime cognoscentis necessitatem finis, & sic alia volūdo, alia natando, alia progrediendo mouetur. & primus simpliciter natu/ ralis est, & scdm quid. car. 132. col. 1. lit. G.

Mel elixatum non coagulatur ab aqua, sed a frigido qd/ est in ipsa. car. 134. col. 3. lit. K.

Mollia pars humida no ingrossant, sed coagulant. mul/ ta hūda coagulāt, & ingrossant. Multa grossa aut hu/ ra a frigido pextiterint prio, humectāt euaporatē di/ mido, vt later vū puerit in caninis. car. 135. col. 1. lit. B.

Molg etiam liquantur vt fluitant, & lantum & terra. car. 135. col. 3. lit. M.

Mista aque & terre que p̄pina sunt ad mediū, possunt dici coagulari rōne sicci, & rōne humidu ingrossari. Et quedā hōy a frigido ingrossant & exiccant. & quō ingrossant a frigido aque sunt magis. c. 136. c. 3. lit. L.

Mollicabilia sunt quecūq̄ corporog cōtium terre & aque hnt multū humidū, faciens sicū sequi motū suū imper/ fecte. Et hæ sunt coagulata aut a calido resoluētē hu/ midum aqueum, aut a frigido comprimētē & ingros/ sante humidū aereū p̄portionaliter. ca. 139. c. 1. lit. D.

Mistū nullū scdm graduale mensurā forme pōt esse ma/ gis calidū vel frigidū, elemēto simplicis sed per accidēs scdm effectū que pducit in passo apto illud per accipēs multum potest esse calidius & frigidius elemēto sim/ plici. car. 145. col. 1. lit. A.

Materia sparsa est ignota ideo compositum q̄to materię est magis propinquum tanto ad sui rationem ignoti/ est, q̄to vero remotius t̄sto ad rationem forme est no/ tius. car. 145. col. 3. lit. K.

Metallog & homomerog causa non semp est caliditas & frigiditas, qa caro & os p̄nt fieri ab hntē carnē & os/ p̄ntēriā fieri ex elnis vt ex materia & calido, & frigi/ do, vt ab agētē, & attribuit formę agētē rōne calidi & frigi/ di, diffimularia vero in animalibus perfectis non ni/ si a generante sunt, & attribuitur generatio generan/ ti habenti illa faltem in potentia. car. 146. col. 1. lit. C.

N

Numerus librorum qui in philosophia naturali esse de/ bēt, & quomodo se pcedant ordine. car. 150. col. 4. lit. Q.

Numerus elemētog ex libro de celo p numerum mo/ tuū probat ex libro de generatione p regulā topicam in 4. cōtibus duas cōtrarietates hntē. ca. 3. c. 3. lit. K.

Nullus orbis teorum de p se ignem & aere supme regio/ nis mouet nec sp̄særa solis. car. 16. col. 1. lit. C.

Norma omnium ignitarum impressionum, tam supre/ me regionis, q̄ aliarum. car. 19. col. 4. lit. N.

Natura rei grauis est moueri & pellex deorsum, & hac/ de causa fulmina deorsum cadunt quasi pulsa & tra/ lecta ab aere graui. car. 20. col. 3. lit. L.

Nocte albu in aliis coloribus no facit phasmata sed in/ solo nigro: qa sol nocte suo a flellis reflexo lumie phi/ bet albu facere phasmata: quia alia cōsimilem colora/ tionem habent cum albo: nec apparēt remotiores vel propinquiores, sicut nigrum. car. 22. col. 3. lit. I.

Non apud ipsa astra coma sit, licet videatur prope illa. car. 27. col. 4. lit. O.

Natura semper & simpliciter & per se intendit generatio/ nem, per accidens vero corruptionē. car. 30. col. 3. lit. K.

Nubes est exhalatio, quæ ex aere vaporoso per viam cō/ densationis tranfit in aquam. car. 37. col. 1. lit. B.

Nix & pruina differunt multitudine & paucitate quia cum congelatur nubes fit nix cum vapor sit pruina & hæc sunt signa t̄pis, aut regionis frigide. c. 39. c. 2. lit. G.

Numerus aqueay impressionū est octo, quag ordo non transtus, sed dispositiois penes infirmū & remissum est ros, pruina, nubes, pluuia, nix, labrotera, grando, glacies. car. 41. col. 3. lit. L.

Nubium materia est vapor crafior eo, ex quo fit ros, & pruina. Agens d̄spōnens est calor solis & stellarum generans est frigidum intensum maiori condensatione in sp̄sant, q̄ pruina. Et non descendit nubes, quia caliditas in ea resistit certo tempore quo vltiori cō/ densationi, qua remissa in aquam conuertitur. fit au/ tem in loco pluuie, non tamen circo. s. media regione. car. 42. col. 4. lit. P.

Nubes licet pcedet pluuiam cōtingit aliquid plure/ nubes no apparente, & maxime effluuo tpe vbi supra.

Nubes nubes circa occasum solis. Et cōtrate. Et septen/ trionales significant serenitatem. Nigre, & meridiona/ les, & vt vclera sparē. Et circumdantes cacumina al/ tissimorum montium pluuiose sunt. car. 41. c. 4. lit. Q.

Nivis materia crassior est materia pluviæ minus crassa materia grâdibus propria vero est nubes cõgelata nõ trã ad finẽ cõgelationis deducta. car. 44. col. 1. li. D. Nivis agẽs disponẽs est calidũ elenãs vapores. Grãns ve/ ro est frigiditas. paulatim caliditatem vaporum expel/ lens. car. 44. col. 2. li. E. Nivẽ causa generis nõ est quodlibet excellẽs frigidũ, sed quoties fuerit dispersum per aerem. car. 44. col. 2. li. F. Nix generatur in zona media regionis medietate secundum Arist. aliqũ tamẽ generari põt in zona vbi fit pluvia & etiam in infima aeris regione. car. 44. col. 2. li. G. Nivis generatõe nõ precedit generatio aque, licet con densatio vaporum per quam fit pluvia precedat con/ gelationem per quam fit nix. car. 44. col. 2. li. H. Nix est albiõ pluviã pp frigiditatẽ intẽã agentẽ in ma teriã humidã pp maiori pre obtinentẽ. car. 44. col. 3. li. K. Nix mollis cadit. grãdo dura pp aliquã pre caliditatis ve manẽt in nivẽ. qã totaliter delet in grãdine. vbi supra Nives. cur magis in montibus. qã in planis aut vallibus fiat & conferantur. car. 44. col. 3. li. L. Nix quãdoq; cadit in montibus. Et eodem tempore plu via in planis. & si in estate nix generatur non cadit in terra. car. 44. col. 3. li. M. Nivis signa quã cum debitis tẽporibus accidit herbas fe cundat & pabulat. car. 44. col. 4. li. N. Nilus est egipti fluvius cuius origo apud Arist. est ex ar/ gento monte. apud alios incerta. car. 48. col. 1. li. B. Nature ordo est. vt nõ detur vacuũ. & vt grauiora sub le/ uioribus sint. car. 49. col. 1. li. H. Nili oĩa ora quibus defluit ad mare manufacta vident. excepto ganobico. car. 52. col. 2. li. G. Nilum cũ mari rubro cõiungens tentarunt egipti reges sefortis. darianus & pholemeus. sed a cepto destiterũt quia cõpẽtum est mare altius egipto esse timentes inundationem. car. 54. col. 1. li. C. D. Natura cuiusq; cõtrarij est. vt cũ obtinet supra ipsũ cõ trarij id in sui natura cõuertit. car. 81. col. 3. li. M. Nubecula tpa sunt calidiora tereis ceteris partibus quia plena exhalationibus quẽ calide sunt. car. 88. col. 1. li. C. Nubulosa velut vnda subtilis appet. aut terremotũ porre ctã. & ob loã qã plurimũ recta. cui simile accidit in mari circa littora tranquilitate post fluctuationẽ. c. 88. c. 1. & 2. Nubecula apparẽs ante terremotum est vnda celi ex ae/ re inspersio propter abduktionem caloris exhalati/ num. Et in omni loco potest apparere. omni tempore maxime tũ ppe occasum colorẽ nigro. & immobilis. car. 88. col. 3. li. K. Nulla cõsellatio esse. & facit anãdãtũ sui. c. 89. c. 1. li. C. Non ab rone sub terra auditũ põt aliqua vox similis voci humane. quã oxarchã emittẽte fabulantur matrone quẽ pestem predicit. Et ponit etiam auditũ soni tuba/ rum. hinnitus equorum. strepitus catenarum. bom/ barde. armorum ignium. &c. car. 90. col. 1. li. A. Nubis cõsistẽtia desõr est in superiori parte. & frigidior pp defectum calidi. disgregati in supiorem locã quã de causa fulmina ecnepie & omnia talia feruntur de orsum. car. 91. col. 4. li. B. Naues aliqũ tpe sereno absorpte typhone in aq̃s factõ ex voragine terrã nonitẽ emergẽte. car. 98. col. 2. li. G. Nubes quã inter fidus & spissa. quẽ ppter puritatem indi/ uisibilia sunt. & omnianum esse videtur quia iuxta ponuntur. car. 106. col. 2. li. G. Nero imperator post labores nihil veri inuenit in arte alchimia. car. 122. col. 2. li. G. Nullum elementum purum manens in sui simplicitate potest putrefieri. car. 124. col. 3. li. L. Non quodlibet humidum est materia calidi veluti nec quodlibet calidũ est potes agere in humidũ. nõ requi ritur pportio naturẽ agentis ad passum natura. car. 127. col. 2. li. F. Nullum humidum ipsum scdm se pepanũ patit. sine sicco & aqua sola nõ ingrossatur. car. 129. col. 1. li. B. Nullum elementum purum inuenitur. nisi forte ignis in sua sphaera. vbi supra. Nitrum est qd̃ pximũ est salis natura. & melius est ma/

cedonicum. fitq; in egipto eo modo. quo sal. sed in ni traris nõ funditur mare. car. 135. col. 4. li. Q. Nullum molle simpliciter fissile est. neq; dura. sed quã neq; humida sunt. neq; inpressibilia. neq; comminui/ bilia. car. 141. col. 2. li. E. Opiniones non solũ semel. aut bis. vel paucies. sed infini/ ties redire possunt in hominibus. car. 8. col. 3. li. K. Opiniones ex eisde cãis generari & corrũpi pnt qb? & scẽe puta desinẽte. & renato humano gñe. car. 8. col. 3. li. K. Opiniones vtrũ possunt mutari infinities. car. 8. col. 3. li. K. Ortus apud mathematicos multi plex est. f. vesperinus. & matutinus. car. 25. col. 4. li. Q. Orion est sicut imago hoisq; re impore cũ geminis orit Et eius zona vsq; in equinoctiale circulum peruenit car. 26. col. 1. li. B. Et car. 74. col. 1. li. C. Omnia duo corpora inaequaliter distãcia ab oculo situa/ ra in eadem linea recta cum oculo iudicantur ab oculo coniuncta regula perspective. car. 27. col. 4. li. P. Omne qd̃ fit licet fiat in virtute sellãgõrum dĩa trã est. quia cometa fit in virtute omnĩ. vt in virtute cõgõni uerfalsissime. & remotissime in virtute solis & lunẽ vt in virtute cãe vniuersalis in virtute martis & mer/ curij. vt cãe pxime. Lac vero fit in virtute orũm stella rum vt cause vniuersales non remotissime. & in virtu/ te sporadei circuli vt cause proxime. car. 34. c. 4. li. O. Omne agens citius agit in parte in propinquam quam in re motam. car. 36. col. 3. li. M. Oceanus enigmãtice significare potest fluvium circula/ rem quo generatur vapor ex pluvia. Et pluvia ex va/ pore. car. 37. col. 3. li. K. Opinio Anaximandri. qã aer est aer. ventus. nubes. & plu uia. car. 45. col. 3. li. M. Origo marium & stagnorum sunt reliquie diluuiorum magnorum. car. 51. col. 2. li. H. Omne mistum duplici qualitate vel virtute afficitur. f. celesti & elementaria. quia celi & elementorum sunt effectus. car. 50. col. 3. li. M. Oues capre. vel boues sunt animalia hũida facileq; mu/ tabilia a frigiditate & caliditate aquã. c. 50. c. 4. li. Q. Opinio platonis est qã maris & flumĩõgõ omnium. princi/ pium & finis est Tartarus. quã reprobatũ multiplici ter. car. 64. col. 1. li. 2. & 3. Omnia quã ignita fuerint. habent potentia caliditate in ipsis. car. 68. col. 1. li. D. Oua etiam plena in aqua multum falsa supernatant. car. 69. col. 1. li. B. Oeta mõs est inter thessaliam & macedonia in morte & sepulchro herculis celebratũ. in quo esset herica vrbs car. 69. col. 2. li. G. Omniũ sapoꝝ aquã cã est ignis virt? inexistẽs. aut inata exusta terra scdm magis & minus. car. 69. col. 3. li. K. L. Orion indifcretus & difficilis est occumbens & oriens quia in permutatõe tempus accidit ortus & occa sus car. 74. col. 1. li. F. Ort? triplex est cosmicus & chronicus duplex. c. 74. c. 2. li. H. Orithie post hienales versõnes flant. qui sunt. etheise debiles. car. 75. col. 1. li. B. Orizon totius terrẽ habitabilis describitur rotundus in quo distantia secundum diametrum plurimũ distant secundũ locũ. & contraria sunt. car. 77. col. 3. li. c. & L. Oriens in respectu calidior est parte quẽ nobis est ad/ cidentẽ simpliciter sol oriens ad partẽ orientã ma/ gis est calidus qã occidẽs ad partẽ occidentã aqua ba/ bet cum ea proprietatem. quã orientã occidentã/ bus prestabiliora sunt. car. 82. col. 3. li. L. Opinio anaxagore de terremotu & eius improbatõ. car. 84. col. 3. et 4. Orizoni nobis trãslatis de polo ad polũ. aut de ortu ad occasum semp essaltrãtãq; alter. tanq; exite terra ha/ bitata gilborosa & spherica. car. 84. col. 4. li. P. Opinio democriti & Anaximenis de terremotu & confu tatio. car. 85. col. 1. & 2. Opinio empedoclis & Anaxagorã de tonitruo. & coruf catione qã fiãnt intercepto igne ex solis radis in nube vel ex gthere deorum lato. Et eius reprobratio. car. 93. col.

93. col. 4. & car. 94. col. 1. Observaciones hermetis & leopoldi circa porteta toni/ truog; per. 12. menses anni. car. 95. col. 4. li. Q. Obiecti corporis color. Et ymagõ. & figura differunt. qa in partu speculo potest videri color. & species non au/ tem figura. car. 102. col. 4. li. N. Oculus interdum est in quod radius refrãgitur vt in visione quã fit per refractionem. interdum speculum cum radius incidit in eum. car. 104. col. 2. li. E. Oculis existẽtib; fortibus aer spissus & procul existẽs fit speculũ. per quod visus reflexa videat. vel suum si/ mulachrum. vt fabulantur venatores. qã linceus se v/ det in nubibus. car. 107. col. 3. li. K. Omne virtualiter continens est perfectius suo contento car. 123. col. 4. li. O. Omotes. i. cruditas cõtraria est pepans. Et est indigestio alimẽti in fructu scdm materiã hũidã interminatã spissa aut aquosa. aut ex ambobus. Et fit pp indigen tiam naturalis calidi. & incõmensurationem ad hũi/ dum qd̃ pepans partur. car. 128. col. 4. li. O. P. Q. Omotes. sicut pepans multis modis dẽ. & vring. & feces siones. & catarrhi sicutudine ppinqua oma dnt. cũ non sunt obtẽta a caliditate. neq; cõstã. remota sicutudine later & lac. & alia multa. si nõ passa sunt cum possint mutari & cõflare a caliditate. car. 129. col. 2. li. F. G. Oleum secundũ seipsum non elixatur. sed cum aliis mi stum hepsim pari videtur. car. 130. col. 2. li. H. Optes. i. assatio ẽ digestio a caliditate sicca. & aliena hu/ midu interminatã existẽtis in re. Et si hepsim exercẽs gnuret & digerit faciat nõ a caliditate hũidi. sed ab ea que ignis cum cõsumatũ fuerit assum fit. non elixatũ. & excessu adauum dicitur. car. 130. col. 4. li. P. Optesim passõgõ exteriõra ficciora sunt interiõrib; con clusis poris nõ permittẽtib; hũidũ exã intus segre/ gari. Et affare difficilior ẽ bũ qã elixare. car. 131. c. 1. li. B. Optesim & hepsis arte sunt. Sunt etiam eadem species naturã. sed non habent nomina. Et in his arẽ imitatur naturam. car. 131. col. 1. li. D. Omnia corpora composita. & terminata non sine coagu latione sunt. car. 133. col. 1. li. C. Operatio motescit pro obiecta. car. 133. col. 4. li. N. Oleum nec a calido. nec a frigido coagulatur. sed in gros satur ab ambobus quia plenu aere est. vnde in aqua supernat. car. 136. col. 1. & 2. Oles igne. & tpe ingrossat & albesit. vbi supra. Oleum & aqua mista ambobus fit grossius. vbi supra. Omnia corpora mista calido & frigido cõstant. quẽ in/ grossando & coagulando faciunt operationem suam circa passua. f. humidum & siccum. vnde communia omnia ipsis participant. car. 138. col. 1. li. C. Oleum nõ patitur hepsim. neq; ingrossatur. quia exha labile est sed non vaporabile. Aqua nõ exhalabilis. sed vaporabilis. car. 142. col. 1. li. D. Omnia corpora aut humida. aut coagulata. Et horum non est intermedium. car. 143. col. 4. li. Q. Omnia opera naturã ex elemẽtis sunt. vt ex materia vt aut scdm substantiã ex forma. car. 145. col. 1. li. D. Omnia quẽ possunt facere sum opus. vere sunt. vt ocu/ lus si videt. qui aut nõ põt. equinoce. vt mortuus. aut lapideus. sic & caro. sed eius opus minus palã est. sifr & ignis. & quẽ in plantis sunt. & inanimata. quã omnia potẽtia quedam sunt faciẽti. aut patenti. licet ratio/ nes eorum non sint cete. car. 145. col. 3. li. M. P. Prime cause naturẽ quẽ sunt. car. 1. col. 1. li. D. Prester grãce latine flamma. car. 2. col. 2. li. C. Principium corporum supralunariũ est alterius ratio/ nis ab his inferioribus principijs. Et principia elemẽ/ torũ sunt cõbinationes possibiles. quẽ sunt vt princi/ pia materialia. & etiã vt forme elementõgõ. c. 3. c. 3. li. I. Planete agunt in elementa. & seorsum. & cõfigurati atq; contincti. Et stelle fixe similitur pro ratione quã de na turis planetarum sunt. car. 15. col. 1. li. A. Planete etiam & stelle agunt seorsum & cõfigurate in mistis imperfectis. in metallis. in stirpibus & fructib; in

animalibus. in hoĩbus. Et in gnatione rerum. & vita & morte figuris cõplectõnibus bonis fortune & corpis & in regiõib; & in vsibus malis & bonis. c. 15. c. 1. li. C. D. Partis aque ad partem aeris ex illo facta est proportio subdecupla. car. 9. col. 3. li. K. Primum in quolibet genere est causa eorum quã sunt post in eodem genere. car. 17. col. 1. li. B. Plurima sidera cadentia ad latas feruntur quia natura/ li; & violenta latatione mouentur neutra alteram vim/ cente. car. 20. col. 1. li. P. Ptolemeus obseruatiõibus reperit quoties in anno stelle cadentes multiplicauerit & fuerint magne. signũ exer/ citium incurssionem ex illo loco vnde mouentur. vni uersales causas considerans. car. 21. col. 2. li. G. Phasma & phantasma differunt. qm̃ veteres retulerunt phantasmata ad malos demones. phasmata ad appa/ ritiones in cõlo existentes. car. 21. col. 3. li. I. Phasmata duo sunt. apertura. Et sanguinei colores. vbi supra. Purpureus color fit quotiens lumen remissum ad turbi dam exhalationem diffunditur. car. 21. col. 4. li. P. Phasmata an sint. car. 23. col. 1. li. B. Phasmata tor esse possunt. quot modis exhalatio vel ma teria talium potest variis modis figurari. & album cũ nigro variis modis constitui. car. 27. col. 2. li. F. Phasmata & ignea differit. quã phasmata colorãt tũ pp luminis refractionẽ. ignea aduruntur & inflamman/ tur. car. 23. col. 2. li. G. Processus ab effectu ad cãm cõiecturalis est & topicus. 2 a causa ad affectũ demõstratiuus est. nõ simplr sed ex suppositiõe causẽ iouẽte. nõ ea supposita. nõ nõ sequẽte impossibili sequit necessãrio effectus. ca. 26. c. 3. li. M. Plures conere apparere possunt eodem tempore. quod historia confirmatur. car. 28. col. 2. li. F. Pythagorici quos seneca sequuntur est dixerunt cometã esse stellam sic creatam cum coma aliã ab erraticis & fixis habẽtem propriam & naturalem motum diuer sum ab illis. car. 28. col. 4. li. Q. Phaetonis fabula. Et eius interpretatio. car. 32. col. 1. & 2. li. C. & F. & car. 92. col. 2. li. G. Principale principij. & mouẽs cã aquã passionũ est 20 diacus circulus quatenus in eo fit latio solis. aut lon/ gius aut ppus disgregã. & cõgregã. car. 36. col. 1. li. D. Pluvia licet possit in ima aeris regione aliqũ in estate. p/ pter fortẽ antipetiflãm. Conuenientior tamen locus generatiõis aquarum est media regio. quã alius frigi/ dior est p priuatõnẽ cãg. cal efficiatũ. car. 36. c. 4. li. P. Pluvia generat ex vapore. qui sursum deflũxit. & vapor generat ex pluvia quẽ deorsum descãderat. Et sic hãc gnatio vt circulus vel fluvius. car. 37. col. 2. li. G. Pluuiũ & vaporis circularis gnatio solis motũ imitatur quo ad ordinẽ tũ nõ quo ad tpa. car. 37. col. 3. li. L. Pruina fit ex vapore eleuato ad imã regionẽ aeris. ppter paucitatẽ calidi. Anq; in aquã cõcernãt iteg. & fit ma gis in hieme. & hiemalibus locis. car. 37. col. 4. li. O. P. Pruina nõ fit in motibus. quia caliditas sursum ducens vaporẽ onus portẽs maius qã scdm ipsam sit. nõ põt ip/ sum eleuare ad locũ multe altitudinis sed dimittit ite rum. Et quã aer ibi fluit & reflũt maxie. c. 38. c. 2. li. G. Pontus est regio cõgruina scythie. quẽ est ad boreã sitã & ad id mare qd̃ a palude meotide vsq; in teneidũ pte/ ditur ad quã vix hauser pertingit. car. 39. col. 1. li. A. Pruina nõ fit nisi a forti frigidõ vbi supra. li. B. Pruina materia est vapor tenuis. crassior tamẽ vapore ro ris. Agẽs dispositionem est calidum solis. & stellarum. Agens generãs frigidũ intenfum. car. 42. col. 3. li. L. Pruina fit in ima regione aeris. verum magis sursum qã ros. car. 42. col. 3. li. M. Pruina generat vapore tenui immediate in spisso frigidĩ tate noctis. Et adheret folijs. & vestibus pp vinctõfãm viscofam partem quam retinet. car. 43. col. 4. li. O. Pruina cõ apparẽt in triduo significat pluuiã futurã. Et apponens tempore aeris destruit pullulationes fru/ ctuum scdm quid. vbi supra. Pluuiã materia est vapor. siue aer vaporosus siue nubes vaporosa minus crassa niuis & grãdinis materia erat/

for materialis roris. prine & nubium. c. 43. c. 1. li. C.
 Pluuie agēs qñ fit per eleuationē vaporum a corporibus
 humidis, disponēs ē calidū celeste. generans ē frigidū
 medie regionis materiā eleuatā in spissans. quando fit
 sine vaporum eleuatione per inspissationem aeris me
 die regionis. frigiditas mediae regionis est agēs dispo
 nens & generans. car. 43. col. 1. li. C.
 Pluuia per se, & vt in pluribus fit in medie aeris regione
 per accidens & raro fieri potest in infima regione. car.
 43. col. 1. li. D.
 Pluuia cur inter guttam & guttam mediat tēpus. car.
 43. col. 1. li. G.
 Pluuie gutte cur rotunde, quadruplex ratio. vbi supra.
 Pluuie non sunt temporibus vel locis frigidioribus, nec
 temporibus vel locis calidioribus. vbi supra.
 Pluuie impetuose stirpibus & animalibus perniciose sunt. q
 a frigidiori agente & saturno sūt. car. 43. col. 1. li. H.
 Pluuia cur plerumq sunt, cetera vero id genus rariss.
 vbi supra.
 Pluuia cur interdum cadit magna quadam inundatio
 quasi effundatur ex vase. vbi supra.
 Pluuia cur presentant membra leuia. vbi supra.
 Pluuiofi nō aliqui sunt, alii feci, quia quibusdā calidio
 ribus stelle vidēt quōsdā frigidiores. car. 43. col. 1. li. I.
 Pluuie cur in die minus sunt, q̄ nocte. Et cur estne im
 petuosiores sunt. Et cur gutte aliquando minores p̄sa
 des dicte, aliiq̄ maiores labrotore nominatē. vbi supra
 Pluuialium signa ex sole balone, parabellio, iride: luna, &
 aliis stellis, & animalibus, & inanimatis etiā sumpta
 car. 43. col. 1. li. K. L. M. N.
 Pluuiaq̄ miracula vel monstra. car. 43. col. 4. li. P.
 Pluuie omnes mōstruosae hominibus minaces sunt. Non
 mōstruose inquantō, & tēpore peccantes morbos p̄re
 nunciant. car. 44. col. 1. li. C.
 Pluuia cur succedit pluuie, & p̄ibus diebus altera alteri
 rit nō succedit nisi nisi raro. car. 44. col. 3. li. L.
 Parnasus mons est in Asia inter ortum & septentrionem
 situs, & maximus omnium, qui illic sunt. quem pinda
 rus duarum aquilarum volatur rotius orbis habitabi
 lis vmbilicum afficit. car. 47. col. 3. li. I.
 Pluta aqua naturali ordine per loci montuosos poros pe
 netrare potest, ac guttatim descendere, & in imis terrae
 demum colligi, vt simul cum aqua in visceribus illius
 loci genita scaturire possit. car. 49. col. 1. li. D.
 Per quēdā tēpora fatō disposita ac ordinata pōt accide
 re quēdā astrolog. perionus, quē p̄ aliquos montes in
 quibusdā p̄tibus infrigione aquae quae cōstellatio potest
 magis & minus durare, & etiā totaliter deleri. car. 50.
 col. 1. li. D.
 Primos homines post diluuium Arist. dicit egyptios nō
 recedens a Platonis opinioe. sed alii scythas credūt qđ
 attestatur archa in montibus armenie reperta scythie
 propinquis. car. 54. col. 1. li. D.
 Phisici antiqui cōcesserunt vniuersale diluuiū, & cōcesse
 runt etiā finem terrae & humani generis per consti
 grationem. car. 58. col. 4. li. P.
 Plura sunt maria: septata circūhabitata. car. 59. col. 3. li. I.
 Platonici dicūt mare esse salum p̄ nōnullas terrę ptes
 saltas, quę sunt in imo maris. car. 70. col. 1. li. C.
 Pachelii latine dñt imagines solis, vel soles, & dñ quasi in
 xta solem, & est vapor a latere solis collatus refractis
 ab ipso solis radiis apprensus veluti alter sol. car. 101.
 col. 3. li. C. Et car. 119. col. 4. li. P.
 Parbelli & virge sunt semp ex latere solis, nō nocte, sed
 semp circa solē. Et dñ ascēdit, vel descendit, & scđm plu
 rimum ad occidentē. Raro dñ sol est in medio celo.
 In bosphoro tamē duo parbellii apparuerunt ab ortu
 permanentes vsq̄ in occasum. car. 101. col. 2. & 3.
 Phantasma antiphetōi accipit p̄ debilitatē visus, qđ sem
 per ipsū ambulatē precebat idē fuit ab bu
 more, siue ipsū in naturali crasso, spisso, alteratē visum
 interius debile p̄ egritū dñē. Vel p̄pter humores me
 lancolicos deferentes idola referunt in memoria ad
 exteriora sensoria non solum in somnio, sed etiā in
 vigilia. car. 107. col. 4. li. P. Q.

Promontoria que in mari existunt p̄cul vīsa a nobis vñe
 diuisa a mari. Et sp̄tibus euris, vēctiq̄ haustalibus,
 oēs magnitudines in mari, & extra mare, maiores ap
 parent, & oriētia, & occidentia sidera maiora vñt, q̄ in
 medio coli, quia visus extens ab oculis refrangitur ab
 aere spisso ad rem visam. car. 108. col. 1. li. E.
 Quare in suprema aeris regione non conuertantur va
 pores in nubes, dubium. car. 10. col. 2. li. H.
 Quatuor phasmarum species. scđm vñe vñe vñe vñe
 sanguineus color in celo. 3. colores circa sidera. 4. foni
 & armog strepitus, & tubax sonitus. car. 23. col. 1. B.
 Quādo cometa scđm stellā fit, eadē manifestat latēne
 qua stella mouet. qñ talis cōcretio p se cōstitit tunc
 comere vñt subradates morum. car. 28. col. 1. li. A.
 Quum viden s quēritur. Et speculum, & visibile etiā
 emphasis. i. imago rei visibilis semper apparet in eodē
 puncto speculi. car. 33. col. 3. li. I.
 Quoties visibile, aut speculum mouetur vidēte ipso manē
 te immoto ymago rei visē nō apparet in eodem pun
 cto speculi. car. 33. col. 4. li. P.
 Quatuor anni tempora ab his qui mundum genitū m
 afferunt ei attribuantur. car. 57. col. 1. li. H.
 Quatuor anni tempora ab his qui mundum effectū m
 faciunt sic certa attribuntur secundū magnū annum
 qui diuersa ratione supputatur. car. 57. col. 4. li. O.
 Quatuor tempora vñt esalia toti mundo Aristoteles
 non ponit, sed duo tantū. & hęc vñt inersa respectu
 particularis regionis nō tamē equalia. sed estāt qñq
 maiorē quādoq̄ minorem hieme. car. 58. col. 1. li. A.
 Qualis est constitutio terrae nostrae ad polum nostrum.
 Talis est terrę antipodū ad polum illoq̄. ergo qualis est
 ventorum constitutio ad loca nostra. talis erit, & illo
 rum ad loca illa. car. 76. col. 4. li. Q.
 Quando aliquod corpus remotum videt per aliquod
 corpus medium distans vsu videtur esse simul cum
 eo. quoniam visus propter distantiam non discernit
 intercapedinem inter ea. car. 108. col. 1. li. F.
 Quae lōge sunt apparēt nigriora, minorā, & planiorā.
 Et etiā quę in speculis apparēt, & nubes notabiliter n̄
 griorē apparēt ap̄ficiētes in aquas, q̄ in ipas nubes
 quā ap̄ficiūt pauco vsu p̄ refractionē. c. 111. c. 1. li. C. D.
 Quādo nubes fuerit prope solē. accidit ap̄ficiētibz
 nequāq̄ appere coloratā, sed eē albā. in qua vero eūdē
 intūcti colorē habere eog. qui iridis. car. 111. c. 2. li. G.
 Quādo sol intrat primū punctū libere est equinoctium
 in tota terra & post illud semper vsq̄ ad altēz equino
 ctium circulo qui describunt a solē maior portio est
 sub terra. Et equinoctiū vernale est cōintrat primū
 punctū arietis. Et tunc portio circuli a solē desc̄ipti
 maior est supra terram. car. 119. col. 2. li. B.
 Quartus liber, est liber per se, & inscribit de mistis. & est
 quintus inter libros naturalis philosophiae. car. 122.
 col. 3. li. M. Et car. 138. col. 2. li. F.
 Quatuor qualitatē, quę principia sunt elementorū tan
 gibilia sunt, & secundū quaz conuersiones possibiles
 elementa sunt quatuor, dug sunt factiue. scđm calidū & fri
 gidum, & dug passiue. scđm humidū & siccū, qđ inductio
 ne & definitionibus ostenditur. car. 122. col. 3. & 4.
 Quod digeritur naturalī digestionē est corpus viues ac
 animatū. qđ accidit alteri. i. ab extrinseco, & accidit
 tū calore siue per artē. siue a natura est in animatū. Et
 digestibile digeritur, vt habeat finē ad quē est ordina
 tum, vel exercere possit meliorem operationem quo
 ad fieri potest. car. 127. col. 3. li. A.
 Quādo in olla aqua modica fuerit, & ignis multus, tūc
 caro in olla potius affat q̄ elixet. car. 130. col. 4. li. Q.
 Quod ingrossatur, & quod coagulatur cōueniunt in hoc
 qđ vtrūq̄ consistit ac terminat p̄pter missionē hūdi
 cū sicco, sed differunt quia in ingrossatione demitur a
 calido, de hūdo nō simpliciter sed superflū in coagu
 latōe demit de humido simpliciter. car. 136. col. 1. li. A.
 Quae ab igne ingrossantur nō euaporatā. hęc quidem
 terrae naturae sunt, vt mel. hęc vero cōmunia aquae &
 aeris, vt oleū. Et lac, & sanguis cōmunia sunt aquae, &
 terrae. car. 136. col. 4. li. P. Q.

Quae uicini igne solo coagulant aqua soluntur que frigi
 do solo coagulant igne soluntur, solo. que a duobus co
 gulant calefacta prius: deinde figura coagulata info
 lubilia sunt. ferrum &c. car. 137. col. 3. li. K. L. M.
 Quae liba funt frigidissima sunt quos materia est humi
 du & sicca, vt terra & aqua qđ frigiditate determinata
 sunt, vnde quę vtrūq̄ simpliciter sunt elemētū frigida
 magis sūt, qđ nō hēant alienā caliditatem. c. 144. c. 2. li. H.
 Rationes nonnullorum quę enuntiantur probare terram
 esse minorem stellis fixis, & tribus superioribus.
 Luna vero & aliis minorem. car. 7. col. 2. li. E.
 Rationes p̄tholomei idē pbantes. car. 7. col. 3. li. L.
 Responso simplici ad questionem. car. 7. col. 3. li. K.
 Regule quibus mathematici sciuerūt quantitātē ab solu
 tam terę in lōgitudine & latitudine. car. 7. col. 4. li. Q.
 Res vsa cum videtur piramidē effici in oculo, cuius an
 gulus est in oculo, & basis in re vsa. Et quanto oculus
 magis remouetur a re vsa, tanto latera basis sunt lon
 giora, angulus vero in oculo acutior. car. 8. col. 4. li. P.
 Reflexio radiorum quae a terra fit prohibet nubes fieri
 prope terram. car. 10. col. 3. li. L.
 Reflexio radiorum triplex perpendicularis ad angulum
 acutum, & ad angulum obtusum. car. 10. col. 3. li. M.
 Radiog actio in eleuādo exhalationē a terra multo ma
 gis polētor est qđ in eleuādo vaporē ab aquis qbus agē
 tibus in subiectū durius exhalato accēdit vltra mediā
 regionē adhuc stans sub forma terę. car. 17. col. 4. li. N.
 Rosa extra plantam non est rosa, sed eiusdem speciei cū
 aqua quę ab ea distillatur. car. 17. col. 4. li. P.
 Regnāte athenis. Eucleo molone ad arctū facta ē cometa
 mēse gameliōe sole exiit circa tropicū. c. 25. c. 1. li. K.
 Religio christiana nec stellis, nec animalibz signis subest
 cū ea qđ ipsa facta sūt, sūt supra naturā. car. 31. c. 1. li. B.
 Reflectio & refractio scđm p̄fectius differūt, quae refre
 xio pōt esse sine refractione rei vsē vt si fuerit in opa
 co. A. refractio temp est cum refractione rei vsē,
 cum nō fiat nisi in speculo. car. 33. col. 1. li. G.
 Ros fit ex vapore eleuato ad imam regionē aeris propter
 paucitatem calidi cōcretus fuerit in aqua, nec est us
 aut locus, aut hora calidior fit vt exc̄scetur, neq̄ sic fir
 get vt cōgeletur vapor, & fit magis in temperie & lo
 cis temperatis. car. 37. col. 4. li. Q.
 Ros & pruina sunt serenitate & tranquillitate sine ven
 to. car. 38. col. 1. li. D.
 Ros vbiq̄ fit haustalibus non borealibus, preterquam
 in ponto vbi contrafit. car. 38. col. 1. li. H.
 Ros & pluuia differunt multitudine, & paucitate vapoz
 ex quibus fiunt, cuius signū est velox generatio. & par
 ua multitudo roris. car. 39. col. 2. li. F.
 Roris materia ē vapor subtilior rarior & minor aliis va
 poribus, ex quibus alie impressiones fiunt. Agēs vero di
 iponens est calidum solis & stellarum non excellens
 agens autem generans est frigidum noctis tempera
 rum. car. 42. col. 1. li. B. C.
 Ros in ima aeris regione fit. Et tēpore, & regione tempe
 ratis autūno & vere vbi est tēperantia per se, vel vbi est
 tēperantia p̄ anticipatam vt in ponto. car. 42. col. 2. li. G.
 Ros māna & mel specie differūt iuxta proportionem mi
 stionis humidū cū sicco alia atq̄ alia. car. 42. col. 3. li. I.
 Ros aliquibus annis magis fit cum dominatur venus &
 iupiter quorum lumina cum sole misa humida cali
 ditate calefaciēte alie telite priuant. car. 42. col. 3. li. K.
 Ros cū cadit siḡificat serenitatē aliq̄q̄ diebz. vbi supra.
 Regiones habitabiles due sunt, vna ad superiorem poli
 versus nos. altera ad aliam polū. & vtraq̄ in piano
 similibz est. car. 75. col. 4. li. P. Q.
 Regula est, qđ vigente altero contrariorum alterum, cel
 sar & corrumpitur. car. 98. col. 1. li. A.
 Radius visualis triplex est. rectus, reflexus, & refractus:
 qui omnes inter se differunt. licet Arist. refractū pro
 reflexo & refractio p̄ reflexionē vtatur. car. 103. col.
 2. li. E. F. G. Ad dicit quartum. car. 104. col. 1. li. D.
 Reflexum ad visionē sicut cōcurrit duo radii vnus inci
 dentē alter reflexionis. sicut dū duo anguli cōcurrūt. f.
 incidētē & reflexionis. car. 103. col. 1. li. H.

Refractio similitudinis dē fieri qñ species obiecti visi
 bilis acquirunt transitū p̄ diuersa media aliq̄ diuersi
 tate supposito qđ species cadū est vna & eadē numero
 qđ diu diuersi fuerit idē, & vni forme. Et fiat diuersa in
 diuersis mediis. car. 103. col. 3. li. M.
 Refrangitur in refractione radius visualis q̄ exit a re vsa
 & procedit vsq̄ ad oculum, non qualitas emissa ab
 oculo, nec visibile. car. 103. col. 4. li. P.
 Radiorum fractio fit. qđ media sunt diuersa densi
 tatum: & diuersarum superficialiū nō continua sicut
 aer, & aqua. Et etiā sūt continua modo sint
 fibiles diuersitates in raro & densio in puncto vbi fit
 fractio. car. 104. col. 1. li. B.
 Radius exiens per mediū densius, & trāsfiens p̄ mediū ra
 rius vsq̄ ad oculū nō est rectus ac continuus, nec refle
 xus, nec refractus, sed fractus. car. 104. col. 1. li. D.
 Radius visibilis cadū continuus, vnus & rectus perma
 net, qđ diu medium fuerit cōuenienter rari vni formu
 ter a principio vsq̄ ad oculū, qđ occurrit medio den
 siori, aut rariori frāḡit. Et sunt duo, scđm mathema
 ticos, sūt species rei vsē scđm phisicos. car. 104. c. 1. li. E.
 Refrangitur visus ab omnibus planis corporibus nonni
 hil opaci habentibus quorum aqua est cum est rara.
 Et aer cum est spissus. car. 117. col. 2. li. E.
 Refractio pot̄ fieri etiā ab aere sine inspissationē p̄pter
 visus debilitatem. Vt accidit antiphetonti respiciēti
 ti semper idolum precedentem se. car. 107. c. 2. li. G. H.
 Refractio maxime fit ab aqua, postea magis a nube ro
 rida, qđ ab aere spisso, & caligine, postea magis a caligi
 ne a qua fit halo, qđ ab aere spisso, sicut se habent scđm
 magis, & minus in spissitudine. car. 108. col. 3. li. I.
 Radii incidentes in 3. peripheria iridis sunt debiliores, ra
 dii vero reflexionis sunt fortiores. Et circa poli iridis
 radii solares sunt sicut perpendiculares fortiores. Vñ
 circa illā partē non apparent colores. car. 115. c. 3. li. M.
 Sidus & stella apud latinos differunt. quomodo apud
 graecos. Astron & asser. car. 1. col. 2. li. H.
 Simplex prius doctrina est cōpositio qñ est impetctus il
 lo & illi p̄suppositum. Cōpositum vero est prius do
 ctrina simplici qñ est impetctus simplici. c. 3. c. 1. li. C.
 Stelle quia apparēt parue. nō sunt parue. car. 8. c. 4. li. P.
 Stelle vtrum sint ignes. car. 9. col. 1. li. A.
 Sol, luna & stelle agēs in aggregatēz aquā & terra, &
 calefaciētes illis pres rarefaciūt, subtiliēt, & leuificāt
 vertētes in fumū, vt res illis due partes emergāt. A ter
 reis quidem exhalatio calida & fatca, quae est potentia
 propinqua ignis. Ab aequis autē vapor calidus & hu
 midus, qui est potentia propinqua aquae. car. 11. c. 1. li. C.
 Sol suo motu maiorē afficere calorē solus pōt, quā suffi
 ciētē velox est, & nō multū lōge. car. 13. col. 4. li. O.
 Sol & stelle sunt non diaphane, sed densiores partes suo
 rum orbium. car. 14. col. 1. li. A.
 Stella aliqua vt cōiunctio saturni cū marte in signo vbi
 mars p̄st. suo motu pōt pres ignis ad inferiora pelle
 re, nō in spissido, nec rarefaciēdo. car. 14. col. 1. li. C.
 Stella & loc⁹ sursum nō sūt calide nēgignite. c. 14. c. 1. li. E.
 Stellarum discursus in celesti regione non fit, sed in su
 prema aeris regione. vbi supra.
 Sol magis apparēt albus qđ igneus albedine clara p̄pin
 qua natura luminis. car. 14. col. 2. li. F.
 Sol vtrū suo motu magis calefaciat ceteris stellis, vel ce
 teris spheris. car. 16. col. 1. li. A.
 Secundum Alex. sol suo motu influit caliditate ad spher
 ras ignis & aeris nō influendo illā ad spherā lunae, sed
 influit sicut torpedo piscis agit fluporem in manus p̄
 ficatoris quem non in retia, sed in hęc aliam agit oc
 cultam qualitatē. car. 16. col. 1. li. A.
 Sol motu diurno velocius mouetur, qđ luna quia aliquis
 punctus in eo desc̄ribit magis arcum qđ aliquis pun
 ctus in luna. Et propter eandem causam tardius mo
 uetur, qđ superiores. car. 16. col. 2. li. E.
 Stelle agunt per earum luces. nā licet lumen vt lumen
 calefaciat in subiecto apto. vt tale lumen f. saturnū
 vel martiū calefaciat vel infrigidat. car. 16. col. 1. li. G.
 Stelle subterraneae nō agunt in genituris, vel illumināt

superficie terre. veru lumē poſtea pducit. quedā effectū inſenſibile q̄ penetrat vlt; ad locū rei agētis .c. 18.c.1.H. Sol ſolus vtrū calefaciat terrā ſue aggregatum, ſit effectū um principium vtriusq; exhalationis, ſed fumoſe & vaporoſe. car. 17. col. 2. lit. F. Sol & luna cōgredientes in plenilunio vel interlunio p̄cedere in groſſum, ſolis in aliqd. 4. ſignog; mobiliū ſūt cāg vtes ad gnationē vtriusq; exhalationis p̄ illo tem/ pore anni. interlunio & plenilunio mēſtrū p̄ mēſe. Stelle vero quinq; in locis interlunio vel plenilunio pre/ ſidentis ſunt cauſe particulare. car. 17. col. 2. lit. G. Solutio p̄blematis pp qd in locis vbi ſit corpora mortua appent pbātāſmata nūc ignea, nūc ſubrubea variis fi/ guris & colorib;. Et diuerſo motu mota. c. 19. c. 4. l. Q. Sidera cadentia pp poſitionem exhalationis quocunq; modo ſit poſita ſunt, aut deortium, aut ad latuſ fe runtur. car. 20. col. 4. l. O. Sidera cadentia ſub luna ſūt in mūdo eſtario, qa velo/ cius q̄ cadere, ſtelle moueri videntur. car. 21. col. 1. l. A. Speculum duplex, refrāgēs obiectū diminute coloreſ rep/ ſentat ſolū nō figurā fortiter refrāgēs nō trāſparēs vllō pacto reſentat colore & figurā. car. 22. col. 1. l. A. Sapiēs aia ex ignitū & p̄pharmaribus q̄ nſi gratia ſunt fu/ tura valde luciferis futura euitare p̄t. car. 23. col. 1. l. A. Stelle vnde luſce errātes, vt venus & iupiter, & fixe p̄ri me magnitudinis p̄ri emittit lumē ad materia p̄ph maſū, cuiuſ refractio ſunt. ſit ſol pp̄rie ortū & oc caſum poteſt emittere. car. 23. col. 1. l. D. Sanguis apparet in celo cū exhalatio fuerit vaporibus miſta ita vt res illa fuerit denſa maxime cū fuerit adu ſta. cū exhalatio aquea eſt cū vapore albi appet, & ſit ſanguis in eclypſi lune & oleo lauidis ſolis per anni. car. 23. col. 2. lit. G. Sonorum naturalium ſecundu quid miraculoſog; cau ſe ſunt collifiones aut exhalationum cum vaporibus aut cum aere denſo. car. 23. col. 1. lit. H. Sonog; differentie & vocum multe ſunt pro differenti ſollifionum, atq; cōſtellationū in qualibet virtute col liſiones ſunt. car. 23. col. 1. l. I. Stella a ſtella dupliciter deſicit, aut quia ſubdeſiciēs mō necur in contrariam partem aī ad quam mouetur il la a qua ſubdeſicit, aut quia ſtella deſiciens mouetur ad eandem partem, tardius tamen. car. 24. col. 2. lit. G. Sol cum decurrit per capricornum deſcribit circulum ſolſtitialem cuiuſ portio ſuper terram exiſſēs parui/ ſima eſt. car. 24. col. 3. l. K. Stellarum quæ ſunt inferius canis vnā comā ſuſcepit debilem tamen, Ex quo ſecūdu in regyptioſ nō erran/ tium quedam comam accipiunt. car. 25. col. 3. l. M. Stelle ſere indiſiſibiles ſunt ſecūdu in ſenſum, quia qñ vna iſter nos & aliam ſtellam inſerponitur illā ecly pſat ſecūdu tētam, & nō ſecūdu partem ſit, & ſecūdu partē nō ſimilitē ab ea ſubito diſiungitur nō ſic de luna & ſole eſt. car. 26. col. 2. lit. H. Species poſſibilis non debet ſemper mūdo deſſe vt ſit perfectus. car. 29. col. 3. lit. K. Sol & homo generat hominem, quod in omnibus intel ligendum eſt. car. 30. col. 2. lit. H. Species effectū cometar; an boni vel mali ſunt colligi ſa ſigno i quo contera collocat, & a dñatore illius ſigni Et dñator a colore comete dephēdit. car. 31. col. 2. l. C. Solis magnitudo maior eſt q̄ terræ. car. 32. col. 4. l. P. Speculum habet vim refrāgēti omnē ſpecie viſibilem etū ſi ſit viſibilis, quod eſt in eius preſentia ad oculū dato q̄ illa res non ſit coram oculis. & hoc nulla alia ratione niſi quia ſpeculum. car. 33. col. 2. lit. G. Sporadeus circulus eſt de magnis circulis & diuidit to/ tum celum in duas partes a ſeptentrione in auſtru procedens per ſagittariū & geminos. Sub hoc ex mul titudine exhalationū in ſuprema aeris ſit circularis cō ſtitutio, q̄ accēſa lactū circuli efficit. car. 34. c. 2. l. H. Sporadei circuli alter ſenſicirculus amplius lumen ha/ bet, in quo plura ſunt ſydera, & crebriora, q̄ reliquis car. 35. col. 1. lit. G. H. Sporade ſtelle in hoc ſolo ſporadeo circulo ſunt & in aliis deſiciunt. nō autem ita ordinate ſunt, pone ad

finem māſta, vt cum aliis alicuius animalis figurā p̄figurare poſſint. car. 35. col. 3. l. K. L. Significatio duplex, altera per voces, & ſic accipitur ſen/ ſus litteralis ſue hiſtoricus. Alia eſt per res, & hic ſen/ ſus dicitur myſticus ſue eummatia. i. ſpiritalis. Et hic diſtinguitur in tres ſcōm, q̄ res ſignificate per vo ces referantur ad alias res ab ipſis dñ allegorice. Si re ferantur ad ſignificandum ea que p̄ nos ſunt agenda. dicit̄ tropologicis. i. moralibus. Si referantur ad ea q̄ ſit ſperāda inſelicitate dñ anagogicis. car. 37. col. 2. l. H. Serenit tempus ſigna a ſole, luna iride animalibus & ven tis ſumpta. car. 43. col. 4. lit. O. Stagnum ſub caucaſo nō habens effluxum manifeſtum deriuat ſub terra prope coraxos circa profunda pon/ ti. Et hinc lōge a terra per trecenta ſtadia portabilis aqua reddit, nō cōtinuo, ſed in tres p̄tes. c. 48. c. 3. l. L. Sol & ſtelle de per ſe purificant, & faciunt meatus gene/ rando vapores. car. 48. col. 4. l. P. Scripturarum vita reſpectu eternitatis mūdi parua eſt, quia dependant propter bella. Et habet tēpore Marti Tullii Antiquæ vit intelligebant. car. 52. col. 3. l. K. Sol neq; ſuperiora cibantur humido vapore. car. 62. col. 1. lit. C. D. Si vnum anni tempus eſt ſerenum & ſiccum, oportet al/ terum eſſe pluuiolum. Et ſi precedēs annus eſt ſiccus ſequens eſt humidus, & contra. car. 62. col. 3. l. K. Salſedo omnis ſit cōmiſtione quadam alicuius indige/ ſit. car. 67. col. 1. lit. C. Sapores ſunt pro ratione debite proportionis aquoſi cū ſiccō terreſtri, mediante debita actione calidi permi/ ſcentis. car. 69. col. 4. l. P. Q. Signum Arietis proprietatem habet cum partibus ſep/ tentrionalibus, libra cum hauſtralibus. Cancer cum occidētē. capricornum cum oriētē ideo ſol illa inſtrat, ventos ab eadē parte mouet. car. 79. col. 3. l. M. Superexcellēs virtus corruptiua eſt, ſue calidi ſue frigi/ di ſit, eq̄ mouet omne qd eſt aptum ab illa corrumpi. car. 81. col. 2. l. G. Species motus mēbrog; & terre m̄tiplices ſunt ſed Ari duas tñ ponit, ſ. tremorē & pulſū. c. 86. col. 4. l. Q. Sonus ſub terra ſit motu exhalatiōis veloci fracto aere intus variis modis. car. 87. col. 3. l. L. Sol ante terremotum apparet caliginofus, & obſcurus ſine tūbe. Et ante matutinos terremotus aliquando ſit tranſparentis, & frigus pollens refluxu ſpiritus in/ trofacto. car. 87. col. 3. lit. O. Sicut in noſtro corpore pulſus & ſpaſmi nō repente ceſ ſant, neq; cito, ſed ceſſant diminuta materia, ita prin/ cipium a quo facta eſt exhalatio terremotus nunquā ceſſat niſi ſit materia d̄minuta. car. 89. col. 3. l. I. Sont ſub terra ſeti poſſunt a ſpiritu ſimpliciter ſine ter/ remotog;. Et cum terremotus aut antecederet aut con ſequeret; aut concomitaret percuſſo, & percutiēte aere. preuenit tamē ſonū motum propter ſublimi/ tatem partium. car. 89. col. 3. lit. M. Sonus duplex inſtrionalis, & realis. car. 89. col. 4. l. O. Sol ſupra terram, luna ſuper aquam pollentior eſt. car. 91. col. 3. lit. L. Soles tres in occidētē viſi ſunt anno Chriſti. 1169. Et poſt duas hoas mediꝝ ſolus occidit, quos ſequutum eſt diluuium. car. 92. col. 3. lit. K. Sonus in igne triplex ſit. ſ. ſcintillatus, crepitus. Et qui riſui ſimilis eſt. Et hic ſit cum exhalatio contenta in/ tra lignum & flammam conuerſa fertur rumpis & ex/ ſiccatis lignis. car. 93. col. 1. lit. D. Sixis. i. ſindor eſt parua ebullitio. car. 94. col. 2. l. F. Solis ſex poſitiones locorum. ſ. dextrum & ſiniſtrum, ſur ſum, deortium, ante & retro. car. 101. col. 2. lit. H. Specula quedam non ſolum coloreſ, ſed etiam figurā reſentant, quedam ſunt coloreſ ſolli. ſ. parua nul/ lam habentia diuifionem ſenſibilem, in quibus figura diuifibilis non reſentatur. car. 102. col. 2. lit. H. Et car. 108. col. 3. lit. M. Specula quedam naturalia ſunt, quedam artificialia car. 102. col. 3. l. K. Speculum non poſſe reſentare figuram corporis ob/ iecti

lecti, ſed ſolum colore. quinq; cauſis poteſt fieri. car. 102. col. 3. lit. L. Sepulta in locis frigidis cur minus putrefcant. car. 125. col. 1. lit. B. Superfluitates etiā intelliguntur p̄ter vrinā & ſecreſſio/ nes, ſudor, ſputū, ſordes aurium, lacryme q̄ ſunt ſi/ gna ſanitatū cū indicant calidū naturale obtinere ſu per humidum ſuperfluum. car. 127. col. 2. lit. G. Senſibilia oīa ad ſenſum iudicantur. vnde durū & molle ſimpliciter ad tactum determinantur. tanq̄ medicate vtentes tactu. car. 131. col. 3. lit. M. Sanguis natura terreſtris eſt, qa inſrigidatus coagulatur & qui non coagulatur vt ceruū aque magis, & frigidif ſimus eſt, & non habet fibras, que ſunt terę & ſolidū. quibus extractis nō coagulatur ſanguis. vnde morbo ſus ſanguis non coagulatur, qa eſt icor. & phlegma & aqueum indigeſtū. car. 137. col. 1. lit. D. Spiritus eſt fluxus continuus aeris ad longitudinem. car. 141. col. 4. l. Q. Sanguis habens inas magis terę eſt. vnde frigore coagu latur & humidū liqueſcit. non habens inas aque, eſt quod non coagulatur. car. 144. col. 1. lit. D. Typhon grece, latine turbo a plinio vertex interpreta/ tur. car. 2. col. 2. lit. G. Terram quibusdam aſtris multo minorē eſſe per aſtro/ logica theoremata pbati eſt. car. 6. col. 4. lit. P. Terrę vmbra vt perſpectiui diuerſit ſubſollitur ſexdecu pla ad eius diametrū. car. 7. col. 1. l. B. Terra vtrū ſit minor quibusdā aſtris q̄. car. 7. col. 1. l. B. Terrę quietas abſoluta, vtrū ſibiſit ſit p̄ naturales re/ gulas in lōgitudine & latitudine. car. 7. col. 4. lit. N. Terra non eſt concentrica mundo ſecūdu magnitudi/ nem, & ſecūdu granitatē. quia aliud eſt centrum magnitudinis eius. aliud granitatis. car. 8. col. 1. l. C. Terra & aque aggregatum mundo eſt concentricum ſe/ cūdu magnitudinem & granitatem. ſ. bidem. Terra ſcōm platiorem tres habet cortices circa mundi centrum concentricas. Prima ſuperior ex aqueis & ter reis miſta eſt. ſcōa eſt terra mineralis. Tertia eſt pu/ rior terra cōtralis Tartarea. car. 18. col. 2. l. F. Terra eſt corpus admodum poroſum pro cuius poros non aliter ſumi exunt, q̄ per corporis animalis mea tus ſudores. vbi ſupra. Temporibus Ariſt. ſol capricornum non tenebat. 10. vel 11. decēbris vt tēporibus nſis. nā anno natalis dñi nō/ ſtri ſol in capricornū ingrediebat. 25. vel. 24. decēbris. Et Ariſt. ſu it ante xpi natale annis. 600. & ideo ſol intra bat capricornū de menſe ianuarii. car. 25. col. 3. l. L. Trahi vno modo accipitur pro moueri ab alio. Et hoc modo, omne motū ab alio dñ tractū ſue naturaliter, ſue p̄ternaturali. 2. nō trahi eſt moueri, eſt moueri ab alio, & verſus illud indirecto illius ad quod non eſt moueri aptū, vel ſi eſſet aptū mouet velocius, q̄ ip ſum moueret ad illud quo ferrū trahitur a magnete car. 27. col. 4. lit. N. Tractum mouetur eque velociter ſicut ſuum trahens. car. 28. col. 1. lit. A. Triplex modus quo igne impreſſiones generatur per inſiſtationē exhalationis. car. 29. col. 3. lit. L. Teſta oīi rore repleta eius forami obſtruſo ſole illam fortiter calefacient viſa eſt per haſtam lanceæ aſcēde re. nō aut plena pruina aut aqua. car. 42. col. 3. lit. K. Terra poroſa eſt, & ſub ea ſunt ſeptuaginta, in que ali/ qua aqua colligitur. nō tñ ſufficiat p̄ generatione ſu/ uiorum ſed oportet aliquam de nouo ſemper fieri. car. 46. col. 4. lit. N. Terra conuulſates & vōragines nouiſtante abſorpti ſunt in archadia montuoſa. car. 48. col. 3. l. I. Terrę partes quæ intus ſunt hnt ſtarū & ſeneſcutem ſi/ cut corpora plantarum & animalium. in illa tamen ſecūdu partes ſunt. in his ſecūdu totū. c. 51. c. 3. l. I. K. Terrę habitaciones prime. eodem modo latet propter temporis longitudinē in quo ſunt exſiccatis paludi/ bus, vt in regyptis qui prius a nilo abſcōſus erat. car. 52. col. 2. lit. F. G.

Terra aquoſe deſiccate veniunt ad bene ſe habendū. Et quæ prius bene tēperatæ erant exſiccatae aliquando ſunt deteriores. car. 52. col. 3. lit. M. Terræ moles & magnitudo nihil eſt omnino ad totum. car. 53. col. 1. lit. C. Terram eſſe rerum principū ſuit archadū opinio quī terræ eſſe quādā mentē dixerunt demogorgonē ap pellatā deorū gentiliū patrem. car. 58. col. 3. lit. M. Trepidatio oīum marium generatū in hauſtri ſit. qa terra quæ eſt ſub mari aequilonari eſt altior terra ſub hauſtrali. Et quia multi fontes & fluiui ad illa fluunt. car. 60. col. 3. lit. K. Tranquillitas maxime ſit circa orionis ortum, vſq; ad etheſias, & prodromos. car. 74. col. 1. l. B. Tranquillitātū due ſunt cauſe. ſ. frigus extingūēs exha lationē & calidum ſuffocans. car. 74. col. 1. lit. D. Terræ due ſunt partes quæ bene & ordinate habitari poſſunt. noſtra. ſ. quæ eſt in tropico cancri. Et alia quam antipodes habitant, quæ eſt ſub zona capricor ni. car. 76. col. 2. lit. F. Terrę habitatio ſcōm latitudinem determinata eſt. circulo, & ſcōm longitudinē tota copulari poteſt niſi p̄beat maris multitudine. car. 76. col. 2. lit. H. Terræ lōgitude plus eſt q̄ quinq; ad tria latitudinē. car. 76. col. 3. l. M. & col. 4. lit. P. Terræ ſphericitatē aſtologi ex multis tradi ſunt, prin/ cipaliter ex eclypſibus, & apparitione ſtellarū occultarum in proceſſu a meridie ad ſeptentrionem. car. 84. col. 4. lit. Q. Terramotus cauſa eſt ſpiritus. i. exhalatio craſſa q̄ intꝝ fluens extra exhalat qa ſole & ſtellis calefaciētibus vi/ ſcera terræ generatur. car. 87. col. 4. l. O. Terramotꝝ plurimi & maxime in tranquillitate ſunt. ſunt etiā aliqui vōto exiſtente ſed minores magnitudi/ dine ſunt. car. 87. col. 4. lit. P. Q. Terramotus plures & maiores ſunt de nocte, Et ad di/ linculum maxime de die. raro. Et qui ſunt circa mexi/ dem maxime. car. 86. col. 1. lit. C. D. Terramotus fortiffimi ſunt vbi mare fluxibile eſt, & re gio ſpongioſa & antrōſa ſpū vehementi facta p̄ multi/ tudinē maris. Et regiones q̄ hnt p̄tes deorū molles. i. raras & ſpōgioſas cōſiſtunt magis. car. 86. col. 1. l. G. Terramotus veræ & autumno maxime ſiant, quæ ſunt ſpirituſſima tēpora. Et in annis ſiccis, & pluuiōſis diuerſa ratione. car. 86. col. 3. l. K. L. M. Terramotus in terra ſit ſicut in corpore noſtro tremor per inſtrationem venti ad intentionē, vt poſt minatio/ nem. Et ſicut pulſus per ventofitatem intus genera/ tam. car. 86. col. 4. lit. P. Q. Thetani & ſpaſmi ſpūs ſunt motus, qui tantum vigoris hnt, vt multi vi nō poſſint dñari motui egrotantium quibus ſimilis eſt motus in terra. car. 87. col. 1. lit. B. Thetanus & ſpaſmus ſunt tremoris ſpecies bic. aliter ta men medici accipiunt. vbi ſupra. C. Terramotus circa heracleam factus nō prius deſit qn erumpēs in locum ſupra terram ecnephlam fecerit, terra tūmeſacta prius ad inſar mōſ, quo rupto ſiā/ ma & cinis exiuit. Et hac cauſa ethna & veſunius flammam euomunt. car. 87. col. 2. lit. F. G. Terramotus fortis factus, non ſtatim, nec ſemel agitās ceſſat, ſed primus terminus eſt. 40. dies. ſecūdu ad an nū. tertius ad duos annos. car. 89. col. 2. lit. F. Terramotus magnitudo ex parte exhalationis ſit mul/ titudine ſpiritus. ex parte diſpoſitionis terræ a figura locog; p̄ que fluxerit exhalatio. nō facile præſſis ſicut aqua in corpe cū nō pōt penetrare. car. 89. col. 2. lit. H. Terramotus ſcōm partē ſunt, & ſæpe ad modicū locū ſicut imbres & ſcicitates. venti autem non ſunt nō ſe cūdu prem. ſ. parū, ſed magnū. car. 90. col. 3. l. M. Tam venti q̄ terramotus principū accipiūt a ſole. aliter tamen & aliter, qa exhalationes ventog; principū ac/ cipiunt in vnum vt ſunt in diuerſa loca. Exhalatio/ nes vero terramotum accipiūt principium, vt ſuac in vnum locum ſolum. car. 90. col. 4. lit. O. Terra non eſt cōtinua, ſed cōtinua. vbi ſupra. lit. P. Terramotus vniuerſalis in tota terra ſupernaturalis

lecti, ſed ſolum colore. quinq; cauſis poteſt fieri. car. 102. col. 3. lit. L. Sepulta in locis frigidis cur minus putrefcant. car. 125. col. 1. lit. B. Superfluitates etiā intelliguntur p̄ter vrinā & ſecreſſio/ nes, ſudor, ſputū, ſordes aurium, lacryme q̄ ſunt ſi/ gna ſanitatū cū indicant calidū naturale obtinere ſu per humidum ſuperfluum. car. 127. col. 2. lit. G. Senſibilia oīa ad ſenſum iudicantur. vnde durū & molle ſimpliciter ad tactum determinantur. tanq̄ medicate vtentes tactu. car. 131. col. 3. lit. M. Sanguis natura terreſtris eſt, qa inſrigidatus coagulatur & qui non coagulatur vt ceruū aque magis, & frigidif ſimus eſt, & non habet fibras, que ſunt terę & ſolidū. quibus extractis nō coagulatur ſanguis. vnde morbo ſus ſanguis non coagulatur, qa eſt icor. & phlegma & aqueum indigeſtū. car. 137. col. 1. lit. D. Spiritus eſt fluxus continuus aeris ad longitudinem. car. 141. col. 4. l. Q. Sanguis habens inas magis terę eſt. vnde frigore coagu latur & humidū liqueſcit. non habens inas aque, eſt quod non coagulatur. car. 144. col. 1. lit. D. Typhon grece, latine turbo a plinio vertex interpreta/ tur. car. 2. col. 2. lit. G. Terram quibusdam aſtris multo minorē eſſe per aſtro/ logica theoremata pbati eſt. car. 6. col. 4. lit. P. Terrę vmbra vt perſpectiui diuerſit ſubſollitur ſexdecu pla ad eius diametrū. car. 7. col. 1. l. B. Terra vtrū ſit minor quibusdā aſtris q̄. car. 7. col. 1. l. B. Terrę quietas abſoluta, vtrū ſibiſit ſit p̄ naturales re/ gulas in lōgitudine & latitudine. car. 7. col. 4. lit. N. Terra non eſt concentrica mundo ſecūdu magnitudi/ nem, & ſecūdu granitatē. quia aliud eſt centrum magnitudinis eius. aliud granitatis. car. 8. col. 1. l. C. Terra & aque aggregatum mundo eſt concentricum ſe/ cūdu magnitudinem & granitatem. ſ. bidem. Terra ſcōm platiorem tres habet cortices circa mundi centrum concentricas. Prima ſuperior ex aqueis & ter reis miſta eſt. ſcōa eſt terra mineralis. Tertia eſt pu/ rior terra cōtralis Tartarea. car. 18. col. 2. l. F. Terra eſt corpus admodum poroſum pro cuius poros non aliter ſumi exunt, q̄ per corporis animalis mea tus ſudores. vbi ſupra. Temporibus Ariſt. ſol capricornum non tenebat. 10. vel 11. decēbris vt tēporibus nſis. nā anno natalis dñi nō/ ſtri ſol in capricornū ingrediebat. 25. vel. 24. decēbris. Et Ariſt. ſu it ante xpi natale annis. 600. & ideo ſol intra bat capricornū de menſe ianuarii. car. 25. col. 3. l. L. Trahi vno modo accipitur pro moueri ab alio. Et hoc modo, omne motū ab alio dñ tractū ſue naturaliter, ſue p̄ternaturali. 2. nō trahi eſt moueri, eſt moueri ab alio, & verſus illud indirecto illius ad quod non eſt moueri aptū, vel ſi eſſet aptū mouet velocius, q̄ ip ſum moueret ad illud quo ferrū trahitur a magnete car. 27. col. 4. lit. N. Tractum mouetur eque velociter ſicut ſuum trahens. car. 28. col. 1. lit. A. Triplex modus quo igne impreſſiones generatur per inſiſtationē exhalationis. car. 29. col. 3. lit. L. Teſta oīi rore repleta eius forami obſtruſo ſole illam fortiter calefacient viſa eſt per haſtam lanceæ aſcēde re. nō aut plena pruina aut aqua. car. 42. col. 3. lit. K. Terra poroſa eſt, & ſub ea ſunt ſeptuaginta, in que ali/ qua aqua colligitur. nō tñ ſufficiat p̄ generatione ſu/ uiorum ſed oportet aliquam de nouo ſemper fieri. car. 46. col. 4. lit. N. Terra conuulſates & vōragines nouiſtante abſorpti ſunt in archadia montuoſa. car. 48. col. 3. l. I. Terrę partes quæ intus ſunt hnt ſtarū & ſeneſcutem ſi/ cut corpora plantarum & animalium. in illa tamen ſecūdu partes ſunt. in his ſecūdu totū. c. 51. c. 3. l. I. K. Terrę habitaciones prime. eodem modo latet propter temporis longitudinē in quo ſunt exſiccatis paludi/ bus, vt in regyptis qui prius a nilo abſcōſus erat. car. 52. col. 2. lit. F. G.

est. car. 90. col. 4. lit. P.
 Terramotus a multo spiritui vt tremor ad latus fit plu-
 rimus, vt pulsus autem (starum & deorsum raro fit.
 Et vbi factus est egreditur multitudo lapidum periculo-
 sa, sicut in caldatis ebullientu. car. 90. col. 4. lit. Q.
 Terramotus minus fit in insulis, quæ in medio pelago
 sunt q; in his quæ prope terram sunt. car. 91. col. 1. lit. C.
 Terramotus causa effectrix vniuersalis sunt radii solis
 & stellarum qui multiplicati in profundo & superfi-
 cie terræ ipsam calefaciendos, & exsiccando exhalatio-
 nem faciunt multam. car. 91. col. 1. lit. G.
 Terramotus causa peculiaris est exhalatio calida & sic/
 ca multu de terrestri calido participans in visceribus
 terræ genita, aut in superficie genita. postea reclusa,
 quæ secundu diuersitatem dispositionis terræ in resi-
 stentia & porositate, & aliis diuersis producit species
 terramotus. car. 91. col. 3. lit. I.
 Terramotus signa sumpta a sole aëlibus ab aquis. Trā
 quillitate a motu & tumore maris. a fontis. A nebula
 vespertina. Et colina ignea & cometa. car. 91. col. 3. & 4.
 Terramotus cause ex parte cœli sunt cōiunctiones triū
 superioꝝ & mercurii. Et eclipsis quæ sunt in cauda
 draconis. maxime quado vnus illoꝝ vel plures p̄ue/
 rint. car. 91. col. 4. lit. P.
 Terramotus portenta, quæ aliquando sequi possunt.
 non tamen semper. car. 91. col. 4. lit. Q.
 Terramotu regio quædā ad mare lata fuit cū oibus ho-
 minibus & aëlibus supnatans per notabile tps vt per
 mēsem vbi hoies credentes esse illic mōtes in mari geni-
 tos. demū suffocati sunt oēs. car. 92. col. 1. lit. B.
 Terramotus remedia vsia & peculiaria. vbi supra lit. C.
 Tonitruoꝝ est focus cūscuse nubes factus ab exhalatioe
 sicca latera nubs offendente. car. 93. col. 1. lit. C.
 Tonitruoꝝ soni oiformes sunt, ppter varietatē nubiu
 in multitudine & raritate. Et pp intermedios ventres
 Et tertio ppter differentia exhalationū in multitudine
 ne & crassitie. car. 93. col. 2. lit. H. Et car. 93. col. 1. lit. D.
 Tonitruū fieri pot cum coruscatione, & sine aqua etiam co-
 ruscatio fieri pot cū tonitruo & sine. ca. 93. col. 3. lit. K.
 Tonitruū causa effectrix, sunt p̄cūtes. f. exhalatio cali-
 da & sicca in nube cōclusa. Et percutiunt esse ipsa nu-
 bes vel eius latera. materia saltem in qua est nubes ip-
 sa quæ scinditur. car. 93. col. 1. lit. C.
 Tonitruo magno, atq; coruscatione factis vina in dolis
 corumpuntur atq; subuertuntur. Et dolia exhauriunt
 intactis operimentis. Et aliquando dolis salmine pcut
 sum frangit & adhuc stat vniu. car. 93. col. 3. lit. K.
 Tonitruo magno Et coruscatione factis, oua gallinarū
 aut frangunt, aut sterilia fiūt. Et spectatur coꝝ igne
 feretes de vno loco ad aliū. car. 93. col. 1. lit. L.
 Tonitruoꝝ dies procedens aliquando fuit ita tenebro-
 sus ex puluere in aere disperso, vt homines credide-
 rint diē in noctē verum fuisse. car. 93. col. 3. lit. M.
 Typhon & ecnephia quo ad modū generationis maio-
 rem conuenientiam hnt cū coruscationibus tonitruis
 & fulminibus, q̄ cū ventis, quia fiunt ex eadē materia,
 & eodem modo. car. 96. col. 1. lit. C.
 Typhon fit a diuersis nubibus in oppositis sitibus collo-
 catis, quibus cū exhalatione exsistit; inuicē obuia/
 uerint mouent a tergo altera versus alterā cōtinuā
 te motū, donec tota exhalatio ex illis cōmissa fiat iphe-
 tica, & spherico motu lata vsq; ad terram. car. 97. col.
 2. lit. H.
 Typhon & ecnephas a fulguratione differunt, quia nō
 sunt colorati, cum sint venti indigesti, aliquid nubis
 semper trahentes. car. 97. col. 4. lit. N.
 Typhō ab ecnephia differt, quia ecnephas factus & im-
 peditus cōuertitur in typhonē. nō ecōtra. Et typhon
 motu circulari mouet ecnephas recto. Et typhon ea
 quibus obuiat eleuat; pleriq; ecnephas nequa. car.
 98. col. 1. lit. D.
 Typhon in mari duplici de causa fit, aut voragine facta
 in terra mari cooperta ad quam aqua currit circula-
 riter. Aut diuersorum ventorū agitata, quibus aqua
 reuoluitur. car. 98. col. 1. lit. G.
 Tonitrua nō diuidunt dura corpora per sonū, sed p̄spi-

ritū q̄ sit segregat a nube, & facit sonū. car. 99. c. 3. lit. K.
 Tonitruū coruscatio, ecnephia incensio, typhon, & fulmē
 idē sunt scdm substantia materię, sed differunt scdm
 magis & minus subtile, & accidētis. car. 99. col. 3. lit. L.
 Tactus vtrum sit percipiens omnium tactillum quali-
 tatum. car. 132. col. 4. lit. O.
 Terra liquefit, & intingitur ab humidu, nitrū autem li/
 quefit qdē, nō autē intingit. ca. 139. col. 3. lit. J.
 Trahibilia sunt quorūcuq; suspicēs ad latus trāsterrī
 plana & continua existens. Et quædā trahibilia sunt
 & capibilia quædā nō eadē. car. 140. col. 4. lit. P.
 Trahibilitatis causa est humidum viscosum exis nō sic/
 cū. humidu. n. non est posse extēdi nisi secum sicci ha-
 buerit aliquid. vbi supra. lit. Q.
 Terræ sunt mineralia nonnulla. Et lapides nō coagula-
 ti a frigido. Et lachryme, & fructus. Aliqua tamē plus
 aliqua minus, quæ molificabilia sunt, & exhalabia.
 car. 144. col. 1. lit. E.
 Terræ & aquæ & aeris communia sunt sanguis, & geni-
 tura. car. 144. col. 1. lit. D.
 Terræ, & aquæ & aeris cōmunia he habētia scdm natu-
 ram calida sunt, corrupta autē & egrediētia a natura
 nō amplius, sed frigida relicta materia, q̄ est terra vel
 aqua, vñ diuersa cōtraria iudicant. car. 144. col. 3. lit. M.
 Vniuersalis affirmatiua non conuertitur in terminis.
 car. 9. col. 2. lit. F.
 Ventorū generatio fit in flagrantibus locis terræ. i. conca-
 uis, & nō excedit altos mōtes. car. 12. col. 3. lit. K.
 Vapor & exhalatio vtrū sint eiusdē nature, cuius sunt
 einta a qbus eleuant. car. 17. col. 2. lit. H.
 Vapor & aqua substantiaiter sunt idē, solū differūt ac/
 cidētiaiter. sicut exhalatio, & terra. car. 17. col. 3. lit. L.
 Vapor ex aquis euaporat, qui est aqua subtilis calida pe-
 rens sursum. sicut ex aqua calida. cū bullit eius subtri/
 le leuigat & transit in aquā vaporosam, vt apparet in
 operculo, vbi remoto calefaciente aq̄ fit. car. 17. c. 3. lit. M.
 Vapor nō generatur corrupca aqua. sicut nec aqua cali-
 da fit corrupta frigida, sed priori aqua mutata in ca/
 lidiorē & leuiorē subtiliā, q̄ pri⁹ habet. car. 17. c. 4. lit. O.
 Vapor est aqua ad tantā raritatē reducta cū quāta stare
 pot forma aque. Ad tantā caliditatē, cū q̄ta stare pot
 forma aque, quā forma pot stare cū aliquibus dispositio-
 nibus cū qbus nō pot introducti. car. 18. col. 1. lit. B.
 Vapor & exhalatio nō sunt miste, sed einta alterata in
 accidentibus. vbi supra & col. 3. lit. K.
 Vapor est calidus, & humidus ab agēte actiua recipiens
 qualitatē passiuā quæ scdm substantiā est aqua. Exhala-
 tio calida & sicca, similiter actiua ab agēte possidens
 passiuā vero quæ scdm substantiā ē terra. ca. 18. c. 2. lit. H.
 Vniuersalis diluuiū negat pipatētia, piculare conuicē
 Aristo. 14. parte problematum & in libro de mūdo.
 car. 31. col. 2. lit. E.
 Vmbra terræ non peruenit vsq; ad cōuexum lunę quod
 per eclipses lunares cum est in auge demonstratur.
 car. 33. col. 1. lit. C.
 Vapores qui sursum petunt dupliciter sunt calidi. f. ca-
 liditate exhalationū, quæ semp cū vaporibus cōmiscē-
 tur. Et caliditate aeris inferioris ex reflexioe luminis
 in ipso causata, quæ reflexio nō peruenit ad mediā
 aeris regionē. car. 36. col. 2. lit. G.
 Vapor est subtiliāter aqua, & nō differt ab aqua sub/
 stantia, sed solū in accidentibus. s. in raritate & calidi-
 tate. car. 36. col. 3. lit. H.
 Vapores mouent sursum, etiā si cū eis nulla exhalatio
 admista sit. quæ generans vapores calefaciendos, & rare-
 faciendos illis tribuit leuitatē. car. 36. col. 3. lit. K.
 Vapor est exhalatio quæ eleuatur ab humidis actione
 solis & stellarum. car. 37. col. 1. lit. B.
 Vapor calidior est aqua a qua eleuatur ppter exhalatio-
 nem illi cōmissam, & ppter reflectionē radiorum ad
 imam regionem. car. 38. col. 1. lit. B.
 Ventus dupliciter potest regionē per quā trāsit tēpera-
 re, per se vt hauster. Et per accidens vt boreas per an-
 tiperistatim. car. 38. col. 4. lit. N.
 Vapor generatim est materia aquearū impressiōnum
 qui duplex

qui duplex est q̄ fit p̄ viā rarefactionis, vt ille q̄ eleuat
 ab humidis corporibus a calido, & qui fit p̄ viā cōden-
 sationis, vt qui fit ab aere mediæ regionis a frigido con-
 densante, q̄ forte nō differūt sp̄s. car. 41. col. 3. lit. L.
 Virtus cœlestis frigefactiua, vt calefactiua vno modo est
 disponēs vaporē aëreū, vel aquē p̄ viā rarefactiois
 & cōdensationis ad generationē aquearū in pressio/
 nū. Alio modo est principale agēs, quæ frigiditas noctis
 vel mediæ regionis nō gnat nisi virtute stellarū. Et hec
 elementaria frigiditas vt agens piculare concurrunt.
 car. 41. col. 4. lit. O.
 Virtus cœlestis p̄cificat a. 1. signis, & a sole, q̄ p̄ illa ferē
 cui addenda sunt luna, & quinq; planetę, & fixe rutile
 propinq; apici nostrorū capiti. Et cōiunctiones oīum
 istorū inter se, & cū luminariibus. car. 41. c. 4. lit. P. Q.
 Virtus rei vnica est materia propinq; & proxima. car.
 43. col. 1. lit. C.
 Ventus est q̄ per regionē aeris superiorē perflat. Spirit⁹
 qui ppe suspiciem terrę spirat, sed Arist. cōfundit no-
 mina. car. 45. col. 3. lit. L.
 Ventū omnes vñ fūc. f. ex vno materiali principio. i. ex/
 halatione, non autem vnum simpliciter specie & for-
 ma. car. 45. col. 4. lit. Q.
 Vnde ventū originem habeat due poetarum positiones
 car. 46. col. 1. lit. C.
 Vbi intra putei ex collectione multarū paruarū aquarū
 intra poros terrę generat; tres debēt esse cōditiones.
 prima vt terra sit porosa & spōgiofa. scdō vt intra il-
 los fit debita frigiditas. tertio vt sint vapores sufficien-
 tes apti cōuersioni in aquam. car. 47. col. 1. lit. B.
 Ventres & meatus nō solū sub terra aquis discooperta
 sunt, sed sub terra mari operata. car. 48. col. 4. lit. O.
 Ventres & meatus sub terra sunt de nouo, quoz causę
 sunt calor solis porificans suspiciē terrę, & mouet va-
 pores a profundo ad suspiciē, q̄ simul cū sole faciunt
 meatus discontinuando terram, & subillando. car.
 48. col. 4. lit. P.
 Ventres vbiq; nō equales sunt pp difformitatē & ineq/
 litatē terrę. Et si idē possunt in vno tēpore in vna parte
 terrę fieri, & in alio tēpore repleri, & alibi fieri pp cō/
 stellationē vgentē vno tēpore, & alio aliā. car. 48. c. 4. lit. P.
 Venturum ordo est sicut in corpore nostro. venę. meatus
 & alii. car. 49. col. 1. lit. A.
 Vtrum omnium fontium vel fluuiorum sit vnum ma-
 teriale principium. car. 49. col. 3. lit. M.
 Vbi nunc est mare. olim fuit arida terra, & econtra.
 car. 56. col. 4. lit. P.
 Vapores sursum ducti descendit iterum in aquam. Et
 si non eodem anno, sed per singulas regiones similitur.
 car. 62. col. 2. & 3. lit. H. I. K.
 Vapor nunq; eleuat absq; exhalatione, neq; econtra sed
 semp sit, quæ ab vno agēte, nō tñ eq̄t. car. 67. col. 4. lit. N.
 Ventorū oīum exhalatio sicca & fumosa est principiu &
 substantia, sicut exhalatio vaporosa aquarū. c. 71. c. 1. lit. C.
 Ventus nō est aer vnde cūq; motus. f. casu vel mina, sed
 ab exhalatione aliqua. car. 71. col. 3. lit. K.
 Venti generatio similitis est generationis fluuiorū, differt
 autē motus naturalitate. car. 71. col. 3. lit. L.
 Venti & pluuig crescūt & decrescūt crescētibus & decre-
 scētibus exhalationibus fumosis, vel vaporosis. Aliqñ
 simul in tota magna regione. aliqñ secundum ptes.
 car. 71. col. 4. lit. O. P.
 Vna regio est cuius vnus orizon. Et meridianus idem &
 ortus & occasus. Et sol nō facit sensibilem variationē
 in his ad toram & partem. car. 72. col. 1. lit. B.
 Ventus & imber in eadē regione scdm diuersas ptes si/
 mul fieri possunt, maxime estare, & hui⁹ causa est pau-
 citas vaporū paratorum ad cōuersionem in pluiam.
 car. 72. col. 1. & 2. lit. D. H.
 Ventus vt in pluriibus cessante pluuia sunt vēti. Et ces-
 sante vento fit pluuia in eadem regione, & mediate.
 car. 72. col. 4. lit. O.
 Ventorū maximi sunt ab ipsa vsa. & meridie, eadē cau-
 sa, accedēte & recedēte sole ab his, ppter quod nubes
 in his plurimū cōsistunt. car. 72. col. 4. lit. Q.
 Ventorū latio obliqua est circa terram. car. 73. col. 1. lit. D.

Ventū mouēs duplex est frigiditas medię regionis, & leui-
 tas vt caliditas fumose exhalationis, quibus motus vēti
 multus erit nec naturalis nec violentus, & in medio ve/
 lox ē in principio & sine debilis. car. 73. col. 1. lit. F. G.
 Venturum principiu motus sursum est. materię autē &
 generationis principiu deorsum. car. 73. col. 3. lit. K.
 Ventus fit plurius exhalationibus cōmētibus scdm
 modicum, sicut fluuiorum fontes humefaciētes ter-
 ra. car. 73. col. 4. lit. N.
 Ventos sol fedat scdm cōsumptionē exhalationū celerā-
 tate vero exiccationis fieri p̄hibet. car. 73. col. 4. lit. Q.
 Ventus vult cōtinuitatē, quā oīs species est perpetua. car.
 75. col. 2. lit. G.
 Ventus q̄ ab alio polo spirat nō puenit ad nos, sicut nec
 boreas in vna nostrā regionē venit. car. 77. col. 1. lit. B.
 Vētoꝝ nomina scdm positionē, & eorū cōtrarietas &
 loca a quibus flant. car. 78. col. 1. & 2. lit. B.
 Venti plures flant a septentrionali pte, q̄ a meridiona/
 li. car. 78. col. 4. lit. P.
 Venti rariorē habita ad loca ad quorū reductiō. rōne ha-
 bita ad primas qualitates ad duos, inter quos oriētā-
 les calidiores sunt occidentales. car. 79. col. 1. & 2. lit. B.
 Venti contrariū secundū diametru oppositi, simul flare
 non p̄t, qui non sunt sic cōtrarij, simul flare possunt.
 Et cōtrariū secundum tēpora contraria maxime, sicut.
 car. 79. col. 2. lit. G. H.
 Ventorū septentrionaliu. A parctia, thraacia, & argestes
 aliis occurrētēs maxime eos fedat, Et serenissimi sunt
 sates ppe & repellētēs maxime nisi frigidū simul sint.
 car. 79. col. 4. lit. O.
 Ventorum permutatio fit ad consequentes secundum
 solis translationem. car. 79. col. 4. lit. Q.
 Ventus aliquando definit in suū cōtrariū quasi p accūs.
 car. 80. col. 1. lit. A.
 Venti cōtrarij, p se cōtrarium faciunt. per accidens idē.
 car. 80. col. 1. lit. D. & col. 2. lit. G.
 Ventorū differentie in mutatione aeris quo ad calidita-
 tem, frigiditatē, humiditatē, & siccitatē. Et quo ad se/
 renitatē, grandinē, coruscationem, & nebulositatem.
 car. 80. col. 2. lit. F.
 Ventorū materia est terrestris exhalatio tenuis vacans
 pingui & aquoso humido qualitate calida & sicca.
 substantiaiter frigida & sicca. car. 80. col. 1. lit. M.
 Venti forma, vt multū ē, est iphus forma substantialis cui
 nomē nō est impositū, vt ratione vēti vnus differt ab
 alio accidētialiter est motus localis ab vno puncto ad
 aliū. car. 80. col. 2. lit. O.
 Ventorum finis generationis, est eorū forma. q̄ cūq; illa
 sit, rei genite est bonū vniuersi, vbi supra. lit. P.
 Ventorū causa dispositiua & vniuersalis est sol. proxima
 vero est regio media sua frigiditate exhalatio ad ip-
 sam motam pellens. vbi supra. lit. Q.
 Ventorū locus gnationis est media aeris regio scdm p̄tē
 altiorem loco gnationis pluuig, & inferiōrē loco gnā-
 tionis syderū. Per accidēs est locus vbi cōtingit esse fri-
 gidū pellēs, & materia ventū, vt conuacitates mouēt.
 car. 81. col. 1. lit. A.
 Ventorū motus obliquus est pp frigiditatē medię regio-
 nis. Et pp calorē obuiantē descensui exhalationis, &
 ascensum nouarū exhalationū, vel a p̄rietate moti/
 ua data ipsi vento a generante. car. 81. col. 1. & 2. lit. D. E.
 Ventorū motus lateralis, vt exhalatio nō est naturalis, vt
 vētus, i. affectus a gigante virtute motiua taliter sic na-
 turaliter mouetur lateraliter, vel rōne habita ad na-
 turam propriam exhalationis, nō est naturalis rōne
 habita ad cōmunem naturā. quā cōtrarium fugit cō-
 trarij, sic est naturalis. car. 81. col. 3. lit. F.
 Ventorū natura, quo ad eorū substantiā cōsideratorum
 oēs sunt frigidū & sicci. et quo ad eorū qualitatem p quā
 est actū talis naturaliter, oēs sunt actū naturaliter
 calidi & sicci, quo ad qualitates per accidens tributas
 ab aere cū exhalatione mota, tres sunt. f. calidi aliqñ
 alii frigidū, alii teperatū. car. 81. col. 3. lit. K.
 Vētos cōmouet & fedat sol, cōmouet mediātibus plu-
 uis & frigore, sedat p extractiū ad resolutiōem eius ca-
 lorē, & mediātibus pluuis. car. 81. col. 4. lit. O.

Ventos non commouet, sed ad sol solus, scdm mathema- rios, sed alius stellis commouetur. vbi supra. lit. Q. Ventorq; nectus scdm Arist est vndecimus. c. 82. c. 2. li. H. Ventus per accidens pot fieri septentrionalis, hauffralis, orientalis & occidentalis. car. 83. col. 1. lit. D. Ventus nec teporibus maxime frigidis, nec maxime calidis spirant. Et mane, & vesper solent spirare. car. 83. col. 2. lit. E. Ventus occidentales cito sedant, orientales diutius durant. Et borea impari numero desinunt, hauffrali pari. Et diuturniores sunt qui surgunt de die, q; de nocte. car. 83. col. 3. lit. F. G. Ventorq; signa sumpra a sole: luna, halone, coruscationibus a traiectionibus. Ab animalibus stellis, & fomis hominum. car. 83. col. 2. & 3. lit. H. I. K. L. Ventorum tempora propria. car. 83. col. 3. lit. M. Ventorū pronostica & significationes quo ad aeris qlitate & mutatione corporū nōrū. car. 83. col. 4. li. O. P. Vētorū descriptio scdm nauticā facultatē. c. 84. c. 1. & 2. Ventus scdm eius naturā est calidus, p accis aliq; eorū est frigidus, quatenus mouet aerē ad nos pleniū multo & frigidū, vapore vt boreas, q; etiā in ppria origine est calidus, sicut spiritus per os efflatur calidus est de prope. car. 84. col. 1. lit. C. Ventū saepe sunt ante eclypses in principio noctis ante eclypses medie noctis, in media nocte ante dilucula res. car. 89. col. 1. lit. A. Vesta filia fuit faturni ex opē, q; pro terra quā sumitur eo qd vestia omnibus rebus, vel vi sua fiet. & inter dū pro igne ponitur. car. 93. col. 1. lit. E. Vulcanus deus antiquus putatus est, quo significat ignis q; citius per aera volat. Et mulciber q; ferrum mulceat dī, fabulę ei⁹ interpretatio est q; fuit ignis in uētor, quo beneficio ab egyptiis deus creat. car. 93. col. 2. lit. F. Virga est linea qdā ppendiculariter ab ea celi pte q; ē ad latus solis descendēs, cuius color pot esse palidus, fuscus. Et trisectus, vt in iride. car. 101. col. 2. lit. G. Vistū refrangitur sicut ab aqua, sic ab aere cōdenfato a frigidū, & ab omnibus habētib; superficiē planam. car. 101. col. 1. lit. C. Et car. 107. col. 1. lit. E. Vistū nō fit p radiū exeurē ab oculo ad obiectū pōrtin- gentē, sed corā per radiū pcedentē ab obiecto ad oculū vīq; inclusiue. car. 103. c. 1. li. D. Et c. 114. c. 3. li. M. Vistū, sicut videns nigrū per refractionē ipsum nigrū apparere facit ppter debilitatē ita albū pp eandē cau- sam facit apparere minus albū. Et in fine adducit vt appareat nigrū. car. 111. col. 2. li. H. Et car. 120. c. 1. li. B. Vistū fortior refractū a prima pipheria ad solē, ipsum colorē in puniceū permutatit cōtignus, q; 2. refran- gis solis colorē pmutat in viridē, q; adhuc debitor ē. 3. refract⁹ ipm in haurgū. i. nigrū pmutat. c. 111. c. 3. li. I. Vbi cūq; sol nō pot eleuari supra orizontem p gradus q; draginta duos, ibi omni hora diei artificialis iris ap- parere pot. Et vbi cūq; pot eleuari supra orizontem plus q; per quadraginta duos gradus, ibi nō omni ho- ra diei pot apparere iris. car. 119. col. 3. lit. L. Virgarum duplex genus. Alterę earū que apparēt in nu- bib; q; vnt in aquis. Alterę earū, q; apparent in nubi- bus, q; vident in latere solis, & ambo hūc refracto visu ad solē. cū primag color nubis apper in aq; in virgīs ppriis color est inra ipsam nubē. car. 120. col. 1. lit. B. Virgē sunt pp irregularitatē cōsistentiā nubis in spūi/ ritudine & raritate. Et aquositate, q; irrregularitas nō est

in figura, sed colore. i. dispositione. car. 120. col. 1. & 2. Virga est lignea a media regione aeris ad terrā ppendi- culariter porrecta vesicolor exis sicut iris. in cuius co- loribus nō est ordo, nec nūerus certus. c. 120. c. 3. li. K. Virga multiplex. car. 121. col. 1. lit. G. Vtrū calidū & frigidū sunt per se principia genera- tionis simplicis. car. 123. col. 2. lit. H. Vtrum calidū & frigidū sint causa generationis misti p se, vt calidū vel vt frigidū. car. 123. col. 3. lit. M. Vtrum humidū & siccū sint p se materia generatiōis mistorum. car. 123. col. 4. lit. Q. Vtrum calidū & frigidū recipiāt rationē agēdi a ma- teria. i. humida vel sicca. car. 124. col. 1. lit. A. Vtrū putrefactio sit vna mutatio. car. 125. col. 2. lit. H. Vtrū putrefactio fiat p extraneationē calidi naturalis factā ab aliena caliditate. i. cōmētis. car. 125. c. 3. li. M. Vermes nō sunt in ipsa digestione. i. in stomacho, sed in inferiori ventre putrefacta fegregatione. deinde ascē- dit sursum. car. 131. col. 2. lit. G. Vermes multiplices sunt. i. lōgi ascarides dicti, rotundi breues, sūbrici dicti, breues lati cucurbitum nosaci, qui ex fece cibi in intestinis generant. Ex fece humorū ex sola flegmatica, ac cibali pterant. car. 131. col. 3. lit. M. Vermes nunq; in stomacho generati possunt, sed in vlce- ribus & intestinis sic. car. 131. col. 4. lit. O. Vtrū elementū purum possit alterari ipso exite puro a principio vsq; ad finē. car. 133. col. 4. lit. O. Viscosum est cū trahibile aut humidū exis molle fuerit vt ad multū excidi possit, & cōuenire, que nō talia frā- gibilia sunt. car. 141. col. 3. lit. I. Vistibilia sunt q; cūq; hnt poros susceptiuos ignis: & ae- reā humiditatē in his secundū dicitur, debilior igne, que nō habent aut fortioiem non vistibilia sunt. car. 141. col. 3. lit. M. Vapor est fegregatio malefactū ex humidū trāsiens in aerē gressū, & nubē a calido vsquo. car. 141. c. 4. li. P. Vistū quoddā dulce eadē facit oleo. i. q; nō coagulat frigidū, nō inebriat, & emittit flāmā. car. 142. c. 2. li. E. Vistibilia sunt q; in cinerē dissoluuntur. Et talia sunt que coagulantur a calido, aut amobus calido. i. & frigi- do. car. 142. col. 1. lit. G. Vinum nō vna specie est. Et idē aliter alio tēpore. nouū enim magis terrā q; antiquum, & ingrassat maxime a calido, & minime coagulat a frigidū, vt archadicū in vtribus exciccatū. Et scdm multitudinē fecis plus vel minus terrę, & aque est. car. 143. col. 2. lit. C. Vnūquodq; scitur, pp quid, & quid est, si materiā aut rationē habeamus, maxime autē cum ambo. Et vnde sic principium motus. car. 146. col. 1. lit. D.

Xenophantes & metrodorus non recte senserūt dicētes igneas impressiones. Et phasmatā esse glomeramen- ta, aut vibramenta qugdam facta a nubibus cum sol lumē ad nubes fortiter emittit. car. 22. col. 3. lit. L. Xantus color in iride est inter viridem colorem, & inter puniceum. car. 113. col. 3. lit. M.

* Τελος.

REGISTRVM.

A ternus, Et B quaternus.

Aristotelis Meteorologicorum Liber Pri- mus. Interpretate, & expositore Augustino, Pipho Medice Pipho Suesano.

Tertus.

B

Lomē. 5m.

Recte preter mittit distulca- dator illa. 8. quopiam de his abunde in proemio his- tōri phisico- rum: & in libro de celo dixit.

C

Quenā sit in cōto vniuersē philosophie: vide in dilu- cidatore ppe- mio phisici auditis.

Greci: ara- bes: & latini discordāt cir- ca intentionē libri de celo: sed dilucidat- tor suo more reducit ad cō- cordiā: vt po- teris videri. i. celi. comē. i.

D

Dubōnes. Dīa dubō- lex. comē. 11. 2. 12.

Dīa sol. Dīa dubō

De primis

quides igitur cau- sis nature: & de omni motu natu- ralizad hoc autē de secundū supe- riorem lationem pzoordinatis as- tris, & de elemē- tis corporēis, & quot, & qualia sunt, & de ea, que est inuicem per- mutatione: & de generatione, & corruptione communi dictum est prius.

De retermis

his, que in libro de primis ex- ppositores facere solent. Dicamus cū Alexan- dro a phzo dīo Aristotelē primo premittere intentiones eorū, que in hoc libro facturus est. Secūdo pcedere ad ppositē intētionē pertractationem. In pmitte dā vero intētiōe eorū, que in hoc libro est facturus, ad memoriā reducit ea oīa, que pertractauit in libris phisicorū, in libris de celo, & in libris de gīatione, & corruptione. Simul autē vt Alexander in- quit ordinem inuit totius scē nālis nō modo earū partū, que prius pertractatē sunt, sed etiā earū, que postea est ptractaturus. Scdm ergo Alexander Arist. premit- tendo intētionem suā in hoc libro, alterū expellit, alterū in- nuat. Expellit quidē intētionem oīum partū plū. In- nuat vero inter illas ordinē. Et primo repetit intēti- onē eius libri, qui phisicus a dicitur inscribit, q; vt Alex- ander inuit, hic liber oīum librorū nālis plū primus est, & ingt. De primis q; dē igit causis nature, & de omni motū nāli, supple in libro phisicorū dictū est, quiquides in primo a se- cundo dictū est de primis causis, in ceteris vero de omni motu. Et scdo loco repetit intētionem librorū de celo, & ingt. Ad hoc autē dictū est de astris, hoc est celi, que pzo- ordinata sunt inter se sū ordinē superiorū motū, & hoc in primo libro, & scdo. In primo quidē, q; ibi dixit de celi quo ad eorū naturas, asserens illa esse alterius nature ab elemētis. In scdo vero, q; dixit de celi quo ad eorū or- dinem, nam dixit illa esse ordinata pro ordine ipsorū mo- tūum. In tertio & quarto dixit & de elemētis corporēis, & quot, & qualia sunt. Deinde & tertio intētionem librorū de gīatione subseribit, & inquit, & de mutua elemētoꝝ per- mutatione, & de gīatione & corruptione in gīali dictum est prius. De sunt intētionēs partū & ordo intentionū. Sed circa hęc occurrēs primo ex eo, q; nā, vt secundo phisicorū dictū est, nā est & forma, ergo erit sensus esse di- ctū de primis causis nature, hoc est materie, & forme. Po- test dici primo verbū illud (primis) Aristotelem accepisse in propria eius significatione, sunt. n. pūmē causę nature, primus motor, & primus mobile, qd est celi, que ideo pri- me causę sunt, q; propria virtutē sunt causę, alie causę di- cuntur scēdē, q; virtutē primarū causę sint, vt elemēta, animalia, & plante. In libris ergo phisicorum dictum est de primis causis nature, quia de primo motore, & primo

mobile, que sunt cause materie, & forme, & oīum, que ex il- lis cōstāt. Et aut dicit pot, verbū illud (primis) pro cōmu- nibus, & vltibus accepisse, quasi dicat, de primis id est vlti- bus causis, & verbū (nature) pro ente naturali, qd est effe- ctus in nā. Vltēs autē cause sunt natura, forma, agens, & finis, vltēr considerate, h. n. pūmē sunt id est vltēs cau- se nature id est entis nālis, qd est cōpositū naturale in na- tura existens, de his vniuersalibus causis entis nālis Ari- stoteles locutus est in pzo, & scdo phisicoꝝ libris, nō dixit de omni motu, q; nō de alteratione, nec de auctione. Si. n. in libris phisicorū dixisset de omni motu, dixisset de hoc & de illo, & sic de oībus, hoc autē falsum est, q; (vt diximus) nec de motu alterationis, nec de motu auctione dixit, tractantur. n. in libris de gīatione i. motus. Et Scoticole dicunt in phisicis libris consideratū esse de omni mo- tu, nō tamen de omni motu esse in phisicis consideratū, que cum sint ridicula. Et alter dicit pot verbū illud (omni) esse acceptū pro cōmuni, quasi dicat, in reliquis li- bris phisicorū esse dictū de omni motu, q; de cōmuni mo- tu in genere, vnde Alexander de omni motu esse dictū ait, q; de oībus pcedentibus, vel de oībus psequentibus ad nālem motū. In tertio. n. libro definit motus, & infinitum, qd nō est capax motus. In quarto libro definitur locus, qui est terminus ad quem mobile mouet, & tēpus, quod est mēsurā motus, & quē illius affectus, & vacuū, q; apud antiquos putabat locus. In quinto pertractat spēs mo- tus. In sexto agit de pmutate mot⁹. In septimo & octavo de primo motore, & pzo mobili, que sunt pūmē cause mo- tus, bene ergo dixit Alexander in reliquis libris esse dictū de omni motu, q; de oībus, que attinent ad motū nālem. Occurrēs tertio in his, que Alexander inquit, dicit. n. phisicorū libris esse primū, q; est vltis, contra hoc videt, q; liber nō dicit vltis, nisi ea, que pcedat sint vltis, at ea, que in libris phisicorū pcedant sunt cause effectū nālium, & motus in cōmuni, at cū hęc nō pcedent de eis, que in ceteris libris agunt, nō vident vltis, quare nec phisicorū liber vltis esse videt. Et dicit pot vt Simplicius inquit in libro phisicorū Aristotelem per hęc duo indicasse subie- ctum, hoc est primam spēm subiecti plūe naturalis, qd est ens naturale, siue ens mobile, siue corpus mobile, & hoc cum dixit de primis causis nature, id est cōpositū natura- lis, qd est corpus nāle, & significasse primā illius affectio- nem, cū dixit & de omni motu. Nō hoc primū subiectum est vltis ceteris subis ceterarum partū, & hęc cōmūnis affectio vltis affectiōibus ceteroꝝ subiectoꝝ, & ita bene Alexander libris vniuersaliorē esse ceteris asseruit, q; & eius subiectū, & eius subiecti passio vltior sunt. Et aut dicit pot phisicorū librum esse ceteris vltiorem, quatenus ea, que in ipso cōsiderant, supponunt a ceteris, que in alijs libris cōsiderant liquidē oēs libris supponunt motū esse, & causas entis mobilis esse, hactenus de intentione libri phisicorū. Cū vero posuit intētionē librorū de celo. Ad iuderte quo ad verba, q; sidus & stella differunt apud Latinos, quo apud grecos, vt Macrobius ingt, differūt astron, & aster, stelle dicuntur quinq; erraticę, & de planete appella- tur, & ceterę nō errantes, dicte quidem stelle, q; sole stent. Sidus vero a sidēdo (vt Macrobius capella auctores) fidet. n. simul cum alijs, aut in cōpositione multozum, vt aries, taurus andromeda, perseus corona, & id genus, ve- rum Aristoteles hic per astron celum, quod stellam fert, intellexit. Verbi (pzoordinatis) in translationibus anti- quis, grece est ἀνωκεκοσμημένον, & sonat latine perorna- tis, nec ab ratione perornata dicitur, quia oīes astrif- eri perornantur sūm perornatorem lationem, siquidem sūm Suesi. super. 11.

Secūda solutio.

Secūda dubō.

F Que for- ticolis.

De cō. 9. De cō. 47.

Tertia dubō.

G

Dīa sol.

Secūda solutio.

H De intētiōe li- brorū de ce- lo: qd. n. de scētiōe apud grecos: ē qd de subto: & materia apd latinos vt dī- xit dilucidat- tor. i. lib. de celo. Et. i. li- bro de gene- ratione. Astron. Aster. Preordis natis.

I accessum et recessum et in partibus, quae diurnus motus est, obies orientem. Vel fortasse per Aristoteles per ordinatis intellexit, ut vetus traslatio habet, cum obies finis superioris latationem per ordinem, ordine enim quo motus ordinatur, et celestes obies ordinantur. In libro metaphysice, et pro numero motus est numerus orbium. In primo igitur et secundo libris de celo de celli dictum est. In tertio et quarto dictum est quot sint, et qualia, elementa corpora, ut inquit Alexan. sunt quatuor corpora videlicet ignis, aer, aqua, et terra, elementa incorporea sunt materia et forma. Celsi etiam elementum est corpus, non quod virtute et potentia mixturas ingredit, quod sic deus et motus elementa dicerentur, siquidem virtute et potentia omnia ingrediuntur, sed quod celum est elementum mundi, sunt enim partes mundi quatuor elementa, et quintum corpus. Quod quia quatuor respectu mixtorum corruptibilium, quinque vero respectu mundi, constat mundum quinque elementis. Et qualia pro quo, ut Alexan. exponit, nam quae definitur sunt elementa, dictum est ibidem, et forte per qualia, non quae, sed qualia intelligit, quia illic dictum est elementa nullius esse figurae, aut sphaerica, aut quaedam eorum esse calida, quaedam frigida, et id genus. Quae autem in paraphrasi asserit librum de celo esse primum eorum librorum, qui loquuntur particulariter de rebus naturalibus, et ita post librum physicorum sequitur liber de celo. Sed occurrere, nam haec quae in libris de celo considerantur, non sunt vniuersalia, quae in alijs libris particularibus considerantur, cum non predicantur de illis. Et dicendum primo Aristotelem per haec, quae liber de celo considerat, intellexisse corpus mobile ad vbi, celi enim et elementa caelestia sunt corpora mobilia ad vbi, modo corpus mobile ad vbi minus commune est corpore mobili simpliciter, et commune ceteris corporibus mobilibus, quae in alijs libris considerantur. Quae autem dicendum haec, quae in libris de celo considerantur esse communia ceteris suppositione, quia supponuntur ab his, quae in alijs libris considerantur. De intentione libri de celo. Circa intentionem vero librorum de generatione, cum Aristoteles dixit, et de ea, quae inuicem permutatione. Alexander retulit ad librum tertium, et quartum de celo, cum in libro tertio, quae sunt de mutua elementorum transmutatione, et in quarto libro absoluit, quae expositio placet Auerro. Ego vero haec esse referenda ad secundum librum de generatione assererem, quia in primo egit de generatione in vniuersali an sit, ut inquit Alexander, et quid sit, et quomodo differat ab alijs. In secundo libro loquutus est de mutua elementorum transmutatione, ut quod odli bet elementum mutetur in quodlibet. Accipit autem generationem generatim, ut quid commune omnibus mutationibus elementorum, vnum elementorum transmutatur ab alijs in qualitatibus motu alterationis, in qualitatibus motu augmenti, in formis motu mutationis, in substantia vero motu generationis. Et Auerro asserit considerationem librorum de generatione esse vniuersalium meteorologica consideratione, quia illa est vniuersaliter de generabilibus. De de generabilibus mixtis mixtionem imperfecta. Et ex quibus colligitur ordo finis simpliciter, est enim liber physicorum primus, quod de corpore mobili simpliciter. Secundus liber de celo, quod de corpore mobili motu locali, qui est primus motuum. Tertius liber de generatione, qui est de corpore mobili motu generationis in vniuersali. Quartus est praesens liber, qui est de corpore mobili motu generationis mixtis imperfectis. At motus ut motus, de quo liber physicorum est, vniuersalior videtur motu locali, de quo est liber de celo. Motus localis vero vniuersalior motu generationis in vniuersali, de quo

est liber de generatione, motus generationis in vniuersali prior est motu generationis mixtorum imperfectorum, de quo est praesens liber, patet igitur hunc esse quartum. Reliquum autem quod huius methodi est, adhuc considerandum est, quod omnes priorum meteorologiam vocabant. Haec autem sunt quae cumq; accidunt finem naturam quidem, inordinationem tamen earumque primi elementi corporum est, circa locum maxime propinquum lationi astrorum, puta et de lacte, et cometis, et ignitis, et motis phantasmatis, et quae cumq; ponemus utiq; aeris esse communes passiones, et aquae. Adhuc terrae quae cumq; partes, et species, et passiones partium, ex quibus et de spiribus, et de terremotibus considerabimus utiq; causas, et de omnibus, quae sunt secundum motum horum, in quibus haec quidem dubita binus, haec quidem attingimus aliquo modo. Adhuc autem de minimum casu, et typhonibus et incensionibus, et circulationibus quae cumq; propter coagulationes accidunt passiones ipsorum horum corporum. Enarratis intentionibus librorum physicorum, librorum de celo, et librorum de generatione, accedit ad explicandam intentionem librorum meteorologicorum, et hoc (ut visum est) quarto loco, inquit. Reliquum autem, quod huius methodi est, id est, quod est huius doctrinae, quod dicitur nalis praesentia, adhuc considerandum est post haec, et quarto loco, quod vel quam partem omnes priorum meteorologiam vocabant. Priorum ferunt Plato, Timarchus, Democritus, Neoclepus, Pythagoras, et ossidionus, Democritus, Hippocrates, et alij coeptores. Meteorologiam vero greco meteorologeo delectat, latine, ut ita dixerim, sublimia considero, unde meteorologia scientia est de imperfectis mixtis, quae in sublimi sunt, et apparent. Deinde exponit, quae sint illa, de quibus est meteorologia et quo facit, quod primo quae illa sint, exponit generatim, secundo vero speciatim. Et explicans illa generatim, inquit, haec autem sunt quae cumq; accidunt circa locum maxime propinquum lationi astrorum finem naturam quidem, et quatenus accidunt finem naturam, de his est praesentia naturalis, quatenus vero accidunt prope locum maxime propinquum lationi astrorum, de his est meteorologia. Meteorologia autem scientia est de sublimibus quae in suprema aeris regione apparere, vel supra terram, unde inquit. Haec autem sunt quae cumq; accidunt circa locum maxime propinquum lationi astrorum finem naturam quidem, et quatenus accidunt finem naturam, quae eueniunt finem naturam, non quidem celicas, quae est natura vniuersalis, et regularis, atque ordinata, sed finem naturam elementariam, quae est informis, et inordinata, ut sit dicere meteorologiam esse de elementariis passionibus. Adhuc non quidem de omnibus, sed de his, quae accidunt circa locum, vel prope locum maxime propinquum lationi astrorum, id est de his, quae accidunt in regione aeris, de his igitur meteorologia generatim est. Appellauit autem celum, primum elementum corporum, quod inter ea elementa quae vniuersum constituunt, celsi est primum. Postea cum inquit, et de lacte distinguit per species in intentiones particulares librorum, cui in hoc libro meteorologia continentur. Haec est vna expositio. Quae fortasse melius (ut Alexander exponit) Aristoteles declarat de quibus

N
O
P
Q

Fulminis, Accidunt, Sunt, Coagulationes, Cometae, Qui prior, Meteorologia.

A
B
C
D
E
F
G
H

de quibus est meteorologia, non quidem primo generatim, postea speciatim, et per partes. Sed per partes duntaxat, iuxta enim hanc Alexandri expositionem, Aristoteles inuit ordinem huius libri ad priorum, cum inquit. Reliquum autem, quod huius methodi id est naturalis praesentia quarto loco considerandum est adhuc, inuit et descriptio nem libri, cuius inquit, quod omnes priorum meteorologiae vocabant, deinde exponit quid istud reliquum sit, quod quarto loco est tractandum. Et ponit finem Alexan. intentiones particulares librorum huius meteorologiae, et primo intentiones primi libri, cuius inquit. Haec autem sunt quae cumq; accidunt circa locum maxime propinquum lationi astrorum finem naturam quidem, inordinationem tamen ea natura, quae est primi elementum de numero compositi elementali mundi. Haec est intentio primi libri. Et per exemplum exponit illud, et inquit, puta, et de lacte, quod gala graece dicitur, apud nos vero via lactea, vel galaxia, et de cometis qui latine cri nitae stelle dicuntur, et de ignitis, et pro id est, et de motis phantasmatis, qui apud Plinium dicitur dicuntur, vel per ignita intelligit impressiones ignitas, ut sunt stipulae ardentes, et gea, doli, sidus volans, candele, trabes, colligae, tres lanceae, clypei, globbi, faces, comete, pyramides, draco volans, et id genus. Per phantasmata vero mota, intelligit hiatus, colores, illuminationes, voragine, et de his, liber primus est. Haec occurrit primo, quod haec videtur fieri in elementis a natura caelestia, sed illa est regularis, et vni formis. Haec tamen haec non sunt temere et casu igitur seruata ordinem. Haec facile responderi potest natura elementaria esse inordinata, quoniam varij motibus mouetur. Haec terea est generabilis, et corruptibilis, et irregularis. Haec igitur est ordinata, quoniam vna specie motus mouetur. Haec localis, in super est non generabilis, et incorruptibilis. Haec dicitur potest elementaria naturam trifariam variabilem esse, primo variatione finis, interdum enim ordinatur ad animalem generationem, interdum ad plantarum procreationem. Haec dicitur variatione modorum in finem, nam cum ordinatur ad mixtorum generationem, nunc ad illam ordinatur mediantibus alterationibus ipsorum, nunc mediante ipsorum augmento, nunc mediante generatione. Haec dicitur ratione eorum, quae ab ea exoritur, ea enim quae a natura elementaria exoritur aliqui magis, aliquando minus durat. Haec dicitur ca vna natura ratione finis vni formis est, quod eius vnus est finis conservatio. Haec dicitur ratione medij, quod ad illam conservatiorem ordinat non nisi mediante motu locali simplici, et lumine, et ratione conformitatis eius, quod ab ea exoritur, quoniam vniuersi conservatio semper est. Haec dicitur sol ad obiecta, est enim natura elementaria in se quidem informis, ut vero continetur in natura caelesti finem spem est vni formis. Haec dicitur occurres quod haec non sunt in regione ignis, quae dicitur suprema, et ita non videntur accidere in loco proximo lationi astrorum. Haec dicitur fieri in suprema aeris regione, quod dicitur maxime proxima lationi astrorum respectu ceterarum regionum eiusdem aeris. Haec dicitur de subscrit materiam secundum libri, et quae cumq; ponemus utiq; aeris esse communes passiones et aquae. Adhuc terrae quae cumq; partes, et species, et passiones partium. Haec Alex. per communes aeris, et aquae passiones intelligit speciales imaginationes, per lationes, ut sunt virgae, parabely, halo, iris, et id genus. Haec non placet, quod Arist. ad materiam libri tertij migrasset. Haec dicitur melius ergo per communes aeris, et aquae passiones intelligit vaporem, pluuiam, rorem, pruina, niuem, grandinem, fontes, flumina, et mare, quae in libro secundo tractantur, haec enim aquae sunt partium tantum aere pro quanto sine alteratione aeris fieri non possunt, per species vero terre, ut Alex. inquit, intelligit

partes terre quae differunt, cuius alia sit antrosa, caetera nota alia, illa densa, et calcata, haec sulphurea, illa cretosa, alia lutosa, illa arida. Per partes vero partes quae differunt situ celi, quae alia ad orientem, alia ad occidentem, alia ad septentrionem, alia ad meridiem sita est, ut Alex. inquit. Per passiones vero Alexander referens totum hoc ad librum tertium intelligit exhalationes ventos, fulmina, et id genus. Sed si vis referre hoc ad librum secundum, intelligas per passiones partium terre caeuositas, soliditatem, et id genus. In secundo enim libro per se ager de aqueis impressionibus, per accidens vero de specibus partibus et passionibus partium terre. Haec de materia secundum libri. Haec dicitur transit ad materiam tertij libri, inquit, ex quibus et de spiribus, et terremotibus considerabimus utiq; causas, et de omnibus, quae sunt finem motus horum. Et per ea, quae sunt finem motus horum, Alex. intelligit ea, quae praecedunt aduentum horum, et quae simul sunt accidentia, verbi causa, dum sit terremotus, praecessit serenitas, aperitur terra, audivit sonitus. In vltimo vero, quod qua fiat vetus, illic nubes erit, et ex quibus regionibus surgit, ex illis exoritur pluuiam. Haec autem per ea, quae sunt finem motus horum, intelligit ea, quae sequuntur illa, terremotum, ne sequuntur ruinae, et vbi dicitur reptione, ventos sequuntur dispersiones arborum, et id genus. Haec dicitur addit, in quibus haec quidem dubitabimus, haec quidem attingimus aliquo modo, fortasse verbi istud honestatis est immo est rei difficultatis, aut (ut placet Alexandro) quaedam dubitavit in tertio libro, et secundo. In secundo enim dubitavit de perennitate fluuioium, de salitudine maris, in tertio de halo, virgae, et parabely, quaedam vero attingit, et de nubibus consistantia, de permutatione ipsarum, et de alijs in secundo, et tertio. Adhuc autem de fulminibus, et typhonibus et incensionibus, et circulationibus, quae cumq; propter coagulationem accidunt sine funt passiones ipsorum horum corporum, de fulmine agit in tertio, et dicitur graecorum. Typhon graece, latine turbo. Plinius secundo libro nalis hyposthe verbi typhon, latine verticem interpretat, inquit. Sin vero de his sicut arctus rotati efferegerit sine igne, hoc est sine fulmine verticem faciunt, qui typhon vocat, id est vibrans. Haec dicitur autem graecae dicitur praesens, de flamma agitur etiam in tertio libro. Haec dicitur circulationes quae sunt propter firmitatem sine coagulationem, Alexander intelligit niuem, grandinem, rorem, et pruina, et id genus, haec enim coagulatione sunt, appellant autem has circulationes (ut placet Alexandro) quod sunt mutuo ex ipsis, aut quae sunt circulariter per singulos annos, et fortasse Aristoteles per circulationes, quae sunt firmitate vel condensatione, intelligit ea, quae videtur facta radiorum apparitione, ut sunt halo, iris, virgae, parabely, et corone, quae in circulum vergunt, et fiunt in nube firma, ut dicemus. Haec dicitur solem arcus apparuit Opimij tempore, Saby, Bothyq; consul, lunc vt trine apparuerit tempore consulatus Domitij, quas pleriq; soles nocturnos appellauerunt, haec contingunt propter firmitatem, quae dicitur graecae pizis, hoc est fixio, vel firmitas, inerte dicitur propter coagulationem, haec enim ob firmitatem contingunt, quod diu perdurant, nec ita cito desinunt, ut veti, et pluuiam, et id genus, suntque passiones horum talium corporum, quia ex aere, et aqua proprie aeris nebulosus, vel vapores, haec de materia tertij libri. Haec dicitur materiam quartum libri, fortasse, quod illa non est omni ex parte meteorologica, ut dicemus. Est enim liber quartus meteororum inter libros de generatione tertius ut placet Alexandro. Haec dicitur per quae apparet in sublimi tria sunt, ignea, aqua, aerea, terra, non dicitur Suisi super. D.

I
M
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z

Intentio libri tertij, Cap. 50.

In sublimi apparent hinc exortum tres meteorologicę par
tes. Prima est de igneis, ignea autem sunt, aut flammę aut
phantasmata flammę, vt stipule eges dali, sidus volans,
candele, trabes, colines, teretres lanceę, clypei, globbi,
facies ignite, pyramides, draco volans, cometa, phantasma
sunt hiatus, colores, illuminationes, vortagines, galat
tia. Secunda est de aqueis, sunt autem aquea, nubes,
pluuia, ros, pruina, nix, grandis, fontes, flumina, mare,
de quibus est secunda pars. Tertia est de aeris, sunt
autem aerea dupliciter, aut simpliciter, aut radiorum ap
partitione facta simpliciter, vt venti, terremotus, fulmina,
coruicationes, tonitrua, z neptias typhon. Radiorum
vero apparitione facta, sunt halo, iris, virgę, parabelę, de
his omnibus est tertia pars. Quarta quę est de ter
reis, vt sunt aurum, argentum, es, stannum, ferrum, cuprum,
electrum, z plumbum, cuius non apparent in sublimi meteor
ologica sunt. Habet igitur diuisio partium ordo, z mate
ria cuiusq; partis. Ergo autem de igneis primo, quę ignea
sunt nobiliora, z sensibilibus, zq; contraria iuxta ponun
tur, post ignea ordinantur aquea, vltima sunt aerea, hacte
nus de causa ordinis partium, vtrum vero hęc pacto sit
librorum ordo, ex expositione librorum patebit.

Pertranscuentes autem de his: speculabimur,
Siquid possumus dicere hęc dictum modum
de aialibus, z plantis, z vniuersaliter, z sigil
latim. Fere n. his dicitur: hinc vtiq; erit factus
eius quę fuit nobis a principio electionis ois.

Causa dixit ordinem, z intentiones quatuor librorum
naturalis plicę, vt compleat z ordinem, z intentiones in cęte
ris, inquit. Pertranscuentes autem hęc, que diximus, specu
labimur, siquid possumus dicere hęc dictum modum
de animalibus z plantis z vniuersaliter, z sigillatim, z per di
ctum modum, intelligit ab vniuersalibus ad minus vni
uersalia. Est n. hic modus dicitur in libris physicis. Vel
per dictum modum intelligit a causa ad effectum, vel econ
tra. Cum enim agit de plantis z animalibus, non in om
nibus agit ab vniuersalibus ad minus vniuersalia, neq;
a causa ad effectum, vel econtra, vt inquit Alexan. Sed de
his agit etiam historice, vbi nullo illorum modorum processit.

Verū est tamen euz seruare dicitur modum, vbi potest, vt po
te quando agit de partibus z generatione animalium, z
plantarum. Verbum autem (vniuersaliter) Alexan. retulit
ad librum de anima, z ad parua nalia. Lūan. scribit de sensu
z sensibili, z de somno, z de memoria, z de senectute, z in
uentute, de longitudine, z breuitate vite, z de ceteris id
genus, agit de ipsis aialibus vniuersaliter, cū sint hęc om
nibus aialibus cōmunia. Cū vero agit de aialibus histo
rice, z de partibus, z de generatione agit de ipsis aialibus
sigillatim, z in particulari. Ex his patet de mēte Alexā. librum
de anima, z parua nalia enumeranda esse cū libris de ani
malibus. In his n. agit de aialibus p cōmunia, z vniuers
aliter. In ceteris vero libris de aialibus agit sigillatim, z
particulariter. Et quia potest quis dicere, cur nō plu
res libri fuerit in naturali plicę, quos enumerauit quasi
respondens inquit, fere enim his dicitur, finis vtiq; erit, fa
ctus omnis eius electionis, que nobis infuit a principio,
vum cepimus scribere libros naturalis plicę. Sed cur di
xit (fere) Alij dicunt, qz pretermisit librum de mineralibus,
z non recte dicunt, quia hęc Alexandrī sciētia de minera
libus pro magna sui parte habet in quarto libro meteor
ologicorum. Alij vero dicunt, quia pretermisit libros de aia,
z minime placet, qz vlt liber de aia est mathematicus (vt pla
cet Themi.) vel enumerat inter cōs libros de aialibus
(vt placet Alexan.) Sed cur dicit fere, postea dicemus,

In lib. de aia diluc
dator abū
de decla
uit quo li
ber de aia
est mathe
maticus.

Querūt vtrū de meteorologia possit haberi sciētia.
Et videt qd nō. Cum quia hęc nō sunt semper, nō n. sem
per vterus est, nec semper cometa. Cum etiā qz cause ele
mentarie e quibus, hęc proficiunt, ptingēt agunt, z cō
tingenter patiunt. Preterea meteorologica varios fi
nes, variasq; formas subeūt, ergo nō habet certaz disti
nctionem. Debes scire meteorologica bifariam cōsidera
ri posse in se, z in ordine ad aliud. Si cōsiderentur in se, de
ipsis nulla prolius est sciētia. Si in ordine ad aliud, sic de
ipsis trifariam est sciētia, qz z in ordine ad quęstia, que de
ipsis querunt, z in ordine ad causas, quibus competunt
illis quęstia, que querunt, z in ordine ad intellectus, qui
cōcipit illa quiditative. In ordine ad quęstia, est sciētia qz
est. In ordine ad causas, est sciētia ppter qd est. In ordi
ne ad intellectus, est sciētia definitiua, definitiōnis. n. sunt
rerū singulariū, quatenus ab intellectu vniuersaliter cō
cipiunt. Ex his patet solutio ad obiecta, omnia. n. cōcludit
de meteorologia nō esse sciētiam, vt illa cōsiderantur in se.
Sed quęrit qualis naz hęc sciētia sit. Et videt mihi
meteorologiam hanc esse nobilem, vtilem, z difficilem.
Est quidem nobilis nō fm omnes eius partes, sed fm
eam partem, que est de se cōsiderata. Illa n. quādā simili
tudine ad primas, sortitur nō parua nobilitatem. Et for
tasse quo ad omnes partes nobilis videt, nam quecuq;
in meteorologia tractant, proficiuntur a stelle, veluti a
causis ppinquis, ideo quasi cōsecratiue nobiles dici pōt
est aut vtilis, primo ad vbiū fundatiōis. Meteorolo
gia enim docet que regio apta, que ue inepta terrę motui
sit. At regio terremotui apta fundatiōni vbiū puenit mi
nime. Preterea ex meteorologicorum sciētia habet, que
regio sicior, que ue humidior sit, constat aut humorem,
cum nimis excreuerit, esse edificandis vrbibus ineptum.
Est vtilis agriculturę, nā per hanc tempozū dispōnes
deprehendunt, vt vtrū annus, vel mensis, vel dies pluui
osus, vel serenus futurus sit, qd agriculturę nō parū pro
desse videtur. Preterea est vtilis medicinali facultati.
Docet n. aerem, in quo magna pars vite pssit. Docet
aquas sine quibus aialia viuere nequeunt. Docet humo
res digerere, quo hūores noculę expulsiōni magna ex par
te preparant. Docet celeste signū, ad qd opz medicū inspi
cere, vt Hippocrates inquit libro prognosticorum. Et vt
paucis verbis vtar, ex sciētia meteorologicorum medicus,
hoiescit pseruare, pseruare, reducere, z curare, est igit
tur vtilis. Est preterea difficilis, qz (vt Arist. postea di
cet) effectus meteorologici sensu patent, eozū vero cause
occulte, vnde illorū cause nō que sint, in hoc libro declara
tur, sed que esse possint. Vltimo querebamus de nō
librorum, qui in nali plicę esse debent. Sed qz multa de his
in cōmētarijs de anima diximus. De vniuersalibus rīdet Auer.
naturalis plicę libros esse nouem. Primus est physicorum,
2º de celo, 3º de gñone, 4º meteorologicorum, 5º de minera
libus, 6º de plantis, 7º de aialibus, 8º de aia, 9º de partic
lis anime sensitivę, qui dicitur liber paruoz, ideo paruoz
particulari aie. Liber physicorū precedit oēs duplici
rōne primo qz subiectū eius est vniuersaliter ceteroz
libroz. Sedo qz que in libro auctulatoz dicuntur, vt
supponēs habent respectu ceteroz libroz. Liber de
celo precedit libroz de gñatione, primo qz corpus mobile
ad vbi, de quo agit liber de celo, est vltus corpore mobili
ad formam, de quo agit liber de gñatione. Sedo qz liber
de celo est principaliter de eternis, liber vero de gñone est
principaliter de corruptibilibus, modo eterna priora sunt
corruptibilibus. Liber de gñone prior est libro meteo
rologicorū, qz agit de corpore mobili ad formam, liber me
teorologicus agit de corpore mobili ad formam nisi im
perfecti,

N
Qd prima
O
Sed qd
Notabili
tas libi
D
De vtili
tate
Primo
S
P
Tertia
D
De diffi
cultate
Lap. de co
metis.
I
In collect
neis z com
mentarijs
nonis d aia
dixit diluci
dator men
tem peripa
ticorū disti
gñone.

A perfecti, qd est minus cōmune corpore mobili ad formā.
Liber meteorologicorū prior est libro de mineralibus,
qz vt Auer. inquit, mā libri meteorologicorū est vltor: z sim
plicior mā libri de mineris. Cū mobile ad formā nisi im
perfecti sit vltus mobili ad formā nisi perfecti, d quo agit
liber de mineris. Liber de mineris est prior libro de plā
tis, est n. inanimatū de quo agit liber de mineris, cōius, z
vltus aiatu, de quo agit liber de plantis. Preterea mine
ralia vni viciniora meteorologicis qz plāte, mineralia n.
nō vident nisi meteorologica in maiori pstantia. Eade
rōne liber de plātis precedit librum de aialibus, qz plāto est
quasi minerale per additionē. Cū mobile meteorolo
gicū est simplicius mobili minerali, qz minerale est mobi
le meteorologicū per additionem. Plāta etiā est mine
rale per additionē. Quare liber de plātis iure est ante li
brum de aialibus, cū plāto ipso aialī simplicior sit. Li
ber vero de aialibus prior est libro de aia, qz sciētia de mā
ide est de pposito, z toto māli est prior sciētia de parte formali.
Per idē liber de aia precedit sciam de particulis aie, que
agit in libris paruoz nālium, est n. aia totū quoddā pote
statiū ad aie particulas, de quibus sunt libri paruoz, igit
liber paruoz erit vltimus, hęc ex Auer. Sed occurres,
qz in dictis Auer. vt quēdā tradidit. Primo n. asserit li
brū meteororū pcedere reliquos, qz est de simplicioribus.
Postea vero dicit librum de aialibus esse priorē libro de aia,
qz est de ppositio. Rīdet Auer. qz in his libris est bu
plex ordo, alter ppter necessitatē, alter ppter melius, pri
mi libri ad vtiq; meteorologicorū ordinem, ppter necessita
tem cum ordo vltior ad minus vte est ordo necessarius.
Vltimi libri a meteorologicorū vtiq; ad vltimū ordinatū
ppter melius. Nō n. ratio, qua liber meteorologicus pre
cedit alios, est necessaria, nō n. qz meteorologicus est de
simplicior, sequit vt pcedat. Nec sequit libroz de aial
bus pcedere librum de aia, qz est de cōposito. Propterea
iste ordo in vltimis libris est ppter melius, z non necessa
rius, nec essentialis. Simplicius n. est prius doctrina cō
posito aliqsi, z ppositū aliqsi prius doctrina simplicibus,
est n. simplex prius doctrina cōposito, qz est imperfectius
pposito, z illi ppositiū, vt ens meteorologicū est prius
ente minerali, z planta, z aiali. Cōpositū vero est prius do
ctrina simplici, qz est imperfectius simplici, z sic aial est re
spectu aie, est n. aial imperfectius aia, ordo ergo in primis
qtuor est cōtinuus, qz vltior ad minus vte. In ceteris ve
ro ordo est propter melius, z accidentalis, hęc ex Auer.
Alexander vero tenet esse libros nālis plicę, nam li
ber de mineralibus nō differt a libro meteorologico, est n.
illius pars, z liber de aialibus pmet libros de aia, z libros
paruoz nālium. Hęc est intētiō Aristotelis hic, non n.
enumeravit plures. Preterea Plinius octavo libro histo
rię nālis capite de leone, asserit Aristotelem libros 50. de
aialibus scripsisse, modo nisi nos cōputauerimus libros
de aia, z libros paruoz, libri de aialibus ad 50. nō ascēdēt.
Quare totius plicę nālis fere totum libri. Dixit autē
(fere) vt arbitror, ppter librorū problematicū, qui est liber na
turalis plicę, sed qz non tenet certū locū ab alijs distinctū,
(Occupat n. fere vniuersam naturā.) illū Aristoteles non
enumeravit, immit tamen ipsum per illud verbus (fere.)
Sed qz Themiastus z Aui. de numero z ordine libro
rum nālis plicę, aliter sentiunt, ideo rem hanc ad cōmen
taria de anima remittimus, nūc autem de his hactenus.
Sic igitur incipientes, dicamus de ipsis pri
mum. Quoniam enim dēterminatus est prius
a nobis vniuersaliter cōm pncipiūm cōpōzum
esse, ex quibus cōstat in circulo latozū cōpō/
z

z natura. Alia aut quatuor corpōra propter
quatuor principia: quozū duplicem dicimus
esse motū, hunc quidem a medio, hunc aut ad
mediū: quatuor aut ex tribus his, igne, z aere
z aqua, z terra. Vbius quidē bis supereminēs
esse ignē, substās aut terrā: duo aut, que ad ip
sa pportionaliter se hnt, aer quidē igni propin
quior alijs, aqua aut terre. Qui itaq; circua ter
rā totū mundus. Et his cōstat cōpōzibus: de
quibus accñtes passioēs dicim? esse sumēdū.
Proposita intentione, atq; pncipio cōpleto, de propo
ta intentione nunc agere incipit, z vt Alexander inquit, ex
libris de celo, z libris de generatione cōstituit sibi nonnul
las suppositiones. Ex quibus infert vnam suppositionē,
quam principaliter intendit, inquit. Sic igitur incipientes,
hoc est eo ordine incipientes dicere de meteorologicis,
quo dicere ppositissimus dicamus de ipsis primo. Pro
posuit n. prius ignea, postea aqua, postea aerea, demq;
z terrea dicere, z hoc ordine procedit, nam primo incipit
ignea, deinde aerea, z demū alia suo ordine dicere. Cū
inde accipit primam suppositionem, que est vni esse pnci
pium, z quidem alterius rationis, eozū cōpōzū, ex quib
us constat vniuersa natura celozū, inquit. Quoniam n.
determinatus est prius a nobis. In libro de celo vnum qui
dem est principium eozum cōpōzū, ex quibus constat natu
ra celozū, qui in circulo lata dicitur, qz circulariter mo
uentur. Et litera legatur suspensive vtiq; ibi (Qui itaq;.)
Et intelligit per naturam in circulo latozū cōpōzū mun
dum superiorem, qui dicitur natura vniuersalis. Mun
dus n. ille cōstat ex celis, qui circulo feruntur. Et per
principium eozū cōpōzū intelligit materiam spherarū vt
exponit Alexander. Est n. materia spherarū (subiectū) qd
dicit materia ad vbi. Ex hoc n. z propria anima pstat vna
queq; sphaera, ex omnibus aut spheris cōstat mundus su
perior. Est ergo suppositio prima, qz mundus superior cō
stat ex spheris, quarū spherarū principium est vnum. Ma
teria ad vbi, z quidem alterius rōnis a materia elemēto
rii. Mundus superior dicit natura, qz est natura vniuer
salis, dicit supralunaris, z ethereus, qz supra elementa, z
eternus. Et per principium eozū, intelligit corpus simplex
alterius nature ab elemētis, qd est vt materia oizū vbiū,
ex quibus cōstat mundus superior. Hęc igitur prima suppo
sitiō ex libro de celo colligit. Deinde ponit scdam, qz v3
quatuor sint elemēta, ex quibus dicemus constare mun
dum inferiorem, sublunarem. Probat aut hanc partim
ex libro de celo, partim ex libro de generatione, ex libro de
generatione quidem, qz quatuor sunt cōbinationes qua
litatum possibiles, que sunt principia elementozū. Ex li
bro de celo vero, qz duo sunt motus simpliciter in genere,
z quatuor in spē, ergo elementa sunt duo in gñe. Graue
z leue, z quatuor in specie. Graue simpliciter, z graue in re
spectu leue simpliciter, z leue in respectu. Alia aut corpōra in
fra celum determinatū est esse quatuor, propter quatuor
principia, ideo qz quatuor sunt cōbinationes possibiles
quatuor qualitatum. Hęc ratio ex libro de generatione est.
Deinde tangit rōnem ex libro de celo, z inquit, quozū
duplicē dicimus esse motū, in genere, z quatuor in specie,
hunc quidem a medio leuiū, hunc aut ad mediū grauiū.
In specie vero quatuor, vt diximus, qz leuium duplex, z
grauū duplex, ergo quatuor sunt motus. Quare z qua
tuor sunt elementa, ex quibus constat mundus inferior,
z intelligit per principia esse quatuor, vel quatuor quali
tates primas, quas hic Alex. appellat quatuor tāgibilia.
Suesf. super. 11. a 5

E
F
Lōm. 4.
G
Dilucida
toz p phy
te. cō. 40.
posuit tres
foze mun
dos, v3, in
telectua
le, celeste,
z subluna
rem nunc
tantuz de
celesti est
fermo.
H

I motor: habet ad primam causam, per hoc enim quod movet, deo videtur persimilis. Movet ergo semper, et deo semper similis sit. Quare per esse semper in fine, intelligitur esse semper in similitudine ad primam, quam non semper haberet, nisi semper moveret. **C** Sed contra hoc videtur primo, quod si aliquos deus non movet aliquo motu, nec aliquid celum, nec unumquemque, sed est primus omnium finis, quare intelligentia ex eo quod movet, potius dissimilabitur deo. **C** Dicitur etiam si intelligentia movetur propter sui confirmationem in esse simili deo, dato quod deus moveat, tunc intelligentia moveret ne deficeret, et si moveret, ne deficeret, esset dubio procul defectibilis, alioquin moveret ad evitandum, quod non esset possibile accidere. **C** Dicitur etiam dato quod deus moveret, propter quod deus semper moveret, non enim moveret, ut alicui proxiore assimilaret. Quod si motu perpetuo movetur, et non propter assimilationem ad aliud, iure assimilationis non est causa perpetui motus. **C** Sed quod velint iuniores, Alex. ait celum semper moveri, quia eiusmodi corpus esse semper in fine, qui simul est finis, et principium, hoc est terminus ad quem, et terminus a quo. **C** In circulo, in puncto omnis punctus, qui est finis, et terminus ad quem, est principium et terminus a quo. **C** In linea vero recta, supra qua recta corpora moventur, quod est finis et terminus ad quem, non est principium, et terminus a quo. **C** Et propterea corpora, que in illa moventur, finitio motibus moventur, erunt enim aliquid in fine simpliciter, qui nullatenus esse principium, et aliquid in principio, quod nullatenus finis est. **C** Sed dubitabitur, quia tunc rota movens semper movebitur, vel musca semper in illa movebitur, nam cum sit circulus, ois punctus in illa erit finis et principium. **C** Et dicitur aliter esse in circulo, qui simpliciter motu movetur, et aliter in circulo, qui movetur motu composito. Rota, movetur motu composito ex ascensu, et descensu, dum enim una medietas ascendit, altera descendit, et ita cum sit gravis movetur motu composito ex naturali et violento, quare non potest esse perpetuus. **C** Perpetuitas enim est maxime repugnans compositioni, et illi presertim compositioni que est ex naturali et violento, cuiusmodi est in proposito talis motus qui componitur ex naturali et violento. **C** At celum movetur motu simplici, et puro, non enim altera eius medietas ascendit, altera descendit, cum ipsum et quolibet eius pars simpliciter motu movetur circa medium mundi. **C** Quod enim est supra connerum ignis est oino circa medium, et nihil illius sursum, aut deorsum. **C** At altera rotę medietas est sursum violenter, altera deorsum, non enim circa medium est. **C** Propterea quolibet eius medietas motu finito movetur, cum loca cuiuslibet medietatis finitio spatii distent. **C** Cuius propter non esse simile in motu cęli, et in motu rotę, primo quod motus rotę non est simplex, nec pure naturalis, cum sit partim violentus, et partim naturalis. **C** Secundo quod cęli motus est circa medium mundi simpliciter. **C** Motus vero rotę est partim ad medium, partim a medio. **C** Ex his patet ad dubium, non enim verum est motum rotę esse in fine, qui est principium, cum enim altera medietas est in sui motu fine, non est in sui motu principio, et cum altera est in sui motu principio, non est in sui motu fine. **C** At in cęlo quolibet pars est in fine, et principio. **C** Sed quantum hoc ratio valeat, in libris physicis queratur. **C** Est enim motus cęli in principio quod est finis, et in fine, qui est principium eorum, quousque divina voluntas preordinavit, sed cum hoc nostrum propositum transcendat. **C** Ad secundam dicamus, motum rectum per reflexiones continuus esse non posse, ut supra videtur. **C** Aristoteles probavit. **C** Duo enim motus contrarii continui esse non possunt. **C** Si enim eiusdem corporis essent, alter violentus, alter naturalis erit. **C** Si vero diversorum corporum, unus esse non poterit, verum de hoc in physicis. **C** Quęrum utrum mundus hic inferior de ne-

cessitate sit mundo superiori continuus, ut ois ipsius virtus gubernet inde. **C** Et pro quod non sit illi continuus, argumetur, nam continua sunt, quousque ultima sunt vni, et quousque partes copulantur ad vnum cõem terminum, et quousque motus est vnus. **C** At eiusmodi mundi non sunt, quousque ultima sunt vni, nec quousque partes, ad vnum cõem terminum copulantur nec quousque motus vnus est, non ergo cõtinui esse poterit. **C** Dicitur etiam que specie differunt cõtinua non sunt, ut in libro de generatione dictum est. **C** At huiusmodi mundi et specie differunt, et genere, non ergo erunt cõtinui. **C** Secundo principaliter argumentatur non omnem huius mundi virtutem gubernari ab illo, pro quod virtus intellectus et voluntatis et earum actus non gubernantur ab illo, ut dicit Aristoteles. **C** Tertio ethico, asserens nos esse dios nostrorum actuum. **C** Dicitur etiam gubernare est actus intellectus, mundus autem virtutem superior non intelligit. **C** Dicitur etiam, non ois actio in hoc mundo est ab illo, ergo non ois virtus huius gubernat ab illo, assumptum patet, quia enim ignis comburat, et aqua in frigidat, non videtur esse ab illo. **C** Insuper virtus est ab illo, tunc cessante mundo superiori, cessaret ois virtus huius, et ois eius actio, quare cessante illo mundo, elemēta non essent calida, nec frigida, nec agerēt, nec paterent iter se. **C** Dicitur etiam, si omnis huius virtus gubernaret ab illo, ois huius virtus esset ita ordinata, sicut illa illius, quod est contra textum, ait enim quod hic sunt, fieri secundum naturam inordinationem. **C** Tertio quod non necessario ois huius virtus gubernet ab illo, nam tunc ois necessario eueniret, ut Alexander inquit. **C** Strabonius quoque asserit, et Aristoteles, et Alexander, et Averroes, ceterisque expositores. **C** Aliqui vnde, et paucis vbi videntes dixerunt hunc mundum dependere ab illo, seu a latitudinibus illius, et quo ad fieri, nam oia, que hic agunt, a cęlo producantur. **C** Secundo quo ad conservationem, quatenus hęc oia a mundo superiori conservantur. **C** Tertio quo ad ordinem, quod hoc ordo ab illius ordine dependet. **C** Sed hęc posito plene non satisfaciunt, pro, quod ex hac non habemus, quod Aristoteles velit per omnem virtutem huius, et ita non poterimus scire quo modo ois virtus huius gubernet ab illo. **C** Secundo ex hac positio non habemus, quo modo hic mundus est illi continuus, nec qua specie continuationis sit illi continuus. **C** Tertio ex hac positio non habemus an necessario, an contingenter hic ab illo gubernet. **C** Quarto etiā ignoramus quid sit hęc gubernatio. **C** Alii supponunt corpora, que sunt in hoc mundo sublimari esse multas, nam alia sunt simplicia, ut elemēta, alia mixta, sed imperfecta, ut meteorologica oia. **C** Alia mixta et perfecta, sed inanimata, ut mineralia. **C** Alia mixta, perfecta, et animata, sed non rationalia, ut serpentes, alia perfecta, animata, animalia sed non rationalia, ut bruta. **C** Alia mixta, perfecta, animata, rationalia, et homines. **C** Secundo supponit per hunc inferiorem mundum Aristoteles intelligere aggregatum ex oibus his, nam cum hęc oia sint, et non partes mundi superiores, ergo partes mundi inferiores. **C** Tertio supponit triplex esse illum mundum, quo superiori mundo agit in hęc inferi, lumen, vis, motus, et influentia. **C** Motus est duplex, diurnus, et obliquus, lumen vero est lucis similitudo pro omnia, que in mundo diaphana sunt, multiplicata. **C** Influentia vero est res quedam intentionalis per totum hunc mundum, et eius singulas partes intentionaliter penetrat, hęc differt a lumine, nam lumen est sensibile saltem visui, influentia vero penitus insensibilis. **C** Dicitur etiam, lumen non penetrat opacum, non enim per lumen cęlum in cętrum terre agit. **C** Influentia vero penetrat, agit enim per illas in partes terre centrales, nec ab ratione est, nam cum influentia res sit intentionalis, opacum et corpus enim sibi obstitere non videtur. **C** Dicitur etiam, lumen venit a cęlo, et non a toto, sed ab eius lucidioribus partibus

N
O
P
Q
R
S
T
U
V
X
Y
Z

A partibus, at si ueritas a toto, et a singulis est partibus. **C** Quare supponit superiores mundum totum agere in inferi totum, et singulas illius partes in singulas huius, verus aliqui illi appropinquat agunt in aliquibus huius. **C** Sed cuius declaratione aduertendum, planetas agere in elementa, et seorsum, et configuratos, atque cõmictos, et fixas stellas similiter pro ratione, qua de naturis elementorum sunt. **C** Ad seorsum quidem planetę agant, patet. **C** Nam mars et earum stellarum fixarum, que sunt de natura martis martię, igni sunt, igneque obus, et iupiter, iouięque, fixę aeris, aerisque corporibus. **C** Saturnus et mercurius, que fixę eorum naturę sunt, agunt, atque sunt terre, terreque rebus. **C** Venus, et non nungit mercurius et fixę venerię sunt aque, aqueque rebus. **C** Sol vero et luna, cum sint vles oium dñi, sunt orbis, hęc etiaz fixę, que sunt de eorum natura similiter eisdem esse vident. **C** Dicitur etiam, elemēta sunt duodecim signa, ignea, triangularitas, que est arietis, ledis, et sagittarum, pesti igni igneque rebus. **C** Terra vero quę est tauri, virgini, et capricorni, pesti terre, terreque, aeris, que est geminorum, libię et aquarii, pesti aeris, aerisque, aque vero, que est canceri, scorpii, et piscium, pesti aque, aqueque rebus. **C** Sic igitur planetę omnes agere in elementa seorsum. **C** Ad vero configuratę, agant, patet, nam cõmictę, configuratę, vel quousque non figuratę pro qualitate dñationis figurę, et pro qualitate earum stellarum, quę illis miscentur, agunt, si enim dominator figuratõis, vel conjunctionis fuerit aqueus, vel igneus, vel aliter quousque modo figuratę stelle agunt in elementa. **C** Dicitur etiam, hęc agunt in perfectis mixtis, et seorsum, et mixtis. **C** Dixit quidem pro qualitate eius stelle, que in mixtura patet dominatę. **C** Seorsum vero, quia mars et mercurius ignea postulant. **C** Mars, mercurius, et saturnus postulant typhonos. **C** Iupiter, et venus mites vites agunt. **C** Mercurius et saturnus pluuias obnoxias, egressiones mars, et periem iupiter. **C** Mites pluuias venus postulant et agunt. **C** Agunt in super stelle seorsum, et cõmictę in metallis et lapidibus. **C** Luna quidem, et venus in solidum argentum, sol in aurum, mars in ferrum, iupiter in plumbum, saturnus in stannum. **C** Cõmictę vero in hęc agunt, pro ratione eius stelle, quę in mixtura pesti. **C** Ad hęc stelle agunt cõmictę, et seorsum in stirpes et fructus, cõmictę quę pro ratione eius stelle, quę mixture pesti, seorsum vero, quia in frumentum agit saturnus, in vites, vinusque iupiter, et in alio simili ratione. **C** Agunt et in animalia et seorsum, et mixte. **C** Dixit quidem pro ratione dominantis stelle, seorsum vero, nam iupiter in aquilam, in noctuas saturnus, in philomelam venus, in cornices mercurius, in rapaces mars. **C** Similiter ratione et in hominibus agunt cõmictę, et seorsum. **C** Cõmictę pro dominantis stelle quilitate. **C** Seorsum vero, quia alij iouij, alij saturnij, alij martij, alij mercurij, alij venere. **C** Insuper et officia, ut iupiter in prelatos, saturnus in monachos, in scribas mercurius, venus in musicos. **C** Luna in tabellarios et maritimos, in reges et imperatores sol. **C** Dicitur etiam stelle ipse et cõmictę, et seorsum in generatione rerum, et in vita, et morte, in figuris, cõplexionibus, bonis fortunę, atque corporibus. **C** Agunt rursum in regiones, et in vltimis malis atque bonis, ut in diluuijs, bellis, depopulationibus regum, et regionum, et vltimis. **C** Unde Ptolemęus libro centum entin tiatop ingit. **C** Ne permittatis, 100, et 10, cõditiones. **C** In his enim postea est cognitio eorum, que sunt, et generationis et corruptionis. **C** Ex his soluitur ad illa tria, que in questione querebant. **C** Primo dicitur hęc mundum illi esse cõtinuum sim dependētia. **C** Secundo dicitur Aristoteles per omnem virtutem intelligere elemēta, meteorologicam, mineralem, vegetabilem, et animalē, hęcque ab illo dependere atque gubernari, quo ad esse, et quo ad conservationem, et quo ad

actionem et passionem, et quo ad ordinem. **C** Motores, n. celestes in oem huius mundi virtutem influunt mediantibus latitudinibus, luminibus, et influentijs. **C** De ratione vero dicitur, illam quo ad rationem voluntatem liberam esse, affici vero ab illis quasi dispositiue. **C** Dicitur tertio omnem huius mundi virtutem necessario ab illis gubernari, hominē tempore excipiunt qui solum quo ad naturales et vegetabiles, et animalia regunt, quo ad rationalem vero, et dictus est. **C** Sed hęc posito non bene exponit verbum illud, (continuum) cum alexander, ut diximus, per continuum, contingens intelligit. **C** Dicitur etiam Aristoteles non loquitur de influentijs, dixit hunc esse latitudinibus superiorum continuum, vbi nihil influentiarum meminit. **C** Dicitur etiam loqui de influentijs non pertinet ad hęc libris, imo nec ad physicis. **C** Physicus enim non nisi de sensibilibus loquitur. **C** At cum influentia sit affectio insensibilis, iure de ipsa nihil ad physicis. **C** Dicitur etiam Aristoteles per mundum intelligi aggregatum ex elemētis, quousque passionibus querimus in hoc libro, modo non nisi elemēto passionibus querimus. **C** Quare solus de aggregato ex elemētis loquitur Aristoteles, sic alexander, et pro sunt, et auer in paraphrasi. **C** Aueroes vero in paraphrasi huius loci, et alexander, per mundum inferiorem nihil aliud intelligit, quę aggregatum ex quatuor elemētis circa centrū mundi concentricis. **C** Per mundum vero superiorē aggregatum ex spheris, que varijs torquetur motibus. **C** Secundo ex verbis auer. colligit hunc inferi mundum gubernari ab illius latitudinibus, et quo ad generationem atque corruptionem eorum, et quo ad passionibus, que ex generatione et corruptione, atque actione, et passione mutua proficiuntur, que passionibus meteorologicis res sunt, que queruntur hic. **C** Subnatur in super quo ad ordinem, recipioque generationem, et corruptionem. **C** Tertio colligit per lumen fieri eiusmodi gubernationem principalem, per motus atque latitudes superiores, quatenus ille adducit, et abducunt lumen, quę enim stelle dñi moventur, varijs modis ad nos lumen emittunt, ideo sit apud nos nunc rerum generatio, nunc corruptio, et quidē alternatim, atque vicissim. **C** Nam cum sol ad nostrorum capitum apicem proficit, ut pote ad primam canceri punctum, lumen ad nos fere dirigit, quod a terra per rectam, vel quasi rectam lineam reflectitur. **C** Inde calor accrescit, ceteraque calida augent, atque regenerant, corrupturque apud nos frigida. **C** Vero vero contra ad oppositum migrat, ut ad primam capricorni punctum, obliquat lumen nec reflectitur et terra per rectam lineam, sed ad latum, hinc crecit frigus, generant frida, et calor, et calida corrumpunt. **C** Que ratio docet hanc mutuatam rerum generationem, atque corruptionem perpetuo fieri ob lumen, sit quo a latitudinibus superioribus, quatenus adducunt ad nos, et a nobis abducunt lumen. **C** Sed contra bec, que auer. dixit sunt dubitationes, quas ipse movet. **C** Prima est, quod si calor et frigus, elemētaque calida et frigida sic mutuo generant et corrumpunt, creciscit et decreciscit, atque alternant per luminis nunc rectam, nunc obliquam reflexionem, tunc motus celestes non calefacerent per se, sed pro quato lumen defertur, et ita hic mundus non latitudinibus, sed luminibus esset cõtinuus, ut omnis ipsius virtus gubernet. **C** Aristoteles autem ait hunc latitudinibus, et non luminibus esse cõtinuum. **C** Dicitur etiam saltem videtur, tunc maximum fieri calorem ad nos, cum sol est in apice nostrorum capitum, cum enim tunc sit in auge, videtur a nobis valde remotus, et ita lumen etiam debile erit. **C** Et dicendum cęlus sine mundum superiorē generare calorem et propter motum, et propter lumen, sed non eadē ratione, propter motum quidem, in quantum motus est totius cęli, calorē nobis emittit semper equaliter equalem, cum enim totus cęlus moveatur, terra sit, ut punctum respectu totius cęli moti, videtur cęlus in terra ca-

Refuta.
D d. auer. et alex.
G
H
Dubone.

Questio.

I. lozem emittre equat' equales, cum omne qd fit in puncto, fiat indiuisibilis, et sim totum illud equal' sigdez agens equal' sit illi applicati, et equidistant a toto, et a quolibz illius, Inquantu vo motus est partis celestis, vtpote solis, cuius terra respectu illius sit aliquata, videt' calozem ad terram no emittre equat' equales, Lum. n. sol est in eis, augt, merito sui motus remissum calozes efficit in terra, est enim tunc remotissimus, Luz vo in opposito augis, calozes merito sui motus efficit intensiorem, Efficit mundus superioz nobis calozem, et merito luminis, cum enim celum non sit totum lucidum, sed stella, et terra respectu stelle cuiuslibet est aliquata, ideo non emittit calozem nobis equal' equales, sed maiorz, cum est in apice, ppter reflexionem recta, Minozes, cum est in opposito augis ppter obliqua reflexione, Ex hoc sequit, qd augt' caloz' ppter lumen solis, dimittit' ppter motu, Lu enim sol est in auge merito sui motus minorz calozem efficit, vtpote ppter distantiam, merito sui luminis, maiorz, ppter rectam reflexione, Et cuz diminuit' ppter lumen, augetur per motum solis, Lu enim sol est in opposito augis, merito motus calozem maiorz efficit, qz nobis ppinquior, Merito vo luminis, minorz efficit, qm lumen non reflectitur directe, Sed occurres, quia tuc iuxta hęc, essent duę auges, altera nobis in Cancro, altera antipodibus in Capricorno, Concederem fm Aristo, qui non posuit oibes eccentricos, sed oēs cōcentricos, et ita altera nobis est, et sol est in apice nostror capiti, altera illis, cum est in apice eoz, Sed vo astronomos, qui ponunt eccentricos, Dicendumz solum vna esse augem, cuz sol est in summitate eccentrici sui, que cum fit vna, vna erit aux, Vinc pz ad scđaz dubitationē, efficit enim sol tunc calozem maximū merito luminis, non aut merito motus, vt deductuz est, Sed vo dubitabis etiam, qd accedente sole ad apicē nostror capiti nonnunq' elemēta frigida crescit, et pluuie multiplicant, vt in estate humida austrina, Recedete et aliquādo elemēta sicca et calida augeri vidimus, Non ergo videt' recipioce gnationis et corruptionis cā varia luminis multiplicatio, Sed etera, si elemēta vi luminis variant, mixta etiā variari debent, qd ex elntis stant, igit ad meteorologicum spectat nō solum elemēta sed mixta, Sed etera, data hac Auerrois pōne, ceterę stelle essent frustra, lumē emi qd vārya modis ad nos ducit, ē solis, et nō alterius stelle, At pbati est oēs stellas agere, et potissimū lumē, Sed etera, data hac pōne, nūq' frigus per se causaretur in nūdo, deducit, qd celi non agunt nisi lumine, et motu, mō per hęc caloz generatur, et nō frigus, et ita nūq' frigus p se gnabitur, quare nec elnta frigida, et per psequēs elnta frigida nō eent ple de intētiōe nature celestis, Et vdm ad pūmā illud euenire ob occursum ceterarū stellarū, que tuc vim hnt pluuiozaz, opz enim fateri fm Auerrois ceteras stellas vim hnt in hoc mundo, et ita h tuc varia luminis solis multiplicatio nō sufficiat ad elnta stellarū lumen vārya rationibus ad nos multiplicatū, ppter qd vō aquatica viget, Ad 2^m dicē dū ad meteorologicū spectare elnta, vt mēles causas impzessio nū meteorologicarū, et corpus celeste, vt cām effectricem, De mixtis vo non nisi imperfectis, inquantū ex his causis pficiunt, Ad 3^m vdm aliaz stellas etiā agere variatione luminis, sed qd non ita sensibiler agunt, vt sol, de sole dictū est tāq' de sensibilibz, verū idem et de alijs intelligitur, Ad 4^m ridet Auer. libro de celo 2°, frigus et elemēta frigida et celo ipso nō fieri, nisi gnatione repectua, quatenus tuc nō viget vis gnatiua multi calozis, generat' eni apud nos frigus recedete sole, nō qd sit essentialiter, et per se frigus sed respectu pūioz, qd erat senti-

bilis calidū, Aut dicit qd q' omnia motus calozē efficit, non aut omne lumē, qd nō lumen proficiens a luce faturni, Aliq' emi stelle sua luce infirigidant, aliq' bumescant, aliq' calefaciunt, aliq' exiccant (vt Dtolemęus inq') et ita pnt elemēta, calozē, et decrescere etiā generatione per se, vtpote vi luminis ceterarū stellarum, Et vbi pz solo ad qñtionem, supponēdo emz Aristotele p hęc mundū intelligere aggregatū ex elntis, circa mundi medium pcentricas, et per oēm eius virtutē, intelligere, oēm elntariam, qua elemēta mutuo gnantur, et corripuntur, qua mutuo crescit, et decrescit, et qua mutuo alterant, et quidē temp debito ordie seruato, vdm est hęc mundū esse lationibus superioz pūmū, hoc est mūdo superioz, qui pstat ex lationibus superioz, intelligendo p pūmū, et pūmū, vt Alex. exponit, cuius signū est qd in nonnullis codicibus dicit' ē illi pūmū aliquo mō, hoc est cōtinū, Sed vo vdm est hęc gubernari a lationib' illorū, insfraliter, inquantū lationes sunt instrumēta motorū, motores eni diuini p motus, qbus lumina adducunt, et abducunt, hęc gubernat, Lu eni gubernare actus sit intellectus, rōni pntancū est non lationes hunc gubernare, nec lumē, sed motores celoz, me dātibus lationibus et luminibus, et hoc pacto Alexander exposuit, cum diuinos illos intellectus puidere huic mūdo exponat, Et tertio vdm ē, de necessitate hęc illi esse pūmū, nō qdem simplr, sed ex supōne, nam si oīs oīs huius mundi virtus gubernari ab illo, opz hęc esse aliquo mō illi cōtinū, Si nō esset illi pūmū aliquo mō, inter oēs ēit vacuū, At perva cū lumē ad nos nō veniret, recte ergo dicituz est necessario hęc esse illi pūmū, si debz ab illo gubernari, Preterea, et necessario hic ab illo gubernat, si debitus ordo in hoc mūdo seruet, non enim esse pōt debitus ordo in istis elntis, nisi (vt Alex. inq') In pūdentia sit ita institutus, est autē pūdentia in motoribus diuinis, q' sphasas mouet, Quare si ordo debitus hoc in mūdo seruaf, necesse est hęc gubernari a superior, in qbus pūdentia resū est, Et si necesse est oēm huius virtutē gubernari a lationib' illorū, necesse est hanc illi esse pūmū, Est ergo necessario pūmū hic illi, et hic ab illo necessario gubernatur, non simplr, hęcitate supponis, vt Alex. inuit, Dis dilucidatis, pz solo ad rōnes, pūmū eni rōnes, que concludūt hęc mūdu nō esse lationib', sine mundo superioro continuū, bene pcludūt de pūmitate vera, sed de cōtinuitate sumpta p pūmitate, nō pcludūt, diximus enim hęc illi nō esse pūmū pūmū, sed pūmū, Ad rōnes, qbus probatur hęc mūdu nō gubernari ab illo, quo mō sit responddū, est qñtio nō parua, nam occurret sermo de pūdentia, sed quia de pūdentia diligētissime in theologico disputauimus, nunc bze nobis dico intellectū gubernari a celo, vel nō gubernari nō esse ad ppositum, qm (vt diximus) Aristo, per oēm vtutes intellexit elntariam, de alijs aut non spectabat hic ad eū disputare, Ad 2^m eius dēz vdm, hęc elntariuz mūdu nō gubernari a lationibus superioro circūscriptis intelligētis, nam cum gubernare vt Alex. inq' sit actus intellectus, et sphasę circūscriptis intelligētis, non intelligant, ab illis, intelligētis circūscriptis, nō erit huius mūdi gubernatio, Et iuniores asserūt celestia gubernari gubernatione simplici, sublunaria vo gubernatione mixta, nec ab rōne hoc dictum est, nam simplex gubernatio ex pte gubernatū requirit, sapientiaz, ex pte rei gubernate requirit intellectū, qui sit capax gubernationis, et qm in celestibus est deus sapiētissimus, et intelligentē intelligētēs, ideo in illis simplex gubernatio est, et mere intellectualis, Oēs enim ab vno sapiente dirigunt ad vnu finale bonū, sublunaria vero mixta gubernatione gubernantur,

Sol. ad qñtionem.

Dubō p.

Scđa du.

L

M

Loñ. 42

N

P

Q

A

B

C

D

Loñ. 7

gubernant, nā ex parte gubernatū est sapientia dei et motor, ex pte rerū, q gubernant, nō in oibus est intellectus gubernatōis capax, Sed etera, nec ex pte infroz, quibus hęc gubernant, est sapientia, vel intellectus, Lu enim infra sint elnta, et in illis nulla sit sapientia, ideo hęc gubernatio est mixta, qz partiz nāta, partiz intellectualis, h de his in theologico, Ad 3^m eius dem solo, pz qd cōburere, et infirigidare sunt actioes elntoz, et ita quo ad has lationibus superioz subdunt, Utrū vo cōburere pānos vel bonum, et infirigidare pānum vel bonum sub daf celo, non est pūmū speculatiōis, cū Aristo non loquat nisi de virtute elntaria, et de mūdo elntario, De his n. ager astronomos, Ad 4^m eius dēz vno mō peripatetici cōcedunt totū, et 2° libro de celo disputauimus, vbi diximus de mēte Auer. qz si cessaret motus celi, tuc et mūdos superior, et inferior redigeret in nihilū, sed qñ pnt esse impoēte, ideo aīcedēz, Ad modo dicit pōt, vt inuit dicit Alexander, qd cessante motu celi, cessarent actio et passio ordinata, nō autēz cessarent simplr, et ideo quo ad ordinem gnationis et corruptionis, necessario hic ab illo gubernat, Ad 5^m cōcedit oēm virtutē elntaria esse ab illo, saltes tāq' a cā vti, et tunc diceret nullū motum esse simplr fm oēm naturā vti lentū, qd nec ventoz motus, nec vaporū ascensus, nec aliquid tale, nā hęc essent violenta fm nām particularez, fm naturā vo vlem, nō erunt violenta, Ad 6^m eius dēz vdm hęc mundū esse ordinatū sicut ille est, bifariā intelligi posse, aut fm formā, aut fm effectum forme, fm formam, hic nō est ordinatū vt ille, qz nec quo ad numerū partū, nec quo ad pōnem partū, nec quo ad actiones partū, Sed mō effectū vo forme, bene est hic vt ille ordinatus, qz oīs effectus, qm hoc mūdo cernitur, ita hic est, vt ab illo defluit, nec est granū harenę in terra, qd pūmū pūmū in celo nō obtineat, vt Dermo inq', Ad 3^m pūmū cipalē rōnem, patuit solo, nō enim hic necessario illi continus est necessitate simplr, h si oīs gubernari, nec hic ab illo necessario gubernat necessitate simplr, sed si ordinatē gubernat, Juniores vo dicunt celestia agere in hęc quādā inclinatione nō necessaria, agunt quidē inclinationes, qd agūt qd agz in his, quibus magis ad hoc qd agz illud inclinant, nō necessario vo, qz agunt in mā istoz aliquādo idiposita, est enim subiecta Trietibus, qd disproportionatā mām impediunt celestē inclinationē, Sed etera multa sūt hic ab hoibus, quoz voluntas sub celis non continetur, Dec mihi videntur de questione.

Quare accidentium in ipso ignem, qui dem et terram cognata his, vt in materie specie eorum que sunt, causas oportet putare. Subiectum enim et patiens appellamus hoc modo. Quod autem sic causam: vt vnde motus principium eorum, que semper mouentur virtutem constituendum est vt causam.

Si sequamur Alex. textus clarus est, nam fm Alex. Aris. accipit duas suppones, Prima erat, qd mūdos duplex sit superior, et inferior, Scđa vo qd inferioro necessario superioro cōtinuus est, ppterea vt oīs virtus gubernetur ab illo, Quare ex his supponibus concludit nunc impzessionū meteorologicarū duas esse primas et vles cās, ex parte qdem materie, quatuor elemēta, ex parte agētis celestē virtutē, Si alteraz expositionē sequamur, nūc quasi per modū epilogi, resumit impzessionum meteorologicarū duas esse primas, et vles cās, Sed siue per modū epilogi, siue (vt dēclensionem pūncipaliter intentam Aristoteles concludat.) Inquit, Quare accidentium in

ipso mundo, Ignē qdem et terrā, et cognata his, scēre et aqua, et in materie specie eoz, que sūt, causas putare oportet, et per accidentia nō intelligit que distinguuntur ptra substantiaz, Sumit n. accidere pro existere, ita vt sit sensus, quare eoz que in ipso mundo existunt, ignem et terram et cetera elemēta. His cognata opz putare causas mēles eoz, que sūt, in impzessionum meteorologicarū, Quo vo ad vba attinet, verbum in ipso Alex. duplx exponit. Vno modo in ipso mundo elemētario, q circa terrā est, quasi dicit eoz, que existunt in ipso mundo sublunari, et tunc exponeret per cognata his, corpora aqua, et terra, Aqua quidē vt stagna, fontes, paludes, flumia, et qbus vapores subtolunt, Terra vo, corpora terra, vt lulpur, et cetera corpora sicca, a qbus p calozē resoluitur exhalatiōes, Nec ptradit sibi, cum superius dixit impzessiones eius modi esse passiones aeris et aque, qz superius locutus est soloz de aqueis impzessionibus, hie vo de oibus, Vdo do oimū materie sunt aqua et terra, et his cognata, s. aqua et terra, mixta eni iperfecta ignea et aerea exhalatione sunt, aqua vo, terra exhalatiōe et vapore, Alio mō exponit in ipso, toto mūdo aggregato, s. supralunari, et sublunari, et q. d. eoz q sunt in ipso, toto mundo ex vitroqz aggregato, et tunc exponeret per cognata his aerem et aqua (vt exponit Alex.) Nam mixta iperfecta, in qbus hęc excellunt, subintelligunt, Et qz dixit elemēta non esse pūmū mām impzessionum, sed vt in specie materie, assignat cām cui elemēta proprie materie nō sūt, h vt materie, Et inq', subiectū, et patiens appellamus hoc modo, hoc est noie materie, h non proprie mām dicant, Sunt aut elemēta subiectū, et patiens, subm quidē alterationis, ex qbus impzessiones meteorologicę sunt, Unde et materia alterationis dicit pnt, vt caro sanguis, et oibus carnis, Patiens vo, respectu celi, a quo patiunt, vt alterent in ipas impzessiones, et tunc exponit elemēta q sunt de numero eoz corporū, que in mundo sunt, esse vt materias impzessionū, C Deidē q illarū causa sit, vt effectrix, exponit, Et inq', qd aut appellamus cām sic, vt vti motus principū hoc est vt agentes eoz, que semper mouent hoc est celoz virtutē constituendū vt causam est, hoc est virtutē celestem ponendū est talē cām, Et per virtutem celestem, intelligit vt Alex. exponere videt, dei, qui est principū diuinorū corporū, Et aut deus nō agens pūmū, nec principū vnde motus pūmū hęc alterationis, sed qñ vt agens, et vt principū motus, inquantū mediantib' motibus est principū tale, Quare impzessionū due cās sunt, vt materia, elemēta de numero eoz, que sunt in mundo, et vt principū vti motus, virtus celestis, Sunt q non temere p virtutē celestē, intelligit solē, soleniz vt vis celestis p quā dā excellentiā, quaten' oēs stelle, et quo ad lucez, et quo ad motū regulant a sole, vt Dtolemęus inq', Sed occurres qz hęc que Aristoteles dixit esse cās, sunt impzessionū remote cause, modo nos querimus p primas cās, Et dicendum Aristotelem accepisse hęc vt vles causas, Est n. ordo, vt temp ab vlioribus ad minus vlia pcedat, Has ergo accepit nō vt causas vltimas, sed vt ab his pcedat ad vltimas cās, Sed etera occurres, qz ptermit causas formales, et finales, sine qb' in physico nō est perfectio scia, Et dicendū eni formalem et finale causas ptermissē, qz omnib' constant, vel qz pūmū in locis cū loquet de illis patebunt, Quod quor autem de materia et agente, quia minus patent, Dec pūmū expōne.

Restumens igitur eas, que a principio sunt positiones: et determinatas prius diuisiones: dicamus et de lactis phantasia, et de cometis,

F

G

H

Dubōnes.

I De alijs, quecumq; sunt his cognata entia. Dicamus itaq; ignem, & aerem: & aquam, & terram fieri ex inimicem, & vniquodq; horum in vnoquoq; existere potentia, sicut & aliorum: quibus vnum aliquid, & idem subijcitur: & in quod resoluuntur vltimum.

Com. 8. C. Asserunt nonnulli Aristotelis esse exequi ea que in progno ppositi, mouent aut ppter illa verba dicimus & de lactis pbntia & reliqua. Quorum error patebit legendo textum. C. Alij dicunt Aristotelem determinare elementorum quantitatem in coparatione ad celum, qd is veru sit, non intedit Aristoteles hoc pncipali, vt per processu textus patebit.

K C. Propterea dicam qd cum declarauit causas meteoze logicarum impulsionum in vlt, nunc in speciali de illis agit. Sumit aut, vt placet Alex. nonnullas suppones, atq; diuisiones de elementis in quibus libris prius determinatas. Et hoc pponit, & inquit. Resumetes igit eas, q in alijs libris a principio sunt positiones hoc est suppones superiores libris assignatas, & de elementis determinatas pri diuisiones, dicamus in speciali de lactis phantasia & de cometis, & alijs quecumq; cognata entia his sunt. Hoc est dicam in speciali cas horum. C. Quo vo ad vba attinet, dixit resumentes, qd hinc breuibus resumit, que pxiore libris sunt declarata. C. Positiones sumptis pro suppositionibus, que sunt quasi principia & dignitates hic supponendel diuisiones jgre esse diuisiones, qd sonat de terminaciones, veru si diuisiones itelligit, immut diuisiones, que de elementis sunt assignate in libris de generacione, & de celo. Est aut textus sic legendus resumetes igitur id est postq; resumserimus suppones alibi dictas, & diuisiones alibi assignatas, dicemus de cometis & reliquis.

L C. Proposita igitur intetio de exequi suppones, & est prima, quia ponit, cui inquit. Dicam itaq; ignem, & aerem, & aquam, & terram fieri ex inimicem, & vnumquodq; horum in vnoquoq; existere potentia. Itz aut hec suppositio exeplo, aer enim extra suu locu condensatur fit aqua, contra vo aqua si rarefit, aer fit. Pterea aer si rarefit, ignis fit, ptra autem si ignis condensatur, fit aer. Insuper aqua si condenset, est terra, terra vo, si rarefit est aqua. Sed non contentus exeplo, assignat huius suppones cam, & inquit, sicut & aliorum mixto alteri fit ex altero, & est in potetia in altero, qbus vnu aliqd, & idem subijcitur, & in qd vltimuz resoluunt, vnde syllogismus est pt. Dia qbus idem subiectu subijcitur, & in qd vltimuz resoluuntur, & sunt ex inimicem, & alteru in altero continet. Quibus elementis idem subiectu subijcitur, que est vna pta ma, ex qua fiunt, & in qua vltio resoluuntur. Ergo elata ex inimicem fiunt, & alteru in altero continetur.

M C. Maiore pbat Alex. exeplo figurar, quaru altera ex altera fit, & altera in altera continet, qz oibus vna communis cetera, vt ma & subiectuz subijcitur. C. Pterea exemplo idolor, que gre generant. Alteru eni ex altero fit, qz illis vnu coe subiectu subijcitur. C. Ad vo elatis vnu coe subiectu subijcitur, ex libro pphycor pz. Ibi enim dictum est omnium generabilium esse vnu commune subiectu, in qd vltimo resoluunt, que est prima ma, & forte verba sic legenda sunt, si tangat vna maioria, sicut & alior. Figuraru et idolor, quib' vnu qd da idem subijcitur, & in qd resoluuntur vltimo, vt cetera, vel es, quibus vult habere maiorem. Hec est prima suppositio. C. Secunda vo vt Alexander inquit, erit, diuinum corpus est impassibile, & sempiterno motu mouetur, quod postea patebit.

C. Primum quidem igitur dubitabit vtiq; quis circa vocatum aerem, quam oportet accipere

ipsum naturam in mundo ambiente terraz: & quo se habet ordine ad alia dicta elementa corporum.

C. Lu accepit vna suppone, nunc mouet quasda dubones de elntis, vt ex solone illaz beat sedam suppone. Mouet aut qstione de aere pio, qz, vt ipse nra in mudo subluari, hoc est quo mo differat a quolibz elnto, & quo ordie se beat ad dicta elnta corpora, & supple qua beat magnitudinē respectu celoz. C. Mouet aut qstione hac ppter Anaxagora, qui spatium & celo ad terrā aere esse afferuit, celū aut ipsū esse ignē, ppter hoc qrit si aer nam habeat cuiuslibet elnti, an spe differat ab illis. Anq; sub igne, et supra aqua collocat? sit: an totū spatium occupet. C. Quo vo ad vba attinet, dixit vocatū aerē, qz apud veteres nullū erat elntū purū, sed solū elntariū, qd a pdominio noie aer, vel aqua, vel ignis, vel terra dicebat. C. Dixit etiā dicta elnta corpora, id est corpora (vt inq; Alexan. ppter materiam & formā, que proprie elementa sunt. Quatuor vo elementa vocantur elementa, & sunt corpora.

C. Adoles quidem enim terrę quantas quedam vtiq; sit: ad ambientes magnitudines, non immanifestum esse. Jam eni vifuz est per astrologica theozemata a nobis, qz & multo quibusdam astris minor est. C. Que autem naturam constantem, & separatam: neq; videmus neq; contingit segregatam esse ab eo, qd est circa terram locato corpore: vtpote, & a manifestis mari, & fluminibus; & vtiq; siquid in profundo inmanifestum nobis est.

C. Quia de natura aeris, atq; eius magnitudine cepit disputare, exulat se a qstione, que possit veru de terrę magnitudine, atq; aque afferre terrę respectu celoz, in quorum medio collocat esse parua sensu patere. C. Similiter aqua esse parua respectu celoz etia dicit sensu patere, nra ex aqua, & terra fit vnu aggregatū mudo cōcentricū, qd respectu celoz est valde parua, inq; Moles qd centū, terrę quata que da vtiq; sit ad ambientes magnitudines, hoc est ad corpora celestia, que terrā ambiunt, non inmanifestum est, cu pateat sensibus. At de aere, q sensibus nō subiacet qstio videt nō parua. Ad vero sit minor celis, pbat, & inquit. Itz enim vifuz est a nobis per astrologica theozemata ipsam terrā quibusda syderib' esse multo minore. Inteligit vo per theozema principiu, aut ppositionē in geometria demonstratā (quibusda syderibus) Alexander ad soles retulit, qui maior est terra, est eni vt Alphagranus inq; terra p ceterisima sexagesima pte solis. C. Melius aut (vt mihi videt) retulit ad oēs stellas, que maiores sunt ipsa terra, vt ad fixas visu notabiles, ad saturnu, iouē, martē, & solē, qbus est minor, & dixit quibusda, & non oib', qa non est maior venere, mercurio, & luna. C. Cel esse retulit solū ad fixas, que ppter stelle dicunt, ex astrologia enim cōprobati sunt minimas stellarū fixarum, que aspectu nro videri possunt, ee decies octies maiores terra. At sydera eiusmodi corporibus celestibus qge minora sunt, siquide ad pntoz silitudinē in eis lucere cernant, igitur & terra cor poribus celestibus, que terrā circūdant, est minor, qe qd enim minore minus est, maiore quoq; minus erit, hec de terra. C. De aqua vo, inq; aqua vo naturā, & magnitudinē cōstantē, & separatā neq; videmus, neq; contingit segregatā esse ab eo, qd est circa terrā locato corpore, vtpote a manifestis mari & fluminibus, & loco occulto intra terrā posito, si aliq; locus in profundo est nobis inmanifestus.

N

L om.

O

L om. 10.

P

Q

Quasi

Questio.

Prima p.

Refutatio

Secunda probatio.

A

B

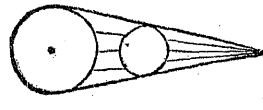
C

D

E

Quasi igitur velit de aqua non aliter esse sentiendū qd de terra, cuius cam indicat, qz nec videt aqua separata ab inuicem: & a terra, nec separari pot a locis manifestis, que sunt in mare, & flumina, que in terra sunt, nec supple a loco, qui intra terrā latz nos. C. Siquid in pfundo est, nobis inani festū, & dixit hoc pp Platonez, qui in viceribus terre posuit magnū locū gregatiōis aquaz, que forte palus inferi est, ppea ergo Arist. ait aqua ee inseparabile a terra, qz nō pot separari a mari, & a fluminibus, que sunt in terra loca manifesta, nec ab eo loco, que ylatu posuit in pfundo obcurrit, si aliq; talis das, nā oia hec in terra sunt, quare rō docet aqua esse a terra ipsa inseparabilez, quo fit, vt ex aqua & terra fiat vnu aggregatū, cui' id est cetru magna dimis & grauitatis, idē quoq; & mudi cetru. Huius vmbra (vt ppectui dixerit) subtiliollit fexgucupla ad e' diametru. C. Quidā cōz signat, cur aqua nāl' collocat cū terra, nā cū e terra sub tollit, cōdensat, aut solubilit, vt pluuia, aut insolubilit vt crysalpion, & glacies, que ratio docet aqua circa terrā nālter diffusū, cui illic nō cōgelef, vel cōdenset, nisi fonte per accessū. At cū alibi pternālter afficiat, iure iuxta terrā nālter collocat, hec Arist. de exculatione. C. Quertit si terra sit minor, quibusda astris, & videtur q non ex eo, qz terra est maior luna, & luna est maior: vel eqlis soli, eclipticā n. illi, est et maior ceteris stellis, vt sensu vtz, igit oib' siderib' terra maior vtz, cuius rei dicitur & Arist. & Alex. & oēs mathematici afferūt. C. Iso de claritate igit veritatis, pmo accipiamus pro sensu oiuū mathematicoz terrā ee minorē stellis fixis, qbus visū notabilib', minorē quoq; tribus supiorib', vt Saturno, Ioue, & Marte, minorē deniq; & sole ipso, maiore vo Venere, Mercurio, & Luna. Hec de cōsensu oiuū. Sz qui bus dicitur, qbus visū notabilibus vitas hec de pbsa sit, nō facile pbat. C. Scdm vo est, q terra respectu cuiuslibet circuli p que quelz supradictaz stellaz ferē, punctū rōne obtineat, pbat vero ex eo, qz oiuū & totius centrū est, cū ab ipsa ad circūferentiā cuiusq; orbis linee ducte sint eqles, vt astrologia infra afferūt. C. Tertiu qz quibz supradictaz stellarū respectu sui circuli sit vt pars, & vt ps, hoc appet in oibus illis stellis deducēdo, his stātib', pbat q, in qua sistent oēs mathematici sol, & tres superiores, & quibz stella fixa visu notabilis respectu sui circuli nobis appet vt ps, vt vltima suppo dicit. Terra vero si in quolz orbē supradictaz stellarū esset, nō apperet nobis vt ps, vt 2o suppo ponit, q terra est minor quilibet supradictaz stellarū. C. Pterea pbat, qz si terra poneret in circulo cuiuslibet stellarū, aut non videret, aut videret vt punctū. At nulla supradictari stellarū respectu sui orbis videt vt punctū. C. Sz hec pbat, vt mihi vtz, peccat, nam ad uerfariuz negare sedam suppone, diceret n. terrā, si poneret in aliquo illoz orbū, nō appere nobis vt punctū, sed vt partem, veluti que libz stella appet, cuius signū est, qz vt rō to lemeus inquit. 2o lib. magne cōpōnis, rōne terre causat in illis stellis diuersitas in aspectibus, sz in tribus superioribus nō sit ita sensibilis, vt in alijs, vt Alphagranus inq; dicit, & c. C. Pterea, nec probatio vera est, nō n. oēs linee ducte ad circūferentiā cuiusq; illarū stellarū ab ipsius terre superficie, & eiuū cōtro sunt equales, lōgice n. eēt si traherentur a centro, qz si traherentur a terre superficie. C. Alij diligētius emittunt rem hanc probare, & pro deductione sumunt regulas. Prima est, si aliqd sphericum luminoso sit ali quo spherico vmbroso sine opaco maius radii illius luminosi vltra vmbrosū procedētes dedu-

cto omni impedimento, qd esse possit post vmbrosū, nec cessario cōcurrunt, nec volo hanc probare, ne tedio afficiam ingenta inutiliter. Probat tamen hac Jacobus Aluidius in eo libro quem de vmbroso inscripsit. C. Secunda regula, si sphericuz luminoso fuerit minus vmbroso, radij ei, qui vltra vmbrosū sphericū procedunt, nunq; concurrunt, nec proba aliter, quia satis eaz probauit Jacobus.

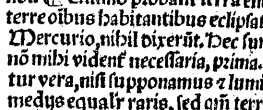
vt supra vmbrosū sphericū procedunt, nunq; concurrunt, nec proba aliter, quia satis eaz probauit Jacobus.

C. Tertia regula, si vna visibilia fuerint equalia magnitudi dīne, equaliter qz a centro equaliter oculi distantia, in cōtro illius angulum efficiēt equalē. C. Quarta si visibilia sunt magnitudi

dine equalia, & in equaliter a cōtro alicuius oculi distauerint anguli, quos in illius oculi cōtro efficiūt, erūt ineqles. C. Quinta si visibilia sunt magnitudi dīne equalia, & a cōtro alicuius oculi ineqle distauerint, possibile est vt anguli, quos efficiūt, sint eqles, & ineqles. Has regulas experientia, & ppectui pbat, nec opz aliter pbare, nāz ple ne has & uchides pbat in lib. de aspectib'. C. Dis stātib', prima p cōlonge, l. q sol sit maior terra, pbat ex eo qz solares radij vltra terrā occurrunt. Et hoc iterū pz, qz contra vmbre terre pertingit ad punctū pari supra lunā. C. Secunda vero, l. q terra sit minor trib' supioribus, ex eo probant, qz si sol eēt ita distans a nobis, vt quilibz illoz distat, aut equalē angulum in centro oculi efficieret, aut multo minore, vt supponit, igit aut erit eqles, aut quolibet eorum minor, vt p regulas peripicuū est. Sed terra est minor sole, igit est minor quolz illoz. C. Tertia vo, l. q terra sit minor: quāz stella fixa visu notabilis, etiā probant, nam terra minor est Saturno. At Saturnus vel est minor qz illarū, vel equalis. Si n. poneret Saturnus, vbi mo qz stelle fixę sunt, aut videret equaliter, vt quilibet illarū, aut minor. C. Vltimo probant terrā esse maiorē luna, qz vmbra terre oibus habitantibus eclipsat lunā de Venere autē & Mercurio, nihil dixerūt. Hec sunt, que dicunt. C. Tertio nō mihi videt necessaria, prima n. l. cōda suppo nō videtur vera, nisi supponamus & luminoso & opacuz esse in medijs equal' raris, sed qn terra est in medio densiori.

Est n. aer terrā circūuens crassius, atq; densius ppter vaporū multitudinē, qui ab illa, & ab aquis, que in illa sunt, eleuant. Sol vero est in medio rarissimo, est n. celis rarissimū oium, & ignis vel aer ppter has celestes rariores sunt aere, qui terram circū, ergo fieri potest, vt terra sit sole maior, & tamē radij solis vltra terram possunt claudere anguluz, & conum vmbre, & tota rei causa est, qz radij solis frangerent a medio crassior, in quo ipsa terra est, & in eius medio ponat vmbrosuz pte aut pila cerea, aut aliquod rotundū opacū multo maius luminoso, & luminoso illo opaco minus

sole maior, & tamē radij solis vltra terram possunt claudere anguluz, & conum vmbre, & tota rei causa est, qz radij solis frangerent a medio crassior, in quo ipsa terra est, & in eius medio ponat vmbrosuz pte aut pila cerea, aut aliquod rotundū opacū multo maius luminoso, & luminoso illo opaco minus

sole maior, & tamē radij solis vltra terram possunt claudere anguluz, & conum vmbre, & tota rei causa est, qz radij solis frangerent a medio crassior, in quo ipsa terra est, & in eius medio ponat vmbrosuz pte aut pila cerea, aut aliquod rotundū opacū multo maius luminoso, & luminoso illo opaco minus

sole maior, & tamē radij solis vltra terram possunt claudere anguluz, & conum vmbre, & tota rei causa est, qz radij solis frangerent a medio crassior, in quo ipsa terra est, & in eius medio ponat vmbrosuz pte aut pila cerea, aut aliquod rotundū opacū multo maius luminoso, & luminoso illo opaco minus

Sueli super. D. b

I. Com. 17.

Conditio intermedia... Conditio intermedia... Conditio intermedia...

K

Stella terra in q... Stella terra in q... Stella terra in q...

L

Differt autem... Differt autem... Differt autem...

Com. 18.

Remouet tacita... Remouet tacita... Remouet tacita...

M

fm magnitudines, qz totu... fm magnitudines, qz totu... fm magnitudines, qz totu...

N. Questio. Juniores. P. Aliq. Q. Propria positio.

A. B. C. D.

partis ad pte esse pportione... partes ad pte esse pportione... partes ad pte esse pportione...

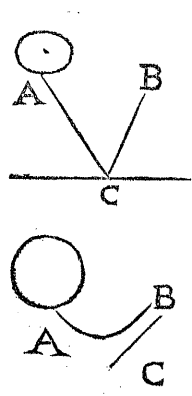
menti contenti fm eius superficie... menti contenti fm eius superficie... menti contenti fm eius superficie...

E. F. G. H.

De rebus naturalibus

Meteorologicorum

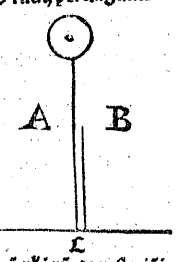
I vapor: sit aut aer, aut aeren qd dda, id qd erit, cur in supra regionem aeris vapores no puenit, q puerant in nubee, z aqs. Et h d regioib aeris sepe dicem, nunc vo qua...

De situ Deplyone K Conueniebat enim magis: quanto remotior a terra locus est: z frigidior: quia neq sic prope...

L Sed expositores Arist. arguit ad pte affirmatiua qone, z pbat in supra aeris regione posse fieri nubes, qd in...

M Sed dubitatur qz in reflexione duo radij concurrunt. Incidens, qui e sole descendens ad terras incidit, z refractus, qz ex incidencia refrangit sursum.

Aut pot refrangi no recte, z hoc e, vl i pto reflexiois effiend anguli acuti, aut facie do anguli obtusis. Dis duob moib reflexio. A. B. spgit atq se parae ad inelsum, qz supra. A. B. est inensum spaciu veru, vel ima gnariu.

Aut igitur no ex omni aere nata est fieri aq. Aut si silt ex oi, qui circa terram non solum aer e: sed velut vapor: ppter qd iteru costat i aqua.

Hic text no e leuis, ppea exponat p qd dubitauit de suprae aeris regione si in illa fieri possint nubes, dubitat nunc de ima, an in ipsa fieri possint nubes, z argumetas p...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

Ubi n. totu hic aer aqua est, si huic maris z si uioy aquas addiderim, aggregati b erit valde excedes qdls elutus, z sic qd vtr duobus pro viraqz pte. Alij exponunt Arist. bic aere solone quada ad 3m qone, pot. n. dici aere...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

vident clare, z alie terre, ita vt maculo sacernaf. Junio res addunt in celo alias drias, naz ozbes superiores sunt pfectiores, inferiores iperfectiores. Alie cel par tes calide, vt sol, z mars, z iupiter. Alie frigide vt saturnus. Alie alterius virtutis saltē virtutali. Insupalie rare, alie dense, vt in luna cernitur. Sed occurro, nam si in celo effiet...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

Utrum plenus aq qd circa terra tota. Lome. zo. Nunc vult soluere qones, z pio prima. Et dicit iuniores pro solone pte qone, eum pmittere quedam, qd non placet, nam hec, qz pmittit, sunt suppones cdes oibus...

I telligit celi, qd sit elntu mudi, vt sepe dixim, per corpora, que in iplo sunt, intelligit stellas, que soluz apud pilcos corpora existimabant. Per id, qd est mundi inferioris, et corporis, intelligit igne z aerem, dico aerem faltez fm su pzema regione, qua celovisim? Sed enim celusuo motu disgregat, z disgregata accendit, bec est scda suppositio.

C Opz autez intelligere sic: z hinc incipietes, Quod enim sub ea: que est in sum circulatorio, ne, copus vclut materia quedam existens; et potentia calida, z frigida, z sicca, z humida. Et quibus scuz alijs, q ad has sequuntur passioibz? fit talis: z est z a motu, z ab imobilitate: cuius cam z pzicipium diximus pzimum.

Lom. 23 **C** Sedm aliquos assignat cam eius effectus, que celi agere vrb mudo. **C** Del? at vt, q soluat tacita dubitatione possit. n. dici nō esse verū qd dictū est, naz aqua et si moueret a celo motu disgregat ipsas, vnuqua caleficeret, z ignis hoc motu careret, vnuqua frigeret, ergo celi non calefacit, qd motu disgregatio mouet, neq; frige facit qd nō hoc motu mouet. **C** Pzterea cu motus sit caliditatis z imobilitas frigiditatis, ceteras qlitates elntarias, vt sclicitas, z humiditas, et alie has ptes quavirtute a celo fiat, cu nō fiat motus, nec imobilitate, aut os vice nō fieri a celo, aut dabit alia virtus, qua has efficiat. Dec est dubd, z quide dicitur illa. **C** Soluit celi agere solū motu disgregatio, vel imobilitate, veruz opz supponit corpus, qd hoc celo pntef, sicut sunt qtuor elnta, esse veluti mō z potētia calidū frigidū, humidū z sicū, a sepe lene, durū molle, z id gen. Sieri vo in actu, hoc ē calidū frigidū et id gen. a celo put mouet motu disgregante, vel getic ab hoc motu, nā vt diximus in libro de celo. **C** Eum agit qualitates pmas, z scdarias motu z imobilitate pro rōne potētie passi. Sieri qd mouet, est aptū calefieri, actu calefacit, vt ignis, q motus a celo motu disgregatē, calefit, et qd ē aptū frigerari, etiā eodē motu excicat. **C** Idē efficit in suprema regione aeris, naz talem illam mouendo efficit, qlis est apta fieri. Sili rōne sua imobilitate aqua humectat, z terrā frigidat, qd sic apte sūt efficit, qre si aqua moueret, cu sit apta frigerere, iplam nō calefaceret, s; frigeraceret. Sili rōne si ignis z aer careret motu, et a celo calesceret, agit eni celū motu z imobilitate in elntis oēs qlitates p rōne potētie coz. **C** Inq. Opz aut intelligere sic, z hinc incipietes manifestare vitatē, copus eni qd ē sub ea circulatorio, qd ē suruz. qtuor elnta, est veluti mā que dā exis, z potētia calida, vt ignis, z frigida, vt aq, z sicca, vt terra, z humida, vt aer. Et est veluti mā q potētia fit actu talis, qbuscuq; passioibz, q ad has sequit, fit dico actu talis pūmis, z tēbaruz passioibz, z ē a motu, z ab imobilitate actu talis, cui? **C** motus z imobilitatis cās z pūm? dixim? celi ē. Sic igit celi agit diuerfas qlitates motu, z imobilitate p rōne potētie passi, z nō mō pūmas qlitates, s; que has sequuntur, quales (vt inquit Alex.) sunt raritudo, dē situdo, asperitas, lenitas, durities, z mollicies, z id gen.

C In medio quidem igitur: et circa medius est qd grauisimum, z frigidissimum segregatur terra et aqua. Circa autem bec, z habita his sunt, et aer, z quod propter consuetudinem vocamus ignem: non est autem ignis. Excessus enim calidi: et velut seruos est ignis.

Lom. 24 **C** Bis suppositis Aristot. nunc soluit. q. pūmā, z declarat, vt Alex. inq. ordinē z positionē elntoz. Et breuiter vult terrā esse in medio, circa terram vo aquas, supra hanc et

circā hāc aerem, supra hūc, z circa hunc ignē. Verū solutionē hanc bis vbis ponit, z inquit. In medio quide igit, z circa mediu est qd grauisimū est, z frigidissimū segregatū, atq; eosuz manēs a ceteris elntis, qd est, v3, terra z aqua simul iuncte qsi vni copus. **C** Dixit grauisimū quo ad terrā, frigidissimū vo dixit quo ad aquā, dixit in medio, quo ad grauisimū, qd in medio ē. **C** Dixit circa mediu, quo ad frigidissimū, qd circa terrā est. **C** Uel vt Alex. a. inquit. In medio z circa mediu, ne qz crederet tale aggregatū, qd est terra z aqua, esse in medio, tanq; in loco cōtinete illud, p pterea qd ex pōens, dixit et circa mediu, quasi dicat dico illa esse in medio, qz circa mediu. Sunt aut bec in medio z circa mediu, qz frigida sunt, et grauiatque a celo nō mouent. Quia igitur bec sunt z frigidissima, z grauisima, decuit ea esse a celo remota, p pta sunt in medio, z circa mediu. Circa autē hō, z habita his, quasi deincepsia sunt, et aer, z qd pp pūtu dūmē vocam? ignē, nō tū remota est ignis, nam verus ignis est excessus calidi, z velut seruos. **C** Sed occurres qz ignis purus, q supra aerē est, vt verus ignis, s; ignis carbo, vel accēsus. Nō ergo bene dicit purū illū ignē nō esse verū ignē, sed solum fm appellationē. **C** Dēs fere expositores asserūt Aristot. per illum ignē intellexisse aerē z supreme regionis, qui propter nō est ignis, sed illi proximus. **C** Sed tunc Aristot. esset diminutus, quia de vero igne nihil dixisset. **C** Propterea verus ignis vt posse dici, vel quo ad nos, z sic ignis accēsus est verus ignis, hic n. p pta a nobis lenibilis est, z tactu pceptibilis. Et vt Alex. inq. est veluti cr ystallus, nam vt crystallus est excessus frigidū qsi lapis, ita ignis carbo ē excessus calozis, z seruos. Aut pt dici verus ignis in se qsi quo ad nām, z ita ille ignis, qui supra aerem est, est verus ignis eo, qui accēsus sentitur.

C Sed opz intelligere dicti et vocati a nobis aeris, qd quide circa terra est: velut humidus z calidum esse, p pterea qz z vapores: z exhalationē h3 a terra. Qd aut supra hoc est, calidum iam, z siccu est. Est eni vaporis qdē natura res humida, et calida: exhalationes autē calida z sicca. Est est vapor quidem potentia vt aqua. Exhalatio autē potentia vt ignis.

C Soluit (vt mibi vi) dubitationes, que obiter occurreret ex eo, qz dixit supra aquā z terrā esse aerem, iō possit qsiā credere talē esse vniuz nāe in qualibz eius regione. Propterea ex pōit ipsuz nō ē eiusdē nature in qlibet regione, z inq. S; opz intelligere dicti, z vocati a nobis aeris, qd qdē circa terrā est in ima eius regione, esse velut humidū z calidū. Propterea qz et vaporē, z exhalationē h3 a terra. iab aggregato ex terra z aq, tale eni aggregatū vocat terrā, qd aut supra hoc ē. In suprema regione igni pzima, calidū iā, z siccu est, qz vt Alex. inq. Exhalationē mutat a terra sine vaporē. Qd autē qz ima aeris regio mutuet vaporē, z exhalationē, sit calida z humida pbat, z inq. Est n. vaporis qdē nā res humida et calida, exhalatio autē nā ē res calida, z sicca. **C** Pzterea et ē vapor qdēz potētia qsi aq, exhalatio autē potentia qsi ignis, qre cū ima regio suscipiat vapores, z exhalationes. habebit ab illis humorē z calozem. **C** Eum suprema regio suscipiat exhalationē, z nō vaporē, ab ea hēbit calitatem, z siccitatem. Accedit ad bec, qd cū sit pzima igni, ab eo calitatē z siccitatē ē mutuatibit, vt supplet iuniores. Pzterea in pzima regio mouet motu celi excicātē z calefaciētē, qre aer illi est oīno calidus, z siccus, tacuit aut nāz medie regionis, qz dixit z dicit diligētē de ipsa. **C** S; occurres

N
A
Solo.
Seda du.
Solo.
B
Dubd.
Pia sol.
Confutatio
ppia sol.
De vaporibus z exhalationibus.
P
Lom. 25.
Dubd.
Que Alb.
D
Opinio aliorum.
Propria positio.
Bis dubd.

primo, qz aer vt calidus z humidus p nām, z nō pp vapores, z exhalatio ea. Dec n. cōbinatio aerē efficit. **C** Et dicendū vniuz aerē nāli cōplone, qua aer est, ē calū z humidū, vt argu? cludit. Ultra tū nāem eius cōplone Aristot. pbet illi accidentalē cōplonem, z pncis hāc non est eiusdē cōplonis, nā supior regio pp cās assignatas est calida z sicca. **C** Ima aut calida, z hūda, vñ aer in e regione est bifaria calidus z hūduus, tuz nāli, tuz accidentalē cōplone. **C** Media vo est accidentalē frigidā, z humidus pp cās, qd dicitur, z p pte dixim?. **C** Sed occurres, qz ima regio vt calida, z passiuus tēpata, cū eni e terra mutuet exhalatioes, z ab aquis vapores, z exhalatio sit sicca, z vapor hūduus, in passiuus videbit tēperata. **C** In actiuus vo declinans ad calidū, qz z a vaporibz, z ab exhalationibus mutuat calozē. **C** Et dōz hoc ē, aut qz ima regio suscipit vapores in maiore qstitate exhalationes. **C** Aut qz vapores, quos recipit, s; humectioes, s; sicce exhalatioes. **C** Aut qz exhalatioes nā ita moxant in ima nā regione, sicut vapores, est n. bec nā motū qsi semp plena vaporibus, non fit semp plena exhalationibz. **C** Aut est ob alias cās, quas ego ignoz. **C** Zia dūm tū hanc imā regionē non esse oī ex pte equalē, nam vt medicū declarant, in aliqua parte aer hic erit humidior, in alia siccior, in alia calidior, et in alia frigidior pro natura. **C** Locoz terre, z aquarū, q sunt illis p pnaque. **C** Itē aliquo tē ē humidior vt vere, aliquo calidior, vt estate, aliquo siccior, vt autumno, aliquo frigidior, vt hieme pro natura z dīa stellarū. **C** Totus tū declinat ad calidū, z ad humidū rōne habita ad ceteras aeris regiones. **C** Pzterea z si de vaporibz, z exhalationibus diligētius postea differēdiū sit, tū quantū nostris puenit, debes scire, qz cū stelle z sol, z luna agūt in aggregatū illud, qd diximus esse ex terreis, z aqueis coadunam, calefaciēdo pte illi rarefacit, subtiliant, z leuificat illas, z in fumū vertūt, vt inde due sūbe emergāt, que sursum mouent, altera qdē e terra, atq; terreis corpōibus, z d exhalatio latine, grece dicitur anathymiasis, est aut bec calida ppter agere, z quo ipsa eleuat, actiuā eni z qualitatē nanciat ab agere calido, est sicca ratione materie. **C** terre, e qua subtolle, nam e mā ipsa passibilis, qualitate h3, bec est p pnaque potētia ignis, etenim ex motu, vel ex alia cā facile inflammat, z in ignē transit. Altera vo ex ipsis aqueis humidisq; corpōibus, z d vapor latine, grece vo dicitur, atmis, est autē vapor ppter agentē cās, e qd subtolle, calidus actiuā z qualitatē: ab illo suscipiens, humidus vo, rōne materie a quibus eleuat, passibilē a mā qualitatē mutuat, hic p pnaque potentia aqua est, nā ex parua infrigidatiōe atq; cōdensatione in aquā vertitur. Dec ab Alexandro z ab Alberto colligi possūt. **C** Sed queres vtruz ex alijs elntis. **C** aere, z igne, possit eleuari aliqd qd sit de nā et, quo eleuat. **C** Albertus inter physicos nō inruditus asserit ex alijs elntis nihil eleuari posse, nec ab rōne, nam qd ab eis eleuaret, via subtiliationis atq; rarefactionis subtolleret. **C** At nihil est ex aere vel igne eleuable, qd sit illis, vel illoz aliquo rariis. **C** Alij iuniores dixerūt ab alijs elntis eleuari posse aliqd de natura eoz, nam (vt dicunt) experientia certū est aliqd ab aere eleuari quādā materia crassā, cui nomē i positū nō ē, q mouet ad cauernas terre, aliquid nō def vacuū. Dec etiā ppter frigiditatē terre inspissatur, ita vt ex ipsa fiat curvus aquari, z fontes. **C** Ego vo dico ex quo libet elnto posse fieri aliqd, qd est de eius natura. **C** Vtruz aliter sit illud ab elntis crassis, v3, aqua, z terra. **C** Aliter ab elntis tenuibz, aere, v3, igne, a crassie eni elntis sit a calido rarefaciētē, leuificiētē, z subtiliētē, hoc est via subtiliationis, et leuificatiōis, z cū eleuat ab aqueis, d vapor,

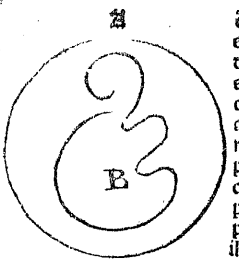
z cū eleuat a terra, d exhalatio. **C** Ab elntis vero tenuibz fit illud a frigidō cōdensante, grauaute, atq; inspissante, hoc est via cōdensationis, z pot dicit vapor, si sit ab aere: z exhalatio, si sit ab igne. **C** Nec caret rōne hoc, nam sicut nō pot elntū cōdensare vt in tenuē, nisi prius a calido subtelitur, ita non potest tenuē elntum verti in crassum, nisi prius cōdensetur, est enim transitus equalis. **C** Argu mentuz vero Alberti nō cogit, quia h3 vapor, z exhalatio generentur via subtiliationis in elementis crassis. **C** In tenuibus vo sūt via cōdensationis, vt obseruatio docet.

C Eius quide igitur, qd est in supremo loco nō cōstare nubes. **C** Itāc existimādū est esse cam: quoniam non est aer solum: sed magis ignis.

Lom. 26 **C** Nunc soluit tertiam qōnem: erat autē tertia qd pp quā cam in suprema aeris regione nubes nō cōstent: assignat sicut duas cās, z pzio pzima, vbi debes scire nubiuz cōstantiā fieri a frigidō cōdensante, vt in supponibus pz dixim? enim nubes fieri a frigidō cōdensante vapores. **C** It in suprema aeris regione nulla est frigiditas, cum aer ibidem existēs ppter cōplonē accidentalē non subeat vim aeris, sed potius ignis. **C** Nō sit calidus z siccus propter causas assignatas, quasi vsus in natura ignis, iō magis vapores resoluūt, qz cōdensare possit. **C** Inquit, eius quide igitur qd est in supremo aeris loco nō constare nubes, vt tertio loco questū est. **C** Hanc existimādū est esse causas, qz aer illic exis nō est aer solū, purus aer, qz a cōplone aer? naturali est aer, sed rōne accidentalē cōplonis magis est ignis, i. subit vim, z naturā ignis, cū sit ex cōplone accidentalē calidus z siccus, z ita vapor dissoluitus. **C** Dicitur est enim vapores a frigidō cōdensari, z a calido dissolui.

C Nihil autē etiam pbbet ppter ea que est in circulo lationē: pbbet ppter nubes in supriori loco. **C** Sūtere eni necessariū est omnes in circulo aerem, quā cūq; nō intra circūferentiā corporis dñitā: quasi terra sit spherica tota.

Lom. 27 **C** Assignat nūc z cam scēdam. **C** Cibi debes scire, vt ex Alexandri verbis colligit, Aristotelē imaginari aggregatū ex terra, z aquis, z aere, q intra irregularitates terre zinetur fieri vni copus, quasi esset totū terra. **C** Supra hoc z circa hoc imaginatur esse aerē supreme regionis, ipsūq; circulo ferri motu diurno quasi esset a pzimo mobilī raptus, z qdem circa illud corpus, qd ē cū terra. **C** Hinc assignat scēdam cam, nā ex hoc aeris motu i pedit nubiū gnatio est, n. hic motus calefactiuz, resolutiuz, z pbbitiuz i subtiliationis potius. **C** resoluit vapores sua calitate, z via disgregatiōe disgregat nubes, qre nō pmitit illas fieri in eo loco. **C** Inq. nihil aut pbbet, imo necessariū est pp lationē eam, que est in circulo, qua aer ille mouet, pbbet fieri constare nubes in superioz illo loco, imo calitate vapores resoluūt, et disgregatione illos disgregat. **C** Ex quo p pōit aerem ibidem moueri, iō exponit illud, z inq. **C** Sūtere n. necessariū est omne eni aerē, quicūq; nō capit intra circūferentiā corporis aggregati ex aquis z terra z aerē replente irregularitates terre, qsi sic aggregādo aquas z terrā, z aerē replētē terre irregularitates fit, vt tota terra spherica, aere z ergo, q est extra circūferentiā talis terre moueri autumat, et hic ē aer supreme regionis, non ergo ibi possunt nubes inspissari. **C** Debes scire terrā ēē irregularē, nam est vallofa, montuosa, z in aliqb? pūb? vacua, z in aliqb? alta, ptes aliores mōtes dñr, quoq; aliq sunt altissimi, vt vicimus ima ginatur ergo Aristot. ex aquis, z aerē replente irregularitates h3 terre z ex terra ita irregularē se hñte fieri vni cop?

Quis esset terra tota, ut Alex. exponit, cuius circūferētia describitur a puncto moto ab excellētiō montis apice circū circa quā rediēs ad eundē apicem, extra hanc circūferēntiā imaginat aerem superē regiōis, moueri circulo motu diurno quā raptum a primo mobili, et ppter hanc causam nō posse illic ferri nubes.

Videtur enim in nunc ventozum generatio in stagnantibus locis terre: et non excedere montes altos.

K Lomē.28

Coniūctas assignauit pro quōnis determinatione, nunc nobis signū affert, ut Alex. exponit. Aut affert aliā cām, ut postea dicemus, nāz vapores, ex quibus sūt nubes eū in locum nō scādūt, qd ex eo p3, qz exhalatiōes, ex quibus sūt nubes, qd sūt vaporib9 loge leniozes, eum in locuz nō pueniunt, qz fortiozi neqz vapores, qd si ad eū locū vapores nō pueniunt, nubes qz ex illis sūt, ibi p̄stare nō p̄t. Inq̄t, v̄t n. z nūc v̄toz ḡnatio fieri in stagnatib9 locis terre z p stagnatā loca terre, exponit Alex. cōcaua terre scz valles, vel loca iter montes ex̄tita, nō enī vt dicit, ventoz ḡnatio fieri p̄t v̄tra apices altissimoz montium, p̄pterea subdit, z nō excedere mōtes altos. Affert b̄n rei signum Alex. ex sacrificijs, que in illoz summitatib9 fiebant, vbi ignes berelinquebant accensī, z post annum cineres inueniebantur, quod esse non poterat, si per euz locum venti flarent, sparsissent enim cineres. Et h̄ hoc Alexandri signum, insinuat pro modo, tamen Arist. post ea assignabit causam, exhalationes enim bifariā sūt, alie crasse corporee, ex quibus comete z id genus sūt, alie tenues, z nō ita viscosę. Exhalationes quidez crasse atqz viscosę scādūt eum in locuz, qz sūt crasse, a calore ei9 regionis nō resoluunt subito. Exhalationes, ex quibus venti sūt, euz in locuz nō scādunt, qz velocitate mot9, vel alijs causis prius resoluunt, qz in eum locuz scādūt. Ex hoc loquit vapores in euz locuz scādere nō posse, cum sint grauiōzes, nec eo in loco stare posse, qz resoluēnt. Et cūz ita sit, p3 oia, q̄ dicta sūt, reduci ad duas causas, nā ad ḡnatiōē nubiz requirunt̄ due, alterum ex parte agentis cause, z est frigiduz inspiāns vapores. Alteruz ex parte materie, z sūt vapores, non n. fieri p̄t nubes, nisi vapores ipsiābiles adsint, qui vertunt̄ in nubes, z frigiduz inspiāns p̄na fuerit, qd vapores p̄uertit in nubes. In suprema ergo aeris regiōe deest frigiditas inspiāns, tuz qz aer ibi ex̄stens accidit̄ calidus est, et siccanō inspiāns, sed dissolutius, z quātum ad hoc p̄cessit prima rō, tuz etiā qz motus quo mouetur ibi aer, digregat, z resoluūt, z quātū ad hoc p̄cessit scda rō, qz oēs reducunt̄ ad hoc, qz ibi deficit virt9 inspiāns, q̄ est frigiditas. P̄terea in suprema aeris regiōe deest causa mālīs, cū ibi vapores nō sūt, nō enim ad euz locuz scādere possunt, z quātū ad hoc p̄cessit tertia causa. Quare omnia, que dixit, reducuntur in duas causas.

M

Fluit autem in circulo: quia simul trahitur cum totius circulatione: ignis quidem enīz superioris elementi. Igitur autem aer continuus est. Quare et propter motuz prohibetur congregari in aquam.

Lomē.29

Accipit aerem supreme regionis, seu quī est extra cir

conferentiā, quā describit punctus motus circū circa, z tractus e puncto apicis maioris montis, moueri motu diurno, nūc illud repetit, z assignat causas, z inq̄t. Fluit autē aer supreme regionis in circulo, quia motu raptus simul trahit̄ euz circulatione totius. Aggregat̄ ex oib9 orbibus. Cū enī p̄nti motus, mouet̄ illud aggregat̄, z illud aggregatū rapit̄ secuz ignē z aerem supreme regionis. Assignat autē cām, qz rapit̄ ignē, z aerē, z nō alia elemēta, z inquit. Igitur quidē enim sup̄ioris elemēto. celo cōtinuus est, z aer est cōtinuus igni, quare celi rapit̄ ignem tanq̄ sibi p̄tinuū, ignis aerēz ppter similem rōnem. Sed occurres p̄io, qz si motu raptus mouerent, tunc mouerent̄ violentē, nāz motus raptus ē violentus 7o p̄physico. Et dicitur euz motū dici raptū metaphorice, vt Auer. scribit 2o de celo, quatenus nō est a motore p̄p̄io, sed a cōmotore, qui mouet̄ totū. Imagiatur enīz primū motore lūa cōuirtur mouere p̄cipaliter primū mobile motu diurno, minus v̄o p̄ncipaliter cetera mobilia vsqz ad aeris sup̄imā regiōē inclusiue. Primū qdēz mobile nō rapit, qz sū eius p̄p̄ia formā nulluz aliuz habet motū. Cetera dicit̄ rapere, quatenus vniq̄d qz illoz v̄tra cōez motū, habet p̄p̄iaz a p̄p̄ia forma: quare dicunt̄ rapit, quatenus nō mouent̄ naturalr naturalitate p̄p̄ie forme, sed sup̄nātr, quasi nāitate cōi, qua mouent̄ oia. Ergo per raptū non violentiā intelligit sed motū, qui sit sup̄ia natura ei9, qd mouet̄. Accipit autē Arist. ignem, z aerēz moueri hoc motu diurno, z nō probauit, qz postea p̄babit ex motu comete: cometa. n. qz insuprema aeris regiōe colligitur, vt obseruatio docet, mouet̄ motu diurno, qd nō esset, nisi aer, in quo cōtinet̄ mouerent̄. Sed occurres, qz maioris cōtinuitate aerē secunde regionis cōtinuus est aeris sup̄ime regiōis, qz aer sup̄ime sit cōtinuus igni, z qz ignis sit p̄tinuus celo, nam aer medie regiōis est aeris sup̄ime regiōis cōtinuus naturalr, z mathematicę, mathematicę qdēz, quia eius partes euz illius partib9 copulant̄ ad vniū cōem terminū, p̄physice v̄o, qz sunt vniū nāle corpus mobile vno motu. Ergo si aer sup̄ime regionis rapit̄ simul cūz ignē ppter nālem cōtinuitatē, quā h̄z cum illo, aer medie rapit̄ magis euz aerē sup̄ime regiōis, qz illi est nāliter z mathematicę cōtinuus. Et dicitur qz argumētum sumit verū, nam certū est aerēz sup̄ime regiōis, z ignēz cōtinuos esse solum cōtactu nāli, qz sunt cōtigua mathematicę, z cōtinua naturalr, p̄pterea qz copulant̄ ad vniū cōem virtutē nālem, que cūcta mouet̄. Et ita argumētū accipit verū non tñ ex illo assumpto sequit̄ aerem medie regiōis moueri motu, quo mouet̄ aer sup̄ime regiōis, nisi sublato impedimēto montiū: nam cū claudatur intra irregularitatem terre non potest eo motu moueri. P̄terea fortasse dici potest tales aeres nec mathematicę, nec naturalr esse cōtinuos, nam ex quo sup̄ior mouet̄ motu diurno, z inferior: intra montes quescit, discontinuant̄ vt p̄physice, z mathe, verū de hoc postea.

N

Dubōnes.

O

Obiectio

In parte sursum.

Lomē.50. A

Sed dubitat cōtra ea, que dicta sūt, p̄cludit. n. p̄ primo textu aerem sup̄ime regiōis propter motū nō posse inspiāri, z in aquas verti. Cōtra obicit̄ aliquis, nam fieri p̄t, vt aliqua particula illius a p̄cellatione in p̄p̄ia regiōe frigeat, z ita p̄t inspiāri, z in aquas conueri, ergo in sup̄ima illa regiōe aer p̄t p̄uertiri in aquā, cuius oppositū dicebat. Ridet Arist. concedendo assumptū, non n. dubiū est aliquā aeris particulā a potētissima celi cōstellatione inspiāri, est n. aliqua cōstellatio potentior motu. Cū dicit̄ qz illa particula inspiātur in sup̄ima aeris regiōe, nūqz cōuertet̄ in aquā, qz statim illius pars grauis, z cōdensata delectet̄ ad locū medie regiōis, z altera pars subtilis ignea ascēdet̄ ad locū ignis, vt remanebit in loco illo aeris, z sic nō loquit̄ eam particulā cōuertit̄ in aquā. Inquit, sed semp̄ quecūqz ipsius pars grauat̄. Ita cōstellatione, extruso atqz moto calido, z eius subtili in sup̄iorē locū, ipsa graui facta deorsuz fertur. Alia autē pars exhalato igne. i. conuerfa in exhalationem, simul fert̄ sursum, z ita eius subtilis sursum, eius spissum z graue deorsuz simul fertur. Extrudit autē subtilis sursum (vt Alex. inq̄t) a motu circulari aeris, cuius p̄p̄iū est pellere sursum, vel extrudē sursum a sua leuitate. Quo vero ad verba aliter, vt sic nō illud in parte in quibusdā grecis codicib9, legit̄ dicit̄, z tricesimus clarus est, qz sursum fert̄ eius subtilē, vt dicit̄ est. Ad dicit, z sic perpetuo hoc quidē p̄feruat̄ aerē pleniū ex̄stis. I. sup̄ima regiō aeris, qz graui parte detrusa ad ifera, succedit in loco illius alia pars ignis, hoc autē p̄generat̄ pleniū ignem, nā corrupta aliqua particula ignis in regiōe ignis, succedit in locū illius tantilla pars aeris, z ita perpetuo est aliud z aliud vniūq̄d qz iploz sū numerū, z p̄p̄ia sū sū. Subiūgit hoc ad demonstrādū aerēz zignē nō ēē p̄p̄tusa sū nūm, qz sūt corruptibilia, nam in p̄p̄iaz locis corripit̄ nō possunt, tñ a potētibus stellis possunt disponi ad corruptionē, que disposita mouent̄ ad locū corruptionis, quare spē quidē, z successione p̄p̄tusa erūt, nō vero corruptibilia. Tūc ep̄logat̄ ea, que dixit in d̄terminationibus p̄me z t̄tie quōnis, z inq̄t. Qd qdē igit̄ nō sūt nubes, neqz in aequā gregatio in sup̄ima aeris regiōe, z hoc quo ad certā quōē, z quo opz accipit̄ locū intermedii siderū z terre, qz opz intelligere ipm nō esse pleniū vno corpore, sed pluribus, z quo, vel quibus corpibus pleniū est, id est qz sit illa corpora, quibus est pleniū, nā celo z igne z aere est pleniū tāta dicta sint, bec quo ad primā quōē. Querit̄ z in mōzes sit ignis z sup̄ima aeris regio diurno motu torquet̄, videt̄ n. prima frōte ea nō torqueri, primo qz corpus nāle cū in p̄p̄iū locū fertur, quiescit in illo, ergo ignis cū p̄ruent̄ in cōcauū lune, in illo quiescet, z aer cū p̄ruent̄ in p̄cauū ignis, et quiescet, nō ergo in suis locis mouent̄. Sed aut motus ille erit nālis eis, aut p̄ternālis, nō nālis, qz vni9 corpis sū p̄p̄iū vno est mot9 nālis spē, quare cū illis sit nālis mot9 a medio, mot9 circa mediū nālis esse nō p̄t. Sin aut mot9 ille erit eis p̄ternālis, ergo erit illis accidental̄, z ita nō p̄p̄tusa, sigdez ē per accēs possit nō esse. In oppositū est Arist. z Alex. z Auer. voluerūt n. hic, z in libris d̄ celo ignē, z aerē sup̄ime regiōis, qui extra circūferēntiā motū altissimoz est, diurno motu p̄p̄tuo torqueri. Arist. hoc signo p̄cludit postea ex eo, qz cometa, qui in aere est, mouet̄ motu diurno, vt obseruatio p̄z, z si aer in quo cometa est, mouet̄, rōni consonus est, vt nō moueat̄ nisi rapt9 ab igne, z ignis raptus a celo vt dicitur est. Dic autē assignat̄ cām ex eo, qz ignis, z aer, z celuz sūt inuicem naturalr cōtinua, non autē exposuit quid ipse velit per naturalr cōtinua, z p̄pterea laborauerit expositoroz exponere, qd ipse velit per nāliter p̄tinua.

Questio.

D

Que Arist.

C Sed

Dixerūt itaqz nōnulli bec esse nāliter cōtinua corporibus celestibus, quatenus sunt nāta obedire illis, oē n. ignobile obedit nobili, z illi ferūt, p̄pterea aer affequit̄ ignē, z ignis celi, quo fit vt bec sint naturalr cōtinua illis, quatenus suapte natura illa sequuntur, z suapte natura illis obediunt. Refellit autē hanc experēntiā Zilueriata, qui sub noīe Diui Thome cōmētaria sua publicauit, nāz eadē rōne aqua terra, z alia p̄ aeris essent nāta superioribus obedire, sunt n. illi ignobiliora. P̄terea aliter dicit, vult. n. locū ēē quasi finē locati, z eius, qz formā, z p̄fectionē, vt scribit 4o p̄physicoz. Sed sumit ignē z aerem esse motibus aptissimos. Tūc qz tenuia, z p̄ne trahibilia. Tuz qz facile rarefactibilia, imo rarissima, aqua autē z terra sunt motibus ineptissimi p̄pteria causas. Tertio sumit ordinatuz in finem motuz motu sui finis, nam cū p̄fectio eius sit in illius copulatione, illo motu, vt illi copulet̄, qz ipm moueri. Ex bis exponit rōnem Arist. mouet̄ n. ignis motu celi, qz p̄cauū celi est locus, z p̄fectio, z finis ignis, vt ex sup̄ioribus colligit̄. Sūtra rōne z aer motus, qz cōcauū ignis est finis z p̄fectio aeris, aqua vero z terra nō mouentur, qz sunt inepte motu, aer vero z ignis aptissimi. Sed cōtra hāc positionem videt̄, qz reliquū aeris deberet moueri, qz est aptissimū motu. P̄terea. Nō opz ordinatuz in finē motori motu, quo mouet̄ finis, qz finis est celi in toto, z in qualibz parte, vel qz finis quiescit sū totū, modo celi est locus ignis, sicut qz libz lūz p̄, quare dato qz celi moueat̄ celuz quiescit sū totum, z sic semper ignis stabit suo fini vniū. P̄terea expono Arist. verba, vt superius exposui, bec esse celo naturalr cōtinua copulata, qz virtute p̄mi motoris vniū, virtus n. p̄mi motoris ēē extendit deorsuz vsqz ad ea corpora, que nō impedita circulo moueri possunt. Nō doo ignis, z aer sup̄ime regiōis circulo moueri possunt nō impediti, alie partes aeris impeditē ab irregularitatibus terre nō mouent̄, terra vero, z aqua ineptissime motu sūt, vt Zilueriata dixit. Videtur ergo mihi Aristoteles primo per signū accepisse ignem z aerem in prop̄iaz locis moueri, vt pote a cometa, postea assignat̄ cām, non que sibi certa erat, sed que p̄icturabilr esse potest, vsqz quā illa sunt nāliter p̄tinua, cetera nō. Ergo vero per nāliter p̄tinua intelligo ea ēē nāli virtute p̄mi motoris copulata, z sic patet veritas Arist. Argumēta vero in p̄tariū delect̄, p̄tinū quidē, qz mobile, qd mouet̄ ad aliquem locū, non opz simplicr quiescere, sed solū nō moueri motu, quo prius ad eū locū mouebatur. Sed mō vero, qz motus ille nec est naturalr igni z aeri, nec violentus, sed nō naturalr, z p̄t dicit̄ nāliter nāitate cōis virtutis, que cūcta mouet̄, quare non erit pure per accēs, nisi sū prop̄iaz naturā, erit autē per se cōmuni natura. Ex bis sequitur z effectus, z causam effectus esse dep̄bensā, nā ex motu comete dep̄bensuz est igne, z aerē moueri circulo, ex eadem experēntia scitū est ignē z aerem esse naturalr in euz p̄tinua corporibus celestibus, est autē naturalr nexuz eoz iunctio in eadē virtute p̄mi motoris. Dep̄bensuz est autē alia aeris regiōes, z cetera elemēta nō esse cōtra corporibus celestibus, qz sensu cernimus ea non moueri motu illoz. Videmus n. nubes non circulo ferri, sed motu ventozū, quare ex hoc scimus aerem medie regiōis, in quo nubes sunt, nō moueri circulo, aquā vero z terrā videmus sensu hoc motu non moueri, quare ex bis obseruationibus p̄solū ignēz z aerē sup̄ime regiōis superioribus corporibus ēē naturaliter cōtinua, cetera vero minime, z sic eis de obseruationibus patet effectus, sūta circulo moueri, z bec nō moueri, z p̄z causa huius effectus. I. qz illa sunt celestib9

B

Dima pō.

Que Zilueriata.

Dō Zilueriata.

F

Refutatio

ppa expō.

G

Solarga mentozū.

H

Sueli. super. D.

I corporibus naturaliter continua, cetera vero discontinua. De facta autem caliditate: quas exhibet sol. Magis quidem semper diligenter in his que de sensu comment dicere. Caliditas quedam passio sensus est: propter quod autem causas fit non talibus existitibus illis secundum naturam dicendum est nunc.

Com. 31. Nunc soluit tertiam questionem, verum primo quasi se excusans premitit ad quem libri attinet magis agere de illa, secundo repetit questionem, inquit. De facta autem caliditate, quam exhibet nobis, atque his inferioribus sol, magis quidem semper, id est magis proprie, et diligenter convenit dicere in his libris, qui sunt de sensu, et sensato. Cuius causam asserit Alexander, nam correlatio una est scientia, modo sensus, et sensibile correlatiua sunt ad invicem, ergo de omni sensibili attinet dicere ad libri de sensu. Et caliditas quod dicitur sensibile est sensu tactus, ergo de ipsa, ut sensibile est, convenit dicere ad libri de sensu. Et debet scire caliditatem trisariam considerari posse, aut ut sensibile quod dicitur, sic de ipsa agitur in libro de sensu. Aut ut affectio celestium corporum, et sic de ipsa agitur in libro de celo, aut ut causa eorum, que sunt in sublimi, et sic de ipsa agitur in hoc libro. Et quod esse sensibile caliditati per se competit, cetera vero per accidens. Accidit enim caliditati esse celestem affectionem, vel esse causam eorum, que sunt in sublimi, ideo recte ait Aristoteles agere de ipsa magis proprie attinere ad librum de sensu, quia ibi agitur de ipsa secundum eam rationem, que magis proprie ipsi convenit, nam agitur sub ratione, qua sensibile, quod est ipsi magis proprie. Et sic quasi pro excusatione a diligentiori pertractatione premissis repetit questionem, et inquit. Propter quam autem causam fit caliditas nobis a stellis, non talibus, id est non calidis existentibus illis secundum naturam, est dicendum nunc, rationabiliter autem questionis est, quia sicut homo ab homine, ita calidum a calido fieri debet.

K Quot modis caliditas consideratur.

L Videmus itaque motum: quoniam potest disgregare aerem: et ignem: ut et lata liquida est videre sepe. Soluit, et primo ostendit per quid celum generat caliditatem simpliciter, quasi respondens ad formam, et dicit celum caliditatem facere in inferioribus rebus per motum, qui distrahendo, et disgregando partes corporum calefactibilium calorem in illis efficit, et sic non est inconueniens hec inferiora calefieri a superioribus non existentibus calidis, quod videmus motum non existentem calidum habere vim subtiliandi, et ignendi aerem sibi suppositum, et bene calefactibilem, ita ut corpora lata per ipsum liqueant propter caliditatem, ut apparet in sagitta plumbea, inquit. Videmus itaque motum, quoniam potest disgregare aerem, atque ignem, et ita ipsum calefacere, ergo calor potest fieri a non calido, nam a motu non existente calido fieri potest calor, ergo celum mediante motu potest calefacere. Quod vero aer a motu calefiat, asserit signum, ut Alexander inquit, et inquit, ut et lata liquefacta est videre sepe, hoc autem fieri non potest (ut Alexander inquit) nisi aer violentem motum asagitta calefactus esset, qui postea sic calefactus plumbum sagitte calefaciendo eliquefacit. Quod autem re ex non calido fieri potest calidum, ut ex motu, et sic ad formam respondeo, non esse inconueniens stellas calefacere, cum non sint calide, quia calefaciunt mediante motu, qui subtiliando, atque disgregando calefacit corporum aptum calefieri.

M Ad idigitur quod est fieri estium: et calorem: sufficiens est efficere et solis latio tantum. Melocem etenim oportet non longe esse: que quidem igitur

astrozum velox quides est: longe autem. Que vero lunc: deorsum quidem: tarda autem. Que autem solis ambo hec habet sufficienter.

Nunc declarat per quam causam sol calorem maiorem ceteris stellis efficit, quibus non sit calidus, et accipit motum efficere maiorem calorem, quoties est sufficienter velox, et sufficienter propinquus corporibus aptis calefieri. De defectu scilicet stelle supra sole substituta non ita visus motibus calefacit, ut sol, quod est eorum motus sit sufficienter velox, non est propinquus corporibus aptis calefieri. De defectu scilicet luna motu non calefacit ita, ut sol, quod est corpus paratis calefieri, propinquus eius motus, non est sufficienter velox, quoniam motus lune est tardior ceteris. At sol suo motu hec duo plectit, est, n. eius motus sufficienter velox, et sufficienter propinquus, ergo suo motu calorem maiorem efficit ceteris, inquit. Et igitur quod est fieri estium et calorem, id est fieri estuosus calorem, quod est fieri magis calidum, sufficiens est efficere et solis latio tantum. Et sic ergo sol suo motu maiorem efficit calorem, est estuosus, et in tenore, et hoc probat, et inquit. Et n. pro quod latio est opus esse velox sufficienter, et non longe esse a corporibus calefactibilibus et hec est quasi maior, tunc excludit superiores stellas, et inquit. Latio que quod est igitur altorum supra solem collocatorum velox quod est sufficienter, longe autem, nam ut Alexander supplet, quod procul est, tardior est quod se greget, et igitur subiecti aeris, prope calor gignitur ab illis fere insensibilis est respectu eius caloris, que sol efficit, eo quod sit sufficienter velox, pro distantia non sufficienter frangit aerem sublimem, prope calorem sensibile non efficit. Deinde excludit lunam, et inquit, que quod est lune, deorsum quod est, et propinquum sufficienter, tarda autem est, et pro tarditate non sufficienter frangit partes aere, et ita non efficit calorem, et sic pro maior, deinde sumit minorem, et inquit, que aut solis ambo hec sufficienter, est, n. latio solis sufficienter velox, et sufficienter propinquus, ergo sol suo motu in corporibus calefactibilibus maiorem efficit suo motu calorem.

Q Fieri autem magis simul a sole ipso caliditatez rationabile est: sumendo simile ex his: que apud nos sunt: etenim hic a violentia latis vicinis aer maxime fit calidus. Et hoc rationabiliter accidit: maxime enim motus solidi disgregat ipsum. Et propter hanc igitur causam pertinet ad hunc locum caliditas.

Secundo hoc idem probat, et sumit prostanti, omne corpus solidum, quod suo motu frangendo corpus aptum calefieri calorem efficit in illo corpore fracto, quanto solidius est, tanto maiorem calorem efficit in illo, quod quanto solidius est, tanto magis frangit, et sol est stella ceteris solidior, que suo motu frangendo aerem sibi sublimem, calorem efficit in illo, ergo sol maiorem calorem in aere efficit, quod cetera. Inquit. Fieri autem magis simul a sole ipso caliditatez in aere, sibi sublimi, rationabile est, sumendo simile ex his, que apud nos sunt, etenim hic apud nos a violentia latis vicinis aer maxime fit calidus, modo que vi ferunt sint solida, ut videmus de plumbis sagittis, que magis aerem calefaciunt, quanto solidiora sunt. Et signat autem eam, et inquit, et hoc rationabiliter accidit, maxime enim solidi motus disgregat ipsum aerem eo magis, quo magis est solidus. Et debet scire, ut ex verbis Alexander colligit Aristoteles hic supponere primo corpus solidum quod calorem efficit in alio illud frangendo, maiorem efficit calorem, quo magis solidius est. Nec caret ratio, hoc, nam in corporibus eiusdem nature, que agunt frangendo, quod solidius est, magis frangit, magis enim frangit ferrum magnum quam tenue, et magis plumbum ponderosius quam rarum, hinc enim virtutem magis unita, unde videmus in alijs idem, lignum enim ignitum magis

A magis calefacit palea ignita, et ferrum magis quam lignum. Secundo supponit sole et stellas esse solidiores partes orbium que frangendo aerem calorem agunt in illo, sunt enim (ut Alexander inquit) non diaphana, sed densiores partes suorum orbium, et sol est ceteris solidior, et densior, et maior, ut lucia presertim ostendit. Et his sequitur sole intensius calefacere, cum sit solidior et maior corpus ceteris, magis aerem sibi sublimem frangit, et sic maiorem calorem agunt in eo, ut inquit. Propter hanc igitur causam pertinet ad hunc locum caliditas, a sole ipso multiplicata, et per hunc locum intelligitur ignis et aerem superne regionis, ut postea dicemus, utrum pertingat ultra, postea disputabimus.

Et quod ambiens ignis per aerem spargit frequenter motu: et fertur violentia deorsum.

Scite hec est tertia causa, que aerem superne regionis a motu astrorum calefiat, et sic intelligitur secundum Alexander, quod a motu celum astrorum circulari ignis, vel partes ignis ambiens aerem pellitur ad regiones aeris, et cum ille sint calide, aerem calefaciunt, stelle ergo efficiunt calorem in aere, hinc non sint calide, quod suo motu sepius pellit de igne multum ad regionem aeris, et sic aer ignem illi suscipiendo calefit. Et dicit quidam hoc accidere quod virtute celi aliqua pars ignis in passum, propter naturam eius grauefcit, sed a partibus subtilioribus illa circularibus ad locum aeris pellitur velocius quam sit moveri apta, modo ipsa sic calefacta cum sit densa, non potest cito resolui, et sic pulla ad regionem aeris diu stabit. Et hoc non placet, nam si virtus celi inspiraret illam, infunderet eam, et sic non suo motu illud faceret, ut Alexander exponit. Propterea dicit, ut Alexander dicit, stelle aliqua, ut est coniunctio forte saturni et martis in signo, ubi mars preest, suo motu vindendo partes ignis pellere ad inferiora, imo aliqui astro nomorum asserunt veterum esse coniunctionem adeo suo motu ignis expulsius, ut ipsum pellat versus ad terram, et ita facit conflagrationem maximam, in qua erit presumptio omnis carnis, que erit in fine seculi, quod per ignem presumet. Imaginamur ergo cum Aristotele, et Alexander, et coniunctionem nec inspirando, nec rarefaciendo, sed soli pelledo ignem pro magna sui parte ad terram pellere, nam ut Aristoteles et Alexander dicit de parte ignis, quod possit pelli a motu stelle obiter occurreret, ita asserit illi, de coniunctione magna, quod possit pelli aut totus ignis, aut maior pars ab illa. Et sic hec que de conflagratione dicunt, alias disputabunt, nunc vero sufficiat accipere ab Aristotele et Alexander, aliquas partes ignis pelli ad regiones aeris a stella de nono emergente suo motu, nec quod illas inspirat, nec quod illas aliter alterat, et ita stelle calefaciunt aerem sui motibus pelledo ipsius ignis partes ad eius regionem. Et hoc inquit, et quod ambiens ignis secundum Alexander pellitur, sit ut ferat violentiam deorsum, et sic mittit aerem ipsum calefacit, ubi per Aristotelem non dicitur ignem moveri ad aerem, nisi si pulsius, et sparsione, non autem aliquid alteratione facta in igne.

Signum autem sufficiens quod qui sursum locutus est: non sit calidus: neque ignitus: etiam sunt discursus astrorum: ubi quidem enim non sunt: sed deorsum: quoniam magis moventur et citius: magis igniantur. Adhuc autem sol: qui maxime quidem videtur esse calidus: apparet albus: non autem igneus existens.

Ad vero stelle non sint calide, nunc probat duobus signis, quorum primum est, quod si orbis essent ignei, essent suis motibus inflammabiles, et si essent sui motibus inflammabiles, possent in celesti regione fieri discursus stellarum. At discursus stellarum non in regione celesti sunt, sed deorsum in regione aeris, nam videmus exhalationes existentes in aera

suprema regione, que magis et citius moventur, magis igni, inquit. Signum autem sufficiens, quod qui sursum locutus est, non sit calidus, neque ignitus, sunt et discursus stellarum, que cadere videntur in nocte, nam tales sidera discursus ibidem non sunt, quod ut Alexander supplet, corpus illud esse possibile non est, nec calefieri aptum, sed corpus deorsum manens, ut aer, est passibile et inflammabile, ideo discursus tales in ipso apti fieri sunt. Quod vero in celesti regione discursus tales non fiant, Alexander in libro de celo declarat, quod in tanto tempore multe stelle crebro dicitur, ita numerus stellarum fuisse in tanto tempore diminutus. At astrologi supputantes stellas, semper ab antiquo, et nunc ipsas numero inueniunt equales. Quod vero in regione aeris supra ignibilia sunt corpora, probat, quod que magis et citius in illo moventur, magis igniuntur, ergo in ea regione fieri possunt discursus. Cuius vero ad verba attinet, verbum, quod dicitur, grecce est, καὶ τὸν, quod aliquando pro vna causali accipitur, unde (et arbitror) dicitur pro quonia iaceptum est, quod Aristoteles per hoc verba reddidit causas eius quod dixerat, dixerat enim aeris supra regione inflammari quedam corpora suis motibus, cuius rationes asserit, quod que magis et celerius in illo feruntur, magis igniuntur. Appellauit autem hoc signum sufficiens ratione habita ad signum secundum, quod dicitur statim subscribit, nam hoc signum insolubile est, et non habet objectionem, signum statim positum habet objectionem, ut videbitur. Secundo vero signum est, quod si stelle calefacerent calide, maxime calidus esset sol, et si sol esset maxime calidus, apparet rubens, et igneus, hic enim color eorum corporum est, que magis calida sunt. At sol videtur potius albus, quod ad albedinem clara propinqua natura luminis, qui etiam color esse potest frigidiorum et minus. Et sic appellauit autem hoc signum sufficiens, quod argumentum a colore est leue, nam mars est igneus, et purpureus, qui tamen non est formaliter calidus, neque ignitus. Sed occurrit, nam sol in ortu, et occasu apparet igneus, et rubens, ergo saltem tunc erit igneus. Respondet Alexander: hoc accidere ob exhalationem crassam, que circa terram inuenitur. Cuius nulla interponatur inter solem, et oculos nostros, sol videtur maior, et rubicundior, eleuatus vero ad meridiem purificato ab ipso sole aere, per tale aerem puriorem videtur albus. Cuius vero ad verba habita attinet, cum dicitur qui sursum locutus est, per locum qui sursum est, ut Alexander exponit, inteligit corpus superius, scilicet ipsum, hoc enim non esse ignem, bis duobus signis perspicuum est. Circa calcem huius capitis, que solent coplura, que petere unda non sunt, et primum est virtus motus efficit calorem, et videtur quod non, quod si motus efficit calorem, aut enim efficit, ut est forma fluens, vel ut est fluxus forme, multipliciter, n. accipit potest motus, ut dicitur Alexander non ut forma fluens, quod illa vel est locus, vel ubi, modo locus non agit, cum sit quantitas, que non est de principis actibus, nec ubi agit, cum sit respectus locati ad locum, qui minime est de principis actibus, ergo ut forma fluens non agit calorem. Nec ut fluxus forme, quia ut sic est passio, que non est de principis actibus. Propterea, aqua velocissime mouetur, que tamen a motu non calefit, imo si est calida, a motu infriatur. Et licet de hac questione complura disputauimus in commentarijs libri secundi de celo, tamen illa supponendo, quedam dicemus, et nunc non inutilia. Conueniunt ergo omnes, et dicit non omnem motum calefacere, non enim actio aut diminutio calefacit, neque alteratio, neque generatio, nisi alteratio sit calefactio, et generatio sit productio ignis, et ideo asserunt localem motum caliditatem efficere, sed quia ratione motus localis caliditatem efficit, non est clarum. Aliqui dixerunt motum localem efficere calorem per

Com. 32.

Com. 33.

Com. 35.

Que aliqui dicant.

Refutatio.

Nota de conflagratione futura.

Com. 34.

Uis romi.

Com. 36.

G

Dubit.

Solutio.

Prima qd.

H

Prima pu.

Prima pi.

I fe, hoc est, quatenus motus localis est, propterea dicunt nullam aliam causam esse querendam, quare motus localis calefaciat, nisi quia est motus localis. **C** Aluermiata contra hanc positionem obicit, quia si per nullam aliam causam motus localis calefaceret, tunc motum calefacere esset principium per se notum, sicut frigidum frigidificare, et humidum humectare, et cetera id genus. **M**odo hoc falsum est, quia hoc principium frigidum frigidificat, et notum motus localis terminis, notum enim ipso frigidum, et ipso frigidificare, mox patet illa propositio, frigidum frigidificat. **A** noto motu per eius definitionem, et noto ipso calefacere, non statim patet illa propositio motus localis calefacit, ut inveniuntur patet, ergo non est primum principium, et nota motus localis non quo motus localis est, calefacit. **C** Diuterea, motus localis, et terminus motus localis non differunt, nisi secundum magis, et minus secundum Averroes, quoniam non modo genere, sed specie idem sunt, modo quo non differunt nisi secundum magis et minus, habent eandem operationem specificam, quare si motus localis quo motus localis est, habet, ut agat calorem, etiam terminus eius agat calorem, cum non differat a motu nisi secundum magis, et minus. **C** Diuterea, non potest dici motum localem calefacere, ut est in potentia, ergo calefacit, ut in termino est perfectus, antecedens patet, quia nihil agit, ut est ens in potentia. **C** Contra eandem positionem obicitur alij, nam si motus localis quo motus localis est, agit calorem, in quocumque corpore poneretur, ageret calorem. **C** Contrarium autem observatio docet, nam videmus multa moveri, que ex motu frigidum. **C** Blasius Parmensis asserit propter hoc localem motum calefacere, inquam est corpus durorum, patet, quia si corpus movens localiter sit durum, et corpus motum esset molle, vel utraque esset mollia, movens per motum localem alterum movendo calorem in eo non efficeret, ergo localis motus calorem efficit, non in quantum localis motus, sed in quantum est actus duorum corporum durorum, quorum alterum movet alterum. **C** Que positio non placet, sicut ipsimet dupliciter, nam celum calefacit ignem, et aerem, quorum nullus est durum. **C** Diuterea, plumbum facit calefacit aerem, qui est mollis. **C** Alij propter hoc dixerunt localem motum efficere calorem, quatenus corpus, quod movetur, habet diversas inclinationes, et ita asserunt motum calorem efficere, quatenus est actus alicuius corporis habentis diversas inclinationes, ex hoc enim quia altera contraria ut alteri, sit caliditas, ut in motibus animalium patet. **C** Sed nec istud placet, nam tunc nullum aliud corpus posse per localem motum calefacere, nisi animal, cuius contrarium videmus, plumbum enim celeriter motum calefacit aerem quod est corpus simile, et plumbum etiam corpus est simile. **C** Alij dixerunt (ut Parmensis) motum localem calefacere, quatenus est actus eius, quod rarefit per ipsum, et sic imaginantur non posse calefacere, nisi rarefaciat, et subtiliet partes eius, et quidem ultra capacitatem corporis, quod calefacit. **C** Sed nec hoc positio placet, cum caliditas sit prior raritate secundum Averroes, septimo physicorum, immo secundum hanc positionem prima qualitas esset raritas, quoniam motus localis calefaceret, nisi quatenus eius corpus est, quod prius rarefit. **C** Alij, ut Albertus, cuius questiones sunt editae sub nomine Thomae in dei, asserunt localem motum calorem agere, quo est partium eius, cuius est motus, confractionis, collisionis, atque distractionis, quare rem observationibus probant, nam ferri molendini calefit a motu suo, quod est motus ille confractionis, idem experimur in terebello, calefit enim lignum per foradum, ad hoc cultellus, cui supra cotem fricatur, calefit.

C Diuterea, navis malus propter motum confractionem, quem tempestatis tempore patitur, velociter acceditur. **C** Addiderunt motum localem corpus calefacere, quo est partium illius confractionem, modo ducatur omne impedimentum, nam posito quod aqua confractionem motu confractionem, non caleficeret, quia minima frigiditate impediretur. **C** Sed hoc positio est diminuta, et limitatio non est necessaria, diminuta quidem, quod animal suo motu calefit, cuius partes nec colliduntur, nec conteruntur, nec confricantur. **C** Diuterea, additio friuola est, quod motus confractionis non calefacit corpus, nisi sit aptus calefieri ex sua specie, ideo limitatio vana est. **C** Diuterea, localis motus non est corporis calefactus, nisi partium illius sit celerius confractionis, quod ille sunt confractiones, ut Alexander supplevit. **M**odo aqua quantissimeque velocissime curreret, non celerius confractionem, quod eius partes essent mobiles, unde si aqua moveretur velocitate celi, tunc caleficeret illo motu, et non esset amplius aqua, quod eius partes celerius moverentur quod essent apte moveri. **C** Propterea pretermissa limitatio tanquam non necessaria. **C** Albertus in commentariis huius libri asserit motum localem esse duabus rationibus calefactum, vel quod est partium eius, quod movetur celerius confractionis, quod ille sunt confractiones, hoc pacto calefacit, sic alterando materiam, calorem de potentia ad actum deducit, hac ratione ex confractione duorum duorum corporum emicat ignis, et plumbum confractionem ad aerem calefit. **C** Cuius est eius corporis, quod moveri non potest, nisi ad ipsum mittatur calor, et hoc pacto motus localis animalis calefacit animal, non enim possunt illius membra moveri, nisi per spiritus, et sanguinem ferat calor ad membra. **C** Que positio pace tanti viri dixerim non valet, nam si motus localis calefaceret, quatenus esset partium confractionis, et collisionis, magis quod partes essent confractiones, tunc nec ignis, nec aer a motu celi, quo moventur, caleficerent, patet, quod eorum partes non videntur frange, nec collisere cum semper manent in eorum continuitate, ut experientia demonstrat. **C** Diuterea, si aer confractionem ex motu celi magis quod esset confractionibus, corrumpetur, quia passio magis facta abicit a substantia rei, et sic verteretur in ignem. **C** Similiter modo ignis corrumpere, et ita verteretur in nihil, cum nihil sit in quod verti possit. **C** Diuterea, tunc sequeretur per motum localem nullum corpus calefieri, nisi prius per motum confractionem rarefieret. **C** Confractionem enim aut frangit, aut rarefacit, ergo raritas esset prima qualitas, ut superius fuit deductum. **C** Diuterea, accipio confractionem, et quero, vel est motus localis, vel auctio, vel alteratio, cum enim sit motus, aliquis horum debet esse, non est motus localis, quod questio est cur motus localis calefacit, modo si fricatio esset motus localis, tunc motus localis calefaceret per motum localem, et sic vel redibimus in primam positionem, vel oportet querere de illo, ut prius. **C** Non est auctio, quia tunc non esset, nisi rarefactio, et ita, ut prius, raritas esset prima qualitas, ergo est alteratio, vel igitur prior, vel posterior confractionem, non enim potest esse calefactio formaliter, quia tunc idem esset confractionem et calefieri formaliter, idem formaliter confractionem et calidum, quod concessio queremus cur motus localis est confractionis, sicut querimus, cur est calefactus, que sunt ridicula, si est alteratio prior confractionem, ut coguntur dicere, tunc calefactio non esset prima alteratio, nec qualitas prima esset caliditas, posterior autem calefactionem esse non potest, quia nullum posterius est causa prioris. **C** Averroes vero libro de celo, inquit, quod calidi propius est moveri, ideo est aliquid actu movetur, actu calidum sit, propterea asserit motum localem

N
A
Refutatio
Refutatio
10° positio.
O
3° positio
Refutatio
P
11° positio
Q
D
Com. 4.2
5° positio

A talem per se esse causam caliditatis. **C** Sed hec que dicit Averroes refutantur, primo quidem, quia moveri non est proprium calidi, sed omnium corporum naturalium. **C** Diuterea, omnia corpora naturalia sunt mobilia secundum locum, non tamen omnia sunt calida, neque per motum calefactibilia. **C** Diuterea, posterius non est causa prioris, sed si moveri sit propius calidi, erit posterius ipso calido saltem natura ergo moveri quo est moveri non erit causa caloris, sed calor causa motus. **C** Diuterea, si exponat quod Averroes vult dicere motum esse propius calidi, id est per se causa calidi, quod motus localis est, tunc ratio motus localis esset per se causa caloris, et sic rediret in primam positionem, quare refutamus. **C** Thomas vir doctissimus in libris de celo propter hec asserit, motum localem calorem efficere, quo est primus motus. **C** In quolibet enim genere prius semper causa est eorum, que sunt post in eodem genere. **M**otus autem localis prius est in genere motuum, quare erit causa omnium aliorum, et ita erit causa alterationis, et quod prima alteratio est calefactio, sicut prima qualitas est caliditas, ergo ea ratione que est primus motus, erit causa calefactionis. **C** Obicit autem contra prius hinc Petrus Aluermiata, primo quod si motus localis calefacit, quo prius est, violentus motus qui posterior est, et non prius motus, non calefaceret, cuius contrarium experimur. **C** Diuterea, motus localis in eo quod prius non modo est causa calefactionis, sed omnium motuum, ergo non quo prius est, erit determinata causa caliditatis, quare oportet querere rationem aliam, quare determinatur ad esse causam propius caliditatis. **C** Diuterea, si motus localis esset causa caloris, quoniam solus ille est omnium motuum prius. **C** Diuterea, si motus localis in eo quod prius calefaceret, cum quilibet motus localis sit prior calefactionem, quilibet esset causa caloris. **C** Dec sunt que adnerunt Thomae ad hunc Aluermiata, et alij, et ex his habes commentaria huius libri, que publicantur sub nomine Thomae, non esse Thomae, sed Aluermiate, non enim Thomas scripsit contra diceret tam aperte. **C** His confutatis Aluermiata aliter dicit, asserit enim motum localem esse calefactum non per se, quo motus localis est, sed per accidens. **C** Sed quod per accidens est calefactus, ideo vult localem motum calefacere per accidens dupliciter, primo modo, quatenus est alicuius corporis formaliter, vel virtualiter calidi, ut motus celi est calefactus ignis et aeris, quod est celi, quod est corpus virtualiter calidum, et hoc modo celi motus calefacit omne corpus, quod celi movet illo motu, quo ipsum movetur, modo secundum potentiam ad calorem. **C** Alio modo movetur per accidens calefactus, quatenus est aggregativus, aut unitivus partium alicuius mobilis, quod pro parte est actu calidum, et sic motus violentus calefacit aerem, nam plumbum sua celeritate coadunat partes aeris pro parte calidi, et illas adunando, virtus calidi, que in eo erat, magis vultur, et sic vultur reddere fortiter, ergo motus hoc modo calefacit per accidens, quatenus calidum debile, quod erat in ipso mobili vultur, et ita vniendo fortificat, hoc autem non faceret in aqua, quod in aqua nulla preest caliditas, ideo non potest illa coadunare, vniendo partes aque, cum nulla preest. **C** Decepte emittitur comprobare ex verbis Arist. et Simplicij, ut ipsum legenti patet, quod si contra eum dicas, sit aqua calida, et moveatur in ipsa aliquo corpore velocius violenter eius partes vniendo, quod non calefaciat illa, ubi patet quod potius infrigidabit, ergo falsa est positio. **C** Dicitur defendi, caliditatem aque esse preternaturali, motus ergo violentus calefacit corpus illius partes vniendo, quatenus est illud pro parte saltem naturaliter calidum, ut est aer, vel ignis. **C**

aqua non est naturaliter calida, nec in toto, nec in parte, ideo a violento illius motu non calefit. **C** Et sic hoc positio hoc pacto possit defendi, tamen videtur insufficientis, est enim triplex, et naturalis, et violentus, et animalis, quoniam motus est ex natura, et violento, ut motus, quo animalia moventur. **C** Declaravit autem Aluermiata, quo modo motus naturalis calefaciat, et quomodo violentus etiam, quomodo vero, motus animalis ex his misit calefaciat, non declaravit. **C** Diuterea, nos videmus ferrum calefacere lapidem, et lapidem ferrum, non tantum quod ferrum est calidum virtualiter, vel lapidem, sed illius partes collidit, atque subtiliando, ergo localis motus quatenus est collisionis, esse calefactus etiam. **C** Thomas Aluermiata ergo, et alij vident esse dicendum, quod motus localis calefactus est per accidens, sed quatenus localis motus est, sed ex aliquo accidente. **C** Et quoniam triplex est motus, naturalis, violentus, et animalis, misit ex naturali, et violento, ideo pro Aluermiata dicerem, motum naturalis calefacere omne calefactibile, quatenus est eius, quod saltem virtualiter, vel formaliter calidum, vel eorum, que sunt formaliter, vel virtualiter calida, violentus etiam calefacit per accidens dupliciter, aliquando, quod est eorum, que proxima potentia sunt calida, et partes aut vultur, aut collidit, vultur quidem, si id, quod movetur, fuerit pro parte actu calidum, huius enim partes vniendo, fortificat calorem, qui erat in partibus dispersis. **C** Collidit vero, si fuerit proxima potentia calidum, vel pro parte calidum, nam collidendo extrahit calorem de potentia ad actum. **C** Motus misit, ut motus animalis est calefactus, quatenus est eius, quod moveri non potest, nisi ad ipsum mittat calor, ut superius dictum est. **C** Sed contra hec adsumt dubones, nam partium coadunatio videtur condensatio, sed condensatio non est prior calefactionem, eius sequatur frigidum, ergo non est adunatio partium effectiva caloris. **C** Diuterea, si adunatio non est condensatio, sed motus localis, tunc motus localis esset calefactus, quatenus motus localis talis, et sic non per accidens esset calefactus. **C** Diuterea, omne per accidens reducit ad per se ergo si motus localis per accidens est calefactus, cum non videatur reduci ad aliud, nisi ad ipsam adunationem, adunatio videtur per se effectiva caloris, quod non concederem. Similia argumenta fieri possunt de collisione, prope res hec est dubia. **C** Dicitur ergo mihi primo contra Aluermiata et alios dicendum esse localem motum non esse calefactum specificative quatenus est localis motus, hoc est ut specificat per rationem generis, quoniam tunc in quocumque ponere, calefaceret. **C** Secundo videtur mihi localis motus specificative calefactus esse, quatenus est, aut adunativus, aut collisionis, aut quatenus est calore egeus, hoc ut specificat per rationem specierum, collisionis quidem motus lapidis, et ferri, est calefactus, et ignis generativus, adunativus vero motus, quo adunant partes alicuius debilitat calidi est etiam calefactus, motus animalis, qui eget calore, ad hoc ut animal moveatur, etiam calefactus est. **C** Ostendit autem collisionem, adunationem, et motum animalis esse locales motus, immo species localis motus, et sic motus localis erit calefactus, ut specificatur per aliquas sui species. **C** Tertio videtur mihi nec collisionem, nec adunationem, nec animalem motum esse calefactus per se, quatenus tales, non enim collisionis, quatenus est collisionis, est calefactus, quod sic in quocumque ponere, esset calefactus, nec coadunatio quo adunatio est, calefactus. **C** Nec motus animalis, quo motus animalis est, semper calefactus. **C** Quare sequitur motus localis esse calefactum sumptos esse calefactus, quatenus sunt eorum, que sunt virtualiter calidiorum, ut agentium, et eorum, que sunt proxima potentia calefactibilia, ut mobilia, velocius, que eget calore

E
F
G
H
Quare calefactus.
11° positio.
12° positio.
13° positio.
14° positio.
15° positio.
16° positio.
17° positio.
18° positio.
19° positio.
20° positio.
21° positio.
22° positio.
23° positio.
24° positio.
25° positio.
26° positio.
27° positio.
28° positio.
29° positio.
30° positio.
31° positio.
32° positio.
33° positio.
34° positio.
35° positio.
36° positio.
37° positio.
38° positio.
39° positio.
40° positio.
41° positio.
42° positio.
43° positio.
44° positio.
45° positio.
46° positio.
47° positio.
48° positio.
49° positio.
50° positio.

I pro eorum motu, hoc pacto ferri virtualiter calidum collidens lapide potest proxima calefactibile ipsum calefacit, & sagitta coadunata aere potest proxima calefactibilem, cui ipsa sit virtus calida, illi calefacti motus aialis calefacit aial, qui pro sui motu eget, vt calor sibi p seipso mittat.

Quare p3 motu localis esse ca factu in simplr p accis q2 nec vt motus localis, nec vt talis motus localis, sed vt ceterone eorum quoz est. Si ergo Albertus, & Albertus illis per scriptione, & trurratione velint intelligere collisione, que est spes motus localis, quia partes alicuius in diuersa loca diuidunt, hñ dixerit, q2 non sufficiter. Ad pmañ rñ rone pñe Alberti, dico celli calefacere aere & igne ipm collidendo, nã lz non apparet collisus pñ sensibilitate, reuera est collisus, veruñ nō rñ collisus, lz in aliquibus partibus collidit, lz in quibus adunat, & sic calefit, vt dicemus.

Ad scdam dico q2 aer nō collidit magis, q3 sit collisibilis, lz p3 magis collidit q3 sit collisibilis, q2 tunc oerelictus sue nã nō sic collidit. Ad tertia p3 sol. sol. n. dicitur per motu localez nihil calefieri, q2 tunc motus localis est, nisi collidat, vel adunet scriptione, n. collisio est. Ad quartã dico collisione eē motu localis vt Auer. inq2 tertio libro de celo, & pcedo nec collisione, nec adunatione eē calefactus, q2 tunc tales, sed q2 tunc sunt eoz, que sunt virtuali & prima potest calefactibile, vt dictu est, si fic itelligit Albertus, hñ dicit, sed si p collisione itelligat rarefactione, supius hñ eius postio refutata ē. Secdo que rit vtrū celli suo motu calefaciat igne, & aere supeme regione, & nos, & cetera elnta. Et pmo videt q2 nō calefaciat igne vel aere, q2 aer & ignis sunt fine calidi, solent ignis. P3 terea, aere & igne calefaceret distrabedo partes, & illas digregado, nō nos videmus igne, & aere moueri absq2 tali digregatioe, vt videmus moueri sphaeras inferiores a superioribus nō digregatas. P3 terea, ignis & aer ille sunt calidi elntali per eo nã, ergo nō a motu celli. Cidef. n. vniū q2q2 tale sua p3ia spē, & ita nō ab alio. P3 terea, gñans dat elntis q2itates, q2 pās formā dat accntia p3tia formā, sed motus celestis in vis sphaeris nō generat igne, nec aere, ergo illos nō calefacit. P3 terea, si celli suo motu agit in istis caloz, tūc in alijs elntis, & in nobis nihil ageret, q2 nos nō mouet, vel si ageret p3uatione motus, nisi aliqua effectus posset proficicia a celo mediante p3uatione, quod nō dicerem. P3 terea, tūc ignis & aer in suis sphaeris nō essent nisi calidi, & ita nō fieri, quomā motus nō siccitatem, sed solū calozz efficit.

Ad hac q2nē quidā legētes verba Arist. superius superficiali, dixerūt celli suo motu calefacere, & exccare ea elnta, que ipm motu mouet, vt igne & aere supme regione. Lz n. celuz motu moueat ignem & aere in illis generabit caliditatem, & siccitatem. Sua vero imobilitate hoc est, q2 nō mouet cetera elemēta, in ceteris generabit alias qualitates, vt humiditatem & frigiditatem. Imaginationē enī (vt Arist. supius dixit) ea, que sunt sub celo esse vt mām in quasunt potētia ille qualitates, celum per sui motu, & imobilitatem esse, vt agens, & ita dicit celli il las agere sui motu, atq3 imobilitate pro ratione potentie passi, & nō modo primas qualitates, sed que has sequuntur, quales (vt inquit Alexander) sūt frigiditas & visudo, asperitas, & lenitas, & id genus. Modus autē quo calefacit ignem & aere, disputatus est, q2 dicitur est celli illos calefacere quatenus mouet illos, motu digregatioe. Mouendo. n. illos circulariter, quo motu nō sunt apti moueri, illos digregat, & ita calefacit, alias q2itates efficit pro rone potentie passi sua imobilitate, q2 illos nō mouet. Quā pñem Alex. sequi videt, vt superius diximus.

Sed hec postio sic nūde prolata est dubia, q2 agens

per actionem priuatiuaz nullius effectus videt esse causa, nisi priuatiu, ergo si suo motu, qui est actio positiua, est causa caloz, p3uatione motus nullius positiue qualitatis videt esse causa. P3 terea, agēs est causa elntozum & accidentiū, que eozū formas psequunt, vt dictu est, ergo non celli, nisi, vt agens vlt. P3 terea, hoc videtur mihi q2 hec postio Alexandri potest vno modo exponi, celum esse causam elementozū, & zozū qualitatu, que illis cōpetunt fm nã calidozū quidē & siccitū per motu frigiditatis autē & humiditatis per p3uatione motus. Ceteri ipsuz esse illozū cām effectrice pōt duplr itelligi, aut de nouo illa gñando fm totū, aut de nouo illa gñando fm partes.

Et rursum si itelligitur ipsuz esse cām effectricem de nouo illa gñando fm partes, potest duplr itelligi, aut vt solū sit causa, aut vt aliqñ sit illozū causa. Sic diceret, celli non esse causas generationis elntozū fm totū, nec per motu, nec per quiete, q2 de nouo illa nō generant fm totū, bene tamē potest esse causa eozū p3eruan fm totū. Motu n. calida & sicca p3eruat in sua totalitate, imobilitate p3eruat frigida, & humida. Si autē itelligit celli esse illozū cām fm partē de nouo illa gñando, bene pcedi pōt, q2 est causa aliquādo motu gñatiua calidoz & siccit, q2 motu leuificat aliquas aere partes, & ille ascēdit in regione ignis, & vertunt in igne, aliquādo motu grauificat aliquas ignis, & ille trādunt ad aere, & ibi in aere p3eruant, verū non solū ipm celli suo motu est illozū causa, sed aliquādo cōcurrūt particularia agētia. P3 terea, sua imobilitate alia atq3 alia aliqñ aquā, aliquādo terrā generat. Et n. imobilitas nō semper eadem, sicut nec motus.

P3 terea, suo motu aliquas ptes aere, que p3 erāt p3elate distrabedo calefacit, & etiā aliquas ignis, & ita p3 partes caliditate efficit & siccitatem, fm totū illas p3eruat. Sic itelligēdo verba Arist. & Alex. pōt postio tolerari.

Aliter dici pōt, & ad mentem Auer. libro secūdo de celo, q2 duplex est caliditas altera celestis, & hec causat motu collisio, vt distractio in aere & igne, qui circulari motu in vis sphaeris torquent. Alia elntaria, & hec datur elementis ab agente. Simili modo duplex est frigiditas. Altera celestis, & hec causat per p3uatione motus, elntaria. que nō mouentur celesti motu, frigeant p3uatione calozis celestis, & hoc pacto frigiditas nō est qualitas positiua, sed p3uatiua. Alia ē frigiditas elntaria, & hec est positiua, & p3equitur formas elementozū. Simili rone, & siccitas, & humiditas est duplex, est n. siccitas celestis, que mediante motu fit in elemento, & humiditas celestis, que mediante imobilitate exozit. Sic dicerem qualitates tales elntarias fieri in elntis ab agētibz particularibus, & aliquādo a celo, vt ab agēte particulari, nam licet celli sit vlt agens ad oēs actiones cōcurrans, & vlt agēs, efficit aliquādo agēs particulare generis elemētū, vt dictu est.

Celestes vero fieri a celo pro ratione potentie passi, nam caliditatem & siccitatem efficit in igne, & aere motu, & ad eas sunt in potētia, imobilitate vero efficit frigiditatem & humiditatem celestes in alijs elntis, q2 illaruz sunt apta.

Doc modo exponēdo p3 elnta esse duplr qualia, vno modo accitrali celesti qualitate talia. Alio modo nãlter, elntaria qualitate talia. Tunc ad rōnes p3 sol. Ad p3iam. n. dico ignem & aere esse summe tale elemētarys qualitibus, sed accidentialiter sunt tales fm partes, & fm tota conferuant tales. Ad scdam patuit sol. collidunt. n. partes insensibiliter sphaere celestes nō, q2 nō sunt calozis capaces. Ad tertia p3 sol. ex his, que diximus.

Ad quartã sūt. Ad quintã p3 sol. etia ex dictis, agit n. alias q2itates p3uatione, q2 nō sunt effectus positiui.

Ad vltimū patet solutio, nam motus etiā & rōnat, quia est illius

N Dubl. 3 po sitionem.

Expō opinia.

alexandri

albarnie

tepbatio

P

2º dilucida tio.

solu. 2m. vii pñ

Q Dilucidaº

Elnta duplr qualia.

3º qd. **A** est illius siccitatis capax. Tercio querit vtruz sol suo motu magis calefaciat ceteris stellis, vt ceteris sphaeris. Et videt q2 nō, q2 sol nō mouet velocius luna, cum luna in mense completuam reuolutionē sol in anno, ergo vt magis lunam suo motu illa calefacere. P3 terea si sol moueret ignem, & aere ipsos calefaciēdo moueret lunā, ipsam calefaciēdo, vel moueret extremū non mouendo mediū. Alexander in cōmento rñdet, solem suo motu pñuere caliditate ad sphaeras ignis & aere, nō influēdo illas ad sphaerā lune, imaginat. n. ex motu solis nasci vim calefactiuaz, que pueniēs ad sphaeras ignis, & aere illos calefacit. Lunaz autē non, q2 non est illius capax, neq3 est incōueniens aliq3 agens posse agere in extremū alia actione, modo aliqua alia agat in mediū, vt topedo piscis agit stuporem in manus piscatoz, quem non agit in rētia, agit tamē in rētia aliam occultā qualitatem, & hoc sufficit. Danc opinione Aluernata approbat, dicit enī tūc esse ab rōne meli alterare hec inferiora sū aliquem modum mediante sphaera lune, que non alterat ea alterationis specie, qua extremū alterat ipsa. Alterat enim lunam ad lumē, q2 habet virtutē calidi. Alterat autē inferiora ad caliditatem mediāte alteratione luminis in sphaera lune recepta. Et lz hanc positionem per pulchre Auer. scdo libro de celo refutat, tamē argumētōz contra hanc pmo ex eo, q2 nos nō loquimur de alteratiōe facta per lumen, sed per motu, sol enim calefacit aere & igne suo motu, & magis q3 ceteris sphaeris, q2 sphaera solis est sufficenter p3uatiua elementis illis, & sufficenter veloc, ergo Aristoteles vult solem hec alterare suo motu, & nō suo lumine. Errat ergo Aluernata, quū de motu trāseat ad lumen. P3 terea si suo motu alterat ignem, et aere, aut alterat illos mouendo, aut illuminādo illos, si mouēdo illos, habeo cōtra Aluernitaz. Si illuminādo illos, tunc nō calefaceret, cum lumen non calefaciat, nisi reflectione facta ab opaco demō, vt Arist. autumat. At reflexio nō peruenit vsq3 ad mediā regionē aere, q2 tunc inus ad suprema. De hac materia ego multa dixi ad mentem Auer. in scdo libro de celo. Tunc vbi illis non me obligando, dico aggregatū ex oibz orbibz suo motu calefacere ignem & aere supeme regione, hoc est illos motu diurno mouēdo. Aggregatū enim illud quasimū cor pus existens unitate p3imū motozū, a quo totum diurno motu mouet seipsuz mouēs aere & igne raptu quodā superius declarato, & posterius declarādo mouet, & quo motu crassiores illoz partes digregant, atq3 collidunt, & inde calefit de nouo magis q3erant, partes vō ceteras in eazū caliditate p3eruat. Et hoc sequit nullū orbē seorsum ab alijs de per se illos mouere, et ita nec sphaera solis seorsuz de per se illos mouet. Quod hñ Arist. dicit solis sphaerā magis hos rapere atq3 mouere, & ita mediante illo motu illos calefacere, hoc dicit, vel quia arbitratur p3imū motozes esse in toto aggregato per se, p3incipaliter vō in solis sphaera, quā mouendo p3incipaliter ceteras mouet, etiaz sphaeras ignis, & aere mouēdo, & ita dicit Arist. solis sphaeraz illos mouere, & mediāte motu illos calefacere, p3 terea q2 motus motor: mouet p3incipaliter sphaeram solis, & motu raptus ceteras oēs, et superas & inferas vsq3 ad aere. Vel hoc dicit attributiue, quia lz totuz aggregatū moueat illa elemēta, tamē attribuitur sphaere solis hic motus, quatenus fm mediu, sufficenter qdem veloc, & sufficenter p3uatiua. P3 terea actio p3incipalis para totius aggregati, cui vt quo omnia actio attribuitur, veluti cordi. Der hec patet solutio, ad p3iam quidem, quia Arist. loquitur in motu diurno, & non in motu proprio, modo tali motu velocitaz mo

uetur sol q3 luna, quia aliquis punctus in eo describit maiorem arcum, q3 aliquis punctus in sphaera lune mouetur, propter eandem causam tardius alio, quia aliquis punctus in sphaera superioribus describit maiorem arcū circa centrum mundi in eodem tempore q3 aliquis punctus in solari sphaera designatus. Ad scdam patet solutio, solem in sphaera sphaere solis, & sit p3imū, mouet sphaeram lune eodem motu, non tamen illam calefacit, quia non est calefactibilis, nec partes eius sunt digregabiles. Quarto querit vtrum celum alias qualitates agat in nobis, & positiuas, scilicet caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & siccitatem, & alia que has consequuntur. Cidetur enim q2 non, quia motu, vel imobilitate illas agere non potest, nisi celestes sint, vt diximus. Et nos videmus qualitates illas elementarias exoziri, q2 alio instrumento illas agere, non lumine quia cum ageret in partes propinquas fortius tunc prius reciperet illas partes huius superiores. Simili ratione nec influentia, quia illa non datur, & si datur, erit de illa, vt de lumine, ager enim fortius in partes propinquas, q3 in remotas. Dicendum celum illas agere lumine, vbi accipimus p3imo elementarias qualitates posse ab agentibus diuersis genere fieri, caliditas enim elementaria fit ab igne, & sit a celo mediante lumine, vt patet in speculis. Secūdo accipio celum has agere pro passi capacitare, ideo lumen receptum in aliquo agit caliditate, si illud est capax illius tātuz, agit frigiditate similiter, & agit oēs si est aptum oēs recipere. Tunc dicerem stellas agere per eazū lucēs, nam lz lumen vt lumen calefaciat in subiecto apto, tamē vt tale lumen, vt saturniuz vel martiuz calefacit, vel in frigidat, lumen enim vt saturniuz est frige factiuuz, vt martiuz vltimuz, vt alterius stelle alterius pductiuū, et q2 aer nos cōtinēs est capax recipere oēs illas q2itates, iō in aere nos p3intēte stelle suis luminibus oēs elntarias q2itates agūt. Quia vō aer supeme regioz, & ignis nō sunt oīuz qualitatu capaces, iō eas agit lumē in illis, quaruz capaces sunt. Dixit enim Aristoteles hec ē vt materiae, stellas vō, vt agentia. Ille enim in suis lucibus omnes formas continent, hec in suis potentis eadem habent, & quia aer nos continēs est capax recipere omnes, ideo stelle suis luminibus, que defuunt ab eazū lucibus, omnes has efficiunt in ipso. Et quidem variabiliter p3out variuz configurationibus variantur stellaruz lucēs. Sed dices si illas agit lumine, tunc stella in angulo noctis nihil ageret in genitura, quomā nō penetrat lumen terram. P3 terea tunc vermes nō possent generari in visceribus terre, cum ad illa lumē non penetreret ergo nec caliditas ad illa penetrabit. Peripatetici dicerent stellas subterraneas non agere in genitura, quia eazū lumina ad illas non penetrant. Vel dicere possunt stellas subterraneas illuminare superficiem terre, veruz lumen postea producit quendam effectum insensibilem qui penetrat vsq3 ad locum rei genite. Simili modo vermes generantur in visceribus, quia lz ad illa non penetrant lumina, lumen postea efficit caliditatem, que per p3ez post partem peruenit vsq3 ad viscera, que lz sit pauca, tñ sufficit pro gñatione illoz animaliuū imperfectoz. Ad p3imū p3 solutio, motu enim celum non efficit qualitates nisi in eis, que mouet, imobilitate efficit illas priuatiue. Lumine omnes pro ratione capacitatis passi, rñ vō cōtra hoc soluta est. Quinto querit a quo mouetur ignis, & aer in suprema regione, & lz de hoc superius non flemel disputauimus, tñ vt Blato inquit, idē sepe dictū, modo bene dictum sit, placebit. Blatus parmēsis, & Albertus asserunt celum nō trahere ipsuz igne vel aere p3

q2 2º

solche ad rone

G

H

q2 3º

solu. 2m. vii p3

Aones ali quorum. **C** Sunt q idē rōmib⁹ pbat, nā cum vapor non sit mistum, oē.n. mīstū ex qtuor elntis pstat, at vapor, vt supponit ex qtuor elntis n̄ ē, erit ḡ simpler, vel igit vapor erit terra, vel ignis, vel aer, vel aqua, nō.n. est terra, vel ignis, cum vterq siccus sit, at vapor siccus nō est. Quod vero nō sit aer, p̄ q, qd est maxime aer medie regionis, 7 sic semp aer ille stare sub forma vaporis, 7 ita semper esset in ppetua gñatioe aquaz, qre nūq̄ est ips ferent. **C** **P**reterea. Si esset ille aer, vel alter, nunq̄ descēderet. At videmus vaporē remoto p̄hibēte. r̄ ad p̄solarib⁹ illum detinentib⁹, mox descēdere. **C** **O** dem obseruationib⁹ p̄suadent, videmus enim cū aqua feruet, in operculo rores effici, qd ē nō p̄t, nisi qd ab illa aqua eleuant vapores, qui sunt aq. **C** **P**reterea videm⁹ argētuz viūū, cum in illa exferuet, euaporari in operculo, nam remoto calefaciēte, in illo re manet argētum viūū. **H**ec aut nō essent, nisi qd eū uaporans ab aliquo, est eiūsdē nature cū eo, e quo euaporat. **C** **P**armēsis in quōe distinguit de nā, qd aliqñ accipitur pro cōplone, vt medie samunt, aliqñ pro forma, 7 sp̄e, vt sumūt p̄fici, tūc post multa, asserit nec vaporem esse de natura aque, nec exhalationem esse de nā terre, si nā accipit pro cōplone, qd vapor est cōplonalr calidus, atq; humidus, aqua vō nō, ḡ frigida, exhalatio vō calida, terra autē frigida. **S**in autē natura accipit pro sp̄e ac forma, vapor est aqua, qd substantiālr est aqua, cū sit eiū subtile, cū enim vapor euaporat ab aquis, subtile est aqua, qd pin gue est, remanet, 7 tunc asserit vaporem esse subalr frigidū 7 humidū, qd est subalr aqua, exhalationē eē subalr frigidā 7 sicca, qd est substantiālr terra. **C** **S**ed hec positio fōta se vera est, si bene intelligitur, tū modus dicēdi non puenit, qñ cōplo arguit formā, danē enī forme pro meritis materie, 7 meritis cōplexio est, ergo vapor nō p̄t dici cōplexione differēs ab aqua, 7 forma dici idēz, qd aqua. **C** **Q**uare dōm arbitroz, vaporē 7 aquā substantiālr esse idem, solū differre accitralr, similr exhalationē 7 terraz, declarari quia vapor est accidentāl calidus, quatenus a radys solis ipm generatib⁹ daf ei caliditas, tanq; a p̄ncipi quo extrinsecō. **E**st aut nāliter ac subaliter frigidus, qd si remoto p̄hibēte, hoc est radys solarib⁹ relinqueretur lue nāe, vt cū ponit in media aeris regione, ad quā radiozū reflexio n̄ p̄tingit, mox ad naturalē frigiditatē reducet, qd rōne fore subalis eius, est nālr frigid⁹, ergo aqua 7 vapor differūt accidentāl, 7 sunt idē subaliter. **C** **E**x his p̄t ad bonū reduci positio **P**armēsis, cū emī dicit vaporē differre cōplone ab aqua, si per cōplonem intelligit accidentalem cōplonem, vera est, nam vapor est differēs ab aqua, sicut aqua calida subtilis ab aq subaliter frigida pingui. **S**in aut per cōplonē, intelligit nālem cōplonem, non placet, qd cōplexio naturalis semp arguit formam. **C** **A**luerniata vō quasi in idēz incidit, asserit. n. vaporēz, 7 aquā esse eiūsdē sp̄e, differre vō fm accitales dispositiones, quatenus vapor est accidentāl calidus, 7 accidē taliter sursum mobilis nālr vō frigidus, 7 deozum p̄tens, remoto. n. impedimēto, calefaciēte, vt p̄tote reflexioe radioza mox reducit se ad nāle frigiditatē, 7 ferē dorūū. **C** **E**x his seq̄ ita esse de vaporē, sicut de aqua calida le uigante, vt. n. aqua cū bullit, ei⁹ subtile leuigat, 7 trāsit in aquā vaporozū, vt apparet in operculo, vbi remotota calefaciente, aqua n̄ sit, sic ex aquis euaporat vapor, qui est aq subtilis calida p̄tēs sursum, 7 sicut illa aq remoto calefaciente, mox intrigidat, 7 grauitat, sic vapor remotota reflexione radioza, mox frigidus fit, 7 descēdit, vapor ergo est aqua subalr, solum differēs accidētalr ab illa, sili rōne d̄ exhalatioe est dōm. **C** **T**erum d̄ exhalatioe v̄ qd non parua, naz exhalatio a terra eleuat per reflexos radios,

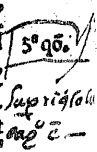
sicut vapor, ergo sicut vapor redit ad dispōnem suā, cūz puenit ad locū, vbi radys n̄ reflecti d̄ finit, sic debet exhalatio redire ad suaz, 7 ita mox descēderet, 7 nulla trāstret ultra mediā aeris regionē, em̄ p̄positū docet obfauatio. **C** **E**t dōm qd radioz actio in eleuādo exhalationē a terra multo magis pollētiōz est, qm̄ in eleuādo vaporem ab aquis, nam subiectū in qd agit, est durius, hac rōne fit vt impressio calitatis 7 leuitatis longe magis facta sit exhalationi, qz vapor, p̄tete exhalatio ultra mediā regionē ascendit, ad huc stans sub foza terre. **C** **H**is sic dilucidatis, ad p̄mā p̄ solo, est. n. vapor calidus accidentaliter, nālr vō ac virtualr est frigidus. **C** **S**ed p̄tra, qd tunc cūz caliditate 7 leuitate intēns stare forma aque, qd fm bec vapor est aqua, 7 tūc intēse calidus, 7 leuis. **C** **R**ecentiores dixerunt hoc nō esse ab rōne, qd fieri p̄t, vt aque forma sit cū dispōnib⁹ sibi d̄isōu emētib⁹, cū quibus nō possēt introduci, et ita stat cū caliditate 7 leuitate intēns, cū qd nūq̄z introducēt. **C** **S**ed ad huc dices, qd vapor gñaf cū istis, ergo foza aq cum his introducēt. **C** **E**t dōz ad huc qd vapor nō gñaf corrupta aq, sicut nec aqua calida fit corrupta frigida, sed vapor fit per segregationem 7 subtiliationē, 7 quidē nō corripit aq, sed p̄ior aq mutata in calidiorē 7 leuiozē subam, quā p̄i⁹ bēbat. **C** **A**d scdā dōm exhalationē subalr esse de natura terre, quia q̄diu est exhalatio, tādiu est terra rara 7 leuis. **D**icit autē de natura ignis fm denoationē, quatenus accidētalr est calida. **C** **A**d 3^{am} p̄ solo, nam exhalatio et vapor sursum mouent nō rōne forme subalis, sed rōne accidētalr cōplonis. **C** **A**d 4^{am} dōm fumum nō eleuari a ligno, sed a gbusdam vaporib⁹ crassis, qui nō de ligni vera millione erant, ḡ erant imbibiti intra porositates ligni. **C** **A**d 5^{am} dicendū vaporem qui eleuat a carne mortua, non eleuari a carne, non enī caro mortua est caro, sed aliquid eiūdem speciei cūz eo, e quo eleuatur. **S**imiliter rosa extra plantam non est rosa, sed eiusdem speciei cum aqua, que ab ea infillat. **C** **C**iel forte dicendū est de his, vt dictum est de fumo, qd generat a ligno, nam sicut fumus non ē lignum, sed aliquid in ligni porositatib⁹ contentū, sic vapor nō est caro, 7 aqua nō est rosa, sed aliquid in illis contentū, qd per rarefactionē trāsit in alia accidētalē dispositionē. **C** **I**n sup querūt vtruz ex elntis superiorib⁹ possit aliqd fieri, qd est eiūsdē sp̄e cū eis, oēs asserunt id fieri posse, verū alia rōne, sit. n. ex elntis inferiorib⁹ vapor 7 exhalatio via rarefactionis, ex elntis vō superiorib⁹ via cōdensationis, vt enim aqua via rarefactionis trāsit in aere, et ante qm̄ in aere venerit, rare fit ad huc ipsa manēs sub foza aque subali, ita p̄tra aer via cōdensationis trāsit in aquā, 7 ite qz in aquā venerit, ad huc ipse manēs aer, cōdensat, ḡ vt ex aqua fit aliqd eiūsdē sp̄e cūz aqua, qd d̄ vapor, ita p̄tra ex aere fit aliqd eiūsdē sp̄e cūz aere, qd est aer densus, 7 d̄ci p̄t vapor alteri⁹ rōmō. **S**ili rōne de terra 7 igne, vter qz. n. in alterū trāsit. **C** **C**ōfirmat hoc obfauationes, nam ex aere intra cōcauitates terre cōtēto aliqñ eleuat quedā pinguis mā p̄tēs caueruas terre ne d̄t vacuū, que ob terre frigiditatē bec mā cōdensat, 7 trāsit in fontes, que ante qz aqua sit, eiūsdē nature est cū aere. **C** **P**reterea pp frigiditatē māz illā p̄pellētē ipsa crassioz facta mouet de loco ad locū, qd cū nō possit egredi extra terrā, ipsam fortimotū p̄pelles, terremotū efficit, vt d̄ce mus. **C** **Q**uerunt vtrum exhalatio, 7 vapor generent ex elemētis inferis per corruptionem illorum. **E**t v̄ qd sic, qd vapor est mistū imperfectum, omne autē mistum sit ab elemētis illis p̄i⁹ corruptis, igit vapor et exhalatio fiunt ab elemētis inferis p̄ius corruptis. **C** **L**ōtrariuz p̄bat v̄m̄ in p̄mā qōne, diximus. n. vaporē esse de natura aque,

Nositio **A**lbertilli. **A** aque, exhalationē vō d natura terre, ergo nō generatur ex illis tanq; ex p̄ius corruptis. **C** **A**lbertillus nō ignarus peripateticus asseruit vaporē fieri ex aqua p̄ius corrupta, exhalationē vō ex terra et p̄i⁹ corrupta. **C** **I**magine autē vaporē differre ab aq cōplone, 7 sp̄e. **C** **O**plone qd ē, qd est calidus 7 humidus, sp̄e vō, qd forma vaporis differat a forma aque, cū em̄ agens calefaciēs, et leuificās agit in aquā, adeo eas rarefacit, 7 leuificat, qd corrūpit formā aque, 7 in ei⁹ mā introduceit formā vaporis, qd differit sp̄e, 7 cōplone a foza aq. **S**imili rōne asserit de ipsa exhalatioe. **C** **H**ac pōnē p̄bat, qd vapor stat cum tāta raritate, ca litate, 7 leuitate, cū quātis forma aq stare nō p̄t, ergo vapor stat cū tāta raritate, caliditate, 7 leuitate, cū quātis foza terre flare nō p̄t, ergo nō fit nisi ipsa terra p̄i⁹ corrupta. **C** **E**t enā dōz pōnēs quā p̄mā qōne dilucidauim⁹, dicam⁹ qd vapor est aqua ad tāta raritātē redacta, cū quātā stare p̄t foza aque, ad tāta caliditatē, cū quātā stare p̄t foza aq, ad tāta leuitatē, cum quātā stare p̄t foza aq. **C** **E**t hūc p̄t, est, qd foza stare p̄t cū aliqb⁹ dispōnib⁹, cū qd i materia introducū nō p̄t, si qdē minorareq̄nūf, p̄ cōseruationē forme, qz p̄ gñationē. **C** **Q**uare imaginandū est calefaciēs agere in aquaz nō ipsaz corrūpēdo, ḡ ipsaz rarefaciēdo, calefaciēdo, 7 leuificādo, eozūq; quozūq; stare p̄t foza aq in mā, 7 ita tunc p̄t dicere vaporē fieri ex aq nō qdē p̄i⁹ corrupta, ḡ p̄i⁹ mutata ad accitales dispōnes, cū qd p̄t stare foza aq. **S**ignū autē, qd remoto calefaciēte, s̄ reflexione radiozū, mox redit ad p̄ores dispōnes, sine ei⁹ corruptioe, sili mō 7 de exhalatioe dicat. **C** **P**er bec ad rōnes, supponit enī falsum, nō enī exhalatio, neq; vapor mistū ē, ḡ elemētum simplex alteratū in accitib⁹, vtrū vō sit mistū imper fēim, statiz d̄ceat. **C** **R**ursus q̄rit vtr oium meteorologicarū im p̄SSIONū mā sit vapor, vel exhalatio. **E**t p̄bam⁹ qd nō, qd nec exhalatio, nec vapor aliqd ē, nō enī mistū, qd tūc eēt ex elemētis, nō sē elnta, qd tūc ex eis n̄ fierent immediata mista p̄fecta, vt aialia, qd in media regione ab eis fieri v̄nt, nec sūt p̄cipua vel cāe hoz, essent. n. mā 7 foza simplices, igit nihil sunt, 7 ita nec cause materiales eē p̄t rep meteorologicarū. **C** **P**reterea venti sūt, nō ab exhalatioe, qd v̄t est frigidus, 7 siccus, exhalatio vō calida nec a vaporē, qd vapor est humid⁹. **C** **S**ilr nix 7 grādo sūt, 7 neq; ab exhalatioe, nec a vaporē, cū vtrū 7 grādo sint frigidē, exhalatio 7 vapor calidi, igit vtrū hos opz ad dēre alias māz, ex qb⁹ bec sūt. **C** **P**reterea. Si exhalatione fieret flāma vel aliqd tale, in eodē essent due foze. i. foza flāme, 7 foza exhalatiois. **S**ilr nec ex vaporē fieri aliqd p̄t, essent enī due foze in eodē. **C** **P**reterea. Si exhalatio 7 vapor essent, cū non sint, nisi in regione aeris, tūc duo corpa essent in eodē loco. **C** **L**ōtrariuz asserūt **A**rist. **A**lexā. 7 **Z**uer. ceteriq; expositores, hi enī uoluerūt ignitariū qdē oium materiāz eē exhalationē, aqueariū vō vaporē. **C** **I**so declaratioe igit p̄tio dicam⁹ de n̄ero materierū, nam sunt qz rep meteorologicarū in gñe māz duas esse directē, in sp̄e vō qtuor, in gñe qd sūt exhalatio, 7 vapor, 7 qz exhalatio, que a terra ipsa spirat, altera est calida 7 sicca, equa flām meip̄e p̄ficunt, altera frigida 7 sicca, equa vēti emerunt, 7 vapor, qui ab humidis exhalat, alter est frigid⁹ et humidus, e quo pluuie 7 id gen⁹ exoniunt, alter calid⁹, 7 humidus, e quo aerea nascunt, ideo in sp̄e quatuor eē asserūt, cūz opinioem **A**lberti, 7 nō nullimoz fuerunt. **C** **E**t qd ez male, cum. n. exhalatio, 7 vapor sp̄irent a calido, nō nisi calidē p̄nt, 7 cū exhalatio sit terra ad summā raritatem deducta, non nisi sicca est, vapor vō humidus, qd est aqua, cum calido enim stant 7 humidum 7 siccum.

Preterea omne frigidum est graue, ergo nec vapor, nec exhalatio, q̄ frigida est, sursum peteret. **C** **P**reterea vapor est aqua, vel igit in suanā dispōtione existens, vel alterata a calido leuificāte, n̄ est aq in sua nāli dispōtione existēs, qz tunc nihil differit in eā calidum leuificāte, esset etiā in suo loco naturali, ḡ ē aqua calefacta, leuis, 7 rara, quare erit calidus, propter agens, 7 humidus, qz ē aq, 7 de exhalatione s̄lr dicat. **C** **A**risto. igit 7 **A**lexan. duas tñspirationes 7 in gñe 7 in specie esse asserunt, alteraz calidā 7 humidā, qd substantiālr est foza ad tantā raritatem deducta, cū quātā stare p̄t forma aque, bec quia ē aqua, humidā est, qd vō in ipsam egit calidum leuificans, calida est, 7 leuis. **C** **A**lterā vō calidā 7 sicca, qd fm suam est terra ad tantā raritātē redacta, cum quātā stare p̄t forma terre, 7 qz in ipsam egit calefaciēs 7 leuificans, tō est calida 7 leuis, qd vō est terra, est sicca, p̄mā tñ vapor, scdā exhalatio. **I**so aut bec distinctio, naz minorā nō sufficiunt pro gñatioe rerū meteorologicarū, plura bis super sūt, quare bec due sufficiāt. **C** **E**t de gñatioe iparū agamus, 7 p̄tio qd terra ḡ p̄latonē ḡ tres sūt cortices, sūt crustas circa mundū mediuz cōcentricas, p̄mā, qd nobis proxima est, ex aqueis 7 terreis mista est, scdā vō sub hac est terra atq; mineralis, in qua metallozū mineræ sūt, tertia ad huc sub hac est purio terra cētralr tartarea, vt in **T**imo colligit. **C** **S**ecdo accipiam⁹ hāc trisectā terrā corpus eē admodū porosum, p̄ cuius poros nō alr flum exēit qz per corpus aialis meat⁹ sūt, rez hāc obseruatio docet, siquidē in canis ipsis locis sepe spectant flumi. **C** **T**ertio accipiam⁹ actioe solis, 7 stellaruz de illo misto ex aqueis 7 terreis aliquas rarecop ptes, 7 aliq; aqueoz rarefieri, docet s̄lr vō, nā calidi p̄ se est corpus rarefactioni aptū rarefacere, frigidū vō cōdēre. **E**x his seq̄ modus, quo māe be generent, cū enī sol 7 de gñatioe iparū agamus 7 aqueis est, calefaciūt aqueoz ptes, rarefaciēdo, calefaciēdo, ac leuificādo vapores efficiūt, qui p̄ meat⁹ exēz tes sursum attollūt. **N**ō exozites vō, ob terre dēstitudinē, in fontes p̄uertit v̄nt. **C** **T**erreo vō partes rarefaciēdo exhalatioes faciūt, que si per poros exēit, sursum p̄tūt, si terre dēstitudine itra viscera ei⁹ claudunt, terre motus inde v̄suntur. **C** **N**olo tñ ignozes vapores fieri posse ex terreis, nō intra terrā aqueoz p̄tineant, 7 ex aqueis, a maritimis. n. aqueis vapores subtolli nemo est, qui dubitat. **C** **S**ilr exhalatio fieri p̄t ab aqua, nō in aqua est aliqd terre sit, ex terreis aut fieri nemo est, qd ambigit. **C** **E**t de cōplone trāsigam⁹ **A**lbertillus vaporē asserit calidum et humidū, exhalationē calidā 7 sicca, imaginat. n. hoz esse cōplices cās eē solē 7 stellas, qd v̄tue calidē sūt, materias vō corpa terrea, atq; aquea, solē 7 stellas eē agētes cās, superius expositū ē, ḡ aquea 7 terrea māz hoz asserit nō cōp̄sitionis, ḡ alterationis, nā calidū terrea calefaciēs ad tantā raritātē illa reducit, vt eoz foza corrūpaf, 7 exhalatiois foza in mā fiat, vt p̄tra disputatioe dixim⁹, calefaciēs vō aquea s̄lr illa corrūpēdo gñat in eoz mā vaporis formā, 7 qz agens passō actiua qualitatē s̄bet, mā vō passiuā, ideo exhalatio 7 vapor ab agētib⁹ calitatē a materije vapor hūiditatez, exhalatio siccatē h̄nt. **E**rit igit vapor calidus, 7 hūidus, exhalatio cala 7 sicca. **C** **N**os vō bec eadē de ipoz cōplone sentiētes, dicebam⁹ vaporē esse humidū, qd est fm substantiā aqua, exhalationēz siccam, qd fm substantiā est terra, est vō vapor calidus 7 leuis, 7 exhalatio calida 7 leuis, qz calefaciēs agens in terrea 7 aquea illa rarefacit, calefacit, 7 leuificat. **Q**uare vapor erit calidus, rarus, leuis 7 humidus, exhalatio rāra, calida, leuis, 7 sicca. **C** **S**ed quere exhalatio rāra abigne, v̄luti sit a terra, 7 vapor ab aere v̄luti sit ab

Obseruationes. **K**ue bla si p̄mēs de nā 7 cōplone exhalatiois vaporis. **L**oreptio positionis. **L**ō p̄p̄ia. **R**eductio p̄onis. **Q**ue aluer niata dicit. **M** Dilucidū excerptū. **D**ub⁹ pul chad sine motus.

F **T**ō p̄p̄ia. **F** **D**esp̄ratio nō gñatioe. **G** **N**ota. **D**e p̄plone vō **A**lbertilli. **H** **T**ō p̄p̄ia. **D**ub⁹.

De n̄ero materiez p̄mā p̄o.

Refutatio

I aequis. ¶ Quidam dixerit q non quia ignis exhalatio
ne aer vapor rarior est, & q calidi est rarefacere, id ex
igne exhalationem facere non pot, nec ex aere vapor em.
¶ Sed tra. qz is via rarefactionis fieri non pot, fieri pos
sunt via condensationis. ¶ Quidam dixerit bec referri posse
aut ad motum aut ad agens, si referunt ad motum, fieri pot
ex igne exhalatio via condensationis, & ex aere vapor eade
via. ¶ Defectu vo agens non fuit, qm sol non nisi rarefa
ciendo agere pot. At ignis exhalatione, & aere vapor rarior
est. ¶ Sed hoc friuoli est, qz vigere potest constellatione
condensatione, ex qua ignis poterit condensari, & aer, vt Arist.
superius notauit. ¶ Alij vo dixerit bene ex vapore fieri
posse aerem, no cōtrario, qz vapor est qd dā mistus ex duo
bus elementis. scilicet aq, & ita via resoluōis ex vapore fieri
pot aer & aqua, cōtra vo minime, qz ex vo elemento mi
stus no fit, no eni ex solo aere fieret. ¶ Similiter exhalatio
est mistus ex igneo & terreo, ideo resoluī potest ad illa, ex
nullo tñ illos eosum fieri pot. ¶ Et minime hoc placet,
non enim vapor vel exhalatio mistum est, sed vapor est de
nā aque, exhalatio de natura terre. ¶ De motu vo dubi
tant, nā cuz exhalatio de natura terre sit, vapor vo de na
tura aque, & bec grauias fuit, non vñ naturaliter moueri
sursum. ¶ Dixerit nonnulli bec sursus moueri motu tra
iecto, qz a stellis ipso sursus trahant. ¶ Sed hoc nō vñ
dicitur, nam vt Auer. ingt. 7° p^o physicoz, tractum ad trahē
moueē, aliter quiet scilicet nūquā, nō pstat vaporē vltra aeris
mediam regionem non ferri, nec exhalationem vltra ter
tiam. ¶ Aliter ergo dōz, naturalitate motu referri posse,
vel ad formā substantialē eius, qd moueē, vel ad instrumē
tū quo moueē, si nālitās motus referat ad formā, sic mo
tus quo exhalatio, vel vapor sursum fertur non enālis,
qz forma exhalationis est forma terre, & vaporis for aq,
qz naturalr sursus nihil moueēt. ¶ Sin aut referatur ad
instrum, sic motus eoz erit nālis, nāz instrumētū, quo mo
uent eff leuitas qdā accidentalis tributa ab agente ra
refaciente, & calefaciente, & leuificante illos. Est aut bec
leuitas maior in exhalationibus aliqbz, minor in vapo
ribus, ideo exhalationes nōnule sublimiorē, vapores in
feriorē locum petunt. ¶ De supposito, dicam⁹ qz ex
exhalatione fiunt oēs ignis impressiones, pbo nam cum
exhalatio sit calida & secca leuis, aut petit sursus. Aut itra
viscera terre retinet. Si petit sursus, aut petit supzē
partē supzē regionis aeris, & ita ex illa per inflāmati
onem fiunt comete, aut petit eiusdē supzē regionis in
fima partē, & ita etiā per inflāmatōne fiunt capre, & id ge
nus. ¶ Aut petit mediā aeris regionē, & sic, aut includit
intra nubes, & ita via extinctionis ex ea fiunt tonitrua, cor
ruscationes, & fulmina, aut inflāmaē extra nubes in eius
supzē ppter antiparistatim, & sic fiunt corruscationes
sue tonō. ¶ Si vo itra nubes nō claudif, nec extra sup
ficiē accendit, sed fugiēs hū pellit, aut est multa exbala
tio, qz a mediē regionis frigiditate moueatur, si non
inflāmaē sit vēr. ¶ Aut talis exhalatio ppter frigus me
diē regionis iplaz circūens, accendit, & sic fiūt sidera ca
dētia, & cetera id gen⁹, que de nocte apparet. ¶ Aut bec
exhalatio intra mediā regionē fiat, & nūquā fertur, & cū
aliqui colorē a lumine stellarū sit vorago, & biatus, et id
gen⁹. ¶ Sin aut bec exhalatio petit infimā aeris regionē,
cum bec aliqui disseminet in postuueulas multiplici de
cā, si cadit in mari, sit fallēdo eius, si ca dicit in terra, sit terre
quodā infectio, & qua dicitur. ¶ At si exhalatio ppter sui
crassitudinē terre qz densitatē intra terre viscera claudif,
cū moueē petens exitum, ex ea terremoto sit, vel terre
subuersio. Sin aut moueē ad loca subterranea aquosa se
miscēdo aquis illis fiunt balnea, at si nō miscē aquis, sed

inflāmata a motu velocitate, partes terre inflāmat, sūt
ethne, & ignes tartarej, & cineres, & id genus. Sed ex ipsa
exhalatione ignes oēs impressiones fieri. ¶ Dico scdo
ex vapore fieri impressiones oēs, & aqueas, & aereas. Doc
iterū per inductionē pbat, nam si vapor aeris mediā re
gionē petit, aut in ea infrigidat cōuenienter, & sic fit plu
uia. ¶ Aut paululū intensius frige fit, & sic fit grandis, et
si cum hoc conglutinetur, fit nix. ¶ Sin autē petit imā
aeris regionē, aut prope terrā ob noctis frigiditatem fra
gefit, & hoc vel valde, et est pruina, vel pariz, & sic est ros.
Aut altius petens per antiparistatim frige fit plus, et sic
iterū & pluuia, que dicitur lambotera, si adhuc plus fra
gida est, fiunt magne grandines, que vulgo lapides ap
pellantur. Aut si est multus, & aeris ima regio non valde
frige ferit, fit caligo, & nebulā. ¶ Que si fuerit crassior &
dissimilari, cum a sole illustratur fit iris. Si vero circa
solem vel lunam, fit bala, de quibus in tertio. ¶ At si va
por manet intra terre ventres, fontes fiunt, & riuulū. Sed
igif ex vapore omne aereā, atqz aqueāz impressiōne fieri.
¶ Sed nūqd sint materie illaz, Albertillus distinguit
de materia, qz altera est alterationis vt panis est mā san
guinis, altera est cōpositionis, vt parietes domus. Sic
dicit bec nō esse illarūz impressiōnū materias fm cōposi
tionē, alioqn due forme essent in eodem, vt superius de
duximus. Scdo dicit illa esse mās oium impressiōnū me
teozologicarū fm alterationē, qm impressiōnes fiunt ex
illis, prius existentib⁹ corruptis, ergo sunt materie altera
tionis oium eoz. ¶ Sed bec positio non placet, nam is
de aliqbz sit verū qz exhalatio sit mā alterationis igni
tarū impressiōnū, de his oibus salum est non eni exbala
tione corrupta sit ventus, cū ventus sit ipsa exhalatio la
teraliter mota. Preterea ex vapore corrupto non fiunt im
pressiōnes aquee vel aere, vt superius p3. ¶ Quare dōm
ex vapore, vel exhalatione impressiōnes meteorologicas
oēs fieri, vt deductū est, non tñ oēs fiunt ex eis tanqz ex
materia, qz neqz tanqz ex materia cōpositionis, neqz tanqz
ex mā alteratione. ¶ Scdo dico oēs fieri ex eis tanqz ex
his, que supponunt ad gñationē alicui⁹, vel ut dicitur
ex puero fieri, senem, non n. puer est mā lenis aliquo pa
cto, & sic omnes impressiōnes fiunt ex illis vti ex termino
equo, veluti ex puero fit vir, et ex nocte dies. Sed qz de
aliqbz est verū impressiōnes fieri ex illis tanqz de mate
ria alterationis, qz saltē de aliqb⁹ ignitis impressiōnibus
iō conce dit cōiter exhalationē vel vapores esse materias
impressiōnū. ¶ Tunc ad primā p3 solo, vapor enim & ex
halatio sunt aliqd, quia vapor & aqua, exhalatio ē terra.
¶ Ad 2^m & 3^m p3 solo ex dictis. ¶ Ad 4^m dōm exhalatio
nem & vapores esse in regione aeris nō tñ est penetratio,
qz aer ex dit exhalationi, vel vapor, vel vt alij dicunt illis
miscet. Ad vo due forme nō sunt in eodem, ex dictis p3.
¶oportet autē intelligere, velut hybeccauma,
qd nunc dicitur ignē ordinatuz circa sphere
vltimum eius, qd circa terrā est: quasi modico
motu fortis exurat sepe: sicut fumus. Est
enim flamma spiritus sicci ardor.
¶ Iuniores arbitrant⁹ p3. hic assignare cōem modū,
quo gñatim ignite impressiōnes fiunt. Alexander vo arbi
traf Aristō. aptare nomen p3iuz exhalationi, quā supe
rius de licentia ignē dixit vocari, dixit eni ignē dici taz de
eo, qd est actu ignis, qz de eo, qd est potētia prima ignibi
le, declarat aut nūc nomē p3iuz, quo appellat tale ignibi
le, & quo reducat ad actualē ignē, & qre, & hoc mihi pla
cet, nāz Aristō. loquit per notā aduerlatiuz, & ingt. Op3
autē intelligere exhalationē, quā paulo ante dixim⁹ no
minari

N **A** **B** **C** **D** **E** **F** **G** **H**

Refutatio

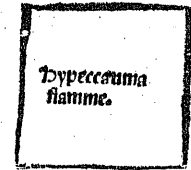
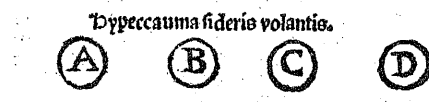
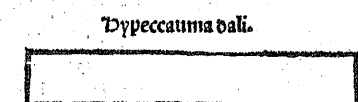
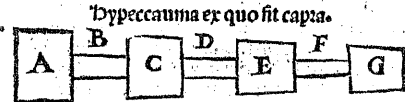
Appia p3

Comē. 40

Comē. 42

minari ignem, quo nomine appellat ignis ordinatur circa
sphere sublimaris, que est circa terrā, vltimū, esse hybec
cauma, & appellari hybeccauma, qz hybeccauma ipsum
quasi modico motu fortis exurat sepe circulari, quo mouetur
aer supzē regionis, siue alio quouis, sepe, ac illico exuri
tur, sicut fumus facis cū extinguit flāma, modico mo
tu fortis inflāmat, differt aut hybeccauma a flāma, qz
vt ingt. flāma est ardor, i. incoctio sicci spiritus. i. mās ca
lide, & sicce. Hybeccauma vero est ipsa mās facile inflāma
bilis. ¶ Ex his habes quo nomine appellāda sit exbala
tio, que est mās oium ignitarū impressiōnū, & habes cām
cur sic appellet, & dñam inter flāma, & hybeccauma, nam
hybeccauma est mās flāme, flāma vero quasi illius forma,
est. n. flāma ardor hybeccaumatis. ¶ Duo vo ad verba
attinet, hybeccauma nō h3 nomē vñ latinū, sed pot dicit
cōplexo verbo superius vñbile, vel sursum inflāmabile.
¶ Quia igitur maxime optime se habet talis
constantia: quando a circulatione mota fue
rit: quodammodo exuritur.
¶ His suppositis, nūc assignat cōem modū, quo ignite im
pressiōnes que sūt in supma aeris regione, generet, & cās
illarū generalē. ¶ Assignat aut gñales illarū cās duas,
ex parte mās quide, ipm hybeccauma, est. n. hybeccauma
mā oium ignitarū impressiōnū. Ex parte agētis vero, mo
tus circularis, est. n. agēs cā illarū maxie motus circularis,
quo mouet aer tertie regionis, nā cū ad eū locū puenit
hybeccauma, mox circulari motu velocissime mouet, &
motus calorē facit, ampliori calore facto, mox inflāmaē,
qre illarū ignitarū impressiōnū cās sunt hybeccauma, & mo
tus circularis, verū motus circularis nō oīuz est cā, qz nō
earū, que fiunt infra mediā aeris regionē, vt postea assi
gnabit, & sic assignat hic vles causas impressiōnū ignitarū,
nō oium, sed earū oium, que sūt in supma aeris regione.
Dec d causis. ¶ Dodū vero, quo ille gñant assignat ex
eo, qz nō totū hybeccauma simul inflāmat, sed ordine
quodā, qz prius inflāmaē fm partē magis aptā inflāma

tiōi, & sic succellitue, p rōne aptitudinis partū, ingt. Quia
igit talis pstatia, que dī hybeccauma optime se h3 ad in
flāmatōne, qm a circulatione qua fert aer supzē regionis
bec cōstantia velocissime mota fuerit, quodāmodo exurit,
& sic habent cause, & modus, quo ex illis causis fiāt, cau
se. n. earū, que in suprema aeris regione sūt, sūt hybec
cauma ipm, & circularis motus. Dodus vo quo gñant,
est pro rōne aptitudinis partū, que inflāmaē. ¶ Acuit
aut cām fm formā, qz impressiōnū ignitarū forā subalis, est
illamet, que est ipsius ignis, de accitūli vero statim loque
tur, tacuit finale, qz ex ipsarū gñōne p3. Est. n. finis gñatio
nis talū, vt ignis gñiet, qui est de pñibus mūdipfectione,
finis vero qñ ab extra, est mūdus hic expurge, vt dicef.
¶ Hac quoqz rōne, vt Seneca scribit in quōibus nālī
bus in magna tēpelle appent quā stelle velo insidētes,
quas iurare tñc periclitantes existimāt. Lactonius & Dol
lucis numine, necid dissonum rationi est nam pluries il
lis apparentibus tempestas sedatur, de his Plinius se
cundo libro. Ceterum de his diligentius postea.
¶ Differunt aut fm hybeccaumatis positio
nem: aut multitudine: siquidem. n. latitudi
nem habeat: & longitudinē hybeccauma: mul
totes videtur accensa flamma: velut in cam
pis ardentis stipule. ¶ Si aut longitudinē so
lun: vocati dali: & eges: & sidera: & siquidem
hybeccauma plus fuerit fm longitudinē qz
latitudinē: quando quidem quasi scintillar: si
mul autem combustum (hoc autē fit propter
igniri fm modica quidem ad principium autē)
eges vocatur: quando autem sine hac passio
ne: valis. ¶ Si vero longitudines exhalatio
tionis & per modica: & multipliciter di peric
tem: sidera putata volare fiunt.

& qd iter latū, & sic cū inflāmaē, apparet flāma, veluti flāma,
que apparet in cāpis ardentis stipule cū a villico post inci
sionem frumētū accēdunt stipule, que relinquunt in cā
pis, procul. n. vidētibus stipule sic accēde flāma vñr quasi
de pie, est aut stipula sustis frumētū, que post incisionē re
lingit in aruis. Del fortasse legēda est sic lra. Dñt aut sup
ple gñōnes ignitarū impressiōnū, que sūt in supma aeris re
gionē, & fm pōne & fitū pñū ipm hybeccaumatis. p pnes
multitudinē vel paucitatē hybeccaumatis, exequit pmo
Suetib. super. 10.

I dicitur sumptu penes pōne ptiū, 2 inqt. Sig dē n. hyppecauma ipm latitudinē 2 lōgitudinē hēat. Ex q̄r, a motu circuli accēfuz ml̄ toties vā accēfā flāma, velut in cāpio ardēte fup lapa pcul̄ pectāntibus vā accēfā flāma, 2 ita legat in ablatiuo abfoluto, qd̄ in greco est in gemitio. **C** Si autē hyppecauma hēat solā lōgitudinē, fup plusq̄ latitudinē, fic apparet pōt in tripli cā foza, si accēdat, qz videri pnt dāl̄ sine flūpites accēf, v̄ torres, 2 egges, hoc ē capre saltātes, 2 sidera volā. Qd̄ vō cū hyppecauma est plus lōgū q̄ latū, hīs tribʹ mōis appere possit nobis pcul̄ eius accēfō nē p̄ficiētibʹ, dec lat, 2 inqt. Sig dē plus hyppecauma fuerit fm̄ lōgitudinē q̄ latitudinē, qn̄ qd̄ez q̄n̄ scintillat, s̄l̄ at v̄tū, hoc est qn̄ qd̄ē s̄l̄ scintillat, 2 v̄is, h̄ sit, cū ignis fm̄ modica ad p̄m̄ at. l. a p̄m̄ v̄tq̄ ad finē, hyppecauma sic p̄fuitūti 2 accēfuz vocat̄ egges, h̄ est capra saltās. **C** Ad aduertē hyppecauma capre eē facti ex globbis, 2 ligaturis p̄uis, q̄s Arist. hic appellat miera, h̄ ē modica, est. n. globbus a. modici vō. b. alii globbʹ. c. alii modici. d. 2 in ceteris s̄l̄r, cū ḡ tale hyppecauma accēdit a p̄m̄ v̄tq̄ ad finē, p̄ in p̄ globbo. 2 in p̄ modico. 3 in 2 globbo, 2 4 in 2 modico, 2 sic v̄tq̄ ad finē, nobis pcul̄ vidētibus appet capra saltās. Cū autē hyppecauma accēdit sine hac p̄fide, hoc est sine tali p̄tū situ, s̄ p̄ lōgū a p̄m̄ ad finē, v̄ dāl̄. i. torris ḡ dāl̄, 2 egges quo ad modū infāmātiōis s̄iles s̄it, qz v̄terq̄ succēssive, quo vō ad s̄tū p̄tū, 2 q̄ ad scintillatiōez eoz, q̄ infāmā, d̄nt, nā in ege alr̄ p̄tes accēt. **C** Deteres, dū ille v̄tū scintillat, atq̄ vibat. **C** Si autē exhalationis lōgitudines, 2 p̄ modica, 2 multiplex v̄p̄terē sunt, 2 s̄l̄r s̄nt q̄n̄ p̄le fm̄ latitudinē 2 p̄funditatē, s̄ infāmē p̄mo p̄ma p̄la, deinde illa extincta, infāmētur secūda, 2 sic v̄tq̄ ad v̄ltimā, vidētur 2 s̄nt quāsi putata sidera volare.

L Aliquando quidem igitur a motu exhalatio vsta generat bec. Aliquando aut a frigore cōstantis aeris extruditur 2 segregatur calidū: propter quod 2 latio ipsozum assimilatur magis traiectionis: sed non erustioni.

L Nūc ponit cās, ex q̄bus s̄nt imp̄fioēs ignite, q̄ nō scandūt v̄tq̄ ad sup̄mā aeris rēgiōē, 2 modū q̄ tales imp̄fioēs s̄nt ex illis causis Epylogat vō breuibʹ q̄ dixit, vt inuāt d̄iā iter dicta, 2 d̄ba, 2 inqt. Aliq̄ qd̄ē igit a celesti motu, q̄ fer̄ aer sup̄me rēgiōis, exhalatio vsta, q̄ hyppecauma d̄, h̄ q̄ d̄cā s̄nt. In 3 aeris rēgiōē ḡlat p̄ modū d̄ictū, 2 s̄z d̄cās d̄iās, h̄c ē epylogʹ. Aliq̄ at v̄ta exhalatio nō p̄tīgē v̄tq̄ ad sup̄mā aeris rēgiōē a frigore eius aeris, q̄ cōstat in me rēgiōē, vbi aer pp̄ frigʹ temp̄ p̄stātor, 2 crassior, ē talis v̄te exhalatiōis calz extrudat, 2 segregat, 2 ide infāmē, 2 infāmata v̄ q̄n̄ mota ad latʹ, pp̄ qd̄ 2 latio talū v̄stari exhalationū assimilaf̄ traiectiōi, 2 nō v̄stioni. **C** Et sic p̄ q̄ cās s̄nt, 2 q̄no ex illis causis tales s̄nt, ignite, nā imp̄fioēs, q̄ in sup̄ma rēgiōē aeris, 2 q̄ nō in sup̄ma aeris rēgiōē s̄nt, q̄ ad cās malē nō d̄nt, qm̄ illarū mā ē hyppecauma, h̄ nō eodē mō, nā hyppecauma imp̄fioē ignitaz, q̄ in aeris sup̄ma rēgiōē s̄nt, fortasse est maiʹ, v̄tcosiʹ, 2 duriʹ aptū nō sic pelli a frigore medie rēgiōis, 2 p̄p̄ea illā p̄trāst. Hyppecauma vō ceteraz, q̄ s̄nt nō in sup̄ma aeris rēgiōē, ē tenuiʹ, 2 minʹ, nec ita duriʹ, nec ita tenax, 2 iō nō aptū ip̄taz mediā rēgiōē trāsire, p̄p̄ea mox ex frigore expellit. Quare quo ad māz s̄z sp̄ez nō d̄nt, h̄ alid̄ d̄iā s̄nt d̄nt vō, quo ad agēz, nā h̄ ille 2 iste a motu mēdant, ille icēdēt a circulari motu, iste vō a motu, q̄ similis est traiectioni, qz v̄n̄ q̄n̄ p̄tūle a frigore aeris medie rēgiōis. Calz n. h̄ay fugiēs frigus illi est q̄nt eā, q̄re v̄n̄ trahycti ad latas. **C** P̄nt at oēs reduci ad normā h̄ pacto, cū hyppecauma sit duplex, aliō p̄tīgē ad sup̄mā aeris rēgiōez, aliō

nō p̄tīgēz pp̄ cās dictas, si p̄tigit, aut est plus lōgū q̄ latū, aut lōgū q̄ latū, si e q̄r lōgū 2 latū, sic cū infāmā, ē flāma, plus lōgū, aut ē p̄tinuū, aut d̄icretū, siue in terruptū, si p̄tinuū, aut d̄iffōē d̄stās ex modicis 2 globbis (vt d̄cū est) 2 sic cū accēdit, ē egges, si v̄tcosiʹ, sic est dāl̄uz, 2 id genʹ. Sin aut d̄icretū, sic ē sidus volās. Si vō hyppecauma nō p̄tigit ad sup̄mā aeris rēgiōē, aut occurrit nubi frigide medie rēgiōis, aut aeri fereno illi frigido. Si nubi obuat, aut i e v̄tre claudif, 2 sic ab illi frido p̄tūla coruscationē efficit cū tonitruo, si at nō claudif in nubū v̄tre, s̄z mox deo s̄tū d̄it, coruscatio fit absq̄ sono. Cū vō ferēo aeris illi occurrit, sic traiectio fit, siue discursus. **C** Frigʹ. n. aeris, ē q̄ hyppecauma pellif, valet magis in vna pte q̄ in altera, 2 e pte pollētiōi forti p̄pellif, 2 ide trayctif, 2 q̄ latine traiectio d̄z, h̄ ḡiatiz de v̄n̄e ignitaz imp̄fioē nū scribit Arist. 2 Alex. **C** S̄z q̄nt v̄n̄ ignite imp̄fioēs s̄nt eiuldē sp̄ei, 2 v̄t q̄ d̄nt sp̄ez, q̄ q̄nt d̄nt, q̄ sp̄ez se q̄. **C** 2 q̄ d̄nt motu, alie n. sursum, alie deorsum, alie circa mediū, alie ad latʹ. **C** Motʹ at arguit nāz. **C** 3 d̄nt locis, qz qd̄ā in sup̄ma aeris rēgiōē, qd̄ā in ima, qd̄ā sub tra ḡiant. **C** 4 d̄nt causis, nā alie ex calore, alie ex frigore exosūt. **C** 5 d̄nt tpe, nā alie estate, alie alys t̄pibʹ exoriunt, alie ēt perpetue, vt lacale aut ips durat, vt flāme, **C** Contrariū Arist. asserit, q̄ d̄ay d̄iās eē dicit ex situ, atqz pōne ptiū hyppecaumatis, nec nō ex mltitū die a paucitate eiuldē, q̄ d̄iā nō est s̄m̄ sp̄ez. **C** Circa hāc qōnē p̄ recita bit vna p̄o. 2 declabit v̄tās q̄nti. De p̄ alio nō p̄bie meteorologicē ignari dixerit imp̄fioēs tales aliq̄ sp̄ē differre aliq̄ vō minime. **C** V̄n̄ā pte p̄bat, qz aliq̄ s̄nt venose, vt Albʹ ait, q̄ aerē i s̄cū, aliq̄ fit salutare, q̄ aerē b̄n̄ficat, aliq̄ portēdūt bella, aliq̄ pacē, aliq̄ regū mōdē, aliq̄ plebis exitū, vt **C** d̄oleo scribit. Que s̄ eēt eiuldē sp̄ei, bec nō facerēt. **C** S̄z qm̄ bec pō est 3 Arist. 2 Alex. 2 ceteros expositores, id hac p̄termissa, de 2 p̄ videbimʹ de mā bari. 2 de loco ḡnōis h̄az, 3 de efficitē tpe, 4 colligē v̄tās q̄nti. De mā igit ab Arist. hēmʹ q̄ d̄uz mā ē exhalatio fa cile infāmabil, q̄ d̄ vno vō hyppecauma. **C** S̄z q̄le fit tale hyppecauma, n̄ figura hēmʹ. **C** Propterea accipiamʹ p̄io q̄ exhalatio, q̄ ē talū mā, h̄ sit cala, 2 sicca, nō t̄n̄ est simplr, 2 in s̄mo cala 2 sicca, est. n. t̄n̄ oino ignis, cū h̄iet s̄m̄ q̄ calitatē, 2 siccitatē. **C** Accipiamʹ 2 exhalationē talē esse simplr sicca siccitate opposita humiditati aquee. **C** D̄z alioq̄ siccitas eiʹ s̄t aquosa eēt extinctua, 2 p̄hibet infāmationē. **C** Tertio accipiamʹ talē exhalationē eē sim p̄r sicca siccitate p̄missa h̄miditati aerē, p̄z, qz talis mā vt sic, ē maxie apta infāmātiōi, 2 nō nisi pp̄ h̄miditatē v̄nctiofaza aerē, q̄ est pabulū flāme. **C** Ex hīs colligif̄ q̄nta s̄nt mā talū, qz qd̄ fit hyppecauma, est. n. hyppecauma exbalatio cala 2 sicca siccitate p̄missa h̄miditati aerē infāmabil, ac v̄nctiofaze, 2 iō facile v̄hibilē, ac infāmabil. **C** Ex declatiōē m̄e solūtū meteorologicē p̄blema, pp̄ qd̄ in ignis, vbi s̄nt co:pa mortua, vt i patibulis v̄ ceteris id genʹ appent p̄batamata nūc ignea, nūc sububea, nūc alys coloribus affecta, nūc h̄ mō, nūc illo mota. **C** An q̄ ab talibus locis eleuat m̄ta exhalatio v̄nctiofaze co:pa mortua, q̄ s̄nt aut in patibulʹ suspēsa, aut in sepulchris, 2 qz de die nō sufficēter infāmā, cū d̄i p̄p̄a ob diei calitatē existat. Adueniēte nocte ob eiʹ friditatē d̄claf, quo fit vt fortificata p̄ antip̄st̄ h̄z infāmē, 2 ita de nocte magis appent p̄batamata h̄. Appent at, 2 varia figuris, 2 motibʹ, nā alia obloga, alia breuia, alia alys modis, alia q̄n̄ currentia, alia q̄n̄ stātia p̄z, qz exhalatio h̄ v̄tq̄ modis, v̄tq̄ ē coloribus s̄ h̄z p̄t, qz hyppecauma in suba variū sit. **C** Aliō crassuz, 2 nūc aliō, 2 mediocre aliō. **C** Et tu itelligē p̄blema de his p̄batamatis, q̄ nihil aliō s̄nt p̄ter v̄tā, nā i sepulchra apparuerunt.

Questio

P

Q

De p̄batamatis

Quales be imp̄fioēs

De tonitruo

A appuerit p̄batamata aliq̄, q̄ fecerit opa aialia 2 rōnalia, 2 hoc qz mali sp̄io exhalatiōes illas sibi co:pa assumpturint, 2 in eis opera h̄z exercuerint, vt sanctissimi viri testantur, vt in theologicis, hactenus de cā mālī. **C** De locis in q̄bʹ ḡiant, dixerūt aliq̄ qz hyppecauma est multū rarū, ac tenue, cū cādāt ad tertiā aeris rēgiōē, accēdit in tertiā aeris rēgiōē, 2 illic appet. Cū vero fuerit mediocriter subtilitate, 2 raritate accēdit per antip̄st̄ h̄z in 2 aeris rēgiōē, qn̄ aut multū crassum, parūqz tenue, accēdit p̄p̄e terrā, nec ab rōne f̄ asserūt, nā hyppecauma, tenue 2 valde rarū est leuissimū, hyppecauma vō mediocriter, ē mediocriter leue, hyppecauma crassuz, ē graue. **C** Aliq̄ vero dixerūt oē hyppecauma eē ita leue, vt possit tertiā aeris rēgiōē p̄tingere, ideo crassuz, duri nō facile infāmabile, nec a leui cā v̄hibile attingit sup̄mā aeris rēgiōē, mediocriter p̄tīgēdam, cū a leuiori cā infāmari possit, tenuissimū vō, cū a leuissima cā accēdit possit, attingit sc̄daz cū leuis antip̄st̄ h̄z sufficit. **C** Dec de locis. **C** Dec efficitē cā, nōm̄ illi dixerūt, qz hyppecauma p̄tīgēz ad tertiā aeris rēgiōē calidū infāmā, p̄pter radios a s̄phera ignis multiplicatos, ad ip̄m̄ t̄n̄ incidētes, hyppecauma vō p̄tīgēz ad mediā rēgiōē infāmā p̄ antip̄st̄ h̄z in fri ḡiditate medie rēgiōis, hyppecauma vō qd̄ non p̄tingit nisi v̄tq̄ ad imā aeris rēgiōē, a calore diei eleuatū, nō dū t̄n̄ coadunatū, a frigiditate noctis, p̄elertim ea, que sit in prima p̄te noctis infāmā. **C** S̄z pace boni dixerim, bec s̄nt p̄tra Arist. 2 Alex. qz volūt cām effectū d̄ay esse motu s̄z. **C** Propterea dōm̄ hyppecauma sup̄mā accēdit in flāmarigz a motu circulari, quo velocissime fertur motu aeris. Hyppecauma medianū a motu, quo refugit a luo s̄no. Similū nō hyppecauma inferuz a motu, quo fugit in frigus noctis circūstans. **C** Ex hīs colligif̄ veritas q̄nti, p̄z. n. oēs tales eē eiuldē sp̄ei, 2 solū differre accētibus, cū solū s̄nt ip̄s hyppecauma, q̄ntenus variat̄ dispōmbus, 2 accētibus. Aliq̄ n. quātitate, qz noctu tanta flāma facta est, vt luceret vt dies. Aliq̄ colore, nā ignita imp̄fio aliq̄i rubra, cū mā crassa ē, alba iter d̄n̄, cū rara fuerit, appruit. Figura nōnūq̄, cū quātitate p̄berica vt cometa, qd̄ā triagularis, vt pyr̄, qd̄ā quadrangularis, vt colūna, 2 alys modis, vt inqt̄ **C** Plinius. **C** Motu interdū, qz aliq̄ sursum, aliq̄ deorsuz, aliq̄ ad latus mouet. **C** Loco aliq̄, qz aliq̄ in terra sit, aliq̄ in visceribʹ terre, aliq̄ in alyis aeris rēgiōibus. **C** Aliq̄ tpe, qz aliq̄ estate, aliq̄ autūno, aliq̄ hieme, aliq̄ noctu, aliq̄ iter diu v̄ta est, aliq̄ magis, aliq̄ minʹ pdu rat. **C** D̄nt et̄ figuratiōē 2 p̄p̄tate, qz aliq̄ s̄nt male que eleuant a locis malis, aliq̄ bone, que a locis bonis, aliq̄ significant boni, aliq̄ mali pro rōne varia situū, 2 cardinū m̄idi, in q̄bʹ appent. **C** Ex hīs igit̄ p̄z oēs eē eiuldē sp̄ei, s̄nt n. oēs eadē mā hyppecaumate, eodē agēte. **C** Motu non nālī, eī d̄ē dispōmbus, calitate 2 siccitate. **C** T̄n̄ ad rōnes, dico ad p̄mā h̄as differre figuris nō illis eēntialibus s̄z accētialibʹ. **C** Ad sc̄daz dico oēs nālī sursuz moueri, p̄ accētis vō alys modis. **C** Ad tertiā dico oīs p̄te eī d̄ē eē locū, p̄ accētis vō diuersa. **C** Ad quartā dico oīs h̄z eadē p̄m̄ p̄te, p̄ accētis vō varia. **C** Ad quintā p̄tulo p̄p̄tates illas esse illas d̄atas rōne locorū ex q̄bus eleuant, vel rōne p̄tū m̄idi, in q̄bus appent. **C** Ex hīs v̄n̄ imp̄fioēs balce nō eē ignes, sed ignita quedā, p̄bat, qz s̄nt ip̄s hyppecauma accētū, qd̄ est de nā terre, v̄n̄ potius s̄nt terra rara accēta, q̄ ignea, infāmatio. 2 accēfio s̄nt q̄ntitates, que hyppecaumati accēdunt, qd̄ est terra, vel de terre nā, nō n. remotiū est t̄n̄ accēdū, que accēta nō est ignis, sed terra ignita. **C** Diuisi rei s̄nt ignis fulgur, qd̄ cū accēdit a nubibus, cadit sub foza lapideā, que est terra, vbi p̄ talē lapidez accēfuz esse terrē, nō ignē, sed tr̄rrenū ignitū, vt

dicemus postea. Et si dicatur superius esse dictus has esse ignes, dicat nos accepisse ignē, nō pro p̄p̄io ignē, sed pro ignito, qualis est ignis carbo, vnde sicut ignis carbo est lignū accētū, sic imp̄fioēs h̄z s̄nt terra accēta.

C Dubitabit enim vt in q̄s v̄tq̄ s̄nt vt ut que sub lucerna posita exhalatio: a superiori flāma accendat inferiorē lucernam. An Arabi/ lis. n. 2 h̄mōi velocitas est: 2 similibʹ traiectioni: sed quāsi nō vt in alio 2 alio facto igne traiectio sit. An eiusdem co:poris s̄nt discursus, **C** Nūc monet qōnem, 2 Alexander, que sequunt̄ 3 iuniores, retulit hanc d̄ubōnem ad ḡtationes, querit. n. Arist. vt exponit, an ḡtatio imp̄fioē ignitarū per successiua infāmationem fiat, an per hoc qz idē ignis subito exortatur. **C** Que expō verbiō nō consonat, p̄pterea debes scire qz imp̄fioē ignitā moueri motu cōtinuo dupl̄ nobis apparere pōt, aut p̄ successiua infāmationē exhalationis, p̄cedentē ab vno cōtinuo extremo ad alterū sicut dū s̄mus lucerne feruoris extincte puenit ad superiōrē accēfuz, 2 inde flāma d̄s cēdēs feruore accēdat hoc n. pacto flāma illa vō nobis motu p̄tinuo ferri, nō tamen eodē igne motu de loco ad locū, sed alio atqz alio facto, aut potest imp̄fioē ignita nobis apparere motu cōtinuo ex eo, qz s̄m̄ veritatez est v̄nus ignis, qui ip̄o subito facto, deinde mouet e loco in quo factus est, ad aliū locū, hinc Aristoteles querit quo bonū modorū imp̄fioē ignita motu p̄tinuo videat moueri, an ex eo, qz successiue generatur, continuo motu nobis p̄ oculū ipsum vidētibus appareat moueri, an qz igne subito facto, idem ignis appareat 2 iuno motu moueri, inquit. Dubitabit. n. v̄tq̄z quibʹ, vt ruz velut sub lucerna cū posita sit exhalatio, idēl̄ fumus ita vt superiōrē lucerna sit accēta, 2 inferior extincta, 2 fumus extincte lucerne p̄tingat, ad superiōrē accētam, flāma a superiori descendens accēdat inferiorē, sic s̄cuple, appareat imp̄fioē ignita nobis pcul̄ vidētibus moueri motu p̄tinuo, reddat cām cur v̄tus nō discernat iter ignem 2 ignem, qui successiue s̄nt, 2 cur v̄nus videt̄, 2 inquit. Nā velocitas h̄z ḡnōis talū ignitū in diuersio p̄tibus exhalationis mirabilis est, 2 traiectionis s̄nt, s̄z quāsi nō vt in alio 2 alio facto igne traiectio sit p̄pter velocem. n. ḡtationē talū nō vidēt̄ ignes diuersi, sed v̄nus, quāsi motu p̄tinuo latas. **C** Dec est vna p̄ qōnis. **C** Ubi in verbis grecis, suppleui verba aliq̄, que greca p̄structio expo scit, deficiūt. n. more attico, tangit sc̄dam qōnis partē, 2 inquit. An eiuldē co:poris igniti s̄nt tales discursus, quāsi idem co:pus ignitū a principio ad finem moueatur. **C** Dec est questio, 2 sic exposita consonat verbis Aristotelis.

C Videtur itaqz propter ambo: etenim sic vt a lucerna sunt: 2 quedam propterea quia expelluntur: traieciuntur: veluti qui ex digitis fulgures: quare: 2 in mari 2 terra videntur cadere: 2 noctu 2 per diem 2 serenitate existente. **C** Deorsuz autem traieciuntur: propterea: quia coagulatione deorsum traiecit expellēdē: 2 propter hoc fulmina deorsum cadunt: omnium enim horuz generatio non erustio. **C** Sed segregatio est ab expulsiōe: quoniam etiam 2 s̄nt naturam: calidum aptum est ferri omne.

C Soluit qōnem, vbi aia d̄uersione dignū sidera cadentia, vel imp̄fioēs h̄mōi motas dupl̄ possit fieri, qui successiue vt dictū est de lucerna, aut subito, vt de fulmine, Suesb. super. **C**

20.44

G

H

20.45

Illa n. flama, que in fulmine v. subito fit. Ex hoc solui-
tur questio, nam qm flama succellive fit, illa v. nobis vno
motu mota, que tñ eadem nō mouet, qñ vero subito fit,
tunc videt moueri eadē flama vno motu, & certe mouet
idem corpus ignitū accensum, inquit. Chidē itaq; pro-
pter ambo, id est vtroq; mō moueri, q; exiñte eodē cor-
pore, & nō exiñte eodē corpore, & cām assignat ex gñatione
ipsa, & inquit, q; quēdas flume succellive sic vt a lucerna
diximus fieri flama superiōri accensa, & inferiori extincta,
& quēdas q; expellunt deorsum traiciunt quasi subito fa-
cta, & eadē mox mota deorsum, cuius exēplū affert, & in-
quit, Clelu si traiciunt ex digitis fulgures, qui grece di-
cunt pyrenes, latine fulgures, quos vulgares traiciunt
sūt, & accēdūt. Et hīs infert pio, cū inqt. Quare & in mari
& in terra vident cadere tydera hō, & fecitō infert, cū in-
quit, & noctu & per diem, & serenitate exiñte. Cūroq; n. tē-
pore apparere possunt, & serenitate exiñte, & non exiñte, vt
Seneca testat. C Soluit autē pblema, cur hec vt in plu-
ribus deorsuz traiciunt, & inquit, deorsuz aut traiciunt
vt in pluribus, ppea q; coagulatio. nubes vel aer medie
regionis inspissatus ipas exhalationes expellēs, deorsum
traicit. Est n. aer vel nebula illa sua spissitudine grauias.
C At de nā rei grauias est moueri, & pellere deorsuz, hac
n. de cā fulmina deorsuz cadūt quasi pulsa ac traicta ab
illo aere graui, ideo pclu dūt, & pp hoc fulmina deorsuz ca-
dunt, q; hōi oimū gñatio nō est successiua exustio, sed
segregatio ab expulsiōne facta, fit autē hęc expulsiō a nu-
be frigida graui, qñ calidū suapte natura, sursum aptū
est ferri omne, ideo cū reperit frigidū ab eo deorsuz qua-
si pulsz traicit. C Ex his p. sol. q. omnis, sidus, n. cadēs, &
qñiq; inspissio ignita bifaria moueri videt motu p. inuo.
Aut q; succellive fit, ideo p. inuo motu videt moueri,
aut q; subito factū, idē in reuolūte p. inuo motu mouet.
C Que enim quidē igitur magis in sup. pmo
loco consistunt: exusta sunt exhalationes: que/
cūq; autem demissius: segregata: propterea
q; concicta & frigida humidior exhalatio est.
Hęc n. concretas: & deorsum tendens propellit
inspissata: & deorsuz facit calidi traiectiones.
C Declarat nūc que sunt exusta exhalatione, & que sunt
traicta exhalatione, & inquit. Quęctiq; quidē igit mag-
is in sup. loco consistunt, vt pote in suprema aeris re-
gione, sunt exusta exhalatione, hoc est per gñationē par-
tis post partem vsq; in finē. Quęctiq; autē sunt demissius,
hoc est vel in media regione, vel prope mediā, vt pote, aut
occursu nebule, aut aeris ferēni frigidi, hec sūt segregata
hoc est traicta exhalatione. Et eām affert, & inqt. Pro-
pterea q; humidior exhalatio. svapor, quē hęc exhalatio-
nem humidā appellat, est cōcreta & frigida, hęc n. creta
& deorsuz tendēs, q; est grauis, inspissata, & deorsum facit
calidi traiectionem. C Sic igit dupl. deorsum traicit,
quo quidē pgregata, ac inspissata, hoc est, quo quidē est
grauias, traicit deorsuz, quo pō frigida calidi deorsuz fa-
cit exhalationē, qñtem calidū ipas fugit, vt sibi straria.
C Propter positionem autem exhalationes:
quouis modo vtiq; contingat posita sūm latitu-
dinem: & altitudinem: sic feruntur aut sursum:
aut deorsuz: aut ad latus. Plurima autēz ad
latus: propterea quia duabus feruntur latio-
ribus: v. potentia quidē deorsum: natura au-
tem sursum. Omnia n. sūm diametrum feruntur
talitā: & ideo obcurrunt tyderum pluri-

ma obliqua fit latio. Omnia itaq; causa: vt
materia quidem exhalatio est: vt autem mo-
tus: aliquando quidem: que sursum latio est:
aliquando autem aeris concti densitudo.
C Tunc vt Alexan. exponit de motu, & de causis motus
tyderū cadentiū disputat, & inquit. C Propter positionē
autem exhalationis quouis modo vtiq; contingat, hoc est
quouis modo posita sit exhalatio sūm latitudinem, & alti-
tudinem, sic ferunt aut sursum, aut deorsum, aut ad la-
tus. Dote est autē hec litera dupliciter intelligi, vno modo
intelligēdo per exhalationes aerem inspissatū, vt p. primo
textu intellexit, & tunc lege sic. Propter positionē autē & situz
exhalationis. i. aeris inspissatū, quouis modo sit positus
aer ille, siue per latitudinem, hoc est, siue ponat ad latus:
hypeccaumatis sursum lati, siue per altitudinem, hoc est,
siue ponatur sursum aut deorsum ad ipsum hypeccaum-
ma, sic tydera talia ferunt aut sursum, aut deorsum, aut
ad latus, nam si exhalatio humida, que est aer inspissat-
us, ponitur supra ipsum hypeccaumma, ipsuz pellit deor-
sum, si ponit sub ipso hypeccaummate ipsum pellit sursum.
Sin autem ponatur ad latus hypeccaumatis, vt sūm dex-
tris, pellit ad sinistru, si in sinistru pellit ad dextrum, & hoc
pacto intelligit Alexā. C Clel potest intelligi per exha-
lationem ipsum hypeccaumma, & tunc lege, propter ponem
autem exhalationis, id est hypeccaumatis, quouis vtiq;
ipsum sit positū, sūm longitudinem, & latitudinem ad ae-
rem inspissatū, sic cādētia tydera ferunt, aut sursum si
eorū manio fuerit supra aerem inspissatū, aut deorsum, si
eorū manio ad aerem inspissatū, fuerit deorsuz, aut ad la-
tus, si eorū manio fuerit ad latus, feruntur, & sic bona est
expositio. C Addit quo hōi motum plerūq; ferant, &
inquit. Plurima autē hōi tyderū ad latus, ferunt, cuius
causam affert, & inquit. Propterea q; duabus ferunt la-
tionibus neutra supra neutra vincente, violentia quidē
quasi pulsa deorsum, natura autē sursum, & q; barum latio-
num neutra vincit supra alterā, ideo fere omnia sūm dia-
metrum, hoc est oblique sūm latus ferunt, & ideo obcur-
rentiū tyderū plurima latio obliqua fit. Cū n. neutra vin-
cente ferantur, vident plerūq; ferri motu composito ex
mōtu, qui sursum, & ex motu, qui deorsum, & hoc est ad
latus sūm diametrum moueri. C Demū epilogat causas
hōuz, & inquit. Omnia itaq; hōi causa, vt materia qui-
dem exhalatio est, vt autē mouēs, aliquādo quidē eorū
causa est latio, que sursum, id est celestis est, vt pote eorū,
que sunt in sup. loco aeris. Aliquando autem aeris
concreti densitudo, vt eorū, que sunt infra tertiam aeris
regionem. Hęc enim sunt quasi traicta ab aere frigido,
vt dictum est, tacuit autem causas vt formā, & vt finem
propter rationem superius assignatam.
C Omnia autem hec sub luna fiunt. Signum
vero est facta ipsoz velocitas similis exi-
stentibus: que a nobis traiciuntur: que q; pro-
penos sunt: multa velocitate videntur preter-
gredi & astrā: & lunam: & solē.
C Tunc de loco vniuersali hōuz assignat, vulgares n.
arbitrantur tydera cadentia per regionem celestem mo-
ueri, esseq; stellas de celesti natura, que per celum ipsam
discurrunt, quam positionem Anaxagoras visus est sen-
tire dicens nūcantes, que dicuntur ab ethere cantillarū
instar delabi, continuo fieri, extinguūq;. C Contra quos
Aristoteles obiciens affert hec omnia fieri sub luna in
hoc elementario mundo, signo sumpto ab eorū facta ve-
locitate, que nobis apparet. Cū n. nobis videant longe
velocius

N **A** velocius moueri q; tydera celestia, vt etiam proiecta cer-
nuntur iacula, hoc esse nō possit, nisi propinquiora nobis
essent, q; celestes stelle sint, quare in hoc infero mundo
opz illa esse, & nō in sup. Dō vero celerius ferri videan-
tur, q; ceterę celestes stelle, visus indicat, cū stelle celestes
quasi in motu cernantur, licet semper moueātur. At hec
visus moueri videntur, quare in elementario mundo illa
esse necesse est. Dactenus de loco vniuersali. C Sed cir-
ca calcem huius capituli querunt primo vtiq; ignite im-
pressiones naturali generatione generentur. Et vide-
tur q; earum generatio non sit naturalis, primo q; illarū
generatio eo in loco fit, qui non est genitus ipso natura-
lis, & ita nec illarū gñatio est naturalis. C Propterea sunt
ab agente extrinseco passio non conferente vim. C Pro-
pterea, tales sunt casu, q; preter semper, & preter frequenter
fiant. C Sed contra, q; in harum generatione est natu-
ralis vno materie cum forma, igitur illarum generatio
est naturalis. C Et dicendum generationem talū esse na-
turalem, primo quidem ex parte rei facte, q; nulla species
fit casu, vt Auer. probat 8° p. phisice a cūscultatione. Secūdo
ex parte causarū, ex quibus fiunt, nam sunt ex exha-
latione, vt ex materia, ex motu vero, vt ab agente, modo
hec sunt naturalia principia, ac naturalis causa. Tertio
ex parte generationis, siquidem omnis generatio est natu-
ralis, in qua naturaliter forma vniū materie. C Tunc
ad primam p. solutio, est enim locus violentus, generatio
vero naturalis propter illa tria. C Ad secundā dico agēs
intrinsecū esse naturale, & passum intrinsecū conferre vim
propter illas tres causas. C Ad tertiam dico tales fieri ple-
rumq; ratione habita ad illarū causas, & hoc satis. C Se-
cundo querunt vtrū ignite impressiones naturaliter mo-
ueantur, & primo videtur q; non, nam vel in eo instanti, in
quo primo sunt, mouētur, vel in alio primo sunt, & in alio
moueri incipiunt, non in eo, in quo primo sunt, incipiunt
moueri, q; tunc sicut generationis daretur primū, sic
motus daretur primū cōtra Aristotelem 6° phisicorū. At
si in alio primo sunt, & in alio moueri incipiunt, tunc cum
inter duo instātia sit tēpus, tunc in tali tempore quiesce-
rent, quare leue sue nature derelictū non moueretur sur-
sum. C Propterea, videtur q; volantes stelle non moueant
tur, q; si non erentur, motus esset in instāti, & deducitur,
consequētia, cum n. in quolibet instanti sit alia atq; alia
stella, continuo n. generatur, & continuo corrūpitur, igitur
si mouetur non, nisi in instāti mouebitur, cum solum
in instanti sit. C Propterea, videt q; stella cadens naturali
motu moueatur, agens siquidem naturale quantuz dat
de forma, tantuz dat de substantia formā. At cū agens natu-
raliter det formā, igitur motū, qui formā sequit. C Ulti-
mo videt q; tales stelle nō moueant a cōtrario pellētē, cū
n. sunt magne, atq; notabiles, signant ex eo loco moueri
exercitiū, & quo ipse mouent, vt T. tolemens inquit, in li-
bro. c. enu. & hoc esse nō potest, nisi pro quāto tydera ca-
dentia, & exercitiū mouent ab eodem motore, sed exerci-
tus non mouetur a cōtrario pellente, v. a nube frigida,
siue ab aere frigido, sed a celestibus stellis, ergo ab eisdē
mouebunt ignite ipse impressiones. Possēt esse questio
etiā de motu comete, sed de ipso propio loco disputabim.
C Cōtrariū Arist. & Alex. autumat. C Quidā dixerūt q;
talū motus pōt referri ad formā subalem, & pōt referri
ad instrumentū, quo talis forma nālia pro motu vitur, si
referatur ad formā substantialem, cū illa sūm eos sit forma
ignea, vel sūm alios sit forma terrea, cum mouent sursum
naturaliter mouebunt, vel cū mouentur deorsuz, sūm al-
terā ponem. C At si referat ad instrumentū, sic est nālia,
imaginationē magis prebere illis virtutes quāda motuā,

qua mouent deorsum, nubes n. prebet ipso quāda acci-
dentalē gravitatē, respectu cuius motus erit naturalis.
C Propterea. T. dotus, qui gñat prebet vim motuz sur-
sum quasi leuitatē, q; sursum mouent nāliter, & pellēs ad
latus prebet vim motuz lateraliter, igitur si referat ad
instrumentū, motus talū nālia erit. C Sed hec positio sta-
re nō pōt, primo, q; hō declarauit motū, quo stelle cadētēs
moueant, nō declarauit motū, quo stelle volātēs ferant.
C Propterea. Chidē p. tra. Arist. & Alex. qui dixerunt hāri
motū deorsum esse violentū, sursum vero nālem, sed ad la-
tus esse mistū. C Propterea. Sellens nō generat hās, nisi
vt causa sine qua nō, igitur non prebet vim aliquā. C Pro-
pterea. Eadē rōne proiecta mouent nāliter, vt pote a vir-
tute impressa. C Propterea. Hęc positio non seruat sto-
lemei problema, vt propter quid motus hāri signat
motum exercitiū eodē ex loco, ex quo ipse mouent. C Et
propterea dicimus bifaria impressiones esse, vt Arist. &
Alex. distinxerūt, alias quidem, que sūt exusta exhalatio-
ne, & hec successiua gñatione sūt. Alias vero, que sūt traie-
cta exhalatione, & hec talia sūt traicta exhalatione. Tunc
dicere impressiones primo modo factas localiter nō mo-
ueri, nisi motu aeris, in quo sunt, qui mouent motū dur-
no, q; hec sicut gñantur, ita corrūpūt. At omne qd in lo-
co mouet, opz esse in actu. C Sed dico has videri mo-
ueri sūm locū, nā cū incipiat gñatio in vno extremo, donec
perueniat ad aliud extremū, sic videt moueri, seu suā n.
pp distantia nō discernit inter motū localem, & motū gñati-
onis. C Sin aut loquimur de impressionibus, que sūt
traicta exhalatione, dico q; motus illarū sursum est na-
turalis sūm formā, si illarū forma sit ignea, motus deorsuz
violētus, q; contrarius forme, at motus lateralis mistus
predominante motu deorsum, vt Arist. & Alex. dixerunt.
C T. tolemens vero ad obseruatiōes, igitur reperit q;
quoties in anno tales multiplicant, & fuerint magne, atq;
spectatu digne, tunc signant exercitiū incurfones ex illo
loco, vnde ille mouent. Dō autē esse nō possit, si hec moue-
rentur ab ipsa nebula, vel a sereno frigido aere tāti. Pro-
pterea (vt mihi videt) arbitratu has ea a stella moueri,
que constellationi preēt, que illas efficit. Forsitā credens
stellā illam hoc pacto afficere mouens proximū suū illud
sit nebula frigida, siue aer serenus frigidus, vt ea ex par-
te moueat, qua etiā exercitiū moueri disponit. Ex quibus
p. Arist. & Alex. respexisse solū ad proximās causas. T. to-
lemem ad vles, in quarū virtute proximę cause mouēt.
C Tunc dico ad primā q; stelle que exusta exhalatione
sunt, hō videant moueri, tamen nō mouent, que vero sūt
traicta exhalatione, in eo instanti moueri incipiunt, quo
ille incipiunt esse, verum aliter, & aliter, nam ille incipiunt
esse in illo instanti per affirmationem, cū rei permanentis
detur primuz, moueri vero in illo incipiunt per negatio-
nem, q; in illo non mouentur, sed immediate post illud.
C Ad scām p. solutio ex his, que diximus. C Ad ter-
tiā dico q; motus naturalis est, qui datur ab agente for-
mam mediante forma ad illū nāliter inclinante, modo hic
non est ita. C Ad vltimā patet solutio ex dilucidatione.
C Apparet autē aliquādo consistētia nocte se-
rena existente multa phasmatā in celo: vt bi-
tus: & botbyni: & sanguinei colores.

K
L
M
Situ posita.
Cōtingat posita.

E
F
G
H
I
Refutatio.
Solutio.
Signa.
Cōm. 49.

Cōm. 47.

Tria qd.

Cōm. 47.

Scda qd.

Enu. vlt.

Cōm. 49.

Prima qd.

I Apparent autem aliquando in celo multa consistentia phas-
mata nocte ferena existente, ut hiatus, et bothyni, hoc est
apertura, et sanguinei colores. Ergo duo sunt phasma-
ta, de quibus vult agere, apertura, et colores sanguinei.
Quo vero ad verba attinet, phasma grece, latine est,
tum monstrum, tum apparitio, est autem phasma differens,
ut arbitror a phantasmate, quoniam phantasmata retule-
rant veteres ad malos demones, phasmata ad apparitio-
nes in celo effictas, que et monstra, et portenta etiam dicuntur.
Apertura vero multiplex est, altera, que grece chasma,
hoc est hiatus dicitur, quod est veluti vastum doliu. Alte-
ra grece bothynus, latine vorago, siue fouea, siue fene-
stra, utrumque phasma communi nomine dicitur apertura,
siue vorago. Demanda vero chromata grece, latine san-
guinei colores dicuntur. Ad sunt etiam coplura phasmata,
que et noctu, et die spectata sunt, ut hiatus narrat, que,
quod ex his generantur, ex quibus hec tria constant, iure pre-
termissis, hec de numero, et de intentione dicendum.

Com. 50.

Causa autem et horum eadem est.
Quia duo sunt phasmata, de quibus dicere proposuit
Apertura, et colores sanguinei, primo tigit cas in gene-
re, deinde in specie ex illis causis docet generationem illorum,
de causis in genere, inquit. Causa autem et horum phasmatum
in genere eadem est, que est etiam flammam. Non enim differt
flamma a phasmate, nisi quod phasma sit ex exhalatione non
accensa, sed colozata, flamma vero fit per exhalationem
et accensam, et colozatam, sicut ergo flammam cause ex
parte agentis, sunt calor stellarum exhalationem eleuans
sursum, et frigiditas noctis, vel medie regionis, que ex ha-
latione condensat. Ex parte vero materie, est exhalatio,
vel aer densus, vel exhalatio aeri commissa, vel aer plenus
exhalatione, sic phasmata eadem cause sunt, ut calor stel-
larum, et frigiditas ex parte agentis. Ex parte materie ve-
ro exhalatio vel aer densus, qui et exhalatio dicitur, vel
exhalatio aeri commissa, vel aer exhalationibus plenus. Hec
de causis omnium phasmatum in genere.

Com. 51.

Cum enim manifestus est constans aer sursum:
ut ignitio fiat. Et ignitio aliquando quidem
talis fit, ut flammam videantur ardere. Aliqua-
do autem velut doli ferantur: et sydera inul-
lum incommensurans erit: si colozetur idem aer
constans omnifarius coloribus.

M

Enarratis causis in genere, probat nunc hec phasmata
feri posse ex illis causis sit, exhalatio cum vertitur in flammam,
colozatur, et accendit, ergo si potest colozari, et accen-
di, potest colozari tantum absque eo quod accedatur, et ita phas-
mata fieri possunt ex bismet causis, inquit. Cum enim
aer sursum est constans, aut propter exhalationem sibi com-
missa, aut quod ipse est exhalatio, ut ignitio fiat ex illo, et igni-
tio fiat taliter ex illo, ut flammam aliquando videantur ardere.
Aliquando autem fiat, ut doli ferantur et sydera, hoc est, et igni-
tio fiat, ut aer ille accendatur, et colozetur, nullum absur-
dum erit, si idem aer constans, hoc est eadem exhalatio,
vel idem aer exhalationibus constans colozetur absque ac-
censione omnifarius coloribus. Si enim potest exhalatio colozari,
et accendi, potest etiam colozari tantum, et non accendi.
Probauit autem talem possibilitatem generationis, quia
aliqui possunt dicere exhalationem non posse colozari absque
accensione. Cuius probauit tales possibilitatem, propter
illos, qui non videntur hec phasmata, quod possunt dicere,
hec non esse possibilia, quia nunquam videntur ipsa.
Etenim per densum transparentem minus lu-
men: et refractionem suscipiens aer omnifarius

rios colores facient: maxime autem pheni-
cum: aut porphyrum: propterea quia hi ma-
xime ex igneo: et albo sunt permixtis secun-
dum superpositiones: velut orientia astrae
et occubentia: si fuerit cauma: et per summum
phenica apparent.

Com. 52.

His assumptis, nunc in specie agit, de his, que proposuit,
et primo de coloribus, secundo vero agit de apertura, secun-
da ibi hiatus autem. In primo parte debet scire cau-
sam colozem esse refractionem luminis diminuti ab ipsa
exhalatione inter nos, et lucidum interposita. Ad refra-
ctionem vero hanc duo requiruntur et lumen ipsum dimi-
nutum ad exhalationem multiplicatum, et aer siue exha-
latio inter nos et lucidum interposita. Refrangent tale lu-
men, cum quadam transparentia. Noties igitur exha-
latio turbida superat lucis transparentiam, coloz niger appa-
ret, quoties transparentia exuperat exhalationis turba-
lentiam, coloz albus fit, quoties transparentia et turbulen-
tie proportio equalis fere fuerit, tunc videtur in celo co-
loz rubeus et sanguineus. Et ex his primo cur de nocte,
nam lumen tunc, quod ad exhalationem diffundit,
remissum est. Secundo cur in celo, quoniam sensus distantis
inter celum et exhalationem non percipit. Tertio cur se-
mitate existente, quoniam tunc ad ius exhalationes, et non
nubes occupantes sensus nostrorum. Inquit. Per densum
etenim transparentem minus lumen, et eius refractionem sus-
cipiens aer omnifarius colores facient. Sunt enim due cau-
se per quas colores videntur in celo (ut dictum est). Ad idem,
maxime autem phenicum, aut porphyrum, propterea quod hi
colores maxime sunt ex igneo, et albo, id est ex exhalatio-
ne turbida, et albo, id est lumine remisso, per ignem enim
exhalationem, et per album remissum intelligit, sunt
autem ex albo et igneo permixtis secundum superpositiones,
id est proportionatis, nam quoties lumen remissum ad tur-
bidam exhalationem diffunditur, purpureus emergit
coloz. Quo vero ad verba attinet, per phenicum pur-
pureum, et per porphyrum etiam purpureum intelligit,
verus purpureum sub distinctione nominauit, quod apud
grecos multis nominibus dicitur. Est autem purpureus, coloz
sanguinis, nam purpura conciliu est de cuius sanguine
fit coloz ille. Dicitur remissum lumine, et ex exhalatione ple-
nissimum fieri purpureum, quod plurimum album cum turbido
facit rubrum, quod observationibus probat, et inquit. Cle-
lut orientia astrae, et occubentia si cauma fuerit, grece cau-
ma, hoc est vado, fit quando sol est in leone, nam cum sic
fuerit, rubra apparent astrae. Sol enim est in leone appa-
ret ruber, atque purpureus, quod tempore inter solem, et nos
ponuntur exhalationes, similiter eo tempore, cum oriuntur,
aut occidunt, apparent rubra. Cuius probat, idem probat
alia observatione, et inquit. Et per fumum phenica appa-
rent, hoc est rubra utpote interposita exhalatione. Colligitur
igitur ex his, quoties lumen ab exhalatione turbida
refrangitur, colozem rubrum apparere facit.

Com. 53.

Facit autem et refractionem: cum speculi fuerit
tale: ut non figuram: sed colozem suscipiat.
Sed occurres, nam omne refrangens est speculum, et in
omni speculo apparet imago siue figura eius obiecti, quod
in illo refrangitur, quare si exhalatio refragat lumen stel-
larum, in ea apparebunt stellarum figure, hoc autem non
videtur. Quam dubitationem Aristoteles hic delet.
Alexander retulit verba hec ad ea, que de halo, et iride
dixit, quasi dicat. Similiter et refractione aer ipse facit
phantasia diuersorum colozum, cum speculum fuerit tale,
ut

Com. 54.

N
O
P
Q
D

A
B
C
E
D
Dub.
Com. 55.
Com. 56.

Ite, ut non figuram, sed colozem solum suscipiat, ut fit in
subtilibus guttulis, cum per ipsas lumen solis refrangit,
sic enim iris, et halo sunt, ut postea dicit, in proprio loco.
Ego vero arbitror Aristotelem delere dubitationem illam,
asserendo duplex speculum, alterum quidem diminute
refrangens obiectum, et tale speculum colozes reprefen-
tat, non figuram obiecti, et fumus quozes stellarum lu-
cem refrangit. Alterum est fortior refragens, hoc est nullo
pacto transparentem, et tale reprefentat colozem obiecti, et
eius figuram, et hoc inquit. Facit autem et refractione spe-
culum phasmata hec, reprefentando colozes, et non figu-
ras, cum speculum fuerit tale, ut non figuram, sed colozem
obiecti suscipiat, nam tunc non figuram, sed obie-
cti colozes reprefentabit, et tale est exhalatio refrangens
lumen stellarum, non enim est penitus opaca, sed aliquo
pacto transparentem.

Eius autem quod est non manere longo tpe hec
constantia causa est velocitatis existens.
Solut aliam dubitationem, vix, quam ob causas tales
in celo colozes non multo tempore durant. Et respondet
eius autem, quod est non manere longo tpe hec con-
stantia exhalationis, que requiritur ad tales colozes, ve-
locitatis causa est. Lumen enim causa celeriter euane-
scit, et colozes etiam tales cito desinent. Aer enim per que
tales colozes apparent (ut Alexander inquit.) Aliquan-
do condensatur et denigratur, aliquando subtiliatur, et
diaphanum fit, et sic varijs dispositionibus afficitur, ut ra-
ro sic disponatur, ut colozes videri faciat.

Hiatu autem disrupto lumine ab obscuro:
et nigro: faciunt putare aliquid habere
profunditatem.
Nunc de hiatus agit, qui grece chasma dicitur.
Ubi animaduertendum, quod album disruptum et distinctum
ab obscuro, et nigro facit apparere aliquid profunditatis,
et hiatus fit, nam quoties inter astrae lucida, et oculos
nostros ponitur exhalatio, cuius partes circiferentiales
fuerint rare, centrales vero dense, apparet in circiferen-
tia album, circa centrum vero obscurum, et nigrum, et ita in
medio videtur quedam profunditas, ut fouea, et hoc in-
quit. Hiatus autem, disrupto lumine id est distincto albo
ab obscuro, et nigro in eadem superficie, faciunt putare
esse in medio aliquam profunditatem. Et queres pro-
pter qua causam, quando album distinctum a nigro, et ni-
grum distinctum ab albo in eadem superficie sint facta,
faciunt apparere in parte superficie, in qua scribitur ni-
grum profunditatem quandam. Respondet Alexander,
et assignat causam, quia album fortius mouet visum
quod moueat nigrum, et ideo album videtur propinquius
videnti, et nigrum remotius, et sic cum in eadem distan-
tia album et nigrum distincte ponuntur, nigrum apparet
remotius, et profundius, et album propinquius. Signus
hiatus est, quia pictozes, cum volunt in pictura aliquid
et appareat profundius, ponunt colozem nigrum, et vivo-
lunt, ut appareat propinquius, ponunt album.

Multoties autem et talibus et hali exci-
dunt quando congregatur magis. Concre-
tum autem hiatus videtur.
Solut autem obiter vnum problema, scilicet propter quid
aliquando ex hiatu excidit torres, et ardentes stipites,
aliquando autem non excidit, sed sunt hiatus sine ta-
lium emissionem. Respondet et inquit. Multoties autem
et talibus hiatus: et valde id est ardentes stipites excidit,
quasi traieci ad nos, fit autem hoc, ut inquit, quia aer denigra-

tus in medio magis congregatur, tunc enim ut Alexander
inquit. Aer magis costrictus, calidum intra ipsum reclu-
sum propter costrictionem adauget, et ita calidus propter vio-
lentiam excidit, quasi torres accensus, non autem hec emissio
fit tempus, magis cum aer ille denigratus non fuerit ita intense
coactus, sed coactus sufficienter, hiatus videtur, et non
emittit tunc dalos. Quare emittitur ab hiatu et alio, cum
denigratus aer fuerit valde densus, cum vero fuerit mo-
derate densus hiatus est sine tali emissionem.

Omnino autem in nigro album multas fa-
cit varietates: ut flamma in fumo.

Quia non modo apparuit hiatus, et sanguinei colozes
in celo, sed etiam complura phasmata, ut bothynus hoc est
vorago, siue fouea, siue puteus, ad huc apparuit fenestra,
et milites armati apparuerunt, et id genus, ideo quasi in
genere causas affert, per hoc quod in nigro album multas fa-
cit varietates, et intelligit per album colozem corporis lu-
minosi hoc est lumen, et per nigrum colozem ipsius aeris
pleni exhalationibus. Potest autem album ad nigrum mul-
tifariam se habere, aut quod album fuerit circiferentiale, et
nigrum centrale, aut quia album fuerit centrale, et nigrum
circiferentiale, aut quia album et nigrum fuerint collate-
ralia, aut alijs modis fere infinitis collocabilia, et ita ap-
paruerunt varia phasmata. Unde inquit. Omnino autem
in nigro exhalationis siue aeris albi ipsius luminosi cor-
poris hoc est lumen, aut incentratu, aut circipositu, aut
collateraliter collocatum, aut varijs figuris constitutu,
multas phasmatum varietates facit. Ob hanc causam, ut
Alexander inquit. Nihil in specie de voragine, que grece
bothynus dicitur, assignauit, de ipsa enim nihil dixit in spe-
cie, quia vorago et hiatus idem omnino sunt, vel quod dixit
de omnibus in genere in his verbis. Aut quod sol differ-
runt per magis et minus, quia in voragine nigri centrale
est maius albo circiferentiale, in hiatu ecotra. Quare
nec de voragine, nec de alijs phasmatibus curauit per spe-
cies dicere, quia satis in genere dixisse omnia talia fieri
hoc, quia album apparet in nigro ut flamma in fumo, cum
multis modis se habeat ad nigrum, et qua varia ratione in-
numera possunt phasmata resultare.

Die quidem igitur sol prohibet: nocte vero
excepto phenico. Alij autem propter cohsimi-
lem colozationem non apparent.

Prima pars textus clara est, nam per verba illa Aristo-
telis remouet dubium, cur die phasmata hec spectata non sunt,
non enim die apparuit aut doliu, aut fouea, aut id genus,
et inquit. Die quidem igitur sol prohibet hec videri, prohi-
bet sua luce, ut Alexander inquit, quia maius lumen offu-
scat minus. Aut dicere possimus solem prohibere hec
fieri sua caliditate, diei enim caliditate exhalationes non
congregantur eozusque, ut facere possunt phasma tale, frigiditate
noctis congregantur, et ideo nocte apparere possunt. Alia
verba sunt obscura, sed pretermisissis alijs expositionibus
videt mihi Aristotelem soluere aliu dubium, possit enim
quis querere, sicut albi in nigro facit hiatum vel voragi-
nem, cur albi in rubro, vel citrino, vel praxio, vel croceo,
non facit hec. Respondet nocte vero sol etiam prohibet, quia
emittit lumen ad stellas, et per reflexionem eius luminis
etiam prohibet alios colozes facere hec, excepto phenico,
hoc est nigro, hunc enim non prohibet facere vna cum albo
hec phasmata. Sic igitur album in alijs colozibus non
facit phasmata, sed in solo nigro, quia sol nocte suo a stel-
lis reflexo lumine prohibet album facere phasmata in
alijs colozibus, nisi in nigro, quod ut dicebamus album visum

Com. 57.

G

Com. 58.

H

I fortius mouet, et ideo apparet visui propinquius nigrii vo mouet visum remissit, et ideo apparet remotius. In alio autem propter consimilem cum albo colorationem non apparent ita de nocte, ut possint facere phasmatata, quia enim sunt albo fere siles, non apparent remotius, nec albi appet illis nobis propinquius, et ita albi cum albo non possunt facere phasmatata. **C** Inquit. Nocte autem solent phasmatata in alio coloribus facere albus phasma, excepto phenicico. In nigro, quod in hoc non prohibet, phenicico. n. color appet nocte penitus distinctus ab albo, et cum tanta densitate, ut possit videri nobis remotior, albo ipso apparet de parte. Alii vero color res per cum ipso albo phasmatationem, et sunt croceus, vel rubens, et id genus, qui cum albo phasmatata sunt, in nocte non apparent, ita supplere, ut videantur nobis notabiliter remoti, ut appet color niger. **C** Et debet scire aliquos medios colores esse albo phasmatata, ut croceus, et rubens, et viridis, et id genus, quod sunt mediis ab albo distantes, quod ab eodem distat niger color, sicut et participat multa luce, veluti et ipse color albus, hoc ergo non vult Aristoteles, in nocte non apparere, ut autumat Alexander, Albertus, et Aliuerna, ceterisq; iunioribus, quod supponit dixit sanguineos colores apparere, sicut et in holo apparent varii colores, ut obseruatio docet, que de nocte appet, sed intelligit eos non apparere, ita ut in ipsis albi facit phasmatata, quod et quo cum albo hinc similes colorationem, non videntur remotiores, aut propinquiores nobis, et sic non faciunt phasmatata, niger vero color et qui cum nigro consimiles sunt, in nocte apparet, ut in ipso possint albi facere phasmatata. **C** Ex his tollunt multe dubitationes, quod ex malis hinc Aristoteles, intellectu exoritur.

C De discurrentibus quidem igitur astris, et ignitis adhuc autem et de talibus phantasmatibus: quecumque festinas faciunt phantasmatibus existimare oportet causas.

C Epilogat, et inquit. De discurrentibus igitur astris, ut de traiectionibus, et volantis, et vltiter de oibus ignitis impressionibus, adhuc autem et de talibus phantasmatibus, quecumque festinas faciunt phantasmatibus, has existimare oportet causas. Exhalationem ex parte matris, et celestes calores exhalationem eleuantem, et ex parte agentis, alio etiam dissonantibus occurrit. **C** Ex his appet non recte in Detoro, et Xenophantem de his sensisse, asserentes hec esse glomeramenta, aut vibramenta quodam, que sunt ex eo, quod cum sol lumine ad nubes fortiter emittit, nubes vibrare, quarum vibrare arbitrarit fortiter, aut cadentia, aut volantis, aut phasmatata fieri, hec enim opinio fictio est, dictum est enim, hec motu fieri, non die, et ita non a solis lumine vibrare lumine dicendum in nubibus. **C** Sed circa hec queres primo, utrum hec ignita, et phasmatata humano generi boni quicquam, aut mali presagiant. Et utrum non, quod hec casu sunt, quod rariter, ergo nihil de temeritate presagire possunt. **C** Sicut et rea. Si hec nobis aliquid boni, aut mali presagiant, etiam veteri, et fulgure, et pluuie, et cetera aqua aliquid aut mali, aut boni presiderent, at illa non sunt obseruata inter portenta, igitur nec ignita. **C** Sicut et Aristoteles, argumentatur in libro de somno contra somnia, sic ergo argumetor, si hec predicunt futura, aut ut illos cause, aut ut illorum signa hoc est, ut illos effectus, non ut illos cause, non enim ignita hec causa sunt futurorum, que in hominibus dicuntur portendere bella, nec sunt futurorum effectus, sine signa, ut omnes norunt, ergo hec nihil boni, aut mali portendent. **C** In contrarium est Stoicorum, et obseruatio, nam Olympiade. 107. anno illius tertio apparuerunt in celo sanguinei colores, et tunc Philippus greciam subegit. **C** Sicut et in cimbricis bellis auditus est in celo armorum, et tunc sonitus. **C** Sicut et rea in mactentio, et tunc derti bello visus fuerunt arma

in celo ab ortu in occasum, et contra inter se concurrerunt, pulsis, que ab occalu erant. **C** Potentia etiam de stellis discurrentibus plurima enumerantur. **C** Plinius, et Seneca. Ergo hec futuri quicquam presagire, aut boni, aut calamitosi dicendum est. **C** Sicut et Aristoteles sine dubio hec aliquid boni aut mali presagire dicere cogunt, modo ut L. eopoldus inquit. **C** Dec in anno pluries, et magna, et durabilia sunt, ubi enim raro, aut parua, aut vix maneant, parua aut nihil significare vult. **C** Sed que presagiat sim peripateticos, dicamus in primis hec presagire in eo anno in aere siccitatem ea in regione, ubi hec contingunt. Et primo quidem via cause, nam cum in ea regione hec contingunt, aereq; alterat ad siccum, ipsis existens siccitas, et ad calidum, etiam ipsis calidis existens siccitas. **C** Sed via signi, portendunt enim ea in regione vim calefactiuam, ac excitatiuam vigere, ex qua ut ex causa, aer illius regionis calefit, et excitat. **C** Sicut et rea status ventorum similitudine portendunt in aere, via quidem cause, quia exhalationem hec, cum congregant, in ventos transeunt, sicut enim ex eisdem ventis, et ignita, via autem signi, quod significant vim ventorum generatiuam ea in regione vigere, ex qua, ut ex causa, sunt ventus. **C** Medici autem vltra hec, addunt ignita hec, cum sepe, et magna et durabilia in anno contingant, ea in regione, ubi presantur, portendere morbos acutos, qui ex humoribus calidis, et siccis proficiunt. Unde Hippo, inquit. In siccis temporibus febres acute sunt, et si magna ex parte talis sit annus, qualem fecerit conditio, morbos quoque tales expectare magna ex parte oportebit. Portendunt autem, hec, et via cause, et via signi. **C** Sicut et quidem, quod significat ea in regione vigere vim celestem talium morborum generatiuam, et propterea Hippo, in libro pronosticorum inquit. Est quoddam celeste signum, ad quod medicum inspicere oportet. **C** Sicut et causa vero, quod calefactio, et excicatio aereq; minorata humiditate humoris accuntur, ut inde cholera excreseat, et ita morbi cholera aucta, acuti erunt. Nec hoc ab Aristoteles mente alienum est, nam octavo ascultationis libro, aerem, quod ipse continet, etiam nos alterare ea ratione asserit, que a celo ipse alteratur, ut si ad calidum, et siccum alteret, et nos ad calidum et siccum alterare dicit. **C** Stoicorum vero in libro centum enuntiat. Traiectiones aeris siccitate indicant, que si ad vnam partem feruntur, ab angulo illo ventus indicant, sicut in diuersas feruntur partes, aquaq; diminutiones, aeris turbationes, exercitiuuz incursiones indicant. **C** Sicut et Stoicorum vltra ea, que phisici, et medici significare ipsa dixerunt, addit, hec exercitiuuz incursiones portendere, modo fuerint in pluribus partibus plures magne, et durabiles. **C** Sicut et quidem signi, quia significant vim celestem bellorum generatiuam ea in regione vigere. **C** Sicut et causa, quia non aer solum insicunt are faciendo, sed calefacto, atq; excicato humano corpore sanguine, rubram bilem magis, ac magis incendunt, cuius proprium est propter insitam exferuenciam ad impetus violentos, ac rapinas ferri, quo fit, ut homines ipellere cholera sanguinis freno abrupto ad riras, discordias, rapinas, pennis ad arma rapiant. **C** Et quoniam hec via signi significant ea in regione vim celestem vigere, quod hec faciunt, id Stoicorum hec generat presagiant dicit ea, quod martis ac mercurij propius sunt, utpote bella, et estus, sunt enim hec effectus martis, ac mercurij, quorum insita is est facere bella, et estus. **C** In specie vero traiectiones, trabes, iacula, ceteraq; ignita, cum martia magis sunt, bella atq; estus, et morbos calidos, queq; marti dantur, portendere dicit. Phasmatata vero, et colores, et id genus cum mercurij sint, mercurialia in dicantur, ut ventorum afflatus, aeris turbationes, rapinas, proditioes, morbos mercurij

N **A** **Q** **O** **B** **C** **P** **D** **E** **F** **G** **H** **I** **K** **L** **M** **N** **O** **P** **Q** **R** **S** **T** **V** **X** **Y** **Z** **aa** **bb** **cc** **dd** **ee** **ff** **gg** **hh** **ii** **jj** **kk** **ll** **mm** **nn** **oo** **pp** **qq** **rr** **ss** **tt** **uu** **vv** **ww** **xx** **yy** **zz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qqq** **rrr** **sss** **ttt** **uuu** **vvv** **www** **xxx** **yyy** **zzz** **aaa** **bbb** **ccc** **ddd** **eee** **fff** **ggg** **hhh** **iii** **jjj** **kkk** **lll** **mmm** **nnn** **ooo** **ppp** **qq**

I porē tenuis exhalatio iclu deref, hec cōpēssa, cū peteret exitum, sonare, ceu ferrum ignitam cuz in aqua mergitur. Quidem hoc idem in tonitruo, & collisione ventos sonitū ferunt aliqñ esse auditū. Differētie vō sonoy atq; vocū, que audiunt, multesunt, & qdem p differētis collisione, atq; p differētis cōsolatione, in quarū vtu te collisiones sūt, videmus. n. in grandinibus aliqñ figuras, q nō sūt, nisi in virtute stellarū, sub quarū vi prime grādīnuz cause agunt. Ex quo sequi nō esse ab rōne audiiri in celo mugitū bouū, armoz strepitū, tubaz sonitū: id genus, collisionib⁹ enī multiformib⁹ existit, nihil pibibet fonos au diri multi formes, nec voces h⁹ exhalationū collisionib⁹ nū emerāt. Sed in paludibus aliqñ soni fiunt, q bonugi appellant, quos sacros tauros dei eē fabulant, naz qd sit mugitū tauri adeo file est, vt q voces audiūt, nō fecus afficiūt, qsi tauri uenerint mugietē, vñ in nra sueltatis paludib⁹ audiūt, aliqñ voces, quas existimat eē emissas ab aīalū quodā, que uidentur nū appellat. Laufaz autē baz vocū in paludib⁹ au dīrāt. Arist. in lō pblematū assignat, ex collisione aquarū cū locis ca uernosis paludū, qre nō erit ab re ex collisione exhalationū au diri voces varias p varia collisione rōne. Cur vō voces istā pestē aliqñ nūciant. Arist. in libro pblematū cām assignat, ex eo, qd eaz mō ē exhalatio, q aliqñ ex malis terre locis eleuata, ē ueniosa, & ita regione, in qua mltiplicat, inficit. Meterea cū exhalatioe eiusmodi, ex quibus voces sūt, in regione mltiplicat, aer ē regionis discrasiant adeo, vt inde pellis succedat in ea regioe. Tunc pma rō ad oppositū delect, qz hēc pphasina vīq; vaporū exhalationib⁹ nō sūt, sūt ab qz nubib⁹, & hoc ē ferentū tps. Sed ea ē, qd colorū illē vñ pēnit in tenebris, q in nocte est lumē salte remissū, sub quo fit color ille uideri. In die vō nō, qd matius lumē ofuscāt min⁹. Tertia cōcedit, decipit enī in obiecto pp in debita distantiaz.

M De cometis autē, & vocato lacte dicamus dubitantes ad dicta ab alijs primū. Anaxagoras quidem igitur & Democritus aiunt eē cometas symphasim errantium stellarum, quum propterea quis prope uenturū, putantur se inuicem tangere.

Nunc de crinitis stellis, que grece comete dñr, proponit tractare, de his vō pphysicus dicere nō dē, nisi earum cās afferat, & pmo nō bis mā afferre dē, est enim cometa pphysica res ex mā cōstans, pōt autē intelligi p stare ex materia, aut celesti, vt Anax. Democritus & alijs dixerunt. Aut elementaria, vt Arist. aut mista, vt plures etiā dixerūt. Primo igitur narrat eoz opionē, qui crinitam fecerūt de celestima. Secdo eoz, qui eā de mista materia ipsaz cōstruxerūt. Tertio eoz, qui eā afferūt factam esse de elementaria, cuius opionē ē Arist. Duo tñ & dīcedōm intētiōe affert, & ordinē eoz assignat & ingt. De cometis autē, & de eo circulo, que lac vocāt, siue uia lacteā, dicam⁹ ad dicta hoc est strā dicta ab alijs dubitantes pmo, & deinde de symplectate dilucidantes. Sedo narrat Anax. et Democriti opionē, & ingt. Anax. quidē igitur & Democritus afferētis cometas esse de celesti mā, aiunt illos esse symphasim, id est coappariētē errantium stellarū, naz cū quinq; errātes, aut aliq; earū ppe congregiunt, existimant se tangere, qñ sit vna stella comata, nam comam habere vñ per augmētū luminis ex cōtactu stellarum inuicem. Quo vō ad uerba attinet, per errantes stellas, quinq; planetas intelligit, vt Alex. exponit. Naz sol & luna nō planetæ, sed pbotā Aristoteli, & ptolemeo dñr, sūt in motibus non vni formēs. Per symphasim

Plutarchus stellarū cōituz exposuit, quos se mutuo illustrant. Alexander vō magis ad vñ, coappariētē, siue simultaneā pphantasiam exponit, nam cuz quq; ppe sunt, aut aliq; earū, nobis illud pphasma edīt, qd cometa dicit, in xta quā expositionē dicere opz cometen nō rez esse, sed pphasma ex cōitu quinq; vel eaz aliquaz mutuo se se illustrātiuz resultant, ppterea addīt, qd ppterea qd ppe sunt, ac ppe ueniunt, putant se inuicem tangere, qñ sit vñ sydyus habens comam, & ita pphasma est, non rez.

O Italicoz autem quidam & vocatoz nūq; pythagoricoz, vñm dicunt ipsum esse errantium siderum. Sed & post multum tempus pphantasiam esse ipsius, & excessum ad modicum, quod quidem accidit: & circa mercurij stellam. Quia enim modicum digreditur: sepe deficit apparitio, ita vt post tempus appareat multum.

P Italici pphysici quidē, qui de schola pythagoricoz fuerunt planetis quinq; addiderunt sextū, hūc cometē esse affererūt. Ceterū qd eius mot⁹ est fere, vt solis mot⁹, sub solis radijs longo tpe latet, paruo vō digredit, hūc maior tpe latet, & raro digredit, & cū digredit, paruo tpe durat. Astipulaf autē hic Mercurij, hic n. raro radios egredit, nō enī est sole ipso elongari signo vno, vt Stole mei & alioz obseruatio docet. Venus etiā & sole parū recedit, nī enī pōt duob⁹ signis egredi. Sic igitur cometā dixerūt esse stellā ex earū numero, q in celo coapparet, neq; vtiq; assidue, s; q statu tis tps ambitu, certo pacto exoriū de nio solē. Ingt. Italicoz autē qdā & vocatoz pythagoricoz, vñm. l. sextū dicit esse ipsū cometem errantium siderum. Sed dicant ipsius pphantasiam id est apparitiōē esse post multū tempus, & raro, & dicit ipsius excessum hoc ē duratiōē esse ad tēpus modicum, & ita uoluerūt ipsū raro, & paruo tpe apparē, pbat hoc idē ex pto mercury, & inquit. Qd quidā accidit, & circa mercurij stellas, qm modicū ab ipso sole digredit, nō enī ab eo p signū digredit, iō eius apparitio sepe deficit, raroq; vñ est enim semp quassub radijs attritus, itat post multū tps apparē, & ita raro. Eodē mō afferunt de stella qd crinita, hēc. n. raro a sole digredit, & pmo tēpus eius apparitio durat.

R Similiter autem his, & qui sub Hippocrate Lbio & discipulo ipsius Echylo pphosophati sunt, aiunt. Verum & comam non ex ipso aiunt habere, sed errantem propter locum aliquando accipere: refracto nostro visu ab attracto humore ab ipso ad solem.

S Dactenus de eoz opionē, qui cometē dixerunt esse vniuersam de natura celesti, qz & stellā, & illius crines dixerunt esse de natura celesti. Nūc narrat eoz opionē: qui dixerunt cometē esse mistum quodā, qtenus stella ipsa est celestis, crinis vō est humor visum nostrum terminans, & quidem de natura elementaria, atq; terrestri. Primo ergo Aristoteles narrat hōz opiones de substantia stelle, & inquit. Et qui sub Hippocrate Lbio, et discipulo ipsius Echylo pphosophati sunt, enunciantur similitur his, s. pythagoricis, quo ad substantia stelle, & sic quo ad stellam cōueniunt, quia & pythagorici, & hippocratici uoluerunt cometem quo ad stellam esse de nō celesti. Sed an stella hēc, sit aliq; de qnq; errantib⁹, an sexta, vt italice dixerunt. Arist. nō explicat, nec nos nunc curamus explicare. Cui vō ad vba, attinet, duo fuerūt Hippocrates, medicus alter, cui⁹ i medica facultate estant

A estant libri plurimi, & patria eoz fuit. Mathematicus alter, & hic inuenit (vt Alex. inquit) quadraturā. Fuit autē patria eius, cui⁹ discipulus fuit Echylos, hos sequuti sunt cōpūtes mathematici, & de pceptis Alpetragius. Subdit autē Arist. dñr inter italiceos, & mathematicos, quo ad comas. Nam mathematici uoluerūt stellas illam comā mutuari a loci cōditione. Imaginant enī qz stella illa & solis radijs exit crines assumere a terreni loci cōditione, quatenus humorē attrahit ab ipso, quo itero pto inter nos & stellam, videtur tunc stella crinita. Italice vō dixerunt crines esse de celesti natura, quaten⁹, & stellam & crines dixerunt esse celi partē stellatā, inquit. Ceterū & comas non ex ipso cometa, & de illius natura aiunt habere, vt italice dixerunt, sed dicunt ipsuz cometā errātes a motu solis ppter locū, hoc est ppter loci terreni conditionē comā accipere. Ergo differētia est qd italice uelint vniuersam cometē, & quo ad stellas, & quo ad crines esse de celesti natura. Mathematici vō uoluerunt cometam esse rem mistam, qz quo ad stellam, est de celesti natura, quo vō ad crines est de natura elementaria, & terrestri, cū comā assumat & terreni loci cōditione, cum a motu solis errauerit. Et qz aliqñ assumit comā, & nō appet comata, aut crinita, vt postea patebit, subscibit refracto nostro visu ab ipso attracto humore ad solem, ergo tñc stella dicitur comata, & cum comā attrahit, & comā illa uidet, qz si attraheret ppe polum australem, cū nō uideret stella, nō diceret cometa sine crinita. Propterea inquit. Comā cum accipit refracto nostro visu a comā ipsa attracta ad solem, id est cum comā accipit terminantē visum nostrū, tunc dicit cometa sine crinita. Debes autē scire Arist. in his uerbis inuise uisionē fieri extramittendo, vt perspectiui autemant. Isti enim dixerunt uisionem fieri per hoc, qd a visu nostro exit radius uisualis, & fragit ad re uisam, fractione, v3, perueniente ad lucidum, rem ipsam uisam illuminat, uidentur enim. colorēs in pariete, qz uisualis radius exit ab oculis v3 ad ipsos, a qbus postea fracti perueniunt ad solem. Sed diceas, tunc temp in uisione rei uideretur lucidū, qd rem illam illuminat, qd est contra experientiam, nam nos uidentus aliquādo colorē aliq; non perspecto sole. Dicit negando pntiaz, qd non semper uidet res, cuz ad ipsam peruenit radius uisualis, sed opz, vt ad illam perueniat radius directe, vel prope aliquoquin non posset ex visu, & re uisa confici figura pyramidalis, sub quauisio fit, unde concedunt uisionem fieri semper, cuz radius peruenit ad rem uisam, & ad corpus lucidū, non enim fieri posset, nisi ad vtrūq; perueniret, tñ est rei uise, & nō est lucidū corpus, qz ad ipsum nō puenit ea sub figura, sub qua uisio fit. Ergo uult dicere Aristoteles cometā fieri tunc, cuz accipit & crinē, & uisibiles, quā uisionē explicauit per moduz quo loquitur antiqui ppectiui, de quo numero erant hippocratici.

B Quia autem derelinquitur tardissimo tempore, apparet post tempus plurimum alioz astrozum.

C Et qz fm mathematicos cometa est res mista ex stella & crine elementaria re. Primo exponit apud eos tempus apparitionis stelle, deinde tempus apparitionis come, & in ponendo tempus apparitionis stelle, ponit primo fm ipsos tempus, deinde locū celi, in quo apparet stella. De primo inquit. Quia aut derelinquitur, vel dicitur tēpus tardissimo a solis radijs, ideo post plurimū tempus tardius supple alijs astroz apparē. Ergo apparitio stelle est de raro, & longe rarior ceteris stellis, & causa est, quia tardissime a sole recedere ipsam crediderūt. Debes scire

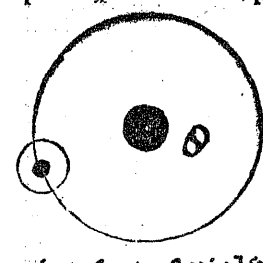
hec, que isti dicunt esse non posse, nisi imaginemur stellā hanc, de cuius ppietate est crines assumere, longo tpe moueri eueuelociter, vt sol mouet, vel partz aut plus, aut minus, ueruz ppter epiciclum pxiū tardissime a sole recedere, qz epicicli motus tardissimus est. Quia rōne opz hūc stelle dare plures orbēs, alium quo moueat ab occasu in ortuz motu solis, alium, quo moueat nūc in austrū, nūc in septētrionem, & epiciclus, quo aliqñ recedat a sole uersus ortū, aliqñ uersus occasum tardissime. De de tēpus apparitionis comete quo ad stellā ipsam.

D Unde cum ex eodem apparet, subdeficiens per totum eius circumulum. Derelinquit autem ipse ad arcum & ad austrum.

E Dactenus de tpe, quo appet stella, nunc de loco in quo appet cometa ēt quo ad stellam, & uult eā apparere posse in oīceli puncto, qd in ortu & occasu, & in meridie, & in septētrioe, mō subdeficiat a sole. Tertia tñ dupl legi pnt, vno mō suspēsiue sic, vñ cū ex eodē, lex pte eiusdē circuli appareat, subdeficiens ipse a sole per totū circulum. per quālibz pte circuli derelinq; pfecto ad arcū & ad austrū, & tunc uerū enī, legat dicitur p pfecto. Uel sic, vt iacet in greco, vñ cū ex eodē, lex eadē celi pte, per quā fol meat, appareat de subdys subdeficiens, supple appet p totū circulum illum, qz uel ad ortū, uel ad occasum, uel ad culmen, & tñc ubi appet est subaudiendū more attico, et qd dixit subdeficiē ex eadē celi parte, qz credere ipsam stellā nō posse nisi fm longituz dīnez, & sole deficere, & nō fm latitudinē, ideo subdit. Derelinquit autē ipse ad arcū & ad austrū. Quo vō ad vba attinet, Arist. vñ facere dīam inter subdeficere a sole, & derelinqui a sole, mō subdeficere est fm eā dē linēā lōgitudinā ad ortū, & occasuz, derelinq; est diuersa a sole fm latitudinē. Deficit at stella a stella dupl, vt Alex. ingt. Quāz stella subdeficiens mouet in dīaz partē, ei ad quā mouet stella a qua subdeficit. q. fm Arist. stelle fixe mouentur ab ortu in occasuz, nō. n. mouit aliū motū, & erratica ab occasu in ortū. Si ergo eēt simul, & inciperēt dīstīgi, stella q mouet vñus ortū, deficeret a fixa, que mouet vñus occasuz, deficeret dico tantū in die, qto ppo motu eo die moueret, & hoc pacto fm Arist. planetē deficiat a motu fixaz. Aut qz stella deficiēs mouet ad eadē partē, tardius tñ & p pacto oēs planetē subdeficiūt a saturno, qz hō oēs moueant vñus ortū, tñ tardius mouent, & sic tantū subdeficere dicunt, qñ tardius mouent, & forte fm illos hoc pacto comete stella a sole subdeficiūt. Derelinq; vō dē stella a stella, ppea qz aut i arcū, aut in septētrioe decliat, hēc de loco.

F In intermedio qdēz igit loco tropicoz, pzo pte rea qd nō attrahit aquā ad se: cū psumit a solis latione: ad austrum autem quin feratur, copīa quīdez habet talis huius miditatis: sed quīa parua est illud circuli, quod supra terraz est. Quod autē beozum multum nō potest uisus huiusmodi fractus ferri ad solem.

G Dactenus de tempozib⁹, & locis apparitionis comete, quo ad eius stellā, at nūc de locis apparitionis stelle vt cū iūte, hoc est quo ad totā stellam crinitā. Et hoc appa-

Uarij in celo soni. K

De bucen tauro.

ptella. 26 pble. 2. Intra vō h. 2. aliam cāz affert, & q postea Cur pestē aliqñ significat.

De cometis.

h 7 m 2 5 r 3 4 5

Comē. 60

M

Comē. 41

Comē. 63

Q

Comē. 65

Comē. 64

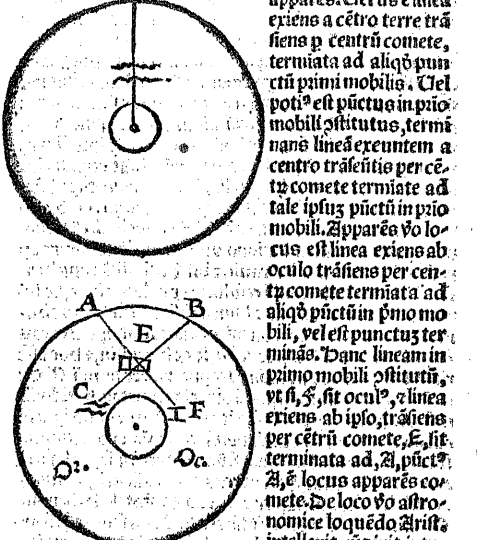
G

H

Comē. 66

I no nro pta, no n. v. maior ro de cometis, qd de aly, qz sicut exaltationes no sunt cometaru cas, ita nec aliaru reru. **C** Id no, qd Plinius dixit frigiditate, naz forma comete, vel sumit a figura, vel sumit a colore, vel sumit a dia accidentali, qua cometa differt a cometa. Si sumit a dia accidentali, sic cometa sunt infinte, sicut a dia accidentales sunt infinte. Si vo sumit a colore, sic tot erit comete, quot colores, cui igit colores sunt infinte, et comete sunt fere infinte. Sed qz Aristot. sumit formam comete a figura, et figura e aut recta aut circularis, aut ad has re ductibilis, id cometaru formas duas tantu esse dixit, aut qua dicitur a rotunditate come, aut qua dicitur a pogonias a logitu die exhalationis, hec d figuris, et foris cometaru. **C** De fine vo no eodē mō oēsentiunt, qdaz n. dixerunt hos cometas fieri casu, et de necitate mae, qd falluz est, qz ipse est tota spem aliquoz individuoꝝ ee casu, et de necessitate mae. **C** Deterrea. Probatu e cometa hre agēs, oē at agēs, agit pp finem, q cometa hre hnt. **C** Aly dixerit cometa fieri ad modū apoplematis, qz sicut apoplema fit cū supsumit humores, et in aliquo loco corpis cōgregant, sic cometa fit cū humores terre exhalationis in terra superfluunt, et deinde more ad aliquē locū supmer regionis aeris, et ibi cōgregant, ibi faciūt cometa, qui est, velut apha mundi. Ex quo sequit qz sic apha fit, vt expurgent hōnes a corpē, sic cometa fit, vt expurgent terra ab exhalationibus, qre cā finalis comete est, vt expurgent a malis exhalationibus terra ipsa. **C** Aly dixerit cometa ee ppter decem vniuersi, no n. dy spēs polis temp mūdo deesse, opz enim oēm spēs polē aliquē ee in mūdo, alioquin mūdo esset imperfectus. **C** Deterrea. Dicit p cometa ee factū pp nos, et gra hois, nā p ipsuz, si signat malū, euitam malū p ipuz. Si signat bonum, ipm mollit, et delectabilē recipimus. **C** Quare dōm finē comete ee duplicē, alterū gnationis comete, alterū comete gnati. Finis gnationis comete e substantialis forma comete, p qua cometa ponit in spē comete. Finis vo rei gnate est aut expurgatio terre, aut decem vniuersi, aut salus humana, hec de fine, baxenus de causa cometa. **C** Quo vo mō gnēt cometa ex istis causis, dicam, et accipiam pto ignitas ipseffiones gnari p infāmationē exhalationis, verus exhalatio inflāmari pōt, aut traiecta, aut exusta. Traiecta quidē gnāt stella cadēs, cū eni venit ad mediā aeris regionē, repulsa a frigiditate illius, traiecit, et sic gnāt traiecta exhalatione, vt sup dixerimus. Exusta vo exhalatio, ipressio ignita fit duplr, aut successiue, vt pote inflāmata pta pte, qua extincta, inflāmata scda, qua extincta, inflāmata tertia vsqz ad finē, et hoc pacto bali, et stellē volatēs, et id gen^o sunt, aut fit pmanenter, vt cū inflāmata pta, deinde illa no extincta, fit scda, et sic vsqz ad finē. Dec eni fit pmanenter, qz pta pto inflāmata qn vsqz ad finē totū extinctiois durat, et hoc pacto fit cometa, quoties qz hpeccatum cōgregat i aliquo loco supmer regionis aeris, et sibi occurrit ignei qd ipm inflāmans, cū fit hpeccatum difforme, qz in vna parte meli^o, in alia peius ad inflāmationē dispositū, ab illo ignea pncipio ea in pte prius inflāmabit, et deinde in parte scda pto dispōne ptiū, nō tū vt succellua gnatio, qz nō dñit pta pto inflāmari, cū scda inflāmata, hōes qn durat vsqz ad finē. Dec de mō, quo ex illis causis comete generantur. **C** Diferētē vidēdū ē in gnali d oib^o hōy cometaz, qz in spali sunt fere infinte, et pto enumeramus oēs dñas i gnē, scdo loco disputabim^o aliquas illaz, vt melius dilu cidēnt, potissimuz qz sunt dubie aliqz illarū. Diferunt itaqz comete gnatiū nouē modis. Primo quidē differūt magnitudīe, si quidē aliqz comete magni, aliqz parui aliqz vili sunt. Scdo differūt figuris, quaten^o aly recti, aly cir-

culares apparent. Tertio differūt colore, quo aly rubi, aly qualidi spectati sunt. Quarto differūt loco, quaten^o aly sublimiores, inferiores aly vili sunt. Itēqz aly in septentrione, aly in austro. Quinto differūt societate, cū aliqz de per se, aliqz in stellarū frontispicijs collocent. Sexto differūt tpe, et quo gnant, et quo pdrāt. Quo gnant qdē, nā comete plerūqz in autūno et vere fieri solent, his eni tēporibus calor sufficit exhalationē eleuare, nō aut pot illam resoluere, estate vo, qd maior est resolo, qz exhalationis generatio, hieme deniqz minime, qz h exhalationuz resolutio fit parua, earū gnatio est minor, cū sit calor debil. Insup vt ptolemaeus inqt. Cometa appēt aliqz eclipsis tpe, vt nos obseruauim^o, qnqz facta eclipsi eo anno appareret cometa. Quo vo per durant, qz vt ptolemaeus inquit. Breuissimū, quo cernit spaciū septē diērum annotatū est, longissimū octuaginta, aliū maximū tēpus sex mēsiū affirmant, minimū nō circiter horā. **C** Septio differūt motu, naz aliqz mouent, aliqz qescēt de hnt, vt postea dicem^o. Octauo differūt habitu die figēz aliqz a p^o ad finē temp vnioumter se hnt. Aly aut in colore, aut in figura, aut in magnitudīe euariant. Nono differūt significatiōe, imē aliqz bona, aliqz mala portēdunt, hec gnatiū de differētija. **C** Insuali vo querit de loco comete, vbi pmo distinctio fit hec, duplex est locus, pphicus, et astronomic^o, pphicus est vltima supficie corpis cōtinentis, et sic pphice loquēdo de loco, Aristot. voluit aliqz cometa in contactu celi collocari, vt pote cū trahit ab aliqua stella. Aliqz vo collocari in ferioꝝ pte tertie regionis aeris, vt cū a nulla stella trahit. Loco vo astronomico, alius est locus vere pñoms, alius apparitiōis, siue alter est locus verus, alter apparēs. Clerus ē linea exiens a cetro terre trāsiens p centrū comete, terminata ad aliqz punctū primi mobilis. Vel pot^o est pñoms in primo mobili pñitus, terminans lineā exēuntem a centro trāsiens per cetro comete terminata ad aliqz punctū in primo mobili. Apparēs vo locus est linea exiens ab oculo trāsiens per centrū comete terminata ad aliqz punctū in primo mobili, vel est punctuz terminans. Hanc lineam in primo mobili pñitū, vt si, s, sit ocl^o, et linea exiens ab ipso, trāsiens per cetro comete, s, sit terminata ad, A, pñit^o. A, ē locus apparēs comete. De loco vo astronomico loquēdo Aristot. intellexit, cū dixit, intra tropicos nō fieri cometa, ppea qz virtus exhalationis resolutiua est maior exhalationis gnatiua. De loco apparitiōis locut^o ē, cū dixit apparuisse cometa in austro et in septentrione. De loco pphico locutus est, cum dixit cometa aliqz sublimiorē, qnqz de pphiciorē apparuisse. **C** Ex his sequit primo eundē cometa occidentibus apparere in alio loco, et in alio ipsis orientibus, pz quia oculo, s, occidentali cometa appēt in, A, celi pñi puncto,

tropicos nō fieri cometa, ppea qz virtus exhalationis resolutiua est maior exhalationis gnatiua. De loco apparitiōis locut^o ē, cū dixit apparuisse cometa in austro et in septentrione. De loco pphico locutus est, cum dixit cometa aliqz sublimiorē, qnqz de pphiciorē apparuisse. **C** Ex his sequit primo eundē cometa occidentibus apparere in alio loco, et in alio ipsis orientibus, pz quia oculo, s, occidentali cometa appēt in, A, celi pñi puncto, Oculo vero

N
O
C
P
Q
D

A Deulo vo, s, orientali cometa aparet in, B, est enim, A, termin^o linee, s, E, A, C, B, vo termin^o linee, L, E, B, qz linee interfecāt se in puncto, E. **C** Sequit scdo eundē cometa orientibus apparere in occidēte, occidētibus in oriente, itēz septentrionalibus in austro, australibus in septentrione, pba^o, qz linea visualis exiens ab oculo orientali p centrū comete terminat in puncto, B, versus occidentē pñituz. Linea vo exiens ab oculo occidentali per centrū comete trāsiens, terminat in puncto B versus orientē, sunt eni, A, B, puncta distātia fm ortuz et occasuz. Si l^o rōne pbari pōt qz australibus appēt in septentrione, et orientibus in austro. **C** Ex his pñt Hippo. et Aristot. zcodari, cū enim Hippo dixit in austro et inter tropicos nō fieri cometa loquutus de loco vero, cūz Aristot. dixit fieri in oīpte celi, locut^o est de loco apparitiōis. Cū vo fieri possit in austro, et apparere nobis, a l^o disputabim^o, hec de loco. **C** De motu vo restat dicere, vt n. cometa plurib^o motib^o moueri, aut igit nātr mouet illis motib^o, aut violent^o, nātr qdēz non, qz vni^o corpōis simplicis vnus est mot^o simplex, et ad vnam dñam pñoms, violēt^o vo minime, qz nullū vt violentans. **C** Et dōm qz cometa moueri plurib^o motib^o, docet obseruatio, ipsūm. n. moueri ab ortu in occasuz nemo dubitat, naz oēs, qui ipsuz cometa obseruauerit, vidēt ab ortu in occasuz ipm moueri. Ipuz et moueri ecōtra ab occasu in ortū, et qdē celerius, qz moueat aliqz stella ab eodem occasu in ortū, et obseruatio docet, nam vt Alueriata inqt. Eo anno, quo Karolus galloꝝ rex Siciliam intrauit, cometa qdā apparuit in vespere post solis occasuz, et quidē in ortu, deinde qbusdā dieb^o elapsis apparuit matutino in ortu ante solē, qd qdem ee nō potuit, nisi cometa ille fuisset mot^o celeriter ab occasu in ortū. **C** Deterrea. Ipuz moueri a septētrio in austro fm latitudinē et obseruatio docuit, et extra, et intra tropicos salte apparere nos obseruauim^o in cometa, qui apparuit anno. 1503. die Augusti. Insup cometa moueri aliqz sursum aliqz deorsuz, et e^o, et obseruatiū est. Quare cometa plurib^o motib^o moueri docuit obseruatio, et est ab oib^o cōcessum. **C** Sed de cā, qua tot motib^o cometa ipse moueat, nō leuis qd est, Alueriata p parte sequēs Robertū linconiesēm oium hoz motū cām enitit assignare. Notus n. diurni, quo cometa ipse ab ortu in occasuz fert, cām dicit ee aerē ipm cometa deferatē. Aer n. s^o regionis, siue ignis, in quo cometa ipse cōgregat, motu diurno mouet, vt super^o fuit disputatū. At eni cometa sit in illo aere, iure motu illi^o mouebit, veluti stella motu sui deferētis fert. Ab occasu vo in ortū asserit cometa nō moueri, h videri sic moueri, pp subdefectū, qz subdeficit cometa a motu aeris, nō a motu uel cometa tanta ab occasu in ortū celeritate, quāta mouet aer, in quo est, qz vt dicebat in textu, qdēz mouent ab eadē vtute, illud qd vtute illa min^o pfecte picipat, minus ab eadē vtute mouet. At celi, ignis in ppa ipbera, et aer tertie regionis, atqz cometa ipse ab eadē celesti vtute ab ortu in occasuz mouent, et pñat cometaz motū picipare celesti vtute, cū magis distet a celo qz ignis, et qz aer, et min^o mouebit ab illa vtute, qre a motu diurno subdeficit, hoc aut subdeficere vt motus ab occasu in ortū. Sic enim Alpetragius autumat in stella, negat n. motū ab occasu in ortū, asserēs stellas videri moueri illo mō pp subdefectuz, vt aut aliqz cometa veloci^o, aliqz tard^o ab occasu i ortū moueri, sicut in stellis accidit fm Alpetragiū, qz aliqz cometa magis aliqz a motu diurno subdeficit, quā h. p pncipio celo coadunat, hic min^o subdeficit, q vo remoti^o, hic magis, pteora cometarū aliqz est pfectio de nobilitati mā fact^o, aliqz ipfectioz, qui pfectior min^o subdeficit, qui imperfectior magis subdeficit, qz remotior est a

fectione celi. Sic igit cometa ab occasu in ortum vt moueri, hō moueat, p pcurtationē, vt dicit Alpetragius de stellis. **C** Chius et est cometa, vt dixerunt, obseruatiū usqz, aliqz moueri de stella ad stellam, vt pote de septētrione ad alia stellā vsus austri, et ecōtra, et de vna stella ad alia, vt de vna fixarū in aliaz fixarū, de vno planeta ad aliū, et de vna fixa ad planetā et e^o. **C** Dmvs caz asserit Alueriata, nam nō fit cometa nisi pp pñinctionēz planetarū, at in pñinctionē planetarū pñt pñt stelle z errātes, et nō errātes pñte, et alique magis, et alique min^o. Et qz pōt aliqz illarū in pncipio comete hre maiorē viz, id cometa mouebit in pñ ad illam, pñt illa, que erat in pñ, fortior in pñssu aut p motū, aut p pñt ad illam debilitari, et alia fieri fortior, et sic cometa dimittet primaz et sequē scdaz, et sic fit accidere d aly, et fit redire ad primaz, qz pōt illa rarūz fortiorē aly debilitari. **C** Dm vero cometa aliqz post creationē sursum, aliqz deorsuz ferat, cā ee pōt, vel quia pōt effici nūc grauioꝝ, nūc leuioꝝ, pteora hō duo pñ. s. regionē qua exhalationis venerit, et vim celestē, que illas eleuauerit, cōtingit at factō cometa, nūc viz celestem, que illū fecit, debilitari, et sic cometa redit ad locū e quo subollebat, figēz vniqz qz redit ad suū pñ^o origis subdito ipedimēto, qre vtute celi debilitata cometa redit ad suā originē, que fuit in terra. **C** Oigit vim celi fortificari, et sic cometa mouebit nunc ad illam. **C** Dec Alueriata, et qdēz acute, verū nō seruat omēs apparentias, vilius eni est aliqz cometa moueri de septētrio in austro et ecōtra, et nūquā fact^o fuit cauēda, aut criminis alienius stelle, que obseruatio docet motū illum habuisse non ab aliqua stellarū, qz pñt in cōiunctione, vt Alueriata autumat. **C** Quare vt nihil suata simplicētia dicēdi aliter, si aliter occurrit, hos motū hre cometa a celesti pñtitiōe, qd ē in prima origine, nascit eni vniqz qz suo celo, suaz celesti pñtione. Figuraf eni celi aliter atqz aliter singulis hois, singulisqz hoiaz minutis, vt scribit astronomi, id alius hō sratuz, alius curfoꝝ, alius miles, alius alius affectib^o disposit^o nascit. Dicit eni Ptolemaeus in libro centuz enunctorū, in gnatione atqz corruptione forme afficiunt a celestib^o formis, et cōcō qui imagines faciunt, qz vtunt, cū eo stelle ingresse fuerit obseruātes, et eodē libro inquit. Quia ad rem quāpiaz aptus ee, habeat pfecto et hō significatiōis stellam, admodūz potē ē in sua gemitura. Ex his pz cā tallū motū, cometa eni hz ex eius gemitura stellarū viribus dotata, vt moueat vno, aut plurib^o motib^o, vt moueat his, vel alijs motib^o, nec aliam cām assero, nisi qz ex gemitura cometa ipse sic affect^o est, sic vel aliter moueat, vt equus bic ex eidē parentibus exortus hz, vt sit velocior saltator, et id genus, ille vo ex gemitura hz aliter, hz ex eidē parētib^o fit. Inqt n. Aristot. solem et boiem gnare boiem, qd intelligenduz est in oibus, sumptit n. solē pro agēte vli, que est celi pñtitiō, sumptit boiez pro agēte pñtulari. **C** Ex his pz mot^o cometarū ee nales, et nō nales, nō nales quidem, nāltate pñia, qz cometa quatenus est mīsum, nāltiter mouetur ab elemēto predominantē, quatenus vo cometa celesti vtute sit dotatus, mouebit nāltiter naturalitate cōmuni his motib^o, qbus ipuz moueri docuit obseruatio, baxen^o de cometarū motib^o. **C** Consequēter querit de cometaz significatiōib^o, et primo, vtrū cometa significet bonū et malū, et q significet malum, Aristot. in textu per multas historias pbauit. **C** Quod vo significet bonū, auctor est Plinius libro scdo historie naturalis, nā in ludis Celarius augu^o apparuit cometa toti mīdo salutaris, et vniuersis benefici. **C** Alibertillus, et Parmētiū, et Alueriata arbitraf oēm cometa per se esse ppter malum, pbauit autēz boe

E
F
G
H

enun^o. 2°
enun^o. 3°

De cometarū significatiōib^o.
Cap. 25.

Inde quot dies apparuerit, et tot annos effectus perdurare tendit. Alij dicunt enumeradas esse horas, quot cometa in sui prima apparitione sup terra apparet, na quot hore fuerint, tot anni erunt, quos effectus durabit. Sed res hec indiget obseruatione, et mos in lib. de nostrarum calamitatibus causis pro parte disputauimus. **P**terea. Alij dicitur, quod per cometas docuit p'dicere in lib. centum emu^o, voluit, n. obseruanda esse prima eius apparitione, quia cometa ad tanta uenerit accumulatione, ut cometa sit, et uideri possit, naz si ppe ortu alicuius regionis ille apparuerit, plebis morte indicat eius regionis, cui ppe ortu appet. Si ppe culm^e, regius thesaurarius diez obibit. Sin aut in culmine ipso uidebit. Rex eius regionis morietur, vel alig magnus eius deus regionis. **P**terea, voluit eius motu, vel quiete esse obseruados, qz si cometa manet fixus, hostis puincia erit, que venturi portendit. Si cometa mouet, hostem ab ea regione moueri ppe sagit, et quia cometa ipse mouet. Tu vo intelligas de motu ppropio, no aut de motu, quo cometa mouet motu aeris. Hec sunt, que hntur de cometa significationibus, multa vo alia scripsimus in astronomia. **E**t de miraculis cometa differendi nobis est, no. n. semel in celo spectata sunt quedam, quoz genus ignoramus, et spem, nam (sepe diximus) a mamerrino et tu dermo pfecta fuisse in celo arma ad ortu, occasuq; occurrit inter se, pulsus vero, que ab occasu erat, ut auctor est. **S**imilius lib. 2. historiae nalis. Anno a natali dñi. 564. acies ignee in celo snt pte inter se concurrentes a septentrione in austru, pulsus tandem austribus, et quide magno clamorosi somitu in celo audite sunt. Anno vero. 584. in celo duo villici baculi inter se pugnares pfecti sunt. Anno. 774. in celo barbatus quidam vir ignitus baculum manu ferens, et quide magni, visus est, quo videbat fere totus mundus exuri. Inter annos. 1174. et 1184. equi armati horribiles in celo visi sunt, qui circiter septem boues acerrime pugnant. **I**llustrissimus Prosper colima magnus armopodus, cu anno 1514. in Lombardia remilitare ageret, ad me literas scripsit, quibus signabat duos milites armatos admodum munitos in celo apparuisse prope Ugentanum, tribusq; fere boues acerrime ppugnasse, quos cu alter deuictus esset, terga dano, ad tertiu inde lapidez iter arripuit, altero cu victo esset, illi ad sedm lapidez vlt psequutus est, quide euinuerit. Et ly dixerunt quida hec fabulosa fuisse, no fuerit fabulosa coplura alia, que in Romanozi atq; grecorum annalibus legunt, quoz cu genus, et cause ignorent, miracula esse credunt. **D** vero genus ignorent, p. Dec. m. m. m. septem diebus perdurent, comete esse non pnt. **P**terea, inter figurat cometa hec bñ non pnt, ut superius vltum est. **P**terea, nec pbalmata vident, et illa celeriter euanescat, et loge citius qz bec, ista n. quadaq; tribus boues, et pluribus visa sunt. **C** Insuper nec esse pnt igne pteffiones, ille. n. celeriter transeunt, cu ex tenuissimo bypecaumate fiant, unde fit, vt boues ignozet. Ignorato vo gñe, cause ignorabunt, hinc fit, vt quasi miracula credant. **E**t go vo non nego alig in celo alig vltia esse, que simpli miracula fuisse credi dz. Sed qñ hic vltias eas hie possunt, inter miracula simpli no reponere, nisi in animo more ea appellando miracula, quoz caedofunt nisi sapientibus note, quare de bonis gñe dicamus primo, dixeret itaq; boni genus esse nullu, ex gñe qd e impostoni ignitari, quo ad man, et forma subale, ex gñe pbalmati, quo ad forma accidentalem, sub qua nobis apparet, Quo quida ea materia, et forma substantiales, qz boni copositio est bypecauma ignitru, non quidem crassum, ac magnum, ut est bypecauma

cometa, nec ita tenue et rari, vt bypecauma stellarum volantiu, et cetero id genus. Erat ergo mediocrebypocuma in flammati, quo vero ad formam accitalem, que resultat ex colorz, et figura, erunt hec pbalmata, figurati. Hec figurati bypecaumatis ex parte mae, nec vna ratione oibus sub eadez figura apparat, nam veluti nubes alia apparet equus, alia capana, alia bos, pculu. ex rnis pp diaz aspectu no eodm no in dicat. **E**t ex parte vero agētis, figurant pro rone stellaru, q in ipso viz hnt. Sin ppe globbi earu stellaru cernunt, que gallina est, galline iudicant, vlt id genus, vt pauo, vel aquila. Si ppe sagittarii vel militē, milites cernent, nec ab rone est, figurari hec a stellis, a quaru virtutibus snt, vt plane cernimus in gradibus, et lapidibus, et alijs, que figurant pro rone stellaru. Quo aut ad colores pbalmatica sunt, no. n. boni color igneus est, sz partim ex igne, partim ex refractione luminis fit, inde pbalmatici non nihil bz, hec de genere, et cause generis. L. e. n. sunt que cetero bz. **D** e generatione vo dicamus hec fieri no successiva ignitione, vt sydu volas sit, nec fixa et pmanēt accensione, vt comete gliantur, nec traiecta exhalatione tantu, vt stelle cadentes, et fulgures, ergo snt partim traiecta exhalatione, partim fixa ignitione. L. n. n. bypecauma venter ad median regionē, a frigiditate illius ad latus traiecit, illicoq; ex motu celeritate inflamatur, durat aut inflamatio pp bypecaumatis crassitiem. **E**t de loco in quo hec fiat, p. Dec. n. gliant in acrie in fera regione, in quo vlt et traiecta fieri solet, quippe cū glient traiecto bypecaumate. **E**t de horz motu dicamus, na duo ee possunt cause motus, vltis quide vis celi, particularis frigiditas medie regionis, et qua repellunt hec, veluti traiecta, vnde sicut ventus et varus celi partibus flare pnt, et aliquando quasi ex aduerso, alig et alio atq; alio loco currat. No ergo ab rone est, vt hec quasi pugnantia indicent, hec de motu. **D** e significationibus vero eade rone dicendum est, qua de comietis diximus. **E**t ex eplo magis capies horu myraculoz significationes, ea, que ex poluimus de militib; ad illustrissimu Prosper Colima, ad aduerse, duo itaq; illi milites armati duos suos tuos sine reges, sine duces pfigurabant, armis. **E**t plurius in illis munitis, qui Lombardia erat ingressuri, eozuz magnitudo. Regu aut duci potentia demonstrat, eoz, qui futuri erant, pcelu inter illos milites, bellu inter futuros principes pfigurabat, hinc inde s. duobuz ac pendēs. **T**res horz, quibus propugnant, tres sine mēles, sine annos, quibus bellu illud ingens verteret, per duraturu ponte debant. **C** Consideranda militum motus, nam vel simul moueri ceperunt ad pugna, vel alter prius, altero stante. Si alter prius moueri cepit, altero stante, pfigurabat hostem exterminu, qui Lombardia ingressurus esset, ea a regione venire, et qua moueri cepit, vt si moueri cepit ab ortu, ex ortu Lombardia illum venturu pfigurabat. Sin aut ab occasu, cu ab occasu veterum pfigurabat, et ita de alijs regionis ponibus. **T** vero quid stabat, pfigurabat alteru qui in ea regione dñs erat, infra tres annos vel tres mēles armis se deservit. **C** Sin aut simul ceperit moueri ad pugna, pfigurabat hostes exterminos vtriusq; esse, qui regionem illam incurrabunt acerrime pugnare. **V**ictoria vero figurabitur ex victoria, nam si vicit, qui prius ad pugna se mouit, exterminus hostis erit victor. Sin autem vicit, qui stabat, dominus regionis victor erit, exterminus vero a regione expelletur, hec pro explo de significationibus, et de comietis haeterus

N
A
Com. 85.
B
O
C
P
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M

Analiter autem et propter quam causam fit: et quid sit lac: dicamus iam: predicti sentientes tamen de hoc que ab alijs dicta sunt. **C**ū d cometis egisset, nūc et d lacte pponit dicere, et pto in tēdit apponit, et inuit tria se velle facere, pmiū quo nā mō lac fiat, h est de mō gnōnis. 2m. quā ob cām. effectiua sit, et de qua mō. 3m. qd lac sit, qñ ex his causis aggregādo definitionē. Scdō inuit occidē, cū inq. d. scdō dicit nētes tū et de hoc que ab alijs dicta sunt, nā dicitur in uēto vt 3o metaphysice dicitur dicitur dicitur solo. **C** Quo vo ad vba attinget, lac latine grece, gala dicitur, ē aut gala siue lac (vt Auer. inq.) Signū, qd videt in celo, et vt Plutarcho inquit. **L**ac est circulus nubeculaceus in aere quide assidue manifestus, cū maxime serenus fuerit. Unde Quidius. **E**st via sublimis celo mamifesta sereno, **L**actea nomen habet, candore nonabilis ipso. **D**ec vno verbo dicitur galacia, quasi candentia. **C**locatozū quidem igitur Pythagorazū corū quida aiunt viā esse banc: hie quide exorbitantium curuis ad astrozū s. m. dicitam sub ppheton/te corruptionem. **H**ic aut solem per hunc circuitū aliquādo delatū esse aiunt. **A**clnt igitur exusta esse hūc locū: aut aliquam aliam talez passionem passum esse a latione ipsozū. **C** Prosequit 2o pmo narrat opionez Pythagoricoz, et in narrādo illā, pmo sumit illud, in quo cōuenit et inquit. **C**locatozū qd igit Pythagoricoz quida aiunt lac esse viā bāci. ē e quada viā, derelictā. **E**t alig stella per illā aligū trāseunt. **C**rediderūt, n. stellā esse ignē, at ignis vit oēm eū locū, per que trāsit, et sic in tēradō albificat, aut si nō icinerat, colorat sz albi colorē. **I**n hoc ergo puenit, verū asserit dñaz ex pte stelle, q per eū locū oliz trāsūt. **D**e bes scire poetas finisse a pbetōte factā ee flagrationem hoc pacto, vt Quidius narrat 2o lib. metamorphoseos, cū Epapho pbetōte dicit ipm nō ee solis egypty filiu, quā ob cām pbeton mri Climene cōque vltus ab ea in regiaz vsq; solis deductus est, vbi a pte benigni suscepus, tādez solē rogauit, vt lucis curri se ducere pmitteret, qd cū illi sol frustra diu distinasset, tādez pcellit. **I**pe vo cū nō sufficiens viribus equos regere potuisset, scorpuz visione pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū hec terra ipsa pati nō posset, Jonē orauit vt auxilia ref ee, **I**upiter igit terre pabus motus pbetōte fulminauit, sicq; mortuus in padū cecidit, ibiq; a forozibus de flētus atq; seplutus est, vt extat epithaphū. **I**n hac ergo visionē pterritus habenas dimisit. **O**misso ergo freno, eq pluoeto itinere ptermisso nūc in celi acēdētes, nūc terrā solus declinatōes oēm illā celi regionē exusserūt, et oēm fere terrā mlis exicatis fontibus, et fulminib; icineravit. **E**t cū

I est q lactis qd pbat, 2 inqt. Quia errata fuerunt in ipso, 2 no solus sol, si g trahit vno ille p illi locu fecit lac, ut situs tot stellaz p 30 diaco magis facit illi lacte. Et si 2° rō, qd no semel sol, 2 stelle b 30 diaco comēat, g magis ille vidēbit lacte. Deinde dicitur p̄s, 2 inqt. Manifestū at est nobis totus circulus, no quide sil, s̄ diuerso ipibus. Sēper n. ipsius semicirculus nocte est manifestus, qz sp̄ altera medietas appet, altera occultat, siquidē ser. signa sūt sub terra, s̄x no supra terrā comēat, 2 sic in anno tot^o zodiacus vidēbit, vbi p̄ talē circuli nihil tale passuz eē, p̄ter qz si q̄ eō p̄ cū lacteo circo copulaf, qd dīc, qz lacte^o circū p̄ hīc ita fecere vī in duob^o signis sagittario, 2 geminis. Ecce quō Arist. vtriqz pōnibus s̄ aduēfatus est.

K Qui autē circa Anax. 2 Democritū sunt: lumen esse lac autem astrozum quozumdam. Solem enim sub terra latū non respicere que/ dam astrozum: quoniam quidem igitur respici/ ciuntur ab ipso: horū quidem no apparere lu/ men: p̄zobiberi. n. a solis radijs. Quibus cumqz autem obstruit terra: vt non aspiciantur a so/ le: horū p̄p̄tium lumen autem esse lac.

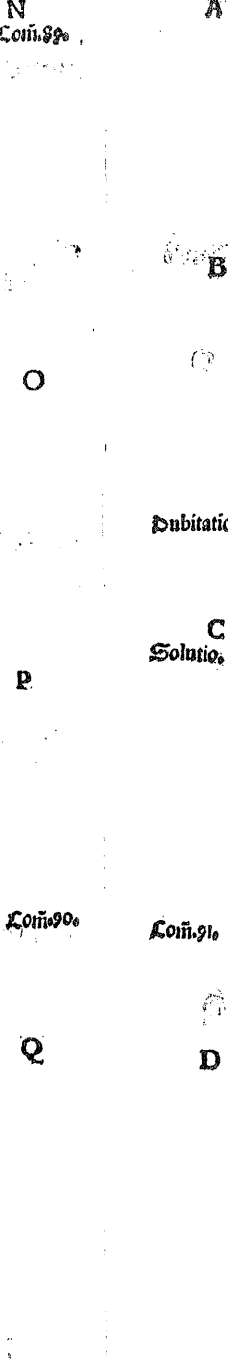
L Dic ponit sc̄ba p̄ de lacte, 2 hec exponit p̄mo qd nā sit lac. 2° quomā nō sit. 3° ex q̄ cā sit. Lac igitur s̄m hāc pōnēz est lumen remissum aliquoz syderū, que p̄ illi circuli col/ locant, inqt. Qui autē solūcipulū, qui sub Anax. 2 Democri/ to studuerūt, aut lac eē lumen. remissuz aliquoz astro/ rū. s̄ p̄ eū locū p̄stitutosū. Deinde exponit quo nō pacto sit. Cū ibi debes scire dos viros sumptis p̄io stellas hē lu/ me a se ipis, p̄dereqz lumē, cū a sole ip̄o directe aspiciunt, nā mai^o lumē offuscant nō. 2° lūm p̄ferūt, cū terra iter so/ lē 2 aliqz stellas iter ponit, stellas nō p̄cipic a sole, nā iter/ uētū terre ipedif aspect^o earū stellarū, veluti cū inter aial 2 candēlā interponit paries, aial nō p̄cipic a cādela. Hec suppositio ab eis p̄babaf, qz vmbra terre, que ē nox, p̄tin/ git vtiqz ad sydera s̄ra, 2 sic cū terra interponit iter solē, 2 aliqz stellas, stelle ipse nō erūt p̄specte a sole. q̄re cū bēant lucē a se ipis, p̄p̄io lucē emicabit, q̄ vero in eo circulo sunt, micabit p̄ua luce, que cū sit remissa, erit alba, inqt. Solem. n. sub terra latū nō p̄cipere qd a astroz, puta illa iter q̄, 2 ipm terra iter uenit. Ex hac suppone ifert, q̄cūqz quide igit aspiciunt ab ip̄o. s̄ iter q̄ 2 ipm terra nō iterponit, hōz qd nō apper e lumē, qz dicūt offuscari a solis ra/ dijs qd s̄cūqz aut obstruit terra, vt nō aspiciant a sole, hōz. l. quozidā p̄p̄tū lumē autē esset lac, q̄ lac fit ex eo, qz terra iterponit iter soles, 2 stellas, iter q̄s stelle aliq sunt in luce remisse, que disseminat p̄ illi circuli, p̄ficiūt lac, hic est modus, q̄ ḡtaf lac. Cā vō gnōis ē iter uētus terre, ḡ imaginant fieri lac, q̄tenus in nocte p̄p̄ terre interuētū sol nō p̄spectat stellas, iter q̄s, 2 ipm terra ponit. Quare oēs il/ le stelle nō p̄specte a sole p̄p̄ioy lucibus emicāt, 2 cū ille stelle, q̄ sunt disseminate p̄ eū circuli in luce remisse sint, iō lumē taliū lac esse voluerūt. Ex hoc p̄z cā s̄m hōz, cū rō oēs stelle que lucēt de nocte, nō vidēant lacte, hoc. n. est, qz non oēs sunt in luce remisse. Solū. n. que p̄ illi circuli p̄stituti sūt, vtr facere lac, cū solū ille in luce remisse sint.

M Manifestum autem est quoniam 2 hoc im/ possibile est: lac quidem. n. semper idem in eis/ dem est astris. Videtur. n. magnitudo esse circu/ lus: a sole autem semper altera: que non aspi/ ciuntur: qz nō in eodem manet loco. P̄p̄ozte/ bat igitur translato sole: transferri 2 lac inunc autem non videtur hoc factum esse.

N Obicit autē Arist. 3 pōnē, 2 qd nō 3 definitionē lactis, que dicit lac eē remissum lūmē aliquoz syderū, sed p̄tra modū gnōis lactis, 2 cāz illū, que ponēbat eē terre iter/ uētū. p̄mo qd ē, qz si lac emergit p̄p̄ vmbra terre, que p̄tin/ git ad illa sydera, sic lac nō apperet semp eīdem syderi/ bus. Nā quemadmodū sol motu diurno ab ortu in occa/ sum mouet, 2 motu p̄p̄uo ab occasu in ortū, ita apex vmbre terre, q̄ arabice radix, grece conus, latine apex vel ang/ ulus dī, mouebit s̄r, verbi causa, si sol sit in ortu sydera orientalia nō vidēnt, bene autē occasu in ortū, ita occide/ talia 2 soles terra ponat. Cātra vero cū sol fuerit in occa/ su, astra occidua nō vidēnt, orientalia bene. Quare trāslato sole ab vna celli parte in alterā, lac transferri oporteret, 2 ita cū sol eēt in ortu, lac eēt in occasu, cū sole sit in occa/ su, lac eēt in ortu. Cōsequēs est falluz, qz lacteus circulus semp nobis appeat. Inqt. Manifestū autē est, qz 2 hoc im/ possibile est, lac quidez. n. semp idē in eīdē est astris, 2 semp vī eius medietas, sup. qz lacteus circulus est maximus cir/ culus, iter fecās zodiacū per geminoz 2 sagittary p̄des. Est. n. dīa iter maximoz 2 minimoz circulos, qz maximus est, cuius semp medietas nobis apparet. Minimuz vero, cuius nec medietas, nec totus aliqū apper, iō accepit lac eē maximū circuli, vt hēte eius mediū nobis ostare. At astra que a sole nō aspiciunt p̄p̄ terre interuētū, vidēntur semp altera atqz altera, qz cū sol nō in eodē loco mā/ nēt, oportebit trāslato sole, trāfferri 2 lac, 2 ita cū sol eēt in ortu, lac apparet in occasu, cū in occasu, lac erit in ortu. Cātrerea. Intelligi p̄t hōz motū p̄p̄tū, qz cū sol erit in ariete, lac erit in libra, 2 cū sol erit in libra, lac erit in arie/ te. At (vt dictū) nūqz factum est hoc. Ergo causa lactis, 2 modus quo lac fit ex illa causa nō est bene assignata.

O Adhuc autem si quemadmodū ostenditur in/ bis: que circa astrologiam theozematibus: sic se hz 2 qz 2 solis magnitudo maior est: qz que terre: 2 distantia multo maior: que astrozū ad terram: qz que solis: sicut que solis ad terrā: qz que lune: nō itaqz longe alicubi a terra conus est: qui a sole cōfrangit radios: meqz vtiqz vmbra terre: que vocatur nox, erit apud astra: sed necesse est: solem in omnia astra p̄spicere: 2 nulli ipsozū terram obstrere.

P Sed obicit ex his, que dicta sunt in mathematica, 2 sumit duas suppone ex mathematicis. 2 prima est, qz solis magnitudo maior est, qz magnitudo, que est terre, naz dictū est terrā pro. 160. parte solis, imo terra, vt inquit Al/ phagramus, est minor omni stella visu notabili, p̄ter qz luna 2 mercurio, 2 hāc inqt. Adhuc autē, si quē admodū ostē/ dit in bis theozematibus, que sunt circa astrologiā sic se hz 2 qz 2 solis magnitudo maior est, qz magnitudo que ē terre. Hec suppo ex mathematicis patuit supius. 2° sup/ positio, est qz distantia syderū s̄ra ad trā maior est, qz distā/ tia, q̄ ē solis ad terrā, sic ē distantia solis ad terrā maior est qz distantia, que est lune ad terrā. Sydera. n. sunt in 8 ce/ lo, sol in q̄to, luna vō in p̄io, ergo sydera magis distāt a terra qz sol, 2 sol magis qz luna, hāc supponez accipit etiā ex mathematicis. Ex his ifert, nō itaqz lōge alicubi a ter/ ra conus est, qui a sole radioz p̄frangit, 2 coadunat. Se/ quitur. n. hec ex prima suppone, nā in mathematica p̄ba/ tū est, cū luminosum est maius opaco, conus vmbre non multo distātor erit ab opaco. Cātra debes scire, qz q̄ luminosum est minus opaco, vel equalē, vmbra opaci in infinitū distādit, qz si super radios duos, qui p̄p̄tium tur a corpore luminoso, p̄ extremitates opaci cadat linea

A recta, ex parte vmbre p̄stituit duos rectos angulos. Sin autē opaci fuerit maius, p̄li/ tuet maiores duob^o rectis. Quare radij illoz nūqz con/ currēt, vt ḡ geometrie p̄ba/ tū est. Cātra autē corpus lu/ minosum fuerit mai^o opaco vmbra terminabit, qz linea cadēs sup duos radios ima/ ginatos trāfirē p̄ extremita/ tes opaci ex pte vmbre, cū il/ lis cōstituet duos angulos minores duob^o rectis, ḡ ne/ cessario radij illi cōcurrēt, 2 q̄to luminosuz opaco mai^o fuerit, tāto p̄p̄ioz p̄cur/ runt. Ex his p̄z conū vmbre nō multū lōge a terra fieri, 2 sic nō p̄tigat ad sydera. Ex his p̄cludit, neqz vtiqz vmbra terre que vocat nox erit apd astra s̄ra, s̄z erit nēce in oia illa astra soles p̄cipere, 2 nulli ipsozū terram obstrere. Cātrerea. Sed hec Al. probatio est dimiuta, qz sequat/ conū vmbre nō eēt multū lōgi/ quā a terra, qz nō p̄tēdit in infinitū, sicut sequit p̄uenire ad sydera, vel autē sit illū p̄de/ p̄uenire ad sydera. Cātra dōz Arist. p̄p̄ accepisse soles p̄p̄ distare a trā qz distāt luna, nā demāstrū est qz eclipsis lune, vmbra trē nō p̄uenire vtiqz ad p̄p̄tū lune, s̄ue ois bus lunaris, obstratiōe. n. visus est lunā i auge, 2 solē illi f̄z lō/ gitū dīnē, 2 latitudine op̄ni, 2 nō factū fuisse eclipsis, qd eē nō p̄t ob aliū, nisi qz ad talē auge lune nō p̄uēt vmbra trē, cū igit sol magis distet a trā qz luna, igit vmbra trē nō p̄uenit ad oibē sol. ḡ nec ad sydera, q̄ magis distāt qz sol. Ecce qz Arist. refutat cāz, 2 modū gnōis lactis ex illa cā, si autē refutat d̄finitionē, qz syderū. hāc ē, vt postea dicem^o.

B Amplius autem est tertia que dā suspitio no/ strī visus ad solem sicut 2 stellam cometam.

C Dic narrat tertia pōnē, quā appellat suspitionē, vt qz est s̄riola, vt qz ē de hō aliq suspitio. Est ḡ tertia suspitio, qz lac sit refractio nri visus ad solē. Cū ibi debes scire, qz hec d̄finitio ē cālis, nā s̄z hāc op̄tionez, lac est emphasis sol/ cātā refractio, itelligēdo qz emphaziz imaginē sol, sed qm in oi refractioe tria p̄currūt. s̄ speculi refrāgēs, 2 ra/ dius refractus a speculo, 2 id, ad qd refrāgīt. Arist. dixit duo, 2 id, qd refrāgīt, 2 ē visus nri, s̄ue radi^o visual^o exiēs a nris oculis. s̄m p̄ latonez, qz vltimū visionē fieri extramie/ tēdo, 2 id, ad qd refrāgīt, 2 ē sol, 2 sup. stelle oēs, q̄ sunt in directo lactis, speculi hō p̄tēremittit. Cātrēmiata vult speculū eē astra illa sic ostēdiatū illo circo, nā visus nri ab illis astra refrāgīt ad solē. Cātra s̄z est, qz lubdit, ita eē em/ phaziz lac, sic cometa ē emphaziz, imo exhalatio ē speculū in cometa, 2 nō aliq cellis, ḡ in lacte speculū erit extrabala/ tio, vel caligo circūcā celli a pedib^o geminoz p̄ pedes sa/ gittary rediēs ad gemios. In hac. n. vt in speculo relucē sol, 2 stelle, q̄ sit in p̄ntia exhalatiōis. Cātra hō pacto expo/ nit Alex. voluit. n. speculū eē exhalatiōe, s̄ue caligine, in qua imago solis, 2 stellas appent sub lactei circuli figura

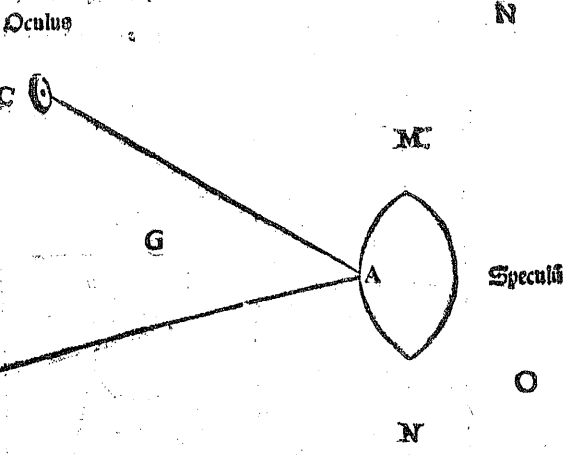
D Debes scire in refra/ ctioe fieri duas lineas s̄m antiquos, alteram qdēz, que erit ab oculis, 2 terminat in aliqz punctū speculi, vt pote in A. alteraz vero, que refrāgīt ab illo p̄cto ad rem visā, que est in p̄ntia speculi, prima d̄f. L. A. 2° vero. B. A. p̄n/ ctus vero p̄curus est A. S̄cōm hō peripate/ ticos iste duo linee sic sūt, qz ab ip̄o. B. vis/ bili exit radiuz visualis, qui est spēs rei visē, 2 terminat in A. punctū speculi speculi ab A. puncto speculi refrāgītur spēs vel radiuz ille ad oculū. C. verū speculuz cōcurus linearū est semp. A. Cātra dices, quō s̄m veteres p̄t radiuz exiēs ab oculo refrāgīt ad solē de nocte, qz sit sub terra, 2 nō in p̄ntia oculi, vīdeo p̄tra reflectēdo argumē/ tum, p̄tra te, quo modo potest radiuz visualis refrange/ re spēm visibilem exiēntem a re visa ad oculos: dato qz il/ la res nō sit in directo oculi, quicquid. n. dices tu, dicam 2 ego. Cātra pro me, 2 pro te dicendū est, speculū habere vim refrangēdi visualē radiū ad omne visibile, qd esse potest in p̄ntia speculi, sicut s̄m peripatecticos spe/ culū hz vim refrangēdi oēs speciem visibilem cuiuslibet visibilis, qd est in eius p̄ntia ad oculū, etiā dato qz illa res non est coaz oculis. Hoc. n. habet speculū, qz speculū, nec alia ratio est, nisi qz speculū. Ex quo sequitur, lactēz circuli esse emphaziz. i. imaginē solis 2 stellarū que sunt in p̄ntia exhalatiōis, que est speculū s̄m hanc op̄tionez, que apparet in puncto p̄curus illarū duarū linearū. L. A. 2° B. A. vt pote in A. In A. n. apparet circu/ lus ille lacteus, qui p̄figurat astra 2 stellas, que sunt co/ ram exhalatiōe illa circuli peripeta sic circa celli ordi/ nata, ex quo patet d̄fiam s̄m p̄fectiuos inter reflecti, 2 refrangi, nam reflexio potest esse sine representatione rei visē, vt si fieret in opaco. A. refractio semp est cū repre/ sentatione rei visē, cum non fiat, nisi in speculo. Cātrerea refractio est reflexio cum diuisione radij, at reflexio esse potest sine tali refractioe cum diuisione.

E Impossibile autē est 2 hoc: siquidem. n. vī/ dens quicūqz sit: 2 speculū: 2 quod videtur omne in eodem signo speculi est: autem appa/ rebit vtiqz pars emphazios. Sin autem mo/ netur speculū: 2 quod videtur in eadem di/ stantia quidem ad videns 2 quiescens est: ad in/ uicem autem non eueniē lociter: meqz in eadēz distātia semp sunt: impossibile erit eandēz emphaziz in eadem esse parte speculi. Que autem in lactis circulo lata astra sunt: 2 sol: ad quem refractio est: mouentur: manentibus nobis: 2 similiter: 2 equaliter ad nos distan/ tia sunt: inter se autem non equaliter. Aliquan/ do quidem enim delphib noctibus medijs ori/ tur. Aliquando autem diluculo. Partes au/ tem lactis eedem manent in vnoquoqz: 2 qui/ dem non oportebat: si erit emphaziz: sed non ita eīdem locis aliquid esset hec passio.

I
Lom. 22.

C Narrata positione, Arist. reprobat hanc ex supponibus pfectius, quorum prima est qd si videtur quiete, et speculatur quiete, et visibile quiete, et speculatur. i. spēs siue imago rei visibilis semper apparebit in eodem puncto speculi. Dec suppositio assumit ab Aristotele, et non probat, potest autem probari, quia imago rei visibilis apparet in puncto. A. qui est punctus concursus duarum linearum. L. A. et B. A. et ex quo linee illenō mutant, ideo punctus ille nō mutat, et ita semper imago apparebit in puncto. A. qd vero linee illenō mutantur, patet, quia visibile et speculatur inter que altera linea constituitur, nō mutant, et oculus et speculatur, inter que constituitur altera, minime mutant, ergo linee sunt imutabiles, et ita punctus concursus est imutabilis, et ita imago semper apparebit in eodem puncto, hec est prima suppositio. **E** Ex hac sequitur scda, qd si nobis quietentibus, visibile, aut speculatur mutet, imago rei visenō apparebit in eodem puncto, pbat, qd nobis quietentibus, si speculatur mutat, linea inter nos et oculos et speculatur mutabit. Si illi, si nobis et speculo quietentibus, mutet visibile, et ita linea inter visibile, et speculatur mutabit, quare nobis quietentibus, quoniam illorum mutet, linee mutabunt, et ita punctus concursus erit alius, et ita imago nō apparet in eodem puncto speculi, inquit. **F** Implet autem est et hoc, si qd videtur in eodem puncto est respectu speculi, hoc est coram speculo ipsius visibile manet in eodem puncto imotus, ita ut hec tria oia quietant, eadem pars emphaticos apparebit. i. emphaticos, que est imago rei visenō, in eadem parte, ac in eodem puncto speculi apparebit, pbatur hec suppositio, qd linee concursus stabunt imote, et ita punctus concursus erit imotus, et ita imago semper apparebit in eodem puncto, hec est suppositio. **G** Ex hac ponit conuersam, que fuit scda, et inquit. Si visibile speculatur, et id, qd videtur, ad ipsum videns et quietens. i. ad ipsum videns, qd est quietens, in eadem distantia et habitudine fuerit, visibilia vero, que sunt coram speculo, nō sunt ad inuicem equaeuolenter, neq; semper in eadem distantia, impossibile est eandem emphaticos. Leandez rei visibilia imaginem in eadem parte speculi, probatur, quia licet nos videntes quieteremus, moto speculo, aut re visibilibus, oino linee aliter se habebunt, et sic punctus concursus semper erit alius, quare imago non apparebit in eodem puncto. **H** Dec est scda suppositio. **I** Quo vero ad verba attinet, dixit qd qd videtur, in eadem distantia sit ad ipsum videns quietens, qd si visibile sit prope videns, vel procul, non eodem modo apparet in speculo, nam, ut Alex. inquit. Si visibile sit prope videns, dato etiam qd speculum sit quietens, fiet prope speculatur, et quanto visibile sit magis prope speculum, tanto minus in profundo speculi apparebit, quanto magis sit longe a speculo, tanto apparebit magis in profundo speculi, ergo intelligit, qd ipsius visibile sit in eadem distantia ad videns, et ad speculatur. **J** Dato, n. qd speculatur fieret versus versus. **K** A. punctus fieret magis deorsus versus **L**. Similiter si speculum fieret versus. **M** A. punctus apparet magis in profundo, et si versus. **N** A. punctus minus in profundo apparet, ut experientia docet. Dixit etiam, ad inuicem aut nō equaeuolenter sunt, neq; in eadem distantia

semper sunt visibilia ipsa, vel aliquid vni visibile, qd bis et inter se, et ad speculatur, variat punctus, quoniam variant linee, et loquitur in plurali, qd lac est emphaticos nō solia tantum, sed solia, et oim stellarum, que sunt coram exhalatione, que ponit speculatur. Dec. nam variata respectu speculi, aut inter se, semper linee variantur, et ita punctus concursus, quare et emphaticos non apparebit in eodem puncto. **E** Ex scda suppone colligitur hec maior, quoties visibile aut speculatur mouet vidente ipso manente imoto, imago rei visenō apparet in eodem puncto speculi, hec p; ex scda suppone. Subscribit minorem, inquit. **F** Lata astru, et sol, ad que est refractione visus nostri, que sunt coram caligine, vel exhalatione, mouent manentibus nobis imotis, et semper similit; et equaliter distantia a nobis. Preterea inter se etiam nō se habent equaliter, vel equidistantia, sed nunc prope, nunc procul, cuius causam dicit, qd vbius celi forma aliqui medys noctibus exoritur, vtpote cui est a sole distans. 90. partibus, hoc est in eius quadrangulo. Aliqui autem dicitur vtilculo ut euz proxiis ante solem partibus fere. 18. aliqui exoritur diameter soli, ut cū distat ab eo partibus. 180. Ergo imago solis et stellarum, que sunt coram exhalatione, nō semper apparebit in eodem puncto speculi, destruit omnia, et inquit. **G** Et quid nō oportebat, si lac erat emphaticos, imo in eisdem locis nō erit aliqua eadem passio semper apparet, cuius contrariū experimur. **H** Exoritur. n. semper cū signis eisdem geminis, et sagittariis. **I** Animaduersione dignū qd lac in obseruatione antiqua reputabitur simplr imobile, qd soluz mouebit motu diurno, antiquo. n. tempore non erat notus motus stellarum fixarum, et postea vero nostris motus stellarum fixarum deprehensus est, et ideo lac mouet. In successione signorum in centū annis fere vno gradu. Sed siue sic, siue aliter, saltem lac non mouebit, ad motum solis, vel stellarum inter se. **J** Auerores vero breuiter hanc rationem sic intelligit, si lac esset emphaticos solis, moueretur ad motum solis. Et hoc est contra obseruationem.

K Adhuc aut nocte in aqua, et talibus speculis lac quidem illucescit aspiciētib; visum aut refrangi a sole quo modo est possibile. **L** Quod quidem igitur nec via planetarum vllius refractio; lumen nō prospecto; astro; neq; refractio;

A
Lom. 95.

C er bis manifestum est. Fere autem hec solum sunt, que vlt; nūc tradita sunt ab alijs. **D** Scdo obicit, et Alex. sic rationem intelligit lac appget in aqua de nocte, vel in oleo, vel in alijs speculis appet lac, et tamen visus non potest ad solem sic subito, et a principio refrangi, ergo positio falsa. **E** Dec nō videtur ad positum nisi supponat lumen esse corpus, qd si esset corpus, nō subito visus a tali speculo posset frangi ad solem. Sed hec expositio supponit falsum, libro enim de anima scdo pbatur esse lumen nō esse corpus. **F** Auerores vō declarant illud esse impossibile pro tanto, qd tunc speculum illud oportet esse perpetuū, cum lac sit perpetuū, sed cum fin hanc positionē speculatur sit exhalatio corruptibilis, non potest lac esse emphaticos facta in tali speculo. **G** Alij intelligunt sic, lac de nocte apparet in aqua, vel in alio id genus, vbi non potest esse per refractionē visus ad solem, est. n. sol sub nostro hemisphario, interuentu cuius visus ad ipsum frangi nō potest. Sed hec expositio reddit rationē Arist. debilem, non enim videtur absurdum, ut visus noster ab aqua refrangatur ad lac, et a lacte ad solem sicut de facto visus noster frangi potest a speculo aliquo ad imaginem apparentem in alio speculo contraposto illi, et tandem ad rem visam, que ponitur coram illo speculo sic contraposto.

B
Lom. 95.

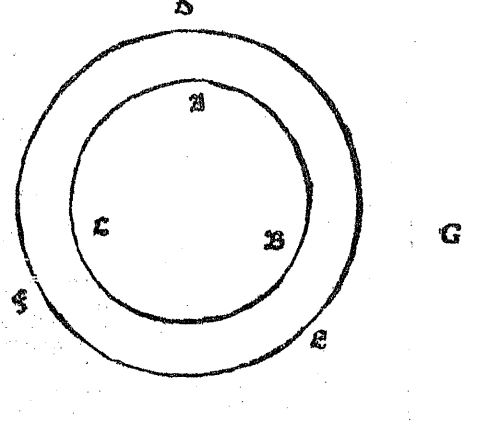
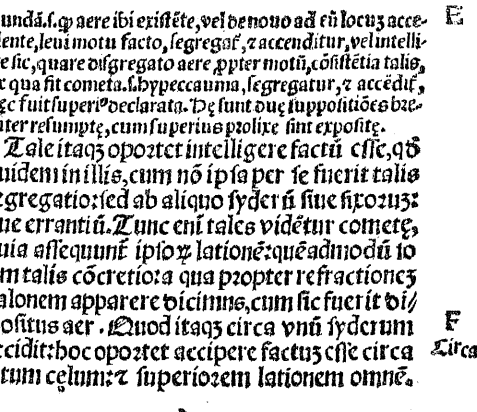
C Auernata dicit hoc esse absurdum, qd non videtur rationi consonū, ut a visu ad aqua fiat vna fractio, et altera ab exhalatione ad solem. **E** Ego vō nō intelligo quomodo hoc sit rationi consonum, cum de facto hoc videamus in alijs speculis, vbi patent duę fractiones, ut si specula sint contraposta, et visibile reluceat in altero illorum tantum. **F** Videtur ergo mihi Aristotelem hanc rationem non induxisse ut demonstratiua, sed ut offenderet positionem illam esse contra famosa, que primo aspectu videntur, tñ in se ratio friuola est. Arbitror autē contra hanc positionē esse sic obijciendum, si lacteus circulus esset emphaticos solis, et aliarum stellarum, que sunt coram exhalatione, tunc qui videret lac, videret imaginem solis, et ceterarum stellarum. Et sic prospicientibus lac, apparet in puncto concursus sol, vel alie stelle. **G** Confirmat hanc rationem, qd si sol ponatur coram aqua, in puncto concursus aquę apparet sol, et non lac, vel aliud tale. **H** Denum epylogat, et inquit. **I** Quod quidē igitur lac non sit via alicuius planetę, qd exorbitauit in corruptione et hęrēntia, neq; lumen remissuz non prospecto; siderum ppter interuentū terre, cuius umbra peruenit ad stellas, neq; sit refractione, ex his manifestum est. Fere autem hec solum sunt, que vlt; nunc ab alijs tradita sunt. Dixit autē; fere qd multę alie positiones fuerūt de lacte. **J** Theophrastus enim dixit lac esse copaginem duoz hemisphariorum. **K** Diodesius vero dixit lac esse ignem concretum, ac inuicem cumulum reductum. **L** Posidonius vō dixit lac esse caloris cęlestis infusionem.

C
Lom. 95.

M Nos autem dicimus resursumentes principia nobis suppositum: dictum est enim prius: qd suprenum aeris potentiam habet ignis. **N** Quare motu disgregato aere: segregatur talis consistentia: quam et cometas stellas esse dicimus. **O** Anter refutatio, nunc accedit ad eius opinionem, veruz antequā dilla ptequis repetit duas suppositiones, quarum altera ex altera sequitur. Prima est, qd aer supreme regionis est ignis proxima potentia, quia facile inflamabilis, et intelligitur proxima, non modo igne, et aere; vbi manentes, sed exhalationes ad illū locū de nouo accedentes, nā oia hec sunt de leui inflamabilis, ex hac suppositioe inferre

D
Lom. 95.

cundā, qd aere ibi existēte, vel de nouo ad eū locuz accedente, leui motu facto, segregatur, et accenditur, vel intellige sic, quare disgregato aere ppter motū, consistētia talis, ex qua fit cometa, s. hępēcāuma, segregatur, et accendit, hec fuit superius declarata. **E** De sunt duę suppositiones breuiter resursumtes, cum superius proluxe sint expositę. **F** Tale itaq; oportet intelligere factū esse, qd quidem in illis, cum nō ipsa per se fuerit talis segregatio: sed ab aliquo syderi siue spozis: siue errantiū. Tunc enī tales videtur cometę, quia assequuntur ipso; lationē: que admodū tolem talis cōcretio: a qua propter refractionē balonem apparere dicimus, cum sic fuerit visus aer. **G** Quod itaq; circa vnu syderum accidit: hoc oportet accipere factuz esse circa totum cęlum: et superiorem lationem accē.

C Dis suppositio, Aristoteles dat modū gnationis lactei circuli, et causas illi effectiuas et males. **D** Ad huius euidētia debet scire qd Arist. imaginatur in celo stellato quędam circulum, que sporadeuz appellat ppter rationē, quā postea dicemus, qui sporadeuz circulus incipit a septentrione, et transit per principium sagittarij, et venit in austrum, et per principium geminorū veniens, tandem redit in septentrionē. Dic circulus sporadeuz est de magnis circulis, qd diuidit totū cęlum in duas partes, siue in duos et quales semicirculos, quoz alter vergit ad ortum, alter ad occasum. **E** In hoc sporadeo circulo sunt stelle plures, et magnę, et crebre, ex quibus resultat sporadeuz circulus. **F** Quis cingulū vniuersuz cęli cingens, de miero stellaz, et de situ eaz, et de nobis istius circuli, et tolemęus lib. 8. magne cōpositionis cōplura scribit. **G** Vocet autem circulus iste **D**, **E**, **F**. **H** Hac descriptioe facta imaginari Arist. hęc sporadeuz circulum attrahere magnā exhalationū multitudinē, qd etiā in directo sporadei circuli constituta circularis sit, et cingit totum mundū hunc inferiorē per partē aeris supremā, est autē hec exhalationū multitudine circularis, sicut et sporadeuz circulus, et incipit in directo sporadei circuli per illā partē sporadei, que est in septentrione, et trāsitus per sagittariū venit in austrū, et demū trāsitus per geminos venit in septentrionē. **I** Ex exhalationū talū multitudine et veluti subcingulū hęc sporadeo circulo totū inferioris

E
Lom. 95.

F
Lom. 95.

G
Lom. 95.

H
Lom. 95.

I
Lom. 95.

I mundi. **C** Uult igitur Aristoteles lacteum circulum resultare ex his duobus, sed quo resultet, non satis clare explicat, cōiter exponentes qui Alex. sequitur, dixerit, subcingulum tale ex talibus exhalationibus consistit, propter occursum quem fecit ad aliquod inflamatum principium, olim fuisse accensum, sicque semper seruari inflamatum in tanta mensura, et qualitate, propter equalem semper accessum nouarum exhalationum, veluti mare semper tale et tantum seruat, propter equalem accessum nouarum aquarum in tanta et tali mensura. Subcingulum ergo sic accensus, cui sit igneus lucet, non quod rubicunda luce, sed alba, nam ignis in forti luce albescit, ut patet cum ignis appet in die, lucet ergo alba luce, propterea quod est sub spora deo circulo maxime lucido, ob cuius fontem lucez subcingulum tale albescit, et sic appet lactem, fit autem subcingulum hoc, **A, B, C**, quod sub spora deo circulo describitur. **A**ristoteles ergo declarans hoc per similitudinem pcedit, et inquit, tale itaque opus intelligere factum esse in circulo lacteo, quod intelligimus. **E**ste factum, in illius, cometae, et halonis. Sed quoniam cometa bifarius sit, aut de parte, ut patet, cum non attribuitur a certa stella, et sic non potest in directo stelle, aut sit in directo stelle, **E**rgo, quod illi attrahit. **I**tem inquit, intelligendum est in circulo lacteo, ut in cometa, cuius talis segregatio de qua fit cometa non ipsa parte fuerit talis, sed attrahit a stella, et in illi dixerit collocata, siue stella illa sit de numero fixarum, siue de numero errantium. **A**ssimilatur ergo generatio circuli generationi cometae non oium, sed eorum, qui sunt in directo stellarum, nam ut inquit, Comete, que sic in directo stellarum sunt proprie comete dicuntur, cometae in grece sonat latere criminitam stellam, et id tales proprie, et sic in uicinis, occasione nois dicuntur comete, que assueque ipsos syderum lationem. **Q**uo uo ad uba attinet, Aristoteles per se segregationem intelligit exhalationem, que aliquam segregationem, aliquam coactionem, uel congregatio dicitur, segregationem quidem respectu terre, a qua segregat, coactionem uero, uel congregatio ratione partium exhalationis, ex quibus segregat. **E**x hoc sequitur lac et cometae sibi fieri, quoniam ut Alex. exponit utriusque sit ex consuetudine materiae. **E**x ipso hypocoanmate, non simpliciter, sed ignito. **U**triusque ex similibus agentibus, quia a celo eleuatae exhalationes, et ab aliquo principio igneo, quod obiter exhalationibus occurrit, quicquid illud sit. **D**ifferunt autem, quia cometa aliquam sit non in directo stelle, lacteus circulus differunt et a cometa, qui sit in directo stelle, quod ille sit sub una stella, et non circa totum celum, ac lacteus circulus sit circa sporadei circulum, qui cingit totum celum. **I**tem de claritate et parte in halone, que sit circa lunam uel solem, et inquit, Quodammodo sequitur solem talis vapor coactionem que per refractionem nostri visus ad solem, uel lunam, uel per refractionem lunis solis, uel lune, habentem apparere dicimus, modo aeri. **V**apor sic fuerit dispositus ut ex ipso possit refrangi aut visus, aut lumen. **E**t si, haec dispositio, ut dicemus, ut sit debite densitas, et debite raritas. **E**t Alex. dicit cometas et lac ab halone differre, quod halo ex refractione illuminatur, cometa autem et lac, in ipso lumine habent, cum sint de natura ignis qui habet lucem per se. **C**oncludit igitur quasi ex dictis modis generationis lactei circuli, et quod sit per locum a simili, et inquit, Quod itaque circa uicem syderum accidit, ut quod circa ipsos fiat aut cometa, aut halo, hoc opus accipere factum esse de lacteo circulo, circa totum celum, et pro id est, et oem super periorum lationem, nam circuli circa totum celum, sporadeus circulus est, quasi totum cingens, et sub hoc quasi subcingulum, est lacteus circulus qui subcingit totum hunc mundum, sic ergo hanc Alex. expositionem, per lacteam circuli esse materialem exhalationem illam circuli larem, formatam uo accensam, et lucidam alba luce. **S**ed ab hac expositione sit bona, postea dicemus.

Rationabile enim est, siquidem unius syderis motus attrahit, et cum qui est omnium, facere tale aliquid, et attrahere. **E**t cum his ad hoc sic quem locum creberrima, et plurima, et maxima existunt entia syderum.

Que dixerat de generatione lactei circuli, nunc non potest probat, et deinde signo. **P**rima ratio videtur in hoc consistere, si motus virtute unius stelle potest eleuare et igne exhalationem taliter, ut inde cometa fiat, rationabile erit ualde ut motus celi in virtute oium stellarum possit exhalationem talis et tantam eleuare, et igne, ut inde fiat lacteus circulus. **I**n quibus uobis habes lac fieri in virtute oium stellarum celi. **S**ed dices contra, quia oem quod sit, fit virtute celi, ergo virtute oium stellarum celi, et ita halo, et cometa, et ome quod sit fieri ut in virtute motus oium stellarum. **R**espondeo, quod cometa fit in virtute oium stellarum, et ita est, quia cometa fit in virtute oium stellarum, ut in virtute cause uisibilis, in virtute uero solis et lune, ut in virtute cause uisibilis, in virtute uero mercurij, ut in virtute cause proximae. **A**t lac fit in virtute oium stellarum, ut in virtute cause uisibilis, non tamen, ut in virtute cause uisibilis, uel remotissime. **I**n virtute uero circuli sporadei sit lac, ut in virtute cause proximae, et hoc subdit. **E**t cum his ad hoc, accedente ad hoc, quod lac sit in eum locum quem entia syderum. **S**ubstantia stellarum postura et situ sunt creberrima, et numero plurima, et luce et magnitudine maxima. **E**t sic videtur rationabile fieri posse talem lacteam circulum ex his exhalationibus, tunc quod virtus oium stellarum, quod principaliter occurrit causa uisibilis est maxima, tum quod virtus sporadei circuli est etiam efficax et syderum multitudine, et creberrima, et magnitudine, que uo stelle sint in tali sporadeo circulo, et quales, et quod ordine collocatae, et quot sic Alexander pro parte exponat, et tolemaeus diligenter in libro 8 magne coactionis exponit. **S**ed dices, si lac esset exhalatio tracta, et ignita virtute stellarum, quod sunt in circulo sporadeo, ut a virtute cause proximae, tunc lac moueretur versus occasum ab ortu, sicut ille stelle, que in sporadeo circulo sunt, etiam mouentur. **P**ropterea moueret motibus stellarum, quod in sporadeo circulo sunt, et sic moueret ab occasu in ortu in centum annis gradibus uo, et moueret motu trepidationis, quibus motibus mouentur oes stelle fixae. **A**ristoteles credidit lac non moueri, nisi motu diurno, non enim motus stellarum fixarum erat notus tempore Aristotelis, quia non cognouit stellas illas moueri ab occasu in ortum, nec circa capita arietis, et librae signorum immobilium motu trepidationis. **A**t nostra obseruatio docuit contrarium, quod delphibus nostris tempore est in quinto gradu aquarii, et sic lac motus est secundum successiones tot gradibus, quot delphibus est motus a tempore Aristotelis usque ad nos. **U**nde arbitrandum est lac in celo octauo, uel sub celo octauo esse sub circulo sporadeo, ut patet Aristoteli. **I**ncipiens a septentrione per sagittarium mobilis pedes uenens ad austrum, rediens per geminum immobilium pedes iterum in septentrionem, non tamen est sic sub celo primo mobili, quia delphibus variatus est, et sagittarius, et gemini mobiles etiam variati sunt secundum successiones signorum. **E**t ex his patet lac non posse totum apparere, sed semper secundum alteram medietatem, quoniam ea medietas, que est in die supra terram fulgore solis operit, que uero supra terram est per noctem, haec apparet, uerum altera uicibus in anno totus circulus apparet.

Qui quidem igitur a latitudine est, propter solis latitudinem, et planetarum, dissoluit talem consistentiam, propter quod quidem multi cometae extra tropicos sunt

N
Lomē.96
Dubōnes
O
P
Lap.2.
Dubō

A sunt. **A**dhuc autem nec circa solem, nec circa lunam sit coma, citius enim disgregat quod uel potest talis coactionem. **I**ste autem circulus in quo lac appet alpicientibus: cum maximus sit ex his, etiam situ positus sic est: ut multus tropicos excedat.

Dic soluit dubones, prima est cur lacteus circulus non factus est sub zodiaco ueluti factus est sub spora deo, videtur enim bene potuisse fieri sub illo, quod per illum decurrunt sol et luna, et oes planetae, ergo ibi uirtute illos fieri uidetur magna exhalationis attractio. **R**espondeo quod ideo sub zodiaco lac non factus est, quod virtus exhalationis resolutiua fortior ac pollutior est, quod virtus exhalationis generatiua, uide virtus illa longe magis resoluit, quod generet. **S**ecunda dubitatio est, cur prope solem, uel lunam non sit coma. **R**espondeo quod quodammodo circa solem et lunam non fit coma, quod virtus resolutiua exhalationis maior est uirtute illarum generatiua, sic circa solem uel lunam fieri non potest lac, quod eorum quod solis exhalatio uicina est, resoluitur. **E**x his sequitur secundum Aristoteli, quod cum sol appropinquat aliqui parti lactis, quod sit semel in anno, illa pars resoluitur, et euanescit, simili modo etiam et luna, cum appropinquat in mensis alicui parti illius, et resoluit illa, totus tamen non resoluitur. **T**ertia dubitatio est, lac est unius circulus de magnis, ergo transit per tropicos, non est fallum, quod sicut intra tropicos non sit cometa, ita nec lac. **R**espondeo Aristoteli, et inquit, Iste autem circulus, in quo lac apparet aspicietibus ipsis, est maximus, et de magnis circulis sit existens, multus extra tropicos excedit, et ita sic positus est secundum situm, ut extra tropicos collocet, transit enim per principia geminorum, et sagittarum, que distant a tropicis gradibus 30, quare lacteus circulus transiens per principia sagittarum, et geminorum, antecedit secundum motum diurnum tropicos 30 gradibus.

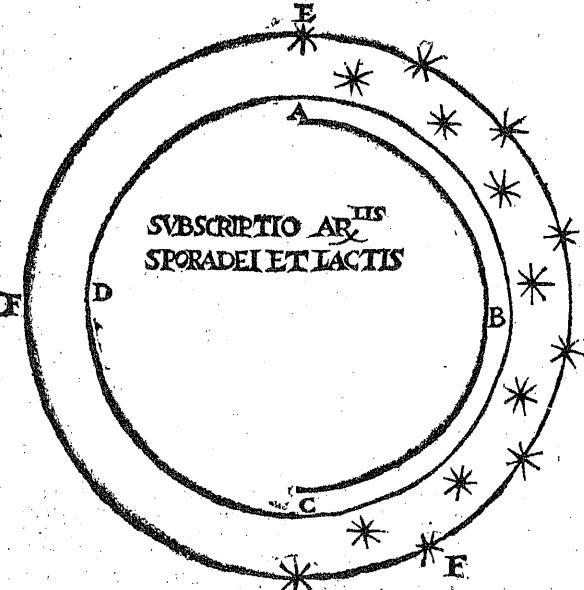
Adhuc autem locus plenus est syderibus, et maximis, et fulgentissimis, et adhuc sporadis uocatis. **H**oc autem erit etiam oculis uidere ma-

nifestum, ut propter hoc continuo et semper haec omnis aggregetur concretio.

Quarta dubitatio est, quod si lacteus circulus sit de materia elementaria, tunc non esset perpetuus, cum nulli elementari sit perpetuus. **R**espondeo lacteam circulum ex parte agentis esse perpetuum, quia virtus illarum stellarum, que sunt in sporadeo circulo, est semper perpetua equalis, et equipotens, et sic facit, ut lac sit semper unius numero sicut per equivalentiam, ut mare. **E**x parte uero exhalationis, quod continuo generant, et corrumpunt, et de nouo semper prioribus corruptis, alie in locum priorum accedunt, lac continuo est aliud, et aliud, sed sit perpetuus secundum speciem, ut mare. **I**nquit. **A**dhuc autem locus plenus est, syderibus et maximis, et fulgentissimis, et crebris, que spora de uocantur, propter causas, quod ipse posse assignabit, et sic virtus hoc polleat, cum semper sit equalis, ex parte huius lac erit perpetuus, quod per sententiam confirmat, cum inquit, **D**oc autem, quod stelle, que sunt in sporadeo circulo, sunt maxime crebre, et rutilae et tales, ut propter hoc ipsa, et uirtute ipsorum, concretio illa lactea continuo et perpetuo, et semper aggregetur in illo loco, oculis est uidere manifestum, uide enim oculis stellas illas esse tot, et tales, ut merito existimare homo possit, uirtute illarum esse talem, et tantam, ut possit perpetuo, et semper lac illud conferuare, et sic ex parte materiae lac sit corruptibile, ex parte agentium casualium erit perpetuum.

Signum autem est, ipsius etiam circuli amplius lumen est in altero semicirculo huius duplum. **I**n hoc enim plura, et crebriora sunt sydera, quod in altero, quasi non propter aliquam aliam causam facta sit claritas, quod propter syderum lationem. **S**i etenim in hoc circulo sit, in quo plurima ponuntur sydera: et ipsius circuli, in quo uirtus magis crebra esse, et magnitudine, et multitudine syderum, hac uerisimile est existimare conuenientissimum esse causam passionis. **C**onfideret autem et circulus, et que in ipso astrata sunt ex subscriptione.

Que dixerat, nunc signo probat, dixit enim lac fieri per hoc quod exhalatio accenditur et accumulatur sub circulo sporadeo, et sic cingens uicinerius, ut ille circulus cingit celum, et inquit, **S**ignum autem est supple quod exhalatio accumulatur et accendit sub circulo sporadeo est, quia ipsius circuli lactei, maius lumen est in altero semicirculo, qui habet duplum numerum stellarum. **A**nti. **B, C, D**, lac magis lucescit in illo semicirculo, quod est **A, B, C**, quod in illo, qui est **A, D, E**, in cuius directo est ille sporadei semicirculus, qui habet numerum duplum stellarum. **I**n hoc enim id est in directo huius semicirculi lactei, qui plus lucet, sunt plura, et crebriora sydera, quod sunt in altero lacteo semicirculo, nam in directo illius sunt pauciora, et minor, et uariosa sydera. **Q**uid est ideo, quod non sit maior claritas in illo semicirculo, nisi quia in directo illius est latior syderum plurimorum, et ma-

Lomē.99

H

I gnorum & lucidiorum, ergo ex hoc signo habetur lac fieri tractione siderum. C Deinde repetit tota rationem signi, & inquit, Si etenim in hoc sporadeo circulo sit lac, qz in eo ponunt plurima sidera, & magis in eo sporadise circulo, in quo videntur magis crebra, & magnitudo die & nocte, ergo verisimile est esse existimandum casz puenitissimi talis passionis, que dicitur lac esse, quia dicitur, qz exhalatio trahit & accumulatur, & accendit sub sporadeo circulo a stellis illius. Qd voita sic, consideretur sporadeus circulus, & sidera, que in ipso sunt, ex subcriptioe qua fecimus, na apparebit sub femicirculo sporadei, qui stellis pollet, lac manus esse, & lucere magis.

K Sporadas aut vocatas sic quidem in spe/ram noz erit ordinare, qz nullam ad sine habet vnaqueqz positione manifestat. Ad celum autem respicientibus est palam. In solo enim hoc circulozorum intermedia plana stellis talibus sunt, in alijs autem desunt manifeste.

Lomē.100 C Quia dicit lac consisti in ducto circuli, in quo sunt sporade, exponit, cur stelle ille parue, q in eo circulo inueniunt, & quide inter magnas, & rutilas eiusdem circuli, dicant sporade, & inquit, Stellae aut vocatas sporadas, sic quide in sphaera, in forma alicuius aialis no erit ordinare, ita vt illarū ordo presigurat formā alicuius aialis, vt arietis, vel tauri, vel galline, vel alicuius talium. Cui cam inquit, Quia vnaqueqz illaz nulla habet in eo circulo positione manifestā ad sine. Ipse tamen, ita vt cum alijs presigurare possit aliquid aial. Et quia sit, ex eo patere dicit, qz afficitur illa palam est sic esse, & sic ex illis nulla res sultat imago, vt sensui pz. C Sed dices, an in alijs circulis magnis reperiant sporade. Ridet qno, & inquit, In hoc enim circulozolo, qz est sporadens, intermedia stellarū magnarū, q in illo sunt, plena sunt stellis talibus, q sporade dicit. In alijs aut circulis magnis tales stelle desunt manifeste, & sic in solo illo circulo sporade reperunt. Sic igit pz stellae illas sporadas dicit, qz sunt disseminate, disperse, & sic abscite, vt ex cumulo illarū nulla emergat imago, aliquid aial terrenū figurat. C Lolligebam olim ex his vbi sporadas no ee obseruadas in genituris, cuz dicat Arist. illas ob nullū sine esse, nisi p decore vniuersi, & creent lac. C Lep si vba tertius Arist. consistunt, ex illis hoc no apparet, qz cū dicit nullarū pōne bte ad sine manifestā, intelligit nullarū habere positionem perfectam.

M Quare liquides & de apparitione cometarū accepimus causam tanquā dictam medio/riter: et de lacte eodem modo existimandū est se habere: quod enim ibi circa vnum passio est coma: hoc circa circulum quandam accidit fieri idem.

Lomē.101 C Quasi epilogado cōcludit cam & modū, quo lac ipsuz gnamur, & inquit, Quare si qd de cometarū apparitione cam acceptamus tanqz dictā mediocri rōne, diximus, n. cometa apparere ppter exhalationē, que sursum ibi tollit & accendit, & in ducto alicuius stelle consistit, & de lacte etiam eodem modo existimandū est se habere, qd declarat, & inquit, Nam qd ibi, in gnatione comete cometa est, q passio circa vniuersū, sic hoc lac accidit fieri idem circa circuli quendā, s. sporadeū, ergo dicitur est nulla, nisi qz lac est affectio circa multa, cometa est affectio circa vnum.

Lomē.102 C Et est lac, vt est dicere quasi desinitive: maximi circuli propter segregationem coma.

Lomē.103 C Ex his inferit lactis definitionem, & inquit, Et pro ergo, lac, vt quasi definiēdo sit dicere, est coma maximi circuli propter segregationē, exhalationē a terra, que venientes ad eum locū inflammant, vt dictū est, & dicitur coma loco generis, quia etiam cometa dicitur coma, dicitur maximi circuli, s. sporadei, ad dicitur comete, qui est coma vnius stelle, dicitur propter segregationē, quasi tangens materiam, & agens, in segregatione est exhalatio a terra segregata, & virtus stellarum segregans, bec est definitio.

N C Propter qd que admodum prius diximus, no multū neqz sepe hūc comete, & cōtinuo et segregata est, & segregatur fm vnaquāqz periodum in hunc locum semp talis consistētia.

O Lomē.104 C Ex his repetit solonem facti pblematis, s. ppter quid raro cometa apparet, & rarius plures eodē tempore. Et respondet, quia continuo materia cometarum, transit in lac, non enim potest tanta materia a terra segregari vt feruat generationi cometarum, & conseruationi lactis, nisi raro, et a fortissimis causis, vnde inquit, Quia continuo, & semper talis consistētia, que dicitur exhalatio, & segregata ē, & segregat a terra & accumulatur ad eum locū, vbi lac ē, fm vnaquāqz periodum, s. fm omnez diem, qui vocatur periodus, quo sol incipit ab ortu, & redit in ortum, ideo non possunt apparere plures comete, nisi de raro.

P Lomē.105 C De factis quidem igitur in eo, qui circa terram mundo continuo sursum lationibus, & vicium est. De vicium quide astrorum, & ignita flamma. Adhuc autem de cometis, & vocato lacte: fere enim tot passionēs apparentes & circa hunc locum sunt.

P Lomē.106 C Epilogat, & inquit, De factis quidem igitur, i. de his que fiunt in hoc mundo inferiori, qui est continuus mundo superiori, dictū est, nam dictum est de impressionibus ignitis, & flammis, & dicitur vbi, qz fiunt in hoc mundo. Adhuc autem & de cometis, et lacte etiaz dictum est, & sic, vt Alexan. inquit, Non de omnibz factis in hoc infero mundo locutus est, sed solū de factis in hoc mundo, quo ad illa, que fiunt in parte superiora illi. Fere enī de passionēs sunt, que videntur fieri in hoc mundo. Et dixit fere, quia in hoc mundo inferiori alie res fiunt, de quibus Arist. non dixit, sed bec de quibus dixit, sunt famosiora. C De via lactea quid sit, & que sint illius cause, & quo generetur, bec ab Aristotele, & ab Alexā. Aristotele exponēt habemus.

Q Lomē.107 C Circa que Auer. digreditur, & quidem copiose, sed qz nos abunde rem hanc explicauimus in libro scdo de substantia orbis, & nihil noui habemus contra Aristotelem, aut pro Aristotele, iure ab narratione, eorum, que illic diximus abstinendum esse censui. Rōgo tamen legatis ea, que illic diximus, & non displicebit.

R Lomē.108 C De loco aut positione quide scdo post hūc primo aut circa terrā dicamus. Iste enim locū cōis est & aque, & aeri, & accidit b' circa eam, que est sursum generationē ipsius. Sumendū aut est & hocz principia & cas omium similiter.

S Lomē.109 C Sunt qui hic faciunt secundi libri principij, dimiserunt enim libros pro diuisione eoz, que in meteorologia tractantur, que sunt quatuor, vt impressiones igne, impressiones aque, impressiones aere, et quarto sunt impressiones terre. Erit ergo primus de impressionibus igneis, secundus de impressionibus aqueis, tertius de impressionibus aereis, quartus deniqz de impressionibus terreis. Quare cū hic de aqueis impressionibus agat, vt hic est scdo liber, nec displicet, naz hz genera inscriptio non sic habeat, fortasse

A fortasse est ex errore scriptoris, qui male libros in greco inscripsit. C Sed qd sit, dicamus qz postqz egit de impressionibus igneis, nūc vult agere de impressionibus aqueis, & pro pmitit suā itationē, & inqt, De loco aut pōne qd est scdo post hūc, s. post modū superiorē, primo aut circa terrā, dicam. In his vbi inuit hunc locū de quo pponit, esse totū aerē vel totā regionē aeris, ppter eā regionē, in qua fiunt ignea. Dic. n. locus est cōis initio sumpto a regione celi, qz post regionē, in qua sunt, & fiunt ignea, & est pūm? post terrā, vel scdo a terre loco, quā rōne fit, vt tot? aer diuidat in duas regiones, in superiā, que est prima vel pūma igneis, & imam, que est cōtigua terre. C Auer. at dicit qz in aere ipso duo loca sunt, vnu quide superior in quo ignea fiunt, alter inferior, in quo sūt aerea, & aquea, & hic scdo hz gradus, naz in duobz pte summa sūt pluuie, nix, & grādo, in eius vō hūc sūt ros & pruina, & sic Arist. totū aerē dicit in duas regiones, q reuera sūt tres. C Sed dices Arist. pponit dicere de isto loco, & tū in pcellū nō dicit. C Aluermata dicit qz Arist. nō de loco intēdit, s. de his, que fiunt in hoc loco. C Alexander vō velle vī, qz pponat dicere de loco, & breuiter dicit de loco succincte, cū inqt, Iste enim locus cōis est aque & aeri, qz cōtinet aerē & aquā, est. n. aqua supra terram in hoc loco, & est etiā cōis his oibus, que accidunt circa gnationē ipsi, & aqua & aeri que gnatio fit sursum. Sūt aut bec accidētia pluuia, nix, grādo, pruina, ros, & id genus. Et dixit, qz gnatio ē sursum sit, iad dicitur gnatio aeri, & aq, que fit itra cauernas terre, ibi, n. ex aqua fit aer, & ex aere qz aqua, verū vult agere de his accitibz, que accidūt circa gnationē illorū, que sit supra terrā, & nō circa gnationē illorū, qz sit infra terrā, bec ex Alexādro. C Sed dubitares, qz in hac regione, sūt multa ignea, vt stelle cadētes, fulmina, & id genz. Id dicit bec ignea in hac aere parte fieri p accitō, cū generent p hūc actionē, p se aut generent bec p pte in summa, & qz nō cōpleuit itationē, vterius subcripti alia, de qd agat, & inqt, Sumendū aut hocz principia, s. effectiua & cas, s. m.ales omniū sūt & i. gener, postea inspicit. Ergo fm Alexā, pponit duo, & dicere de loco, et dicit breuiter succincte, qz abūde supius dixerat, et de causa eoz, que fiunt in hoc loco, & de his abunde dicit.

B C Quod quidem igitur vt mouens, et principia le, et primum principiorum est, circulus est, in quo manifeste solis latitō visgregans, & congregans, propter ea quia sit propius, aut longius causa generationis & corruptionis est.

C D Exquir de causa, & pio de efficiente, & vult talū passionū omni cam primā & pncipalē effectiua esse zodiacū, nō qd ē ab absolute, sed quaten? in illo sit solis latitō, que qz sit nūc ppe, nūc pcul ab apice nostrorū capitū, cōdennando vapores, & rarefaciēdo ē vltis cā gnationis: & corruptionis omiuz talū passionū. C Inqt, Qd qd ē igit, vt pncipioz & pncipalē mouēt est, circulus, s. zodiacus est, non absolute, s. quaten? in ipso sit manifeste solis latitō, q per hoc qd sit longius vapores cōgregat, & cōdennat, & p hoc qz sit pncipio, illos relouit, & dispersat, & cōgregat, & dispersat, est cā gnationis & corruptionis talū passionū, ergo zodiacus est effectiua cā talū prima, & vltis, q tenuis in ipso sit solis motus, & solis motus est cā, quaten? appropinquando dissoluit vapores, & recedendo inspicat.

D C Danente autem terra, qd circa ipsam hūmidum est, a radice, et ab alia, que sursum est, caliditate, enapozens fertur sursum.

E C At nunc de materia aqueoz exponit, & vult qz materia

oium aqueoz est vapor, qui enapozat ab his corporibus humidis, que sunt circa terrā, vapor. n. cum sit humidus, est materia oium aqueoz, que in illa regione sūt. Inqt, Danente aut terra, humidus, qd circa ipsam terram est, a radijs solis, & ab alia, qz sursum caliditate est, enapozas, fertur sursum, & remanet quasi materia omniū illoz, & p humidū intelligit omnia aquea, vt paludes, stagna, flumina, fontes, & oia humida, que circa terrā sunt. Dec. n. ppter solis, & aliarum stellarum caliditatem calefacta, rarefunt, & leuigant, que rarefacta, & leuificata transeunt in vapores, qui sursum petunt, bec de materia.

F C Caliditate autem, que ipsam sursum ducit, relinquentes: et hac quidem directā ad superiorē locum: hac autem & extincta propter id qd suspenditur longius in aere, qui supra terram est: constat iterum vapor insfrigidatus: & propter repndium caloris: et propter locum: et fit aqua ex aere. Facta autem, iterum fertur ad terram.

G C Narratis causis, dat modū gnationis oium aqueoz, qz sūt sursum, in gnali pillas cas. Ceterū vba bec nō eodem modo exponunt ab oibus. C Aluermata & iuniores, volūt qz aqua sit sursum ppter duas causas, pzo qz calitas exhalationū vaporibz cōmiltay derelinquit vapores, naz eius vehiculi, exhalationes sursum petēs ad tertiā aeris regionē, derelinquit vapores. C Scdo qz postqz exhalationes fuerūt separate a vaporibz, si qua caliditas remāsit in vaporibz, a frigiditate loci media regione mor extinguit, & sic omni caliditate remota a vaporibus, illi penitus frige facti, in aquā trāsēunt, imo derelinquunt aque.

H C Errat aut bec expozitio, qz media regio, vt dicitur, nō est vaporibus frigidior, & ita non pōt extinguere illos aliquid caliditate, omne. n. calidū extinguenē est frigidius.

I C Propterea pro tertius expōne, sumam? pio qz vapores, qui sursum petūt, dupl'r sunt calidi, & caliditate exhalationū, que temp cum vaporibus cōmiltent, & caliditate aeris inferioris, qz ppter caliditatem luminis in ipso reflexi, est calidior illo aere, medioregionis. C Suppono scdo, qz media aeris regio, in qua sit aqua, ē locū ita sublimis, vt nō possit ad illum puenire reflexio radiorū, vt optime Auer. exponit. C Ex his sequit tertia suppositio, qz enz vapor est in media regione, caliditas ipsuz de ferit dupl'r, pzo ppter exhalationē, qz ipsū deserunt, ille. n. cōmiltent ipsi ascēdentes ad proprijū locū, caliditatez, cuius erant: vehiculi tollunt. Scdo ppter locū, nam cā media regio locus sit, ad que nō puenit reflexio radiorū, eo ipso qz vapor est in media regione, caliditas, quā, habebat a reflexione radiorū, ipsuz derelinquit, remotis ergo causis caliditate facitibz, vapor redūcit se ad pncipalē frigiditatem.

K C Quarta suppositio est, qz vapor est subal'r aqua, & nō differt ab aq in suba, s. hōli in accitibz. In raritate & caliditate, est. n. rarior & calidior aq. C Ex his pz modū gnationis, vapor. n. qz sit subal'r aq, cū puenit ad mediā regionē derelinqt ab vtraqz calitate, vt ex supponibz pz, gbus remotis, mor reduct? ad pncipalē dēstū dicit, & frigiditate, aqua est, ergo gnatio aq in illo loco non est nisi reductio vaporis, qui est aqua ad pōez densitate & frigiditate. C Inqt, Caliditate aut, que ipsuz vapores sursum ducit, derelinquēte, hoc est vtraqz caliditate, p qua sursum mouebat vapor, subal'r, & exponit qz, inqt, Es hac quide directā ad superiorē locū, s. motu sui vehiculi, exhalationis qz sursum ultra mediā regionē fert, hac aut extincta, s. ea, quā ab ipsa radiorū reflexiōe habebat, cessante, ppid qd

oium aqueoz est vapor, qui enapozat ab his corporibus humidis, que sunt circa terrā, vapor. n. cum sit humidus, est materia oium aqueoz, que in illa regione sūt. Inqt, Danente aut terra, humidus, qd circa ipsam terram est, a radijs solis, & ab alia, qz sursum caliditate est, enapozas, fertur sursum, & remanet quasi materia omniū illoz, & p humidū intelligit omnia aquea, vt paludes, stagna, flumina, fontes, & oia humida, que circa terrā sunt. Dec. n. ppter solis, & aliarum stellarum caliditatem calefacta, rarefunt, & leuigant, que rarefacta, & leuificata transeunt in vapores, qui sursum petunt, bec de materia.

L C Caliditate autem, que ipsam sursum ducit, relinquentes: et hac quidem directā ad superiorē locum: hac autem & extincta propter id qd suspenditur longius in aere, qui supra terram est: constat iterum vapor insfrigidatus: & propter repndium caloris: et propter locum: et fit aqua ex aere. Facta autem, iterum fertur ad terram.

M C Narratis causis, dat modū gnationis oium aqueoz, qz sūt sursum, in gnali pillas cas. Ceterū vba bec nō eodem modo exponunt ab oibus. C Aluermata & iuniores, volūt qz aqua sit sursum ppter duas causas, pzo qz calitas exhalationū vaporibz cōmiltay derelinquit vapores, naz eius vehiculi, exhalationes sursum petēs ad tertiā aeris regionē, derelinquit vapores. C Scdo qz postqz exhalationes fuerūt separate a vaporibz, si qua caliditas remāsit in vaporibz, a frigiditate loci media regione mor extinguit, & sic omni caliditate remota a vaporibus, illi penitus frige facti, in aquā trāsēunt, imo derelinquunt aque.

N C Errat aut bec expozitio, qz media regio, vt dicitur, nō est vaporibus frigidior, & ita non pōt extinguere illos aliquid caliditate, omne. n. calidū extinguenē est frigidius.

O C Propterea pro tertius expōne, sumam? pio qz vapores, qui sursum petūt, dupl'r sunt calidi, & caliditate exhalationū, que temp cum vaporibus cōmiltent, & caliditate aeris inferioris, qz ppter caliditatem luminis in ipso reflexi, est calidior illo aere, medioregionis. C Suppono scdo, qz media aeris regio, in qua sit aqua, ē locū ita sublimis, vt nō possit ad illum puenire reflexio radiorū, vt optime Auer. exponit. C Ex his sequit tertia suppositio, qz enz vapor est in media regione, caliditas ipsuz de ferit dupl'r, pzo ppter exhalationē, qz ipsū deserunt, ille. n. cōmiltent ipsi ascēdentes ad proprijū locū, caliditatez, cuius erant: vehiculi tollunt. Scdo ppter locū, nam cā media regio locus sit, ad que nō puenit reflexio radiorū, eo ipso qz vapor est in media regione, caliditas, quā, habebat a reflexione radiorū, ipsuz derelinquit, remotis ergo causis caliditate facitibz, vapor redūcit se ad pncipalē frigiditatem.

P C Quarta suppositio est, qz vapor est subal'r aqua, & nō differt ab aq in suba, s. hōli in accitibz. In raritate & caliditate, est. n. rarior & calidior aq. C Ex his pz modū gnationis, vapor. n. qz sit subal'r aq, cū puenit ad mediā regionē derelinqt ab vtraqz calitate, vt ex supponibz pz, gbus remotis, mor reduct? ad pncipalē dēstū dicit, & frigiditate, aqua est, ergo gnatio aq in illo loco non est nisi reductio vaporis, qui est aqua ad pōez densitate & frigiditate. C Inqt, Caliditate aut, que ipsuz vapores sursum ducit, derelinquēte, hoc est vtraqz caliditate, p qua sursum mouebat vapor, subal'r, & exponit qz, inqt, Es hac quide directā ad superiorē locū, s. motu sui vehiculi, exhalationis qz sursum ultra mediā regionē fert, hac aut extincta, s. ea, quā ab ipsa radiorū reflexiōe habebat, cessante, ppid qd

Q C At nunc de materia aqueoz exponit, & vult qz materia

oium aqueoz est vapor, qui enapozat ab his corporibus humidis, que sunt circa terrā, vapor. n. cum sit humidus, est materia oium aqueoz, que in illa regione sūt. Inqt, Danente aut terra, humidus, qd circa ipsam terram est, a radijs solis, & ab alia, qz sursum caliditate est, enapozas, fertur sursum, & remanet quasi materia omniū illoz, & p humidū intelligit omnia aquea, vt paludes, stagna, flumina, fontes, & oia humida, que circa terrā sunt. Dec. n. ppter solis, & aliarum stellarum caliditatem calefacta, rarefunt, & leuigant, que rarefacta, & leuificata transeunt in vapores, qui sursum petunt, bec de materia.

R C Caliditate autem, que ipsam sursum ducit, relinquentes: et hac quidem directā ad superiorē locum: hac autem & extincta propter id qd suspenditur longius in aere, qui supra terram est: constat iterum vapor insfrigidatus: & propter repndium caloris: et propter locum: et fit aqua ex aere. Facta autem, iterum fertur ad terram.

S C Narratis causis, dat modū gnationis oium aqueoz, qz sūt sursum, in gnali pillas cas. Ceterū vba bec nō eodem modo exponunt ab oibus. C Aluermata & iuniores, volūt qz aqua sit sursum ppter duas causas, pzo qz calitas exhalationū vaporibz cōmiltay derelinquit vapores, naz eius vehiculi, exhalationes sursum petēs ad tertiā aeris regionē, derelinquit vapores. C Scdo qz postqz exhalationes fuerūt separate a vaporibz, si qua caliditas remāsit in vaporibz, a frigiditate loci media regione mor extinguit, & sic omni caliditate remota a vaporibus, illi penitus frige facti, in aquā trāsēunt, imo derelinquunt aque.

vapor suspendit longius in aere in, quia supra terram est, longius dico adeo, ut radij ad illum locum non pertingat, sublata iniqua causa vtraque vaporis calefaciente mox constat iterum vapor in frigiditate, et propter repudium caloris, qui transit sursum cum exhalationibus, et propter locum, qui est ita sublimis, ut non possit ad ipsum perungere reflexio radij, et ite fertur ad terram, ergo gratia aque in illo loco non est nisi reductio vapor ad pristinas frigiditate et densitatem, erat enim vapor aqua, differrebat aut ab illo raritate, et caliditate, et levitate, cuius ergo illa duplici caliditate derelinquitur, mox refert aqua. Et ex illo quidam acceperunt vaporis moveri sursum propter missionem cum exhalationibus leuibus. Imaginantur enim ex vaporibus et exhalationibus fieri vni missi, in quo predominant leuia, et ita a predominantio illo vaporis ipsi sursum mouentur. Ergo vbi arbitror vapores moueri sursum est si cuius nulla exhalatio fuerit admittit, quoniam generans vapores ipsos calefacit, et calefacti sunt rarioris, et rarificati sunt leues, et sic illis tribuit leuitas mediate caliditate. Nec strari habet ex vbi Aristoteli dicitur in caliditate, que ipsius sursum duxit, derelinquit teno quod sursum ducant propter caliditate exhalationis, sed propter vtraque caliditate. Et exhalationis, et eam quod hanc reflexione radij, hic enim vtraque remota, vaporis grauitatem. Dicitur autem propter frigiditatem medie regionis, an sit alia frigiditas positua, no. in vtraque frigiditate, quod ille aer purus, qui est calidus et humidus. Qui dicitur volunt aerem medie regionis esse frigiditatem positua ceteris partibus aeris, et cam assignant, quod in illa semper conuertunt vapores in pluuia, et quia semper in eo sunt vapores. Et vbi dicitur, quod aer non solum medie regionis, sed omnia pars aeris positua esse locus conueniens generationi pluuia, quod si dicas non, quod solum in illo loco est frigiditas positua, propter generationem aquarum. Contra, quod ad huc est ratio, quod Quare ille locus fuit ita conueniens, ut in eo aquarum generationis fiat perpetuo, et non alibi, non enim video cam, nisi aliquid vltra addatur. Si enim cepisset generatio aquarum in media regione parum supra terram, ut aliqui vidimus, frigiditate illic derelicta ex illo generatione, possit fieri conueniens locus propter aquarum generationis. Si ergo non fuerit illa frigiditas derelicta, oportet aliam causam querere propter quam potius media, quam illa fuit conueniens regio generationis aquarum. Alii dixerunt illam locum esse ceteris frigiditatem, propterea quod virtus vniuersa est fortior seipsa dispersa, cum enim sursum et deorsum loca calida sunt, medius locus fugiens vna auget in sua frigiditate. Sed hec causa friuola est, quod vel hec positio supponit in eo loco frigiditatem esse, vel non, si supponit ibi frigiditatem esse, petit principium, et supponit fallum, quod cum illic nihil nisi aer sit, non vbi posse esse aliquid frigidum. Si vero supponit illic non esse frigiditatem, ergo non potest aer ille augetur in frigiditate propter caliditatem circundationem. Alii dixerunt locum illum esse frigiditatem propter stellas, quod ad eum locum insunt frigiditate. Que est positio friuola est, quod cum stelle agant motum, et lumine non vbi posse ad eum locum mittere frigiditatem, quoniam mittat ad partem propinquioris, cum omne agens citius agat in parte propinquam, quam in remotam. Dicitur etiam vbi Ptolemeus inquit. Non potest stelle agere frigiditatem, vel caliditatem in aliqua parte mundi inferioris, et non in aliam, nisi quod illa pars concordat cum stella, vel signo, in quo est stella. Luna enim mouet oceanum fluxu et refluxu, quod hanc proprietatem vel similibus in oceano, non autem cum alijs maribus. Et non video que stella cum illo loco concordat hanc, que sit illa concordia, et ergo hec positio merito fictio. Dis igitur refutat, dicens, quod media aeris regio de per se est ceteris frigidior propter puationem causam calefacientium, nam ad ipsam non peruenit radij reflexio

que est vna causa, que aerem in vtraque calefacit, nec ad illa peruenit motus diurnus, qui est alia causa, quae calefit aer in vtraque regione, et hec de per se, solum per puationem causam calefacientium est frigidus. Ex hoc sequitur aerem illi comparatum posse dici ceteris frigidior, et quod quibus aeris portio alia propter aliquam causam calefacientem potest dici calidior. Secundo dico quod aer medie regionis etiam dicitur frigidus positua propter accidens, propter, quod in ea residunt vapores frigidi, et cum nati in frigiditate, quod est in frigidabile, tunc aer ille ob presentiam talium frigidior positua erit frigidus. Sed dices contra, quod nulli per accidens est perpetuo. Si ergo media aeris regio est per accidens frigidior, propter presentiam vaporis, non erit semper frigidior positua, propterea si est frigidior est deorsum, et sic in impeditur visio astrorum, propterea esset grauior regio ista, et sic aer ille delecteretur. Ad primum respondent quod dicitur, concedendo totum, dicunt enim medie regionem non semper esse plenam vaporibus, cum enim non vaporosa frigidior in illa regione vniuersa, et condensat, transit in aquam, et cum aqua facta est, mox cadit deorsum, et sit pars frigiditatis positua derelinquit, imo recedat aqua reducit aer ille ad eius naturam positua potissimum, quod magna caliditas tertie regionis, prima illi seorsum continuo agendo in illam, ipsam subtiliat et rarefacit, quare non semper erit plena vaporibus impediens visio astrorum, et facientibus aerem illum per accidens grauior, et sic per se solo ad oia. Bene tamen concedo illam esse semper frigidior ceteris propter puationem causam calefacientium. Ex his sequitur, quod hinc media regio sit calidior propter reflexionem radij semper est calidior ceteris, quod propter vicinitatem aquarum et terre semper hanc multum de vaporibus. Et ex his tenetur potest, quod hinc media aeris regio non sit summe frigidior, tamen in ipsa presentiam generis summe frigidior. Quod contingit propter duas causas, vna quod vapor qui est de natura aque residens in media regione propter absentiam reflexionis radij, reducit ad suam naturam frigiditatem, remoto impediente, et sic ad summam frigiditatem. Secundo quod per antiprismam, cum in ista vapor sit frigidus, et circuli desuper et deorsum a calido, augetur in eius frigiditate, et sic in illa potest fieri aliquid frigidius, quod ipsa sit. Quod quidem etiam in ista regione fieri potest, nam remota igne ab olla aqua, quae fuerit in gelidum, quod est frigidus aere ollam continente. Ex his sequitur, quod hinc pluuia fieri potest in ista aeris regione aliqua, ut in estate propter fortiter antiprismam, que fieri potest in vaporibus, qui nodum que uerit ad media aeris regionem propter caliditatem illos circundans, ut nos vidimus, in locis conuenientior generationi aquarum est media regio, quoniam ille est semper alio frigidior saltem propter puationem causam calefacientium. hec est determinatio Aueris, et Alexandri in hac parte. De altitudine medie regionis dicamus, nam oia volunt illam incipere vbi definit radij reflexio, et desinere, vbi incipit motus diurnus, vel vbi aer mouet motu diurno. Ex hoc sequitur primo quod hec regio non est valde a nobis remota, quod in libro de crepulis, et in decimo libro vellethonia probat, quod vapores non ascendunt vltra 200 passuum, sicut nec reflexio radij. Sequitur secundo quod hec loca frigidior, que circularis est circa terram, est valde lata, hoc est, quod linea pertracta ab eo puncto, in quo radij desinunt, et summa ad eum punctum, in quo aer diurno motu mouet, est valde longa, cum linea incipiens a puncto aliquo ex parte superioris terre, et terminata ad aliquam punctum in cocauo lune sit trigecupla ad semidiametrum terre, et vapores non accedat vltra 200 passuum sit, ut media regio sit lata, sit etiam ut non equidistet ab extremis. In puncto in cocauo signato, et puncto in superioris terre descripto, ut calculantur. Dicitur etiam sequitur, ut non sit equalis lata, vel alta, quae pars que transit per torridam

torridam zonam, propterea excessum caliditatem supra et infra, est valde stricta. Dicitur etiam eos polos fortasse non sunt vapores, cum in illic calor sit debilis, illos subtollere non potest, ergo regio hec media erit iniqua alta, nec vbi equa, nec eius punctus medius equidistans ab extremis. Cocauo lune, et superficie terre, hactenus de media aeris regione. Est autem que quidem ex aqua exhalatio: vapor. Que autem ex aere in aqua: nubes. Caligo autem nubes excrementum eius est: que in aqua secreta sunt, propter quod signum magis serenitatis est: quod aquarum. Est enim caligo velut nubes sterilis. Et quod ex ignorantia terminorum de facili paralogisamus primo elencorum, propterea non nullos terminos exponit, quibus usus est. In tractatu de aquis, ne ex ignorantia illorum in ignorantiam rerum delibamur, primo ergo exponit quid per vaporem intelligat, qui grece est atmos, et inquit. Vapor est exhalatio, que ex humidis eleuat actione solis, et stellarum, sumptis aut exhalatione pro gisse ad vaporem, et ad eum sumit, qui ex fixatione corporibus subtilior. Aliqui autem sumit pro fumo, qui sepe distinguit a vapore. Deinde quid per nubes intelligat etiam exponit, que grece est nephos, siue nephos, et inquit. Exhalatio vero que ex aere, et vapore pro via delectationis in aqua transit, nubes est, et nubes est exhalatio, que per via delectationis transit in aquam. Deinde quod per caliginem intelligat iterum exponit, que grece est homocla, latine nebula, vel caligo, et inquit. Caligo siue nebula nubes excrementum eius est, que in aqua secreta sunt. Sicut enim fer eius nutrimentum excrementum est, quod in sublimi nutriti transit, nam partes nutrimenti crassiores, que non poterunt in nutrimentum transire, illi sunt excrementum, sic alie que partes nubes, que per via delectationis non poterunt transire in aquam, quod fuerit nimis terrestres, sunt veluti excrementum nubes, hoc ergo excrementum caligo est, siue nebula. Et quod ita sit probat a coisensu hominum, quod caligo est veluti nubes sterilis, quod sui terrestri tatem non est apta transire in pluuia. De hoc de terminis. Et circa hec queres an caligo consistat partibus nubes crassioribus, vel rarioribus. Albertus asseruit caliginem fieri ex partibus nubes rarioribus, ac tenuioribus, Imaginat enim nubes esse distillatam in partibus, quod alie sunt rariores, alie crassiores, vult itaque crassiores transire in aquas, tenuiores vero derelinqui, ut excrementum nubes. Afferit vero rationem, quod caligo citius a solis calore resoluit, quam nubes, ergo est caligo rarior, et tenuior, quam nubes. Dicitur etiam partes nubes crassiores citius transire in pluuia, ergo nubes erit densior, et caligo tenuior. Alexander in commento ait caligo est signum serenitatis magis quam aque, quod non potuit nubes sic comprimere, ut in aqua permittatur, ergo videtur ex his verbis caliginem esse ex nubes crassioribus partibus, siquidem rariores cito in aquas permittantur. Et ergo vero dicerem, quod duplex est caligo. Altera antecedens pluuia, et hec est de partibus rarioribus, quod continuo hec per via delectationis pcedit in nubem. Altera est sequens pluuia, et hec sit, ut excrementum questionis nubes in pluuia, quae nubes in pluuia, aliquid remanet crassius in parte questionis aque, et hoc, quod est ut excrementum nubes, est nubes sterilis, siquidem caligo antecedens est ex tenuioribus partibus, sequens vero ex crassioribus, signum autem quod post pluuia descendit, quod non fieret, nisi esset grauis. Dicitur etiam ex eo continuo relinquimus quod quid quidem non esset, nisi quod continuo partes rariores per questionem tederit in aquas, et crassiores decidunt,

Nec argumenta Alberti valet, caligo, si sequens pluuia citius resoluitur quam nubes, propterea tria, primo quod nubes habet partes subtiles, et crassas, ac caligo sequens soli crassas, et sic non potest nubes resolui, nisi partibus subtilibus conuersis ad pluuia. Et quod caligo est nubes ipsa minor, et quod prope terram calor resolutiuus est fortior, si vero delectat, quod partes nubes crassiores partem transire citius in pluuia propter rationem loci, per se vero tardius, cum densius semper agere magis resistat. Consequenter queritur an caligo sit signum future serenitatis, et vbi non, nam yllici et auctores libri de signis teporum asserunt caliginem esse signum future pluuie. Et Strabonem Aristoteli et Alex, hic asseruerunt. Et tamen dicitur quod quidam est caligo pinguis in parte sereno, et hec si sursum petat per via delectationis tade transit in nubes, et sic est signum pluuie, et de hac yllici, et auctores ille intelligit. Altera accidit in pluuia, et hec quod decidit ex his nubes, que in pluuia transierit, id est signum serenitatis future, et hec est, de qua Aristoteli loquitur in textu. Sit autem circulus iste imitans solis circuitum: simul ille ad plagas permittatur: et iste sursum: et deorsum. Et oportet intelligere hunc velut fluitum circulo fluentem sursum et deorsum communem aeri: et aque. Prope quidem non existente sole: vaporis sursum fluit fluitans. Longato autem: aque deorsum: hoc inde finis fieri in ordine. Quare si quidem enigmati zabant oceanum priores: forte hunc fluitum dicebant circulo fluentem circa terram. Assignatis causis generationis aquarum, et delectato modo, quod non est ex illis causis generis, nisi delectato modo, quod generis pluuia ex vapore et vapore ex pluuia, similitudinem ad motum solis per zodiacum, quoniam est talis generationis. Et debet scire, quod pluuia generis ex vapore, qui sursum defluit, et vapore generis ex pluuia, quod deorsum delectat, et sic hec generis circulus, vel fluitus generis sursum fluit, et deorsum refluit, et quod de perpetuo et deinde iterum, sit autem circulus iste generationis, quia pluuia ex vapore, et vapore ex pluuia fit, imitans solis circulum motum. Ita sit per motum ad plagas, et iste circulus generationis pluuie ex vapore, et vapore ex pluuia, fluit sursum et deorsum. Et Quod non ad hanc attinet, debet scire zodiacum diuidi in duas plagas, siue regiones, altera est meridionalis a libra per capricornum in arictu deducta, altera septentrionalis ab arictu per cancerum in libra terminata. Sol ergo cum mouet ad septentrionalis plagam accedendo ad nos, conuertit inferiorem ad superiorem, et vapor sursum fluit, quando vero mouet per plagam meridionalis, perit superiorem ad inferiorem, et pluuia fluit deorsum. Propterea concludit per ergo, oportet intelligere hunc circulum motum generationis, quod ex vapore fit pluuia, et ex pluuia vapor, velut fluit circuli sursum et deorsum, et deorsum, et aque, et generationis vaporis, et generationis aquarum, nam prope existente sole ad nos, vaporis fluit sursum fluitans, Longato autem sole a nobis, fluitus aque fluit deorsum, hoc in deficienter, et perpetuo, sup. oportet intelligere fieri in ordine. Et hoc interpretatur, quod de oceano yllici dixerunt, nam asserunt oceanum fluere, et resuere circa terram, inquit. Quare siquidem priores enigmatizabant oceanum, forte hunc fluitum dicebant circulo fluitum circa terram. Et Quod non ad hanc attinet, debet scire, quod duplex est generis aquarum, et sic accipit sensus literalis, siue historicus. Alia generis est per res, et hic sensus est mysticus, siue enigmaticus, hoc est spiritalis. Et hic distinxerit in tres, nam si res significat per voces reseratur ad alias res ab ipsis, sensus hic est allegoricus, verbi causa, puella sine voce signat virginem, transferret Suelu, super. LD.

que est vna causa, que aerem in vtraque calefacit, nec ad illa peruenit motus diurnus, qui est alia causa, quae calefit aer in vtraque regione, et hec de per se, solum per puationem causam calefacientium est frigidus. Ex hoc sequitur aerem illi comparatum posse dici ceteris frigidior, et quod quibus aeris portio alia propter aliquam causam calefacientem potest dici calidior. Secundo dico quod aer medie regionis etiam dicitur frigidus positua propter accidens, propter, quod in ea residunt vapores frigidi, et cum nati in frigiditate, quod est in frigidabile, tunc aer ille ob presentiam talium frigidior positua erit frigidus. Sed dices contra, quod nulli per accidens est perpetuo. Si ergo media aeris regio est per accidens frigidior, propter presentiam vaporis, non erit semper frigidior positua, propterea si est frigidior est deorsum, et sic in impeditur visio astrorum, propterea esset grauior regio ista, et sic aer ille delecteretur. Ad primum respondent quod dicitur, concedendo totum, dicunt enim medie regionem non semper esse plenam vaporibus, cum enim non vaporosa frigidior in illa regione vniuersa, et condensat, transit in aquam, et cum aqua facta est, mox cadit deorsum, et sit pars frigiditatis positua derelinquit, imo recedat aqua reducit aer ille ad eius naturam positua potissimum, quod magna caliditas tertie regionis, prima illi seorsum continuo agendo in illam, ipsam subtiliat et rarefacit, quare non semper erit plena vaporibus impediens visio astrorum, et facientibus aerem illum per accidens grauior, et sic per se solo ad oia. Bene tamen concedo illam esse semper frigidior ceteris propter puationem causam calefacientium. Ex his sequitur, quod hinc media regio sit calidior propter reflexionem radij semper est calidior ceteris, quod propter vicinitatem aquarum et terre semper hanc multum de vaporibus. Et ex his tenetur potest, quod hinc media aeris regio non sit summe frigidior, tamen in ipsa presentiam generis summe frigidior. Quod contingit propter duas causas, vna quod vapor qui est de natura aque residens in media regione propter absentiam reflexionis radij, reducit ad suam naturam frigiditatem, remoto impediente, et sic ad summam frigiditatem. Secundo quod per antiprismam, cum in ista vapor sit frigidus, et circuli desuper et deorsum a calido, augetur in eius frigiditate, et sic in illa potest fieri aliquid frigidius, quod ipsa sit. Quod quidem etiam in ista regione fieri potest, nam remota igne ab olla aqua, quae fuerit in gelidum, quod est frigidus aere ollam continente. Ex his sequitur, quod hinc pluuia fieri potest in ista aeris regione aliqua, ut in estate propter fortiter antiprismam, que fieri potest in vaporibus, qui nodum que uerit ad media aeris regionem propter caliditatem illos circundans, ut nos vidimus, in locis conuenientior generationi aquarum est media regio, quoniam ille est semper alio frigidior saltem propter puationem causam calefacientium. hec est determinatio Aueris, et Alexandri in hac parte. De altitudine medie regionis dicamus, nam oia volunt illam incipere vbi definit radij reflexio, et desinere, vbi incipit motus diurnus, vel vbi aer mouet motu diurno. Ex hoc sequitur primo quod hec regio non est valde a nobis remota, quod in libro de crepulis, et in decimo libro vellethonia probat, quod vapores non ascendunt vltra 200 passuum, sicut nec reflexio radij. Sequitur secundo quod hec loca frigidior, que circularis est circa terram, est valde lata, hoc est, quod linea pertracta ab eo puncto, in quo radij desinunt, et summa ad eum punctum, in quo aer diurno motu mouet, est valde longa, cum linea incipiens a puncto aliquo ex parte superioris terre, et terminata ad aliquam punctum in cocauo lune sit trigecupla ad semidiametrum terre, et vapores non accedat vltra 200 passuum sit, ut media regio sit lata, sit etiam ut non equidistet ab extremis. In puncto in cocauo signato, et puncto in superioris terre descripto, ut calculantur. Dicitur etiam sequitur, ut non sit equalis lata, vel alta, quae pars que transit per torridam

K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

Quot modis signifi- catio.

A aut ad puritates. Si vero res signate per voces referant ad significandū ea, quae p nos sunt agēda. sensus erit tropologicus hoc est moralis. Si aut res signate referant ad ea, quae sunt i perada in felicitate, sic sensus dicitur anagogicus. **B** h. No signatione tantum in duas cuerit, aut ad ea, quae sit p voces, et dicitur sensus literalis, ac historicus, aut ad ea, quae sit p res signatas p voces illas res referēdo ad alias res, et sic dicitur sensus mysticus, siue enigmaticus, hoc est spiritalis. Oceanū ergo historice ac literaliter signat mare circa terrā velut cingulū sicuti, qd motu lunę fluit, et refluit ad terrā. **M** istice vero ac enigmaticę, si velimus ipm mystice siue enigmaticę iterari, pōt signare fluvium hęc circularē, quo generat vapor ex pluvia, et pluvia ex vapore qre dicit, siquidē enigmatizabat piores, qd nō opz oceanū enigmatizare, sed si velint ultra sensus literalē, mystice illud interpretari, intelligere poterit per oceanū talem fluvium. **C** Circa hęc fluvium etiā debet scire, qd nō est similis, nā fluvius vapor, qui sursum tēdit, est de aqua subtili, rara, et tenui. Vapor enim aqua est pertenuis, ac rara. Fluvius vero aque, qui deorsum venit, est de aqua crassa, et densa, nā pluvia est vapor condensatus in aqua, et sic fluvius hęc totus aqueus, tñ est dissimularis. **S** Sed dubitares fortasse rōnabilr satis pulchre, qd nō vōz gñatio imitari solis motū, nā si cōsol accedit ad nos, et eleuaret vapores, oporteret vapores tādiu stare sursum qd diu sol accedat, et sic solū aqua descēderet, cū sol recederet. **P** terea accessus, et recessus solis est cōtinuus, et nō intercusus. At vapores ascēsus, et aque descēsus nō est cōtinuus. **P** terea dato qd iestate vapores ascēdat, nō vōz remanere dēbat, qd vltus resolutiva solis est maior virtute vapor gñatiua. **A**lexāder inuit solonem, et ait qd hęc circulari gñatio bñ solis motū imitet, nō tñ perfecte, qm solū quo ad ordi nem, et nō quo ad tēpora, nā sicut sol accedit post recessus, et recedit post accessus, sic vapor ascēdit post aque descēsus, et aqua descēdit post vapores ascēsus, nō aut quo ad tēpora, nō enim opz tāto tpe vapores sursum stare, quāto sol accedit, nec tāto tpe aquas descēdere, quāto sol recedit. **A**lexāder in hoc loco ait Aristotelem duz dixit motū per plagas fieri circulo, descripsi hęc duo anni tēpora, accedēte. nā ad nos, et āni pte fecit, que est estas, recedēte vero, eam efficit, que hyems est, vulgares n. de anni qualitatibus nō perceperit nisi calidū, et frigidū, ideo annum in duas partes disseccauit pro numero illarū. Ceterum de bis in eius ditionibus astronomia, et in libello de criticis. **E**leuato autem humido semper propter calidi virtutem; et iterum lato deorsum ad terram propter infrigidationem; propterea nominata passionibus imponuntur: quod ex quibusdam differentiis ipsarum. **L**um quidem enim per modicas ferrur psecades: cū autem per maiores partes: pluvia vocatur.

C Dis declaratis, nūc assignat modū gñōnis utiqz impsio nū aquarū et dñas earū, et illa differētys nomina ipōit. **U**bi debet scire qd oēs impsioes aq, de qbus agit, sūt pluvia minuta, pluvia, ros, pruina, grādo, et nix. **S**unt aut hęc, quoties humidū aqueū pūe euaporat sursum pp virtutē calidi ipm disgregatē. Deinde ppter virtutē frigidī cōdensat, et descendit, inq. **E**leuato aut humido, semp pp calidi virtutē temp pūe, et iterū postea cōdēdato, lato deorsum ad terrā pp infrigidationē, ppria noia ex differētys quibusdā ipsarū talibus passioibus iponunt, et exponit nō ia et dñas in ipsā, et inq. **C**ū quidem n. vapor sic impsiat in aquā, vt descendat p minutas ptes, est vna dñia siue spēs

pluuię, et dicitur psecades, hęc est guttę, qñ aut sic, vt p magnas ptes descēdat, dñia est alia, siue spēs, et dicitur byetus, latine pluvia, cur vō aliqui magnę aliqui parę guttę descēdat, postea dicemus. **P** terea de alijs pluuie differentys, et de miraculis illarum etiam postea dicemus.

Quantum vero de die ex eo euaporat: si nō sublatum fuerit ad eam: que cūctatur aquam propter paucitatem ignis sursum ducentis ipsam: iterum deorsum latum: cum infrigidatum fuerit nocte: vocatur ros: et pruina.

Assignat nunc modum gñationis rosę, et puine, et per causas generales primo, et inquit. **Q**uantū aut humidum ex eo humido aqueo, qd est circa terrā, de die sursum euaporat, si nō sublatū fuerit ad eam aquā, que eleuatur ad mediā regionem, sed infra in ima regione pp paucitatem ignis, i. calidi sursum ducentis ipsam, iterū deorsum latū cū infrigidatur nocte, vocatur ros, et pruina. **Q**uo ad ad verba attinet, ros grece dicitur diolus, pruina vero pachna, est aut ros, vt **A**uerroes inq. Subtilis pluvia irrigans herbā et nō mollificans terrā, a leui caliditate exicabulis. Pruina vero subtilis, et pauca nix ad modūz farine herbā albificans que a pauco solis aspectu eliquescit, harū cause vt efficiētes, vt **A**risto. **A**lex. et **A**uer. dixerunt, est calidū diurnū in imo cauissis a motu solis diurno ab ortu in occasum, sol. n. ab ortu in occasum decurrēs de die, vapores eleuat. **E**st et frigidū nocturnū, nā sol decurrens sub terra ab occasu in ortū vapores eleuatos de die impsifans pp frigidū nocte, vertit in aquā roizdaz, vel pruina, ergo cause quidē, vt efficiētes, sunt calidū diurnū elenās, et nocturnū frigidū impsifans. **L**ā vero, vt mā, oijum cōis est vapor eleuatus a calido diurno, parū caloris habens. **M**odus aut gñōnis in gñe est, qd cū vapor pp dūbitatē calidi parū de die eleuatur, frigiditate noctis infrigidatur, mox descēdit aut p modū rosiz, aut per modū puine.

Pruina quidem quando vapor congelatur prius qm in aqua concernatur iterū. **S**it aut in hyeme: et magis in byemalibus locis. **R**os vero cum cōcretus fuerit in aquam vapor: et nec sic fuerit estus propter ea qd aut locus calidior: aut hora sit: vt exicet sursum ductus: neqz sic frigus: vt congelet vapor ipse. **S**it. n. magis ros in temperie: et in locis temperatis.

Pruina (sicut dictum est) contrario.

Nūc in speciali ponit modū gñationis puine et rosiz, et primo modū gñationis puine, deinde rosiz, et in ponēdo modos, quibus hęc generent, inuit dñas ex pte agēis, et ex parte modi gñandi, et ex parte requisitorū ad gñationē talium. **E**x parte agēis quidē, nam lz agēs sit idē. **F**rigus nocturnū, nō tñ eodēz modo, qd frigiditas noctis tēperata est puenēna agens rosiz, nam a nocturno est vapores resoluti, a nimio frigore ggelant. **F**rigus quo noctis excellens, est conueniens agens puine, est. n. pproprie hoc ggelatiū. **E**x parte vero modi gñandi, qd ros fit ex vapore, qui immediate in aquā conuertit. **P**ruina vero fit ex vapore, qui immediate in pus vertit in gelidū, qm in aquā. **E**x parte deniqz requisitorū, qd puina fit in locis, et tēporibus tēperatis, puina in locis, et tēporibus frigidis, tēpora tēperata sunt vero et autūnus, estas vero et hyems dīstēperata, loca tēperata sunt media inter torridā zonā, et polūm pētriōnalem, dīstēperata sunt bis proxima. **S**ed dubitabis, qd nō videt vapor sic posse ggelari, qd verti in aqua. **O**mnis n. congelatio supponit congelabile.

N Solutio. **A** labile, at aq est congelabile, at vapor aqua nō est. **P** terea nihil pōt venire ad extremum, nisi prius veniat in mediū, nō congelatio est extremū, aqua vero mediū. **P** terea dicit pōt qd vapor ante qd fiat puina vertit in aquā, verū qd nō citius descendit, qd congeletur. **A**rist. dicit vaporem prius congelari qd vertat in aquā. **C**elaliter dicit pōt qd licet aqua sit mediū inter vaporem, et puinā bñ dīspōnē, nō est mediū trāsitus, nam pōt vapor prius trāsire in puinā qd vertat in aquā sensibile, et per hęc ad argumēta. **C** Ad puinū dico qd congelabile est vapor, qui lz nō sit aqua sensibilibis, est aqua fmsublam, et sic pōt congelari prius qd in sensibilem aquā vertat. **C** Ad scdm p3olo, nō n. aqua sensibilibis est mediū trāsitus, sed mediū bñ dīspōnē.

B **P**alam. n. qd vapor calidior est aqua: habet enim eleuantem ad huc ignem: quare amplioris frigiditatis est ipsum congelare.

C Dixit puinā fieri a forti frigido, nūc reddidit eam, et supponit vapore esse calidiorē aqua ipsa a qua eleuat, cuius eam pbat, qd vapor dūm eleuat hęc ad huc calidū fecit, qd vapor eleuat, hęc dico calidū ppter duo, ppter exhalationem illi cōmissā, et pp reflexionēz radiōz, que est in ima regione aeris, ad quā eleuat, et sic p suppo, qd vapor eleuatus est calidior ea aqua, a qua eleuat. **E**x hac suppo in fert pp ggelationē vaporem in puinā requirit ampliozem frigiditē, qd requirit pp ggelationē vaporem in rosēz, qm resistit ggelationi est caliditas vaporis, que si dēz expelli, vt vapor coagulet in puinā, opz vt frigiditas sit maior. **D**ec aut et si resistat ggelationi vaporis in rosēz, tñ in rose nō est tāta coagulatio, quāta est in puina, ergo coagulās vaporē pro gñōne puine est frigus amplius, qd sit frigus coagulās vaporē pro gñōne rosiz. **E**x hoc loco nō nū. **H**oboz **A**rist. ignari colligit maiorē frigiditē requiri ad ggelandū vaporē calidū, qd aquā frigidā, et super hoc dīspōtat, et vt mihi videt **V**erba **A**rist. ignozat. **A**rist. n. non sumit maiorem frigiditatem requiri ad cōgelandū vaporē calidū, qd aquā frigidā, cū hoc nō sit ad propositū, sed volēs assignare cāz quare pro gñōne rosiz nō requirit tāta frigiditas, quāta pro gñōne puine, supponit vapore esse calidū ex quo ros, et puina fiunt, tñ accipit maiorem frigiditatem esse necessariā pro coagulatione vaporis calidiorū in puinā frigidiorē rose, et densiorē, qd requiritur pro coagulatione vaporis in rosēz, hoc est verū, et sensibus manifestum. **C** **U**trū vero aqua calida citius congeletur qd frigida, questio est extra propositū. **F**ortasse. n. aqua calida citius coagulat a frigido qd aqua frigida bñ tēpus, qd est rarior, frigida vero densior, nō aut citius pro facili, hoc est facilius, qd ad ggelationem aque calide requiritur frigiditas intensior, que nō requireret ad congelationem frigide, hęc est questio extra tēp.

Sunt aut ambo et serenitate: et tranquillitate: neqz vtiqz constare poterunt vento flante.

Et qd dicit hęc fieri in aere ime regionis, exponit nunc qualis nā aer esse debeat in ima regione, si fieri debet hęc et vult qd debeat esse serenus, et tranquillus, serenus dicitur puinatione nubū, tranquillus vero puinatione vōz. **A**er ergo oēs esse serenus, et tranquillus, qui generationi hosti puenit, nā nō existente serenitate vapores roizdī nō eleuantur, sed vapores crassiores, et calidiores pluuios, vt vero flante, non possunt vapores roizdī constare.

Signum aut qd flant hęc: qd nō longe suspēditur vaporēz: qd in montibus non fit pruina. **C**ausa autem vna est quidem hęc: qd sursum

ducitur ex concanis: et humidis locis: quare caliditas sursum: et densitas omnis portans matius qd in ipsam sit: non potest eleuare ipsam ad multū locū alitudinis: sed prope dimittit iterum. **A**lia autem qd fluit et maxime aer exi stens in altis: qui dissoluit consistentiam.

Duo dicit, et quod hęc flant in ima aeris regione, non autem in media, et qd flant in tranquillitate, prius probat qd in altissimis montibus nec ros, nec puina fit, qd esse nō potest, nisi qd vapor, qui ducit sursum ex cōcaus zimis, et humidis locis (vt dictum est) non ascendit ad tantā altitudinem, quanta est illa montium, et hoc quia calidum eleuans est minus, et pōdus quod portat, est maius qd sit eius virtus, ideo quasi debilis vapores nō eleuat ad magnam altitudinem, sed prope terram dimittit pondus.

Scdm vero probat ex secunda causa, qd aer in cacumibus montium semper fluit et refluit propter ventum, et sic dissoluit consistentiā vaporosam, ergo hoc signum est, qd in tranquillitate aer fit, inquit. **S**ignū aut qd hęc flant modo quo diximus. **I**n ima regione, et in tranquillitate, est, qd in montibus non fit pruina, neqz ros, et assignat duas causas, et inquit. **L**ausa aut vna quidem hęc est, qd vapor, qui sursum ducitur, ex concanis, et humidis locis ducitur, et ex fontibus et maribus, et fluuijs, que sunt in imis montium, et non in cacuminibus, quare caliditas sursum ducens omnis portans matius, qd in ipsam sit (nō n. est pro viribus illius) non potest ipsūm vaporem eleuare ad locūz multę altitudinis, sed tanqz impotens vaporem dimittit iterū ex hac causa habetur qd gñtas pūm. **Q** locus generationis istoz nō est non media regio, sed ima. **D**at post eam secundam cām, et inquit. **A**lia aut causa est, qd aer existens in altis, fluit et refluit maxime propter ventos, qd semper in montium cacuminibus perflant, qui aer dissoluit consistentiā talem propter eius motū. **A**lexander per mōtes intelligit altissimos, quozū sumitates perfringunt ad tertiā regionem aeris, et ait illic nō fieri hęc, qd vapores ex quibus hęc fiunt, nō perueniunt ad eozū vtiqz sumitates. **S**ecundo dicit hęc nō fieri ibi, qd aer sumitatum illorum mouet motu circulari, quo celū mouet, ex quibus vult habere duo, qd vapores, ex quibus hęc fiunt, non pertingunt ad mediā regionem, sed qd hęc flant in tranquillitate. **E**go credo qd **A**ristoteles nō loquit de altissimis montibus, quozū sumitates perfringunt ad tertiā regionem, qd tunc haberet soluz vapores tales non pertingere vtiqz ad tertiā regionem, cū quo flaret ipsos posse scandere ad secundā. **Q**uare dicerem pace **A**lexan. **A**ristotelem loqui de montibus altis, quozū sumitates sunt prope secundaz aeris regionem. **I**n talibus. n. non sunt hęc, et qd vapores non scandunt eozūz, et qd aer agitate ventozūz, quasi ibi perpetuo dissoluit consistentiā.

Sit aut ros vbiqz haustribus: nō borealibus: preter qd in ponto: vbi aut contra: borealibus quidē. n. fit: haustribus autem non fit.

Lum in genere dicit de causis, et tempore generationis rosiz, et puine, nunc procedit ad declarandum tempus generationis istozum in specie, et dicit duo, quozum vnum est roseo in tēpore fieri, quo vigent haustri vbiqz locorum. **S**ecundo dicit preter qd in ponto, vbi cōtra ros fit. **B**orealibus quidem enim fit in ponto ros, haustribus vero vigentibus non fit. **D**e puina vero nihil dicit, sed de roseo, nos vero postea dicemus de puina, quid vero per pontūz intelligat, dīspōtabimus. **A**uerro. vero inuit de agente hanc dīstinctionē, qd agens duplex est, **S**uelf. super. **D**.

psecades gutte: pluvia Lotii. 111.

diolus ros pachna pruina

Lotii. 112.

Lotii. 114.

P

Lotii. 115.

Q

De tēpore rosiz et puine. Lotii. 115.

Dubitatio.

Com. 116.

F

G

H

Lotii. 117.

I mouens, 7 iuuans. Mouens duplex, disponens, 7 genera-
rans, horum agens mouens disponens est calidus, quod
mouet vapores, 7 disponit illos ad generationem talium,
generans vero est frigidum noctis, quod illos in rorem,
7 pruina congregat. Iuuans vero multifariam est, vt re-
gio, tempus anni, 7 ventus pcedens, iuxtaigitur hanc
distinctionem dicamus Aristotelem velle loqui de agen-
tibus horum iuuantibus, vt de ventis, 7 de quibus duo
asserit, quorum primum est, hauster est agens iuuans ad
generationem rois vbiq; locorum. Secundum est, pre-
ter q; in ponto, vbi agens iuuans est bozeas.

Causa autem similiter est, propterea q; tem-
perie quidem fit: hieme autem no fit. Hauster
quidem enim temperiem facit: bozeas autem
hiemem, frigidum enim: quare 7 in hieme ex-
halationis extinguit caliditatem.

Quod hauster in maiori parte locorum sic agens iuuans
ad generationem rois, quod erat primum, probat, 7 in-
quit. Causa autem similiter est et, quae superius dicta est
de tempore, 7 loco. Dictum est, no roem fieri in tempore 7
regione temperata, similiter 7 per hanc causam hauster
iuuat ad rois generationem, propterea quia temperie
quidem fit ros, hieme autem, 7 temporibus frigidis valde
non fit. At hauster in maiori locorum parte temperies
efficit. Bozea contra in maiori locorum parte hiemem,
7 dispositionem frigidam, q; in maiori locorum parte effi-
cit intensum frigus, ob quam causam in hieme calidita-
tem exhalationis vaporosae extinguit, 7 no permittit illam
attollere vaporem secundum, vt possit frigiditate noctis co-
uerti in rorem. Et sic dicitur, no ne multi sunt venti ha-
ustrales impetuosius repletui, 7 magnorum vaporum gene-
ratiui, propterea quia sunt nimis calidi, 7 humidiores: ergo
potius nubium erunt generatiui, q; vaporu roidiorum.

Propterea, superius dictum est, q; flante vento non fit
ros, necq; pruina, hic dicit contrarium. Et dicendum, q;
hic per haustum intelligit auram uentem a meridie
mitem, 7 quietam, que no spirat, nisi temporibus quietis,
temperatis 7 mitibus. Hauster enim impetuosius sunt mul-
torum vaporu generatiui, ex quibus sequuntur magne
nebulae, 7 multi nebulones. Di. cum de die spirant, nocte
aut pluua sequitur, cu nocte autem fiant, die aut pluua,
aut nebulones in celo emergunt. Ad aliam dicendum,
q; Aristoteles intelligit non fm eandem partem temporis,
nam cu die spirat aura, 7 nox succedit quietis, 7 tranquilla,
ros fit, q; ex die temperie leues, 7 tenues vapores ex-
halant, qui postea frigiditate noctis in rores transeunt
ergo intelligit in eodem tempore, sed secundum diuersas
illius partes, 7 hoc pacto tollitur contra dictio.

In ponto autem hauster quidem no sic facit
teperiem, vt fiat vapor. Bozeas aut propter
frigiditatem antiperistans calidam congregat:
quare multo plus euaporat. Sepe autem 7 hoc
etia in exterioribus locis (vt est videre) factu
est. Euaporant. n. putei borealibus magis q;
haustralibus. Sed borealia quidam extingunt
ante q; constet aliqua multitudo. In haustra-
libus autem sinitur congregari exhalatio.

At nunc declarat secundum, q; in ponto fit ros no ha-
ustralibus spirantibus, sed borealibus. Ceterum debes scire
q; ventus potest regionem, per qua transit, dupl. tepera-
re, aut per se, vt similia inducat caliditatem temperata, 7
hoc pacto hauster mitis regionem teperat. Cuius ipse fit

K

Dubita-
tio.

L

Solutio.

M

Com. 119.

calidus inueniens regionem, per quas transit, frigidam
in ea teperiem efficit. Aut per accidens, vt si illam per an-
tiperistans teperaret, 7 hoc pacto bozeas teperat aquas
puteales, 7 regiones concauas, 7 loca supra que transit.
Inducendo. n. circa puteos frigiditatem, calidum intra
aerem in puteo contentus, fugiens contrarium, congre-
gat intus, 7 sic vnitur, 7 fit maius, 7 hoc pacto agens in
humidum putei illud facit effumare vt p; in bieme. Propter
ea, regioni concauae, 7 loca supra, que transit bozeas vt
valles, 7 ima planorum concauorum, quales sunt magne
fontes, cu intra ipsa sunt aque, aut fontales, aut flumina-
les, aut riuoli, 7 id genus, etiam per antiperistans calefa-
cti effumant. Cum. n. bozeas supra illa loca transeat, vel
circa illa, reuocatus a frigiditate calidum aquarum illo-
rum locorum ad intra illud vniedo, ac congregando, at
calidum sic fortificatum rare facit humida illorum locoru,
7 sic illa in vaporos vertit de die. Hic vero postea frigidita-
te noctis inspissatus, in rores transit, 7 sic patet bozeam in
aliquibus locis posse per accidens facere teperiem, quate-
nus sua frigiditate per antiperistans calorem internum
aliquorum locorum auget, illum pellendo ad intra. Et sic
declarat, exponit, quid bozeas facit in ponto temperies,
7 roem, q; erat secundum, 7 inquit. In ponto aut hauster
quidem no sic. i. talem, 7 tantam facit temperiem, vt in ea
regione fieri possit roidus vapor de die eleuatus 7 de nocte
inspissandus, 7 hoc forte, q; hauster ad eum locu per-
tingens, no est teperatus, q; fortasse transit per loca, aut
excessiue calida, aut excessiue frigida, qui postea sic in
transitu alteratus, cum ad pontus pertingit, temperiem
no efficit talem, 7 tantam, vt inde vapor roidus subtol-
latur. Bozeas aut propter frigiditatem, antiperistans loca
uallosa 7 concaua 7 ventrosa ponti, calidum intra illa coten-
tum cogregat 7 vnit, quod sic actum in humidum illorum
locorum agendo, euaporare facit, frigiditate vero noctis
superueniente, quod euaporauit, in rorem transit. Et q;
bozeas hoc facere possit per antiperistans in aliquibus
locis, exponit per exemplum de puteis, 7 inquit. Sepe au-
tem 7 hoc etia in exterioribus locis, que non sunt in ponto,
sed in alijs regionibus a ponto (vt exponit Alex.) vt est vi-
dere, factu est. Euaporant. n. putei in quavis regione sint
borealibus magis, q; haustralibus, 7 hoc q; bozeas frigi-
dus circumsans putei, congregat calidum putei. Calidum
vero sic congregatum agens in putei aqua eaz effumare facit.
Addit tamen q; quomodo concus sit, borealia per se ex-
tinguunt caliditatem, ante q; ab illa aliqua vaporu multi-
tudo constet, licet per accidens ob loci conditionem calidum
aliquando auget 7 temperet. In haustralibus autem per se
finitur congregari vaporosa exhalatio, q; per se tempe-
riem facit. Quo vero ad verba attinet per pontus non-
nulli generatiui omne maris littus. Illic. n. aquilo tempe-
riem efficit, loca maritima plerumq; calidiora sunt calidita-
te generationi rois non conuenienti, sed cu aquilone fri-
gescunt, ibi temperies calidiora 7 frigidiora emergit, 7 fit
locus generationi rois satis conueniens, 7 huic puteo-
rum exemplum feruit. Et. n. puteorum calor paruus, ve-
rum cum per ventu frigidu circumsantiam aliqua ex parte
augeatur, redditur pueniens generationi rois. Cuius
per pontus corinthum intelligunt, in cuius regione com-
plura loca concaua ad sunt, 2 valles, 7 fossi uosq; partes qua-
si circumsate montibus, per que bozeas no transit, sed vel
supra, vel circa, bozeas ergo ibi temperiem facit per acci-
dens, quatenus illa loca circueus, illorum calidum con-
gregat, atq; vnit 7 redditur illud conueniens generationi
rois, hoc pacto Albertus exponit. Et Sed no video ad
quid laborandus est circa verba Aristotelis, quando ipse fit
postea

N

O

P

D

Q

Com. 120.

Com. 121.

Com. 122.

Com. 123.

Com. 124.

Com. 125.

Com. 126.

Com. 127.

Com. 128.

Com. 129.

Com. 130.

Com. 131.

Com. 132.

Com. 133.

Com. 134.

Com. 135.

Com. 136.

Com. 137.

Com. 138.

Com. 139.

Com. 140.

Com. 141.

Com. 142.

Com. 143.

Com. 144.

Com. 145.

Com. 146.

Com. 147.

Com. 148.

Com. 149.

Com. 150.

Com. 151.

Com. 152.

Com. 153.

Com. 154.

Com. 155.

Com. 156.

Com. 157.

Com. 158.

Com. 159.

Com. 160.

Com. 161.

Com. 162.

Com. 163.

Com. 164.

Com. 165.

Com. 166.

Com. 167.

Com. 168.

Com. 169.

Com. 170.

Com. 171.

Com. 172.

Com. 173.

Com. 174.

Com. 175.

Com. 176.

Com. 177.

Com. 178.

Com. 179.

Com. 180.

Com. 181.

Com. 182.

Com. 183.

Com. 184.

Com. 185.

Com. 186.

Com. 187.

Com. 188.

Com. 189.

Com. 190.

Com. 191.

Com. 192.

Com. 193.

Com. 194.

Com. 195.

Com. 196.

Com. 197.

Com. 198.

Com. 199.

Com. 200.

Com. 201.

Com. 202.

Com. 203.

Com. 204.

Com. 205.

Com. 206.

Com. 207.

Com. 208.

Com. 209.

Com. 210.

Com. 211.

Com. 212.

Com. 213.

Com. 214.

Com. 215.

Com. 216.

Com. 217.

Com. 218.

Com. 219.

Com. 220.

Com. 221.

Com. 222.

Com. 223.

Com. 224.

Com. 225.

Com. 226.

Com. 227.

Com. 228.

Com. 229.

Com. 230.

Com. 231.

Com. 232.

Com. 233.

Com. 234.

Com. 235.

Com. 236.

Com. 237.

Com. 238.

Com. 239.

Com. 240.

Com. 241.

Com. 242.

Com. 243.

Com. 244.

Com. 245.

Com. 246.

Com. 247.

Com. 248.

Com. 249.

Com. 250.

Com. 251.

Com. 252.

Com. 253.

Com. 254.

Com. 255.

Com. 256.

Com. 257.

Com. 258.

Com. 259.

Com. 260.

Com. 261.

Com. 262.

Com. 263.

Com. 264.

Com. 265.

Com. 266.

Com. 267.

Com. 268.

Com. 269.

Com. 270.

Com. 271.

Com. 272.

Com. 273.

Com. 274.

Com. 275.

Com. 276.

Com. 277.

Com. 278.

Com. 279.

Com. 280.

Com. 281.

Com. 282.

Com. 283.

Com. 284.

Com. 285.

Com. 286.

Com. 287.

Com. 288.

Com. 289.

Com. 290.

Com. 291.

Com. 292.

Com. 293.

Com. 294.

Com. 295.

Com. 296.

Com. 297.

Com. 298.

Com. 299.

Com. 300.

Com. 301.

Com. 302.

Com. 303.

Com. 304.

Com. 305.

Com. 306.

Com. 307.

Com. 308.

Com. 309.

Com. 310.

Com. 311.

Com. 312.

Com. 313.

Com. 314.

Com. 315.

Com. 316.

Com. 317.

Com. 318.

Com. 319.

Com. 320.

Com. 321.

Com. 322.

Com. 323.

Com. 324.

Com. 325.

Com. 326.

Com. 327.

Com. 328.

Com. 329.

Com. 330.

Com. 331.

Com. 332.

Com. 333.

Com. 334.

Com. 335.

Com. 336.

Com. 337.

Com. 338.

Com. 339.

Com. 340.

Com. 341.

Com. 342.

Com. 343.

Com. 344.

Com. 345.

Com. 346.

Com. 347.

Com. 348.

Com. 349.

Com. 350.

e. 12. I

oportet autem accipere simul et accidentia circa generationem ipsius, et non seducencia, et putata esse rationabilia.

Coma. 122

Quia propositis de grandine, nunc exponit qualia erunt, que de gradine est dicturus, et quasi inuit denuo dicitur de grandine intentionem, et ait si velle accipere duo simul, et accidentia circa generationem grandinis, et talia que non sunt seducencia, sed putata esse rationabilia. Et ponit Alex. Aristotelem velle dicere et accidentia, et que non seducunt id est dubitare faciunt, sed que ab oibus tanquam rationabilia procedunt. Que vero hec accidentia sunt, non exponit, alij per seducencia intelligunt coia accidentia, que seducunt animi a speculatione determinata de re. Et per putata esse rationabilia, intelligunt accidentia propria, et si nec exponunt que hic accidentia sint. Ego vero expono Aristotelem velle dicere duo simul, et accidentia, i. contingentes questiones, que fieri solent de grandine, et tales questiones, que non seducunt animi, hoc est, que non decipiunt, sicut sunt questiones sophisticę, sed putantur rationabiles, et bonis rationibus vincende probabiles, ergo proponit se velle mouere de grandine questiones satis rationabiles, et quia intelligat, patet, quod statim illas mouet.

opora fructua tempore

Est si grandis crystallus, coagulatur autem aque hyeme. Grandines autem fiunt vere, quidem, et autumno maxime, deinde fructuosę tempore. Hyeme autem raro, et quando nimis frigus fuerit. Et vltice fiunt grandines quidem in temperatioribus locis, nives autem in frigidioribus.

Coma. 123

Quia propositis quę questiones rationabiles vellet mouere, nunc exequitur, et quęrit primo vtrum grandines fiant hyeme, et argumenta pro vtraque parte vt exponit Alex. primo quod sic, et sumit pro minore quod grandis sit crystallus, pro maiore vero sumit, quod aqua non coagulatur in crystallum, nisi hyeme. Argumenta ergo, crystallus coagulatur in hyeme, grado est crystallus, ergo grandis coagulatur hyeme. Ad oppositam vero argumentatur, primo, quod grandines quides fiunt vere, et autumno maxime primo et principaliter, deinde minus principaliter fiunt in opora, id est in fine estatis versus collectionem fructuum, secundum, quod hyeme fiunt raro, quando minus frigus fuerit, tertio, quod vniuersaliter fiunt in temperatioribus locis, nives contra, quia in frigidioribus, que ratio docet grandines fieri etiam temporibus medijs. Hęc ergo questio est rationabilia, quia pro vtraque parte ambigua.

M

Inconueniens autem est, et coagulati aquas in eo, qui sursum loco est. Neque enim congelatas esse est possibile antequam facta sit aqua, neque aquam aliquo tempore possibile est manere eleuatam existentem sursum.

Coma. 124

Quidam exponunt Aristotelem velle querere, an grandis possit fieri in media regione aeris. Ego vero arbitror Aristotelem velle disputare, si grandis fieri potest in loco sublimi supra terras, siue locus ille sit media, siue infima, siue suprema regio, et hoc proponit, et inquit, Inconueniens autem est, et coagulati aquam in eo loco, qui sursum est, siue locus ille sit media, siue infima regio aeris, primo quia non potest nubes coagulari in grandinem antequam fiat aqua, quia coagulatio est passio aque, nec potest nubes prius conuerti in aqua, et postea congelari in grandinem, quod si nubes prius fuerit aqua, et postea cogelaretur, aqua aliquo tempore staret sursum eleuata, quod est impossibile, quia tunc graue sue nature derelictum non descenderet.

deret. Ecce quomodo hec questio est de omni loco supra terram, querit, n. generari in grandis fieri possit in sublimi loco, an in montibus, vt crystallus, que fit ex congelatione resoluta humido. Et debet scire, quod questio hec fieri potest de generatione pruine. Et hoc enim argumentum probari possit prius non fieri in sublimi loco procul a tellure, ideo solutio erit conueniens vtriusque dubitationi.

At vero neque quemadmodum plecades sursum quidem resident propter paruitatem: immo moxantes in aere (sicut et in aqua: terra: et aurum propter paruitatem partium sepe supernatant, sic et in aere aqua.) Eoueniuntibus autem multis paruis magnę deorsus conferuntur plecades. Hoc autem non contingit fieri in grandine: non enim copulantur coagulata, quemadmodum humida. Idam igitur, quod sursum tanta aqua maneret: non enim vtriusque congelata fuisset tanta.

Factis dubitationibus, respondet ad secundam, et primo fm quosdam, dicebant enim nubes prius conuerti in aquam quam in grandinem, non tamen in magna guttas, sed in stillas que grece plecades dicunt, postea dixerunt stillas congelari, postea dixerunt illas congelatas continuari adiuuicem, et congregari ad formam et magnitudinem grandinis. Demum sic ad magnitudinem grandinis dixerunt illas descendere, quare ad formam questionis dicebant aquam ad quas prius vertuntur nubes non descendere, quod aqua illa est in paruas stillas dissecta, que paruę stille in aere manent, sicut solent festuę terree et palee aureę supernatare propter paruitatem. Demum vero cum stille fuerint reduce ad formam, atque magnitudinem grandinis, quod sufficiens, tunc vim habent viuendę aerem, descendunt. Ecce quod opinio hec antequam nubes vertantur in gradines, multas vult fieri mutationes. Obicit autem contra hanc opinionem Aristoteles, nam dato quod nubes prius vertantur in stillas, et stille prius conuertiuntur, non videtur fieri posse, vt sic congelate conuertantur ad formam grandinis, nam congelata continuari non possunt, vt continuantur humida. Ratio enim continua quę est corporum mistorum est humiditas. Quare si stille prius congelentur, ad continuitatem ac formam grandinis conuerti non possunt, cum desit humor, qui est medium congelandi. Et debet scire, quod duo errores sunt in illa opinione. Primus est, quia dicunt nubes verti in stillas, nam licet sit de raro, tamen, vt in pluribus nubes vertuntur in guttas notabilia. Secundus est, cum dixerunt stillas congelari prius, quam ad formam grandinis conuertuntur, nam si ita esset, nunquam possent copulari ad magnitudinem grandinis. Aristoteles autem explicauit secundum, et primum, errorem facit.

Quis quidem igitur videtur hec passionis causa esse, et huius generationis: cum propulsa fuerit nubes in superiorem locum magis existens, tem frigidum propter ea quod desinunt ibi refractiones radioz a terra. Veniens autem ibi aqua congelatur: propter quod et estate magis et in calidis regionibus accidit fieri grandines: quoniam in amplius sursum calidum pellit a terra nubes.

Tunc inducit solones ad primam et ad secundam quę attulit Anaxagoras, vt Alexander inquit, et primo inuit locum

N

Coma. 125

P

Q

Coma. 126

locum generationis esse supremam partem medie regionis, et etiam inuit modum, quo grandis fiat. Et ait gradine fieri ad supremam partem medie regionis cum peruenierit nubes, nam locus ille est frigidior, inquit, his quidem igitur videtur hec passio causa esse, et huius generationis causa hec esse, cum propulsa fuerit nubes in superiorem locum medie regionis, qui magis existit frigidus, propterea quod desinunt refractiones radioz a terra factę. Veniens autem nubes ad eum locum, ibi aqua facta deinde congelatur, hec de loco generationis pro solone sede quoniam, pro solone pame inquit, et propter quod et estate magis, et in calidis regionibus accidit fieri grandines, quoniam calidum est iuu, cum sit maius a terra magis sursum pellit, et vtriusque in supremam partem medie regionis, et sic patet solo ad secundam.

Accidit autem in valde altis minime fieri grandinem: quoniam oportebat: quemadmodum et nitium videmus in altis maxime factam.

Coma. 127

Reprobat opinionem Anaxagore, primo quia ea data in altis montibus fierent grandines, quod non videtur, et deducitur consequentia, quod locus ille est magis remotus a terra, quam montes parui, et tamen in partibus montibus fiunt, et non in valde altis. Inquit, accidit autem in valde altis montibus minime fieri gradine, quod huius bac positione premissa, oportebat, quod sunt remotiores a terra, quam montes sunt non ita alti, contrarium autem videmus, nam in altis montibus fit nix, et non grandis. Juniores non exposuerunt quod Aristoteles vult per valde altos montes, et dederunt duas causas, quare in valde altis montibus non fit grandis, prima quod ex eo, quod vapor grandinosus existit valde calidus vndeque potest a circudanti aere infrigidari, et sic ante infrigidat, quam ad cacumina montium valde altorum scandat. Secundam vero quod cacumina talium habent frigiditatem ipsam et nullo tempore vnitam, ideo bene potest esse minus generatiua, non autem grandinis. Ego vero per valde altos montes intelligo eos, qui ad principium fere medie regionis pertingunt. In cacuminibus enim talium non fit grandis, quod vapor grandinosus non vltra illa scandit, immo antequam ascendat ad eam montium summitatem vapores per antiperistalam a circudanti estuo calido vniuntur, et frigus intus manens aggregatur, et sic antequam ad eum locum veniant, in aquas vertuntur, et deinde in grandines, ideo in talibus raro, vel nunquam fit grandis. In montibus vero paruis fieri potest, quia vapores possunt vltra illos ascendere, et in loco procul ab illis fieri grandines.

Adhuc autem sepe visę sunt nubes delatę cum sono multum prope ipsam terram, vt terribile videntibus et audientibus, tanquam futurum aliquo maiori: aliquando autem et sine sono visis talibus nubibus, grandis fit multa et magnitudine incredibilia: et figuris non rotundis: propterea quod non multa fit latitudo ipsius tanquam prope terram facta, coagulatione: sed non si procul illi aiunt.

Coma. 128

Sed obicit, quod aliqui visę sunt grandines factę cum horribilibus sonitu, et magne, et non rotunde, vt. 824. a natali dñi gradines ad magnitudinem magno lapidus ceciderunt, et cum magno, et incredibili sonitu, nec rotunde, nec sphericę, ex quarum sonitu a videtibus et audientibus credebatur aliquid magni mali futurum esse. Hęc autem non erant, nisi quod prope venerunt, et non multo procul a tellure, eo enim quod prope terram loco venerit, sonitus que prope motum in aere fecerit, facile a diebus. Erant et non rotunde, quod de prope

venientes, non rotundebant a circudante aere illarum partes circulerentales, sumentes. Sed cum grandines magne de prope veniant, cur aliqui cum sono, aliqui sine sono ceciderunt. Et dicendum gradines facere sonum dupli, primo quidem propter eorum motum in aere, ipse enim in petuosis motus in aere, sonum efficiunt, et talem faciunt tempus, et tanto maiores rez, quanto maiores fuerint. Secundo propter motum exhalationis calidę et sic, quod tpe contras intra nubes, ab eam. si frigiditate, hec enim petens ex aqua facta deinde facit sonitum. Dicit sonitus non semper accidit horribilis, quia non semper intra nubes tanta exhalationis multitudine reclusa inuenit, vt possit horribile sonum efficere, ex his patet solutio quoniam. Inquit, adhuc autem sepe visę sunt nubes delatę cum sono multum prope ipsam terram, vt terribile est videntibus: et audientibus, quasi aliquo futuro maiori, et diffinitioni, et vt vt supplement Alex. facta fuit post hec grado. Aliquid autem visis talibus nubibus, et quidem sine sono, vel quod non motus per aere, vel quia non multa exhalationis multitudine intra illas reclusa est, grandis facta est et multa magnitudine terribilibus, et figuris non rotunda, cuius magnitudinis et figure cam assignauit, quod non multa fit ipsius latitudo, quod coagulatione ipsius facta fuit prope terram. Ex quo enim vt Alex. inquit, et gelatio facta est prope terram, grandis non multo tempore ab aere calido in sui descensu circudabit, et sic non potest in tam breui tempore fieri spherica.

At vero necessarium est ab ea que est maxima causa coagulationis, maxime fieri grandines. Crystallus enim grandis est: et hoc cuiuslibet manifestum est: magne autem sunt figuris non rotunde. Hoc autem signum est quod sit congelata prope terram: late enim de longe, propterea quia feruntur diu: circulares sunt figure, et rotunde, et magnitudines minores. Quod quidem igitur non expelli in superiorem locum frigidum coagulatio accidit, palam est.

Hic vt tertia facere ratione, sed non apparet ordo in illa, Alexandro vt Aristotelem, quasi destrueret ab surdum, ad quod prime deduxerat, potest tamen esse ordinari, vt primo sumat hanc suppositionem, grandines fieri a causa maxime congelatiua, patet, quod grado est crystallus, vt ostendit. Tunc argumentor, si grado fit in superiorem aere regione, magne gradines fierent magis in illo loco, tenet argumentum, quod ille locus est magis frigidus per Anaxagoras. Non est fallus, quod magne gradines sunt figuris non rotunde. At quia sunt figuris non rotunde, est signum, quod sunt prope terram, cuius cam afferit, cum inquit, late, n. de longe, propterea quod diu feruntur, et in longiori tempore, circulares sunt, figureque rotunde, et magnitudines minores, per motum, n. longum circudatere per frictionem prius est cum partibus aeris, et sic sunt minores, est quod via romis, si grado fit a parte medie regionis suprema, quod illa est ceteris frigidior, magne gradines fierent maxime ex illa, propterea, quod maius cogelatiua a fortiori cogelante fit, et forti cogelans est frigidus, que si fm Anaxagoras ille est ceteris frigidior, magne fierent in eo loco, non est fallus, quod magne sunt figuris non rotunde, at figuris non rotunde sunt, quod veniunt prope, ergo positio falsa, sic ordinari potest. Demum explogat, et inquit, quod quid igitur coagulatio non accidit expelli in superiorem locum frigidum (vt dixit) Anaxagoras ex hisce palam est.

Sed quoniam videmus quod sit antiperistalam calidam, et frigidam inuicem (propter quod et in estibus frigida sunt, et teriora terre, et calida in gelu.) Hoc oportet putare, et in eo qui sursum loco est.

E

F

G

diu longe

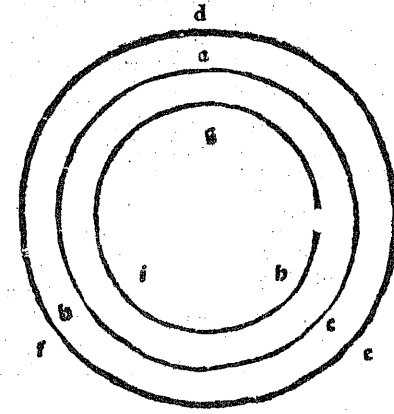
Coma. 129

H

I pozem ibi fieri, et ita defectu materie salum vt qd Aristo. ait. Et dicitur Zlyca. qd spiritus vapores no eleuent ex regio- nibus illis pp calore pollente, tri ex montibus altis, q circa regiones illas adiacent, vbi vapores multi sunt, propel- lunt a ventis, et in locis calidum illar regionum per antipe- rissimam condensant, venti aut isti etese dnt, que spirant estate, et non hyeme, et ideo estate, et non hyeme imbrez illic snt, veru de his postea, pende epylogat, et que dicit, clara sunt. Et ex his pccā, cur non conuident grandini pportionale, sicut aque ros, et niui pruina. Hoc eni est, qz grado fit ex eo, qz nubes crassa patit forte antiperissimaz, forte at antiperissimam pati no fit ppe terrā, iō grado non fit, nisi est in aere vehemens calitas. Et pterea in vapore gradinoso ē calim eleuans, et mouens vaporē sursum, si ergo pnt p cōdensari qz calidū eleuans corripit, at caliduz ele- uans non cito corumpit, et ita vapor intra quē ē est, longe plus attollit qz vapor pruinosus, et roidus, fit igit, vt nec grado, nec pportionale gradini eo loco fiat, in quo ros, et pruina sunt. Pterea hec inferius deficit mā eius, qd estat gradini pportionale, et frigiditas noctis no suffice- ret illam cōuertere in tale pportionale. Et tū dicit hic gradini pportionale rēdere, glacies aquarū. Et qz glacies fit per congelationē aque, sicut grado p congelationē pluuię. Sed circa finē horū quirit de numero impressionum aquear. Et vt qd no sint plures, qz agens est vniū. frigiditas, et māna. I. vapor, ergo ipressiones non sunt plures. Et rident quidā qz aque ipressiones sunt decē, quozū ordo est iste, p^o est caligo, 2° ros, 3° pruina, 4° nubes, 5° pluuiā, 6° nix, 7° labotera, 8° grado, 9° glacies, 10° cry- stallus. Est autē iste ordo variat^o penes gradualē crassimū et subtile, densum et rarum. Et ego vero ab his demerem crystallū et caliginē. Et crystallū quidē, qz ab ipsa est humi- dum resolutū, et sic non potest inter aqueas ipressiones numerari, caliginē vō, qz illa est excrementū nubū, quasi penitus pūatū aque humiditate. Quare dicere octo eē, quaru ordo est, ros, pruina, nubes, pluuiā, nix, labotera, grado, et glacies. Hęc tres rident trib^o, ros qd pluuię, pruina niui, glacies gradini. Est autē hic ordo no trāsūt^o, nō. m. opz si debeat fieri grado, vt gñatio transeat per oia hęc, hęc est ordo disponū, quatenus pnes intesum et remis- sum itē variant. Ex his p3 solo ad argu^o. Agens. n. vniū est, mā vō remota vna, p pūna vō alia, atqz alia, vt vide- bitur. Et conuēter quirit de causis, et non quidē de forma, qz hanc impressionū subalis forma est aqueitas, accidentalis vō est complexio, que patēt sensu, dicamus ergo de mā Aristo. ergo oimū talū cōem mān dicit esse vaporē. Ceteruz vapor duplex est, aut qui fit per viam rarefactionis, vt ille, qui eleuat ab humidis corpo- rib^o a calido. Aut qui fit per viā cōdensationis, vt ille, qui fit ab aere medie regionis a frigidō pdenante, qui forte no differūt spē, qz vterqz est aqua rara, verū de dīa horū satis superius. Vapor g gñatim sumpt^o oimz horū mā est per modū superius declarati, pemp ē frigiditas, aut medie regionis, aut noctis. Disponēs vō aliqñ est caliduz, aliqñ frigidū, qñ enim ipressiones itē snt a vapore eleuato ab humidis p viā rarefactionis, agens disponēs est caliduz celeste, hoc eni calidū rarefaciēs humida generat vapo- rem, et illū leuificat, et disponit pio gñatione talū, qñ vero sunt a vapore facto ab aere per viā cōdensationis, agēs disponēs est frigidū celeste, qd aere m pdenfat. Cū triqz enim vebit ad nos lumine, aliqñ quidē calidū ad humi- da hęc ex occultā ppietate stellarū cū his humidis con-

cordans, aliqñ frigiduz ex ppietate occulta cū regione aeris media pcorādas, calidū. n. disponit vapores aqueos, frigidum vapores aereos, frigiditas vō, aut noctis, aut medie regionis aeris ipressiones generat ex vapore hoc pacto pfecto. Sed hęc positio pro parte vera est, no aut ex toto, ea enīz cōcessā, sequeret magis cōcurrere ad gñationē talū virtutē elementariā, qz celestē. Decla- rat, qz generās magis cōcurrēt qz disponēs, ergo si virt^o celestis siue frigida siue calida disponeret, et frigiditas elemētaria noctis vel medie regionis gñaret, tunc magis elemētaria hęc virtus cōcurreret, qz celestis illa. Et p- pterea vōm qz agens est duplex, disponens, et generās, et generās duplex, picipale et particulare, qd est minus p- cipale. Tunc dicerem virtutē celestem frige factiuam, vel calefactiuā, que ad nos vebit lumie, cōcurrere vno mō, vt agens disponens, et alio modo, vt picipale. Vt dispo- nens quidē per modū dictū, nam celeste calidū generat, et preparat vaporē aqueū, qui fit per viam rarefactionis, celeste frigidū generat et disponit vaporē aereū, qui fit per viam cōdensationis. Ut picipale vō, qz elemētaria frigiditas noctis, aut medie regionis non generaret, nisi in virtute stellarū, et vt instrumentū virtutis celestis. Di- cerem scōo frigiditatē elemētariam noctis, aut medie re- gionis cōcurrere, vt agens picularē generans in virtute celi. Sed quo modo stelle constitui debent, ad hoc vt suis luminib^o virtutes illam ad nos mittant, non leue est disputare. Ab Aristotele enim pauca acceptimus in hoc li- bro, pio enim dicit, qz causa vt mouens pioa et pincipalis est circulus hoc est zodiacus, sub quo soli et planetę manū feste feruntur. Et osea dicit, qz solis latio per accessum dilgregat, per recessum cōgregat. Demū dicit circulares gñationē impressionū aquearū imitari solis motum. Ex qbus oibus colligi pōt virtutes illam pscificā a. i. z. signis, et a sole, qui pro illa fert. Et Auerroes autē adiecit lunam argumēto qz in fine mensium generant pluuię, ppter fri- giditatē, qz defectu luminis lunę accretis. Et Arist. autē eo libro, quez de signis tēporū cōscripsit, lunā eē inter causas etiā annotauit. Quāqz nonnulli libū illū no Aristotelis legi- titimum, sed Theophrasti fuisse tradiderunt, si Theo- phrasti liber ille legitimus esset, non minoris aut cōtūtiatis erit, cum Theophrastus, et magnus fuerit inter plos, et fidus Aristotelis discipulus. Illi enīz clarissima ratione habet potissimas causas pluuiarum in sole et luna fuisse collocatas, qui sub zodiaco decurrūt. In sole quidē qua- tenus annuz faciens, in quatuor tempora illum diuidit. In luna vō, quo illa mensē dissecat etiam in quatuor. Et Auerroes autē et tolemęz vltra hęc adiciunt quqz planetas, et de fixis, no nisi rutilas, et que no multuz sunt a vertice nostrorū capitū remotę. Rem hanc non spernit Auerroes, cū ait stellarū et luminū cōiunctiones, vel con- figuratiōes esse reponendas inter causas. Et Albumalar autē, et qui eum sectant addiderunt etiā coniunctiones et cōfiguratiōes quinqz planetaz, quā rem et tolemęz in lib^o cētum enuntiatōz olfecit, et Auerroes in hoc loco no spreuit, qui fuit bonus peripateticus. Datet igit vir- tutē illam celestem, siue frige factiuam, siue calefactiuam, pscificā a duodecim signis, a sole et luna, a planetis, et a fixis rutilis apici nostrorū caputū ppinguis, et a coniu- ctionibus oimū illorū et inter se, cum luminaribus. Sed quo modo constitui debeant, si hęc virtus fieri de- bent, ad astrologū attinet, satis fit nobis hęc dixisse qua- tenus pbiis licent. Et que rit vterius an ille aquez ipres- siones differūt spē. Albertillus asserit, qz differūt spē, qz vnt mā ppinā, et loco gñationis, et mō gñatiōis, et cōple- xionib^o, et accidētib^o, qz oia arguunt dīas esse specificaz. Et que

N **A** **C** Que positio stare no potest, quia ille aquez impressiones oēs sunt sub alr et hęc essentia aqua, qz omnes sunt sub alr vapor, qui est aqua rarefacta, vt dictum est. Sed nulla spēs cōuertit in alterā, at grado cōuertit in pluuiā, et nix similis, ergo no differūt specie. Et dōm ergo has impres- siones sub alr et hęc essentia, et per se esse eundem spē, per accidēs vō differēt specie, veluti mas et femina differunt. Sed ga ex differētis p dicitis non resultat dīa essentialis, sed soluz per accēs, quare no differūt nisi spē per accēs. Que vō, et quot sunt dīę p accēs pluuiar, postea dicef. Hęc de impressionib^o aqueis in genere. Et despectū vō, pio dicamus de rose, est. n. inter ipressiones tenuissimas res, et pio quidē de mā roziā, mā itaqz vt oēs consentim assentunt, et vapor subtilior, rarior, et minor alys vaporib^o, ex qbus alqz ipressiones sunt. Hoc pio, qz inter ceteras aqueas ipressiones celeris a sole ipso resoluif. Pterea eius mā a temperato et leui frigidō in roze con- densat, quod no fieret, nisi eius mā esset rarior, et tenuior alqz, mā. n. crassa non facile resoluif, nec facile a leui fri- gidō soluz per accēs, quare no differūt nisi spē per accēs. De agente vō disponēte, dixerūt qdam materia roziā fieri a calido solis, et stellaz diurno, non tū a sole exiēte de die in oī puncto celi, sed solum a calido so- lis, cum sol est in puncto ppe occasuz, et serinitate exiēte, cui signū assignat, qz sole tendente ad occasuz appet tpe sereno aliqua nebula in celo, que no apparet, nisi qz cū sol erat ppe occasuz, fuerūt eleuati vapores subtiles, qui postea frigiditate absentis solis, sunt aliquo mō ipissati in forma nebule, et sic apparet vī illa, aliter non appa- ruisset, ergo signat calidū solis ppe occasuz exiētia vapo- res ab aqueis corpōib^o eleuasse, vt dictū ē. Et Aristo. vō itertū dicit vapores roziōs eleuari a calido diurno tpe exiēte sereno, et trāquillo, nec limitauit aliquā diei ptez, h dicit vapores eleuari simplr a calido diurno, vñ no arbi- trōz abstrudūm illos posse eleuari oī hora diei, et seruari vsqz ad absentiam solis, mā calor no fit excellēs, qui resolu- eret, aut mā crassa antiperissimam patiēns, ex qua fieret grado, qre nulla rō cogit vapores eleuari magis vno qz alio tpe diei, qre satis sit agēs disponēs eē calidū diurnū, quod tues fuerit tēperatū, itē. n. eleuat vapores, et disponit illos, generās vō agēs ē frigidū noctis tpatū, hęc de agēte.

De loco aeris, in quo ros fit, est no leuis qd. Albertus, que ex toto Parmensis sequit, imaginat mediam aeris regionē esse zonā, cuius linea media est, A, B, C, supra, D, E, F, que est cōtermina tertie regionis, infima vō

E **F** **G** **H** **I** **J**, que est cōtermina prime regionis. Asserunt ergo rose fieri inter sup^o mā lineaz, D, E, F, et media, A, B, C, et aliqñ inter media, A, B, C, et infimā, D, E, F, et go lo- cus gñationis roziā est duplex, alter supra mediā lineaz, medie regionis, et infra sup^o mā. Alter infra lineam me- diā, et supra infimā, pbant, qz ros generat a frigidō tem- perato, modo vterqz hoc loco est temperatus, defendit autē hanc opinionē Parmensis, et asserit rozem no posse gñari in sup^o mā aere regione, nec in infima, nec in me- dia medie regionis. Quod quidē nec in sup^o mā, nec in infima regione aeris rose fieri possit, probat, qz ille duę re- giones sunt calidissime, quarū mā (vt inquit) resoluert mā illam. Sed qd no possit fieri in medio medie regio- nis, etiā probat, qz ppter fontem frigiditatē illius no tan- tum inspillaret mā illa, sed congelaretur in niuem, vel in gradinē, vel in nubes, vel in pluuiā. Sed pace Parmen- sis dixerim. Hęc opinio est falsa, et contra Aristo. falsa quidē pio, qz si mediū medie regionis esset frigidū in tantū, vt ros mā inspillare possit, nunqz roziā materia possit venire ad sup^o mā partē medie regionis, qñ semp illā ins- pillaret, aut qz ad sup^o mā transfret, de ducit, qz frigidū illius est alr inspillatiuz, et mā roziā nātr. Inspillabilis g approxmato passō, agens subito in inspillare, et quidem citius, qz mā illa raperef. Semp. n. alteratio ceteris pa- ribus est velocior motus qz loci mutatio, cū alteratio fiat subito, motus vō localis no nisi in tpe. Pterea et Aris- toteles inquit insummitatibus non rozat, inspillat nec in summitatibus edificiorū vel turrium. Immo dicit Alber- tullus rozem raro super boium capita cadere, h bñ sup pedes. Et tota cā est, qz uon in t3 sublimi loco eleuat vapor rozius, vt possit cadere in summitatibus illozuz. Et vō hęc positio sit contra Aristo. pio circa expōnem huius capli. Aristoteles voluit rozem fieri inima regione ppter multa signa. Et Rōnes vō Parmensis fit frivole. Prima quidē cogit sup^o mā et imā partē medie regionis esse cōueniētes gñationi roziā ex pte loci temperatē, tñ defectu materie no potēis ad illas partes eleuari, ibi no fit ros. Secda etiā delectur, qz in infima regio sit calida, tē- perat frigiditate noctis, et sic fit cōueniēs gñationi roziā, hęc de loco in quo gñat ros. Et de tpe, et regione Aris- toteles et oēs asserunt rozem no fieri nisi in temporib^o tēperatis autūno et vere, et no estate, vel hyeme, nisi cum fuerit in illis acqita aliqua diei tēperantia, calidū enim estiuū resoluif mān, frigidū vō hyemis nimio materiam inspillat. Pterea a ros no fit nisi in regionibus tempera- tis, vel vbi est temperantia per se, vel vbi est temperan- tia ratione antiperissimaz vt in ponto, sicut circa literam dictū est. Et de quirit qz differētia est roziā, mānē, et mellis, quidāz dixerunt qz māna, et mel, et ros differunt specie, h cōmista siant, qz quādo cuz mā roziā aliquando ascēdit aliqz terrenū, qd cum rose ppter calidū celeste digerit, sumēs diuerfas digōnes, diuerfas spēs sortitur, nam sumēs digōnem, que cōuenit mellis, cadit vt mel, su- mens vō digōnem mānē, cadit vt māna. Ex hoc sequitur mānā rozem et mel differē specie, cū differūt cōp^o lonibus essentialib^o. Et alii vō dixerunt mel esse residū roziā, et mānā residū mellis, cū enim ros cadit in regione aliqua ex parte calidion, tunc ptes subtiles resoluunt a caliditate loci, et terrestres q erant cōmiste, relinquunt, que se re- manent cū aliqua humiditate, ille sunt mel, qd vterius quo ad eius partes subtiles resoluif cadens in folys, est māna, est aut māna durior melle, qz in ea de aquoso ma- gis est resolutū, est etiam māna albioz melle, qz humiditas cuz terrestri facit nigredinē, et cū in melle plus est de humido, ideo est nigrius. Et Titius ait arbitroz eē de

I cenduz rores, z manas, z mel specie differe, cuz humido enim, pondo eleuat terrefre ficum, istud aut bz cuz illo humido pporcione aliam atqz aliam, z ideo iuxta vnam pporcione nobis ignota tale mistuz erit ros, iuxta aliam erit mel, iuxta alia erit manas, est bene versuz bec tria fieri ex compositione terreftria cuz humido fursum eleuato, put terrefre cuz humido alia atqz alia rone miscetur. **C** **S** ar mensis de roze soluit quatuor pblemata. Egovero soluo tria, alteru astronomicon. f. ppter qd in aliqb^o annis ros magis fit, in aliqb^o minus, soluit astronomi, qa aliqb^o annis predominant^{er} venus z iupiter, aliqb^o no lumina. n. hax stellaz cuz solis lumine comista calefaciunt humida caliditate faciete p gñatiõe materie rozie, aliqz stelle si in anno vigent, pñuant annu roze. **C** **S** eodm phisicu ppter qd ros, cuz cadit signat serenitate aliqb^o dieb^o. **R**ndet phisicu, quia arguit maz subtilem multiplicari, z fursum attolli, que no e apta gñatiõi pluuię, z qa no pñt due materię eiusdes spẽi simul attolli, ideo signat no eleuari vapores crassos pluuiay gñatiõem aptos, z sic signat serenitatem. **C** **T**ertiu est ppter qd si testa oui replat roze ei^o foramine bene obstruso, sole foriter illaz calefaciete, visa est per astam lance accedẽre, no sic autem si fuerit plena puina, aut aqua, aut alia impũssione. Dicitur hoc eẽ, qz ros cũ sit ex tenui vapore, a solia radys resoluũ ad aerẽ, qui calefact^o intus, leuitat, z sic ascẽdit per astam, nõ aut sine asta, qz asta reflectet radios magis est calefactua, z sic radys per illam reflexi sunt fortiores, z magis leuificantes aerem intra testem oui contentũ. Si aut testa illa puina, aut aqua plena esset, nõ ptingeret, cuz eaz vapor sit crassior, z terrefrior, bacterius de roze. **C** **D**e puina vo, oẽa de cã mõi eodẽ nõ dicunt, oẽa. n. asserũt puinaz fieri ex vapore tenui, crassiori tñ eo vapore, ex quo fit ros. **S** eodm cõueniũt de agẽte disponẽre, oẽa. n. dixerũt vapore illum fieri a calido sole, z stellarũ de die illum vaporem eleuante. **T**ertio pueniũt quo ad agens generas saltem fm ronez gñalem, oẽa. n. dicunt puinã fieri a frigido intenso, qd in loco cõuenienti inspissat vapozẽ eleuatum ad eum locũ in puinã. **E**x hoc inferẽtes dicit cõcorditer puinã fieri nõ posse tpe intensi calidi, nec tpe intensissimi frigidũ, hoc est sole exĩte in duob^o tropicis, pz quia illud vapore resoluẽret, hoc cõgelaret. **S** eodm dicunt puinam fieri autũno, z vere, quo ad eas ptes, in qbus concozdat cũ hyeme. **T**ertio dicunt puinã fieri posse indifferenter de nocte, z die, cũ eo tpe z nocte z die adit cã gñatiua illius. **C** **D**ifferũt aut de loco gñatiõis, z d m gñatiõis, de loco qdã, qz iuniores sere oẽa asseruerunt puinã fieri in media regione. f. partũ infra lineã illius mediã, z valde supra vltimã lineã, pñant, qz illic est frigiditas sensibiliter intensa, z pueniens gñatiõem puinę, z ex hoc inferũt puinã nec fieri in ima, nec in suprema aeris regione, sed in media, z nõ in of parte medię, sed in parte citra lineam mediã medię, frigiditas. n. lineę pze cife medię illam congelet. **C** **A**ristoteles aut, **A**lex. z **A**uer. voluerunt puinã non fieri nisi in infima regione, verũ magis fursum, qz fiat ros. **Q**d vo nõ fiat puina in media regione, pz qa non reperit in altis turribus, nec in altis edificijs, nec in altis montibus, nisi vbi sunt aque, z qbus pñt de die eleuari tenues vapozes, quare hĩn aliqua pte medię regionis est frigiditas pueniens gñatiõem puinę, tñ defectu materie nõ potest illic puina fieri, qz vapor puinosus an tequã ad eũ locũ attollat, a frigido noctis condensat, et in puina vertit. **C** **S** eodm dixerũt, qz iuniores volunt vaporem eleuatiũ primo cõuerũt in guttulas siue stillas, z in folijs arbor z herbarũ adberere. ppter illaz viscositatẽ, pñde a frigido circũstante dicit illas stillas in puinam

verti. **S**ed irrideo, maz si stille pius herbarũ folijs berẽt, z postea in puinam vertitur, nõ videt necessitas, vt ille fiant in media regione, nam ois guttula adberens herbe pñt a frigido noctis excellenti in puinã verti. **C** **A**risto. ergo, z **A**lexã. z **A**uer. voluerunt vapozẽ tenuem in media te inspissari in puinã a frigiditate excessiua noctis, aliqñ non caderet ad modũ farinẽ. **C** **S**ed si dices inspissatio est passio aque, negaf hoc, bene. nõ cõcedo congelationez esse passionẽ aque, nõ tñ in inspissationẽ, pñt eni vapor in media te inspissari, aut in nubem, aut in puinã, aut in niuẽ, z non prius in aquã, quille vapor est subalra aqua, non tñ pñt cõgelari, nisi fuerit actu aqua penit. **C** **D**e terrea. **D**ices si puina sit anteqũ descẽdat, tñ nõ adbereret folijs, z pills barbe, z vestis. **E**t dicitũd qz hĩ puina sit exiccata, semp retinet partẽ vinctuõis sam, viscolamqz, cuius signuz est, qz si puina fricaref manib^o, relinquẽretur in illis vinctuõitas, ergo pillam pñt herere folijs, z pills, z id gen^o. **C** **E**x his pz pgnoscitur, puina. n. cũ apparet in triduo significat pluuiam futurã, pz qz signat vapozes maiores fieri, ex qbus postea fiet pluua. **C** **A**uerũt ppter quid puina aliqñ tpe veris apparẽt obstruit pullulatiões fructuũ. **R**ndent, qz puina eo tpe cadere nõ potest nisi virtute saturni, qui pẽdonaat fructibus, z qz saturnus e mortificatiuus, ideo nocet illis. **C** **D**iceret aut **A**risto. hoc esse, qz forte vapozes puinosi sunt eleuati a malis, et per silentib^o aquis, z sic cõuerũt in puinam, qd dant fructus. **C** **C**onsequẽter dicamus de nubib^o, z primo qz nubes e de vapore adhuc crassiori eo, ex quo fit ros, z puina, nõ tamẽ est ita crassus, vt sit aqua, nam indiget maior frigidõ, si debet cõuerũt in pluuiã, siquidẽ maior spissitudo e maioris frigiditẽ effectus. **C** **S** eodm dicitũd qz agẽs dispõens est calidũ solis, z stellaruz eleuas vapozes. **A**gẽs vo generas est frigidũ intensũ, qd occurrens vapori a calido eleuato illũ maiorẽ densatiõe inspissat, qz sit puina. **S**it aut nubes sub loco medię regionis paruz infra locũ in quo fit pluua, z ita nõ sit statim pluua. **C** **I**tem dicit pẽ eundẽ esse locũ pluuię z nubis, nõ tamen nubes statiz sit pluua, hĩ sit in loco pluuię, qz non cito inspissat, non eniz subito calidũ eius extinguit. **C** **S**ed dices cũ nubes sit grauior roze, cur nõ descendit? **E**t dõm, qz cum nube est aliqua calidi pars, que tpe certo resisit vltiori condensationi, perseverate aut actione frigidũ in ipsam, remittit de calido, nõ qz aut descẽdit, nisi calidum illam detinens remittat, nam illo remisso conuertitur in pluuiã z cadit. **C** **T**ertio dico, qz hĩ nubes pcedat pluuiã, ptingit aliqñ plure nube nõ apparẽt, z maxime est iũno tpe. **E**t cã est, qz non semp pluua fit per ascensum vapoz fursum, sed ptingit aliqñ aerem cõdensari a frigido, vel ab aliquo influxu frigidõ, qui cõdensatus in aquã cadit. **C** **Q**uarto dico, qz celerius nubes sunt estate, qz hyeme, qz mã vapore fal fursum petens propter magnã in fine regionis caliditatem circũstantẽ illam, per antiperistatium celeriter inspissatur, qz vo in hyeme minor antiperistatiz sit, ideo materia illa tardius cõgregat. **C** **E**x his colligi pñt pgnostica, qz aliqz nubes signant serenitate, aliqz pluuiam, rubea quidẽ z circa occasum solis illo cõueniente est ventosa, z signat serenitatẽ, nam nuntiat illaz posse aduri ab ipsius solis caliditate, z tandẽ resoluũ in ventũ. **D**e terrea cõcaue nubes sunt serenitatis nũtũ, maxime hyeme, qa signant materiã paulatiũ resoluũ. **D**e terrea septẽtrionales nubes, que de septẽtrione ad nos veniũt, sunt serene, qz signant ventũ septẽtrionale illaz pcul a nobis pelere. **P**luuiose sunt nubes nigre, qz significat itra fe esse aque, vel humiditatis copiaz, sunt z que veniunt a meridie ad capita nostra etiam a quose, qz veniunt de locis humidis. **D**e terrea

A **D**e terrea, nubes vt vellerã sparle z multẽ in ortu aquã in triduo nuntiat, qz sunt aquose. **D**e terrea, nubes qbus cumina altissimoz motũ, qui in regione sunt circũcingitur, etiã sunt aquose, vt de marisica motibus pz. **L**ã vero, qz significant copiam vapozũ crassoz, z nõ per vêtos resolu bilium. **C** **C**õsequẽter z de pluuijs differẽdũ est, z primo. De eius mã, quid aliqz sententiam dicamus. **A**lgazel, que multas sequunt, dixerunt pluuiã fieri sine mã, imaginat. n. qz quẽadmodũ aliqñ sit aqua a percussõe sine vaporibus, veluti cũ super bullientem ollã ponit operculũ. **I**n illo. n. generatur gutte, que sine vaporibus successiue cadunt. **D**e terrea in stillicidijs, qz sũt per elãbicũ aque sine vaporibus insillant. **A**mplius in hyeme, cũ quis anbelat super speculũ, guttas efficit, sine vaporibus, sic voluit pluuias fieri ab ea percussõe, que sit a frigido medię regionis sine vaporibus. **C** **S**z hĩ bec põ intelligit fieri pluuiã a sola repercussõe abiqz remanã, nõ pñt bñtelligi. **I**n omni. n. repercussõe est res percussã, z percussã, ppa si nõ aliter explanet, tñ serenitate exĩte possit fieri pluua, qz semp medię regionis frigiditas est repercutiua, quare si solũ repercussões sufficeret, possit semp in sereno semp fieri pluua. **C** **A**ly dixerunt, z nos qz qz qz pluuiã mã est aer ipse, est vapor, z est nubes, nõ ex quolibet istoz pñt in media te fieri aqua, z ita pluua. **E**x aer quidẽ sine vapore fieri pñt aqua, qz qd libet elementũ pñt in media te verti in qdlibz fectũ de gñatione. **E**x vaporibus vero, qz vapor magis accessit ad nam aque, ex nubibus aut oẽs dicit. **C** **S**ed pace hõũ dixerim, puinos rei vnica est mã, ppinquã, z proxima. **Q**uare dicamus mãm pluuię esse vapozẽ siue aerẽ vapozosũ, siue nubem vapozosã, minus crassã minus z gradũ in mã. **T**rahitõem vero materię rozie, puinę, z nubũ. **D**oc pz pzo qz gradũ, z nix sũt a mã magis terreftri. **Q**z mã pluuię indiget frigidõ nõ tñ ita forti, vt nix z gradũ. **D**e terrea, citius resoluũt pluuiã qz nix, z gradũ, pñt bec mã pluuię est crassior mã rozie, z puinę, qz citius ros, z puina resoluũt qz pluua. **D**e terrea, indiget minor frigidõ pro pẽdatione sui. **C** **D**e agẽte dico, qz quãdo pluua fit per eleuatiõe vapore a cubibus humidis, agẽs dispõens est calidũ celeste vapozes eleuas ad mediã regionem. **A**gens vero gñans est frigidũ medię regionis mãm eleuatã pẽdãns, z inspissans. **Q**ñ vero pluua fit sine vapore eleuatiõe, vt pte p inspissatiõe aeris medię regionis, sic friditas medię regionis est agẽs dispõens, z generas, nõ in frigidã aerẽ eni quertit in vapore, z tandẽ in aquã p vltioriẽ frigidatiõe. **C** **S**z de loco gñõis pluuię dubitat, an loc^o gñõis pluuię sit media aeris regio. **E**t vñ qz nõ pmo qdẽ quidẽ est locus pñatiõe rei, z loc^o gñatiõe rei, hã qz nõ pñuat in media regione, ergo nec in illã gñatur. **C** **D**e terrea. **S**i aqua gñaret in media regione, tunc motus localis daretur pĩmũ, pbatur, qz si illic gñaretur, vel qz pĩmũ gñaretur, tam pĩmũ quozet, z sic sicut gñõis pĩmũ gñari, ita motus illius daret pĩmũ. **C** **E**l pus aqua est genita, z postea moueret, z cũ in qua quelibet duo instãtia daretur tẽpus mediũ, tũc aqua in tẽpore medio staret fursuz, quare agens mãle derelictũ suę naturę non ageret effectũ mãlem. **C** **D**e terrea. **M**ediã regio nõ est frigida, nisi cõparatiue, igitur nõ est verũ frigidã generatiua, aliter aliqz agẽs ageret vltra gradũ propiũ. **C** **E**t dicitũd qz pluua per se, z vt in pluribus sit in media aeris regione, probaf, quilla mediã regio est ppetuo frigida frigiditate sufficĩti inspissare vapozes z illos in aquã quertere. **P**er acciõe vero, z raro fit in infima regione, nõ in infima regione pñt vapozes cõgregari, calidũ aut vapozes circũens per antiperistatium pñt frigidũ vapozũ augere, frigidũ aut auctũ pñt esse sufficĩte

inspissare vapozes, z illos in aquã quertere. **C** **E**t hoc est per acciõe, qz frigidũ a calido, nõ auget per se, sed per antiperistatium. **C** **E**x his sequit agẽs pluuię p se esse frigidũ, vt regulatũ tñ virtute celi, pz, qz tam qz pluua fit in media aeris regione, qz qñ sit in infima, pluua fit a frigido regulato virtute celesti. **A**gẽs vero per acciõe pñt esse calidũ, quatenus auget aliqñ frigidũ in tantũ, vt possit vapozes inspissare, z in aquã quertere. **C** **S**ecundo dico qz hĩ pluua fiat in mediã aeris regione, nõ tñ fit in qualibet parte medię regionis, hĩ vel in ea parte, vbi nubes sũt fm vnã opionẽ, vel partũ supra locũ, in quo sũt nubes, fm aliã opionẽ, pbaẽ, qz pluua nõ fit ab intensissima frigiditate, nec a debili frigiditate, ergo fit ab ea frigiditate, que est in loco nubũ, vel partũ supra nubes. **C** **E**t aut magis cõsonũ pluuiã fieri eo in loco, vbi nubes sũt, pmo qz eo loco effectus fieri pz, in quo est etus mã pñens. **C** **Q**z pluuię nõ sũnt in altis montibus, qz nubes aquosẽ nõ sũnt vltra tales mõtes. **C** **S**z dico, qz omni tpe fieri pñt pluua, qñ omni tpe vapozes pñt eleuari a calido celesti ad mediã regionẽ aeris, magis tñ circa finẽ autũm, z principũ veris, qz tñc vapozes plures sũt, qz calidũ sit potes eleuari, z nõ resoluere, magis etiã in hyeme qz in estate, qz hĩ ca loz eleuat vapozes potentior est in resoluendo. **C** **E**x his solui pñt cõplura pblemata, pĩm^o cur inter guttã, z guttã mediat tps. **R**ndet **A**uer. qz nubes sua foza hĩ, vt aliquo tpe pñt datur, quare sua foza hĩ, nõ totã simul pñtatur in aquã, vnde fit, vt pñt vando suã fozam per partem pñt partem pñtatur in aquã, z guttatim decendat. **A**ccedit qz agẽs frigidã nõ equalit toti, z cuiuslibet partũ nubes applicet, quare p partes nubem vertit in aquã. **C** **S** eodm est, cur gutte rotundę sunt, an qz frigidũ descẽdens per aerem calidũ te reducit in spherica figurã, vt pñt vnionẽ p trario calido magis resisit, an ppter grauitatẽ, que tẽdit in centrũ, an qz spherica figura oibus est hũt est magis mãles, an pz calidũ circũstante qd tenuiores partes extremas pellit ad mediã, vel resoluũt. **C** **T**ertiu, cur tẽpõibus frigidioribus velocis frigidioribus, aut tẽpõibus vel locis calidioribus nõ sũnt pluuię. **A**ñ qz tẽpõibus z locis frigidissimis vapozes non sũnt, vel qz calidũ illos eleuare nõ sufficĩt, calidissimis nõ vapozes resoluũtur, z in nubes nõ pñt cõgregari. **C** **E**x huius problematis cã, sequit prope polos non fieri pluuias, qz ibi est summa frigiditas, que nõ permittit vapozes eleuari a calido. **D**e terrea, neqz prope oziẽtes z in egypto ppter magnã caliditatẽ resoluũtũ, sequit etiã magis fieri pluuias in vna regione qz in alia, pz, qz vna regio hũdior est alia, z ppter ea sit maior euaporatiõ. **C** **Q**uartũ cur ipetuoqz pluuię stirpibus, z aialibus perniciosę sunt, an qz sũt a frigidiori agẽte, at frigiditas maior est magis mortificatiua, z nõ inimica. **A**stronomi dixerũt has fieri a saturno, nõ saturnus est stella malefica. **C** **Q**uitũ cur pleriqz sũnt pluuię, cetera vero id genus rarius, an qz sũnt ex humidis corpõibus. **D**ũda nõ corpa facillius, z frequentius euaporant, an qz magis ceteris necessarij sunt ob salutẽ oium, an qz cum pluit, terra ipsa madesit, z qua fursus vapozes eleuant pluuię generatiũ, cuz vero ros z puina sũnt, nõ ita tẽra dispõitur. **C** **S**ertũ cur interdũ celo cadit magna quedã inundatiõ, ita vt cũ cadit pluua, videt effundã aqua ex vase, an qz ptingit aliqñ vnã totã nubẽ p pfectũ calozis, atqz sufficĩte frigiditã totã in aquã quertit, quare totã simul cadit, qd nõ sine periculo aliqñ factũ est. **C** **S**epimũ, cur mēbra lesa pñt pluiã, an qz nostra corpora a cõtinente nos aere alterant. **C** **E**lerius autem ea corporis mēbra, que imbecilliora sũnt, magisqz passua, sed cum ante pluuiã moueantur vapozes aerem Suesb. super. **D**.

De puina.

L

M

N

O

De nubib^o

P

Q

De pluvia.

A

B

C

D

E

F

Stoble mata.

G

H

Nota hoc.

Meteorologicorum

I alterates, Ieta ipsa mēbia, en languida snt, r magis passi- ua, alterationē illā presentant. C Octauū, cur anni aliqui pluuiosi, aliqui sicci sunt, an vt Auer. inq, qz aliquibus anni abidat vaporosa mā, nōn vlt. ut Ver. inq, qz aliquibus anni sūbō sufficere dz. Sz qz ad hoc ptingit quere, cur alig- bus mā vaporosa magis abidat, aliquibus minus, id cām afferit astronomi, qz qbusdā anni calidiores stelle vigēt, nōnnullis frigidiores, vel pluuiosiores. C Nonū, cur in- terdu minus pluuię qz noctu, an qz calor in die maior est, r ad vapores eleuādos sufficere. C Decimū, cur estiuę pluuię ipetu osiores sunt, an qz estate aeris caliditas ma- ior est, quare fortius frigidū nubis expellit, ad cuius ex- pulsionez fortiorē sequit maior impetus. C Undecimū, cur aliqui gutte minores sunt, r dnr pcedas, aliqñ maio- res, r dicunt labiores, an qz nō semper mā est eqūis, naz aliqñ in maiori, aliqñ in minori quātitate eleuat, aliqñ etiā magis, aliqñ minus cōdenfat. C De signis vero future pluuię, atqz serenitatis, dicamus, colligentes portioza si- gna, r veriora, r pio qdes a sole, qz pio diurnis qualitati- bus obseruari dz in ortu. C De nocturnis vero in occasu, foli igit qz pallidus, aut fuscus exozit eo die nūntiat plu- uiāz, cū hō eodē mō occidit, nocte. C Duus signi cā reddi pōt, qz color ille nō cōtingit nisi ex pluuiatiliū vaporē in- terpone inter nos, r soles qui in ortu atqz occasu aledūt. Sol si magnus exozit, aut occidit, etiā pluuiāz pteco est. Cā est, qz solis illa magnitudo appet pp aerē crassiozem, r ita signat vapores pluuiatiles iter nos, r solē interponi. C Valo circa soles, cū nō celeriter resoluūt, nūntiat plu- uiāz, sit enim ruidis, r pluuiosus vaporibus interpositis. C Parabelus circa solē vna vel plures esse magnū plu- uie signū, qz vt dicef in tertio lib. parabelus nō fit nisi pp pluuiosos vapores, igit solis radii reuclat. Cā sol lucet in ortu, r sup ipz nigra, vel lōga nubes appet ad modū ma- gne trabis, si hęc nubes cito dūscerpit, fidū signū est diur- ne pluuię in occasu vero nocturnę. Signat n. factaz esse ex pluuiosā mā, qz nō discerpit, r diu durauerit, pōt terre siccitatē signare, r sic erit sterilis. C Tris sereno tem- pore apparēs aquā nūntiat, apparēs hō post multas plu- uias nūntiat serenitatē, vt Ptolemus inq. Cā aut, qz iria hō nō nihil calidi, r nō nihil frigidū pluuiōi, quare cū se- reno tpe apparet, vapores pluuiosos signat de nouo ele- uari, qui nō erāt, quare nūntiat mutatiōem in pluuiā. Cuz vero appet pluuioso tpe, signat exhalationē, r caliditatez resoluētē mām pluuię, verū de iride in tertio. C Sol cō cauus, aut maculosus, vel sub nube oriens, vel occidēs, est pluuiosus, cā pz ex dictis. C Luna hō signa etiā col- ligunt, luna igit die tertia ante pūctionē, vel opponē si ni gra, atqz spissa spectet, potendit pluuiā. C Luna pluri- res halones pluuiā nūntiant. C Luna qz si nigra fuisse- rit, pluuias dicit, cuius si coma obtula fuerint, certius illā pz sagit. C Luna nigra p sagit aquas, cā aut pz, qz hęc oia sunt ex vaporē pluuiatiliū inter nos r lunā inter- positione. C Ceteris quoqz stellis eadem signa colligi pōt, mā cū stelle eodē mō appent, sicut luna, et aquas pz- dicunt, verū de stellis, qz sunt in ptepio, dicit Ptolemus, cū vix in sereno apparent, aquas multas indicāt, sunt autē aselli in cancro, cā et pz, qz occultant a vaporibus pluuiō- sis interpositis. C Ab aialibus etiā signa colligunt, quozū cām assignare nō possumus, nisi ex ptepio eozū, aialia n. minus occupata, r cōpota hntia ibecillioza mutatiōes tēpōz pntiūt. Hallus itaqz in pma noctis parte cantās, vel ppe solis occasum signū certū est pluuię. C Dergozū e flumie celer volatus, r clamor. C Ardea sup nubes euolās. Bues in aere fugā agitante. C Uacca in celū suspiciens r captano maribus aurā. C Dirundo circa lacus volitās.

Rane in limo que rursus. Formica oua extollens. Comonū agmē pattu rediēs, aliqz strepēs. Fluuiiales aues dere- lictis vndis. prata que rursus. Aīni sibi aures fricantes. Oues pter solitū nimis pascētes. Muscē nimis mordē- tes. Lomix supra petrā grocitās, maxie si petrā fuerit in aqua. Picus in hyeme frequētē cū summo mane mitat. Decoia nūtia sunt pluuię. C Ab inaiatis etiā. In hyeme matutina tomtrua. C In estate vespertina vel meridiana. In estate vespertine cōruscationes ante tres dies pluuias pōcūt. Sūt r pluuiola motus nemozū, scintillatio olei in lapadibz ardēbz. Falx nigra, que secant herbas. Valo circa lumē cādele. Dalee r folia eleuata volitātes. C Se- rena hō signa sunt rubedo vespertina circa soles appens, cuz occidit, signat n. qz vapores eleuati de die rursus ca- dunt de nocte, cū n. sol sit pzoze terrā, r illi sint interpositi inter nos, r solē, vident esse quasi in terra, cū aut vapores descēdūt, signant serenitatē, vt dictū est de caligine ponfi- mū signū hoc est, cū appet rubedo hęc post pluuias. C La- ligo ex pluuiis derelicta, cui cā narrata est. Sol purus, limpidus, nullis nubibz optus, est exozit. C Tris appens in pluuiā, hōz cā assignata est. C Luna vero, luna in pleni- tudine limpidā, pura, nullis operta nubibz, luna tertia splē- dida. Valo circa lunā, que nō subito dissoluit, sed paula- tim, r clarus est. C Egypti vespertinū lunā quartā, dē- cētes si exorta puro mixto fuisse, est certū serenitatis si- gnū. Aīni puri, r splēdidī, stelle maiores de more splēdi- de, r pure appentes. C Ab aialibus. Bues qdē volitātes, cū nō redeunt. Noctua de die, cū in tēpestate cant. Ma- rina in tēpestate cantātia. Lomus quiete canēs, comix de mane canēs. Celsperitio volans extra domū, cū foramen exierit. Bōs supra sinistrā anebā icans. In pluuiis cum splēdor appet in bozea. C In bāstro hō tumorosa nu- bes plerūqz serenitatis nūntium signū erit. Bozea multas nubes mouēs, hęc de signis serenitatis, quoz aliqz habēt rōnē in vli, r in particulari, aliqz in vli solū. C De mon- strosos pluuios dicamus, que Plinius miracula pluuiar- um appellat. Alij dīas pluuiāz, qñ p hęc pluuię non in- suba, sed in accidēte dnt. Sūt igit diē pluuiarij, a suba quidē, qz alie sunt carnes, quatenus, cū his cadūt carnis, frustra, qz nec putruerūt, nec aues diripuerūt, vt L. Clo- lūm, r Seruū Sulpicij cōsul. Alie cū gbus aut lane aut spōgie cadūt, vt L. Daulo, r L. Marcellō cōsul, circa cas- tellū carissanū. Alie cū gbus cadūt lateres cocti, r ferrū, vt in luccanis anno ante qz. C. C. Crassus a paribz occidē- ref. Alie sunt, cuz gbus cadūt aialia, vt vermes, rane r pz- sceo. Alie sunt lacteę, r sanguineę, qles Plinius pluuię di- cit. C. Atilio, r Laio Ptozio pūl, nos quoqz de sangui- ne testamur vidisse Suesse. C A quātitate hō, qz gutte aliqñ sunt magne, vt labotere. Aliqñ parue, vt pte adeo. C A qualitate, nā alie dulces, alie pontice, alie fetide. C A motu vero, qñ alie recte cadunt, alie oblique, alie ipetuose, alie mites, sunt r alie dñe, sed he nobis sufficiāt. C De dñia sumpta a quātitate satis diximus cām, sed de causis aliarū dñiarū nō leuis est speculatio. Verū de bea- scire, qz cū mā pluuię eleuat p hntia aqua, r pars sicca terrestris, cū ergo hęc nō semper eodē mō miscēant, ptingunt in pluuiā diuersi saporē, diuersi odores, r diuersi colores. Accedit ad hęc locus, r quo vapores attollunt, nam ab illo r odorem, r colorem, r saporē pluuiā ipsa su- mit. Insuper etiā sumit a loco malitiā, r bonitatem. Accē- dunt r stelle, que fm astronomos prebent effectibus sa- porem, colorem, odorem, r qualitatem bonaz vel malam. C Aqua igit rubra, vel nū sanguinis aliquādo pluui, ppter ea qz in mā vaporosa partes calide frigidis pz dominan- tur. Alie vero velut lac, qz humidū non bene coctum in

N Sereni tē- poris signa a sole.

O Luna.

Z ventio P

Miracula pluuiarū

Denue.

vaporibus pteest, sunt etiāz cū pluuiis aialia, vt pisces, r rang, r vermes, ppter calidū in nube existens, qd pōt pu- tafacere humiduz, qd euaporat, r mistum ex terrestris, r humidū viuificatur. C Am. n. calidū, qd est in nube euapo- rat, secuz trahit humidū subtile, quod habet de terrestris bene sibi cōmisit, vnde fit aliquo modo viscosum, cū ergo istud sursum eleuatur, ppter frigiditatez aeris conden- satur, r facit quoddā pelliculę persimile, in quo conden- sato, vnto, r circūsoluto a tali pellicula stat calidū quod- dam, in virtute cuius spiritus includit, cū anima ad dūf- tandem, potissimū si aliqua stella fauet, vt fiat animal. Si gnū aut, qz nō sūt aialia, nisi cū pluuiā suauit, que hz mul- tā de calido. C Zeterea, idēz videmus in aquis cisteriarū, vbi rubi vermuli generātur, id. n. fit, qz in aquis cisterne- rum multę ptes terrę hntē, r multę calidę, que adin- uent permixte corrūpūt, r putrescūt. In virtute vero ca- lidi in illis inclusi quicf ipsi, cui tandē aia addit, r sūt vermes. C Am vero quicf erit aqua notabili tpe, terrestre crassum sequit rāz, r descēdit ad imū, qre remanet aqua qñ in sui puritate, r sic vermes in illa nō pnt viuere, nec de nouo fieri. C Simili rōne ex putrefactione a calido gñā- ri potest quoddā carni simile, r quoddā ferro simile, r quoddā melle pte pongie, vel angē. Dia. n. hęc ex diuer- sa mitione mediātē putrefactioe fieri pnt a calido in mā illa incluso. C Fauēt aut gnōm hōz mars, r mercurius, cū vim hnt in pluuiis stellis, n. varias in effectibus emoluit r figurās pzo rōne signozū in gbus sunt, pzo rōne imar- ginū, cū quibus miscēant, r pzo rōne situs, in quo sunt, vt astronomi asserūt. Dicit n. mōstrosas pluuias oēs fieri a marie, r mercurio. C Ex his pzo oēs mōstrosas pluuias esse hoibus minaces, vt Plinius asserit, nūquāqz impune spectatas, gñationē. n. ea postredunt, que martis r mer- curij sunt, bella, pz, rixas, r mōstrosas res. Nō mōstrosę hō, cū in quāto, r in tempore peccauerint, vt Hippocrates in quit. Pz sagunt longas febres, vētris fluxus, putre- dines, epilepsias, appoplexias, r cynāches, i. anginas pro- pter hęc cām pluuios anni mōtibz sūt, sicut vero salu- brios, minusqz mortiferi. C Sic ad rōnes, ad pūmā- go maiorē, locus. n. ille gñationi puenire pōt, non tñ con- seruationi, sferuatio. n. elni supponit quietē, quā habet, nō pōt cōtū extra locū. C Ad sedam dicit pōt nō qz ci- to pluuiā est genita, tam cito deorsum moueri, qz pōt detineri ab aliqua caliditate vel leuitate ex vapore qui in aquā fuit puerfus, qua leuitate siue caliditate deficiente descendit. C Cui dicit pōt qz in eodē instanti, in quo aqua est, incipit descendere, qz vt diximus gñatio hz pūmū per affirmationē, motus localis vero per negationē, quare eo instanti, in quo aqua pūmo est, incipit per negationē de pre- senti moueri deorsum, qz in illo non, r imediate post illud sic. C Ad tertiā dico qz hz in media regione per se nulla sit frigiditas postiuā absoluta, tñ est frigiditas cōparatiua, hęc n. vt regulata a virtute celsi sufficit pzo generatio- ne talis, hactenus de pluuiis. C Et dñue dicamus, sunt in. de ipsa multa pñderatione, digna, r pūmo de mā, dicit igit materia nūis esse crassiozem mā pluuię, minus vero crassāz mā grādinis, pz, qz nū citius qz grādo, r tardius qz aqua resoluūt, ergo facta est ex crassiori mā. Sedo di- cūt mām pluuiā nūis esse nubes pgelatā, nō tñ ad finem pgelationis paulatim, pz, qz nū ex nube fit cōgelata, qu- ties ab illa paulatim egrediet calidū, qd non esset, nisi nu- bes esset pzo magna lu parte congelata, ex hoc deducit mūem esse grādinē minus frigidā, cū grando fiat a frigi- do totū calidū a nube expellente, nū vero fit nō toto cali- do expulso. C Unde alij dixerunt nūis mām esse nubē pro- pter calidū distractā ad magnā pgelationēz deductā, que

de aere hz multū, de terreo vero partū. C De agēte vero odū, vt in alijs, cū ponēs, magis est calidū eleuans vapo- res ab humidis cōpōzibus ad locū gnōnis nūis illos at- tollēs. Agēs vero generās est frigidū agēs in vaporē non totā caliditate vaporū subito expellens, sed paulatim. C n. n. frigiditas loci incipit expellere calū vaporē paula- tim, r non totū simul, calor paulatim remittit, r ipsa frigi- ditas etiā nō remanet ita inēta, sicut erat, qz vero frididi- tas est paulatim remissa, nō pōt mām illā cōgelatā indu- rare qre remisse pgelatā, nū ē gñat, hac rōne nūis mol- lis est, qz nō a tāto frigidō cōgelat, a quāto ipsa grando. C Ex his sequit frigiditatē, que facit grādīnē esse maio- rem frigiditate, que facit nūē. C Frigiditas. n. faciēs grā- dinē fere subito expellit calū. In nubibus inclusum, frigi- ditas vero faciēs nūē nō subito, sequit etiā nūē nūiozaz a pollētiori calido eleuari rursuz qz nūē pluuiosam, i. quū nūioza nubes sublimiozem locū petit, vt dicemus, qz plu- uiosa. C Ex his pz nō qdlibet excellēs frigidū esse cām gnōnis nūis, qz excellēs frigidū, quoties fuerit dispersū pro aere. Si. n. ē excellēs, r vntū esset induratiū nū- bī, r sic grandinem faceret. C Zeterea, si esset vntū, sub- ito calidū nubis expelleret, r sic faceret grandinem. C De loco vero differētia est, qz Arist. voluit mediā regionē aeris fm ipsius mediū ee puenire gnōm nūis. Sed m. n. ipsum grando nō fit in media regione, cū in illa nō possit esse tāta frigiditas, quāta sufficit pzo gnōne grādinis. Se- cundū tñ eos, qui Arist. sequunt, locus cōmēnis pro nūis gnōne est partū infra mediū medię regionis. C Ina- gnant. n. in media aeris regione qñ diuerlas zonas, pzo dñā materię, que ad illas scādūt. Si. n. calidū eleuās māz illā erit valde excellēs, nullū sursum eleuat, fm aut minus excellēs, eleuat minus sursum, quare pzo dñā calidi eleuā- tis diuersę materię ad diuerlas illius zonas scādūt. Cua rōne fit, qz hz materię talis inter tūm calidē, tñ differēt fm magis r minus, adeo vt oēs tēpore cōparate possunt dici frigide, r calide. C Sz pace tantozū dixerim, Arist. r Alexā- der non arbitrantur posse esse in media aeris regione tam frigiditatem, que possit grandinem indurare. C Assi- gnariūt aut optimū signū, qz in altis mōtibz, quoz sumi- tates peruēnit ad mediā aeris regionē nūqz grandines sunt spectate, nū vero bene. Cū nō esset, nisi qz locus ge- nerationis nūis est sublimior loco gnōnis grādinis. Quā opionez Auer. affirmat, qz nō possit grādo fieri, nisi frigi- dū fortificaret per antiperistasis a fozi calido, modo hęc antiperistasis nō fit nisi in infima regione, hz de hoc postea, Et hz nū gñet in zona mediā regionis medię fm Aristote- lem, Alexā. r Auer. tñ aliqñ gñari pōt in zona, vbi pluuiā fit, que est inferior, pz, qz pōt aliqñ infrigidatio excellēs ab alto reprimi, que occurrēs vaporē exrūt in loco pluuię, illū pgelabit in nūē pūfūqz aqua gñet. C Zeterea. Etiā pōt gñari in infima aeris regione, aq. n. descēdētē a mediā aeris regione a caliditate circūstantē p antiperistasis pōt vñri, r sic frigiditate aucta, aqua pōt remisse congelari, r erit nū. C Zeterea. In hyeme frigidissima pte est frigi- ditate aliqñ infraz depzimi deorsuz, que occurrēs aque pluēt, anqz dēcēat, ipsa in nūē pgelet. Cerni hęc funt de raro, r per accidē. Arist. aut voluit zonā mediā medię gnōis ee locū gnōni nūis pueniētē, vt in pluribus. C De mō hō gnōnis nūis est dñā. Arist. r Alexā. r Auer. arbi- trati sunt, qz p dēfatio vaporē, p quā fit pluuiā, pcedat congelationem, pro quā fit nū, nō n. fit transitus de extre- mo ad extremum sine medio, tamen ad gñationem nūis nō pcedit generatio aque sine pluuię. C n. n. frigiditas est pollēs, vapores pūis congelant, qz in gñas vertant C Alij dixerunt simul tempore fieri condensationem, r Suesse. super. L. b 2

Designio pluuię.

K

Dalo solis parabe- lius

L Tris.

Dalo lune M

Aialia.

F

G

N

Mercurij cum hyeme apparuerit imbes z frigora nun-
fiat, estate vero si apparet, estum. Et teporibus autem
hec signa collegimus, si autumnus serenus, z fere decem
fuerit, nuntiat per frigidum et in pluribus. Si mane in-
cipit impetuofus imber, z mane definit, ver bonum pre-
figit, hyems pluuiosa, ver sicum significat. Sin autem
hyema sicca fuerit, ver bonum predict. Prone si fecun-
da, z fructifera fuerint, imbes plures, z impetuofos nar-
rant. Et ego ex bonis auctoribus collegi, quorum ratio
reddi potest in aliquibus, in alioribus non, sed obserua-
tione sunt comprobata. De laboribus autem abunde cir-
ca tertium diximus. De de impugnantibus aqueis,
que sunt in sublimi dicta nobis sunt latia.

De ventis
De fluuijs autem
sub u. f. omni

De ventis autem z omnibus spiriti-
bus, adhuc autem z de fluuijs, z ma-
ri dicamus: primo z de his dubitan-
tes ad nos ipsos. Sicut enim z de alijs
quibusdam, sic z de his nihil accepimus di-
ctum tale, quod non z quilibet dicat vtiqz.

Com. 158.

Propone post hec de ventis, z spiritibus, adhuc z de
fluuijs, z mari dicere, z eo ordine, quo z de alijs dixit, vs,
dubitando primo per semetipsum, nam quemadmodum
z de quibusdam alijs nihil accepit tale, quod non etiam
quilibet rudis diceret vtiqz, sic z de his, nihil accepit, qd
non quilibet etiam rudis diceret, sic igitur per semetipsum
q dubitare, z dubitationes determinare proponit, quate-
nus a pncis nec dubitationes, nec dubitatorum determi-
nationes accipit, nam si qua dixerit, illa diceret quilibet
etiam rudis. Quo vero ad verba attinet, ventus gre-
ce anemos dicitur, spiritus vero pneuma, differunt au-
tem, vt Alexander inuit, nam anemos idest ventus est,
qui per regionem aeris superioris perflat, pneuma ve-
ro idest spiritus, qui prope superficies terre spirat, quaqz
confundat nomina Aristotelis.

L

Sunt autem quidam, qui dicunt vocati ae-
rem motum quidem z fluentem ventum esse,
constantem autem eundem, hunc iteru nubes,
z aquam tanqz eadem existente aqua z spiri-
tu: z ventum existentem motum aeris.

Com. 159.

Prosequitur de his, z primo de fluuijs, z quia quidam
similem opinionem de fluuijs habuerunt, quam z de ve-
tis. Prmo ponit positionem eorum de ventis, deinde z
de fluuijs prosequitur. De vetis itaqz primo narrat opi-
nionem Anaximandri, hic, nasserunt aerem esse z aerem,
z ventum, z nubem, z pluuiam, est quidem enim aer, vt
quiescens, est z ventus vt motus regionatim, est z nubes
vt distas, z inspiissatus, est z pluuiam, vt inspiissatus, z graue-
factus, z descendens. Hec Anaximander. Quo vero
ad verba attinet, dicit, tanqz eadem existente natura aqua
z spiritu, idest dicunt z ventum existentem esse motum
aeris, ac si aqua, aer, z spiritus sint eiusdem nature.

M

Propter quod z eorum, qui sapide volunt
dicere quidam aiunt ventu vnum esse omnes
ventos: quia accidit aerem z motum vnum z
eundem esse omnium. Videri autem differre,
differentem nihil, propter loca, vnde existit
fluens semper. Similiter dicentes siquis pu-
tet z fluuios omnes vnum fluuium esse.

Com. 140.

Et hac Anaximandri positione stoici exciperunt oes
ventos esse vnum ventum, vs, specie. Differentes quidem
no per se in specie, sed per accidens propter loca diuersa,

e quibus spirant, z propter multitudine z paucitatem,
quatenus aliquis est multus, z aliquis ventus paucus.
Syllogizabant enim aer motus est vnum, omnes venti
sunt aer motus, igitur omnes venti sunt vnum ventus
specie, inquit. Propter quod z eorū, quidam qui sapide,
idest cum ratione inquisitiua volunt de ipsis ventis dice-
re, dixerunt omnes ventos esse vnum ventum, cuius ar-
gumentum affert, z inquit. Quia accidit z aerem vnum
in specie z eundem motum vero fm differentias locorum
esse omnium, videri aut differre propter loca, e quibus fluit
semper, non differrem tamen. Non enim vt Alexander inquit,
essentialiter differunt, sicut nec aer ab aere, sed accidenta-
liter, similiter dicentes, siquis putet, z fluuios omnes esse
vnum fluuium, qz omnes eandem aquam specie habent,
non aut accidente, qz est alia, atqz multitudine z paucita-
te differens, z etia propter loca, e quibus fluuerent. Unde
aer si ab occasu fluit zephyrus est, i. p. panomus, si ab ortu
z sole subsolanus, si a septentrione aquilo. Sin aut a me-
ridie, baulter, siue africanus, ergo sicut ab vnitare aque fm
speciem omnes fluuij sunt vnius fluuius specie, solum
differentes multo z paucio, z propter loca, sic ab vnitare
aeris, omnes venti sunt vnius ventus specie, solum diffe-
rentes multo z paucio, z propter loca.

N

O

P

Com. 141.

Com. 142.

Q

Quapropter populares melius dicunt sine
inquisitione: qz cum inquisitione sic dicentes:
siquidez enim ex vno principio omnes fluunt,
z ibi spiritus eodem modo, forsitan dicerent
vtiqz aliquid sic dicentes. Sin autem simili-
ter hic, z ibi, palam quia leue erit vtiqz hoc
mendacium. Quare z hoc oportunam habet
considerationem z quid est ventus, z quo mo-
do sit, z quid mouens, z vnde principium ipso-
rum. Strum quemadmodum ex vase oportet
accipere fluentem ventu, donec vtiqz euacue-
tur vas: velut ex vtribus emissus. Aut que ad-
modum pictores ex ipsis principijs emittetes.

quāplex
qz est ipse
ra.

Comparat nunc positionem stoicorum, qui loquuti sunt
cum sapientia z inquisitione, positioni populorum, qui
z sine sapientia z inquisitione loquebantur. Ubi animad-
uertendum est omnes ventos esse vnum ventum posse
dupliciter intelligi, aut fm quid, quatenus omnes sunt
ex vno principio, aut simpliciter quatenus sunt ex vno
principio, z simpliciter in forma, z specie idem. Prmo mo-
do populares dicunt omnes ventos esse vnum, quia di-
xerunt omnes esse ex vno principio, z bene dixerunt si in-
telligebant per illud principium materiam, scilicet exha-
lationem, omnes enim sunt vnum exhalatione. Secun-
do modo stoici dixerunt omnes ventos esse vnum simpli-
citer z specie, z forma z materia, quia omnes sunt vnius
aer, vt motus, z sic dicere est leue mendacium, quia ven-
tus non est aer, ergo nec omnes venti possunt esse vnius
aer, nec simpliciter, nec vt motus regionatim, inquit. Qua
propter populares melius dicunt sine sapientia z inquisi-
tione qz cu inquisitione z sapientia stoici sic dicentes, nam
si dicerent stoici q quemadmodum omnes aque sunt vna
fm quid, qz fluunt ex eodem materiali principio, z ibi spi-
ritus eodem modo vnus sunt, qz fluunt ex vno materiali
principio, forsita dicerent sic dicentes aliquid, z bene di-
cerent cu opinione vulgaris, nam omnes venti sunt vnius,
quo ad eorum materiale principium, s. quo ad exhalatio-
nem, vt dicemus, licet non oes sint vnus simplr aer mo-
tus, propterea inquit. Si aut diceret similiter hic z ibi,
penitus,

penitus, hoc est in fluuijs, z ventis penitus eodem mo-
do, sicut omnes aque fluuij sunt vna aqua simpliciter, z
in forma vt diuersimode mota, sic omnes venti sunt vno
aer simpliciter, vt diuersimode motus, palam quia leue
erit vtiqz hoc mendacium, no enim ventus est aer forma-
liter, z ita omnes venti non possunt esse vnus aer, nec vno
ventus formaliter. Et his concludit, que de veto dice-
da sunt z inquit. Quare z hoc idest hec res, q est de ven-
tis, oportuam et vtilem habet considerationem, primo
z quid ventus sit quo ad eius definitiuā rationē. Seco
z quo sit, z ex quibus causis materialibus, z efficientibz.
Tertio, z quid mouens ventum sit regionatim, postqua
ventus factus est, vt pote ab ortu in occasum, vel e contra.
Quarto, z vnde vt a loco sit principium ipsorum, idest ex
quo loco est generatio eorum origo, vtrum quemadmo-
dum ex vase oportet accipere ventum fluentem eousqz
fluentem, quousqz euacuetur vas, ac si ex vtribus esset
emissus, vt Democritus ait poetice esse vnum vas magnuz
ad modum vtris formati, e quo Eolo comprimente spi-
rat ventus, pro voluntate Eoli. Maro autem fingit di-
uerfas cauernas, in quibus vniti sunt venti, quos Eolus
pro arbitrio soluit. Aut venti sunt quemadmodum picto-
res, qui fingunt deos corporos in diuersis partibz mun-
di collocatos, quos ventos esse volunt, qui principij spi-
rationis emittentes sunt ex ipsis, et non ex alia origine,
hec enim res non leuis est, quare hec sunt de vetis qones.
Et debes scire, q de loco vnde venti originez habent,
inter poetas duę fuerunt positiones in genere, altera q
voluit ventos e nullo habere originem, sed esse deos a
seipsis spirantes. Alij dixerunt ventos esse reclusos in lo-
cis, quos claues Eolus habet, qui pro arbitrio soluit, z
recludit ventos, que opinionēs licet sint fabulose, non
nihil veritatis habent.

Similiter autem et de generatione fluuij-
rum videtur quibusdam se habere. Eleuataz
enim a sole aquam, iterum plutam per guttas
descendentem, sub terra fluere, vt ex ven-
tre magno, aut omnes ex vno: aut alium ex
alio: et non fieri aquam vllam: sed collectas
ex hyeme in talia susceptacula hanc fieri mul-
titudinem fluuiorum.

Dactenus de opinionibus, que fuerunt de ventis, nūc
de generatione fluuiorum proponit z inquit. Similiter
autem z de generatione fluuiorum videtur quibusdam
se habere, veluti et de generatione ventorum, et supplē
tu, quia sicut dixerunt ventum non fieri de nouo, sed
esse aerem motum, sic dixerunt fluuium non fieri de
nouo, ex aqua facta de nouo, sed ex aqua pluta descen-
dente ad aliquem ventrem terre. Hoc proposito expo-
nit eorum opinionem, et inquit. Eleuatam enim a sole
aquam, iterum plutam, et descendentem per guttas,
et penetrantem per poros terre, dixerunt illam colligi
in ventrem, et ab illo sub terra fluere, et quia hoc potest
dupliciter intelligi, ideo ait, aut vt omnes fluuij sub ter-
ra fluant ex vno ventre magno, aut ex diuersis. salius
ex alio. Hi enim supple sic dicentes dixerunt sub terra
nullam fieri aquam de nouo, sed collectam in talia susce-
ptacula ex hyemalibus pluuijs, dixerunt hanc multitu-
dinem in talibus susceptaculis collectam fieri fluuiorum
principia. Est ergo hec opinio supponens terram esse po-
rosam, z intra se habere vnum, vel plures ventres, tunc
vult aquam plutam per poros penetrare ad ventrem vel
ventres, z ibi colligi, vbi faciens eruptionem scaturit, ad

D

aliquem locum decliniorē, z sic fit fluuius, non ergo
fit fm hanc opinionem fluuius, nisi ex aqua collecta,
z non ex aqua de nouo sub ipsa terra genita.

Propter quod z maiores semper hyeme
fluere qz estate. Et hos quidem perpetuos:
hos autem non perpetuos: quozūcūqz quidez
enim propter magnitudinem ventris multa
collecta aqua est, vt sufficiat: z non prius con-
sumetur: antequā supueniat imber in hyeme
iterum: hos quidem perpetuos esse in fine.
Quibuscuqz autē minora susceptacula sunt,
hi iam propter paucitatem aque p̄uenientis
tem exiccantur: antequā superueniat, que de
celo est: euacuato vase.

Probant opinionem, vt Alexander inquit, duobus
signis. Prmo quidem cum inquit. Propter qd z ma-
iores semper hyeme fluere dicunt qz estate, qd non est,
si fluuius fieri p̄cile ex aqua de nouo sub terra geni-
ta, esset enim generatio semper equalis, et fluuius sem-
per equalis. Secundo vero cum inquit. Et hos qui-
dem perpetuos esse fluuios dicunt, hos autem non per-
petuos, cuius causam dixerunt, quia quorumcuqz
propter magnitudinem ventris multa aqua collecta est,
vt sufficiat, et non prius consumetur, antequā superue-
niat imber in hyeme iterū. Hos dixerunt esse in fine per-
petuos, qui semper sunt in fine et principio, veluti res
perpetua est. Quibuscuqz autē minora susceptacula sunt,
hi iam propter paucitatem aque p̄uenientem exiccantur,
antequā superueniat aqua, que de celo pluit, exiccantur,
dicō euacuato vase, in quo collecta erat aqua pluta.
Ad si fluuius fieret ex aqua, que sub terra de nouo fit,
omnis fluuius esset perpetuus. Ex his duobus signis
voluerunt fluuios scaturire ex collectis aquis pluuis, et
sub terra collocatis.

Quāuis manifestum est, siquis velit faciēs
velut susceptaculum p̄ oculis quotidianę
aque fluentis continue intelligere multitudine,
nem, excedet vtiqz enim magnitudine moles
terre: vel non multum deficeret suscepta om-
nis fluens aqua per annum.

Contra hanc opinionem obiicit, quia siquis cogitet, z
p̄ oculis ponat susceptaculum atqz vas totius aq, que
per totum diem z noctem indeficenter fluit toto anno,
vas istud videbitur maius quatitate tota ipsa terra, aut
non multo ipsa minus, quare terra tota esse venter, vel
pro maiori parte inquit. Quāuis, idest sed est manifestū,
qz siquis faciens vnum vas, velut susceptaculum quoti-
diane aque fluit die z nocte per annum continue corāz
nostris oculis, z velit hic faciens intelligere multitu-
dinem totius aque, vas tale vtiqz excedat magnitudine
molem terre, vel suscepta aqua omnis fluens per annum
no multum deficeret a mole terre, z per consequēs nec vas
illam continens, ergo terra esset aut tota venter, aut pro
maiori sui parte. Sed dubitatur contra hanc rōnem,
quia tota aqua fluuij quāz fluat per annum a talibus
susceptaculis, non tamen fluit in anno, quin alia subin-
tret de nouo, hec enim esset vera quādo flueret in anno
z nullibi plueret in illo anno, modo is non pluat aliquo
tempore in regione nostra, pluit alibi, et sic per poros
terre semper aqua pluta ad ventres penetrat, vnde fit, vt
non oporteat ventrem esse equalē terre. Et dicitūm

E

F

Com. 143

G

Com. 144

H

Aristoteles ratione hanc non pro demonstratione assumptam, sed pro coniecturali, nam aqua vniuersi fluy vel plurimum in nostra regione maiori tempore fluit, quae de celo pluat, et tamen si tota colligeretur, fortasse non inueniretur longe minor terra, ergo oportet existimare sub terra fieri aquam de nouo, ut fluyus possit toto anno, vel maiori parte anni currere, erit igitur ratio coniecturalis, non tamen demonstratiua.

Sed palam est, quoniam et accidunt multa talia in locis multis terrae. Et tamen inconueniens est, si quis non putet propter eandem causam aquam ex aere fieri, propter quae quidem super terra, et sub terra. Quare si quidem et ibi propter frigiditatem constat euaporari aerem in aquam, et ab ea, quae est sub terra frigiditate, hoc idem oportet putare accidere, et fieri, non solum segregatam aquam, quae sub ipsa est, et hanc fluere, sed fieri continue.

Reprobata opinio, iunc accedit ad propriam opinionem, et primo assignat causas generationis ipsorum fluyorum, immens non ex toto opinionem narratam esse falsam. Secundo ponit modum quo fluyi generantur ex illis causis, de primo vult causas generationis fluyorum sub terra esse consimiles causis generationis pluuiarum in celo, nam sicut aqua in celo generatur ex calido eleuante vaporibus, ita et aqua sub terra generatur ex calido eleuante vaporibus, tanquam ab agente disponente, et a frigido medie regionis insipientis vaporibus ad illam eleuatis, sic oportet existimare sub terra esse loca caeteruosa frigida, et a calido celesti penetrante ad illa loca, eleuari vapores, qui postea a frigiditate loci inspissantur in aquam. Erunt igitur sub terra quae genitae causa quidem, et materia aer vaporosus ad illa loca deductus, disponens causa, ut agens calidum illius eleuans et deducens ad illa loca de subterraneis partibus terrae. Agens generans erit frigiditas loci inspissatiua in loco conuenienti contenta. Inquit, sed palam est, quoniam et accidit multa talia loca id est talia susceptacula in multis terrae regionibus, ad quae aer vaporosus de nouo accedit, semper vi calidi ipsi eleuantis, vel ne detur vacuum. Et quo ad hoc duo opinio bene dixit, quod terra sit porosa, et quod sit cauernosa. Ex his duobus sequitur illas cauernas esse plenas aere vaporoso, aut ne detur vacuum, aut propter calidum illum vaporosum aerem ad illa loca dirigens. Sequitur etiam in illis cauernis esse frigiditatem inspissatiuam vaporosi aeris. His stantibus concludit causas generationis aquae sub terra, et inquit, et tamen inconueniens est concessio omnibus causis aquae generatiuis, si quis non putet propter eandem causam aquam ex aere fieri sub terra. Propter quam sit super terras, si enim omnes causas generatiuae aquae sunt sub terra, ut supra terram, ergo ut supra terram sit aqua ex illis, sic sub terra oportet aquam ex illis fieri. Quare absurdum est concedere fieri aquam supra terram ex istis causis, et non sub terra ex eisdem causis. Propterea concludit, quare si quidem et ibi scilicet in media regione et supra terram propter frigiditatem euaporans aerem in aquam constat, sic et ab ea, quae est sub terra frigiditate, hoc idem oportet putare accidere, et fieri. Ex his repetit errorem prime opinionis, et inquit, non ergo ad hoc, ut fluyus fiat, oportet solum segregatam aquam, quae sub ipsa terra est de celo pluta, et collecta, et hanc fluere pro generatione fluyorum, sed oportet fieri continue, et illuc sint omnes causas generationis aquarum. Ecce quo

modo Aristoteles pro parte concedit opinionem illam, concedit enim sub terra esse susceptacula, et terram esse porosam, et concedit ex pluua aliquam aquam in susceptaculo subterraneo colligi. Sed tamen illam non sufficere pro generatione fluyorum, sed oportere aliquam semper de nouo fieri.

Adhuc et non facta, sed existente aqua quotidie non tale esse principium fluyorum, vel sub terra stagna quaedam segregata, sicut quidam dicunt, sed similiter sicut et in eo, qui est super terram loco, parue consistentes stillicites iterum ipse cum alijs tandem cum multitudine descendit pluta aqua, sic et sub terra ex paruis colligi primo, et esse velut scaturigo in innum terrae principia fluyorum.

Nunc exponit modum, quo fluyi generantur ex illis causis, et primo repetit errorem prime opinionis. Prima enim opinio voluit principium fluyorum esse non ex aqua nouiter facta, sed ex aqua existente et collecta, imaginando sub terra esse quaedam loca segregata veluti stagna, id est susceptacula plena aquis plurijs, et ab istis fluere aquas fluuiales. Inquit Aristoteles, Adhuc autem non dicimus tale esse principium fluyorum, ex non facta aqua, sed ex aqua quotidie praesistente, imaginando sub terra esse quaedam loca plena aquis plurijs, veluti stagna quaedam segregata, quae sunt principia diuersorum fluyorum, sicut quidam dicunt. Sed dicimus similiter, quod sicut in eo, quod est super terram loco, parue consistentes stillicites iterum ipse cum alijs coniuncte tandem cum multitudine descendit pluta aqua, sic et sub terra dicimus ex paruis guttis de nouo factis in loco conuenienti, et a causis conuenientibus primo colligi, postea, et esse fluyorum principia in innum terrae veluti est scaturigo quaedam, atque saltus. Ergo non diuis generationis est, quod ex illis causis primo permixtatur aer vaporosus in paruas guttas, deinde illae colliguntur in vno ventre, tertio ex illo ventre scaturiendo, atque saltando per poros illius fluit multitudine aquae, quod dicitur fluyus. Sed dices, non semper ex paruis stillicites fieri gustam magnam, quae fluit et regione media, ut fluyus, ergo similitudo non est conueniens. Dicendum similitudinem valere si aliquando ex stillicite fiat gutta, hoc enim satis est pro exemplo, vel si non fiat ex stillicite gutta magna, supponatur fieri, exempla enim ponimus non ut ita sint, sed ut sentiant, qui discunt.

Manifestat autem ipsum opus: qui enim aqueductus faciunt humilibus et de fossis colligunt, ac si vtiq; sudante terra, ab excelis.

Dicit aquam fontium vel fluyorum fieri vel recipi in diuersis terrae partibus, deinde omnes illas aquas quasi sudante terra colligi in vnum concauum, ubi per eruptionem tandem scaturit fons. Hoc probat per fontem artificialem, inquit. Manifestat autem hoc, quod dicitur, quod ex multis aquis fiat vna magna, per hoc quod omnes congregantur in vna cauerna ipsius operis, id est fons ipse arte factus, nam qui aqueductus faciunt ad irrigandas herbas, ut supplet Alex., colligunt aquas multas in humilibus et de fossis locis ab excelis, et sublimibus locis terrae, ac si terra sudante defluat aqua ad illa loca, quod nobis argumento est, aquam fontis naturalis fieri ex multis aquis factis in diuersis partibus terrae, et collectam in vno concauo facto a natura. Debes scire textum hunc dupli posse intelligi, vno modo de fonte facto ab arte per collectionem

N

Limnas stagna

O ranides stille pedofes scaturigo saltus.

Loth. 146

P

Loth. 148

Loth. 147

Q

Loth. 149

A

B

C

D

E

F

nem aquae plute, sit eni aliquando aqueductus siue fons ab horolans ex aquis plurijs, qui in hyeme in aliqua terra montuosa recipit. In ponis illius, nam ad aliquam partem humilibus illius terrae cocauando ab excelis illius terrae partibus per modum doxis resudant multae guttae, et colliguntur in vnum, et haec aqua ex multis paruis collecta feruat ab horolans pro irrigatione barbarum, ut sentit Alex. ab aliquibus seruatur aqua ista pro potu, et alijs indigentibus sicut piscina. Et potest intelligi de fonte siue puteo facto ab arte per collectionem aquae genitae in ponis terrae, per hoc quod frigidum illoz poroz conuertit vapores, siue aere vaporosus in aquam. Lauat eni valde in profundum terrae, et sic ab excelis locis terrae circa concauum locum ab arte factum resudant multae aquae in ponis terrae genitae, et sit puteus scaturiens, ut apud Auerias et Datuam fieri vidimus. Scimus sic, siue sic, Aristoteles per hoc oia habere vult ex multis aquis in diuersis terrae partibus factis fieri vna aqua magnitudine, et colligitur in vno cocauo terrae, ubi postea per eruptionem terrae scaturit fons siue fluyus. Anima dicitur tamen, quod ubi sunt putei in omni ex collectione multarum paruarum aquarum intra poros terrae genitarum, debet esse conditio, prima ut terra sit porosa ac spogiosa, secundo ut intra illos poros sit debita frigiditas, tertio, et sint vapores sufficientes, qui sint apti conuersioni in aquam. Cum enim locus fuerit sic affectus, et his conditionibus insitutus, per arte fieri possunt in illo puteo aqueductus.

Propter quod et rhenmata fluyorum et montibus videntur fluere: et plurimi et maximi fluyi fluyunt ex maximis montibus. Similiter et fontes plurimi montibus: et locis altis vicinantur. In campestribus autem siue fluyus pauci sunt omnino.

Probat quod fluyi fluyunt per effluxum aquae ab excelis locis, ex quibus fluit aqua ad ima loca, et concaua, per aqueductus artificiales, hoc idem declarat nunc ex his, quae facta sunt a natura, et inquit, Propter quod et rhenmata id est decursus fluyorum, ex montibus videntur fluere siue descendere, propterea etiam plurimi et maximi fluyi fluyunt ex maximis montibus. Similiter etiam fontes montibus et locis altis vicinantur. In campestribus autem et locis planis, quae sunt sine fluyis fontes omnino pauci sunt. Dixit sine fluyis, quia si in planis esset fluyus, possent fontes fieri in illis planis per diuersionem aquarum ab illis fluminibus. Ex hoc ergo naturali signo patet fluyos fieri per effluxum aquae ab excelis locis terrae, per hoc, quod illa colligitur in ima loca illius, ut dictum est.

Montana enim et alta loca velut spongia suspensa in paucis quidem, sed in multis locis producant, et colligunt aquam. Et enim suscipiunt aduenientis aquae magnam multitudinem. Quid enim differt concauam et supinam, aut conuexam, et gibbosam esse peripheriaz: utroque enim modo equaliter comprehendent molem corporis. Et ascendente vaporem infrigidant, et concernunt in aquam iterum. Propter quod quemadmodum diximus: maximi fluyorum ex maximis videntur fluere montibus.

Reddit causam eius, quod dixerat, dixerat enim ex montibus fontes et fluyos driuari, et quidem maximos ex maximis. Assignat ergo causam, et inquit, Montana enim et

alta loca, quae sunt suspensa, velut spongia multis partibus affecta, in paucis id est paruis quidem locis in ipsa continentis, sed numero multis producant, et colligunt aquas multas. Dixit colligunt, quo ad aquam plutam, quae in partibus illis cocipiunt. Dixit producant, quo ad aquam, quae in partibus generat, et quae dicitur producant, et colligunt, statim se declarat, inquit, et quasi dicat, Dixit colligunt, quod parti illi magnam aquae multitudinem suscipiunt de celo plutas, modo quo etiam spongia suscipit. Sed dices recipiendam, aquam debet esse concauam et subcauam ut vas, summumque montis, imo mons ipse est gibbosus, et conuexus, ergo videtur non posse recipere plutam aquam. Ridet et inquit, Quid enim differt concauam, et supra, id est subcauam esse montis peripheriam, id est circiferentiam, aut conuexam, et gibbosam, quasi dicat, nihil quo ad receptionem multae aquae. Utroque enim modo, ut inquit, et quales cor poris aquae molem intra se comprehendit, propter poros, intra se constitutos, ut patet de spongia, non tamen eodem modo, quod si cocipit aquam est gibbosum multam aquam comprehendit, propter poros intra se contentos. Si autem est concauum, multam concipit in vno concauam quo tamen ad equalitatem continentiae nulla est differentia. Sic igitur patet cur dixit colligunt, deinde declarat, cur dixit producant, et inquit, quasi dicat, Dixit producant, quod ascendentem vaporem ex eorum versus summities montana illa loca sua interna infrigidant, et iterum concernunt in aquam. Recte ergo, ut inquit, dictum est maximos fluyos ex maximis fieri montibus, propter causam hanc.

Palam autem est hoc considerantibus terrae periodos, has enim ex inquisitis a singulis sic descriperunt, quae scilicet dicentes, non accidit per ipso sine vidisse.

De, quae per rationem dicta sunt, nunc per auctoritatem cosmographorum probat, et primo narrat modum, quo hoc idem scdo loco probare vult. Scdo requirit illum modum in inductionem cosmographicam, ponit ergo modum probandi, et inquit, Palam autem est hoc quod diximus de ortu fluyorum ex montibus considerantibus terrae periodos id est circuitus, scilicet cosmographicis, qui considerant terrae circuitus. Sed dices quomodo poterunt periodos terrae describere, cum non omnes viderint, nullas enim vidit omnes terrae fines. Respondet cosmographos aliquas a seipsis vidisse, aliquas ex aliorum narratione fide dignis descripsisse, unde inquit, Haec enim ex inquisitis a singulis cosmographicis sic descriperunt, quae cum ipsi narrantes et dicentes non accidit per semetipsos vidisse, aliquas supple alias per seipsos videntes, descriperunt etiam eodem modo.

In asia quidem igitur et plurimi ex parnaso vocato monte videntur fluere: et maximi fluyus. Hic enim mons dicitur maximos omnium, qui ad orientem hyemalem sunt. Ascendunt enim iam hunc: apparet quidem extra mare: cuius terminus non palam est, his qui hic sunt. Ex hoc quidem igitur fluyus et alij fluyus, et baccrus, et choaspes, et araxes, huius autem videtur tanais pars existens in motu dem paludem. Fluit etiam indus ex ipso omnium fluyorum rhenma plurimum.

Proposito modo de probandi exequitur illum modum, et inquit, In asia quidem igitur ex monte, qui vocatur parnaso, videntur fluere fluyus et plurimi et maximi. Est asia tertia

Loth. 145

L

M

E

F

G

Loth. 150

H

Loth. 151

I pars orbis habitabilis et parnasus vo mons est in asia inter ortum et septentrionem situs, et qdaz maximus omnium eorum, qui illic sunt, hinc Sindarus duas aquilariu volatu totius orbis habitabilis vmblicis esse asserit, hinc autem et duos vertices sese in altis attolentes, vbi castalio musis fons sacer est, ideo et parnasus poete appellatur. Quatus autem mons iste sit, subscribit, et inquit. Hic enim mons dicitur maximus omnium eorum montium, qui ad orientem byemalem sunt. Est byemalis omnes, regio inter ortum et septentrionem, et qd sit maximus, pbat, et inquit. Ascendenti enim hunc apparet terminus extra mare illius loci, cuius maris terminus non apparet his, qui sunt hic, in grecia, etiam si essent in summitatibus grecorum montium, qui enim sunt in summitate parnasi videre regionem ultra mare illud, qd ppe parnasus est, quaz regione nullus grecorum in quouis monte sit, videre potest. Alexander exponit sic, si recte percepi, ascendenti enim iam hunc montem, apparet extra mare suu aliud mare, cuius terminus non palas est grecis, qui hic sunt, etiam (vt dixi) si habitaret montes maximos in grecia. Dixit autem Aristoteles hęc, vt Alexander inquit. Ad ostendam montis altitudinem. Ostensa montis magnitudine, exponit fluuios, qui ex eo oriuntur, et inquit. Ex hoc quidem igitur fluuii et alij fluuii, sminozes, et isti quos subscribit, et inquit. Et bactrus, qd est in scythia regione septentrionali, cuius accolę bactriani dicitur. Fluuii et choaspes fluuius medoz apud perlas in tigrim, cuius aqua adeo dulcis est, vt regibus aliquando potus sit. Fluuii et araxes, cuius vna pars siue ramus est fluuius tanais, qui deuenit in meotidem paludes. Araxes est armenie fluuius celebris apud Lucanum in meotides est scytharum maxima palus, ad quam tanais, qui est pars araxis, fluit. Preterea ex parnaso fluit et indus, qd est omnium fluuiorum rbeumia plurimum et decursus maximus. Indus fluuius est in india, et quo et ipsa regio nome accepit.

K Ex cancaso autem et alij fluuii multi, et in multitudine, et in magnitudine excedentes, et pbas. Cancasus enim maximus mons est eorum, qui ad orientem estiualem sunt, et in multitudine, et altitudine. Signum autem altitudinis quidem est, quia videtur et a vocatis profundis, et ab in stagnis nauigantibus. Adhuc autem illustrantur a sole ipsius summitates vsqz ad tertiam partem noctis et ab oriente, et iterum a vespere. Multitudinis autem, quia multas habet sedes, in quibus gentes habitant multe, et stagna aiunt esse magna. At tamen omnes sedes dicunt esse manifestas vsqz ad vltimam verticem.

L Deinde exponit fluuios, qui oriuntur ex cancaso monte, et inquit. Ex cancaso autem fluuii et alij fluuii multi, et in multitudine et magnitudine excellunt alios, preterea ex eo oriuntur pbas, et primo narrat quatus est mons cancasus, et inquit. Cancasus enim maximus mons est eorum, qui ad orientem estiualem, hoc est inter ortum et meridiem sunt, est, dico maximus et in multitudine, et altitudine. Et primo ponit signa altitudinis, et inquit. Signum autem altitudinis quidem est, qd videtur a locis, que vocant profunda, et ab his, qui nauigant in stagnis. Alexander per profunda intelligit loca ima valde remota a cancaso, qd grece dicitur vadea, et per stagnum intelligit locum planum magna aqua vel mare quoddam valde remotum a cancaso, non possit autem videri ab his, qui sunt in talibus locis remotissimis, nisi

editissimus esset cancasus. Secundo signum ponit, et inquit. Adhuc autem illustrantur a sole ipsius summitates vsqz ad tertiam partem noctis, et ab oriente, et iterum a vespere, et sic colligit Alexander illius summitates quatuor horis medijs de nocte, et nocturnalibus horis solum habere noctes. Signa vero multitudine ponit, et inquit. Multitudine vero sunt, quia multas habet sedes, in illo enim vt Alexander exponit, habent multa plana, in quibus gentes habitant. Secundo signum est, qd in eo sunt magna et multa stagna, ex quibus colligit eius multitudinem. Ad dicit tamen omnes sedes, et omnia stagna patere vsqz ad supremam verticem, qd vt Alexander inquit. Signum est altitudinis, nisi enim editissimus esset, hęc vertici illius non paterent. Quod vero ad verba attinet, cancasus est in india mons editissimus, vt Perodotus et Aristoteles dixerunt. Pbas vero colchorum fluuius est, colchdo autem regio est prope pontum, cuius accolę colchi dicuntur, et regio colchidia.

M Ex pyreneo autem (hic autem est mons ad occidentem equinoctialem in celtica) fluuii istrus, et tartarus. Iste quidem igitur extra columnas. Istrus autem per totam europam in euxinum pontum. Fluuiorum autem aliorum plurimi ad arcetys et montibus arcynijs. Hi autem et altitudine, et multitudine maximam circa hunc locum sunt. Sub ipsa autem vltima super vltimam scythiam sunt vocate ripe: de quarum magnitudine sermones dicuntur valde fabulosi. Fluuii igitur plurimi et maximam post illustrum aliorum fluuiorum hinc, vt aiunt.

N Secundo ideo ostendit ex montibus europę est. Europa tertia pars orbis habitabilis, quaz nos incolimus, et inquit. Ex pyreneo autem monte fluunt istrus et tartarus fluuii. Exponit autem quid ipse intelligat per pyreneum, et regione, vbi ille est, et inquit. Hic autem est mons ad occidentem equinoctialem in celtica, respectu enim regionis Aristotelis hic mons est ad occidentem equinoctialem ideo inter occidentem, et equinoctium, secus autem est respectu nostri. Celtica vero in aliquos est pars gallicę hispanię coterminata, cuius populi celtę dicitur, ex quoz et iberi fluuii hispanię nominibus celtiberi dicitur hispanię populi. Istrus vero est maximus fluuius europę, qui hodie danubius dicitur. Inquit. Iste quidem igitur tartarus fluit extra columnas, que sunt in hispanię finibus, quaz Aristoteles dicit se vidisse erectas. Istrus autem per totam europam in euxinum pontum. Est autem pontus euxinus, male fluens a meotide palude in tendum vsqz celebres phrygię insulam. Preterea enumerat et alios, et inquit. Fluuios autem alios plurimos ad arcetys et montibus arcynijs etiam sunt, qui quidem altitudine, et profunditate, et multitudine, et aquarum circa locum illi sunt maximum, sunt enim profundissimi, et multe aque. Preterea enumerat etiam alios europę fluuios, et inquit. Sub ipsa autem vltima super vltimam scythiam sunt vocate ripe, isti enim montes ab incolis ripe dicitur, qd rupe, in quibus vrbes est, qd dicitur ripe, de quoz montium magnitudine sermones dicitur valde fabulosi. A ripe igitur fluunt alioz fluuiorum plurimi et maximam, vt aiunt, qui in magnitudine sunt post istrum, cum non sint ita magni, hęc de ortu fluuiorum europę.

O Similiter autem et circa libyam, qui quidem ex ethiopicis montibus sunt, et egon, et onyxes: maximam autem divulgatorum sunt, et chremetes, qui in extremo

A in exterius mare fluit, et nili fluuius primus ex argenteo vocato monte. Eorum vero, qui circa helenicum locum sunt, est achelous qui dem ex pindo: et inachus hinc: strymon autem: et nestus, et curus. Omnes tres sunt et scombroz: multi autem fluuii ex rhodope sunt. Similiter autem et alios fluuios inueniet quis vtiqz fluites: hęc testimonij gratia hos diximus: quoniam et quicunqz eorum ipsorum ex paludibus: paludes sub montibus positos esse accidit omnes fere: aut sub locis altis expositas.

B Hoc idem inducit de fluuijs aplice, que est vltima in diabitabilis tertia, et inquit. Similiter autem, et circa libyam, fluuij exortuntur a montibus, nam qui quidem ex ethiopicis montibus sunt, et egon est et onyxes. Maxima autem divulgatorum sunt et chremetes, et qui fluit in exterius mare, hoc est in mare extra illam regionem, in qua oritur. Similiter est et nili fluuius primus, qui fluit ex eo monte, qui vocat argenteus. Nilus fluuius est egypti, cuius origo apud aris, est ex argenteo monte, apud alios est incerta. Deinde enumerat alios aplice fluuios, et inquit. Eorum vero, qui circa helenicum locum sunt, est achelous, qui est regio celtionę fluuius, et fluit ex pindo, qui est mons thesalie, vbi mulieres baccanalia exercere solebant. Et hinc inachus, qui est fluuius achate ab inaco argiopo rege nome hinc, strymon autem et nestus, et eurua omnes tres sunt ex scombroz, qui est mons tracie, multi autem fluuii sunt ex rhodope, qui est mons tracie. Et facies vltimam inductionem, inquit. Similiter autem et alios fluuios inueniet quis vtiqz fluentes, sed testimonij gratia hos diximus, qui et quicunqz eorum ipsorum ex paludibus sunt, tales paludes ex quibus sunt, sub montibus positas esse accidit omnes fere, aut saltem sub locis altis expositas esse.

C Hoc quidem igitur non oportet putare sic fieri principia fluuiorum: vt ex determinatis ventris manifestum. Neque enim vtiqz locus sufficiens est: qui terrę, vt est dicere: sicut neque: qui nubium: si quidem existentes oportet fluere: solum: et non hoc quidem desiceret: hoc autem fieret sed semper ab existente accipiebatur.

D Ut Alexander ait, Aristoteles istis declaratis reducit ad memoria ea, que de fontibus, et fluuijs dixerat, et quasi ex dictis concludit contra eos, qui dixerunt fontes, et fluuios fieri ex ventris per collectionem, et non per nouam generationem, et repetit eandem rationem, et tunc locum collectionis non sufficeret per totam aquam fluuijs, qui fluit in anno, si quidem solum oporteret fluere persistentem collectam et non alteram desicere, altera fieri, sed semper existentem accipere, quemadmodum nec locus nubium sufficeret, si solum aqua collecta deflueret, et nulla de nouo per diem fieret, tanta enim aqua fit aliquid in vniuerso, vt nullus locus conueniat tante citioni. Argumentum istud coniecturale est, et possit aduersarios dicere, quod fluuij partim defluunt ex aqua collecta, partim ex aqua, que de nouo colligit, non enim in toto anno fluuij ex collecta currunt nulla alia ad data, sed ex pluuijs quod die noua colligitur in ventre, vt dictum est, dixi tamen coniecturale esse argumentum, quoniam qui fluit ex pluuijs, in breui tempore fluit. Unde aqua collecta et pluuiam mensis fluit in die ad mare (vt obseruatio docet) et propterea oportet dicere fluuios non tantum fluere ex collectione pluarum aquarum, (naz hęc celeriter fluere) sed ex aqua, que per diem sub terra in meatibus sit.

E Et sub montibus esse fontes attestatur: quia ex confluentibus ad modicum et paulatim ex multis scaturiginibus distribuit locus: et sunt sic fontes fluuiorum. At vero et talia esse loca habentia multitudinem aque velut stagna nihil inconueniens est: sed non ad tantas: vt hoc accidat nihil magis quam si quis putet manifestos esse fontes fluuios: si enim ex fontibus plurimi fluunt. Similiter igitur illas et has putare esse corpus aque omne.

F Dactentis contra aduersarios, nunc resumit modum, quo fluuij et fontes gignant, et inquit. Et pro ergo, sub montibus esse fontes attestat, quod locus ex multis confluentibus modicis, et paulatinis a diuersis scaturiginibus factis hinc inde tandem omnia illa modica distribuit in vnum ventrem, ex quo ventre fit fluuius (vt dictum est) fontes fluuios id est fontes currentes ad modum fluuios, aut fontes, qui sunt originis fluuios, multi enim fluuij originem habent ex fontibus, vt obseruatio docet. Et quod possit credere fontes fieri solum ex particulis aque gentis sub terra a diuersis scaturiginibus, declarat vltra aqua sub terra genita esse aqua pluta etiam ad generationem fontium, et inquit. At vero et talia esse loca habentia multitudinem aque velut stagna et ventres pleni aqua, nihil inconueniens est, sed non ad tantas aquas aucta, vt hoc accidat ita esse plena ex pluitis aqua vt nihil magis sit, quam si quis putet illas esse sufficientes ad manifestos fontes fluuios, id est modo quo non dicat aquas hanc exuatas ex pluuijs esse tatas quatas que putaret esse aquas fontium et fluuios, et nihil minus, vt voluit prima positio, quod hoc est falsum, cuius causa dicit, fere enim ex fontibus plurimi et maximi fluuij sunt, et quod non sufficeret ad collectam ex pluuijs, nisi per diem quod terra noua fieret. Ex his concludit opinionem propriam, et inquit. Similiter illas de nouo genitas, et has, et pluitas oportet putare esse omne corpus aquę id est totum corpus aquę fluentis, si capat vtraque, occurrit read generationem fontium et fluuios, vt Aristoteles.

G Hoc autem sunt tales concauitates et voraginee terre, manifeste absozti fluuiorum. Accidit autem hoc in multis locis terre, puta peloponnesi plurima talia circa archadiaz sunt. Causa autem qui a montuosa et istens non habet effluxus ex alius in mare. Repleta enim loca non habentia effluxus, ipsa inueniunt transiunt in profundum cogente desuper veniente aqua. Circa eandem veroparua talia omnino sunt facta.

H De generatione fontium, et fluuios loquens, supposuit sub terra esse susceptacula, que dicit voraginee vel concauitates, in quibus et collectio, et generatio aque conueniunt, hoc supposuit, et dicit ab antiquis, nisi ex optimum nature interpres illud per coniecturas phisicas pbare enititur, hoc pponit quod ait inquit. Sunt tales concauitates et voraginee terre, vel sub terra constitute, absozti fluuios manifestant, absoztes aliquid, quoties in vno loco deglutit, et in alio exit, nos enim absoztes vniuersi per os, et per intestina exit, quare si fluuius in vno loco terę deglutitur, et in alio exit, significat sub terra esse meatum veluti intestinum, quod hic appellat voragine et concauitate. Hoc vero sic fluuij nonnulli deglutiantur, et alibi exant, exemplis deducit, primo de archadia fluuijs, que regio est peloponnesi pars, peloponnesus autem regio est in grecia.

Com. 152

M

N

O

P

Q

Eurus Ebus

Com. 154

C

Com. 155

D

Com. 15.

F

G

Com. 157

H

I Refutatio

Darmia

Refutatio

K

Propria positio

L

M

Utriusque fontium sit vni male principiu. De Platonis Refutatio.

per ebullitionem sursum mouet aquas, vt accidit in balneis. Sed causę iſte non ſunt clare, prima quidem, qz fluxus, & refluxus oceanı fontale nō eſt a luna, vt poſtea diſputabit. Nam omne mouens localiter ſimul eſt cū eo, qd mouet libro phyſicorū 7°. Scđa vero minime, qz motus ille ab exhalatione factus nō eſt localis, ſed alteratio, aqua n. mouet ſurſum, qz rareſcit ab igne, vel ab exhalatione. ¶ Darmiis vero ſine ordine dicit qz aqua nāliter aſcēdere pōt ad origines fontiu qz grauitate, primo qz aqua aſcēdit ad locū ſuę originis. ſed ſpongioſitate terrę, in qua ſuit primo genita guttatim, & hic motus iſte eſt nālis rōne ſuę gñationis. Secūdo rōne cōgruitatis nāę aque, qz aqua nāliter debet eſſe ſupra terram, & locari ab aere. ¶ Sed hęc rōnes friuolę ſunt, qz ſi aqua mouetur nāliter ad locū ſuę originis, cū nō ſit orta vbi ſcaturit, ſed in ſpongioſitatibus alibi collocatis, nō ad loca ſcaturigini naturaliter moueri dōz, ſz ad ſpongioſitates, vbi creata eſt. ¶ Hęc terea. Si aqua dōz nāliter moueri ad locū ſuę originis, aqua pluta moueret nāliter ad mediā regionē aeris, qz ille facta eſt. ¶ Hęc terea. Aqua pluta per meatus penetrās ad vĕtres imos terrę aſcēdit ad ſcaturiginem, vĕtris, & tñ nec eſt facta in vĕtre, nec in aliquo loco mōtis. ¶ Hęc terea. Si aqua mouet ad ſcaturiginem aſcēdendo ppter aere, qz eſt leuior terra & grauior aere, poſſet aſcēdere ad oēm locum terrę, qz ois locus terrę eſt ſub aere. ¶ Cideſt ergo niſi aqua ſm eius grauitatē dupl. aſcēdere poſſet, aut ſm ordinem nāę vĕis, aut ſm propriā eius nām. Scđm ordinem nāę vĕis aqua aliqñ ſua grauitate aſcēdit ad puerterendū ſuū ppariū in ſuū ſpēm, & hoc pacto ſi ponat medietas aliquid corpus ſiccū in aqua, aqua aſcēdit ad alterā medietatē humectandā, eſt. n. ex ordine vĕis nāę, vt omne agēs paſſum puerat in ſui ſpēm. ¶ Hęc terea. n. que eſt pro ſpē cōſeruatione magis eſt de intentione nature vniuerſalis, qz ſeruatione indiuidui in ſpē loco. ¶ Hęc terea. Scđm ordinem nāę vĕis eſt nō dari vacuū, ideo aliqñ aqua aſcēdit ad replendū vacuū, & hoc modo ſiſt multa ingenia ad trabēdū aquas humiliores ad editiora loca. Scđm propriā eius nām aqua aſcēdere pōt, aut via ppter ſonū, vt ſi eius mediu pſoniat lapis aqua cōpſimans, aqua ſupra lapidē aſcēdit, & hoc pacto via cōpſimans aqua aſcēdere pōt ad aliqñ locū eque eminentem loco ſue originis. Nam ſcđa cōpſimans primā, & illa ſurſum pellit, nō pōt aut magis ſurſum illā eleuare, qz ſit locus ſui ortus, vt aqua ductores experiantur, dicentes eouſqz aqua aſcēdere poſſet, qz aqua emanarūt. ¶ Scđa ſcđa vim eleuādū primā ad tantā altitudinē, in quāta ipſa creata eſt. Ex hoc ſequit illud aqueductorū experitū verū eſſe, qz haque fontiu duci altius nō poſſent qz pncipiū ſue originis ſit. Aut aſcēdere pōt via equitatis ſeruādę, vt ſi prior aqua ſcđa adderet, prior, & ſcđa aſcēdit pro equitate ſeruanda. ¶ Ex his ſequit in medio maris nō poſſe fontes ſcaturire, niſi ſit intra mare in eius imo. mōs. intra cuius poros poſſet aqua fieri, & ſic poſſet ſcaturire in aliquo loco equali ſue originis, aliter abſorbet eſſe ſabuloſus. ¶ Hęc diſputatio, quaſi pcambulis, reſtat querere vtrū omnium fontiu vel ſtuoioſit vni materiale principiu. ¶ Plato, vt ſecundo huius videbit, arbitrat opes fontes exoriri ex tartaro, qui in cētro terre eſt, veluti in medio oium aquarum, fluxu n. & refluxu tartari aqua aſcēdit ad diuerſas ſcaturiginē, & qbus fluxu, & fontes emanāt. ¶ Et hęc cōtra hęc pōnem Platonis argumētabit. ¶ Ariſt. ſcđo huius, tñ ſi nūde intellecta vĕ falſa, nā ſi aqz aſcēderet, vel nāliter, vel violēter, violēter quidem non, qz nullus ſtuoioſus eſſet perpetuus, nāliter vero minime, qz nō ſm ordinē vĕis nature, nō n. aqua illa aſcēdit ad puerterendū terrā in ſui ſpēz,

qz in tāto tpe eſſet iā puerſa, nec ad euitādū vacuū, qz pro hoc aer ſufficeret, nec pōt aſcēdere ſm propriā nām. ¶ In tanto n. tēpore eſſet tota ſurſum, nec moueri pōt ad equitatis ſeruationem, vel pp cōpſimōnem alterius corporis, qz in tartaro nullū eſt corpus cōpſimēs, nec aqua aliūde veniēs, cū qua dōz fieri eſt. ¶ Quando tartarus eſſe poſſet omnium ſtuoioſū male principiu. ¶ Albertus vero voluit oēs ſtuoiatiles aquas ab oceano venire, oceanus n. eſt vt terre cingulus per qtuor pñcta terra tranſiens. ſ. per meridien, ortū, ſeptentrionem, & occafum, hac ait omnes aquas nāci, omneſqz in eum redire. ¶ Imaginat. n. oceanū motu lune ſurſu, atqz refluxu qñ ebullire, & ppter exhalationes, que ſub ipſo, & in terra oriunt, quaſi eleuari ad cōuerſū terre vĕqz ad iplendū ventres, vt inde fontes ſcaturire poſſint. ¶ Lū. n. oceanus ad tantā altitudinēz attollitur, vt ſit altior terra, per poros terre ad ſcaturiginēz penetrare pōt, que ſi ſint altiores meatibus per quos venit oceanū aqz, tñ qz origo eſt oceanus, qui tunc eſt tota terra altior, pōt aqz per meatus aſcēdere ad ſcaturiginēz, qz (vt dictū eſt) eouſqz aqua ſcādere poſſet, quonſqz aſcēdit. ¶ Sed hęc opinio ſit ptra pipateticos, eſt ptra rōnē, nāz oceanus niſi eouſqz eleuat, vt ſit tota terra altior, qz nō altior caucaſo & pernalto mōtibz, qz nō qz ad tantā altitudinē venit, ad quātam ſunt ſtuoioſū oēs ſcaturiginēz. ¶ Hęc p3, qz ſi eouſqz eleuaret, tñ inſidaret vniuerſam terram, ſigdem in nā vnius pparū eſt in ſui ſpēm conuertere ſuū ppariū. ¶ Hęc terea. Aſcēſus iſte nō eſt nālis ſm naturā vĕis nāę, qz non ad iplendū vacuū, nec ad conuertendū contrariū in ſui ſpēm, nec eſſe poſſet nāle ſm particularem nām, qz nō aſcēdit preſum ab aliquo corpore, nec aſcēdit pp equitatem ſeruandā. ¶ Hęc terea. In caucaſo ſunt ſtagna, & iuga vĕqz ad verticē (vt Ariſt. inquit.) ¶ At oceanus non eſt altior caucaſo, nec locis, in qbus ſunt caucaſi ſtagna. ¶ Hęc terea. Quando aqz venit ab origine altiori ad inferiorē, vel eſt ſcaturiginē, meatus inter originē, & ſcaturiginē, dōz eſſe plenus aqz, vt talis aqz cōtinuare poſſit eius motū ad eā partēz, ad quā moueri cepit, ad ſub terra talē meatū eſſe ad oēs ſcaturiginēz pſimū, n. n. mo eſt qui dicit, qz poſſit Alberti eſt popularis. ¶ Seneca vero arbitrat terrā cōuerſi in aquā, & aquā in terrā, ſiquidē qdlibet eſt mutū in qdlibet. ¶ Terra ergo pfun da cū ſit frigida & humida, pōt in diuerſas aquas verti, & inde p diuerſas ſcaturiginēz emanare. ¶ Hęc terea hęc pōnem nōnulli, qz iter aquā, & terrā eſt ſymbolū frigiditatis, ſed pōt terra verti in ignē, & aerem, igit magis in aquas. ¶ Hęc nec hęc pō eſt pipatetica, nā qz qdlibet eſt nō poſſit verti in qdlibz, hic deficit agēs, nō n. agens puerterē terrā in aquā, eſt calidū ſubtiliās terrā, qz illa verteret in exhalationes, nec eſt frigidū terre, quillā potius cōdēdaret. ¶ Lū igit deficit agēs, & ſonū conſonū nō eſt terra verti in aquā pro fontiu gnōne. ¶ Alij (vt Ariſt. narrat) dixerūt fontes, & ſtuoioſus eſſe ex reliquijs aque plute. ¶ Dec. n. cū colligit in vĕtribz terre, ad diuerſas ſcaturiginēz egrediet, ſic diuerſos ſtuoioſus, ergo omnium fontiu, atqz ſtuoioſū male principiu erit pluta ipſa aqz penetrās per dictū modū. ¶ Reſellit autē hęc pōnem Ariſt. qz nō eſt rōnū pſonū in viſceribus terre eſt tot, & ita magnos fontes vt ſufficiāt pro tam magnorū ſtuoioſū gnōne. ¶ Data. n. hac pōne, terra pro maioris pte eſſet vĕtriculofa. ¶ Hęc terea, vt Zuerroes argumētāt, ſi ſub terra tot magni vĕtres eſſent, acciderēt in terra pleriqz regionū, & vrbū magne abſorptiones, p3, qz in tanto tpe vĕtres ancti eſſent, terra qz diminita. ¶ Imo vero dixerūt fontes fieri ex aquis genitis in viſceribus montiu, que poſitio non valet, qz non eſſet aliquid ſons perpetuus vt diceſt. ¶ Ariſt. ergo imaginat maria,

N Poſitio Alberti

O Refutatio

P

De Seneca

Refutatio

Q Poſitio antiquorum

Refutatio

De propria

A

B

C

D

maria, ſtagna, ſtuoioſus, & fontes eē partim ex reliquijs diluioſis, atqz magnorū imbūz, ſive plutarū aquarū partim ex aquis, que in viſceribus montiu de nouo gñant. ¶ Hęc declaratio igit huius pōnis accipiamus primo ſtuoioſus ſive fontes eē bifarij, aut ppetuos, aut tēporales, ppetuos dico nō ſimplr, cū nihil ſub celo ppetuū ſit, vt Ariſt. dicit in textu, ſed reſpectu nre vite, reſpectu cuius id dōz perpetuū, cuius originis nulla eſt memoria, tēporales vero, quorū originis extat memoria. ¶ Scđo accipio aliqz loca eſſe apta ad ſuſcipiendū plutas aquas, & ad illas retinendū certo tēporū curriculo, aliqua vero eſſe inepta, p3 ex his, que Ariſt. dixerūt, loca apta gđez ad ſuſcipiendū ſunt mōtes nō acuti, nec lapidei, nec aperti, nec parui, ſed magni, in eorū ſummmitatibus plani, aut caui, ſpongioſi multoz poroz. ¶ Ad retinendū ſuſcepta aqua ſunt apti mōtes, qui ſunt ſpiffi, hoc eſt paruoz atqz minutoz meatuū. ¶ Hęc n. paruitate meatuū ſuſcepta aqua bene retinet, & diu ſeruāt. ¶ Inepta vero loca ad ſuſcipiendū aqua ſunt mōtes parui, acuti, lapidei omni ſpongioſitate carentes, inepta ad retinendū ſunt mōtes aperti, magnorū poroz, citos n. ſuſcepta aqua deſinit ab eis. ¶ Tertio accipio in viſceribus aliquoz locorū terre poſſe aquam gñari de nouo, pbat qz pro gnōne aque ſive pluuię requirit agēs ſ. frigiditas, & mā. laer, vt vapor aqueus, vel aeris aptus conuerti in aquā per viā impiſſationis, nō ſunt aliqui montes intra ſua viſcera frigidi & vaporoſi virtute eſt, & ſtellarū, pōt ergo fieri, vt in qbusdā partibus eoz vapores eleuent, & veniāt ad ptes frigidās, & poſe eſt, vt per poroſitates loci ſubintret aer, & veniāt ad viſcera frigida, tñ vtroqz modo in viſceribus fiet aqua, aut p accēſſum vaporū ad regionem illius loci frigida, aut p ingreſſum aeris, nam vtroqz mō vapor, vel aer per impiſſationē conuertet in aquā. Ex quo ſequit loca apta ad gñationem aque eſſe mōtes, cuius aliqz partes ſunt frigide, & poroſe. ¶ Frigiditas n. eſt gñans aqua, poroſitas eſt receptiua aeris, vel vaporis, aliqz vero apte conuerti in vapores ſue virtute ſolis, ſive virtute ſelle, ſive aliquid ſtellationis in loco illi agēis. ¶ Lū. n. ſub mōtibz ſunt ptes frigide, & ſunt vapores, ſive aer, qui vapores, vel aer venit ad locū gñationis aque, gñabit ſub terra aqua, veluti in media regione aeris pluuiā. Ex quo ſequit gnōne aque ſub terra nō pſimū eē, ſicut nec pluuię in media aeris regione, pbat, qz cuz hęc fiat accēſſu vaporū, vel ingreſſu aeris, & vapor vel aer nō pſimū accēdit, ſicut nec ad mediā aeris regionem ſemp accēdit vapores, ergo hęc aque gñatio nō pōt eſſe pſimū. ¶ Quarto accipio p quedā tēpora fato diſpoſita, ac ordinata, vt Alex. inqz, poſſe accēdere quādā aſtro rū periodū, que pōt aliquos mōtes in qbusdāz partibus inſrigidare, in qbusdāz reddere vaporoſos, & ſic redibit mōte aptū pro gñatione aque, qui prius nō erat, p3 ſtud ex his, que Ariſt. dicit in textu, & aſtronomi apte fatent. ¶ Hęc ſunt tēpora iſta fato diſpoſita ac ordinata quidue aſtro rū periodus, poſtea dicemus, fatis aut nobis ſit nūc accipere poſſe de nouo accēdere aliqz celeſtem ſtellationē ad aliqz locū, virtute cuius locus ille ſit gñatiuus aque per pñtam vaporis, & frigiditatis. Et qñ via cōſtellationis pōt magis, & minus durare, iō locus ille ad quē ſtellatione accēſſit, pōt magis, & minus durare aptus gnōni aque, pōt etiā ſtellationis ſue totaliter deleri, & ſic mōs, qui erat gnōni aque aptus, reddet ineptus. ¶ Ex his ſequit loca alternis vicibus fieri nūc apta generationi aquarū, nūc inepta. Alternis vicibus fieri nūc aquoſa, nūc arida. ¶ ſtellatione n. accēdit fieri, apta, & aquoſa, illa vero deleta, ſient inepta, & arida. ¶ Dis ſuppoſitis, dicemus primo de fontibus ppetuis, & ſtuoioſis ppet-

tuis, Ariſtoteles ergo & Alexan. vt circa textū dictum eſt, voluit fontes, & ſtuoioſos hmoi fieri ex reliquijs diluioſis, vel magnorū imbūz, ſive ex reliquijs aquarū plutarū, quoties illę exceſſerūt, & nō tātū ex his, ſed etiā ex aquis in viſceribus magnorū montium generatis. ¶ Imaginat. n. cū ſunt magna diluuiā, magni qz imbz, atqz pluuię eſſe in regione, in qua illa accēdit, montes quosdam ſua magnitudine & ſpongioſitate aptos ad ſuſcipiendū multam aquā intra ſe. ¶ Hęc ſuſceptę bene retinentos, vt cū fuerint ipſiſſi minutoſi poroz. ¶ Hęc enim multa ſuſcipientes aqua, & illam bene retinētes, diu remanēt aque pleni, veluti ſpōgie humiditate turgide. Aqua ergo ſuſcepta per meatus paruos, & magnos tandem deſcēdit ad vĕtres, & qñ nō dat vacuū, ad loca, in qbus erat aqua plena, accēdit vapores vel aer de nouo, & cū frigida ſint loca illa, vt pores vel aerē conuertūt in aquā, ex hac ergo duplici aqz. ¶ ſuſcepta, & genita ſit miſto quedam, que per paruos meatus, & magnos deſcēdit ad ſcaturiginēz ſm dictū modū, & ſic fluxu, & fontes ppetui ſcaturiunt. ¶ Hęc autē iſti creſcere ex pluitie pluuię, que quotidie pluūt, pñt decreſcere, quoties anni ſunt ſicciores, cur vero iſti nō ſunt ſim pliciter ppetui, poſtea dicemus. ¶ Ex hoc p3 male pñcipiū ppetuoſū fontiu, vel ſtuoioſū non eſſe niſi vaporē, ſive aerem vaporoſum. ¶ Nā aqua pluta ſi ex vaporē, qui in media regione conuertitur in aquā, aqua genita intra viſcera montiu, ſit ex vaporē ſive aere vaporoſo, qui ad illa accēdit, aut ſubintrat. Ergo male pñcipiū eſt vapor. ¶ Scđo dicemus de fontibus tēporalibus. Ariſtoteles ergo & Alexā. & Theophrasus aſſeruerūt eſſe fontes aliquos, & ſtuoioſos tēporales, quoz originis extat memoria, cā eſſe poſſet aqua pluta, cū n. pluta aqua ſuſcipit in aliquo terre loco, & ibi aliquo tpe retinet, donec tota ſit ſons ſcaturiet, & erit ſons, & ſtuoioſus tēporalis. ¶ Tales ſtuoioſos, & fontes videmus ſepe, & in noſtra regione plurimę adſunt. ¶ Altera cā eſt pōt, qz gñatio aque in viſceribus aliquid loci pōt eſſe tēporalis, vt diximus, qz locus aptus gñationi aque fieri poſſet ineptus, & aridus aquoſus, & ecōtra, vt dictū eſt virtute ſtellationis. ¶ Ex quo ſequit fontē aliqz eſſe tēporalem etiā ſi fiat ex reliquijs plutarū aquarū, & ex aquis de nouo genitis in terre viſceribus, nā ſuſcepta aqua pōt deſicere tēporaliter, vt ſi ſuit parua, vel in loco nō ſpiffio, & gñatio aque in viſceribus etiam deſicere pōt, ſi locus generationi aptus ſit ineptus. ¶ Ibi n. hęc ambo in noſtra memoria fuerint, tēporales fontes, & ſtuoioſi ſient. ¶ Ex his ſequit talū materiale principiu eſſe vaporē, nā ſiue ſint ex reliquijs plute aque, ſiue ex ags de nouo genitis in viſceribus terre, ſiue ex vtriqz, ſemper vapor eſt materiale principiu (vt dictū eſt.) ¶ Ex his partibus originis marū eſſe reliquijs diluioſis, ſimiliter originis ſtagnorū, cū eniz diluuiā magna fuerint in aliquibus regiombz, in locis delectuioſis earū multitudine aque, ex editioſis locis fluxit, & ibi accumulaf, hęc aut ſi fuerit magna, dicit mare, ſi parua, maior tamen illa fluxu, dicitur ſtagnū. Ex aquis vero ſtuoioſū, qui ſunt partim ex reliquijs plutarū aquarū ſuſceptarū in mōtibz, partim ex aquis de nouo genitis, marū equalitas ſeruaf, non dico punctualis, nec ppetua, vt poſtea dicemus, ſed ſm quādā latitudine, de qua poſtea, & qui plutarū aqua rī, & aquarū ſub montibus genitarū materiale principiu eſt vapor, patet omnium aquarū materiale principiu eſſe vaporē. ¶ Ex his pōt Platonis poſitio, & popularis opinio reduci ad ſenſum peripateticū, ſicut illaz Ariſtoteles reduxit in textu, cū Plato dixit ex tartaro venire omnes aquas & popularis opinio ex oceano, per tartarū & oceanum non collectionem aque intellexerunt, ſed vaporē. ¶ Suelſ. ſuper. 13). i 2

E

F

G

H

Meteorologorum

I Vapor enim suo fluxu, et refluxu aquas facit omnes, ut dictum est. sicut eleuatione, et descensu omnes aquas generat. Dactenus de generatione, et de maiori aquarum principio.

Miraculose aqua num dicitur. Nunc de differentiis aquarum, quarum aliquae sunt miraculose, alie non. Et hinc magis sunt differentiæ, et celebriores tantum collegimus. prima ergo est, quæ aliæ sunt leuiiores, aliæ grauiiores, secunda, quæ aliæ dulces, aliæ acetose, vel alio sapore affecte, et ynicellio aque, quæ vocatur acidula vini modo temulotosa facies, tertia, quæ aliæ bituminose, aliæ puræ, aliæ alijs modis se habentes, unde Plinius inquit. Lacti alphasit, iudeæ bitumen gignere, nec in illo aliquid mergi posse, quarta, quæ aliæ pisces introfus alit, aliæ ad imargines. Arusta armenie minoris amnis, ut Plinius inquit. In trofus pisces alit. In falentino iuxta oppidum mandunam lacus ad imargines piscibus plenus est. Cetera. Aliæ herbas alit, quæ calide pataine herbas, pilane ramas, scatebra in casinate fluuius, et symphales in archadia parit musculos aquaticos, quinta, quæ aliæ cõuertit omne in illis iniectum in lapides, vel in ferrum. In ciconi flumine, et piceno lacu velino deiectum lapide cortice obducit, idem in chobolhis flumine asserit factum. In flumine silari vltra furrentia non virgula modo immerita, verum et folia lapideascent. In epitu paludis reatinæ saxi crescit. Federicus Imperator cyrothecam sigillatam in quædam Anglorum fontem misit, quæ sine parte immixtam breui tempore cõuertit in ferrum. Quæ aliæ igne extinguunt, aliæ extingunt accendunt. In dodone Jouis fons, si extincte faces ammoueat, accendit. In illyris supra fontem frigidum expanse vesces accendunt. Quæ aliæ igne sunt virescentes, aliæ difformes iouis hamonis fons interdum frigidus, noctibus feruet. In troglodytis fons, qui solidus appellatur, dulcis est, et circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens ad noctis media feruore, et amaritudo infestatur. Quæ aliæ colozes animalium mutant. In phalisco clitummi amnis aqua potata candidos boues facit. Sythrus, ut inquit Aristoteles tertio libro de historia, Quæ circa coitus, si de eo bibant, agnos nigros parit. In atandria duo fluuij sunt, quorum vnus oues albas, alter nigras facit, si de ipsis potauerint. In poto fluuius affaces irrigat campos, in quibus pascit oues nigro lacte equæ geras alit. Quæ aliæ aque sunt necatiue. Iuxta nonacrim archadie stix nec odore, nec sapore differens epota illico necat. In beroso tauroz colle tres fontes sunt dolozes sine sapore mortiferi sunt. Sunt et aliæ aque miraculose, quas Plinius secundo libro de historia narravit, quas non oportet narrare, quæ ex causis assignatis ille quoque patebit. Restat ergo assignare causas harum differentiarij, ubi accipiuntur omne mistum duplici qualitate affici, ut scilicet, et astronomici parant, quæ virtutem appellant, videlicet, celesti, et elementaria. Reubarbarum enim per virtutem celestem soluit choleram, per elementariam sua caliditate, et siccitate illa auget. Huius vero ratio est, quoniam omne mistum est elementorum, et celi effectus, quare si ab elementis elementaria vim nascitur, multo fortius a celo celestem nascitur, siquidem omne mistum magis a celo quam ab elementis proficitur, quæ (vt auctor est Proclus) vniuersalis causa magis insit. Hinc sequitur lapides aliqua facere virtute elementaria, aliqua virtute celesti. Virtute elementaria omnis lapis infrigidat, et ericcat, et consipat. Virtute celesti differunt in agendo. Adamas enim virtute celesti magneti superpositus ligat illum, et valet contra insaniam. Zinetus celesti virtute ab ebrietate liberat, ut Aristoteles. Vertillus virtute celesti iecinoz dolozes sanat, et alij id genus varias virtutes habent. Ceterum accipio omnem aquam esse mistum quoddam, licet enim aliqua sit vicina simplicitati, omnia

tamen est quoddam mistum, quare sit, aqua aliud agat vi elementaria, aliud vi celesti. Cui elementaria agit omne, quod subesse potest frigiditati et humiditati, vel sue forme mediantibus istis, vi autem celesti agat fortasse ea, que sunt supra elementaria virtutem. Et si enim celi elementis pollentius. Ex his possunt assignare causas earum differentiarij, quas de aquis Plinius et historici narrarunt, nam licet, que Plinius dicit, videantur fabulosa, non sunt ab ratione. Præme ergo dicitur ea esse que transitus per diuersa loca, ab illis. n. afficit quasi nouam mixturam accipiens, ideo aliqua potest esse grauior, aliqua leuior, grauior quidem aliqua, que plus de terrestri accipit, leuior vero, que plus de aereo, non ergo ab ratione est, quod Plinius inquit, super aliquas maris aquas supernatare dulces, est. n. hoc verum, quod dulces leuiores sunt salis. Cetera. Super aliquas dulces lenitatis dulces, vt in fucino lacu inuictus amnis. In lario abdua, In vibano ticinus, In benaco minicus, In seninio olius, In lemamo rhodanus. Similiterone per causa secunde differentiæ, aqua. n. sicut ventus a regione, qua transit, afficitur, ab ea enim mixturam aliquam assumens diuersimode saporem habet. Tertie differentiæ causa per bituminosa aqua est propter loca, et quibus proficitur, et quibus bitumne viscosum est, ideo in aquâ illam mergi nihil permittit, ceu nec in vitico vel melle. Quarte dicitur causa etiã per celi. n. aqua mistum sit quoddam, putreficit aliquando in fundo, vel in alijs intermis locis, et quibus mixture sunt diuersæ, earum putredines erunt etiã diuersæ, quare orta animalia ex illis erunt diuersa. Potest etiã fieri, vt pisces generentur in partibus intermis aque, et aliquando in marginibus, quibus ibi est putredo. Similiter eodem loco conserua bunt, quæ prope terram male qualitates piscibus nocue, atque perniciose fortasse sunt, ideo pisces a marginibus refugiant, eadem ratione et de medio dici potest. Quinte dicitur etiã causa per, nam aqua ex loco habere potest vim mineralem, per quã lapides fiunt, quare infecta qualitate loci, omne in ipsa iniectum lapideascent, vt dictum est de cyrotheca. Sexte differentiæ causa potest esse elementaria, quæ est contra naturam aque, propterea puto illa facere aquã illã celesti virtute, nec huius alia reddi causa, sic nec de adamate cur ligat inaguetem. Septime dicitur ea potest esse motus solis, omni. n. hora aliter atque aliter terram prospicit, quare per sui motum difformem respectu terre, quem habet ad illum fontem, vel ad loca generatiõis illius, vapores efficeret potest sub terra nisi tenuiores, nunc crassiores magis vel minus exhalationibus admistos, ex quibus et sapor differre posset, et caliditas, quæ igitur statutus temporibus sol ad originem illius fontis differenter se habet, fons ille statutus temporibus variari posset. De octa differentiæ Aristoteles cam assignat libro problemati. Nam oues capre vel boues sunt animalia humida, facileque mutabilia, quare aque frigide virtute humozes et frigidos ad pellem pertingunt, et albat. Calidiores aque, cum sint terrestriores, nigricant. Frigide ergo cum nutrimento ad pellem ventæ, illam albicat. Nigre autem nigricant. Vltime differentiæ causa patet, aqua enim qualitate loci afficitur, ideo aliqua potest esse letalis, aliqua benefica, atque salutaris, hec de differentiis, et de causis differentiarij. Ceterum quosque per diuersam fontium dispositionem, de amone fertilitate, vel caritate prelagunt. In reatino, vt inquit Plinius, fons nemina appellatus alto atque alio loco exortur, et differentiã atque amone multatione significat. Suesse est fons prope gallicanum, de quo nostri villici testantur eo anno, quo deficit, prelagire amone fertilitatem, eo anno, quo abundat, caritatem. Larius causa fortasse est, quæ scaturigo potest obturari multitudine exhalationum crassarum, et deoppari illa deficiente. In anno

A In annis vero fertilibus multiplicari exhalatio obturanda altera scaturiginem. In annis penurie potest multiplicari alia et sic alternis vicibus res hec fieri potest. Unde vero sit exhalationi generatio magis in hac, quam in illa parte, causa est solis et stellarum varia virtus, vt. n. terræ motus fieri potest Suesse vno tempore, alio vero Neapoli, sic et exhalatio vno loco multiplicari potest, alio non, quare in annis penurie potest a virtute celi, et a conditione loci defecere fons deficientibus vaporibus, poterit abundare abundantibus vaporibus. Cetera. Alia causa esse potest de Suesse fonte, ille. n. tempore fertilitatis in estate defecit, tempore vero penurie abundat, nam tempore fertilibus hyems non fuit pluuiosa, sic estate deficiet aqua. Tempore penurie defecit pluuiosa, ideo estate abundabit, et vbi hinc baccens. Cetera. Deinceps de inequalitate atque difformitate fontium dicendum est, narrat. n. fontes esse, quorum aque sex boues crescant, sex defecant. Alij, quorumque vno tempore calide alij frigide scaturiant, vt de nis Suesse balnei experimur. Cetera. Sunt fontes, quorum vno tempore salte, alio dulces aque sunt, vel alio sapore affecte. Præmo enim aspectu non videtur hoc possibile, siquidem naturale agens, in passum naturale vni formem effectum agit, sed generans aquas est agens naturale, et frigiditas loci, et passum est naturale. Aer, vel vapor in loco conuenienti generationi aque receptus, igitur generatio aque ex illo erit naturalis equalis et vni formis. Contra rarij autem asserit Plinius libro secundo, vbi inquit. In tenedo insula fons semper a tertio noctis hora in sexta ab estiuo solsticio exdat, et in delo insula inopius fons eodem quo natus modo, ac pariter cum eo defecit, atque augetur. Contra tinatum annem insula parua in mari est cum fontibus calidis, qui pariter cum estu maris crescant minuanturque. In agro picinate trans appenninum fluuius non minus omnibus solsticijs torrens, huius siccatur. Sic igitur per fontes inqualiter exortur. Cetera. Cetera, vt Plinius eodem loco inquit. Jouis hamonis fons interdum frigidus, et quibus feruet. In troglodytis sol fons appellatur, dulcis et circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media feruore, et amaritudo infestatur. Sinesse balnei (vt testor ego) vno anno calide, alio frigide sunt. Cetera. Animaduertit ergo dignum, agere, quod fontes generat, esse loci frigiditatem, materia vero aeream, vel vaporem. Ex parte ergo cause inferioris diuersum fontium ortus esse potest, quæ frigidum vno tempore potest crescere, fierique pueniens generationi aque, alio vero tpe defecere, fierique inepti generationi aque, hoc physico sufficere debet, qui quærit proximam rerum causas. Ex parte vero celi frigidum illud potest crescere, aut defecere, fierique modo apti modo inepti propter tempus fato dispositum (vt Alex. inquit.) Veniente, n. tempore quodam fato disposito, frigidum potest crescere fierique aptum. Veniente autem tempore contrario, vel alio fato disposito frigidum illud potest fieri ineptum, est autem tempus fato dispositum solis motus difformis per sodiacum, quo sol locum illum diuersimode illum minando diuersimode calefacit, vel infrigidat. Cetera. Cetera. Duo sol loci illi vaporibus diuersimode aut replet, aut euacuat. Insuper quo sol mouedo exhalationes diuersas emittit, de nunc scaturiginem obturari, nunc illas resoluere, deopparat. Quare tempus diuersimode fato affectum esse potest causa difformis ortus fontium. Nec est physici scire quid factum illud sit, nisi quada generaliratione. Hac ratione nec Alexander, nec Aristoteles in specie de tempore facta affectu loquuntur. Cetera. Causa vero diuersarum qualitatum aquarum, ex parte inferioris nature, esse potest diuersa mixtura, quoniam cum ea vno tempore milereri

potest exhalatio terrea, que aquam calefacit, et amaram reddit, alio tempore non milereri. Potest etiã causa esse, quæ aqua venit ad scaturiginem vna ex diuersis locis, et sic veniens ex loco sulphureo et calido vno tempore, sit illo tempore calida et sulphurea, quæ vero alio tempore non transit milereri calidas, veniens ad eandem scaturiginem, scaturiet frigida, alioque sapore affecta. Similiter iniquitas saporem esse potest propter inequalem mixturam, quæ diuersis temporibus accipit, vel accessu diuersarum exhalationum, vel accessu diuersorum vaporum, vel variato loco, per quem transit, nec physicos dare potest aliam causam. Ex parte celi, causa esse potest, difformitas temporum, quæ diuerso fato disposita ac ordinata succedunt, que res cum meteorologiam transcendat, iure pretermittenda est. Cetera. Sic ad rationem solutio patet, nam si agens et materia sui naturalis, possunt propter multos qui de nouo emergunt occurus variari, qui (cum sint infiniti) nobis sufficiant, qui dicti sunt. De paucis de inequalitate fontium.

Non semper autem eadem loca terre aut aquosa sunt, aut arida: sed permutantur, sicut fluuiorum generationes et defectus: propter quod et que circa arida permutantur, et mare, et non semper hec quidez terra, hec autem mare per seuerant omni tempore. Sed fit mare quidem, vbi ante arida: vbi autem nunc mare, hic terra. Secundum tamen quendam ordinem hec putare oportet fieri et periodum.

Intentio presentis capiti est determinare de fluuiorum duratione, nam cum dixisset de ipsorum generatione, et causa, nunc debet dicere de eorum duratione, et estate, vel forte Arist. loquitur de permutatione terre de aquo in aridum, et e contra, et hoc placet Alexandro. Et primo proponit conclusionem, quã intendit, et inquit. Non semper autem eadem loca terre aut aquosa sunt, aut arida, sed permutantur. Põnit autem causam breuius huius conclusionis, cum inquit. Secundum fluuiorum generationes, et defectus. Ex generatione enim fluuiorum arida fit aquosa, ex defectu vero eorum, aquosa fit arida, et hoc subdit, cum inquit. Propter quod. et propter fluuiorum generationes et defectus ipsorum, et que circa aridam sunt, et que circa mare, permutantur, permutantur dico quæ non semper hec quidem terra sunt, hec autem mare per seuerant omni tempore, sed fit mare quidem, vbi ante erat arida, vbi autem nunc mare, iterum hic terra, verum hec permutatio (vt inquit Aristoteles) nõ fit temere, sed oportet putare hec fieri sicut ordinem et periodum. id determinatam circuitiõnem. Est ergo intentio et conclusio hec, loca terre non sunt eadem semper aquosa, nec semper arida, et breuis causa est, quæ fluuiorum generatio, et defectus in eadem terra non semper est, ex quibus patet Aristotelem loqui de permutatione locorum potius, quam de estate fluuiorum et aquarum. Cetera. Et debet scire, quod aquo sum trifariam est, aquo sum fontale, aquo sum fluuiatile, aquo sum maritimum. Ex aquo sum fontali sequitur aquo sum fluuiatile, ex aquo sum fluuiatili sequitur aquo sum maritimum. Similiter ex defectu fontium sequitur defectus fluuiorum, ex defectu fluuiorum sequitur defectus marium. Quare licet de permutatione cuiuslibet aquosi loquar, principaliter loquitur de aquo sum maritimo, et arido defectu maris.

Principium autem horum et causa est, quoniam et terre que intus sunt, sicut plantarum corpora, et animalium statum habent, et fenescitur, sed illis quidem non sicut partem hec Suesse super. D.

Miraculose aqua num dicitur.

K

L

Cap. 106. Cae differentiarij.

M

N De diffomitu fontium

O De diffomitu fontium

P Cap. 106.

Q parbilla. u problema te. 7.

R Prognosticon per festos.

E De fluuiorum generatione.

F De fluuiorum generatione.

G Com. 160.

H

I verifimili, et inquit. Hoc autem verifimile videtur accidere, quia inferiora loca superioribus posteriora habitata sunt, nam paludosa ad amplius tepus, in longiora tpe necessarium est propinquiora esse alterationi exarctatione. q. d. q. paludosa, que sunt loca inferiora nota cito sunt exarctata, imo ab exarctatione fuerunt remota, q. vt ait, in vltimis, et de climoribus. p. b. sp. magis stagna remanent, que postea illa loca inferiora bitata fuerunt. Et hic p. 3 regionem egypti paulatine p. manus fuisse habitata, et in longis teporibus, veluti paulatine p. manus fuit exarctata. Sed dices nos scire inundatione magna facta esse sub Noe, et exarctationem p. ma, 7 de anno, 7 de mense, 7 de die. Scimus principia habitationum, 7 regionum, vt in chronico multo p. 3. Et ca est, quia hoc memoria seruata est per scripturas, 7 historias, veluti multi de antiquitatibus scripserunt, vt Berolus, Archilocus, Fabius pictor, 7 alij copulantes. Debes scire, q. Aristo. loq. s. m. opinionem suam, p. supposita eternitate mundi, supposita. n. mundi eternitate, Zuerroes hic ait, scripturam vitam parua esse respectu tanti tpsis, siquidem scriptura depunct, 7 ppter bella corruptum, 7 demum gentes mutant ad alias lras obite prior, vt de romanis lris dr. Suerit. n. adeo mutat, qd teporibus. M. tully. vir antiqui intelligebant, et tn Roma non est antiquissima vba, que supposita eternitate mundi lris accidit vetustas, et velocior q. hant pmutationes tales. Unde supposita infinitate mundi s. m. Aristo. op. concedere habitationes, 7 habitationes infinitas fuisse mutatas. Et s. m. veritate nos scimus, 7 principia veru inundationis, 7 veru principia exarctationis, que facta sunt post illuionem, 7 principia regionum, 7 regionum, 7 in hoc nullus debet dubitare, naz rationes Aristo. omnes supponunt mundi eternitate, qua nos in copulibus locis negamus, 7 reprobamus.

L Permutatur autem hoc: 7 iterum apte se habet: desiccata enim loca veniunt ad bene se habendum. Que autem prius bene temperata erant: exarctata aliquando sunt: deteriora: qd quidem accidit elladi: et circa argiuo, 7 in miceneorum regionem. Sub troicis quidem enim argia quidem: quia paludosa erat: paucos poterat alere. Adicena autem bene se habebat: propter qd honoratior erat: nunc autem contrarium est: propter predictam causam. Hec quidem inutilis facta est: et sicca proz/ sus. Quibus autem, que tunc propter stagna inutilia erant: nunc utilia facta sunt. Sicut igitur in hoc loco accidit existente paruo: hoc idem oportet putare accidere 7 circa magna loca: 7 regionis totas.

M Accipit terra mutari de habitatione ad desertionem, et p. hant hoc ex his, q. dixit de mutatione terre d. aquoso, ad aridum, nunc probatione illa non contentus ide pbat syllo partium sumpto ab experientia, hoc pacto. vt accidit in paruis, ides accidere in magnis putare opam. Sed qua terra mutari pot de habitatione bona ad malam, 7 ecotra, p. teres de temperata habitatione ad distemperata, 7 ecotra. In sup d. habitatione ad desertionem, 7 ecotra, igit magnus locus, 7 magna terra hoc pacto mutari pot. Minor probat per experientiam de argiuo, 7 micena. Unde inquit. Permutat aut hoc ides hec particularis terra, 7 iterum bene apte q. se hz. Exponit aut remanc, 7 inquit. Desiccata enim loca supple si prius erant paludosa, veniunt ad

bene se habendum. Que autem prius bene temperata erant in habitationibus, exarctata postea aliqui sunt deteriora, vergent enim ad extremum siccitatis, que est mater sterilitatis, et nouera fructuum. Et exemplo rem hanc demonstrat, et inquit. Qd quidem accidit elladi ides grecie, ellas. n. grecia dicebat, 7 greci ellena, 7 circa argiuo, 7 miceneorum regionem, sunt argiuo populi grecie ab argo insigni vbe dicti, qui 7 argolici nuncupant. Dicenti vo sunt populi 7 micena clarissima vbe olim dicta. Sub troicis quidem enim argia qd, q. paludosa erat, paucos poterat alere, igit per lapsum ad humidum male habitabit. Troia est regio grecie eius, que dicitur brygia. Adicena autem bene se habebat, propter qd honoratior erat populosa, et bene habitata. Nunc aut. s. temporibus Aristotelis est contrarium propter predictam cam, quam cam exponens, inquit. Hec quidem. s. micena inutilis facta est, et sicca proz/ sus, et sterilia. Diuis aut. s. argiuo loca, que tunc ppter stagna 7 paludes inutilia erant, nunc illis exarctatis, loca illa utilia facta sunt, et bene habitabilia. Xic resunit vim syllogismi, inquit. Sicut igitur in hoc loco, s. particulari 7 puo existente accidit de pmutatione habitationis, hoc ides opz putare accidere, 7 circa magna loca, 7 regiones totas. Quo vo ad vba attinet, Aristoteles non argumetur eide in toto, qd accidit in partibus, qd sic pbare totu mundu aliqn fieri desertu, sed dicit qd accidit in paruo loco d. mutatione habitationis, ides opz putare in magnis, vt in regione, 7 sic ro lz no fit demonstratiua, est satis verifimilis.

N Qui quidem igitur respiciunt ad modicum causam putant talium passionum esse totius permutationem: tanquam generato celo, propter qd et mare minus fieri aiunt tanquam exiccatum: quia plura loca apparent hec passa nunc q. prius. Nunc causaz mutationis assignat s. m. antiquos, vbi de desicre s. m. Alexandri, q. Deracitus 7 stoici arbitramur mundu incipere per humiditate, 7 desinare per siccitate, sicut animal, nam vt animalis prima etas est humida, et senectus sicca, vt animal desinit per exarctationem, 7 incipit per humiditate, sic munda in prima etate est humidus, postea senescendo efficitur siccus, 7 sic magis ad exarctationem accedens, tandem finitur. Volunt ergo isti accidere mutatione habitationu in partibus propter mutationem, que accidit in toto, 7 hoc inquit. Qui quidem igitur respiciunt ad modicum respectu totius mundi, volentes s. m. d. care de toto vniuerso per passione modice partis. s. terra, que parua est respectu totius, afferuerit permutatione totius vniuersi in substantia sua esse causam pmutationis, que dicte sunt circa partes terre, supponetes vniuersum esse genitum, 7 omne celu factum, q. sicut animalia primo exorta multum habet humidum, qd eousq. exarctatur, quousq. ducit ad bona dispositione, exiccatuz vo magis ac magis tade venit ad senectute 7 ad morte, vt stoici autumant, ita arbitrati sunt terra in prima reru origine multu habere humidi. Deinde paulatim exiccata tandem venit ad finem, ita vt vna sit terre 7 vniuersi vltima exarctatio. Hac rone dicit mare fieri minus quasi semp magis, ac magis exiccef, cuius signuz est, q. plura loca nunc vnr has siccitates pati, q. prius, 7 otinuo magis exiccabunt, 7 plura, q. ro docet mutari regiones de aquoso ad ariduz ex mutatione vniuersali toti, 7 d. no habitato ad habitatu, ppterea q. sit semp siccior terra, 7 ita habitabilior. Simili rone mutat d. arido ad aquosuz ex mutatoe toti, q. exiccatio toto, iteru rehumescit, et lz s. Deracitus fit infinites.

O Est aut

A Est autem horum: hoc quidem verum: hoc autem non verum. Plura quidem enim sunt, que prius aquosa erant: nunc autem arida: non solum: sed et contrarium. In multis enim locis p. siderantes inuicimus suspensisse mare. Sed obicit Aristoteles 7 primo inquit. Est autem horu que isti dicunt alteru veru. s. q. plura loca prius aquosa facta sint arida, alterum falsum. s. q. loca non sunt aquosa nisi in pia reru origine, nam stante mudo in suo esse, aliq. loca arida effecta sunt aquosa, 7 puenit mare ad q. per daz loca, que prius erant arida, 7 tn nulla facta est permutatio in mundo, ergo alteru, qd isti dicunt, est falsum.

B Sed huius causam non mundi generatione oportet putare. Derisibile enim est propter paruas: et momentarias mutationes mutare totum. Terre autem moles et magnitudo nihil est omnino ad totum celum. Sed omnium horum causam existimandum est, quia sunt per tempora finita: velut in temporibus: que s. m. annuum sunt, hyems: sic periodo quadam magna, magna hyems: 7 excessus imbrium. Hec autem non semper s. m. eadem loca: sed quemadmodum vocatus sub deualione catachymus: etenim hic circa ellynicum locu fuit factus maxime, et huius circa ellade antiqua. Hec autem circa dodonym 7 acbeloum. Hec enim in locis multis rheumata p. mutauit, habitabant enim selli hic, et vocati tunc quidem greci, nunc autem elynes.

C Quia Deracitus 7 stoici dixerunt fieri mutationem in toto, vt sunt mutationes habitationu in terra ipsa, quasi velint totius mutatione esse gra mutationis terre de no habitato ad habitatu, io primo ostedit totum no mutari pp terre mutatione resellendo eoz cam, scdo aliam cam ipz assignat, de primo inquit. Sed huius cam no mudi gnatione putare opz cam effectiua, ita vt terre mutatio sit veluti finis mutationis toti. Laz inquit. Derisibile. n. epp paruas 7 momentarias mutationes mutari toti, 7 q. mutatio terre est pu, cu terra sit oino nihil ad totu celu, 7 sit momentaria respectu mutationis celi, que fit in tam longo tpe, io est ridiculu dicere celi, 7 totu mutari ppter parua 7 momentaria terre mutatione. Refutata eoz ca statim assignat vera cam mutationis, 7 imaginat certo, 7 statuto tpe in vniuerso accidere magna hyeme, 7 postea accidere magna estates. Duplex. n. hyems, siue estas est, alia qd pendes ex motu solis p accessum 7 recessum solis ad nos, alia pendes ex accessu, 7 recessu alicuius constellationis, siue stelle ad aliquam regionem. Est tn d. dia, q. sol accedit, 7 recedit a regione per sitalem appropinquationem vel remotione. Constellatio vo, vel stella hyemem vel estate magna facies accedit vel recedit per virtutalem et sititudinaria ppetate, cu aliqua regione. Inquit. Sed oium horu, que sunt dicta d. mutatione habitationu, existi mandu est esse cam, q. tales mutationes sunt p tepora finita, velut hyems fit, 7 estas in teporibus, q. sunt s. m. annu, sic periodo quadam magna, fit estas magna, 7 fit magna hyems, qui est magnu imbriu excessus, siue diluuii, ergo imaginat Aristo. inundationes, 7 exarctationes fieri statutis periodis, ac teporibus, afferes inundationes esse veluti magna hyeme, exarctatione esse magna estate. Est tn d. dia, q.

D Qui igitur iam factus fuerit talis excessus imbrium: putare oportet ad multum tempus sufficere. Et sicut nunc eius: qd est esse perpetuos, hos quidem fluitiozum: hos autem non: hi quidem aiunt causam esse magnitudinem sub terra voraginum. Hos autem magnitudinem altorum locorum: et spissitudinem: et frigiditatem iporum: ista enim plurimam et suscipiunt aquam: et retinent: et faciunt. Qui: bescunqz autem paruz suspense sunt constan: tium montium: aut sonoz, et lapidosi: 7 argil: losi: hos potius desicere. Sic putare oportet tunc in quibus vtiqz facta fuerit talis humidilatio: quasi perpetuas fieri humiditates locorum magis. Empoz autem hec videntur sicca facta esse magis: altera autem minus aquosa: donec vtiqz venerit iterum constitutio perriodi eiusdem. Quoniam autem necesse est totius fieri quidem quandam pmutatione, non tamen

annuz hyems 7 estas sunt accessu 7 recessu solis s. m. situ ad regiones. Magna vo hyems, 7 magna estas sunt accessu 7 recessu alicuius stelle, vel punctionis s. m. vtiualis accessum vel recessum. Sed am d. diaz agit 7 inquit. Hec aut. s. magna estas, 7 magna hyems sunt no semp s. m. eade loca, q. lz redcat eade constellatione, non redit in eodem signo, 7 sic no faciet hyeme, vel estatem magnas eadem in regione, cum signu heat alia cu alia regione ppetate, siue s. m. d. dia. Sed fit hyems, vt iquit. Quena d. modis vocatus sub deualione catachymus. Etenim hic circa ellynicu locu fuit factu maxime. Et t. huius ellynici loci non per totu fuit catachymus, s. m. illi pte, que dicebat pulca ellas, que quide pulca ellas sita est ppe dodonym, 7 acbeloum flumios. Hic. n. catachymus in locis multis rheumata. s. m. fluuios pmutauit, q. vt dicem. Fluuij illoz locoz acceperunt alias vias ppter tale diluuii. Qui cam ait, 7 inquit. Habitabant. n. selli hic in ellynico loco, 7 erant vocati sic greci, nunc aut aliam pte loci habitant, 7 dicitur ellynes. Quo vo ad vba attinet, catachymus grece, latine diluuii, siue inundatio, qua hic hyeme magnam ap. pellat Aristo. pio q. non nisi in magno tpe, 7 qd em interposito magno iteruallo accidit, scdo q. pollentissima pp excessuz imbriu magni, 7 q. occupans magna p. nuncia, dispo huc dia, q. exiccat regione, dicit estas, hec. n. dispo exiccat aquositate ex diluuiio derelictas. Catachymus factus fuit in ellynico loco, qui d. thessalia sub deualione, q. deualion fuit s. m. zomethei filius, cui deualioni s. m. metas patru s. m. vrbu filia sua dedit vxore, quo tpe magnum diluuii in thessalia ptingit tradidit, in quo hi duo euasere tn, vt poetz scribit. Ante diluuiuz deualionis fuit aliud loge maius sub Dgige argiuoz rege in achaia 7 boeria, vt scribit historici, per qd tota regio deuastata fuit. Don vo est oppidii epiro. C. Stoici, vt Alex. inquit. In ipsa terra s. m. regione t. uoz etates distinxerit, que correspondent q. tuoz anni teporibus, cu ipsa terra humiditate afficit, e puella, 7 in pueritia, cu adoleuerit, 7 exiccat, 7 calescit, e iuuenis, 7 iuuuetute, cu exiccat 7 frigit, senescit, 7 senectute p. s. m. t. Cu deniqz frigit, 7 humescit, corru pte, 7 fit decrepita, 7 sic anni tpa qd lege fuit motu solis, sic etates terre quada lege nature fuit, 7 qd motu alicuius constellationis, vt dicemus. Ex his p. 3 Aristotelis opina te e diluuiia s. m. particularia, vt libro pblematis dictum est.

E Cum igitur iam factus fuerit talis excessus imbrium: putare oportet ad multum tempus sufficere. Et sicut nunc eius: qd est esse perpetuos, hos quidem fluitiozum: hos autem non: hi quidem aiunt causam esse magnitudinem sub terra voraginum. Hos autem magnitudinem altorum locorum: et spissitudinem: et frigiditatem iporum: ista enim plurimam et suscipiunt aquam: et retinent: et faciunt. Qui: bescunqz autem paruz suspense sunt constan: tium montium: aut sonoz, et lapidosi: 7 argil: losi: hos potius desicere. Sic putare oportet tunc in quibus vtiqz facta fuerit talis humidilatio: quasi perpetuas fieri humiditates locorum magis. Empoz autem hec videntur sicca facta esse magis: altera autem minus aquosa: donec vtiqz venerit iterum constitutio perriodi eiusdem. Quoniam autem necesse est totius fieri quidem quandam pmutatione, non tamen

I generationem et corruptionem, siquidem ma-
net totum: necesse est quemadmodum nos vi-
cimus non eadem loca semper humida esse
mari et fluvij: et sicca.

L. Omne. 169 C. Nunc ut assignare cam perpetuitatis fluvioy, et fon-
tum et consequenter mariy, et flumit primo qd cu fuerit fa-
ctus in aliqua regione magnus imbui excessus, sine di-
lutione, que ibiui excessum appellavit magna byeme, post
talē ibiui excessum in motu aptis illi r. g. iōis humiditas
diu durat, et hoc iquit. Cū igitur factus fuerit talis excef-
sus imbui. s. p. diluuiū, vniuersam regionē inundās, opz
aquisitate ex diluuiō derelicta ad multū tpa sufficere p
fluyy, et aqz, qd reliquunt, diuqz durare. Szpū sit hęc
diutina duratio post diluuiū manēs, emittit assignare
cam, et repetit cam assignatā ab antiqz, dicebat, n. causaz
ēē ex pte terrę magnitudinē vēriū et vozaginiū itra regio-
nis mōtes ptenoy, imaginabant, n. ex pluuiy magnis, q
tpe diluuiū multiplicabant, repleri vētes, et qz erant mag-
ni, plurimā aquā cōtinebat, et sic diu fluyoy, et fontium
scaturigines durabit. Dēc cā refutata est superius, iō d
ea nihil ampli, ppterea duas cās assignat Aristō. perpetui-
tatis talū, ex parte regionis quidē dīspōnē montiū,
ex parte celi vō virtutē cōsōmīs periodi astroy, vt expo-
nit Alexā. C. Nō intellectu pūmē debes scire q Aristō
imaginat in regione, in qua diluuiū fit, multā aquā dere-
linqui in montibz illius, quoties mōtes regionis fuerint
magni, ipsi, et intra viscera frigidī, magnos intelligo al-
tos, et nō acutos, qz si essent acuti aq nō penetrarent itra
eoz poros, s. p. supficies laterales defluerent, si essent pui-
nō multas aquas susciperēt, ergo mōtes regionis debēt
esse alti siue magni, et in summitatibz plani, vt sint bñ susce-
ptui aquarū, q in diluuiō pluuiū debēt esse spissi, hoc
est intra se poros, et minutoz poroz, nō enī p ipsos intel-
ligit, vt sint pmitz poris pūuati, qz sic nō retinerent aquā
ex diluuiō susceptā, nec debēt ēē multaz magnarū aper-
turarū, qz sic aquas susceptas nō retinerēt, igit debēt ēē
spissi, et poros multoz, et minutoz poroz, qz sic bñ retinet
aquas, et illē nō subito descēdūt ab eoz, obseruauimus. n.
nos in aliquibus paruis terrę eleuationibz, qz erāt spisse, et
cuz aliqua amplitudine in supficie etiam post byemē per
totā estatem aquā humescere, et paruā fontem scaturire,
qd argumētō nobis erit, qvbi imber fuerit magnus, et lo-
cus suscipiēs fuerit magnz, et spissus, multā aquā susci-
pi, et multā retineri, et longo tpe scaturire. Tertio mōtes
debēt intra se esse frigidī, nā cū de aqua suscepta minui-
aer subintrat, et ille frigiditate lozoz inspissat, et in aquaz
conuertit, que cōuērio s. s. fit parua, tamen facta ad ppe-
tuum fluyoy per durationē, ergo ex pte regionis vna cā
est perpetuitatis dispositio montium, qui in tali regione
aquas ex diluuiō plūtas suscipiunt. Ex parte vō celi est
cōstitutio astroy, quā Alexā. appellat fatum per que daz
tempoz succedens, Aristō. appellat periodum d. astroy,
vel cōstitutio periodi astroy. Dēc. n. celi cōstitutio cuz
redit, in regione facti diluuiū, qui est magnus imbui
excessus, et in montibus aptis derelinquit vim quandam
aque generatiuā, loca. n. que aquā suscipiūt ex imbre, nō
solum aquā suscipiūt et retinent, sed agrunt quādā frigi-
ditatē ex cęstilla cōstitutio aque gñatiuā, q diu cre-
scit, vel diu remanet fortis, donec tandē per paulatinam
cōsumptionē euānelcit a loco, et idē exiccat locus, et ali-
simili rōne afficit ex aduētū noui fati illum respicientis,
ergo scda cā ex pte celi est cęlestis cōstitutio et imbui ex-
cessum faciēs, et efficiēs loca ad generandū aquas potibz
fluentibz ex ipso aere succedente. C. Tult igit Aristō. q

quēadmodū illi ex pte terrę voraginūz magnitudinem,
nos vō lozoz dīspōnē putamus cām esse perpetuitatis
fluyoy, sic nos ex pte celi dicimus cām aliā esse succel-
sionem periodi astroy humiditātē ferentis, quā illi ne-
scierūt, vnde inquit. Et sicut nūc eius, qd est ēē ppetuos
bos fluyoy, bos aut nō, ex pte regionis vnde fluit est al-
tera cā, nam hi qdēz aiunt cāz esse magnitudinē s. b. terra
vozaginiū. Nos aut dicimz cām esse ex dīspōnē montiū. s.
magnitudinē altoz lozoz, et spissitudinē, et frigiditatem
ipzoz. Si quidē loca sic affecta, qz sunt magna plurimam
aquā, que pluit in diluuiō suscipiunt, et qz sunt spissa hoc
est paruo poroz, retinent susceptā aquā, et qz sunt frigi-
da sufficēter in visceribz, aquā faciūt, defluente. n. de s. s.
suscepta, subintrat aer, qui a frigiditate viscerum lozoz in
aquā vertit, ergo ex pte dīspōnīs lozoz altera cā hētur,
quare postqz factus est talis imbui excessus, oporteat pu-
tare ad multū tpa sufficere de fluxu aquaz. C. Ad dū vō
cur in aliqbz locis ex pte terrę aque ad multū tēpus non
sufficiūt ex pte dīspōnīs terrę, et inquit. Quibusqz autē
montibz cōstantē. s. magnitudines montiū paruz suspen-
sę sunt, et acutę, et nō in summitatibz planę, sed cōcauz, aut ēē
sonoz, qz pūuātē minutis poris, dicit, n. sonoz, qz in su-
scipiēdo aquas sonāt, qz sunt amplexoz poroz, et lapidose
et argillose, hos montes opz putare potz deficere a rete-
tione aque, post diluuiū susceptę, qz n. montes sūt pui, et
acuti, et in summitatibz nō plani, nec cōcām multā aquā nō
suscipiūt, s. si ratione, qz sunt lapidosi minime aquā susci-
piunt, nō. n. in illos pnetrare poterit, qd sunt sonoz ma-
gnaz apturarū, illā nō detinent, qz vō sunt argillosi, hoc ēē
viscosi et lutacei sunt calidi, et ita illā nō gnābāt. Sicut igit
ex pte terrę altera cā est ppetuitatis defluxus, sic ex pte
celi opz putare, tūc in qbz regionibz facta fuerit talis hu-
midi latio, qz ppetuas fieri humiditates locoz magnis.
Illa. n. cęlestis latio siue fati, siue cōstitutio fert magnū
imbrem in his regionibz, cū qbz hz cōueniēt, et aliquibus
locis regionū, si fuerint dispositi, vt diximus, ptebēt vim
gñatiuā aquaz ad multū tpa pduratūz, frige faciēdo. s.
viscera lozoz frigiditate inspissata aeri, et sic ex pte celi
fluyoy respectu nostrę vite erant ppetui, nō tñ simplr, qz
tpe pcedēte hęc loca vidēt sicca facta magis, altera autē
minz aquosa, donec vtiqz venerit iterū cōstitutio periodi
astroy eiusdē vtutis, qre infinities virtz humidī gñatiua
accidet, et infinities corripet, et virtz sicci effectiua succe-
det infinities, et infinities definet, et sic hz fluyoy, et fontes, et
maria sint ppetui respectu vite nre, non tñ simplr cū infi-
nities fuerint facti, et infinities corrupti. s. supposita s. m.
Aristō. eternitate celi. Tūc epylogat, et inq. Quoniā autē
necesse est totius. s. terrę successiue hz diuersas ptes fieri
quidē quādā pmutationē de aquoso ad aridū, et ecōtra,
et de habitato ad desertū, nō tñ generationē, et corruptio-
nem, siquidē celi manet totū et est eternū, necesse ēvō dixi-
mus nō eadē loca semp humida esse mari et fluyoy, et pua-
tione talū ēē sicca, hz pmutari infinities, vt dictū est. C. Ex
his p. s. m. Arist. maria et fluyoy esse ex reliquijs dilu-
uioy. s. cū multe aq in montibz retinent, et postea defluūt
paulatin, pp pdictas cās, verū de re bac dicemus.

C. Ad manifestat autem factum: quos enim ai-
mus antiquissimos hominum esse egyptios:
horum regio tota facta videtur: et existens
fluyoy opus: et hoc et scdm ipsam regionem
aspicienti palam est: et que circa mare ru-
bzum sufficiens argumentum. Hoc enim re-
gum aliquis attentauit perfodere: non enim
pauas

N
O
P
Q
Quod ma-
ria sint ex
reliquijs
diluuioy.
D

A
patnas haberet vtiqz ipsi binitias, nauiga-
bilis totus locus factus. Dicitur autem pri-
mus se lostris conatus fuisse antiquorum: sed
inuenit mare existens altius terra, propter quod
ille primo et varius posterius cessauit fodi-
ens: vt non corrumpere tur fluxus fluyoy cō-
misto mari. Ad manifestum igitur qd mare vni-
hęc continuum est: propter quod et que circa
lybiam ammoniam regionem humiliora vi-
dentur: et profundiora propter rationem in-
ferioris regionis. Adalim enim qd alteratio-
ne quidem facta sunt stagna, et arida. Tem-
pore autem facta derelicta, et stagnata aqua,
desiccata iam: annihilata est.

C. Quia deduxit ex multis mutari terram de aquoso ad
aridum, nunc istud manifestat quibusdam signis, et primus
sumit ab egypto, que est regio antiquissima, et hoies, qui
illic habitant, sunt antiquissimi, vbi p. s. vniuersaz egyptū
pūus fuisse mare, deinde facta longa exiccatio, et relicta
est nilus. Inquit. Manifestat autem factū idē rem ita
fuisse, qz quos animus ēē antiquissimos hoies. s. egyptios,
hoz regio tota videt facta, que p. erat existēs et fluyoy
opus, idēst tota inundata fluyoy, et mare. Et hoc etiā s. m.
ipsam regionē aspicienti palam est, est. n. vt vni p. s. tota
cōcaua, vt supplet Alexā. in cuius concauitate nilus reli-
ctus est. Scdo hoc idē pbat argumētō sumpto a rubio
mari, qd est egypto propinquū, et inquit. Et loca que sūt
in egypto circa mare rubiū eius, qd diximz, est sufficiens
argumentū, nam hoc mare rubiū aliqz reguz egypti vo-
lens copulare egypto, pper multas diuitias, q. ipso re-
gibus, et toti regioni emergerant, si locus factus est totas
nauigabiles, tentauit fodere, et mare nilo vnire. Unde d.
q. regum egypti primus se lostris de antiqz tentauit hoc
facere. Sed inuenit mare altius terra, et ppter hanc cām
se lostris pūmō, et postea diarius cessauit fodere, ne fluxus
fluyoy ex cōmitione eius cum mari corrumpere tur. Tūc
pcludit manifestum esse, qd hęc oia egypti loca vni cō-
finitū mare erant, qz pūus mare rubiū copulabat nilo,
cū illo sit altius, quare si intraret regionē decliniorē, illaz
totam inundaret. Et tere n. illa aqua efficeret salia, et sic
non possent hoies illic vnire. Ex hoc igit vult hęc loca
illa olim fuisse rubio mari operata, cū illa loca sint rubio
mari submissiora, que ideo nūc nō operiuntur, s. submis-
siora sint, qz mare pcedit cōtinuo exiccando, et litus ru-
biū maris ēē altius ipso mari, s. regio egypti sit mari ipso
submissior. C. Quo vō ad verba attinet, se lostris, vt d. l.
m. inquit in sexto libro, rex egypti nauigabilem aluē
ex rubio mari in nilum deducere, post eū Darius rex p.
s. r. idē tentauit, et deniqz Ptolemus rex egypti, qui
omnes cepto desideratū deterrit metū inundationis, cū
rubri mare excessus deprehensum esse, qz terra egypti,
vel q. imiso mari corrumpere tur aqua nili, que sola egypti
pūis potz ptebēt. Rubrum mare dictum est, vt iuniores
dicunt, qd ppter diminutionē suę aque sol continue elua
arenas vti illas in rubozes cōuertendo. Olim aut viride
dictū est, qd erat frigidum valde, et magne aque, magna
enim aqua et frigida apparet viscens, egyptios vō Ari-
stoteles arbitrat esse antiquissimos hoies, quia credidit
primas gentes post diluuiū magnū fuisse egyptios, nō
recedens a Platonis opinione in Timęo. Alij vō primas
gentes post diluuiū quasi hoium seminariū afferunt
fuisse scythas, vt testat archa, que in armenie montibus

reperta est, qui sunt scythie propinquiores. Sed de primi-
tate gentium Diodorus disputat, et vō res hec ad phy-
sicos non attinet bona fronte omittimz. C. Tertio signo
idem pbat, qd libya ammonia regio, et loca illius sunt hu-
miliora, et submissiora egypto, et ita submissiora mari ru-
bio, quare eadem rōne regionis istę a mari rubio fuerit
aliqui inundatę, inquit. Propter quod et loca que circa libyaz
ammoniam regionē sunt, humiliora vidēt, et profundiora
mari ipso rubio ppter rationē inferioris regionis, idēst
qz sunt inferiora egypto, que est mari ipso rubio inferioz,
quare ea rōne, qua egyptus fuit inundata, eadē rōne et
loca libye. C. Ex his cōcludit modū, quo regio facta sit,
et inquit. Adalim. n. q. alteratione quidem. s. facta ad sicci-
tatem ex mari facta sunt stagna, et quedaz loca arida. Epōze
autē ad hęc pcedente aqua derelicta est a mari, et est sta-
gnata, quasi ad parū locū reducta. Desiccata autē itaz,
tandē tota aqua annihilata est, et facta est regio habitabi-
lis, que pūus erat aquosa. Dec conclusio potz intelligi de
egyptio, vt Alexander exponit, qui asserit nilum pp hanc
cām remanisse ex mari rubio. Erat. n. pūus pars rubiū
maris, siquidem exiccata humiditate, nilus de se reman-
sit, et potest intelligi de omni regione, que pūus fuit aquosa,
nam sic arida per hęc modū. C. Quo vero ad verba at-
tinet, libya ammonia pars est apzice argensola, in qua io-
uem sub specie arietis libero patri apparuisse poete su-
perunt, inde iupiter amon dictus est.

C. At vero et circa meotidem paludem accidit
exiccatio fluyoy tantummodo: vt mul-
to minores magnitudinis naues nunc nauis
gent ad operationem qz anno. l. p. quare ex hoc
facile pportionabiliter est accipere qd et
primo si velut multa stagnoz, et hęc copus
est fluyoy: et tandem necesse est omnem
fieri siccam.

C. Quarto signo idem probat, qd sumit ab ipsa meotide
palude, hec. n. pūmō exiccat, ppterea qd fluyoy, qui ipaz
ingrediunt, etiam continuo exiccant, huius rei signum
est, qz naues, que ipsam nauigant hodie multo minores
sunt his, que nauigabant illaz anno. l. p. elapso, quare ex
hoc facile pportionabiliter est accipere, qd hec palus primo
fuerit veluti multa d numero stagnoz, quasi aggregatū
ex illis. Et qd hec palus est velut opus multoz fluyoy,
quasi quidam effectus illoz, sed quia continuo p.
portionabiliter pcedente tempore fluyoy diminiuntur,
tandem necesse est omnem paludem fieri siccam.

C. Adhuc autem bosporus semper quidē fluit,
propter exiccatioez. Et est adhuc et hęc ocu-
lis videre quo accidit modo. Quando enim ab
asia interceptio faciebatur fluxus, qd post-
rius stagnum factum fuit paruum primo: de-
inde exiccatum fuit. Post hoc autem alia ab
ipso interceptio, et stagnum ab hac, et hoc sem-
per sic accidit similiter. Hoc autem factoz
pe necesse est tempore procedente velut fluyoy
nium fieri: tandem autem et hoc siccam.

C. Idem pbat signo sumpto a bosporo, est aut bosporus,
vt Alex. inq. Tracie mare angustū diuidens europā ab
asia, dictū sic a bouis trāitu, sig. dē pozns meat sine trā-
situs latine d. nam ppter parū eius profunditātē boies
ab vno loco in alterū cōmode tranare pnt. Inq. Adhuc
aut bosporus semp quidē fluit in angustū qz tendēs ad

E
F
G
H
I
L. Omne. 171
L. Omne. 172

exiccatio-
ne lim-
adductio-
nez arene
portatōez

I cōtinua diminutionē pp ericcationē, siue pp atterratiōnem, siue pp limi ad ductionē, siue pp arenę portationē. Quid vō pp atterratiōnem hoc contingat, aut videri posse oculis, nam qñ fluxus aque faciebat transitus ab astra in europā interceptionē quādā faciebat iter aqua, & aqua. Unde pp ter arenę portationē posterioris stagnum factū fuit, parū pio, deinde ericcata fuit qñ totus stagnū illud. Post hāc aut pp alium fluxū alia ab ipso interceptio fiebat, & iterū stagnū ab hac, & hoc tempore accidit sibi fieri pp fluxus, & refluxus, & arenę portationē. Hoc aut factū esse, necesse est tpe precedente velut fluxum fieri, tandē & hoc sic. Ergo pp cōtinuā ericcationē bosporus dissectus est pp arenę portationē in multa stagna, deinde rursus pp ericcationē stagna ericcantur, & demū totum sit aridū.

K Ad manifestū est igit qd cōtempus non deficiat, & totū sit eternū, q neqz tanais fluiuius, neqz nilus semper fluxit. Sed erat aliquando siccus locus, vnde fluxit, opus enim hz ipso ruz terminū, tēpus autē non habet. Similiter aut hoc, et in alijs fluiuijs conuenit dicere. At vero siquidem fluxū sunt et corrumpuntur: et non semper eadem loca terrę agnoscunt, et mare necesse est permuati: similiter autē hęc quidē deferentē, hęc autē supergrēdientē semper manifestum q omnis terrę nō semper eadem hęc quidem sunt mare, hęc autem arida: sed permuatiuntur tempore omnia.

L Quidem igitur non semper eadez neqz arida sunt terrę, neqz natabilia sunt, et propter quā causam hęc accidant, dictum est. Similiter autem & propter quā bi quidem perpetui, bi autem non sunt fluiuiorum.

Com. 175 Ex dictis deinde primo oēs fluiuios aliqui fuisse corruptos, & oēs de nouo cōpisse supposita. fm eius opionēz eternitate mudi, et ita deinde opionē suā de pmutatiōe terrę. Inquit. Manifestū est igit qd cū ruz nō deficiat, et totū sit eternū, hz fm ptem corruptibile dici possit, q neqz tanais fluxit, neqz nilus semp fluxit, hz erat aliqui siccus locus, vnde fluxit, vel per quē fluxit. Lūcām dicit, opus enim ipsoz terminū hz, hoc est, vt exponit Alexan. q sunt gnabiles & corruptibiles, tēpus autē nō hz terminū, cū sit eternū fm ipm, & q tps fm ipm est eternū, fluxū gnabiles, hō aliqñ fuit ipa (vt inqit Alex.) qñ nō fuerit fluxū, & aliqñ erit, & fluxū nō erit, eternū. n. vtraqz ex pte excedit gnabile & corruptibile. Et nō solū de tanai & nilo hoc vtz est, h de oīs alijs, qñ oēs sunt corruptibiles, & gnabiles. Sedo de iudic, & maria nō semper esse, & non semp eadē terrę loca sunt aquosa, necesse est et mare sibi pmutari, & fieri aridū, nam mare sit ex fluxū. Tertio cōcludit ipsius opionē de pmutatiōe terrę, et inquit. Maris autē hęc qdē loca deferentē, hęc autē loca supergrēdientē & inundantē semp manifestū q totius terrę non semp eadē quidē loca sunt mare, hęc autē arida, sed permuatiunt tpe oia. Demū ppylogat, & inquit. Quidē igit non semp eadem loca terrę arida sunt, neqz aquosa & natabilia, & propter quā cām hęc accidant, dictū est, amplius dictū est ppter quā cām fluxūz alij sunt perpetui, alij non, hęc Aristoteles de fluxūz.

M Sed circa finem huius, quęri pōt primo vtrum aliqui fluxūz vel fontes sint vtraqz ex parte simplr perpetui. Et videt q sic, pno q perpetua est gnatio aque ex aere, igit

nullus fluxūz vel fons cepit, nec desinit, aīa est Arist. 2o libro de gnatiōe. Cetera nō cepit, nec desinit frigidum in aliquo particulari loco cōdensare aerē, vel vaporē, igit aliqz fluxūz est simplr perpetuus. Aīa p3, ga nulla vī cā, quare in loco, in quo scaturit liris amnis, de nouo cepit, aut desinet frigidū cōdensare aerem, vel vaporē, nō, illa cā pōt esse aliqz et ternuz, cum ab eterno nō proficiscat nouum fm Arist. nec pōt esse aliqz corruptibile, q etiā de causa illius adhuc est qd. Cetera circa polos ppetua est gnatio aque ex aere, igitur nullus fluxūz cepit, nec desinet. Cetera si bic fluxūz pōt incipere, & desinere, & ille, & ille, & sic de ceteris, tūc omnis aliqñ deficiet, & incipiet quare aliqñ vniuersa terra stabit sine aquis. De piti qōne nulla est difficultas fm veritatem, q fm veritatez mundus incipit, & hz non desinet, mutabit in melius, vbi non opz aquas de nouo fieri illo mutato in melius. Cumqz ita sit, p3 gnatiōne fontū et fluxūz & mariū cepisse, esseqz aliqñ ad aliam speciē, de qua dicemus in theologicis. Sed difficultas ē supposita ta fm Arist. tps, & motus, & mudi eternitate simplr, qñ nō vī cā tali eternitate posse stare fluxūz, fontūz, & mariū fm 2o fine. Aristoteles tñ & Alex. facile credētes rem hęc exponere dixerit, ips nec gnabile ē, nec corruptibile, oīs fluxūz aut fons ē gnabilis, & oīs corruptibilis, nihil. In sole eternū simplr ē, ergo fluxūz aliqñ fuit, q fluxūz vel fontes nō erāt, & aliqñ tps erit, qñ fluxūz vel fontes nō erūt, sempiternū enī excedit vtraqz ex pte omne corruptibile. Quare fm peripateticos hz simplr ppetuus ē fluxūz, & simplr ppetuus fons in specie, fm indiuiduum nullus fons, atqz nullus fluxūz ppetuus, nō hz ppetua sit gnatio aque ex aere, fm specie, nulla gnatio aque ex aere fm indiuiduum est ppetua, qre ex hoc p3 nullū fontē, nullūqz fluxūz fm indiuiduum ē, q nō aliqñ in sole cepit, q ē aliqñ in sole nō desinet. Id igit qd qdē hz nō parū, ē qua de cā bic fluxūz de nouo ab hoc loco scaturire cepit hoc, vel illo tēpore, & nō p3, tps. n. ē eternū & vniforme, & sic potuit nunc, & prius, & postea semper equātr incipere, aut desinere, ergo nulla videt cā, cur hoc tpe ceperit, illo vō desinet, cum tempus sit eternum equale, & vniforme. Cetera dicunt peripatetici vt superius dictum est ppetuos fluxūz, atqz fontes, q respectu nostrę vitę sunt perpetui, factos esse partim ex reliquijs diluuiōz, partim ex aquis, q post diluuiū ceperunt gnari sub qbusdā montibz. Ex reliquijs diluuiōz quidē, qz cum diluuiūz aliqz aliqz vniuersam regionē inundat, eos & regionis montes pluitis aquis replet, qz ad suscipiendū & ad retinendū suscepta magis apti sunt. Ex aquis vero post diluuiūz sub montibz illis genitis, qz post diluuiūm, mōtes, qui aquas susceperunt, & illā retinerunt, in visceribz relinquunt frigidū, vel a celū fato, qd diluuiū fecit, vel ab alia cā, & sic de susceptis aquis aliqua parte descendente ad scaturiginē in pons noua gnatur p infrigidationē ingressi aeris, vel vaporis, vt superius dictum est, ergo tales fontes, vel fluxūz, respectu nostrę vitę sunt perpetui, simplr aliqñ sub celo ceperunt, & aliqñ desinent, ceperunt quidē per dictū modū, desinent vō, qñ & reliquię diluuiōz ericcabuntur, & viscera montū vnde desunt, inepta sient gnatiōi aque, vel qz in illis desinet friditas, que pō gnatiōne sufficiebat, vel qz desinet multiplicatio vapor, vel igressus noui aeris, ergo & ceperit, & aliqñ desinent. Sed adhuc restat qd, nam hz aliqui fluxūz cepit partim ex reliquijs diluuiōz, partim ex hoc q post diluuiūm cepit locus vnde fluxūz fieri aptus pro gnatiōne alicuius aque, tñ cum tēpus sit eternū equale, et vniforme, adhuc est qd, cur magis in vna parte illius tpe fuit diluuiū, ex cuius reliquijs pro parte fiet fluxūz, et cur

N Ad nulla difficultas quomodo sit hz veritatem. Difficultas in opinione Aristotelis.

A cur mons magis in illa parte cepit fieri aptus, vt frigidus, vel vaporosus, vel talis, vt possit aquā facere pro generatione fluxūz? In eterno, n. vniforme, & equali, nō vī maior rō, cur in vna eius pte cāe particularē moueri possint pro gnatiōe fluxūz, qz in alia, nisi quia dicat particularē illas cās moueri necessitate nature, nulla, v3, superiori cā illas incitate, disponēte, ac ordinatē, qd Arist. reprobat lib. scdo pphycor. Et tōm q aliud spectat ad pphycū, aliud ad mathematicos. Ad pphycos, n. in cōpluribus mathematico credere d3. Ad pphycū ergo spectat scire fluxūz cepisse ab hoc loco scaturire, qz illic de nouo accidit cause generationis illius, vt in visceribus debuit agēs fieri pns, v3, cōueniēs frigidū, & debitā mām. l. vapores, vel aerē vaporosum, & ebus gissetur aqua, que trāsit in fluxūz, sufficit etiā scire locū illū fuisse inundatū diluuiō, cuius reliquię fuerūt susceptę & retētę in tali loco, ppter eius, (quā diximus aptitudinē,) que reliqz p modū dictū vna cū aqua de nouo genita trāseunt in fluxūz. De mōtū oēs cause. l. reliquię, & aq post diluuiū, q ceperit hic fieri, nā ex his sufficiēt incipit fieri fluxūz vel fons respectu nre vitę perpetuus, nec plura meteorologicū, vt meteorologicū scire d3. Lū vero qris vnde cāe itē emerferit sic de nouo in hoc mōte vel loco in hac tēpore, & nō alia. Meteorologicū vel meteorologicū nō d3 hęc scire, sed supponere ex altiorū scia, & si qd scire d3, illud est vīe qd, dicit. n. cās tales potius in hac tēpore parte cōtingere qz in alia, qz tēpus pōt bifariā pferari, aut vt quātū, aut vt quale, vt quātū sic pferatur, vt est quā dā successio eterna eq̄lis, & regularis, vt quale cōsiderat, vt dispositū vel ordinatū fato celesti p̄stitutione, vel astrozū aliquozum periodo, vt Alexan. exponit. Dicit ergo meteorologicū, ideo in hac parte tps cās particularē illas, ex quibus fluxūz cepit, emerferit, qz fuit affectū, dispositū, vel ordinatū certo vel fato, vel celesti p̄stitutione, vel certo astrozū periodo, quo vel qua alia tēpore pars nō est affecta. Ideo hac tēpore parte desinet, qz hęc pars certo fato, vel constitutione, vel astrozū periodo est affecta, qua vel quo nō alia pars affecta. Cū, n. certa tps pars erit affecta fato, vel celesti p̄stitutione, hūiditatis gnatiua in hoc loco, in hoc loco emerget particularē cāe gnōnis illius. Lū vero in alia parte tēpore incipit vigere ex fato vel celesti p̄stitutione, fluxūz incipit desinere vīqz ad nō gradū, & vis ericcatiua. Ergo meteorologicū satis effectiua sit hūiditatis celestes posse disponi, qre sufficit scire in B loco emergerē cās in hac parte, qz hęc pars tps affecta est facto illarū causarū factio. In alia parte tps causas desinere, qz illa affecti fato priorū hō, & hoc Alex. in cōmēto hūiditatis indicauit, cuius verba omittimus. Querere autē qd illud fatū, vel celestis p̄stitutione sit, que nūc effectiua sit hūiditatis, alias siccitatis, & quo ordine hęc oia faciat, est mathematico scire. Cetera hz p3 primo q meteorologicū cāe particularis gnōnis fluxūz sunt duę, reliquię diluuiōz, nō absolute, sed susceptę, & retētę in pozositibus locoz, & noua frigiditas, & vapor, que in loco sunt post diluuiū multiplicata, ex quibus locus effectus est gnatiua aque. Laue vel corruptio est defectus cārū gnatiū aquā, vt si locus effectus rarus, sic, n. aer callesceret, & vapor exhalaret, & deficeret mā gnōnis aque, vel qz mons, vnde scaturit, quierus esset ad sārē d̄ponē, per quā amplius nec euaporaret, nec aer ingrederet, cāe vero quibus locus ad sārē d̄ponē quertis, sunt multę. Cetera. Reliquię diluuiōz in p̄cessu tps possent ericcari, quare p3 ex quibus causa fluxūz gisset, & ex quibus corrupta, de causa celestibus postea dicemus. Cetera hz desinet rationes ad

oppositū. Ita qdē, qz fm ipm ppetua sit gnatio aque ex aere, tñ fm indiuiduum nulla talis gnatio est perpetua. Sed etiā delecta est, cepit n. & demet frigidū & desinare vapores nō quidē fm ipm, fm n. rām, cur vero cepit fm indiuiduum vna pte tps magis, & nō alia, dictū est. Cetera hō delecta est, qz tē gnatio aque circa polos est ppetua fm ipm, nō tñ fm n. rām. Cetera quartā deniqz resellit, qz hz quilibz fluxūz possit desinere, nā qz tñ fm alio oēs erēt deficiēt, vt alibi dicitur. Sed que sit illa celestis p̄stitutione, qua locus diluuiū inundauit, quare effectus est aptus gnatiōi aquaz, hz trāscit ad terminos nōs, dicere de hoc, tñ hūiditatis, vt sentiat tātū qui dicit, dicamus ē p̄iunctione faturni & iouis, hęc, n. cū maxima est, vt p̄tore in capite arietis, maximos effectus facit, cū media, medios, cū minima, minimos, de his vero in hōnōnōis figuris satis dictū est. Lū ergo talis p̄iunctio p̄tingit, ex his stellis, que in tali p̄iunctione p̄stant, de p̄bendit an eius significatio sit circa regionū inundationē, & fluxūz gnōnez. Cetera parte celū, in qua illa p̄iunctio facta est, scitur regio, in qua inundatio vel noue aque gnatio facta erit. Er. t. n. ea in regione, que illi celī parti vbi p̄tore p̄prietatē nāle. Tēpus hō, quo inundatio, vel noue aque gnatio fiet, de p̄bēdet ex elongatione p̄iunctionis ab horozopō fm Albumasarē, vel ex elongatiōe p̄iunctionis a p̄io angulo figure, quā, r. 6. angulus leuior planeta describit, vt in hōnōnōis dictū est. Cetera hoc p3 cur particularē cāe gnōnis aquarū, & corruptionis earū magis vno tpe surgūt, qz alio. Sicut gūt. celesti illa p̄iunctione emerget, qz sit gnatiō, vel corruptio nē. Hęc Arist. inuit, hz nō ex p̄stis, cū ingt. Inundationē venire adueniēte motu celesti, redire autē p̄sione redēte ite rā. Cū per p̄sionē, quā appellat Arist., astrozū periodū, siue celestem motū. Alex. intellexit fatū, quo dicit tēpora disponi ac ordinari, qz vero fatū istud vel constituto hęc per solis motū vī adduci, & abduci, ideo Arist. oēm talem vim tribuit soli. Et n. sol vniuersale agēs, & oīs celī p̄stitutione motu solis vī adduci, & abduci. Utrū hō sole magne p̄iunctiones hęc facere possint, in astronomiis relinquo, & de fluxūz gnatiōe atqz corruptione bacterum. Sed qñ mare, & fluxūz, & fontes, qui respectu nre vitę ppetui sunt, geniti fuerūt ex reliquijs diluuiōz. Cōseruati aut partim ex reliquijs susceptis in magnis montibus per modū dictū, partim ex aquis, que gnant de nouo sub mōtibz, in quibus reliquię diluuiōz remaserunt, ideo querit an diluuiū sup terra sit nāle. Et vt qz sic, qz Arist. lib. scdo hūius ex parte nālibus illud cōcessit, imo vt vīsum est in textu, illud cōpluribus experietijs p̄bauit, idē, r. 10. p̄ticularē p̄lematū, & lib. politice scdo, & libro de mōdo. r. 5. lato etiā in Tymeō, & in libro de locis. Cetera hō dixerūt diuini. Dixerūt, n. noticiū diluuiū sup nāle fuisse. Pro solutione accipiamus, qz hz diluuiū p̄tore intelligit solū ex fluxūz, qz alterū per ignē sit, & hz p̄stagnatio, alterū per aquas, & hz grece catachlymus, latine pprie diluuiū, vel inundatio. Et vtraqz est duplex, Alterz vīe per vniuersam terrā, qd veteres mūdiale appellarūt, grece cōmōti. Alterz p̄iunctiā, fm aliquā terrē habitabilē partem, qd greci chozasticon vocant, primo igit videndū est de aquatico, 2o igneo. De aquatico vero, p̄tore vīdeamus de chozastico, siue p̄iunctiā, 2o de colmico, siue mūdiali hoc est vī. Cetera peripatetici itaqz vt Arist. Theophrastus, Alexan. & Auerroes p̄iunctiā diluuiū cōcesserūt, vt p3 in textu, de eo, qd fuit in Thessalia tpe Deucalionis, & T. pyrre, & de eo, qd fuit sub Ogige in Arabia, & Boetia. Cetera Albertus hō in eo libro quē de p̄prietatibus elētozū scripsit, dicit particulare diluuiū fieri, cum quedaz celestis, & quedam Suesf. super. 27. k

Que celestis causa. Celestis causa. De diluuiō. Problemate. 15. Duplex diluuium. Quidō disputatio. Tracta. 2. Cap. 9.

I
Lae parti
culares di
luuij.

terrestria pueniunt, aut cū que dā celestia sola, aut que dā
terrestria sola pueniunt ad inuidationē alieuius regionis.
Cuius prouincialis diluuiū pphycē causē plures ab
Aristotele colligunt. Prā quidē est excessus imbriū, q̄
fuit Ogigia tpb⁹, et Jacob p̄iarche, q̄s et fuit i Libe-
falia tpb⁹ uos 2 Amphitromis. C Sedā eā esse pōt
abyssus aquarū sub terra exortus, vt. n. Albertus inq̄,
ab eadē celi stellatione innasit vis supior, que in aq̄s va-
poros vertit, et vis inferior, q̄ a terra ebullire facit aq̄s ad
terre sup̄ficiē, vel q̄ inis terre aquā multā ḡiat, que ad
superficiē terre motū aliqui inuidat regione, vt Arist. in tex-
tu pcedit, et obseruatio nō semel edocuit. C Tertia eā est
terremotus, cū. n. pluribus diebus terremotus in aliq̄ re-
giōe fieri possit, fieri pōt vt faturi gines magnorū fluui-
rū, qui in illa regiōe oriunt, obturent, etiā vt noue cauer-
ne hāt, q̄bus repletia terre agitata tādē aperiant, q̄bus
aptis, tota regio inuidabit. C Quarta causa est etiā q̄nq̄
diuersorū uentorū 3uy afflatus. C Sed. n. uentorū contrarietate
magna maris multitudine accumulati, que tandē uento,
qui a terra spirabat, deuictio, regiōne inuidat, vt in Libe-
factū eē Arist. testat p̄io huius, 2 scdo huius. C Astro-
nomorū nōnulli asserunt stellas aliqui aq̄s adeo sauerē, vt
maria eleuēt ad aliquē p̄ictū altiorē eo p̄icto, qui est al-
tior terre, et sic a uēto mare motū regiōne inuidat, sicut ali-
quādo contra accidit, vt cū yrget vis opposita, tūc maria
exiccabunt, et fiet arida, vt dicitur in textu. C Albius p̄ libro
de p̄prietatibus elntoy vim hāc lune tribuit, s̄ nō semp,
sed in maxie, cū sup aquas inundadas, atq̄ sup̄fluyus,
et refluxus maris efficiēdos fortis fuerit. C Sit q̄dē fortis
sup fluxus, et sup accessus maris luna, p̄io cū lumine au-
cta fuerit, scdo cū mari est p̄p̄ina, vt pote cū est simul in
inferior pte eccentrici, et inferiori pte sui epicicli. C Et. n. tūc
aq̄s ualde uicina, et sic illas ad regiōne magis accedere fac-
it. C Quā luna accedit ad apicē eorū, q̄ sunt iuxta mare id
ad q̄d accedit, hāt maxie fit, cū ipla sit septentrionalis, et
in signis septentrionalibus, maxie loquor de regiōibus nō
stris, q̄ oēs sunt septentrionales. C Sit nō fortis sup excessus
imbriū, cū luna fuerit in signis aqueis, et cū stellis tā fixis,
q̄ arātibz aquam augētibus, ueluti in piscibus, uel in
aquarij finibus, vt cū fixis signantibus inuidationē, sicut
sunt quorū ille stelle q̄ sunt iuxta aq̄ effusōe, aut sicut sit
pluades, potissimū si cū his fuerint planete inuidat in oēs
uel plures cū luna ipsa iuncti, et cū fixis humidis, et in si-
gnis humidis. C Et. n. de cāe oēs fuerint, tūc adeo creuit
imber, uel accessus maris ad aliquā regiōne, cū qua hęc
hāt pueniētā, ut illa aut inuidet excessus imbris, aut cu-
mulus maris. C Petrus Alueriata ait, q̄ sicut in anno
accidit fieri biemē paruā pp elongationem solis a nobis in
pte quodā finito, sic circulatorie magnarū stellarū p̄tingit
fieri magnā biemē, atq̄ excessum imbriū. C Et. n. (vt inq̄)
saturnus et iupiter coniungunt de nouo de aerea triplicitate
de mutati ad aqueā in signo humido, vt pote in piscibus et
cū ipsis alie stelle humide associant, vt uenit et luna, que
vim hāt maximā in modo humida, et nō impediunt a so-
le et marte, imbriū excessum magnū ḡiant, que Arist. vo-
cat magnā biemē. Ex hoc. n. sequit inuidatio eius regio-
nis, cū qua stelle p̄codant. Nō. n. accidit temp in eadē re-
giōne, sed in alia et alia, ad quā uentus illarum stellarū hz
alij et alij aspectū. C Alexander aut in cōmento dicit, opz
aut accipit de omni tali permutatione circa terrā cām fieri
hāt. q̄ per quē dā tēpora fato disposita et determinata, vt
p singulos annos byemis fit, et periodos q̄dā astrozū fie-
ri per loca quē dā, et q̄bus magna byemis fit in aliqua re-
giōne. Quē rō docet diluuiū p̄ticulare in aliqua regiōne
fieri p̄opter tps, q̄ certo fato dispositū, atq̄ periodo alie

K
Lae astro
nomorū.

Lra. 2.
cap. 6.

L

M

quorū astrozū affectū diluuiū adducit, q̄ d aut fatū illud
sit. Alexan. vt p̄physicus nō debuit explicare. Alber. uero et
Alueriata expoluerūt, nobis aut fatia sit accepisse p̄uin-
ciale diluuiū fuisse, et eāle. C De vti uero siue comico
differēdiū est, Anaximāder igif et Diogenes p̄cesserūt ter-
ram aliqui fuisse totā inundatā ex diluuiō. Quā opionem
Anicema et mathematici approbant. Albertus aut dicit,
quādo oia simul celestia, et terrestria cōueniūt ad inuidā-
tionē, tūc fieri in uniuersa terra diluuiū. Hęc partem ma-
thematici probare enitant, q̄ aliqua particularis vis celi
aquarū effectiua pōt diluuiū particularē efficere, in ali-
qua regiōne, igif dupla celi vis aquarū effectiua pōt illū
facere in dupla terre parte, et tripla in tripla, igif tota celi
vis in pducēdo imbrēs, poterit illos facere in tota terra,
sicut. n. pars virtutis celi pōt in parte terre, ita vis celi to-
ta pōt in tota terra. C Sed que sit hęc celi vis tota in pro-
ducēdo imbrēs, Albumasar in libro de magnis ait, talem
vlem vim in pducēdo aquis esse in magnis cōiunctioni-
bus collocatā. C In illa. n. omniū stellarū uirtutes hāt locū,
vt nō supponat. Ex his asserit p̄iunctionē saturni et iouis,
que fuit in 4^a parte cancri, que noticiū diluuiū p̄cessit
similium. 287. annis, uel fm haomaruz. 279. fuisse nālem
cām et sufficiētē diluuiū noticiū. C Alij totū celi vim in effi-
ciēdo aquis dicit esse in septentis, uel senarij planeta-
ri cōiunctionibus, vt pote cū planete sint retrogradi in
aqueis signis et circa hydrā aquarij, cōiuncti. C Mutata
triplicitate, luna eryte in signis aqueis cū aqueis plane-
tis figurata, uel p̄iuncta, et p̄prie dñā ascēdentis, hęc. n. cō-
stitutio est tota vis in pducēdo aq̄s, que cū accidit, dilu-
uium euenire dicit in tota terra, hanc fuisse cām noticiū
diluy tradūt. C Saut huius opionis q̄ aliqua est celi vis,
que pōt uniuersum alterare ad morbos. C Et. n. aliqui ce-
li vis, que vlem morbi efficit, qui totum humanū genu-
inuasi. C Morbus. n. gallicus totū mundū occupauit,
et reges, et p̄fices, et oēs quauis gentes, hūc ortū eē tra-
dunt ab ea saturni et martis p̄iunctione, que. 1496. die. 16.
January. In tertio p̄ictū decano fuit, immo tradit alias
fuisse morbi hūc, non tū vlem. Anno mudi. 2436. Dic. n.
gallicus morbus, qui nōis tēpōibus emersit, nō minus
diluy eē uidef, q̄ illud noticiū, nisi q̄ illud noticiū fuit
per aquas, hic uero morbus per cōp̄iunctionē in finitarū
egritudinū. C P̄terea. P̄cessit aliq̄ totū mundū occu-
pauit, ut illa q̄ cepit anno. 1548. mēse. I. January. C Sit. n.
illa, quā scribit Hippocrates in libro epidimiaruz, in tra-
cia, et palestina magna, sed p̄ticularis, illa quā Gal. in cō-
mēto illius libri, apd Romanos fuisse scribit, etiā seuissi-
ma fuit, sed p̄ticularis. Illa quoq̄ Gregorij tpe Rome
etiā marā fuit, uerū oēs p̄ticulares, at illa fuit vlem, q̄
totū mundū occupās, et seuissima, q̄ uix gentiū q̄ta pars
in uniuerso relictā est. Emerit aut in uniuerso a p̄iunctione
triuz superiorū saturni, iouis, et martis, que p̄cessit anno
1545. 24^a. die Martij in pte aquarij. 14. C Si ergo pōt eē
aliqua vis in stellis, que potest uniuersum mundū aliquo
morbo vltier inundare, ergo dari pōt aliqua vis in stellis,
que poterit uniuersā terrā aquis occupare. Nō. n. uideo
rōne magis de vno, q̄ de altero. C P̄terea. Aliqua vis
celi eē pōt fauēre alicui genti, vt toti mudo imperent, vt
Romani uniuerso fere imperarunt, et nō nisi ex stellarū
p̄iōne, si ergo celi vis pōt fauere genti, vt in toto imperit,
terrā, cur nō pōt aliqua celi vis fauere aquis vt uniuersā
terrā occupēt, nō. n. uideo cām. Lepit aut vis hęc Rome-
notiū a p̄iunctione saturni et iouis in capricorno anno a di-
luuiō. 2006. Dec. n. primos Romanorū reges p̄cedens,
illos significauit. C Sed cōtra argumentat Aristoteles
libro scdo huius. C Sit. n. scicitates et imbrēs particularē
esse

N
De uniuersali diluuiō

O

P
De morbo gallico.

De peste.

Q
De confla-
gatione.

A

B

C

D

esse, sicut et terremotus, nā diluuiū fieri nō pōt, nisi p̄pter
excessus imbriū in tota terra, si est vlem, nō sol nec ple, nec
uel alterius stelle pōt tūc equalem vim in tota terra, vt ex-
cessus imbriū tantū faciat in tota terra. C P̄terea. Fie-
ri nō pōt vlem diluuiū, nisi uniuersaliter nubes colligant in
uniuerso supra totā terrā, aut sub tota zona nūq̄ nubes
colligi p̄nt, vt experiētia docet, ergo diluuiū nōq̄ fieri a
cā nāli supra totā terrā. C P̄terea. Non pōt fieri excessus
imbriū, nisi sol sit abens ab regione, in qua fit, nō pōt
aut esse abens a tota terra, quin sit semper p̄is alicui re-
giōni per directū, ergo nō pōt fieri vlem diluuiū. C P̄terea.
Cis mistoy ḡnatio fm nāles causas defecere nō pōt,
que sit in p̄actu trā elntoy terre, vs, aeris et aquę, vt Ari-
stoteles p̄bauit scdo libro de gnōie. C P̄terea. Nulla
vis celi est equalis totā terrā respiciēs, q̄ siue celi dimidat
per climata, siue p̄ triplicitates, vt Toleme⁹ diuidit nul-
la vis celi est equalis in tota terra, sed solus celi vis in
vis celi est equalis, que non sit particularis fm Tole-
mei, non. n. pōt se extendere nisi ad regiones libas signis
eius triplicitatis, in qua contingit, et ad regiones libas si-
gnis oppositis, et quadrangulis et signo, in quo accidit, q̄
non pōt oibus terris eē equalis. C Aug. ḡ iunt inducta
pro parte mathematicorū friuola sunt, p̄ia qdem rō dele-
tur ex eo, q̄ l̄z oetur aliq̄ tota vis in pducēdo aquas, hęc
nō pōt eē equalis in tota terra, sed solus celi vis in
signo in quo p̄tingit, et signis quadrangulis, et opposito il-
li, in quo accidit, et non alibi fm Tolemeū. C De morbis
uero friuola rō est, p̄mo, q̄ nullus fuit vlem, quin euaser-
int hostes. C P̄terea. Morbus inuicis p̄tagiōne, ideo
p̄oq̄ incipit, pōt uniuersum inficere. Et diluuiū nō mul-
tiplicat per cōtagiōne, similit̄ orium Romanorū nō fuit
vlem, quin gētes multe euaserūt. C P̄terea. Dñum mul-
tiplicat per cōtagiōne, diluuiū uero p̄ excessum imbriū ex
toto factū. C Ex his sequit diluuiū comiciū supra totā
terrā habitabilem, et nō habitabilem esse mere supernāle,
nō. n. sole accedente ad antipodas, et demū alia astro-
nōmia. Accedit, q̄ si equalis fieret nobis et illis, non posset
equaliter fieri regiōibus subiectis torride zone. Immo
Aristo. dicit ad illos nō peruenisse vnq̄ diluuium, vnde et
Blato in Tymeō inducit illos dicere grecos esse semper
pueros, seq̄ temp̄ senex. Qd non ob aliū hoc dicit, nisi q̄
ad eos nūq̄ peruenit diluuiū. C Tercio ergo diluuiū cū
fuerit supra totā terrā, fuit penitus supernāle. C Ratio-
nes aut Arist. cōtra hoc friuole sunt. Prāma quidem, q̄ l̄z
nulla stella habeat vim equalem supra totā terrā virtute
propia, virtute dei hz vim, ubi deus uult. C Sedā etiam
friuola est, q̄ nubes colligunt, nō per se, sed diuine uolū-
tatis deliberatione. C Tercia etiam deletur, q̄ excessus
imbriū fieri pōt sole absente, et p̄nte p̄io diuine delibera-
tionis determinatione. C Quarta dicit, q̄ mistoy ḡnatio
fuit seruata in archa. C Quinta tollit, q̄ l̄z nulla celi vis
equalis totū terrā p̄spiciat virtute propria, virtute diui-
na tantū p̄spicit, quantum deus ordinauit. Dactenus de
aqueo diluuiū. C Et de p̄tagiōne dicamus, hęc. n. uideo
dupl̄r itelligi pōt, aut cosmica, et vlem, aut chorastica, siue
prouincialis. De p̄uinciali p̄tagiōne peripatetici nō
dubitarunt, vt patuit de p̄tagiōne, que fuit sub p̄be-
tonte, de qua in libro de mudo nō dixit esse fabulam, sed
dixit fuisse flammam celitus, que orientales partes vilit.
C P̄terea. De p̄uinciali exiccatione Arist. in textu aper-
te multis exēplis certū dinem fecit, asserit. n. regiōnem
aliquā posse totū exiccari, et deleri, vt patuit. C Sed pri-
mo uideamus de vlem cōflauratione, an fieri possit, et quō.

Scdo de p̄ticulari, et que sit, et quō fieri possit. C De pri-
mo Anaximāder et Diogenes arbit̄ ares conflaurationē
fieri per exiccationē terre, dixerūt uicissim totā terrā nūc
inundari, nūc exiccari. Dicit. n. per cataclysmū uniuersā
terrā aliquādo fuisse inundatā, deinde caloze solis et stel-
larū cepisse exiccari, exiccataq̄ fuisse in tantū, vt nihil re-
manerit non exustum, postea iteruz nouis caulis emer-
gentibus inuidari, et hoc infinitis, hoc ergo pacto Dioge-
nes et Anaximenes cosmica cōflaurationem cōcesserunt.
C Blato in Tymeō vlem p̄flaurationē asserere uidef p̄-
pter exorbitationem solis et stellarū, et inducit qd de p̄be-
tonte fabulatur poetę. Dñ. n. uniuersam terrā vltie tradit.
C Alij dixerūt Abiantē vlem p̄flaurationem efficere, cū
axem mittit inferius, imentos. n. calores tunc cecidit. C Um
uero cōtra axem mittit superius, arbitrant vlem catacly-
smum. C Quę opiones fabulose sunt, vt Arist. inquit, q̄ cō-
stat nūq̄ solē exisse tropicos. C Alij dixerūt vlem cōfla-
urationem fieri, cū ignis de sp̄era sua descēdit, descēdit
aut, quādo in tota terra ḡl̄ter cōbustibilia ponunt, et
ponunt aut, cum maxia et vlem in terris ficitas facta fuerit.
C Alij dixerūt vlem p̄gregationem fieri a radys celestis
bus, quones hic p̄gregant, nam aliqui videmus radicos
celestes solis particulari cōgregari in speculis, et sic fieri
particularē p̄flaurationē, ergo cū vltier oēs celestes radij
hic p̄gregant, fiet vlem cōflauratione. C Alij aut in li-
bro de p̄prietatibus elntoy arbitrat vlem p̄flaurationē
fieri posse in uniuersa terra, quā dicit enuēre, et quin q̄
p̄currūt, p̄mo q̄n coniungunt sol, iupiter et mars in cācro.
2° q̄ bonū cōiunctio sit inter imaginem cācri, et cor leonias.
3° vt omnes sint in inferioribus partibus suozū obuium.
4° vt nō sint impediti a frigidis stellis. Saturno uenere, et
luna. 5° vt sit hęc bonū p̄iunctio cū permutatione p̄iunctio
nis saturni et iouis in triplicitate. C Sed ad dñ. l̄z stelle
frigide sint in superioribus partibus suozū obuiū, et calide
oēs in inferioribus, q̄n. n. hęc p̄currūt tūc dicit p̄flauro-
nem fieri super uniuersā terrā. Quia uero hęc celestis fi-
gura rarissime accidit, hac rōne veteres appellarūt stella-
rū longā exorbitationē. C Auges. n. oium planetarū mouē-
tur. 200. annis gradu vno (vt dicit) p̄ter augē lune, ideo
diu currit orbis, anteq̄ exorbitet, vt cōmunicet tres au-
ges planetarū calidoz. C Dec Albertus. C Que opio pare-
tanti viri dixerim, diuinita est, p̄io, q̄ data hac celi figu-
ra, vt ipte cōponit, non exponit modū quo fiet ex hac vlem
cōflauratione, an per descēsum ignis, an per ḡl̄tionē nouo-
rū igniū, an per exiccationē vlem. C P̄terea. Istud est
cōmētū factū, cū. n. tam rarēter hęc dispō sit, quo naz mo-
do Albertus scit illā minari p̄flaurationem, hęc. n. ipte nō
expertus est, nec alius p̄cedens, ergo hoc pacto aude-
re, uidef mihi nimis p̄optum. C P̄terea. Si ex hac ce-
li dispōne fieret vlem p̄flauratione, posset uerū tēpus future
cōflaurationis eē notū astronomis, qd̄ reprobatiū est a ca-
tholicis. C P̄terea. Hęc dispō non pōt esse equalis toti
terre, q̄ nec sol potest esse equalis toti terre. C P̄terea.
Solis, et regiōibus illis vicinis qd̄ ogeret hęc celi p̄stiru-
tionē, nunq̄d posset exurere loca, ubi per p̄tina sunt gelici-
dia. C P̄io nō dicens posse fieri p̄flaurationē vlem per de-
scēsum ignis, est similis fabule, nō. n. descēdit ignis, nisi
grauē fiat, quare anteq̄ perueniat ad terram, et tinguet.
C P̄io uero de cōcurfu radiorū est cōmentū, q̄ nō uideo,
quo modo oēs radij solis possint in uniuersam terrā cōcur-
rere, cū temp sol aliquā partē terre recte, aliquā alique
p̄spiciat. C Ex his sequit vlem p̄flaurationem esse peni-
tus supernaturalem. C Sed que sit hęc vlem cōflauratione.
Diuus Thomas in theologis exponens, dicit p̄flauro-
tionē vlem esse p̄gregationē oium causarū, superiorū, et
Suesf. super. D. R 2

Nota.

I inferior, que sua virtute ignire pnt, que cōgregatio non nāli cursu veruz, sed virtute diuina fiet. Ex his n. causis sic pgregatio generabit ignis, qui facit mūdū huius eruret, ergo dupl'r definiti pōt cōflagratio vbi. Primo quidem definitione dicite cām, et sic est pgregatio oīuz causa rī potentū efficere ignes. Secūdo vero definitione dicente qd' sic est vho rerū exiitio facta ab igne vlt'er totū cōburentē, et q' cūsus tot' caularuz sub iust' diuine prouidentie, ideo nō est per rōnes nāles inuestigabilis a nobis.

L Ex his sequit' q' nullus pōt celestem cām afferere vlt' pflagrationis, imo nec vlt'is diluuij, hoc declarat, q' significationes stellarū inuētē sunt per obseruationes, aut vnius, aut multoz inuētē su' cedētū, quemadmodū et motus. Ptolemeus n. obseruās ab Hipparcho p'siderationes suas pfectit in Alexandria. Alij vero obseruātes a Ptolemeo per fecerūt suas p'p'ia t'pibus. Simili rōne, et significationes stellarū obseruatione vnius, vel multoz adimētē sunt. Nōd nullus vnus obseruauit quē pstellatio diluuiū aut pflagrationē vlt' m' alias fecerit, nec multū, cū per historias p'cederēt obseruationes nō habeamus, ergo velle dicere pstellationem hāc, vel illā facere diluuiū vlt', aut cōflagrationem vlt', est cōmētū, et nimis p'opte dictum.

K De particulari vero pflagratione, Aristot. afferit illam fieri posse, s'z que nālla sit, nō leuis est questio. Aliqui n. arbitrant' virtute celi igne de p'p'ia t'p'ora posse descēdere sub magna mole, et de terra aliquā regionem cōflagrare, vt in hoc libro dictū est, nāz sicut nō est absurdū de igne posse descēdere aliquā glebā virtute celi ad regionē aeris, vt corripatur, ita nō est absurdū a virtute fortiori descēdere vlt' ad terrā, et aliquā terrę regionē pflagrare. Quę posito reprobata est, q' ignis nō pōt descēdere nāliter, nisi ab aliqua pstellatione frige facta grauelcat, mō cū grauelcat, corripit', et trāsit in celtuz sibi proximi.

L Alij dixerūt talē pflagrationē fieri ex pbalatombus accēso, que cū pellunt a media regione aeris, vt tonitrua, regiones aliquā exurent. Quā pōnem reprobauit Aristoteles, q' isq' s'z nō pnt in tanta quantitate accumulari, vt regionem exurat. Accedit, qd' sunt ex hypocausta te crasso, quod facile conuenitur in aerem sibi vicinum. Quare cōflagrationem, quā Arist. et peripatetici cōcedunt, pōm est esse exiccationē regionis, que succedit in dationi. Cū n. sit aliquis excessus imbiū in aliqua regione, in eadē aliqñ fiet exiccatio pgnitus, et hoc infinites supposita eternitate mūdi, has n. vlt' r'as q' tēpus diuerso fato affectū adducit, et adducit. Regio n. quelibz cōparari potest ad motū solis dupl'r, aut simpl'r, aut vt diuerso fato afficit, si cōparat' ad motuz solis simpl'r, sic nulla exiccatur simpl'r, nulla qz simpl'r inundabit, qm sol semper equalit' in anno semel accedit, et semel recedit. Sin aut' comparet' ad motū solis, vt diuerso fato afficit, sic fieri pōt, vt regio inundet, et postea simpl'r exiccat, et sic tādē deserat. Hāc ergo exiccationē, peripatetici pflagrationem si appellent, naturalē esse fatebimur. Quid vero sit factū istud, quo motus solis affici pōt, vt nīc regio ab illo inundet, nunc exiccat, vlt'ra captū est. Nō n. pōt hoc deprehendi nisi ab obseruatione, modo nec obseruatione vnius, nec multoz hoc obseruati est. Vita n. vnius nō sufficit ab alijs vero multis nō est traditū, nisi temere, et coniecturaliter, quare vlt' solis sit scire hoc fieri posse a motu solis, vt diuersis factis aliquādo afficitur. Deq' pauca de diluuijs.

M Consequenter querit', vtrū vbi nīc est mare, olim fuerit arida terra. Videtur q' nō, q' solis accessus et recessus sunt equales respectu alicuius regionis, ergo quātū per accessum de aquofo maris resolutū, tantū per recessum eidem reddat'. De terra. Omne elntū perpetuo situat

in loco suo naturali, vt p'z discurre dō per oia elemēta locus maris est illi nālis saltē, quatenus mare est aq', vt scdo huius videbit', ergo locus ille erit mari ppetuus. De terra. Mare et q'libet aq' semper est in loco terre decliuioz, vt scdo huius dicef. S'z locus vbi mare est, semper est decliuioz, q'z est possit in tota terra, ergo perpetuo semper mare erit, vbi est. De terra. Mare est vbi est, aut nāliter, aut violēter, nō violēter, ergo nāliter, igit' violēter erit in alio loco terre. Aristoteles aut' et Leobophrastus, et Alexander, et Averroes qui mūdi eternitate pbauerūt, afferuerūt infinites mare factū esse aridā terrā, et c. Parmēsius sequens Albertū supposito rōne cōcauā fieri posse, quādo motuofam, et motuofaz aliqñ vallofaz, et vlt' par tem terre, que nīc est decliuioz, aliqñ fuisse, vel fore sublimiore, hāc mutationē fieri posse pbat, aut rōne vlt'oz, q' aliqñ subtiles ptes terre cōmouētē, ad vniū locū illas ac cumulant, signum aut', q' aliqñ mōtes sunt arenosi, atqz spungiosi, qd' non esset, nisi q' tota terra subtilis ad eū locuz ventozū afflatu fuit accumulata, aut rōne terremotus, vel alicuius vaporis, bic n. sub terra iclusus ferri impetu aliqñ magnā terre partē sursum eleuat quasi in gibbū, et sic pcauū fieri pōt motuofam, cuius signū, q' p'p'ie mōtes sunt valles. Aut rōne defluxus flumioz, qui motu subtilē terrā postates, aliqñ accumulāt mōtes arenolos, et sic regurgitāt retro tāqz ad partē decliuioz. Istis habitio, dicit' Parmēsius mare posse fieri aridā terrā, q' locus, vbi nunc mare est, pōt pp' dictas causas fieri motuofus, et sic curet ad aliū locū, qui erit aridus. De terra. Terra arida fieri pōt aquofo, q' fieri pōt decliuioz ea parte, vbi nīc mare est. Immo pp' hāc cām mare pōt diuidi, q' pōt accumulari terra in medio pp' causas dictas, et sic fieri cōtingit aliquā portionez maris diuisam a toto, que portio dicef mare motuū, vt p'p' puteolanā regionem cernit.

N Ex his sequit', q' supposito eternitate mūdi, qd' nunc est mare, infinites fuit arida terra, et qd' nīc est terra, infinites mare. Dec est vna via Alberti, quā Parmēsius approbat. De peripatetici vero volunt aquofo fieri pōt aridū per exiccationem aquofo. Imaginānt' n. maria fieri ex reliquis diluioz, cōferuari aut' per fluiuos, qui post diluua facti sunt, quozū aqua cōgregant' in vna terre cōcauitate, et faciūt mare, et factū cōferuat, vt superius dictū pōt aquofo exiccari, q' fontes, et fluiuij (vt superius dictū est) possunt exiccari, et sic locus aquofoz fiet aridus. Cām aut' inuit' Alexan. nam aquofoz et aridū pnt referri ad motū solis, vel ad motū ceterarū stellarū. Si referant' ad motū solis, cuz ille sit semper equalis, aquofoz semper equalit' obseruabit, et aridū similit', qm quantū per accessuz diminiuit, tantuz per recessum adauget. Si referunt' ad ceteras stellas, cū ille possunt inter se et ad solem vlt' mo dia disponi fieri pōt, vt vno tēpore magis de aquofo exiccent, q' de illo accumulēt, et sic possit hic celestis dispositio diu durare, dubio pcal tandē totū aquofoz exiccabit. Alio vero tempore aquofo fauebit, et sic inundabit qd' nunc est aridū. Quare aridū fiet aquofoz, et contra. Et hoc Alex. ait q' si qd' est mare, vel aridū cōparet' ad tempus absolute, erit temp' tale ppetuū, t'p' n. absolute est solis motus, vel sequēs solis motum. Sin aut' comparet' ad t'p' fato affectū, quom fieri possit, vt vna t'p'is pars afficiatur qualitate exiccatiua, alia vō qualitate humefactiua fieri pōt vt aquofoz fiat aridū, et contra, et q' si m' bos est perpetuus mūdus, iure infinites facta est hęc mutatio.

O Ad si hęc via afferat', et illi Alberti nō est absurdū, dupli' via p'z, qd' nīc est mare factū fuisse, et fore aridum infinites. De recessu ad rōnes. Primo n. delata est, q' lz solis accessus, et recessus sint egleo, tū hęc vlt' r'as rationem

tionē, quā hnt ad alias stellas. Scda etiā delect', p'io q' lz temp' locus aq' sit decliuioz terre pare, nō tū temp' eadem pars terre est ceteris decliuioz, q' pōt mutari. 2o dicit' pōt locū alicuius maris cē ppetuū respectu motus solis, tū respectu aliarū stellarū pōt mutari, q' pōt aqua que in eo erat, exiccari, vel fieri pōt terra motuofa, sicut n. cre scit terra exiccata aqua, et c. Tta n. dicemus perpetuū est mare, tū fm ptes pōt corripit'. Tertia rō soluta est. 4o dico q' mare est, vbi est nāliter durat' illius dispoē. Illa vero aliter se habente, mare currit ad alia loca. Cōsequenter querit' vtrū ea pars terre, que aliqñ habitata, possit mutari ad deserta, et c. Videt' q' nō, q' humanū genus est eternū fm Arist. ergo rōne rōne rōne rōne. Sollem ad eandē terrā hęc eandē rōne, ergo terra semper terra erit, et fuit equalit' disposita. De terra. Arist. libro pblematis afferit ad meridionales nō puenisse diluuiū, ideo sunt sapientiores, qd' vlt'ato affirmat in timo dicens pp' hoc grēcos cē temp' pueros, egyptios vō temp' senes, q' illi nūqz mutauerūt habitatiōē. Debes scire q' nos loquimur de terra habitabili, non aut' de terra rōne situs sua nā deserta, vt terra est, que est sub polis, vel sub torrida zona, que r' n. de terra, que est sub habitata, vtrū aliqñ fuerit, vel erit deserta, et que nīc est deserta, sub p'p'ibus cē li bene ad habitatiōē situata, aliqñ fiet habitata, vel fuerit habitata. Tū accipiamus terre desertionez fieri quoties aut arefcit in extremo, aut humefcit in extremo. Habitationem aut', quoties inter sicū et humidū tēperantia sit, nō qd'z p'p'is, sed p'p'ia quadā latitudine. Deq' suppositio p'z, q' humiditas in extremo habitatiōē impedit, quatenus terrā inidat, vbi nō hoies, sed pisces viuunt. Est n. hō aial viuens in terra, vt Arist. ait in libro de hist'ria. Sicitas etiā in extremo repugnat vite, reddīt n. terrā sterilit', cū sit nonerca fructuū, p'ntia aialia viuūt calido et humido. Quare locus pueniens habitatiōē humane est qui mediū inter sicū et humidū in extremo obtinet, nō quidē p'p'ile (vt dixi) sed quadā p'p'ia latitudine. De acceptio, facile peripateticoz pō deducitur, per ea n. que diximus p'z nullā eē terrę habitabilis partē, que nō fuerit infinites mūdāta, et infinites arefacta, igit' nulla est p'z terrę habitabilis, que nō fuit infinites tēperata, p'ntia p'z, q' non pōt de inundato fieri sicū, nisi prius deueniat ad mediū, quare quilibet pars terre habitabilis fuit infinites pueniens, et infinites disccōueniens habitatiōē humane. Ex hoc sequit', p'ntia p'ntia habitatiōis, vel desertiōis principijs per historias haberi non posse. Sit enīz desertio paulatine, et habitatio similit'. De terra. Quēlz infinites accepit, p'ntia desit. Cām vero cur aliq' terra deseret' aliq' de nouo colit'. Arist. assignauit ex mutatione de aquofo ad aridū, et c. Alij assignauerūt alias cās, vt pp' aialia hostilia, que alicui regio ni accidunt, et q'bus hoies, et loca deserunt, alij pp' bella, alij pp' pestes. Astronomi vt dictū est, habitatiōē referūt ad magnas p'ntiones saturni et iouis, has n. esse oium mutationū causas autumat'. Alex. (vt dixi) dicit' terrā habitabiles posse referri, aut ad solis motū, aut ad motus ceterarū stellarū. Si ad solis motū, cuz ille sit semper equalis, habitatio erit semper equalis. Si aut' referant' ad ceteraz stellarū motus, cū illi inter se et ad solē sint inaequales, fieri pōt vt celestis aliqua dispositio cōtingat, que causas efficiat desolatiōis. Fieri etiā pōt alia cōtraria hūc, vt deserta loca reducat ad habitatiōem, p'nter hanc accit' in t'p' eterno mutationes has infinites fieri, q' lz tempus vt referat' ad motū solis semper equalit' q'z dispositū, ac ordinatū, vt referat' ad ceteras stellas, est inaequale, et ita fieri pōt, vt in altera eius parte fiat aliqua stellarū

vis, que causas in hoc mundo causat, q'bus regio deserat'. In altera vero parte altera huic cōtraria, que cōtrarias causas ferat. Quibus sol in suo lumine a stellis sic ordinatis vim variā assumens erit causa q'z desolatiōis, quā doqz habitatiōis. Quā vero vis hęc sit, Aristoteles nō expellit, Alexan. appellat fatū, quo dispost' t'p' aut mat. Albuminari vim hāc expellit dicens illā esse conuentionem saturni et iouis. Quā dicit' qui in maximā, minimā, et mediā, his n. tribuit oēm vim, per has desolari, regna, atqz regiones autumat, per has sectas, et religiones fieri dicit, et vbenibus his tribuit oēm vim. Aristoteles vero, vt meteorologicus, oēm vim tribuit bñiditati, et siccitati, tanqz secundis causis. Letere n. cause, si sint desolatiōis, vel habitatiōis, nō sunt cause simpliciter, s. n. bella sunt cause desolatiōis regni, non p'p'ter illa regnuz fit inhabitabile. Dato n. q' illic nūqz homo esset, ad huc esset locus de se conueniens habitatiōē humane similit' si p'p'ter pestem desolaret' ciuitas, ad huc merito eozū, que ibi sunt, esset habitatiōē conueniens, ergo due sole sunt cause simpliciter desolatiōis, aut excessus humiditatis, in qua hō viuere non pōt, sed pisces, aut excessus siccitatis, vbi nulli cēt fructus, neqz cāp' terre nascētia, ex quibus hō viuere possēt, ergo due tū sunt p'p'ie cause desolatiōis. Cā vero habitatiōis, est mediocritas inter hęc, nō quidē parit'is, sed p'p'ia. Cās vero humiditatis, hō siccitatis, vt meteorologicus assignat non potest, sed vt subalternus astronomo, dicit' illā esse solē, q' lz in suo motu semper sit equalis, tū vt se hęc tū alij stellis, nō semper est equalis, nec plura debet dicere. De p'z sol' ratio nū. Primo quidē desolat', q' lz eterna sit habitatio, nulla tū habitatio in aliquo loco est eterna, sicut nec genus humane. Scda etiā, q' lz motus solis sit equalis, vt solis est, vt tamen sol ad alias stellas cōparatur, est inqualis. Tertia delectur, q' lz non peruenit diluuiū illud, qd' fuit in Abaia, vel aliud qd' fuit in grecia, aliqñ egyptus fuit tota mare, vt Arist. demōstrat in textu. Cōsequenter queritur, vtrū p'nter quatuor anni tēpora, que accidunt omni anno in aliqua regione, sint alia quatuor lōge maiora in eadem regione. Et videt' q' sic, q' fm Aristotelem quelibet regio cepit, igitur quelibet regio habz quatuor tēpora p'nter ea, que omni anno illi accidunt. In cōtrariū est Aristot. qui afferit tantū duo tēpora. Alterū, in quo regio humefcit, Alterū, in quo exiccatur, nec plura assignat. Cōsequenter declaratiōe debes scire, q' nos loqui possumus de his tēporibus, aut rōne habita ad totū mūdū, aut rōne habita ad aliquā particulare habitatiōē, p'nter ea p'imo disputabimus de his tēporibus ratione habita ad totū mūdū, deinde de his ratione habita ad particularem regionem. De primo igitur disputātes dicemus, nam qui mūdū generat, bifariā sunt, aut qui mūdū principium certum statuunt, aut qui mūdū principij incertum esse fatentur. Omnes tamen fatentur, data mūdū origine, esse quatuor anni tēpora, quatuorqz etates illi assignādas, primā quidem pueritiā humidā, scdam vero iuuentam calidā, tertiam senectutem sicā, vltimā decrepitiā frigidā. Vtrū qui mūdū originem incertam esse fatent, incerta esse hęc quatuor tēpora afferit. Cōsequenter igit' tribuere toti mūdū principij, afferit tale esse incertū, primo quidē, q' nullus nostrū mūdū creationi inter fuit, nā si quis inter fuisse, is hō esset, qui primo creatus fuisset. At sancti ditioni p'ntiū hoīem p'ntiū esse dicit' die post mūdū originē. De terra. Diuina mēs est nobis ignota, ergo quo die, quā ue hora mūdū facere p'posuerit, vlt'ra humanū captū esse videt'. De terra, vt Diodorus argumentat', aut in prima rerū origine aliq' fuit, aut

Corollarium

De particulari cōflagratione

Tertia qd' de mutatione maris

Opinio Parmēsis

Quarta qd' de habitatiōe

pte. 15. problemate. 15.

F

G Quinta questio

Quo qd' nis

H

Do mūdū

I Aristotelis Meteorologicorum Liber secundus interpretate et expositore Augustino Nipho Medice Suesano.

De mari autem, et que natura ipsius: et propter quas causas est falsa tanta aque multitudo. Ad huc autem et de ea: que est a principio, generatone dicamus.

Com. 1.

Um dixisset de fluuijs et fontibus, in hoc secundo libro de mari pponit tria, et primo qd sit ipsius maris natura. Suba, vt exponit Alex. vel per naturam intelligi conditione, vt sit mare naturale locus aquarum. Secdo propter quas causas est falsa tanta aqua multitudo. Tertio ad huc et de ea generatione maris, qd est a principio hoc est de origine maris. Pponit autem hec tria de mari, qd hec tria de mari potissimum desiderant, vel qd hec tria fuerint a veteribus disputata, et male definita.

L Antiqui quidem igitur, et versantes circa theologia, faciunt ipsius fontes: vt ipsius sunt principia, et radices terre et maris. Adagis tragicum enim et reuerentius existimauerunt forte esse, qd dicitur: tanquam magna quedam totius hec pars existens sit. Et reliquum celum totum circa hunc locum consistens: et huius gra tanquam existentem honoratissimum: et principium.

Com. 2.

Aristoteles qd vt in alijs, ita hec antiquorum de mari opinio pponit, vt inq. Alex. et p cepit a theologo opinione, q sunt poete, vt Hesiodus, Homerus, et Homer, qui theologia carminibus scripserunt, vt inq. Alex. et inq. Antiqui qd egerit, et stantes circa theologias faciunt ipsius maris fontes ee ppa pna in terra exites, vt ipsi maris sint pna, et et vt sint radices et maris et terre. Coluerunt qd supra terram ee fontes quosdam, q sunt ppa maris, et terre pna, atq; ra dicent. Et qm antiqui theologi maxie venerati sunt terram et aquam siue mare, taq; primo orta ex fontibus, et p aliorum pna, vt Alex. exponit, ostendit Arist. theologos hoc se magis veneratos fuisse terram, q mare, et inq. Adagis eni tragicum, dignum laude et reuerentius existimauerunt fonte esse qd dicitur terra et longe magis q mare, cuius causas et bis, q antiqui dixerunt, assignat, et inq. Tanq; p qd hec pars totius mundi, terra, que daz magna exis sit, et longe pstantior mari. Sed terra etia est alia ro, qd reliquum celum residuum mundi est, huius loci, q est terre gra, et circa hunc locum, terra consistens, et q hic locus, q est terra, est honoratissimus, et reteroz pncipiu, qre lz terra et aq sint portiores partes mundi. portio pars est terra pp has caa, hoc pacto exponit Alex. Adimaduerione dignum vt Theodotus affirmat, no solum hoi poetaru fuisse hac opinio, ne, q terra sit omnium reruz pncipiu, sed Archadum, qui terre quada mente esse dixerunt, quada de mogogone appellauerunt, omnium deoz gentiliu patre. Sed dices, si terra est pncipiu reruz, quo poluerunt fontes ee pncipia, et radices

M

Terra ee reru pna fuit Archadum opinio. Dubo

terre, et maris, pncipiu eni pna no hz pncipiu. C. Tot dicit terram et mare esse oium pncipia, qd sit post mundi ornatu. Fotes vero, qui sunt intra terram, sunt pncipia maris et terre in prima rerum creatione, atq; rerum distinctione.

Qui autem sapientiores humana sapientia sunt: faciunt ipsius generatione. Esse eni pncipiu humidum omnem locum, qui est circa terram: qd quidem euaporauit, spiritibus et euerfiones solis: et lunę aiunt facere. Relictum autem mare esse: propter qd et minus fieri ericatum putant. Et tandem fore aliquando sic eum totum.

Nuc narra topione pphycor, vt inq. Alex. d gnatione maris, et inq. Qui aut sapientiores huana sapientia sunt. Pphyci, q no affat de numinis pphilosophati fu, fuxerunt naliu. Alex vt inq. Alex. aucte Theophrasti fuit Anaximader, et Diogenes, cu theologi faciunt maris gnatione, et sic pphyci, et theologi quo ad maris gnatione ueniut, qd pariter dicit mare fuisse aliqñ geniu. Uex pphyci no gnant ipsuz ex ppyoz fontibz, h dnt alio mo. P in reruz origie fuisse oem locu humidu, et ago tota terra fuisse iundata, et oem locu, qd ee circa tota terra fuisse pleni aq, postea pncipio solis et lunę ceteraruq; stellaz calefuisse totuz illud, et qd qd euaporauit, et vapores quersuz fuisse, aiunt vñones solis et lunę facit spua, aerē, et ventu. Qd at relictu erat fecisse mare, q ex actioe solis, et lunę in tale aquosum fuisse ouo. Lps subtilis, aerea, et vctola, et p aisa crassa, et terrestris, qd erat aer, et vct, sed crassa erat mare. Ex lz direx mare ee min exiccatis, lz sep pncipiu exiccari, adeo qd aliqñ putat ipsuz penitus fieri exiccatis. Ex opione pphycor p mare factu ee ex reliquijs catachysmi tota terra inundatis. Ecce qno pphyci pcesserut diluuiuz vltotam terraz inundans. Locesserunt etia sine terre et humani gnus p cōsagratiōe, qd ee totius habitabilis, et non habitabilis terre exiccatio, de quoz in fine pami diximus.

Quidam autem ipsorum aiunt, calefacta a sole terra, velut indozem fieri, propter qd et salsum esse. Et enim sudor salisus est.

Quida putat Arist. velle ponere opinioe d falledie maris, et hz pcedi. Alex. vo dic hac ee tertia opinioe d gnatione maris, qd erat Empedoclis. Jste n. dixit calefacta terra a sole fieri qd ad huiusmodi velut sudor. Signu dixit, qd mare ee salu, n. ne ee salu, nisi ee sudor alie, ois. n. sudor ee salu.

Quidam autem falledinis causas terram esse aiunt: quemadmodum enim qd per cinerem colatur, salsum fit, eodem modo, et hoc salsum esse, mista ipsa tali terra.

Hec ee 4 opinio d gnatione maris, qd vt inq. Alex. ee Anaxagore, et Metrodori, dicit, n. mare ee aqua p terra colata. Signu afferit, qd mare ee saluz, qd ee qd cu p tra colat, accipit vapores, qd hz aliq ptre, cui signu afferit Alex. et bis qd salē fodint i tra, dicit ee i tra ee alios multos vapores, qd accipies aq, et sapit sz illos. Arist. at signu pbit aliud, d. que admodum, qd humidu p cineres colat, salsum fit, eodem modo et hoc mare salsum esse dicitur ipsa tali terra. Sal, qd ee est maris mista, et illi coniuicta.

Quod quidem igitur fontes maris impossibile esse: per existentia iam considerare oportet. Aquarum enim que circa terram sunt, hec quidem fluxibiles sunt existentes, hec autem stationarie. Fluxibiles quidem igitur omnes

Solo. N

Com. 3.

O

P Debitu

Com. 4.

Com. 5.

Q

A

B

C

Reductio diuisionis.

D

omnes, fontane sunt. De fontibus autem diximus prius, qd oportet intelligere non taq; ex vase deriuatum esse primum fontem: sed ad vnum factum: et confluentem omnem primum. Stantium vero, hec quidem collectę, et substantię sunt, vt paludes, et quecunque stagnę multitudine et paucitate differentes. He autem omnes manu factę. Dico autem vtur puteales vocatę. Omnium enim superius oportet fontem esse ipsius fluxus, propter qd hec quidem spontaneę fluunt: que fontane: et fluuiales sunt. He autem arte indigent operante. Differentię quide igitur tot, et tales aquarum sunt.

Inprobat opinioes, et pna theologoz pno, et hoc pponit, et inq. Qd quide igitur fotes maris pna, et radices sint, ipole ee, per existentia iam considerare opz, et pncipia, itelligit ppa, qd inexistit ags prius declarata, vt exponit Alex. Que at sit hec ppa, pmitit p diuisione, et inq. Aquarum eni qd circa terra sunt, hec qdem fluxibiles sunt exites, hec aut stationarie. Fluxibiles qd sunt, qd fluunt, stationarie, qd stant in loco cauis. De fluxibilibz inq. Fluxibiles quide igitur oes fontane snt. a fontibz pna fluxu. Repetit at qd de fontibz dixit, et inq. De fontibz at dixim pna in libro p, qd opz itelligere primum fontē ee no taq; ex vase deriuatum, vt dixerit antiq, q dicebat fontes fieri p collectione aquarum putaz in vno vtre terre, qd opz dicit omnē pna fontē ee fieri ex aq d nouo genita i tra, et fluētē ex pluuia aq ad vna vtre, e quo scaturit. Dixim, n. nalle fontē ee pna ex reliquijs putaz aquaz, pnt ex ago d nouo genitis. Deide subdividit stātes, et inq. Stātium vo hec qd collectię, et substantię sunt qd p se stātes sine motu, vt paludes, et lacumina, et qd qd aq multitudine, et paucitate differentes. Et hec sunt duplice, alię manu factę, et puteales, qd sic vocant. Putei. n. p man aptant, et fodiunt, lz sint nales, cui cam dic, qd ois putealium opz fote sup ppositū ee pna fluxu, nisi. n. non ponere sursum, no postz pute fieri, vt pzoibz, qd puteos faciūt, qd vo p fufaz diuisione fecit aquaz stātū, iō reducit ad formā, et inq. Propter qd stātū aquarū, hec qdem spontaneę fluunt, qd sunt fontane p parte, et fluuiales p parte. Lacumales emz dnt aliquo mo stātes, et aliquo mo fontane, et fluētes. qd ten veniūt ex fonte sursum collocato. De at. f. de mero stātū idigent arte operatę, vt puteales, qd si stātē, nisi fierēt arte. Demū epilogat, et inq. Differentię qd e igitur tot, et tales aquaz snt. C. Tot qd diuio ee, aqra circa terrā, alię stāt, alię fluūt. Stātū, alię snt collectę ex fluuijs, fontibz vel aqz pluuia p nāz, atq; spōte, vt stagna, paludes, et lacus. Alię snt collectę arte, qd si colligunt ex pluujs, dnt piscinę, si ex fontibz, dnt putei. C. Alexader at pōderat vba illa aquaz. n. que circa terra snt, dicit diuisione, quā hic Arist. facit, no ee de aq, qd est pluuia, h de aquis, qd sunt in terra, et circa terrā. Et tunc diuio fit aquarū, que no sunt pluuie, alię fluūt, alię stant, stantū aut, alię sunt collectę arte, vt puteales, alię nā atq; spōte, vt paludes, stagna, lac. Ex hac diuisione sequit no ee absurdū eandē esse fluētē et stantē aliqñ. D. qd fieri p, vt alię aq certo spacio fluat, deinde cum peruenit in paludem, vel stagnum stet. D. qd em pna dicebatur fluens que postea in stagno, vel palude posita dicitur stans. Ceterum eadem aqua respectu eius dez loci, vel eodem tempore non potest esse stans, et fluens, et hoc satis erit pno ratione.

His autem sic determinatis: impossibile est fontes esse maris. In neutro enim horum generum possibile est esse ipsum: neq; deriuabile est: neq; manu factum. Fontane autem omnes horum alterum passę sunt. Spontaneam autem stationariam tantā multitudinem nullam videmus fontanam esse factam.

E

Com. 7

Expō Alex.

F Refuta

Facta diuisione aquarū, que sunt circa terrā, vtes illa pponit interūm et inq. His aut determinatis, ipole e fontes ee in terra, qui sint maris pna, et radices eius. C. Nā vt Alex. exponit, aquarū, qd ee fontibz sunt, hec qd defluxibiles erāt p nām, hec aut, vt defluerēt, erāt manu factę, mo mare nec defluit p nām, nec p arte, qd no est a fontibz. Scdm g Alex. arguim, si maris sint in terra pna fontes, mare esset aq defluēs, qd vo no sit defluēs, pbat, qd ois aq defluēs ee aut nā, aut diuio. C. Sz hec expō no plz, qd tūc no vteret diuioe scā, diuio. n. scā id est lz, ois aq fontana est, aut fluēs, aut stās, et si stans aut stāt arte, aut stāt spōte. Tali diuisione vo no vōit, no. n. diuisione fecit de fluēte per arte et nām, sicut fm expōnē Alex. Aristoteles nūc vti. C. Quare arguim Arist. erit, si maris sunt pna fontes, mare erit aq fontana, no eni erit aq ex pluuia. Si fontana, aut fluēs, aut stās, no fluēs, qd cōtra sensus est, nūquā eni erit terminos. Si stās, aut erit arte stās, aut nā. Nō arte, qd no vt mare aq fontana stans arte, nisi manu Dei. Non vt aut nā stans, qd nulla aq stantaria vt nā scā in tāta multitudine. Inquit. In neutro. n. hoz gener pōte est mare ipz ee. Si. n. maris essent pna fontes, mare esset fontanū, et o fontanū est aut fluēs, aut stās, et o stans, est stans aut arte, aut nā. In neutro at hoz vt mare posse collocari, no. n. est d fluxibile, cu no exeat terminos. Neq; supple est stās, qd no est manu factū, vt satis p manifesto sumit. Neq; est stans sponte, ac nā, qd vt inq. Nullam videm aquā fontanā stationariā in tāta multitudine spōte collectā, qd vt Alex. supplex, si fontana aq stās vt alicubi sponte collecta, illa est parua, vt stagnū, vel palus, vel lacus, et non veniens ad maris quantitatem. Hec expositio est Arist. qd vtitur diuisione Aristotelis ad verbum.

G

Adhuc aut, quonia plura sunt maria a circuitu non comissa fm vllum locum: quozum rubrum quidem videtur fm modicum comissum: ni cans est: qd est extra columnas mari. Hyrcanum autem et caspium separata ab hoc: et circūhabitata in circuitu snt: qre no vtiq; lateret fontes, si fm aliqñ locū ipozum essent.

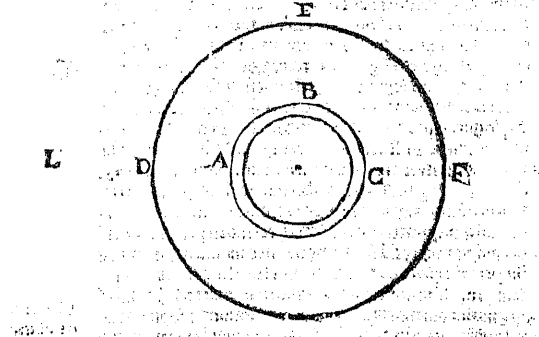
Com. 8

Scdm Alex. hec rō pbat mare no ee aquā stationariam pnaos fontes hntes, et sumit pro suppone plura ee maria aut penit iter se sepata, aut i pauco cōtermina, qd sunt in circuitu tota bitata. Deide argumētaz, si fontes ee in maris pna, hie qd totū in circuitu bitant, patet. Inquit. Adhuc aut, qm plura sunt maria fm nullū locū comissa vel ptermina, qm rubrum qd ee fm modicum cōicās vel cōterminū ei mari, qd ee cōlicinas. Hyrcanū aut, et caspiuz sunt sepata ab h. rubro, et abinnice, vt supplet Alex. et tota sunt circūhabitata in circuitu. C. Est g suppo plura sunt maria aut sepata, aut parū cōtermina circūhabitata. Ex hac suppone inferit, qre no vtiq; bitatoez, qui circa talia habitāt, laterēt pnaiz fontes, si fm aliqñ locū ipoz marū essent, sed cū habitatoez nullos tales videat fontes, iure fabulofuz est mare hre pnaos fontes, vnde sit. C. Sed vices, ad quid seruit, id qd Aristoteles sumit, cū inquit esse, plura maria separata, satis. n. fuisse accipere

H

Dubō

Ad 3° **I** Tertio querit vtrū oīa crescant, & decreſcant. Rōdent qdaz q sic, ſi aliqua ſemel in menſe, aliqua, in menſe plures, aliqua ſenſibilr, aliqua inſenſibilr, hęc quo ad hitoriam. **Post** hęc dicamus de cauſis, & pō d cauſis ſuētis, de qbus ſi in cap. de ventis ſatis abunde diceſt, nūc pō cam fluctus eſſe ventū, qui pellens aqua, mouet mare ad oēm poſitionem dīam. Si n. vent^o fiat ab ortu, mouet in occaſu, ſi cōtra, mouet cōtra. **De** terra ſi fiat a ſeptētrione, mouet in hauſtrum, ſi a ſud, mouet contra. Signū aut, quia ſi ventus fuerit fortiffimus, aliqui mare adeo eleuabit, q regionē inundabit, vt dictū eſt p̄ hu^o. **Secūdo** de cauſis trepidationis, qua oīa maria gīatim trepidant in hauſtrum, deinde in ſeptētrione. Cauſa eſt aſſignata ab Ariſtotele in textu, qz terra, que eſt ſub mari aquilonari eſt ſublimior terra, que eſt ſub mari hauſtrali. Etia pōt eſſe cā, qz ad maria ſeptētrionalia multi fontes & fluuij fluunt, & ſic partē illā arenant, atqz magna terre copia afficit, & ſic mare aquilonare altius eſt hauſtrali. Quia rōne ſit, vt oīa fluant ad illud, tanqz ad locum decliniorē. Cauſa vō, quare in qbusdaz marib^o fiat aliter, eſt ppter impedimentū, atqz particularē loci conditionem, vt qz vni mare eſt altero altius, contingit, n. aliqd hauſtrale eſſe altius alioq ſeptētrionalī ppter copiaz fluuiorū, vel qz eſt in terra aliquo conditum, vel ppter anguſtias, ad quas fluit mare propter eius accrementum, quod habet a fluuiorū multitudine, vel propter alias cauſas.

De gītu. **Restat** ergo diſputare de cauſis eſtus. **Phaſonius**, **Plinius**, & qdaz veterū dixerūt cām talis eſſe motū lune diurnū. **Pro** cuius declaratiōe accipiūt fluxūz oceanū, et cuiuſlibet maris occidentalis corrūdere motū lune diurno deſex hoīs in ſex hoīs, & ordie, quo luna mouetur, vbi cauſa, cuꝝ luna incipit ortū in D, ortus puncto, mare **A, B, C**, incipit eſtuare verſus B, donec luna venit in E, meridiem ſex hoīs vel circa. **Luz** luna venit in E, meridiem, incipit mare **A, B, C**, eſtuare verſus A, ſex alijs vel circiter. **Luz** venit in F, occaſus, iterū ſex alijs, vel circiter incipit eſtuare verſus B, **Luz** venit in B, angulus noctis eſtuare incipit ſex hoīs vel circiter, verſus A. **Luz** demiqz redit in D, ortū, **A, B, C**, eſtuare incipit verſus B, donec redit in E. **Est** ergo in poſſitio, mare occidentale eſtuat regulariter de ſex hoīs in ſex hoīs motū lune diurno, q ſi per hemiſpheriū noſtrū. **Quid** tñ Albertillus hunc motūz maris non ſic p̄ciſe fieri in die nāli quater, ſed in tpe aliquo modo maior q ſi dies nālis, ppter motū p̄cipiū lune, quo ipſa ſerf ſm ſuccellionez ſignoz p̄ramotum diurnū ſere partiū. **Verū** tanta ex acta cognitio aſtologia, relinqat, hoc **Phaſonius** & **Plinius** ſuppoſito

ente vero. **Robertus** linconieſis, & **Albertus** magnus, & **Albertillus**, & **Darmeniſis**, & ante hos **Auer.** in ſuis paraphraſibus dixerunt cām talis motus oceanū eſſe lunā, que mouet in celo ab ortu in occaſu redeundo ad ortū, hoc eſſe eſſe lunā ſm ſui motū diurnūz. **Robant**, qz ſemp eſſet^o regulr ſequit^o ſuā cām. **Ingitur** eſtus oceanū ſic regulr ſm motum diurnū lune, ergo luna ſm ſui motūz diurnū eſt illius cā. **Darmeniſis** etiam addit, talē eſtū nō eſſe ſemp equalem, qm cū ipſa eſt in quadrangulis vꝝ ſole, eſt eſtus ſenſibilior, qz cū eſt a ſolis aſpectu canos. **Luz** vō eſt in diuinctionib^o, vel oppoſitionibus, ad huc eſt ſenſibilior eſtus, qz in alijs. **De** terra & ſenſibilior ad huc in oppoſitione, qz in diuinctione. **Datet** qz luna cum eſt in aſpectu ſolis, eſt fortior duplato z ordinato eius lumine. **Secūdo** dicit eſtū eſſe fortiorē cū luna ab ortu in meridie ſerf, qz cū luna mouet a primo puncto noctis verſus mediu noctis, qz actio lune eſt fortior, cum ortur, qz cū occidit reſpectu illius, p̄terea qz recte mare aſpicit, vñ vltē eſtuatiōes exiūt, luna ſupra terra ſunt ſenſibiliores exiſtente ipſa ſub terra. **Tertio** eſtus maiorē ſunt in hyeme, qz eſtate, qz ſol tunc trāſit per aquatica ſigna, que vni p̄ciſe lune. **Quare** vō aliqua maria eſtuant ſemel in mēte vel bis. **Darmeniſis** dicit eſſe p̄ maris craſſitiam, ſunt, n. aliqua maria craſſa, que nō p̄t moueri, niſi a luna exiſtente in ſui magno lumine, ſ. cū eſt plena. **Alia** que eſtuant quater in menſe, qz ſunt mediocria in craſſitate, et luna eſt quater fortis bis in quadrangulis, z bis in conūctione, & oppōne. **Ergo** vō dico primo qz Ariſt. de eſtu maris nihil meminit, ſed ſolum de trepidatione, & fluctu, cur vō nō fecerit mentionē, nemo dicit, fortis ſe, n. aut illū nō obſeruauit, aut qz eius cām nō inuenit. **Secūdo** dico eſtū regulr z ſenſibilr non percipi, niſi in occidentalibus marib^o & p̄t in oceano, iſtud p̄p̄ obſeruātes. **Tertio** dicens eſtū de cā eſtus oceanū, z ceteroz marū occidentaliū. **Quidā** dixerūt cām illius eſſe ſolē per hoc, qd in illo mari eſſet ebullitiō, vt **Albertillus** exponit. **Sed** hęc poſitio ſtare non pōt, qz illa ebullitio ſemper inciperet, cuꝝ ſolis ortu, z creſceret, quouſqz ſol culmina ret, qd eſt cōtra obſeruatiōē. **Alpetragius** dixit talē eſtū eſſe ppter motū firmamenti, ſuo n. raptu mouet, vt inquit illud. **Et** nec hęc cā valet, qz tunc eſt regulr ab ortu in occaſu redeundo in ortū, qd eſt p̄tra experientia. **Ariſtoteles** interpretet cām nacti, ſunt ex ſitu oceanū, & marū occidentaliū, dicit n. illa eſt declinatio in p̄tibus cōtra littora ſituatiā, & alioz in littorib^o, & ſic mare fluit a littorib^o ſemel ad p̄tē decliniorē ſex hoīs, vel circiter. **Inueniētia** aut partē oppoſitā altiores regurgitat ad littora, z inde ſit eſtus de ſex hoīs in ſex hoīs, qz in ſex hoīs aque eoz currunt a littorib^o altiorib^o, z in ſex regurgitant. **Et** breuiter volunt hmoi maria eē ex vna p̄tē altiora, ex alia decliniora, & ſic ſex hoīs dicit currere ad declinua loca, vbi inuentis obſtaculis p̄ter montes, ſex hoīs regurgitant. **Sed** hęc bz bonū colorē, ſ. eſt falſa, qz tunc ſemp tales eſtuatiōes eſſent ſimilr ordinatē. **Al** cōtrariū videmus, aliqui, n. vna eſtuatio incipit ortu ſolis, aliqui tardius, aliqui celerius, ergo nō poſſunt eē ex ſitu locoz taliū. **Propter** ea dicēdū ad talē queſtionez duplrl hypotheſe, z ſimplr. **Hypotheſe** dicēdū eſt ſi hypotheſis eſt vera. **Sc̄p** talium marū aque mouent regulr eſtuando ſm motūz lune per puncta celi, que ſuo motu diurno deſcribit. **Nam** tali hypotheſi ſtate, opz dicere cām talis eſtuatiōis eſſe motū diurnū lune. **Sc̄p** quo modo ſuo diurno motu luna eſtuatiōem eſſicit in oibus occidentis maribus. **Darmeniſis** dicit, qz mittēdo influentiam ſuā lunā ead illa, illa influētia eſt illoz marium

Ad mltop
N
Ad nō eſt
ſep eſtus.
O
Ad nālis
le motus.
Ad potius
italia maria.
Aliozum
eſtuū cā.
Opio p̄p̄a
P
De cauſa.
Albertilli
poſitio.
Reproba
Alpetragy
poſitio.
Alia cauſa.
Refutatio
Q
Solo p̄p̄a

A riuꝝ tumefactiua. **Luz** ergo intumefcūt, quouſqz eſt poſſibile illa intumefcere, ac referri, demū ſex alijs hoīs detumefcūt. **Dicit** eſt luna hoc eſſicere potius influētia qz lumine, vel motu, qz ſi lumine hoc faceret, ipſa cū eſt ſub terra, non poſſet facere eſtū in mari ſupra terrā, qz ſpiffitudine terre impediret, nec pōt facere illū eſtū ſuo motu, qz luna nō tangit maria illa, ergo nō pōt illa ſuo motu mouere, ergo illud facit influētia. **Delius** aut diceret, ſi luna agit per influētia ſine motu z lumine talem eſtum, illū non facere per hoc qd tumefacit aquā, ſed p hoc, qd aqua afficit illa influētia, ſit per illā taliter motu aqua ſuū ſius de ſex hoīs in ſex hoīs, vt dictū eſt, qz n. tali influētia affecta taliter ſe mouet. **Sicut** ferrū p̄prietate magnetis affectū mouet, ſed ad illū. **Opz** n. dicere lunā mittere influētia ad maria illa, cū eſt in p̄tibus orientali, qua maria ferant ad littora, cū vero eſt in p̄tibus inter culmen z occaſum, mittit influētia, qua maria mouent a littoribus, eodem modo diuerſas influētia mittit cum eſt ſub terra. **Ex** quo ſequit^o, talē motū eſſe vālem aque, nō quide z quo aq eſt, ſed quo affecta tali influētia, ſequit^o eē de violentiā. **Quo** aqua eſt. **Alterius** dicit lunā potius mouere italia maria eſtuatiōe qz alia, qz luna bz p̄prietate z cū occidit maribus, z nō cū alia, nec bz ſoli ſupra maria p̄prietate, ſ. ſupra oīa occidentalia. **Idē** **Ptolemęus** lunā eē occidentālē dicit, ſolē orientālē. **Et** ſciēs cur nō mouet eſtuatiōe fluuios, z fontes occidentales. **Solo** eē pōt, qz nō bz cū illis tantā p̄prietate, quantā bz cū mari bus. **Ally** pcedunt illa moueri, ſ. minus ſenſibiliter, qz minus cōcordat cū luna. **Auer.** aut in paraphraſi ſua quādam lunā in ſuo motu per eius lumē calefactūz gīare quēdā ventū, quo maria illa ſic eſtuant, nec vult ventū illū apparere ſupra italia maria. **Imaginā** n. lunā ſuo lumine calefactōe maria illa, z ima eoz, gīare exhalatiōem quādā, que ſi ſit luna de currēte ab ortu in culmen, mouet hęc exhalatio p maria illa verſus littora, z ſic mouet eē maria verſus littora. **Si** vō ſit hęc exhalatio, lunā de currēte a culmie in occaſum, ſerf hęc exhalatio a littoribus verſus partē, vñ generūt maria. **Fortaſſe**, qz eſt alia exhalatio diuerſa a p̄tior, eodē mō due alię ſunt luna de currēte ſub terra, ergo maria hęc fluunt, z reſultat motu exhalatiōis mouētis maria hęc, z quā exhalatiōes ſunt due, e. **Dya** p̄ctis veniētēs, idē vō maria fluūt, z reſultat. **Verū** exhalatiōes que ſunt luna exiſtente ſub terra, ſunt debiles, z ſiāt a p̄tatiōe lumis. **Diuatio** n. virtute diuini coponis pōt eſſe ſufficiens facere has exhalatiōes. **Ad** vero p̄uatio poſſit aliqd facere, patuit in primo huius. **De** terra. **Dicit** luna mittere lumē ad terrā, cū ipſa eſt ſub terra, z illud lumē p partē poſtē calefacere terrā vꝝ ad ima aquarū illoꝝ marū qua caliditate fieri p̄t exhalatiōes ſic ppter diuerſos ſitus lune ex oppoſito motoz. **Sed** qm **Albuniar** aſſerunt ſe obſeruāſſe fluxū z refluxū taliū nō cōreſpondere ſemp motū diurno lune per cardines iō opz aſſignare cām aliā ex ſimplr dictis, z non ex ſuppōne. **Dico** igit qz ſicut hōies alia vtute mouent, qua eſt ſtary ſunt, alia, qua celeftes. **De** hōia. n. vtute eſt hōia mouet ſurſuz, cū ſit leuis, p̄legma deoz ſuz, cū ſit graue, vtute hō celefti, cholā mouet de 5° in 3°, p̄legma oī die. **De** hōia. de 4° in 4°, nec alia cā eſt, niſi qz tali virtute celefti dotant. **Sic** marūz aq, cū ſint miſta que daz, duplici virtute dotantur, z celefti, z elemētaria, virtute. n. eſt hōia deozum mouentur. **Celeſti** vero, mouent regulari eſtuatiōe, de ſex hoīs in ſex hoīs nō dicto, alię vero aliter, z alię minus, cū virtus illa nō ſt oibus eſt illa, ſed aliqbus maior, aliqbus minor. **Cur** vero maria ſemel in menſe creſcāt, & ſemel decreſcāt, cā p̄ ex lumine. **Luz** n.

luna vim habeat in humidis, ipſa creſcente in ſuo lumine, maria, z oēs aque creſcūt, vt p̄z in conchilijs, z alijs marinis. **Dagis** aut maria occidentalia, qz cū illis lumine magis cooradat. **Ipla** hō decreſcēt, aq eē oīs minuunt, licet magis occidentalia, qz cū illis plus p̄uenit. **Cur** cur magis occidentalia maria ſenſibilior ad interlunū vꝝ ad p̄cipiū quadrangulū creſcant, a primo vero quadrangulo vꝝ ad plenilunū decreſcant, z a plenilunio vꝝ ad ſc̄m quadrangulū creſcāt iterū, poſtea vꝝ ad interlunū decreſcant, nō facile cā haberi poſſet, z aliqui negāt iſtud, qz tunc accederet idem mare creſcere, z decreſcere ſimul, vt deducēti patet. **Pōt** tamen dici iuxta primā opionem fieri hęc a diuerſis influētijs, qz luna, in prima ſeptimana virtute ſit us mittit influētia aquarū tumefactūz, z huiusmodi auctiua. **In** ſc̄da vero virtute alterius ſitus mittit influētia diminutiua, z aquarū detumefactūz, z in ceteris ſis. **Et** pōt dici iuxta opionē **Auer.** fieri illud propter exhalatiōem, nā luna exiſtēs in prima ſeptimana ſuo lumine in viceribus aque creat ventū tumefactūz. **In** ſc̄cunda illi corripit, z ſic detumefcit aqua. **In** ceteris vero eodē modo. **Luz** vero dicit ergo idē mare creſceret, z decreſceret, nō nego, dicit idēz celi mouet ad occaſum z ab occaſu p̄p̄tiam polozū, ſic vnamet aqua creſcere pōt, z decreſcere rōne habita ad diuerſa, hęc ſatis. **De** generatione autem ipſius, ſi factum eſt, z de ſapozozū cauſa eſt falſedinis, z amari tudinis dicendum eſt. **Refutatio** antiquozū p̄oſibus de mari nūc vult loqui de ipſo ſm veritate, z primo p̄mittit intētiōē ſuā, z inq. **De** gīatione aut ipſius. **ſi** factū eſt aliquādo, z ſi ſit ſemper de nouo, z de nouo corripit, z de ſapozū, hoc eſt, que eſt falſedinis z amari tudis cā, dicitū eſt. **Hęc** eſt intētiō. **Cauſa** quidem igitur, que fecit p̄iores putare mare p̄cipiū eſſe, z corpus oīs aque, hęc eſt. **Videbit** n. vtiaz rōnabile eſſe corpus omnis aque, que admodū z aliozū elemētōz eſt cōgregata moles z p̄cipiū ppter multitudine: vnde permutat partū, z miſcet alijs parta ignis quide in ſuperioribus locis: acris aut multitudine poſt ignis locum: terre aut corpus, circa qd hęc oīa poſita ſunt manifeſte. **Quare** palā eſt, qz ſm eandē rōnem, z de aqua neceſſe eſt querere. **Tale** aut nullū aliud corpus videtur poſitū totū ſimul, ſicut z aliozū elemētōz p̄ter maris magnitudinē. **Ad** n. eſt fluuiorū, neqz totū ſit eē, neqz ſtabile: ſ. vt factū ſemp vt quotidiē. **Ex** hac itaqz dubiōne p̄cipiū oīuz hūidozū z oīs aque putatū eſt eē mare. **Propoſita** intētiōe, exequit^o primo narrat vñ opionem attributā **Platonī**, quā **Albertus** approbat, z populares credit, z eſt, qz mare ſit oīum aquarū p̄cipiū, z oīum aquarū ſimul, p̄cipiū quide oīum aquarū, quate nus eſt corpus, vnde oēs aque diuidunt, z alijs miſcent. **ſinis** vero, p̄p̄ locū, qz eſt in loco, ad que ſunt oēs aque, p̄bat aut ſm **Alex.** **Ariſt.** hęc duplrl, primo p̄ locū ſimilr, z inquit. **Cā** quide igitur, que fecit p̄iores putare mare p̄cipiū eſſe, z corpus oīs aque, ad qd vt in fine oēs aque ſunt, hęc eſt. **Et** primo oſtēdit qz ſit ſinis, z inquit. **Videbit** vtiaz rōnabile eſſe corpus, z ſinem oīs aque quē ad modū z alioꝝ elemētōz ſinis oīum partū eſt cōgregata moles, ad cuius locuz oēs ille partes ſi auunt. **Secūdo** qz ſit **Suelf.** ſuper. **Id.**

Coſt. 13.
G
autem
pterea
H
Coſt. 14.

I principii, inquit. Et vñ etiã eẽ principii oĩuz aquarũ pp multitudine, vnde. i. aq multitudine aliqã aquẽ pũtũ e diuisũz mĩceĩ et alia, ergo eẽ principii qũtemus eẽ mĩltitudo quẽdã, cuius ptes ab illa sepatẽ alia mĩscẽnt, qz accẽpit in alijs elĩtis esse aliqũ vñũ totũ, qd eẽ principii, quo partes ab illo sepatẽ alia mĩscẽnt, z finis ad quem oĩs illẽ redũcũnt, p exẽpla hoc ostẽdit, z inquit. Dũta ignis quĩdẽ insũpioribus locis, aeris aut multũdo post ignis locũ, terrẽ aut corpus circa qd hęc oĩa posita sunt mani fe hęc. Cũũqz qũ. n. insũt eẽ principii e quo ptes sepatẽ alia mĩscẽnt, z finis ad cuius locũ illẽ sunt apte redire. Z anc dat zclũsionẽ, z inqt. Quare palã est, qz fm eadẽ rõnem z de aqua necesse est idẽ qũere, z ita opz aquã oĩẽ bte vñũ principii, e quo sepatẽ ptes alia se mĩscẽat, z vñũ corpus siue vñũ finẽ, in cuius locũ oĩs redeant, hęc ergo pbatio eẽ per sũe. Cũdo hoc idẽz pbat destrũctiue, z inquit. Dũzterea, nũ illũ aliũ corpus vñũ positũ quĩescens, z positũ totũ simul de ipso aquis, qd possit esse finis, z principiiuz oĩũ alioz, sicut ponit in alijs elĩtis, pter maris magnitudĩz, nã magnitudo quẽ est fluuiõz nec est tota simul, cũ alia bte, alius alibi sit, nec vñũ stabilis in eodẽ loco, sed oĩs vñũ, vt quãdã factũ semper quotidiẽ, z quĩdẽ de nouo. Ex die dat zclũsionẽ, z inqt. Ex hac itaqz dubõne atqz rõne principii oĩũ humidõũz, z omnia aque putatũ eẽ esse mare, z nõ solũ principii, sed finis est. Iuxta hãc opĩnionẽ pz quĩdẽ mare ipsum sit, z qd nõ est ab alijs aquis ge mitũ, sed ipsum est principii, z finis oĩũ aliarũ aquarũ.

L Ex hoc quod z hũnios non solum in hoc, sed ex hoc quidam aiunt fluere. Colatũ enim fieri quod saluum erat, potabile.

L Ex hac optiõne inferat aliã optiõnem de gñatione fluuiõrũ z fontũ, z inqt. Pzopter qd z fluuiõ nõ solũ in hoc mare fluit vt in eoz finẽ, sed ex hoc mare oĩs qdã aiunt fluere. Sz dices, tũc oĩs fluuiõ z fontes essent salũ, rĩdet, z inquit. Colatũ. n. dicitũ, qd erat saluum fieri potabile, mare. n. in se salũz, cũ colat per viscera terrẽ, in scaturiginibus sit potabile, z dulce. Alex. huius rei affert signũ, qz siquis in multis litõibus foderit, ad a mari p intermedia terrã colata in defõsũz potabilis est ac dulcis. Dãc opĩnionẽ Plato, Plinius, Albertus, z populares autũmant.

L Pponitur autem altera ad hanc opĩnionẽz dubitatio, cur vtĩqz aliquãdo nõ eẽ cõsistens aqua hęc potabilis (siquidẽ principii omnis aque eẽ), sed salia. Causa autẽz simul z hũius dubitatiois, solutio erit: z de mari accipere propoziam existimatiõnem necessariũ recte.

L Cõtra illã opĩnionẽ Arist. dat alterã dubõnem, z sic exponit fm Alexã. Si per eos hęc aqua maris est totũ elementũ aque principii z finis oĩũ aquarũ, hęc aqua eẽt elementũ purũ. Hoc stanti, petit, cur hęc cõsistens maris aqua non est aliqũ potabilis, siquidẽ eẽ principii z elũtũ oĩs aque, z salia. Cũ. n. sit purũ elũtũ, deberet esse potabilis. Ideo pponit se velle assignare cãm talem, quẽ erit z hũius dubõnis solutio, z que erit aliqũ principii z elũtũ oĩs aque, z vera existimatiõne, erit quĩdẽ necessaria cã z recta de existimatiõne maris, recta quĩdẽ, qz vera causa, necessaria autẽm, qz necessario demonstrans.

L Aqua. n. circa terram ordinata, sicut z circa hanc aeris sphaera, z circa hanc, que dicitur ignis, (hic. n. est horũ extremũ, siue vt plurimũ dicitur, siue vt nos.) Zato autẽm sole hoc modo z propter hęc, permutatione z generatiõẽ,

z corruptione existente: quod quidem z sublimissimum, z dulcissimum est, sursum ducitur per singulos dies: z videtur disgregatũ, z vaporans in superiorem locum. Zbi autẽm rursum constans propter infrigidationẽ: deorsum fertur iterum ad terram, z hoc semper sic apertit facere natura, vt dictum est.

L Nunc vult assignare cãm sale dũnis, z ex tali causa soluit quõnem dictã, z sumit fm Alex. duo. Pũmũ qz elementa sic ordinata sunt, vt aqua sit circa terrã, z circa aquaz aer, z circa aerem ignis, siue ignis sit simpliciter corpus vltimũ, vt quĩdã dixerũt, qui voluerũt celũ esse ignẽ, siue vt nos dicimus, qz nõ est vltimũ simpliciter, sed corporũ rectoũ diximus, inquit. Zqua. n. circa terrã ordinata, sicut z circa hanc aquã existente ordinata aeris sphaera, z circa hãc aeris sphaera existente ordinata sphaera, que dicitur ignis, dico ignem pro vltimo, siue sit extremũ simpliciter, vt plurimũ dicunt, qui volunt ignem esse simpliciter vltimũ, qz est celum, siue vt nos, qui diximus esse vltimũ rectorũm. Dec est prima suppositio, que suspensiuẽ legi debet vtqz ibi qd quĩdez. Cũ Secũda suppositio est qd sol circa hęc oĩa mouet z hoc modo. f. vt dicitũ est accedẽdo, z recedẽdo, vt sui accessu resoluat aqueũ in vapores, z suo recessu illos inspisset, vt superius dicitũ est, z hoc inquit, etiã suspẽsiue legẽdo, lato autẽ sole pp dec. f. elementa, permutatiõne circulari z gñatione. Cũz accedit. Ipfõ. n. accedẽte eleuat vapores, z corruptione exũte, z recedẽte, nã ipso recedente vapores corũpũnt in aquas, quasi dicit. Zato autẽ sole propter hęc elementa sic ordinata erũte gñatione, z corruptione vaporũ ppter solis pmutatiõne accessiua, z recessiua, tota hęc litera suspensã est, z in ablatiuũ posita, terminã suspensioẽ inquit. Id qd de mari est subtilissimũ z dulcissimũ suo accessu aquã illam calefaciẽdo per singulos dies sursum ducit, z videt disgregatũ z vaporans in superiorem locũ, ob eius vero recessu infrigidãdo tale euaporatũz pp infrigidatiõnem cõstans, deorsum fert iterũ ad terrã, z hoc sic alternatim appetit facere semper nã pp causas, quas diximus. Cũ Ex his vñz dubitatiõnis solõ. f. cur mare saluum sit, z est, qd illud maris, qd dulce est, actione solis euaporat sursum, z remanet terrestre saluum. Pz etiã veritas de maris gñõne. f. qd mare semper fm partẽ gñetur, z fm totũ eẽ eternũ, qd illud qd de mari trahitur, ex fluuiõz, z plũis aquis descendit.

L Pzopter quod z deridendi omnes sunt, qui cũqz pziorũ existimauerũt solem cibari humido. Et propter hoc etiam quidãz aiunt veriones facere ipsũz, non enim posse semper eadem loca exhibere ipsũ alimentum, necessariã autẽm esse hoc accidere circa ipsum, aut ipsũz corũmpĩ. Etenim manifestum ignem quãdiũ habuerit alimentũ vtqz ad hoc viuere. Humidum autẽm igni esse alimentum solum, tanqz pertingat vtqz ad solem, quod sursum ducitur humidũ aut ascensum talem esse, qualis quĩdem est facte flammẽ, propter quod signum accipientes sic z de sole putauerunt.

L Ut Alexã. inquit. Aristoteles hic dũgreditur, cepit. n. dicere de causa sale dũnis, z anteqz sermonem de illo cõpleret, diuertit in quãdã rudẽm opĩnionẽz de sole, z inquit. Pzopter quod z deridendi omnes sunt, qui cũqz pziorũ existimauerũt solem cibari humido. Zfm. n. dicebat solem vapores

N
Coũ. 17.

O

P

Solones questio.

Q

Coũ. 18.

A

B

C

D

vapores trahere, vt cibare humidũ vaporoso. Et ex hoc assignabãt cãm versõũ solis. sicut de haustu in septentrionẽ, z eẽ mouet, z inqt. Et pp hoc etiã qdã aiunt versio nes de haustu in septentrionẽ, z eẽ facere ipsũz. Et hoc est pro tato, qz nõ pũt eadẽ loca sibi temp exhibere nutritiõnẽ sufficĩẽs, ideo ad modũ aialũ mutat loca, que cũ de paterũt oĩẽ herbã in vno loco trãsit in aliũ locũ. Et dicit hoc eẽ necessariũ ipsi accidere. Vt pmutet loca quẽrẽdo nutritiõnẽ, aut opz fateri ipũ aliqũ corũpĩ. Deinde affert eoz rõnẽz, inqt. Et. n. dicitũ mamfẽstũ ignẽ quãdiũ habuerit alimentũ, vtqz ad hoc viuere, z dicitũ humidũ eẽ igni alimentũ solũ, ergo ignis quãdiũ hũ hũidũ, taz oĩũ viuũ, est ergo rõ, ignis quãdiũ hũ alimentũ, rãdiũ viuũ, humidũ autẽm alimẽtũ, g ignis quãdiũ hũ hũidũ, rãdiũ viuũ, cũ si addas, hũ est ignis igit rãdiũ viuũ sol, quãdiũ hũ hũidũ. Cũdo vero ad verba attinet, dixit manifestũ ignẽ, vt inuerter ignẽ, qui est apd nos, nutritiũ humidũ, vt Alexã. inqt. Dices humidũ nõ ptingit ad sphaerã solis, ideo inqt rãdiũ. Pz qz humidũ ptingat ad solẽ hoc dicitũ, aut si humidũ nõ ptingat ad solẽ, hoc dicitũ, qz volũt alcẽsum vaporũ fieri talẽ, qz est facte flammẽ, qz sicut humidũ nõ alcẽdit ad flãmã, sed flãmã trahit illũ ad se, sic dicit humidũ nõ alcẽdat ad solẽ, alcẽsus vaporũ sit talis, qualis sit alcẽsus humidũ ad flãmã. Flãmã. n. trahit humidũ, sic sol trahit vapores, ideo pcludens, inqt. Pzopter qd signũ accipientes ab igne, sic z de sole putauerũt esse oĩũ, qz sicut humidũ non mouet ad ignem, sed ignis mouet ad se humidũ pro sui nutritiõne sic vapores nõ mouent ad solem, sed sol mouet ad se vapores pro sui nutritiõne.

C Sed hoc non est simile: flamma quĩdez enim per continuũ humidũz z siccum permutata fit: z non alitur. Non. n. eadem existens permanet aliquo tempore: vt est dicere. Circa soles autẽm impossibile est hoc accidere, quoniam alio, z codem modo, sicut illi dicitur, palã, quoniam z sol, non solũ sicut dicitur, acclũsũz aut, nouus in die est: sed semper nouus continue erit.

C Obicit autẽm extra opĩnionẽ illã, z inquit. Sed hoc nõ est simile, hoc est, non est sile de nutritione flammẽ ex his exhibitionibus, z solis ex vaporibus, z qd non sit simile, ostendit, z inqt. Flãmã quĩdẽ. n. sit, per humidũ z sicũ, que cõtinuo permũtant, z qz sit per ea, que cõtinuo permũtant, z que cõtinuo sunt alia, atqz alia, flãmã nõ alitur. Opz. n. omne, qd alitur, manere idẽm nũo, vt pũmo de gñatione dicit. Flãmã vero nõ illo tempore eadẽ existẽs permanet, vt ita dicitũ. Imo cõtinuo alia est, atqz alia. Ex his vult hęc, flãmã nõ nutriti, sed semper fieri aliã atqz aliã, sicut alia atqz alia sunt illa, ex qbuz fit. Qd vero de sole sit aliter, z nõ eodem nõ sicut de flãmã, exponit, z inqt. Circa solẽ z de sole ipso impossibile est hoc accidere. f. vt fiat cõtinuo alius atqz alius, qm alio, z quĩdẽ eo nõ sicut illi dicitũ de flãmã, palãz, qm z sol, nõ solũ sicut dicitur, acclũsũz aut nouus in die est, qz dicit, hodie nõ esse eum, qui fuit heri, z vespere nõ esse eũ, qui fuit mane, sed erit semper pũmo nouus. Quare nõ est sile de flãmã nutritione, z de nutritione solis, alioquin sol eẽt temp alius, atqz alius, qd tanqz derisibile, z rude derelinquit, nec curat aliter illud reprobare.

C Adhuc autẽz, que a sole eleuatiõ humidũ est, similis est calefactis aquis ab igne. Si igitur neqz subardens ignis alitur, neqz solem vt cristũ mile erat existimare etiam si omnem calefactiẽs euaporare fecerit aquam.

C Um destruxit similitudinem, nunc vt Alexã. exponit, reprobat opĩnionẽ in se, z probat qd sol nõ nutrit ab vaporibus, qui sursum ab ipso ducunt, z argumentat sic, sol ita calefacit hũidã, vt ignis subardens calefacit aqz, sed ignis nõ nutrit bis vaporibus, quos eleuat ab aqz calefactis, igit nec sol nutrit ab bis vaporibus, quos eleuat ab humidis, qz calefacit. Nec valet dicere, qz ignis nõ nutrit vaporibus aquarũ, quas calefacit, qz impeditur interponẽolle, qz etiã si nõ impediret nõ nutrit, vt oĩbus constat.

C Inconueniens autẽm z solum curã sic de sole, aliozũ autẽm astrozũm ignis negligere salutem tantis z magnitudĩne, z multitudine existẽtibz.

C Sedo qz videt incoẽueniẽs ipsoz p hõs tantũ de sole curã, in dando illũ nutritiõnẽ ex vaporibus, aliozũ autẽz astrozũ ipsoz p hõs negligere salutem, cũ alia sint z magnitudĩne gradũ, z multitudine multa, z tũ illis nullũ assignari nutritiõnẽ, qm vt Alexã. inquit. Illi nullã posuerũt vaporũ eleuatiõnẽ, pro aliozũ astrozũ nutritiõnẽ, neqz humidũ qd sol eleuat, põt distribui pro nutritiõnẽ tot astrozũz, z tantozũ. Ergo videt insufficĩentes.

C Idẽm autẽz accidit z his irratiõnabile, z dicitur centibus pzimo humida existẽre terra: z mudo, qui cũ ca terrãz est, a sole calefacto, aerem factum esse, z totũ celũm esse augmentatum: z hoc z spiritus exhibuisse, z per eius versio nes facere. Manifeste enim semper sursum ductum videmus de descendere iterum in aquam: z si non eodem anno, z per singulas regiones similiter. Sed in aliquibus ordinatis tempozibus redditur omne acceptum, tanqz neqz alitũ superiõzibus, neqz hoc quĩdez manente aerẽ iam post generationẽ: sed hoc factõ, z corrupto iterum in aquam.

C Tertio obicit per quãdã absurdũ cõuehũc opĩnionẽ, z illi, qui poluit terrã pũmo fuisse humidãz. Cũ debet scire, qz fuit opĩnio superius recitata Anaximẽnis, z Diogenis, qui dixerũt pũmo, qz terra tota in pũma rerũ origĩne fuit pgnitũ inũdataz, qui circa terrã est, fuisse a sole calefactũ. Tertio dixerũt ex tali calefactione ex terre humiditate factũ fuisse aerem via sublatiõis, z euaporatiõis, z psequenter totũ celũ fuisse actũ, qz vt dicit Alex. ante generationẽ aeris, celũ erat cõpessum, fortasse ne daret vacuũ, ex generatione vero aeris ampliãtũ est, ipso. Cũ maiorẽ locũ occupante. Sunt etiã z venti facti ex tali euaporatiõne, qz fortasse vltũs z aer idẽ est, vel qz ex tali euaporatiõne factus est aer, z ventus tanqz res diuersẽ, z nõ solũ in pũma rerũ origĩne ex tali euaporatiõne venti facti sunt, sed etiã celũ sic actũ illos de nouo facit propter eius versio nes, quas facit de septentrionẽ in austrũ, z ecõtra, hęc fuit opĩnio illõz. Cũ dicit ergo idẽ absurdũ accidere opĩnionẽ que dicit solem nutrit vaporibus, z huic opĩnionẽ antiquozũ nũc exposũt. Eẽ autẽm absurdũ, qz si illẽ opĩnionẽ essent verẽ, tũc humidũ sursum ductũ, nũqz descendere, fm eam opĩnionẽ, que dicit solem vaporibus velũ, pũ tale humidũz sursum ductum, nũqz descendere, qz trãsit in nutritiõnem solis. Secũdũ opĩnionẽ nũc recitatã, iterũ patet, qz humidũ sursum ductũ trãsit in aerem, z ventos, z sic nũqz rediret, inquit. Idẽz aut irratiõnabile accidit z his, qui dicit

E
Coũ. 20.

Coũ. 21.

G

Coũ. 22.

H

I solem vesi vaporibus, et dicentibus primo humida existente terra, et modo, qui circa terram est, calefacto a sole, aere facti esse, et totum celum esse augmentatum aere illo maiorem locum occupante, et hoc celum sic auctum a spiritibus. i. ventos propter eius versationes et exhalationes nobis, et facere, absurdum aut quod accidit, est humiditatem sursum ductam nunquam ad terram descendere, et consequenter patet, quod secundum primam opinionem humiditatem illud transit in nutrimentum foliis, secundum secundam opinionem transit in aera, et ventos. Describit autem hoc absurdum per senium, et inquit. Nam si est, videmus sursum ductam humiditatem iterum descendere aqua vel sub forma aque, et si non eodem anno, quo ducit, sequenti anno, et si non eadem hora anni, sequenti hora anni, ut si non vere, et si non estate, autumno, et si non autumno, hieme, et si non per singulas regiones similes, saltem per aliquam sic, immo oportet ut omne acceptum sursum ordinatis teporibus reddat, ut si accipit vno anni tepore, et si non eodem reddat, reddet ut sequenti tepore, et si non ea regione, qua accipit, alia in regione reddet. Quibus redditus duas causas assignat, prima est, quod superiora corpora ex tali assumpto humido non nutriuntur. Secundo, quod postquam aer ex illo fieret, non remaneret semper, sed oportet postquam factus, iterum corrumpi, alioquin non servaret eandem equalitatem, quare cum humidum sursum ductum non revertatur in nutrimentum superiorum, et aer, qui ex illo fieret, non sit perpetuus, oportet ut in ipsius alio tepore, vel in alia regione, et tandem reddat ad terram, hoc inquit. Tandem neque alitudo superioribus ex tali humido, et tandem neque hoc aere, qui factus est ex illo post eius generationem manere semper, sed tamen hoc factum, et corruptum iterum in aqua, quare cum nec superiora ex illo nutriantur, nec aer ex illo factus possit semper permanere, oportet ut iterum. Ex hoc similibus pluribus pbena prognosticationum, cur si autumnum est feruens et siccus, hieme est pluviosa. Si si vni anni ipsa fuerit feruens et siccum, oportet alterum esse pluviosum. Si vero qui si hinc des annus est siccus, sequens est humidus. Si vero si vni ipsa fuerit pluviosum, sequens erit siccum. Anque oportet humiditatem sursum ductam redire, aliter non servaretur elementorum equalitas, et per terra, humidus deorsum latum oportet sursum reverti, aliter non servaretur, ut diximus, elementorum proportio. Et ex quo infero futuram et statum esse siccum, et feruentem, patet quod totum istud verum, fuit pluviosum.

M Potabile quidem igitur et dulce propter lenitatem sursum ducitur omne. Saluum autem quod subsidet propter gravitatem, non in eius proprio loco. Hoc enim putandum est dubitatur esse, et convenienter. Irrationabile enim si non aliquid est locus aque, sicut alioquin elemento rum) et hanc esse solutionem. Quem enim videmus locum occupare mare, iste non est maris locus, sed magis aque. Videtur autem maris, quia quod saluum quidem est, subsidet propter gravitatem. Dulce autem et potabile sursum ducitur propter lenitatem.

L Cum fecisset digestionem, redit iterum in sermonem unde exiit, et duo simul declarat, et quod ob eam mare saluum sit, et an mare sit vbi est, ut in proprio loco, hoc, n. duo erant quaesita prius. De primo dicit, potabile quidem igitur et dulce propter lenitatem sibi tributa a calido solis, sursum ducitur omne, saluum autem subsidet propter gravitatem, hoc de saledine. De loco vero eius vtrum locus ille sit proprius maris, inquit. Tamen eius proprio loco, quod ille locus, vbi mare est, non est maris, ut maris, sed ut aque, nam (ut

Probemata Ale ran.

Prognosticon.

Com. 25

mare est saluum) et terrestre, et sic eius locus est locus terre. In centrū, quare ille locus, vbi mare est, cuius sit supra terram, eius est ut est aqua. Deinde repetit dubitatio, quod erat vtrum mare habeat loci, et si hinc, vtrum locus proprius eius sit superficies terre declinatio, vbi est. Dubitatio est hoc, quod videtur absurdum non assignare aliquem locum aque, quemadmodum videtur absurdum non assignare vnicuique elementum proprium locum, inquit. Hoc n. putandum est esse dubitatum, et quidem satis rationabiliter, atque convenienter, quod rationabile est, si non aliquid est locus aque sicut inconveniens est non esse proprium locum alioque elementum, hanc ergo oportet putare esse dubitationem, et hanc, quam dicam, et pro parte dixi, solonem.

C Respondet ad dubitationem de loco maris, et alterum supponit, et alterum exponit, supponit quidem maris esse proprium locum, sicut cuiuslibet elementi est proprius locus, declarat autem vtrum ille locus, in quo mare est, sit proprius maris, et vult mare posse bifariam considerari, aut ut aqua, aut ut saluum, sive terrestre. Si consideratur, ut aqua, locus in quo est, est sibi natus, et proprius, nam aqua proprie et naturaliter locatur supra terram. Si consideratur ut saluum, et terrestre, sic locus ille non est sibi natus, sed proprius eius locus erit centrū, quod est locus terre, et omnium terrestrium, inquit. Quod n. videmus locum occupare mare, iste non est maris locus, sed magis aque, hinc videtur prima facie locus ille esse maris, pbat autem, quod locus ille non sit maris, quod mare est saluum, et quod saluum est, subsidet propter eius gravitatem, ergo eius locus est centrū, quod est locus gravitatis, nec est eius locus, quo mare est dulce, et potabile, atque saluum, quod dulce et rariū a calore solis leuigatum sursum ducit propter lenitatem. Non ergo locus ille est maris proprius, quod nec quo mare est leue, et subtile, nec quo mare est saluum. Quod n. mare est leue, et subtile, locus eius est locus aeris, quo vero est saluum et terrestre, locus eius est centrū, in quo locatur omnia gravia, ergo locus ille est maris, quo mare est aqua. Et si n. locus aque supra terram. Et sic dices, in quo differat aqua a potabili et tenui, videtur, in idem esse, solo hinc. Mare n. quo ad eius subtile, et potabile hinc de aere, quo ad eius saluum, hinc de terreo. Duo vero ad eius fluxibilitatem et humiditatem hinc de aere. Quare pro triplicem locum esse maris, quo quidem aereū est, locus eius est locus aeris quo aqua, locus eius est, vbi est, quo terrenū, et saluum, locus eius est locus terre. Ex his patet duo, et de saledine, et de loco. Et si n. saluum propter tenuitatem humidi aerei evaporationem, est in eo loco, in quo est, non ratione, qua mare saluum et terrestre, nec ratione qua aereum, sed quasi per accidens ratione, qua aqueum.

Quemadmodum in animalium corporibus. Etenim dulci alimento ingrediente: humidum esse amarum, et saluum. Dulce enim et potabile ab innato calore attractum in carnes, et alia partium compactionem venit, ut vnaqueque apta est. Sicut igitur ibi inconueniens est, si quis potabilis alimenti non putet locum esse ventrem solum, quod cito assumitur: sed excrementi, quod hoc videtur subsidere, non vti quod existimabit bene. Similiter autem et in his, est qui quidem enim (sicut dicimus) locus iste aque.

C Ad dixerat, declarat per simile in animalibus, et inquit. Ita dico accidere in mundo de mari sicut accidit in animalium corporibus de nutrimento declarat ergo duo, et primo de saledine, deinde de loco. De saledine quod dicit, inquit. Et tenim

N

O

P

Q

Com. 24

A Etenim dulci alimento ingrediente stomachum et aliam ventrem, talis humidum nutrimentum hypostasis, quae est excrementum, et terrestre illius est amarum et saluum, hoc, quod dulce, et potabile ab innato calore aebiorum attractum in carnes, et in compactionem aliarum partium venit, ut vnaqueque apta est nutrire ab illo, ergo sicut de mari sursum trahitur dulce, et potabile, et terrestre saluum remanet, hoc quo ad primam dubitationem de saledine. De loco vero, inquit. Sicut igitur absurdum est dicere vterum non esse locum potabilis alimentum, et excrementum ante separationem partium, sed solum excrementum, quod hoc proprie videtur subsidere, sic absurdum erit dicere locum illi non esse maris, quo ad oes eius partes, ante illarum separationem. Quia ratione fit, ut quod locus iste est proprius aque, et partium, saltem quatenus est aqueum, et omnium eius partium ante diuisionem. De de secunda dubitatione.

B Propter quod et flumini flumini in ipsum omnines, et omnis, quae sit aqua. Si etenim in profundum diffusum est fluxus, et mare talem obtinet locum terre. Sed hoc quidem fertur sursum vel lociter propter solem omne. Hoc autem de relinquuntur propter dictam causam.

Com. 25. Aliqui volunt Arist. ponere tertiam rationem ad idem, quae sumitur ab effectu. Melius autem videtur, quod Arist. ex dictis assignet causam, quare aere, quod fluit ad mare, ut ex hoc solatur eorum rationem, quia pbat mare esse sine et principium omnium aquarum. q. d. quia est, ut dicitur, sequitur, quod oes flumini, et ois aqua, quae sit extra mare, fluat ad ipsum mare. Sequitur dico duobus statibus, v. g. et quod fluxus est in profundum locum, et quod mare obtinet tales terre loci, qui est profundissimus, qui esse potest in superficie terre. Bis n. duobus stantibus sequitur oem aquas facta extra mare fluere ad mare. Dico in profundum terre locum, non simpliciter, quod ille forte est centrū, sed qui esse potest in superficie terre, et sub aere. Et si n. aqua naturaliter supra terram, et sub aere, vti inquit. Sic locus non est a mari, quo mare est, obtinetur, quo n. mare est, hinc pte aerea, quae sursum ducit a calore solis, et quod de velociter, ut dicimus, et hinc pte crassas, saluum, ac terrestre, quae derelinqunt, et subsidet eo in loco, in quo terra est apta esse, erit ergo ille locus a mari obtinetur, quo mare est aqua. Et quod proprio loco, ad rationem veterum. Et si n. mare principium aquarum non omnium, sed earum, quae sunt per evaporationem humidum. Quod dicit de loco maris, vtrum locus, quod obtinet mare, sit natus mari et oibus aquis. Et vti quod n. proprio quo oes locum est in suo loco, est in sua convenienti et naturalissima dispositione. At in illo loco, vbi mare est, aqua non est in dispositione sibi naturalissima, cum ibi sit salua, et adusta, quae est dispositio aqua non naturalis. Per terra. Aqua vniuersus maris fuit ad aliud mare, ergo locus maris maris est naturalis aque. Per terra. Locus naturalis est principium omnium, ut Porphyrius inquit. At aqua non generat in mari, immo ab illo per evaporationem eleuatur. Aliter natiua supponit proprio omnium aquarum esse assignandum vni locum nalem, qui est sub concava aeri superficie, et supra concava terre superficie, pbat, quod est aqua ois grauis respectu aeris, et leuis respectu terre. Secundo accipit locum aque nalem, sicut locus cuiuslibet elementi est, de bere esse naturaliter generatum et conseruatum aque. Per definitionem loci naturalis. Ex his infero quod locus maris est naturalis oibus aquis per se, maris vero per accis, pbat, quod ille locus est per se generatiuus et conseruatiuus aquarum, hinc per accis ex ordine, et sine intento ab vniuersalibus, qui forte est mixtorum generatio, et mundi conseruatio, contingit aquam illam non esse simplicem, sed a propria natura extraneam.

Com. 25.

De loco maris

Postio Al uernat.

Contingat etiam alibi quod in mari aquam generari ad mixtorum et animalium vitam, quare locus ille, in quo mare est, est per se generatiuus, et conseruatiuus aquarum, et assignat causam, quod frigiditate laterum maris locus ille est aquarum generatiuus, plerumque vero proprietate loci. Sed vera haec positio est pgnitua dubia, cum maria multa sint, et mediterranea, et oceanum, non declarant qui locus sit omnium aquarum naturalis, an locus oceanum, an locus cuiusvis mediterranei maris. Per Parmenis hinc prolixè disputet, tamen non clare habet quid ipse velit colligere tamen ex his, quae dicit primo locum maris oceanum esse naturalem, et proprium omnibus aquis. Secundo colligo, quod locus huius maris est aquarum per se, maris vero per accidens, quod non est maris, quo mare est, quod mare ut mare est saluum, et graue, cuius, ut sic locus erit centrū terre. Quod vero locus maris oceanum sit omnium aquarum per se, probat, quod est circa totam terram, et per equidistantiam in medio litto rum. Et si etiam declinatio, quae esse potest in superficie terre, et omnibus alga profundior. Tertio colligo mare oceanum esse principium et finem omnium marium, et multorum fluminum, quod multa maria intrant ipsum, et exeunt ab ipso. Sed ista positio ad huc est dubia, quod si haec loca marium mediterraneorum non essent naturalia illis, cuius contrarium videmus. Flumini n. multi flumini ad illa naturaliter, sicut alii multi ad locum oceanum. Per terra. Omnis aqua naturaliter locatur super, et supra terram, ergo non videtur magis locus oceanum locus omnium aquarum, quod locus cuiuslibet alterius maris. Propter hoc alii dixerunt ex oibus mundi aquis, et supra terram, ergo non videtur magis medii centrū est mundi. Dicunt igitur omnes aquas locari per se locatione aggregati circa centrū, circa quod totum aggregatum locatur, per accidens vero locari vbi sunt, ex ordine, et sine intento a natura vniuersali. Sed hoc esse contra Arist. qui voluit vnicuique elementum assignandum esse locum naturalem, et proprium, qui sit omnium particularium illius elementi locus communis, et totum proprium. At si esset, ut dicunt, aqua non haberet locum per se. Per terra. Non magis aqua est intenta a natura quae terra vel aliud elementum, ergo si natura assignat vni proprio locum, ergo debuit assignare aquis. Alii dixerunt terram bifariam considerari posse, vel quo ad gravitatem, vel quo ad magnitudinem. Si consideretur quo ad gravitatem, sic omnes illae aquae omnium marium sunt naturaliter locatae, quod vti sic sunt supra terram grauiorem. Sin autem consideret quo ad magnitudinem, alique partes terre sunt discoperte aquae, et aquae in illis genitae flumini ad maria. Sed nec hoc solutio est bona, quod tunc tota terra, quae ab aqua discopertur, esset leuior aqua, cuius contrarium videmus, si n. propiciatur in mari descendit, ergo illa non oportet esse naturaliter discoperta. Propter hoc (ut arbitror) Arist. opinio est, quod locus maris oceanum naturalis sit, et proprius oibus aquis, mari vero, quo aqua est. Cum n. mare sit mixtum ex terrestri, et aereo, et in illo predominet aqua, naturaliter erit in loco aquae, quae predominat in illo, nec plus habemus ab Aristotele, et Alex. Sed contra hanc opinionem sunt quaestiones. Bis de maribus mediterraneis, an naturaliter sunt in locis, vbi sunt: an violenter: si naturaliter, non vnus erit locus aquarum, si violenter, ad illa non fluere totaque naturaliter. Per terra. Ipsa omnia naturaliter fluere ad oceanum, et sic omnia maria esse vnū mare. Secunda quaestio est, quod aqua naturaliter est supra concava terre superficie, et sub concava aeri, ergo quilibet pars superficie terre potest esse locus naturalis aquarum. Et si naturaliter locata aqua, cui est supra terram, et sub aere. Tertio quaestio emergit, quia non videtur cur mare oceanum

Refutatio.

De Parmen.

F

Refutatio.

Tertia positio.

Refutatio.

Quarta

Refutatio.

Opi. Arist. H

Dubitatio.

Solutio antiqua.

Alia solutio.

K

Dilucidatio.

L

M

debeat circue terrā totā p illā viā, magis q̄ per viā, quā nos colimus. **C** Propter has questiones, et alias in antiquis commentarijs dicebā mām illaz per p̄physica p̄ncipia nō posse dilucidari, propterea arbitratus erā esse recurrendū ad diuinā p̄uidētiam, qua facta sunt hoc pacto maria, et terra hoc pacto est aqua descuberta, est. n. per ipsam ordinatū, vt aq̄ genit̄ in altioribus partibus terrę fluant ad p̄p̄ina maria, et sic loca illa sunt nālia aq̄s, et maribus, vt in diuina p̄uidētia est ordinatū. Multa. n. sunt in rerū nā, quop̄ cū causę ignorant̄, op̄z illa in p̄uidētiam reducere, quozū vni est quęsitū istud. **C** Sigs aut̄ vellet soluere quęsitū istud p̄ipatetic magis, op̄z, vt sup̄ponat p̄mo q̄ rōne habita ad nām particularem aq̄e, aqua nāliter possit stare supra omni puncto terrę quantumuis altissimo, nā aqua nāliter stat supra lūphiciez terrę. Rōne vero habita ad ordinē vniuersi, qui est, vt semp̄ grauius leuior̄ subsidat. Dōm est aq̄as fluere ad locū decliuoz, ne def̄ vacuū, sū. ipsa nō flueret, flueret aer, et cū aer sit leuior̄ aq̄, magis sū ordinē nature v̄sio est, vt fluat aqua, quę grauior̄ est. **C** Secūdo fumo oceanū mare esse perpetuū sū Arist. saltem sū spēm, et sūm indiuiduū per equalitā, q̄ primo sol, et stelle de ip̄o aliqd̄ corripunt aliquid de nouo ḡiatur per defluxū nouarū aquarū, et nouozū mariū. Maria vero mediterranea eē facta ex reliquis diluuijs, quę fluxerūt ad profundiora loca regionū, vt p̄mo b̄uius dictū est. **C** Tertio fumo q̄ oia maria, et oēs aq̄e fluit ad oceanū, tāq̄ ad vētrem totius terrę, vt dixit Arist. non tñ semp̄, sed quādiu aqua illius est minor̄ et submissior aq̄s ceterozū mariū, nam cū aqua illa est maior̄ potest resuere ad loca aliozū mariū, cū est equalis neutra fluat ad neutra. **C** Et quo sequitur q̄ nō op̄z de aqua mediterraneozū mariū fluere ad locū oceanū, nisi tāntū, quāntū de illo mari flumit̄ per actionē solis, et stellaz. **C** Vis habitus, dicerē rōne habita ad particularem nām aquarū, totā sup̄ficiez terrę aq̄e locū cōem, et nālem omniū aquarū. Et ex p̄mo assumptū, q̄ nāliter aqua est leuior̄ quavis terrā, et grauior̄ quouis aere. Rōne vero habita ad ordinē nāe v̄sio, solat sup̄ficiez terrę ceteris profundior̄ est locus cōis omniū aquarū, p̄bat̄ ex eadē sup̄pōne, q̄ ordine nature v̄sio leuior̄ debet̄ superesse, grauior̄a subesse. Ex quo sequit̄ locū vbi oceanū mare est, esse nālem, et cōem omniū aquarū rōne habita ad ordinem v̄sio nāe, p̄z ex tertia sup̄pōne, q̄ est locus ceteris p̄fundior̄, et quasi in medio omiū mariū. Secūdo dico aq̄s ceterozū mariū nāliter stare in locis vbi sunt, quādiu nō sunt altiores aq̄ oceanū, p̄z et ex tertia sup̄pōne, q̄ cū sunt altiores, fluunt ad illud mare, veluti ad submissius, cū sint c̄q̄les stat̄, cū submissiores, aq̄ oceanū fluit ad illa, ex bis p̄z oia maria nāliter loca vbi sunt nāliter ordis v̄sio, quādiu seruaf̄ otum mariū debita c̄q̄litas. **C** Sic ad q̄ōnes cōtra Arist. ad primā p̄z sol̄ declarat̄ est. nullas aquas vno mō eē in illis locis nāliter, cū seruaf̄ c̄q̄litas, aliter nō. **C** Secūda etiā cōcedit̄, cū nō seruaf̄ c̄q̄litas. **C** Tertia etiā solui pot̄, vt soluit Arist. in textū, q̄ rōne habita ad nām particularem aq̄e, possit cingere terrā p̄ hęc partē, quā nos incolimus, rōne habita ad ordinē v̄sio cingit̄ terrā p̄ illā viā, q̄ ibi terrā est submissior, et magis prope centrū. **C** Et bis patet maria quo maria sunt, non esse nāliter in locis vbi sunt, sed quo aq̄e sunt, quo vero maria sunt circa centrū. Hęc peripateticę sententię, rōnes aut̄ ad oppositū tenuē solute ex bis.

C Querere autem antiquā dubitationem propter quā tāta multitudo aq̄e nūc̄q̄z apparet. **C** Per singulos enim dies fluujs fluentibus innumerabilibus, et magnitudine imēsis, nihil

mare sit amplius.) **H**oc quidem nullum inconueniens est bubitare aliquos. **C** Mouet circa ea, que dixit dubōnem antiquozū, s. propter quā causam nō apparet in mari in aliqua eius parte, vel in toto tanta aquarū multitudo, quanta ipsūm ingreditur. Nūc̄q̄z. n. cōtingit ipsūm sensibilibiter fieri maius, aut minus, quādiu fluujs multitudo innumerabilis, et magnitudine imēsi quot̄ die ipsūm ingreditur. Ostendens vero dubōnem esse rationabiles, dicit nō esse absurdū dubitare de hoc aliquos. **C** Quo vero ad verba attinet, verbi nūc̄q̄z grece est *ὑπερβαίνω*, et pot̄ intelligi pro nullo tempore, et vera est dubitatio, q̄ nullo tempore sensibilibiter appareat maius, h̄z toto aq̄e ipsūm ingreditur, et potest intelligi, q̄ nec in toto, nec in aliqua sui parte, et iterūm dubitatio optima est, q̄ mare nūc̄q̄z in toto sensibilibiter appareat maius, nec in aliqua sui parte, tota aq̄e ipsūm ingreditur. **C** Non tamen et intuenti difficile est videre. Eadem enim multitudo aq̄e et in latūz distensa, et tota simul nō equali in tempore exiccatur. Sed differt in tantum, vt hęc quidem per maneant per totum diem. Hęc autem non: vt si quis super mensam magnāz distenderit aq̄e cyathum, simul per sp̄icentibus exterminabitur totum. Quod vtiq̄z et circa fluuios accidit: continuo enim fluentibus simul totū semper quod peruenit ad immensum et latum locum: exiccatur cito, et latenter. **C** Solutio ad questionem antiquam, et p̄mo sumit q̄ volenti veritatem intueri, non difficile videre solutionem illius. Et pro solutione sumit, q̄ eadem multitudo aq̄e diffusa in latum, et tota simul collecta in vno vālo, loca inaequaliter exiccatur, immo, vt inquit. Differt in tantum exiccatio ab exiccatione, vt hoc quidem permaneat per totum diem, scilicet quod de aqua est collectum in vno loco, hoc autem non permaneat per totum diem, scilicet quod de aqua est diffusum in latum. Exemplum affert, vt si quis super magnam mensam aq̄e cyathum distenderit, aliquibus talem aquam diffusam simul a principio ad finem prospicientibus, exterminabitur totum illud, quod diffusum est, id est videtur exterminari breui tempore illud totum diffusum talibus prospicientibus, quod tamen si totum simul in cyatho collocaretur, per totum diem non exiccabitur. **C** Potest etiam assignari causa, quia cum diffunditur, sū plures, et minores partes tangitur ab exiccante. Cum vero vnitur, foitius est, et magis exiccanti resistit, et minus ab illo tangitur. **C** Ex hac suppositione soluit antiquam questionem, et inquit. Quod vtiq̄z et circa fluuios accidit, nam illud totum de aqua, quod simul per omnes fluuios habetur, peruenit et diffunditur ad latum, et ad imensum locum, et ideo vno die fere totum exiccatur, quod si non per tantum spatium diffunderetur, possit durare pluribus diebus, non ergo crescit sensibilibiter mare, quia quantum de aquis ingreditur vno die, tantum eo dem exiccatur. **C** Quod autem scriptum est in p̄bēdone et de fluujs, et mari: impossibile est. **D**icitur enim q̄ omnia quidem inuicem perforata sunt sub terra. **P**ncipium autem omnium sit et fons aquarum qui vocatur tartarus circa medium aq̄e quędam multitudo: ex qua et fluentes, et non fluentes procedunt omnes.

N
Cōm. 26.

O

Lyathum

Cōm. 27.

P

Cōm. 29.

Q

C̄bis

A
Cōm. 28.

B

C

Cōm. 29.

D

C Vis disputatio, nunc opinionem Platonis de mari et fluujs reprobat, et primo breuibus narrat illam, secūdo reprobat, et in narrando illam, primo premitit eius impossibilitatem, et inquit. Quod autem de fluujs, et mari scriptum est in p̄bēdone, impossibile est. Deinde breuibus narrat illaz, et inquit. Dicitur ibi, q̄ omnia. s. et maria, et fluujs, et fontes inuicem perforata sunt sub terra, quasi habentia quosdam meatus omnes ad vnum p̄ncipiū conuenientes, veluti omnes partes habent venas ad vnum cor comunicantes, ex quo scaturunt sanguinē. Et dicit ibidem, q̄ illud p̄ncipiū, ad quod omnes aq̄e habent colligationē s̄z suos meatus sub terra ad illud diffusos, sit aquarum quidem fons in centro terrę stans, qui vocatur tartarus, qui tartarus, vt ibi scribitur, est quędam aq̄ multitudo circa mediūz terre existens, ex qua oēs aq̄e mundi, quę exterius apparent, procedunt, tam. s. fluuiales, q̄z stationarię, quę eas non colliguntur ex pluuio, hęc sunt quę ibi scribuntur. **C** Circa silentiam autem facere vnicuique rheumatium, propterea q̄ mouetur semper q̄d p̄imum et p̄ncipiū est: non habet enim sedem: sed semper circa mediūz volui. Ad hoc autem sursum et deorsum facere effusionem rheumatibus. Hęc autem in multis quidem locis stagnarit: quale et quod apud nos esse mare. Omnia autem iterum circulo redūci ad p̄ncipiū, vnde ceperunt fluere, multa quidem et sū eundem locum. Quędam autem sū regione contrariāz positioni fluxus. **H**nta si fluere ceperunt de subtus, de super ingredi. Esse autem vsq̄ ad mediūz descensum. De cetero autem ad locum, qui sursum iam omniibus est, esse latonem. **C** Quidam dixerunt velle Aristotelem declarare, quō ex illo tartaro aq̄e exteriores generent̄. Melius autē videtur, q̄ Aristoteles velit declarare quō tartarus ille sit p̄ncipiū et finis omnium aquarū de mente Platonis, et p̄mo quō sit p̄ncipiū, scdo quō finis. Dūm declarat, sup̄pōnēdo tartarūz moueri sursum versus nos, et deorsum versus antipodas, vt exponit Alexander, et vtroq̄ modo sū omnem differentiā positionis, quia ad orientem, et ad occasum, similiter ad septentrionem, et ad austrum. Quod vō tartarus moueat, patet quia est p̄mūz et p̄ncipiū, generali eniz ratione omne p̄mūz et p̄ncipiū est seipsū mouens. Hanc eniz rationē Plato omni p̄mo p̄ncipiū attribuit, effectus eniz mouetur ab alio, p̄ncipiū est seipsū mouens, et se mouēdo effectus efficit. Hoc sumpto Plato imaginatur tartarum suo motu, quo mouetur modo hęc, modo illuc emittere aquas ad exteriorē terrę superficies. Inquit. Sed scriptū est in p̄bēdone, tartarū vnicuiq̄z fluuioz facere circūfluentē, et mittere ad scaturigines aquas, p̄pterea quia mouet semper quod p̄mūz et p̄ncipiū est, non enim quod p̄mūz p̄ncipiū est, habet sedem, in qua requiescit, sed dicit tartarum semper volui circa mediūz terrę, est enim p̄mūz et p̄ncipiū. Et ex hoc quia mouetur sursum ad nos, et deorsum ad antipodas, scriptum est illic ipsūm facere rheumatibus effusionem, quę rheumatata dicit in multis locis sic effusa a tartaro facere stagnū, quale et quod apud nos esse mare, stagnum enim quod apud nos est, mare appellat Plato factum ex rheumatibus, quę venerunt ex tartari motu. Sicigitur patet tartarū esse omniū aquarum

exteriorū p̄ncipiū, per hoc quod hęc, et illuc fluctuat. Deinde declarat q̄ sit finis omnium aquarū, et inquit. Dicit etiam omnia maria et omnes aquas iterum circulo redire ad p̄ncipiū. Eadē tartarus, vnde ceperunt fluere, verum per alium motum, quia per compressionē, et constrictionem. Non tamen eodem modo, q̄ multa redeunt in ipsūm sū eundem locum, vt quando fluujs, qui fluebant exiccatur. Multi enim fluujs, qui multo tempore fluxerunt, fuerunt exiccati. Hoc Plato dixit exiccari, q̄ eadem via, qua venerunt a tartaro, per motū ad superficiem terrę, redeunt per compressionem ad mediūz terrę factam a tartaro. Quędam autē redire dicit per regionē contrariāz positioni fluxus, quia dicit illas aquas venire vsq̄, quibus fluujs veniunt ex tartaro ad mare, et redeunt per vias qua mare redit in tartarū, quia enim mare non crescit, creditur Plato aquam quę ad ipsūm fluit, deglutiri a tartaro. Et hoc exponit, et inquit, vt si fluere ceperunt de subtus versus nos, dicit eas ingredi de super, id est a parte nostra ad antipodas. Dicit etiam Plato ascensū aquarū a tartaro, et descensum in tartarus esse equales, quia omnis aqua descendit vsq̄ ad terrę mediūz. Et de cetero dicit omnem latonē sive omnem ascensum esse a medio ad locum, qui sursum iam omnibus est, hoc est a medio ad superficiem terrę, quę omnibus alijs superficialibus terrę superior est, ergo ascensus et descensus sunt equales. Patet igitur tartarum esse finem omnium aquarum, quatenus deglutit omnes aquas. **C** Sapozez autē: et colozes habere aquam per qualem vsq̄z contingit fluere terram. **C** Solutio in opione Platonis dubitationem quę est talis, si omnes aq̄e veniunt ex tartaro, omnes essent sapozes, colozes, et odore equales. Respondet aquas tales non esse equales propter venas terrę, ex quibus exeunt, ab illis enim accipiunt et sapozem, et colozem, et odorem, et diuersas qualitates, vt ille partes in se differunt. Imaginatur enim Plato partes terrę interioris esse diuersas propter virtutes stellarū diuersimode partes terrę interioris alterantes, stelle enim in visceribus terrę efficiunt virtutes quasi primarum qualitatum simplicium, ex quibus resultant partes terrę quędaz quasi diuersimode misce, aqua ergo transiens per illas est afficit qualitatibus, quibus et ille partes diuersimode misce affecte erant. **C** Accidit autem fluuioz fluere non ad eundem locum semper locum sūm rationem hanc: quia omnia enim ad mediūz conflunt, a quo deorsum fluunt: non magis defluent sursum q̄ deorsum, sed ad quod cuiq̄z tenderit fluctuans tartarus. Quānis hoc accidente fiat vtiq̄e quod dicitur sursum fluuiozū tamen est im possibile. **C** Objicit autē Aristoteles nunc contra Platonē multipliciter, et p̄mo supponit ex dictis Platonis circūfluxū sive dilatationē, tartari esse irregularē, quia modo sursum vbi, nos sumus, modo deorsum ad oppositū nostrū, modo ad orientem, modo ad occasum, hoc Plato apte accipit. Argumentatur ergo, si opinio Platonis esset vera, q̄ tartarus suo circūfluxu euomit aquas, cū p̄ suppositionem ille circūfluxus non sit vniuersis, fluujs non sententur orientur ab eadē scaturigine, quinimo in paruo temporis spacio oriēref hodie deorsum respectu nostrū, cras fortasse sursum ad nos, consequētia patet, quia vt dictus est, fluujs oriētur a tartaro ex eius circūfluxu, modo vt suppositum est, tartarus difforsum circūfluit, ergo diuersi-

E

F

Cōm. 30.

G

de q̄ tñ q̄d quidem.

Cōm. 31.

H

De meteorologicorum

I mode euomet fluuios quia semper ad eaz partē, ad quā circūflueret, z cū non semper ad eandē partē circūfluat, nō semp euomet fluuios ad eadē partē. Addit vō in fine, qđ quibus hoc accidere, qđ Plato dicit de fluctuatione tartari, fiat qđ dicitur ē, videlicet qđ aquę exiret a terra, tñ impoſſibile est illud fieri regulariter fm eandem terrę partem.

K Non satis bene intelligit hęc ratio, iō diuersimode intelligit. Ego tñ sic intelligo, vt qđ non omnis aqua venit ex tartaro, qđ nō aqua pluta, qđ ascendit, z descendit a media aeris regione. Qđ nō veniat ex tartaro, pbat, nā tñ tartarus diminuere, aqua enī pluta veniret, z nunqđ ad eū rediret. Nō enī hęc via, quā possit ad tartarū ire, z cū nunqđ rediret, de tartaro semp diminuere, opz ergo pluta aquā excludere ab his aquis, qđ ex tartaro veniūt. Tñ tartarus sit equalis. Inqđ. Adhuc facta aqua, z itez sursum ducta, vñ venit. Ecce qđ pluta, aquā appellat factā, qđ iterū sursum ducta, z que rē vñ veniat, an ex tartaro. Qđ dicit qđ nō venit ex tartaro, z hoc sumit, hanc n. pluta aquā opz totā excludere ab his aquis, que ex tartaro veniunt, cuius causā dicit, siquidēz tartarus semp seruat equalis, z qđ seruet semp equalis pbat. Plato ex eo, qđ quātū de aqua extra fluit, tñ iterū ad illū redit. Et si pluta aqua ex tartaro venit, cū ipsa non redeat ad illū, tartarus tandē diminet. Sic igr p3 nō omne aquā venire ex tartaro, quia nō pluta aqua venit ex illo. Sic Alex. rōnez hanc vñ est intelligere, si verba eius recte percipit.

L Et quis omnes fluuij videantur terminati ad mare, quicunqz non adinuicem sunt, ad terram autem nullus. Sed si disparesant, iterum procedunt.

M Tertio obicit, qđ opinio hęc cōtradicit sensibz z apparentibus, vt Alexander exponit. Quia quis omnes fluuij quicunqz non sunt adinuicem cōterminati, videantur pterminati ad mare, ad terram nullus cum alijs est cōterminus, imo si in vna parte terre disparesant, iterū in alia pdeunt. Apparentibus ergo cōtradicit, qđ Plato inquit.

N Magni autem sunt fluuiorum, qui longe flunt per concanā, multorum enim suscipiūt rhenamata detruicantē loco: z longitudine vias. Propter quod quidez z istruis: z nullus maximū fluuiorum sunt eorum: qui ad hoc mare exeunt. Et de fontibus alijs dicunt vniū cuiusqz fluuiorum alias causas: quia multi in eandem incidunt. Hęc itaqz omnia manifestā sunt: quoniam impoſſibile est z aliter accidere, mari principium z inde habenti.

O Quarto argumentat, si fluuij oriēnt ex tartaro, tunc essent maiores prope scaturigines, per quas ex tartaro exeunt, qđ in processu vie, deducit, qđ magis elongant a principio, z si cōtinuo de aqua amitterent, destruit consequens, cum inquit. Magni autē sunt fluuij, qui longo spatio flunt per aliqđ cōcāum z subfossiz vīqz ad mare. Quia causam dicit, quia suscipiunt multoz fluuij decursus, z sic quasi maiores facti accipientes, maiorem impetu vias p quas flunt ad mare detruicāt, ac abbreviāt, tum quo ad loci distantiam, cū etiā quo ad lōgitudinem.

A totus mundus est factus, mare est factus, z hanc pponit, hoc quidē. i. hęc hypothetica vñ sunt oēs pteri, quoniā mare est factum, siquidēz z totus mundus est factus. Est ergo hypothetica ab oibus cōter cōcessa, si mundus est factus, mare est factū. Et hoc bac sumendo oppositus astitit infert oppositus ptiā, v3 ergo si mundus nō est factus sed est perpetuus, z de mari sic etiāz est eximādam. f. qđ nō sit factū. Et tunc intellige bec nō valere de forma, sed de materia. f. qđ putant omnes mare z munduz simul generari, z corrumpi. Et qđ nō valeant hęc de forma, p3, qđ ex opposito antea nonlequit de forma oppositi ptequente. Sequitur vō gratia materie, qđ cōcedunt oēs munduz z mare esse simultanea, z sic gñatione, z corruptione sunt simul. Vel saltem sequuntur hęc ad eos homines, qui dixerunt mundi z maris fieri generationem simul.

B Putare autem minus fieri fm multitudines sicut ait Democritus nec tandem deficere, ab Eſopi fabulis nihil differre videtur sic perſuaſus. Et enim ille fabulatus est: qđ bis quidem charybdīs resorbuit, primo quidez monſtes fecit manifestos, scđo autem inſulas: vltimo autem sorbens aridam faciet omnino. Verum illi quidem irato ad porthmicam conſtem querentibus minime.

C Sumpta illa hypothetica tanqz cōmuni oīum pſensu, nō narrat opinione Democriti, z cōparat illam cuidam Eſopi fabulę, deinde reprobat illā in se. Democritus ergo opinatus ē totā terrā aquis aliqñ penitus fuisse inundatā, postea ab ipso sole fuisse exiccatā, sol. n. resoluta hūmilitatē illā in vaporē, terrā exiccauit, cui exiccationis reliquę mare ē, vt dicit. Inqđ ergo Aristo. opinione hęc ē simile Eſopi fabulis, vñ dicit. Putare autē mare min⁹ fieri fm mltitu dīne suz aq temp in die, vt ait Democritus, z tan dez pntius exiccati, ab Eſopi fabulis nihil differre videt Democritus sic pſuaſus, imo Democritus sic i sui opinione pſuaſus vt puenire euz Eſopi fabulis, z hoc exponit. Et enī ille Eſopus fabulatus est loquēz ad porthmicā, qđ charybdīs bis resorbuit de aqua inundante terrā, primo qđ mōtes fecit manifestos, qđno potu multū de ea abforbuit, scđo potu fecit inſulas manifestas, ergo dī p illos diuos potus nū de aqz diminuisse, vt apparent montes, z inſule, vltimo autē enī abforbet de eadē aqua, vniuersam terrā faciet oīno aridā. Ecce quō opinio Democriti huic Eſopi fabulę est pſimilis. Dicit tñ Aristo. Democritum Eſopo irato cū fuerit poeta fabulator, ad porthmicā licet talē dicere fabellā, veritate autē querētibz z hīs minime licet. C. Quo vō ad verba attinet, Eſopus ē poeta gręcos fabulari fctor, in qbus virtutes, z quidez insignes voluit significare, charybdīs est vorago in mari multum periculosa inter L alabiā z Siciliam, vbi eoz fluuij, qui ab haustro in septentrione, z a septentrione in haustro, sic pcurus, hęc hō die pharus dī. Dōstheia vñ acheron portus, ad quē fabulam scripsit Eſopus. Alexander autē per porthmicā intelligit portus maris, ad quas fabulam Eſopus scripsit ait. Cinghis autē per porthmicā intelligit acheronta portum, dicit portus ille charo, quia ipse sua nauicula aias dicit ad portas tartareas. Ad hęc ergo fabulam Eſopus scripsit de potu charybdīs.

D Propter quā enim causam mansit primo, siue propter pondus: vt etiam quidam hoc aiunt. In promptu enim huiusmodi causam

Et cum disputatone egisset de falsedine, z de ipsius maris generatione, nūc vult dicere de his fm veritatem. Et primo pmitit intentionē suā, inquit. De falsedine autēz ipſius dicitū est. vnde est, z que sit illius causa, hoc est vñmū de mari problema. Et vñmū mare sit semper idēz, fm specie sempiternū. Aut neqz erat semper idem fm specie, neqz erit semper idēz specie, sed aliquando deficiet, z corrumpetur, z hoc est scđm de mari problema. Et enim sic putant quidam. Secūde qđstionis assignat causam, inquit. Et enim sic esse mare putant quidam. f. qđ ceperit, z definet, qđ rē gōne dignū est an mare sit genitū z corruptibile totū fm spēm. Hoc quidem igitur vñi sunt omnes confiteri: quoniam factum est: siquidem z totus mundus. Simul enim ipsius faciunt generationem. Quare manifestum est, siquidem perpetuum est omne, z de mari sic existimandum esse. Proleqz, z ptractat de maris gñatiōe, z ptractādō maris gñatiōe p̄io sumit hęc hypotheticā, si mundus est ppetuus, mare est ppetuū. Probat autē hęc hypotheticam per vnam hypotheticam ab oibus concessam, v3, si totus

N
O
P
Q
L. 35.
L. 37.
L. 38.

707

libro
neidos

totus mundus est factus, mare est factus, z hanc pponit, hoc quidē. i. hęc hypothetica vñ sunt oēs pteri, quoniā mare est factum, siquidēz z totus mundus est factus. Est ergo hypothetica ab oibus cōter cōcessa, si mundus est factus, mare est factū. Et hoc bac sumendo oppositus astitit infert oppositus ptiā, v3 ergo si mundus nō est factus sed est perpetuus, z de mari sic etiāz est eximādam. f. qđ nō sit factū. Et tunc intellige bec nō valere de forma, sed de materia. f. qđ putant omnes mare z munduz simul generari, z corrumpi. Et qđ nō valeant hęc de forma, p3, qđ ex opposito antea nonlequit de forma oppositi ptequente. Sequitur vō gratia materie, qđ cōcedunt oēs munduz z mare esse simultanea, z sic gñatione, z corruptione sunt simul. Vel saltem sequuntur hęc ad eos homines, qui dixerunt mundi z maris fieri generationem simul.

B Putare autem minus fieri fm multitudines sicut ait Democritus nec tandem deficere, ab Eſopi fabulis nihil differre videtur sic perſuaſus. Et enim ille fabulatus est: qđ bis quidem charybdīs resorbuit, primo quidez monſtes fecit manifestos, scđo autem inſulas: vltimo autem sorbens aridam faciet omnino. Verum illi quidem irato ad porthmicam conſtem querentibus minime.

C Sumpta illa hypothetica tanqz cōmuni oīum pſensu, nō narrat opinione Democriti, z cōparat illam cuidam Eſopi fabulę, deinde reprobat illā in se. Democritus ergo opinatus ē totā terrā aquis aliqñ penitus fuisse inundatā, postea ab ipso sole fuisse exiccatā, sol. n. resoluta hūmilitatē illā in vaporē, terrā exiccauit, cui exiccationis reliquę mare ē, vt dicit. Inqđ ergo Aristo. opinione hęc ē simile Eſopi fabulis, vñ dicit. Putare autē mare min⁹ fieri fm mltitu dīne suz aq temp in die, vt ait Democritus, z tan dez pntius exiccati, ab Eſopi fabulis nihil differre videt Democritus sic pſuaſus, imo Democritus sic i sui opinione pſuaſus vt puenire euz Eſopi fabulis, z hoc exponit. Et enī ille Eſopus fabulatus est loquēz ad porthmicā, qđ charybdīs bis resorbuit de aqua inundante terrā, primo qđ mōtes fecit manifestos, qđno potu multū de ea abforbuit, scđo potu fecit inſulas manifestas, ergo dī p illos diuos potus nū de aqz diminuisse, vt apparent montes, z inſule, vltimo autē enī abforbet de eadē aqua, vniuersam terrā faciet oīno aridā. Ecce quō opinio Democriti huic Eſopi fabulę est pſimilis. Dicit tñ Aristo. Democritum Eſopo irato cū fuerit poeta fabulator, ad porthmicā licet talē dicere fabellā, veritate autē querētibz z hīs minime licet. C. Quo vō ad verba attinet, Eſopus ē poeta gręcos fabulari fctor, in qbus virtutes, z quidez insignes voluit significare, charybdīs est vorago in mari multum periculosa inter L alabiā z Siciliam, vbi eoz fluuij, qui ab haustro in septentrione, z a septentrione in haustro, sic pcurus, hęc hō die pharus dī. Dōstheia vñ acheron portus, ad quē fabulam scripsit Eſopus. Alexander autē per porthmicā intelligit portus maris, ad quas fabulam Eſopus scripsit ait. Cinghis autē per porthmicā intelligit acheronta portum, dicit portus ille charo, quia ipse sua nauicula aias dicit ad portas tartareas. Ad hęc ergo fabulam Eſopus scripsit de potu charybdīs.

D Propter quā enim causam mansit primo, siue propter pondus: vt etiam quidam hoc aiunt. In promptu enim huiusmodi causam

erat videre: siue propter pondus, siue propter aliud quid, palam est: qđ propter hanc perma nere necessarium est z reliquo tēpore ipsum. Reprobat Aristo. nunc opinionem Democriti in se, hoc pacto, si mare erat p̄mo tantę magnitudinis, vt inundaret terrāz, ergo z nūc etiā erit tantę magnitudinis, vt terrā inundet. De dicit p̄tia, qđ qua causa mare sua magnitudine terrā inundauit, eadē z nūc inundabit. Dūqz enim esse possunt causę, qbus mare tunc inundabat, p̄tia erit vastitas formā subitātalem maris essentiali tunc consequens, hoc n. dicit quidā, volūt. n. ad formā maris essentialiter fuisse consecutā vastitatem quandā, qua poterat totam terrā inundare. Scđa causa erat, qđ nonduz ceperat sol sua caliditate illud exiccare. Modo hęc causę sunt nūc, est. n. eadē forma maris specie, ergo eadem vastitas. P̄tia igitur si tunc soluo motu nō exicauit, neqz nūc, eodem enim modo nunc sol mouet, et tunc, ergo si tunc nō potuit exiccare mare, neqz nūc pot. Quare euz nūc sint causę paucificationis, mare erit tantū nūc, quātū p̄mo.

E Legē ergo sic verba, plis veritate inquirētibz non licet dicere mare esse hodie minus qđ p̄mo erat, enī p̄ qđ, ppter quā causāz mansit primo supra terrā totā, illam inundans, ppter eandem z nūc illam inundabit, qđ siue ppter pondus idēz vastitate, que tunc subalem formam cōlequebat, vt etiā qđā aiunt hoc ita esse, z non absqz ratione, qđ in p̄optu causāz illiusmodi inundationis erat videre tale p̄dus, siue vastitate, oibus n. illud d. mare respicientibus videre p̄dus fuisse causāz inundationis, sed siue ppter p̄dus, siue ppter aliud qđ. l. qđ non cepit ad hęc mare exiccare, palā est, qđ ppter hęc eandē causāz p quā tñ inundauit, est necessāriū ipſuz reliquo tēpore sic pmanere, vt tñc permanebat, quare mare nō ē minoratū. Verba hęc sunt valde obscura, iō nisi pondus, vel gravitatem p̄o vastitate exponas, non facile intelliguntur.

F Aut enim dicendum est ipsis: qđ neqz eleuata aqua a sole veniet iteruz: aut siquidem hoc erit, necessarium erit, aut semper, aut quādiū vtiqz fuerit hoc remanens mare: z iteruz sursum iterū illud redibit descendens in ipsum: qđ z p̄g ascendit, differet enim nihil semel hoc dicere aut sepe. Siquidem igitur soles cessare faciat, quis, quid erit exiccans? Si autem permittit circulationem, semper accedens potabile (sicut diximus) sursum duct. Dimittet autē iterum recedens.

G Possit responderi pro Democrito, primo qđ aqua sursum ducta a sole non amplius redit, z sic cepit exiccare mare, cepit enim aquā ducere sursum, z illaz nō reddere. Secūdo dici potest, qđ accipit z reddit, non tamē semp. Sed tunc solum, cum mare est hoc pacto, vt nūc est, p̄io enim nō attraheret, postea cepit exiccare, quia accepit, z nō reddidit. Et sic p̄ mare tunc fuisse maius, quia nō traheret, post min⁹, qđ cepit trahere, z nō reddebat. Obicit autē Aristoteles per diuisionē hoc pacto, aut enim dicendum est ipsis, qđ neqz eleuata aqua a sole, veniet iterum, vt p̄mā responſio dicebat, z sic cepit exiccare. traheret enim aqua, z non redibat, aut siquidēz hoc erit. l. qđ accepit, z reddat, necessāriū est aut semper hoc fieri, z in p̄mā reruz origine, z postea semper, aut necessāriū est

E
L. 40
F
G
L. 41
H

I hoc fieri certo tempore vt. q. d. diu fuerit remaneus hoc mare sic paucificatur vt modo fiat, scdm etiam iteru qd potabile est sursum ferri illud p'opotebit, ite redire. Et si ergo diuisio q' si sol accipiat, reddat, dupli ee pot, aut temp, aut p' certo tpe, quo mare fiat sic paucificati, vt no stat. Sed qm nec dici pot solē trahere aqua z non reddere, nec dici pot ipius trahere, z reddere p' certo tēpore, ergo nūq' ericabit, q' op' dicere q' temp illud reddat descendē in ipsum, qd z prescedit. Et pbat hoc esse ddm, qz differt nihil semel hoc dicere, vel certo tpe, aut sepe, z infinito tpe, cū sol sit agēs eternū inuariabile, z vni forme. Nec dici fit q' sol cesset a suo motu, qz tūc qd erit ericāō. Sol n. lumie z motu ericcat, id sic cessat a motu, cessabit ab actioe ericcatiua. Qd si aliqs pcedit circulo nē alferēs solē accedere, z recedē, sic sol p' accedēs, potabile (sic dicim) sursum ducet, mittet aut iterū recedēs.

K Acceperunt autem rationem hanc de mari eo q' multa loca apparent sicciora nunc q' prius. De quo causam diximus: quia quodam tempore excessibus aqua factis: hoc est passio. Sed non propter generationē totius: et partium. Et iterum erit contrarium: et cū factum fuerit: iterum ericabitur: et hoc sit circulariter est necessarium semper ire. Ad agis enim sic rationabile est existimare q' propter hoc celum totum permutari. Sed de his quidem plus q' dignum fuit: sermo est pro longatus.

L Remouet nūc argumētū opionis, z primo narrat illō, cū inquit. Acceperit aut rōnem hanc de mari eo q' multa loca apparent sicciora nūc q' prius. Ergo sicut aliq' loca paulatim ericant, sic videbit totus fuisse ericcati. Respondet, z inquit. De quo cām diximus, qz quodā tēpore excessibus aque factis, hoc est passio. f. mare, qua aliqua regio humectat, nec fit mare ppter totius mundi gñōne, vel partiu pncipalium. Quia vt dicebam, nō fit aut corrumpet mare ppter gñationē z corruptionē totius, aut pncipalium partiu eius. Celi, vel alterius, z iterū erit contra riu alio tpe, erit. n. ericatio, z cū factū fuerit tale srium ericatio, iterū ericabit, z sic alternis vicib' semp' necessā riu est nūc ericari, nūc humectari, nō tñ fm eādē regione semp, q' nūc fm vāā, nūc fm aliā, vt dictū est. Et de bes scire, vt dicebamus ericatioē z humectationē fieri vicissim fm diuersa loca, z fm diuersa tēpota fato disposita, vt dixit Alexā. p. to huius, z ita vno tpe aliquo fato humectatio disposito fit excessus aqua p' ea in regione, quā factū illud respicit. Alio vō tpe fato ericatio affecto, fit ericatio in alia regione quā respicit illud factū. Quare alternis vicib', z fm diuersa loca necesse est hoc fieri. Et id inqt. Magis enī sic rōnabile est existimare q' ppter hęc. i. hyp'potationē totū celi pmutari. Et demum quasi se excusans inqt. Sed de his qdē plus q' dignū fuit sermo est. plongatus. Et hic colligit Alexā. solōne qdōne de gñatione maris, z vult q' mare est eternū fm spēm, fm. n. opionē Aristō. de eternitate mudi nūq' deficiet mare, qz hoc, vel illud qnq' ericabit. Similī rōne nūq' generabit, qz hoc vel illud aliq' ex toto corripet. Sed qret fortasse q' ipā vni aggregatū ex oibus marib', vel ags otium marium sit semper equale. Et Albertillus arbitrat tale aggregatū esse semp' equale, primo qz quantū gñat, tantū corrumpit. De terea tēpus corruptionis ē equale tēpōi gñationis, qz sol suo accessu resoluit, z recessum

M De gñatione maris.

N generat, qz igit' accessus z recessus sunt equales, ergo totum mare semp' erit equale. Sed si recte verba Aristō. intuent. Dicit pot' tale aggregatū nō semp' esse equale, qz vt dicit' in p'nti textu aliquo tēpore certo fato disposito pot' esse excessus aqua, q' dicit' catabyismus, quo calu aggregatū erit maius. Alio tpe contrario fato disposito fit esse excessus ericatiois saltem fm alium locum, z tunc aggregatū erit minus, quare aggregatū illud nō semp' erit equale. Tunc ad rōnes dicere q' nō semp' quātū corrumpit de illo aggregato, tantū generat, pot'. n. certo tēpore maior esse generatio q' corruptio, z aliq' ecōtra. Ad scdā dico q' lz, vt in pluribus tempus gñationis sit equale tēpōi corruptionis, tamē tēpus gñationis pot' esse maius ppter nouas causas celestes. Quare lz mare sit perpetuū fm spēm, aggregatū erit oibus maribus non semp' est equale. Idō. n. certo tempore esse maius occu pans multas regiones, quas nō prius occupabat, z alio tpe pot' esse minus occupā pauciores, quas prius occupabat. Hęc pnt' defendi ad mentem Aristō. z Alexāndri.

O De salitudine autem, bis quidem, qui semel generauerunt: et totaliter ipsum generant: im possibile est salum facere. Siue enim omnis humidū, qd circa terram erat: et eleuati a sole residuum factum est mare: sine inexistat tantus sapor in multa aqua z dulci propter permistam esse quandam terram talem: nihil minus: cum aduenerit iterum aqua: que euapozauit: necesse est et equali existente multitudine: z primum. Aut si neq' prius: neq' post: riuū salum ipsum esse. Si autem z primo: propter quid: si non z tunc sursum latum fuerit: et nunc patitur hoc.

P Prosequitur nunc scdm problema d' causis saliedinis, z pro solutione problematis sumit primo, q' qui mare de nouo generat, nō possunt post ei' generationē facere ipm de nouo salum, z hoc declarat. Ubi debes scire, q' de maris generatio sunt duę opinionēs, vna Democriti, q' dicit mare factū esse ex reliquis humiditatibus totius terre. Altera Platonis, q' dicit ipsū esse factum ex tartaro. Aristoteles ergo pio sumit eos nō posse reddere causas saliedinis, z inqt. De saliedine aut' bis quidem q' semel generūt, z totali ipsū generāt, ipole est salum facere. Ide nouo. Sic enī exponit Alexāder, alr non est intelligibile. Deinde narrat illas duas opiniones, z lege sic, sine enim omnis humidū, qd circa terram erat, z eleuati a sole residū factū est mare, vt Democritus dicit. Siue vt Plato inquit. Inexistat tantus sapor in multa aqua, z dulci ppter pmissā esse quādā terrā talē. salum ppter loca terre, per q' venit ex tartaro, siue sic, siue sic, nihilominus q' deuenit iterū z aqua, q' euapozauit, necesse est aut equali ad multū die flante, mare esse salum vt z primum erat, aut si neq' prius erat salum, neq' post: riuū salum ipsum esse. Qd si dicit' z primo esse salum, z post (vt Plato dicit) cōfessim erat dicendū, q' causa est, z simul patit' quid est, si nō et tūc latū fuerit, z erat salum, z nunc patit' hoc. si vt debeat esse salum, debeat subito dulce, nō enim p' eleuationē dulcis vt fieri salum, q' tunc erat salum nō dū eleuato dulci, ergo z nūc nō vt fieri salū ppter eleuationē dulcis. D' ergo eos, q' mare generant, nō posse iuxta eop' fundamēta facere de nouo mare salum, quin aut prius erat salū, vt Plato inqt. Aut semp' erit dulce, vt erat.

N O P Q

A At vero z quicunq' terram causam ponunt saliedinis. (Simul enim habere multos saporē aut ipsam vt a flumini simui delatā propter misturam facere salum.) Inconueniens est non et flumios saluos esse. Quomodo enim possibile est in magna quidem multitudine aque euidenter sic facere misturam talis. In vno quoq' autem non. Ad alā enim est, quoniam mare est omnis flumialis aqua. (In nullo enim differt, nisi in eo q' salum est, a flumini.) Hoc autem in illis venit, cum veniunt in locum, in quem omnes simul fluunt.

B Scdo narrat positionem Anaxagorē z Metrodosi, vt Alexā dicebat. Di. n. crediderūt flumios, qui labunt ad mare saliedine trahere a terra, z sic mare salius reddere. Qd vō a terra saliedine trahat, qz terra ē multifariā sapida. Obicit aut' Aristō. q' tūc oportet flumios esse saluos, z qdē magis inqt. At vō, z qnq' terrā ponit causas saliedinis. (Dicit enī terrā imistā h're multos saporē, z a flumia simul delatā facere saluos mare.) Dicere pfecto, sic inconueniēs est nō z flumios saluos ee dicere. Et hoc pbat, z inqt. Qdō enim pole est in magna quidē multitudine aque misturā talis terre sic facere saliedine, z tñ nō pot' facere saliedine in vno quoq' flumio, z q' vnusquisq' d' ee saluos p' q' veniat ad mare, pbat, qz in mari sunt salū, z nō differūt specie aleptio eritū' extra mare, z inqt. Quia manifestū est, q' mare est ois flumialis aqua, hoc ē aggregatū ex oib' flumib', z nō differt a flumib', nisi quaten' mare saluos est, hoc aut' saliedio in illis flumib' venit, cū flumib' veniūt in locū, in quē oēs simul fluūt, hoc est, cuz veniunt ad mare, ante vō nullus erat saluos. Non ergo vt rationi cōsonū, vt mare sit salum ppter misturā terre, quā ferit flumib' labentibus ad mare, z ipsi non sint salū. Quo vō ad verba attinet, verbum illud cum veniunt est additū ad sensum, deficiat enim in greco codice more attico.

C Similiter autem z verisibile etiam est, si quis dicens sudorem terre esse mare, putat aliq' planum dixisse, sicut Empedocles. Ad poēs quidem enim sic dicens: forte dixit sufficiens. Ad etaphora enim poetica res est. Ad cognoscendum autem naturam, non sufficiter.

D Nec opinio Empedocles valz, q' dixit mare salum ee, qz ē terre sudor, q' est saluos. Nā ad poetica qdē sic dices fortasse dixit abūde, ē metaphora poetica res. Est aut' etaphora (vt oēm ē) repetit Alex. qua vtebat' i' aialib', i' q' sudores s' salū, q' ē metaphora sit rea poetica, recte ad poetica dicit. Ad cognoscēdū aut' nām nō dixit sufficiter. Si qdē i' cognitioē nāq' metaphonici sermōes nihil z ferūt.

E Inq' enim hic palam est: quomodo ex dulci poculo salus sit sudor, vtrum ascendente quodam solium vtpote dulcissimo: aut comisso: sicut in his, que per cinerem colantur a quibus videtur autem eadem causa esse z circa super fluum in vesica collectum. Et enim illud amarum z salum sit, poratum etiam eo: qd in alimento est dulce.

F Et q' dixit Empedocles salus esse mare, quia est terre sudor, declarat q' ipse adduxit ignotū ad declarationem ignotū, qz dubium est, quō sudor sit saluos, cibo z potu exi

stentibus dulcibus. Et q' sit hoc ignotus, declarat assignando duos modos, qd vō intelligi sudor esse saluos, quereit quo illoz modoz sit saluos sudor. Inqt. Neq' n. hic palā ē, quō nō ex dulci poculo saluos sit sudor, ergo adduxit ignotū ad manifestandū ignotū. Et explicat aut' duos modos, qd vō intelligi sudorem fieri saluos, z inquit. Vtrum ascendente quodā solium, vtpote dulcissimo, hoc est vtriusq' dicit saluos separato dulcissimo ab ipso sudore, hic ē pūm' modus, aut sit sudor saluos comisso sibi aliquo terrestris saluo, eo modo quo, aque que per cinerē colant', sunt salū, admistioe terrestris cinerū. Et ergo scdō modus, vtriusq' dicit saluos comissione terrestris. Quereit etiā obiter de vna similit' dubitationes, z inquit. Videt' aut' eadē cā querenda esse, z circa sup'fluum vesica collectū, vtrū sit saluos separatione dulcis, an comissione terrestris, nam ē tale (super fluum sit amarū, z saluos potato, z cibato dulcissimo, quare eadē qd est, eadem fieri pot' de fecib' cur sint salie cibo exite dulci. Ex oibus hīs p' Empedocle nō recte ex' ignotū iduixisse pro manifestatiōe er', qd querebamus, nam vt Alexā inqt. Sicut cā saliedinis est rea ignota de mari, sic z de sudore.

G Si itaq' quemadmodum, que per calcem colatur aqua amara fit, et hęc aqua quidem simul delata quadam virtute, qualis z videtur subsistens in vasis saliedo. Sudor autem segregato ex carnis veluti ablinde qd tale ex corpore est ex eunte humidio: palas est quoque niam z in mari qd ex terra comistum humidum est, causa saliedinis est. In corpore quidem igitur sit tale, que alimenti hypostasis est per indigestionem. In terra autem sim quem modum existit, dicendum.

H Ostendit, q' si Empedocles velit mare fieri salum comissione alicuius terrestris humidū, nō est clarū qd illud sit, z inquit. Si itaq' quādam dicit que per calcē colatur aqua amara fit. Sic ē z hęc. vna z sudor sunt amari, hoc est si vna z sudor sunt amari comissione alicuius, sicut aqua colata per calce. Et declarat q' dicit, z inqt. Ciri na quidā, q' cū ipa de fer' aliqua virtus salia, qualis v' saliedo, que in vasis vinalib' subsistit. Sudor vero quā aliq' humidū segregatū ex carnis, lauās ipsas carnes, qd est aliq' tale saluos ex corpore sudor comissū, id est sudor vero comissione alicuius humidū salū, qd exiit ex corpore lauans carnes est saluos, ex corpore erit aliq' lauans carnes saluos, z sic saliedit. Ex his palam ē, qm et in mari cā saliedinis est aliq' terrestris, qd exiit ex terra, humidio comissū. Ceterū in vna qd illud sit, p' quia est hypostasis, que sit in corpore, ex alimenti indigestione. Sed in terra quo nō fiat illud terrestris, qd comissū humidio mare efficit salum. Ad huc restat dicendū, ergo si Empedocles velit mare fieri salum comissione alicuius, nō clar' est qd illud sit. Et hic colligi pot' hypostatum in vna fieri ppter indigestionē, h' hoc ad medicos.

I Omnino autem quo modo est possibile tantam aque multitudinem desiccata z calcifacata segregari. Multiplīc enim oportet esse partem ipsam, ad id, qd desideratum est in terra.

K Scdo ostēdit, q' Empedocles dicere nō pot' mare esse saluum separatione humidū, qd erat scdō modus, quo aliq' dicit salum, qz tunc op'z illud humidū qd separatur esse maius ipso mare, qd derelinquēd' ex separatione. Inqt. Qdō aut' quo nō est possibile tantā aque multitudinē ericari

E F G H I K

I enim in dictis sic in toto et ex nascentibus factis...

Com. 54. Nunc in spali assignat cam salcedis maris. Et pio reductio...

Com. 55. Et propter hoc haustales aque latiores et prime autumnales sunt...

Com. 56. Et calidi etiam mare propter hoc est. Omnia enim quecumque...

permisione exhalationis, que cum pluit aquis cadit in mari...

Com. 57. Et autumno late aque, necesse est gravissimas pio deferri...

Com. 58. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 59. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 60. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

N frigidus est, nihilominus procedens propterea, quod copre...

O B Et autumno late aque, necesse est gravissimas pio deferri...

P C Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Q D Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 61. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

et corrumpitur, licet si totus semper maneat. Mibi autem videtur...

Com. 62. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 63. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 64. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

Com. 65. Et propter hoc haustales aque sunt calidius et sic...

toto omni quolibet alio terram cunem

Com. 54

Com. 55

Com. 56

N

O

Com. 57

P

Com. 58

Com. 59

Com. 60

Subis

Com. 61

E

Com. 60

F

G

Com. 61

H

I

Com. 62

Com. 63

Com. 64

Com. 65

Com. 66

I euaporat, fieri dulce. Ex quo sequitur in omnibus huiusmodi semper esse aliquid aquei, nisi, nillic aliqd aque esset, non posset, qd ab illis euaporat, sapere aquam. Sed dices multu sunt alij saporis aquarum, quozum cause no minus queri debet a meteorologico, qd cae faldedine, ergo dicitur de oibus alijs, quidem non minus curiole. Rndet ergo z breuiter cam assignat quatu meteorologico conuenit, z inquit. Saffione. n. alle aque, vt acetofitas, amaritudo, z id genus sunt aque acetites propter quandam msturam, qua accipiunt aque a locis ipsis, per que transeunt, ita vt qualescuq; fuerit comituti in terra per qua trahit, talem faciet saporē. Et qz res bz c est difficilis, ideo tramittit nos, vt Alex. inquit, ad libru de saporibus, z ad librum de sensu z sensibili. **C** Ex his yz aqua esse mista quodda, bz pzg dominanter aquei, z qz omne mistu esse effectus celestis, z elemētarij, ideo ois aqua duplici virtute dotatur, celesti, scilicet elemētaria, virtute. n. elemētaria infrigidat, z hulectat. Celestis vero virtute aque miraculose inueniunt, vt Plinius inquit. Chariis z Sybaris Calabaz fluuij aureos crines inducunt, salmactis carie fons, in eū descēden tes effeminatos remittit. Et hiopes lacus mētia insaniā, z intolerabilem saporē pariuunt. Colopbone z Pollinis lacus animos ad diuinationē, z ad oculos imutat. Litorius archadie fons semel haustus vini inducit odiū, qui vero dicit abstemij bibentes reddit. Lyncestis amnis, vt vni bibentes temulentos z debacchates derelinquit. Sbe nos archadie lacus interdū innoxius est, noctu mortifer potus est, z cōplura alia Quidius ex his, que Pythagora dixit, narrat. Dicit causa est, qm cum aqua est mista, z omne mistu duplici virtute dotetur, aque sicut cōplura alia virtute celesti dotatē bz agūt. Celesti cetera mnera lia lapides, z balneē qdā, n. n. quo aqua sunt agunt, sed quo virtute celesti dotantur. Poteolanē balneē non quo aque, sed quo virtute celesti dotatē miracula facere videtur, balneē sinuesiang nostrę, vt Plinius narrat, sanant melancholicos maniacos, vt obseruatione vidimus, sunt z secunde sanates steriles, vt testant etiā ciues nostri. Dicit igit aquas bz c agere nō quo aque sunt, sed quo virtute celesti dotant. Dixerunt autē nōnulli aquas celestes ipsas virtutes nancisci a locis per que trahunt, z a locis in quibus sunt. Clemēs. n. per que dā loca celesti aliqua virtute affecta, ipse ab illis etiā afficiunt, z stātes in quibusdā regionibus etiā celesti virtute affectis, etiaz tales aque illa eadēz disponunt. Sōt etiā dicit aquas tales acquirere virtutē hāc ab ipso għante. Silius. n. illas, vt agēs elemētarij prebet talibus aquis virtute z entariā, vt in sūm celozū, prebet vim celestem. Silius autē est z locus per quem transeunt, z regio in qua morant, z dispositio regionis, sub qua morant. Signū aut, qz tales aque, cum fuerint extra talia loca virtutem (quā habebant in locis) non habent. Sicut etiā lapis, cū est in loco vbi factus est, virtutem celestem bz. Extra vero ductus aut illa non bz, aut si habet, remissam habet. Dec de miraculosis aquis.

M Nunc aut tantū dicimus, qm maris exortis semper aliquid sursum ducit, z fit potabile: z deorsum in pluta descendit, aliud factū est, qd nō sursum ducit: z ppter pondus subsidet potabili. Et ppter hoc nō deficit, sicut fluij, nisi in locis quibusdā, sed hoc in vtriusq; necesse est accidere similit. Neqz semper eadē partes per manēt terre aut maris: sed tantū tota moles. Et enis z de terra similit opz existimare. Hoc quidem enim sursum fertur: hoc autem itezuz

condescendit. Et loca permittant, z que super/natantia, z que descendencia sunt similit. **C** Recolligit nunc omnia que declarauerat, z vt memoriam sigillet, z vt ad dicenda noua principij faciat. Recolligit ergo pūmū qz eius qd mare est, aliud sursum ducitur, z sic ductū sursum per inspissationem fit potabile, z iterū in pluta aqua ad mare descendit. Aliud eius, qd mare est, factū est, qd non sursum ducit, z ppter pōdus subsidet potabili. Sic igitur pūmū declaratiū est aliqd maris duci sursum z fieri potabile, aliqd esse factum z non sursum duci, sed subsidere, quod est factum. Sedm est, qz semper aliquid sursum ducit, z redit, z aliqd subsidet, sequit ipsum mare nōq; descere, sicut neq; deficiunt fluij, nisi in quibusdā locis, nam de imo, in aliquo loco fit arida, z in alio de arida fit aquosum, imo opz tag in mari qm in fluiijs similit accidere. s. vt fm speciem sunt perpetua, fm partes għabilia. Tertium est, qz neq; maris, neq; terre semper eedem partes permanent, sed solū tota moles, est ergo tertiu qz nec mare nec terra est perpetua fm partes, sed fm totū. Et qz dixit nec terrā nec mare, per manere idem fm partes, probat hoc de terra, z inquit. Hoc quidem, n. terre sursum fert in exhalationibus, hoc aut in exhalationibus inspissatis ex alia parte iterū descēdit ad terrā, z sic quantū de vna parte consumitur, tantū de alia crescit. Cel verba hoc possunt intelligi de mari. Lū enim dixit, nec mare, nec terram permanere fm partes, reddidit causam de mari, qz quantū de iplo sursum fertur, tantū postea descendit in ipsum. Quartū quod declaratiū est, est qz tam loca terre supernatantia. s. aquosa, qd loca terre que descendunt. s. que sunt arida, permittantur qz sunt nunc sicca, nunc aquosa. Dec quatuor sunt declarata.

P Quid aut sit in cōmissione alicuius salum palaz est nō solū bz dicitis, sed z siquis vas cereū pferens posuerit in mari circūligans os talibus, vt nō penetret aliquid maris: qd ingrediet per parietes cereos, fit potabilis aqua. Sicut enim colatuz, qd terrestrę est, secernitur, z faciens est faldedine propter permissionem. **C** Nunc que de faldedine maris dixit per rōnes, per bona signa probat, z hoc proponit, cū inquit. Quā autēz sit mare ipsum salum propter alicuius terrestris indigesti cōmissionem, palā est nō solū ex dicitis rōnibus, sed etiā signis, quozū pūmū est, siquis vas cereū quasi amphora confecerit, z posuerit ipsum mari submersuz, verū os sita obturati, vt nihil per ipsum de mari ingrediat, reperiet, qz illud aquei, qd per parietes cereos ingredit, fit potabilis aqua, nā illud maris qd terrestrę est, quasi colatū fecernitur, z tale terrestrę mistū subtili humido fit in illo faldedine. Unde marinarij implent vas cereū aqua maris, z quod de illo scaturit per parietes, bibunt, ergo bene dicitur est mare esse salum per missionē terrestris.

Q Hec enim causa etiā est grauedinis, plus enim trahit salis, qz potabilis. **C** Secundū signū est, qz aqua maris est dulcibus aquis grauior. Qd non esset, nisi esset terrestris. Unde inquit. Dec enim causa. s. qz est cōmissa ex multo terrestris maris aque, est cā grauedinis maris, z hoc nō ab rōne, qz aqua salis plus trahit deorsum ponderando, qz potabilis.

C Et crassitudinis. Et enim crassitudo differt in tantum vt naves ab eodem rerum pondere in fluiijs quidem fere submergantur, in mari autem medicriter se habet, z nauigabiliter. Propter

N **Com. 61.**

A **Com. 65.**

B **Com. 66.**

C **Com. 67.**

D **Com. 67.**

E **Com. 68.**

F **Com. 68.**

G **Com. 69.**

H **Com. 69.**

A Propter quod quidem aliqui in fluiijs onerantium pluribus propter hanc ignozantiam damificati sunt. **C** Dixit qz terrestritas, que est in mari, causa est grauedinis, nūc qz sit causa crassitudinis, proponit z probat, z inquit. Et crassitudo dimis. scilicet aqua est eadem, que in mari terrestritas est. Et enim, vt inquit, Mari crassitudo differt in tantum a crassitudine dulcium aquarū, vt naves ab eodem rerū pondere in fluiijs quidem fere submergantur. In mari autem se habent medicriter, z nauigabiliter. Exerunt cum salute. Propter quod quidez nōnulli de numero onerantium naves pluribus vectigalibus, propter hanc ignozantiam fuerunt submergi.

B Arguerunt autem qz misti crassior sit molles, est, qz si aliquis aquam salis fecerit valde. Mescens sal, supernatant oua, z si sint plena: fere enim sicut lutum fit, tantam habet corpulentam multitudinem mare. Hoc autem idem operantur z circa salituras. **C** Hoc est scdm signū ad probandū aquaz mistā cū terrestris salo esse crassiorē, z hoc proponit, z inquit. Argumentum aut, qz misti crassior sit moles. i. qz misti cū terrestris sit maior crassitudo, est, qz si aliquis aquā salis fecerit valde, miscens cū illa sal multū, in tali aqua supernatant oua, z si sint plena. Uacua. n. etiā in dulci supernatant. Que ratio docet mare ipsum fieri sicut lutū propter tantā, quā bz corpulentā terrestris multitudine, ergo ratio docet saliaz aquā esse crassiorē dulci. Ad idē qz hoc idē operant aque, que sunt circa salituras, subsistant. n. oua. **C** Quo vero ad vba attinet salituras grece est *salina*, nostri mariaz vocant, sunt aut saliture salie aque, qbus carnes, aut pisces dolij conferunt. Sit. n. aqua illa sal admista, tota limo per hūmili adeo crassa, vt oua subsident.

C Proterea si est, sicut fabulantur quidam in palestina, tale stagnum in quod siquis immiserit ligatum hominem, aut subiugale, supernatate, z non submergit in aquam: testimoniu vtriusq; erit dicitis. Dicunt enim amaruz sic esse stagnum, z salum, vt ibi pisces nullus nascatur. Testimenta autem fordidari, siquis humectans permouerit: sunt autem omnia talia signa dictozum, z qz faldedine faciat corpus aliqd, z terrestrę est, quod inexistit.

D Hoc est tertiu signū ad probandū saliam aquā esse crassam, z inquit. Proterea si est sicut fabulant quidā de quodā stagno in palestina, qz siquis in tale stagnum ligati hominem aut subiugale aial immiserit, supernatate, z non submergit in aquaz, tale stagnum erit testimoniu huius, que diximus. s. qz salia aqua crassa sit. Dicunt. n. amaruz sic esse stagnum, vt ibi nullus piscis nascatur. Testimēta quoq; que ibi balneantur, fordidari, dicit qz bec omnia sunt signa dictozuz. s. qz salie aque sint crasse, z qz corpus, s. crassitudo faciat in aquis faldedine, z qz mari inist terrestritas que dā, qua mare salum fit. **C** De lacu siue stagno palestino, debet scire palestina regionē esse in Syria Arabie cōterminā, que alio nomine In dea dicit. In hac lacus est asphalites vel asphaltus, in quo nullū vinū submergitur, inde mare motu dicit ab historicijs, de quo Solinus ait, mare motuū nihil preter bitumen gignit, animal nullū bz, nec in eo aliqd vinum mergi potest, quare tauri z camelū impune illud transeunt stagnum. Aristoteles ergo

dubitat bec. Plinius affirmat, dicuntur z de hoc cōplura alia, que Aristoteles putat fabulosa. **C** In Libania. n. fons quidaz est latioris aque. Effluit autē hic in fluijz prope dulcem quidem, pisces aut non habentem. Optimerunt enim iam (vt fabulatur) qui ibi sunt, potestare data ab Hercule, quādo ab Erithea dūcens boues venit, sales pro piscibus, qui sunt ipsis ex fonte: huius. n. aque decoquentes aliquam partem ponunt, z fit frigida, cum euaporata, rit humidā cum calido, sales non congregati, sed rari, atq; subtiles sunt sicut nix. Sunt autem virtute debiliores alijs, z plures delectant inieci, z colore non similitur alibi.

C Cum per tria signa probauit omnem saliam aquā crassam esse, nunc ad tertium signum ad probandū saliam aquaz habere de cōmissione terrestris, z inquit. Nam in Libania (que est pars alpestris epi) que quidem regio est in Europa, fons quidam est latioris aque atq; crassioris, currens ad quendam fluium dulcē qui prope est, qui fluius pisces non habet propter decursum aque in ipsum a tali fonte, fert enim in illuz salē ob quem pisces esse non possunt. Optimerunt enim iam qui ibi sunt (vt fabulantur) ab Hercule, qui tunc ab Erithea boues ducens illuc venerat, vt quia pisces non haberent, ex illo fonte pro eozuz vtu sales possent facere, quod Hercules concessit, z sic aliquam partem illius aque decoquunt, postea permittunt infrigidari. In fundo igitur reperit sales non compactos, z congregatos, sed raros atq; subtiles sicut nix est, qui alijs debiliores sapore, z colore delectabiles, que res docet salum fieri cōmissione terrestris. Hercules vero. s. ciuitas, que Erithea etiam dicitur in radicibus montis. Detbz in planisita est. Detba vero mons est inter Thesaliam z Macedoniaz, moite z Hercules se pulchro celebrariuz. Habet autem vltima textus sic lege. Sunt autem sales isti virtute debiliores ceteris alijs, z colores non similitur albi, sicut alij, sed albiores, z plures de istis salibus in iuribus vel poculis vel ferulis inieci, atq; impositi delectant, secus in alijs, vbi plures in ferulis spargantur, displicent. Sales ergo isti sunt ab alijs differentes, verum patet saliam non esse aquam, nisi permissione terrestris.

C Tale autem alterum fit z in arabia. Est. n. quidam locus: in quo nascuntur calamus, z scirpus. De his igitur comburunt, z cinerem emittentes decoquunt in aquaz. Cum autem viderint aliquid aque, hoc infrigidatum, salium fit multitudine.

C Ultimo declarat idēz ex Arabia, vbi sales faciunt ex calamis, z scirpis, siue iuncis, quos per combustionem in cineres redigunt. Illos deinde cineres in aqua decoquunt, que cū pro parte euaporata, z exiccata fuerit, relinquit in fundo salis multitudine, quibus patet maris faldedinez non fieri, nisi cōmissione terrestris cum dulci.

C Quęcūq; autem sunt salia rhenmata fluijorum, aut fontium, plurima calida fuisse aliquādo oportet putare. Deinde principium quidē extingui ignis, per quaz autem penetrant terram, aduc permanentem existentem velut calcem, z cinerem.

E **ponunt deponit**

F

G **ombicia arabicia**

H **scirpus iuncus**

S **Suelt. super. M.**

M **3**

De virtutibus aquarum.

K

L

M

nisi sed

rerum vectigalium vecturam

Com. 70.

Et de maris salitudine dixisset, nunc de quorundam fluuio...

ab ipso, et redirent in ipsum. Est enim hoc totius dicitur, ut oes...

N Positio Auer.

Refutatio.

O

Secunda questio.

Tertia questio Positio Auer.

Secunda positio.

Declaratio per seipsum Excerpta.

De dulcedine.

De aciditate.

De salitudine.

De amaritudine.

Tertium Unam amaritudinem.

A Due suppositioes.

Demostro.

Opinio veterum.

B Refutatio.

Secunda positio.

Refutatio aliquorum.

Defensio.

Tertium.

C

D Dubiose Aristoteli.

D

De amaritudine.

De amaritudine.

De amaritudine.

De amaritudine.

De amaritudine.

per magis et minus facit salum minus salum, et magis...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

per actionem solis et stellaz, erat enim mare in prima rerum...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

salte ad dulcem in multa pluuia. Sed in pauca pluuia...

K

Agyptias aluminis Agyptice

oxalime acetosa falsa lygcon

L

Com. 71.

Et quod non tantum saporem salum in aquis expertum...

ab ipso, et redirent in ipsum. Est enim hoc totius dicitur...

M

Quia...

Et de maris salitudine dixisset, nunc de quorundam fluuio...

ab ipso, et redirent in ipsum. Est enim hoc totius dicitur...

E Opio alb.

F

G

De Arist.

H

libe hñse ad illam sufficit. **I**ste. n. qñones sunt mirabiles. **C**amenisquis voluerit recte ea, que Aristoteles dixit intueri, poterit dicere Aristotelem accepisse mare eē fm totū perpetuū, fm ptes fieri a corūpi. Accipit autē hanc supponem vt inmeret sale dinis, q̄ mare perpetuū est, non hñt eam, eternoz. n. nō est cā, vt mouēs, quare sicut mare est eternū, sic eternitatis nullā hñs cām agētē aut materialē, sic tūc salē dinis ppetuū nullā p̄bit causā. Dedit ḡ cām Aristō. qua mare temp sit equatū salum, cur ve fiat saluz fm partē, cur et fm partē eius salēdo corūpat, q̄ ipsuz eē saluz ppetuo p cās p̄bare nō p̄t. Quā expōnem Auer. olfecit in Paraphrazē, cū dixit solē, 2 exhalationes nō eē cās maris, 2 illi? falsē dinis, nisi p̄erūates, q̄ quātū ex dulci p solē trahit, tū p̄ pluta instaurat. **J**uxta q̄ ē dī cēdū pluriā nō eē saluz gustui, quia plus de dulci est in pluta. **I**n mari vō esse salūz, q̄ in eo plus est de salo, q̄ de dulci nō. n. pluta efficit mare saluz fm totū, 2 ipsum fm totū supponit eē salum. **I**nstaurat autē 2 dulce, 2 salum, q̄ in mari essent dep̄dita, q̄re nihil p̄hibet pluta instaurare illa, 2 in hñe plus dulce dinis. **D**are etiā dulce nō fit ex pluz, q̄ pluta ferūt ipsi salē dinē etiā, si qua erat dep̄dita. 2 exhalationes in sup̄ ceteras aquas nec fm totū, nec fm ptes faciūt salas, q̄ ipsi nō erāt ppetuo salē, nec de nouo salē esse possunt totē, q̄ in illis est temp plus de dulci. **P**eterea negat q̄ inter illa sit silia, p̄portio, nam in toto mari salēdo est ppetuo maior, q̄ in p̄na pluta, ergo Aristoteles non totalis salē dinis cās assignauit, sed partialis, 2 fm ptes, hñc. n. hñc cās de nouo causantes, illa vō conseruātes. **U**nde p̄supponit maris ppetua salēdine, Aristoteles assignauit cās noua salēdinis, que sit in partibus, non aut in toto. **C** Sed adhuc que res, si cōtinuo per plutas aquas mari postat salēdo, cur mare non fit temp saluz. **I**n ipso. n. temp noua postat, 2 nunq̄ prior corūmpit, ergo cōtinuo fit saluz. **A**ccedit, q̄ sol nō salum sursum dicit, sed dulce, pluz vō dulce 2 salum ad ipsum ducunt, ergo temp sit saluz. **D**uc qñm Arist. non r̄dit, nec Alexan. nec Auer. nec alius interpres. **M**ibi v̄t Aristotelem supponere de salēdine, 2 de dulci temp aliquid deperdi. **D**e dulci quomodo deperdatur, satis explicauit, dixit enim de dulci deperdi per hoc, q̄ temp de ipso aliquid sol sursum eleuat. **S**ed quomodo de salo deperdatur. Aristoteles non exp̄ssit, supposuit tamē de ipso aliquid deperdi, hoc supposito voluit vtrūq̄ instaurari per plutas aquas. **S**iquidem pluz aque 2 dulcis, 2 salū habent aliquid, 2 sic instaurant in mari illa ambo, que supponit deperdi. **Q**uo vō mō de salēdine deperdat, alij dixerunt, q̄ ad mare currunt fontē aque, 2 sub montib⁹ factę, que cū n̄bit aut parū salēdinis hēant, ideo temp de salēdine remittūt. **P**eterea adueniētē celesti cōstellatiōe exiccatiua ē de dulci 2 salo 2 de toto mari diminiūt, 2 facit de aquofo aridam. **C**erum per plutas aquas ad euate vtrūq̄ instaurat. Aristoteles ergo maris salēdine ppetuā supponēs, cām assignauit, nō cur mare salum sit, cū sit ppetuū cām nō hñs, sed cām assignauit, per quā 2 dulce 2 saluz in mari p̄tinuo deperdit, cōtinuo instaurant, volēs salū instauratiōe plene fieri per plutas aq̄s, q̄ nō itelligēs Albert⁹, detrusus ē in errozē. **E**t quo seq̄ q̄ si mare totū eēt factū, nunq̄ possēt fieri saluz, fm Aristō. q̄ nūquā pluz potuissent ipsum reddere saluz.

M De vitiis. **D**e spiritibus autem dicamus, sumentes p̄ncipiū q̄ dictum est nobis iam p̄tus. **S**unt enim dñe species exhalationis, vt diximus: hęc quidem humida hęc autem sicca. **C**ocatur autem hęc quidem vapor: hęc autē

fm totum quidem inominata est, eo autem qd in parte est, necesse est vtentes vniuersaliter appellare ipsam: vclut fumum.

C Proposuit olim dicere de ventis, 2 interposuit de fluuijs 2 mari, nunc redit ad tractanduz de ventis, 2 in pertractando de his, sumit cōsuetas suppositiones. **P**rima quide est, q̄ duplex est exhalationis species. **A**lia quidem humida, que quide gr̄ce est atmis dicit, latine vapor. **A**lia autem sicca, que quide fm totum, hoc est cōmuni nomine, 2 fm genis inominata est, sed vtentes eo nomine, qd est in parte, hoc est in vna eius specie impositum, hoc est vtentes nomine speciei pro generis nomine, necesse est illam vniuersaliter nuncupare, vt fumum, hoc est nomine fumi, qui gr̄ce dicit cappon. **C** Et debes scire, q̄ exhalatio humida habet vni nomen. **V**apor, exhalatio sicca, que est altera pars, non habet vniuz nomen, per quod sit cōmune omnibus suis speciebus, sunt enim siccę exhalationis plures species, q̄ et fumus, 2 hyppocamma, 2 aliq̄ id genus species sicce exhalationis sunt, q̄a igitur sicca exhalatio non habet vnum nomen fm quod cōmune sit omnibus suis speciebus, dicit p̄nuria nominis fumus, quod nomen est sue speciei, dicit etiā alio noīe aliquādo hyppocamma, qd etiā sue speciei est, aliquādo 2 nōmie fm̄ generis, vt exhalatio, verum de his supra.

Est autem nec humidum sine sicco: nec siccum sine humido, sed omnia hęc dicuntur fm̄ excessum.

Sed dices vtrū exhalationes hęc sint simplices, anq̄ altera sine alia eleuari possit. **R**espondet, est autem nec humidū sine sicco, nec siccū sine humido, sed omnia hęc eleuantur mixtum, dicitur tamen fm̄ excessum, q̄ vbi humidum p̄gdominat, vapor dicitur. **U**bi vō p̄gdominatur siccum, dicitur fumus. **E**rgo nec altera sine altera eleuat, nec aliqua earū reperiri potest simplex. **C**aula vō quare altera sine altera eleuari nō potest, 2 cur nulla illarum in sua simplicitate reperiri potest, superius dicta est, diximus enim vniū esse agens. **C**alidū celeste, a quo vtrāq̄ eleuat, diximus etiā vtrāq̄ eleuari a mixtis compositis, humidā quide ab humidis, siccam autē a siccis, quoz quidē nullum est simplex, sed p̄gdominant hoc, vel illud.

Clato autem sole circulariter, 2 cum quidem appropinquauerit, caliditate eleuantur humidū. **L**ongius autem factu propter infrigidationem consistente iterum sursum ducto vaporum in aquam, (propter qd hyeme magis sunt aque, 2 nocte q̄ per diem, sed non videntur: quia latent nocturne magis q̄ diurne,) descendens itaq̄ aqua distribuitur omnis in terra. **E**xistit autem in terra multus ignis, 2 multa caliditas, 2 sol non solum supernatans terre humidum trahit: sed etiam terram ipsam desiccāt calefaciens.

Secundo accipit solem suo motu vtrāq̄ exhalationes eleuare, 2 primo ostendit q̄ sol suo motu eleuat vaporem, secundo vō q̄ suo motu eleuat fumum. **C** **N**o intellectū p̄mi debes scire, q̄ loquitur per multos ablatiuos, qui reguntur, 2 terminat ad illadverbuz distribuitur hoc modo, lato autem sole circulariter, 2 cum quidem appropinquauerit nobis, caliditate scilicet eleuante humidum, longius autē factu a nobis illo humido p̄stante iterū p̄ infrigidationē sursum ducto vapore in aquā,

N
Com. 71
O
Com. 72
P
Com. 74
Q
Com. 75

A in aqua iterposita quibusdam vbiis, sicut sic terminat, q. d. sole sic variato, distribuit ois aq̄, q̄ descendit in terra. **U**bi vō abn̄te sole vapor sursum ductus p̄ter p̄bat signis, que interpositū autē q̄ s̄onē terminat, 2 ingt. **P**ropter qd 2 hyeme magis sunt aque, quia sol recessit a nobis, 2 nocte magis q̄ p̄die, q̄ recessit ab hemisphero n̄ro, nō vidēt tū nocturne pluz, q̄ p̄sonū nocturne magis nos la tent, q̄ diurne. **Q**ue rō docet q̄ aq̄ descendens hyeme, vel nocte ois distribuit in terra, e qua subtollebat. **L** **E**rgo p̄mi. **I** q̄ sol suo motu ḡnat vapores 2 aquas. **U**bi vō itel ligas (vt fuit dictū) solem. **E**state trahere vapores, 2 illos p̄seruare sursum, nōm soīa vapor, fm̄ soīa aeris, in que sunt mutati. **P**etere vō illos dimittere in forma pluz, deide declat solē etiā suo motu effice fumū, 2 ingt. **E** **I** si aut in terra multus ignis atq̄ multa caliditas, p̄tate 2 virtute, veluti in mari multa humiditas, q̄re 2 sol noumō humidat terrę supernatans trahit suo motu, h̄t terraz ip̄as exiccāt calefaciēs, 2 sic in fumū conuertit. **Q**uo igitur tpe eleuat vapores, eodē 2 fumos eleuabit, 2 quo tpe vapores redeūt, eodē exhalationes. **E**t q̄ vtriusq̄ formis redeūt vapores, nā redeūt, aut i soīa pluz, aut roīa, aut p̄nuz, aut id gen⁹, sic 2 exhalationes vtriusq̄ modis redeūt, aut i soīa v̄tor, aut tonitruoz, aut alijs modis. **D** **I**git solē suo motu eleuare, 2 reddere vtrāq̄ exhalationem.

Exhalatione autem (sicut dictum est) duplici existente, hac quidem vaporosa, hac autem fumosa, ambas necessarium est fieri. **R**darum autem, que quidem humidū magnam habens multitudinem exhalatio, principium pluentis aque est, sicut dictum est p̄tus. **S**icca autem spirituum principium 2 natura omnium.

C **D**ia accipit, 2 suppositio, pro p̄done accipit oīum ventoz māle p̄m̄ eē exhalationē fumosā, veluti oīuz aquaz pluzaz p̄m̄ māle est exhalatio vaporosa, que v̄ vapor. **I**nguit. **E** xhalatio autē duplici exite (vt dictum est) hac qdē vaporosa, illa vō fumosa, ambas necessariuz est fieri supple p̄cipiū alicui⁹, vt aliquoz. **A**lex. itelligit necessariū vtrāq̄ fieri s̄i, nō alias intellexim⁹ duplici existente exhalatiōe. **C**oinersa 2 oīno distincta, necesse est vtrāq̄ fieri in mūdo, nūc autē in eius vico, duplici exite exhalatione, altera vaporosa, altera fumosa, necesse est vtrāq̄ in mundo fieri, vt alicui⁹, vel aliquoz p̄cipiū. **Q**ue qdē exhalatio hñs magnā multitudinē humidū, necesse est esse p̄cipiū pluz aq̄, vt dictū est, q̄ aut est sicca fumosa, necesse est esse p̄cipiū 2 naturā oīuz v̄tor, 2 p̄ nām Alex. mām itelligit. **A**luernata vō sub iam v̄tor, q̄ v̄tus ē substātiāl exhalatio q̄tenus fluit, sicut fluiuis ē aq̄, iquātū fluit, 2 totū est bñ dictū. **E** **E**rgo p̄lo, exhalatio fumosa ē p̄cipiū et sub a oīum v̄tor, sicut exhalatio vaporosa oīuz aquarū.

Hęc autem q̄ isto modo necessarium est accidere, 2 ex ipsis operibus palam est. **E**te/nim exhalationem differre necessarium est, 2 solem 2 eam, que in terra est, caliditatem hoc facere, non solum possibile est: sed etiam necessarium.

A **C** Accipit, q̄ si exhalatio vaporosa est p̄cipiū aq̄rū, exhalatio fumosa erit p̄cipiū v̄tor, p̄bat, 2 ingt. **D** **E**c autē q̄ isto mō necessariū ē accidere, manifestū ē ē ex ipsis operib⁹. **E** **I** ex ipsis effectib⁹, q̄ differūt, hoc ē q̄ fumosa exhalatio sit p̄cipiū v̄tor, si vaporosa ē p̄cipiū aquaz. **D** **E** **E**x v̄ria effectib⁹, nā has exhalatiōes differre necessariū ē et acceptū in p̄na supponē, solē ē posse p̄ caliditate, quā fa

cit, in terra, vtrāq̄ exhalationē facē, et p̄ ex sc̄ba suppositiōe. **S** **E**rgo effect⁹ ē diuersi. **L** pluzia, 2 v̄tor, 2 exhalatiōes quas sol facit, sunt diuersę, si vaporosa ē cā aquarū, fumosa erit cā v̄tor. **D**ifferunt. **V** **E**t a pluzia, sicut exhalatio fumosa ab exhalatiōe vaporosa. **E**rgo si oppositum est cā oppositū, p̄positū erit cā p̄positū. **E**rgo rō stat breuiter i b⁹, v̄tor differat a pluzia, 2 fumosa exhalatio differat a vaporosa, ergo nō p̄ v̄tus eē a vaporosa exhalatione, que est cā effectus oppositū. **P**luzia, erit ergo a fumosa.

Quoniam autem altera vtriusque species est, manifestum est, quia differunt 2 non eadem est 2 que venti natura, 2 que pluz aque est, sicut quidam aiunt. **E**undem enim aerem motum quidem, ventum esse. **C**onsistentem autem iterum aquam.

S **E**cōm Alexan. Aristoteles accepit ventū fieri ab exhalatiōe fumosa, q̄ v̄tor differat ab aqua. **A**ntēq̄ ergo hoc p̄bat, refellit duas optiōes de v̄tor, quaz p̄ dixit, v̄tū 2 pluziā esse eiusdē nature, 2 aeris. **Q**uid itē ergo hęc optiōnē falsaz esse, 2 inquit. **Q**uoniam autē altera vtriusq̄ species est, idē qm̄ aer est altera spēs ab vtriusq̄ exhalationib⁹. **D** **A**ntēfuit est, q̄ differūt, 2 non eadē est, 2 que venti, natura, 2 que pluz aque est. **S**icut qdē aiunt, qui dicunt eūdem aerē motū quidē ventū esse. **C**onsistentem vō 2 inspiatū esse iterum aquā, hęc est vna optiō cōtra quā p̄posuit aerem differre ab vtriusq̄ exhalationibus.

Aer quidem igitur sicut in sermonibus ante hęc diximus, sit ex his. **A**por quidem enim humidum 2 frigidum est. **B**ene quidez enim terminabile vt humidum est: propterea quia esse aque frigiduz est propria natura, vt aqua non calefacta. **F**umus autē calidus 2 siccus. **Q**uare quemadmoduz ex symbolis consistit, qui sursum aer est humidus 2 calidus.

C **C**ontra optiōē hanc p̄posuit aerem differre ab vtriusq̄ exhalatiōib⁹. **L** vaporosa, 2 fumosa, n̄c hoc p̄bat, 2 breuis rō ē, aer p̄stat ex his exhalationib⁹ fm̄ alterā q̄itatē, ergo aer nō est aliqua illarū. **A**ssumptū p̄bat, q̄ vapor est humidus 2 frigidus, fumosa exhalatio calida 2 sicca, aer vō est calidus 2 humidus, ergo a vapore h̄z humiditate, 2 ab ipsa fumosa exhalatiōe h̄bit caliditate, 2 ab vtriusq̄ differit p̄ alterā qualitate. **I**ngt. **A**er qdē igit, sicut in sermonib⁹ ante hęc. **L** libro de ḡnatiōe diximus, sit ex his. **I** p̄stat ex his fm̄ alterā qualitate, ergo supple differat ab vtrāq̄. **A**ntēq̄ p̄bat, 2 ostendit naturā vapore esse frigidā 2 humidā, vt est natura aque, 2 ingt. **C**apor quidez res est humida 2 frigida, q̄ est alieno termino bñ terminabilis, vt humidū, 2 hoc est, q̄ aqueuz esse, de cuius nā est vapor, frigidū est p̄p̄ianā, vt aqua nō calefacta. **S**ic igitur p̄z vapor esse frigidū 2 humidū. **C** **S**eco ostendit, naturā fumo se exhalationis esse calidā 2 sicca, 2 inquit. **F**umus autē calidus ē 2 siccus, 2 hoc p̄cludit, q̄ aer qui supra terrā est, salte in ima regiōe, calidus 2 humidus cōstat ex his tāq̄ in altera qualitate symbolis. **I** **A**ueniētib⁹, ergo in altera ab vtriusq̄ differit. **S**ic igit aer nec ē vapor, nec fumus, h̄z vtriusq̄ symbolū 2 ab vtriusq̄ differēs. **U**bi si aer nō est aliqua illaz, nec est v̄tus, nec aqua. **S**iquidēz ventus est fumosa ipsa exhalatio, aqua vero vaporosa.

Etenim inconueniens est, si citra singulos circumfusus aer iste sit motus spiritus, 2 vnde/ cunque p̄tque extiterit motus, ventus erit.

Com. 76
F
Com. 77
G
Com. 77
H

Dulcib⁹ dubo

L

M

De vitiis.

+

I Sed sicut fluvios existimamus non qualiter/ cunq; esse aque fluentis neq; si habet multi/ tudinem. Sed oportet fontanum esse qd fluit. Sic z de ventis se habet. Adouebitur enim vtiq; magna multitudo aeris ab aliquo ma/ gno casu non habens principium neq; fonte.

Coñ. 78 C Alia positio dixit ventu esse aerem motu indifferenter circa singulos mundi situs vnde cuq; motus sit. vt bozeaz aereq; motu a septentrione, hauritru vo motu a meridie, z de alijs eode mo vnde cuq; sint motu, motum dico ab alir quo loco terrę veluti ab vtre vtpote dicunt. Differt autē hęc positio a prima, q; illa dixit aerem esse ventu z aqua, hęc vo dicit aerem esse ventu tãtu quatenus mouetur a certo terro loco. pponit ergo Aristo. hęc opinio eē ab/ surdam, z inquit. z tenim absurdum est, si circa singulos situs, vel a singulis terrę sibus indifferenter circuitusua atq; motus aer iste sit spūs motus, z sstuent vnde cuq; exiterit motus. C Sed quia opinio nō est digna repro/ batione, declarat ventus qñō sit, z inquit. Sed sicut non existimamus fluvios esse qualitercunq; aque fluetis, dato q; illa fluens aqua magna habeat multitudinē in se, nō in pluta aqua etiã si in magna multitudine flueret, eēt flui/ uis, sed opz ad hoc, vt fluēs aqua fluiuis sit, vt sit fon/ tana bñs a certo fonte origines, sic z de ventis se hz, nam moueri pōt aliqua magna multitu do aeris ab aliquo ca/ su, vel ruina, que q; non hz principiu neq; fontem vnde cepit moueri, nō pōt dici ventus, que rō docet, ventu nō esse aerem motu, z si est aer motus, nō est aer mot⁹ vnde/ cunq; q; sic aer motus a ruina eēt ventus, sed opz esse motu ab aliqua exhalatione, veluti a fonte, z vno princi/ pio, vt postea dicemus. C Et debet scire, vt Alex. iquit. q; gnatio venti similis est gnationi fluiui. Sicut enim paruę partes aque in diuersis terre particulis genitę, cũ ad aliquē locum decliuiozē confluunt, fontem cōstituit, qui fluiui origo est, cũ in itinere p cōcaua loca, alię aque cōiungunt, q; ab alijs fontib⁹ descendunt, z sic fit fluiuis magna ad mare decurrēs. Sic diuerse ptes exhalationis a diuersis terre pib⁹ eleuata sursum colligunt ad aliquē vni locū, a quo per repulsionē, vt dicemus, motus prin/ cipiu sumētes venti fiunt, qbus ex eadē parte, z ex circū/ vicinis locis in pcessu vię alię cōplures coniungunt, qñi fiat aliq; magn⁹ fluiuis, z sic ventus est, vt exhalationi fluiuis, veluti fluiuis est aqua. C Est tñ dñs, q; mot⁹ fluiui est nāis, ideo in fine intendit. Motus autē venti est mistus ex nāi z violēto veluti proiectoz motus, ideo pollentior est in medio, qñ in fine vel principio. Ex quo le/ quitur q; aer nō est ventus nec simplr nec vt motus, sed exhalatio fumosa est ventus quaten⁹ mouet dicto mō. C Teru ad motu exhalationis, que est essentialr vētus, se/ quif motus aeris, nō ergo aer vnde cuq; motus esse pōt vētus. Dē ex vñs Alex. q; Aluerntia bzeuib⁹ collegit.

K C Aduertē tñ, q; de motu vēti an sit nāis, auuolētus, est magna qd, q; Auertit libo plicoz s⁹ asseruit ei⁹ motus eē nālem. Dic asserit oppositū, id hoc dñp tabi postea.

L C Testantur autēz facta dictis, quia enim con/ tinuo quidem magis autem z minus plus et minus fit exhalatio, semper z nubes z spiri/ tus fiunt fm tempus vñ quodq; vt apta sunt. Quia autem aliquando quidem vaporosa fit multiplicioz; aliquando autem sicca z fumo/ sa, quand qz quidem pluuiofi anni fiunt, z hu/ midū, quand qz autem ventosi, z sicci. Aliqua/

Que alex. L

M Coñ. 35 C Quod exhalatio fumosa sit ventoz pñm, veluti vaporosa imbiuz, pbat ab ipis operib⁹, vbi debet scire, q; exhalatio fumosa, z exhalatio vaporosa aliqñ fiunt continuo in multis annis, hoc est seriatim sine intermissione, vt pmo, z scdo, z s⁹, z sic pster multis annis. Aliqñ alternatiz vno anno fit fumosa multiplex z pauca vaporosa, alio contra vaporosa multa, fumosa vero pauca. D hz q; quonia mō fiāt, multiplicantur nubes, z vēti. Si. n. sine intermissione seriatiz plurib⁹ annis fiāt, z nubes z vēti fiunt eodez mō, suis tñ spib⁹ hyeme. s. nubes, vere aut z autūno vēti. Sin aut alternatiz, eo anno, in quo fumosa multiplicat, ann⁹ fit vētosus, annus vo quo vaporosa multiplicat, est pluuiosus. Resumat q; rō sic, que cuq; cresunt z decrescunt alijs crescētib⁹ z decrescētib⁹, z eo ordie quo illa crescūt, z decrescūt, ab illis fiūt. Sed vēti z pluuię crescūt, z decrescūt, crescētib⁹ z decrescētib⁹ exhalationib⁹ fumosis, z vaporosis, z eo ordie, quo ille crescūt, z decrescūt, ergo vēti a fumosis, z pluuię a vaporosis exhalationib⁹ fiunt. Inquit. Testant aut facta dictis, q; n. plurib⁹ annis con/ tinuo qdē exhalatio fit vtraq; nō tñ temp e qñ. h. magis z min⁹, z pro idē plus z minus, vt exponit Alex. vel ma/ gis z min⁹ retulit ad quātitatē primū exhalationi, plus z minus ad numerū, semp. i. ēt pñmo seriatiz sine intermis/ sione illis oib⁹ annis z nubes, z spūs fiūt fm tps vñ qd q; put in illis apta sunt fieri. s. hyeme pluuię, autūno z vere venti. Quia vo aliqñ nō pñmo seriatiz plurib⁹ annis, sed alternis vicib⁹ aliqñ fit multiplicioz vaporosa, aliqñ fit multiplicioz sicca, z fumosa, ideo qñ qz qdē pluuiosū anni fiūt, z humidū, qñ qz vo vēti, z sicci. Ergo pz vētos cre/ scere, z decrescē exhalationib⁹ fumosis accretis, z decre/ tis, z eodē ordie, qd erat vti tot⁹ rōnis, z qñ venti z im/ bres fiūt accretis z diminutis exhalationib⁹ fumosis, z va/ porosis, ideo ifert, aliqñ igif z siccitates leozum simul, z imbres leozuz simul multos fieri fm vñs magna z totā regione, z nō itelligas siccitates z imbres in illa tota fieri simul, sed aliqñ siccitates simul in illa tota, aliqñ imbres simul in illa tota. Aliqñ vo z fm ptes, qñ in vna regionis pte fit siccitas in altera imber simul. Ad exponit, z iquit. Sepe. n. regio i circuitu suo accipit imbres tēporarios, s. q; tēpori cōueniūt, z qdē multos. In aliq; ei⁹ parte. s. in me/ dia accipit siccitatē. Aliqñ aut cōtra, tota regio vti in suo circuitu aquis mediocrib⁹ vel siccitate mediocri. In me/ dio vo magna aquaru multitudine accipit. Dec. n. ex di/ ctis sequunt, verū noua rōne pbat. Sic igif pz ventosa z imbres fieri, z crescere z decrescē exhalationib⁹ fumosis z vaporosis factis, accretis, z decretis, que rō docet cās vētoz eē fumosam exhalationē, imbiū vo z nubiu vapo/ rosaz. Pz eterea pz est aliqñ in tota vna regione ēt qñānis magna, aliqñ fieri siccitatē, aliqñ fieri imbrē. Aliqñ vero fm diuersas ptes fieri vtrūq; in circuitu quidē regiois imbrē, in medio siccitatē, z contra in medio imbrē, in cir/ cuitu siccitatē. Et itēz cā est, qñ fiūt hęc fm exigētia exha/ lationū, cũ. n. fumosa fit in circuitu regiois, z in medio va/ porosa, in circuitu fit siccitas vel vent⁹, in medio pluuia,

M Coñ. 35 C

do igitur accidit fieri z siccitates, z imbres multos simul, z fm magnam z continam re/ gionem. Aliquando autem z fm partes. Sepe enim in circulo in circuitu regio accipit tem/ porarios imbres et multos, et in aliqua eius parte siccitas est. Aliquando autem contra in circuitu omni, aut mediocriter vtente aquis: aut etiam magis sicca, vna aliqua pars aque copiosam accipit multitudinem.

Coñ. 79 C Quod exhalatio fumosa sit ventoz pñm, veluti vaporosa imbiuz, pbat ab ipis operib⁹, vbi debet scire, q; exhalatio fumosa, z exhalatio vaporosa aliqñ fiunt continuo in multis annis, hoc est seriatim sine intermissione, vt pmo, z scdo, z s⁹, z sic pster multis annis. Aliqñ alternatiz vno anno fit fumosa multiplex z pauca vaporosa, alio contra vaporosa multa, fumosa vero pauca. D hz q; quonia mō fiāt, multiplicantur nubes, z vēti. Si. n. sine intermissione seriatiz plurib⁹ annis fiāt, z nubes z vēti fiunt eodez mō, suis tñ spib⁹ hyeme. s. nubes, vere aut z autūno vēti. Sin aut alternatiz, eo anno, in quo fumosa multiplicat, ann⁹ fit vētosus, annus vo quo vaporosa multiplicat, est pluuiosus. Resumat q; rō sic, que cuq; cresunt z decrescunt alijs crescētib⁹ z decrescētib⁹, z eo ordie quo illa crescūt, z decrescūt, ab illis fiūt. Sed vēti z pluuię crescūt, z decrescūt, crescētib⁹ z decrescētib⁹ exhalationib⁹ fumosis, z vaporosis, z eo ordie, quo ille crescūt, z decrescūt, ergo vēti a fumosis, z pluuię a vaporosis exhalationib⁹ fiunt. Inquit. Testant aut facta dictis, q; n. plurib⁹ annis con/ tinuo qdē exhalatio fit vtraq; nō tñ temp e qñ. h. magis z min⁹, z pro idē plus z minus, vt exponit Alex. vel ma/ gis z min⁹ retulit ad quātitatē primū exhalationi, plus z minus ad numerū, semp. i. ēt pñmo seriatiz sine intermis/ sione illis oib⁹ annis z nubes, z spūs fiūt fm tps vñ qd q; put in illis apta sunt fieri. s. hyeme pluuię, autūno z vere venti. Quia vo aliqñ nō pñmo seriatiz plurib⁹ annis, sed alternis vicib⁹ aliqñ fit multiplicioz vaporosa, aliqñ fit multiplicioz sicca, z fumosa, ideo qñ qz qdē pluuiosū anni fiūt, z humidū, qñ qz vo vēti, z sicci. Ergo pz vētos cre/ scere, z decrescē exhalationib⁹ fumosis accretis, z decre/ tis, z eodē ordie, qd erat vti tot⁹ rōnis, z qñ venti z im/ bres fiūt accretis z diminutis exhalationib⁹ fumosis, z va/ porosis, ideo ifert, aliqñ igif z siccitates leozum simul, z imbres leozuz simul multos fieri fm vñs magna z totā regione, z nō itelligas siccitates z imbres in illa tota fieri simul, sed aliqñ siccitates simul in illa tota, aliqñ imbres simul in illa tota. Aliqñ vo z fm ptes, qñ in vna regionis pte fit siccitas in altera imber simul. Ad exponit, z iquit. Sepe. n. regio i circuitu suo accipit imbres tēporarios, s. q; tēpori cōueniūt, z qdē multos. In aliq; ei⁹ parte. s. in me/ dia accipit siccitatē. Aliqñ aut cōtra, tota regio vti in suo circuitu aquis mediocrib⁹ vel siccitate mediocri. In me/ dio vo magna aquaru multitudine accipit. Dec. n. ex di/ ctis sequunt, verū noua rōne pbat. Sic igif pz ventosa z imbres fieri, z crescere z decrescē exhalationib⁹ fumosis z vaporosis factis, accretis, z decretis, que rō docet cās vētoz eē fumosam exhalationē, imbiū vo z nubiu vapo/ rosaz. Pz eterea pz est aliqñ in tota vna regione ēt qñānis magna, aliqñ fieri siccitatē, aliqñ fieri imbrē. Aliqñ vero fm diuersas ptes fieri vtrūq; in circuitu quidē regiois imbrē, in medio siccitatē, z contra in medio imbrē, in cir/ cuitu siccitatē. Et itēz cā est, qñ fiūt hęc fm exigētia exha/ lationū, cũ. n. fumosa fit in circuitu regiois, z in medio va/ porosa, in circuitu fit siccitas vel vent⁹, in medio pluuia,

N 789 enim Coñ. 79 O P Q

A Causa autem: quia vt plurimum quidem ean/ dem passionem ad plurimas pertingere regio nem verisimile est: quia similiter ponitur ad solem, que ppe sunt: nisi aliquod diuersum habeant proprium.

Coñ. 78. C Alignat nūc causas eoz, que ex dictis intulit. Intulit enim pmo passionē aliqñ. s. ventū vel imbrēz aliquādo occupare causalem regionē, aliqñ partem. Scdm ergo assignat causam cur aliqñ passio occupat vniuersam re/ gionē, z ait hoc esse, qz ei⁹ partes ppter ppinquitatē, quā intra se habent, eandem habent ad soles rationē. Scdm autem enim regio parua est, z partes eius respectu solis insensibi/ lem habet diuersitatē, z sic si sol exhalationē fumosaz, vel vaporosaz efficit in vna regionis parte, eandem efficit in tota, quare passio ab exhalatione pificiens totam re/ gionēz occupabit. Inquit. Causa autē. s. cur aliqñ passio vniuersaz aliqñ regionē occupabit, z quidē vplurimū, est, qm vplurimū quidem eandem passionē ad plurimā siue totā regionē pertingere verisimile est. Et huius ve/ risimilitudo dñis causa est, quia partes eius, cuz sint prope propter paruitatē regionis, similr ponunt ad solem, nisi aliqñ diuersi fuz, vt mons, vel sylua, vel stagni partes ille propriū habeant, quo impediri possent ab aspectu solis.

B C Debes scire q; vna regio dicitur, cuius est vnus orizon. Orizon vo est vnus, cuius meridianus, ortus, z occasus idē toti est, solq; sensibile variationē nō faciens in toto, et singulis partibus. Nec semp est in ortu, nec in occasu, nec in meridie, sed d habens temp equalit rationez, cum in bis est ad totam, z ad omnes partes, hęc de pmo.

C Quinimo aliquando fm banc quidem par/ tem sicca exhalatio facta est amplior. Secun/ dum aliam vero, vaporosa: aliquando autem contrarium. Est autem z huius hęc causa: quia vtraq; mutatur in consequentis regionis exhalationem: vt sicca quidem per propriam sunt regionem. Humida vero ad vicinam: aut etiam ad aliquę remotum locum propul/ sa est a spiritibus. Aliquando autem hęc qui/ dem mansit, contraria autem idem fecit.

Coñ. 79. C Dicebatur scdo, q; simul z semel in eadem regione fieri possunt vtraq; exhalationes, z ita vtraq; passiones. Ali/ quando vero fieri potest sicca exhalatio in vna regionis parte, vbi erat conueniens locus sue generationis, z non in illa manere, sed transire in aliam partem eiusdem re/ gionis, vel in regionē proximam. Aliquando vbi gene/ ratur, manebit. C Eodez modo z humida partes regio/ nis, z regionem ipsam potest mutare, z sic transire a eaz regionis partē, vbi non generabat, aut ad regionē proxi/ maz, z manere aliqñ vbi facta est, que ratio docet passio/ nes etiã mutari pro mutatione exhalationum, a quibus pificiuntur. Inquit. Quinimo aliqñ fm banc quidē re/ gionis partes sicca exhalatio facta est magis, vt qz ibi est locus cōueniens sue gnationis. Scdm aliam vo eiusdē regionis partē fit magis vaporosa, qz ibi est locus conue/ niens sue gnationis. Qd si hęc fiāt simul in illis partibus eiusdem regionis, in eadē regione fiet simul vtraq; passio fm tamē diuersas partes. Patet ergo simul in eadē re/ gione fm tñ diuersas partes fieri posse vtraq; passionem

D

z imbrē ventis. Quod est ius tēporib⁹ maxime videmus, vbi in eadem regione aliqñ ventū z pluuia obseruauim⁹ fm diuersas partes, jmo z serenitatē z pluuia, tranquillitatē z ventū. C Ad vo fieri possit mutatio partū in exha/ lationib⁹, declarat ex eo, qz fieri potest altera exhalatio in altera regionis parte, z ibi manere, altera exhalatio in altera, z ab illa parte in vicinam regionem peli ab exha/ latione priorē, que manet in altera parte, fieri pōt contra, quare altera pulsa, altera occupabit regionē. Et hoc on/ dit. d. Aliqñ autē pparium. i. ptingit aliqñ ptes in exha/ lationibus mutari. Causaz autē assignat, qz vtraq; pōt aliqñ mutari in exhalationez vicinā regionē, z sic fieri potest vt sicca exhalatio fluat per propria regionē, vbi facta est cō/ uenienter, nō recedendo ab illa. Et humida, pmanente adhuc sicca in ppxia regione, fluat ad vicinā regionem, aut pulsa a spiritalibus pot mutari ad locum remotoz, vel pulsa a cōtraria exhalatione, que in altera parte manet, quō in casu in regione eadem erit ventus. s. ea in parte, vbi sicca manet, z serenitas in altera eiusdē regionis pte, aqua pulsa fuit humida. C Et sic solli fieri potest hęc p/ mutatio de regione in regionem, sed de parte in partem, pōt. sicca exhalatio fieri in destro alicuius regionis, et se mutare in sinistrū, et ab illo pellere humidam exha/ lationē, z sic etiã in eadē regione erit ventus, z tranquillitas. Aliqñ aut hęc. s. humida manet in eo loco, vbi facta est. Contraria vo. s. sicca defluit ad regionē vicinam, quasi pulsa ab humida, z sic in eadē regione erit pluuia, z tran/ quillitas, pōt etiã vt dñi toti hoc fieri in eadē regione. Et quo lequē fieri posse vt in circuitu alicuius regiois sit ventus vel pluuia, z in medio siccitas, vel serenitas, vt videmus in pstate, similr contra in circuitu siccitas, et in medio pluuia. Causa autē est, qz passiones iste fiunt men/ sura, z ordine z rōne, qbus in regione fiunt exhalationes, z sic quomodo possunt exhalationes in eadē regione constitui, tot modis etiã z passiones, et q; non est regula in ordine z gnatione exhalationū in eadem regione, ergo nec in passionib⁹. C Astronomi vo emunt reducere ad regulā, aliter nō em fieri posse, vt eodē tēpore in ciuitate alicuius regionis pluat, in alia vo nō. Quod hęc esse possit multis de causis, potissimū hoc accidere. Prmo dicunt, qz pōt vbia signū, qd erat vbia ascendens, teneri a plu/ uioso planeta, z eodē tēpore signū alterius teneri a signo sereno. Scdo qz tēpore conuentionis pluuia significans aliuē erat ascendens partile in orizontē vnus z aliud alterius, quia hęc quo ad nos idē sit vtriusq; orizon, tamē in re vnaque p pū hz orizontē. C Ego vo quātum ad meteorologia attinet, dicerem istud non contingere, nisi cuz vaporos pauca fuerint, veluti in pstate sunt. In pstate enim hz multi eleuent vapores, tñ pauci sunt parati con/ uertere in pluuias ppter solis siccitatē, z sic materia existen/ te pauca, pluuia nō occupabit totā regionē, sed partes, z ea potissimū, vel in qua mā mouet, vel ad quā vēti ipsam pellunt, qd experientia docet. C Idem enim fuisse imbrēz, sive esse vo, que erat prope litorea, serenitatē, aliqñ fuisse gradines, sive esse optimā aeris tēperiem. Hyeme vo ma/ teria exite multa, pluuia vplurimū, vnam vel plures re/ giones occupabit. Hęc quo ad meteorologiam.

Coñ. 80 C Et accidit hoc sepe sicut in corpore, si supe/ rior venter siccus fuerit inferior z contrā vbi/ sponi. Et hoc sicco existente: humidum esse superiorē: z frigidum. Sic z circa loca anti/ peristatim pati, z permutari exhalationes. C Aristoteles, vt optimus nature rimator, que dixerat d. regione, ex pto nostri corpora ostēdit, z inquit. Et acci/

E F G Que a- stromoni d pluuie i diuerse loca. Coñ. 80

I dit hoc, qd dictu est de exhalationib' factis in eade regio...

K Adhuc autem post imbrēs ventus vt in pluribus fit in illis locis, in quibus contingit...

L Tertium signu qd a fumosis exhalationib' fiant venti...

perieno media aeris regione frigidā extinguit, cessantib'...

P Adhuc autem cur fiant maximī spiritus, et ab ipsa vasa...

M Aliud dicitur, qd si fuerit in illis locis, in quibus...

N Ex bis obiter assignat cam temporū anni, cur in anno...

O Cui aut plurima quidē aqua in his locis est...

P Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

A Occasus, et ortus. In nō plurali, qd sol nō in eodē pō...

B Cui aut plurima quidē aqua in his locis est...

C Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia aut plurima aqua terra suscipit, hic plurima necesse...

Quia ois aer, q in circuitu est, in infima regione, sequit'...

Propter quod et dubitabit utiqz aliquis, vnde nam principium...

Circa vero motū vētorū mouet dubōnes, vñ sit motus vētorū...

Demo- uente.

G

Loth. 86.

H

Meteorologicorum

motus, euidenter pte venire ventu hic terraneu, videmus n. nube moueri lateraliter, 7 nullu hic videmus vetu, ergo exhalatio, que est principiu motus, puenit motu vetu, qui fit hic, quasi ipsi vetis hntibus principiu prius sursum, qd deorsu. N. n. possit nubes prius sic moueri, nisi ibi vetus prius esset, hoc pacto, vt mibi videt Alex. qone hanc exponit. C. Quo vero ad verba attinet, per aerem qui euidentis est, intelligit aerem inspissatu, qui sub forma caliginis, aut nubis cernit, aer vero rarus occultus est. Quis gonus Alexam. assignat causam, quoniam ventus est exhalatio, at exhalatio semper videtur moueri motu aeris in quo est, 7 potissimum motu aeris, qui in superma regione est. Ergo ventus motu illius debet moueri.

Quoniam autem est ventus multitudo que/ das sicce ex terra exhalationis mota circa terram; palam est, qd motus quidem principiu sursum est. Adaterie autem 7 generationis deorsum. Qua quidem enim tenderit, quod ascendit, inde causa est. Ratio enim eorum: que longius sunt, domina est terre: 7 simul de inferiori loco quides sursum fertur. Et omne valet magis prope, generationis autem principiu palam qd ex terra est.

Solut. q. 7 vult principiu motus, quo ventus mouet ad latus, esse collocatu in parte superiori. In media, vel prope media regione, principiu vero generationis 7 materie ipsius esse collocatu in terra. Prima 7 secundam partem ponit. Quoniam autem est ventus que da multitudo exhalationu siccaru, que veniunt ex terra, que multitudo mouet circa superficie terre, palam est qd principiu motus venti, quo fertur vt ventus, in latus, est sursum. Principiu vero generationis 7 materie ventoru est deorsum in terra. C. Simi probat tribus rōibus, primas ponit. d. Quia quidem n. tenderit exhalatio ipsa, que ascendit, inde est causa motus illius lateralis, sed sup. exhalatio descendit ad latus prius per partem superiorem, vt ps, ergo ibi est causa sui motus lateralis. C. Dicit fortasse quipiam, motu venti esse a motu celi, 7 sic nō fit prope terra, responderet, rinoquit. Latio. n. eozū copozū celestiu, que sunt longius a nobis, domina est terre, qz in terra agit illa alterando, nō autem est domina ventoz, ita vt venti moueantur motu celestiu. Et sic motus venti nō est a motu circulari celestiu. C. Secdo probat principiu motus, quo mouetur lateraliter, non esse in terra, 7 inquit. Et simul exhalatio de inferiori loco sursum fertur, ergo videtur locus inferior: principiu motus sursum, 7 ita non principiu motus lateralis. Tertio idem probat, qd omnis effectus apparet magis circa originem suā, qd vbi non est eius origo. Q. Do dō ventus lateraliter magis apparet per partem superiorem moueri, 7 prius, ergo ibi est sui motus origo. C. Et qd proposuit principiu materie, 7 generationis ventoru esse in terra, inquit. Generationis autem principiu, palam est, qd ex terra est, palam dico est ex his, que prius dicta sunt.

Sed dices, qd ventus validior est in medio, vbi non est sua origo, qm in principio, ergo tertia ratio friuola est. Fortasse loquitur comparatiue, vult. n. motu venti validiorem esse prope originem suā qd valde procul, vel per magis intelligit prius, 7 hoc consonat bis, que superius dixit.

Ad autem pluribus exhalationibus conuenientibus fm modicum: sicut flumiozum fontes sunt humefaciete terra, patet 7 in operibus. Unde n. 7 singulariter flant, minimi omnes sunt procedentes autem 7 longe: validi sunt. Adhuc autem 7 circa arcum in hieme tranquilli sunt 7 mites fm eundem illum locum. Sed fm modicum longe flans, 7 latens est: extra procedens iam: spiritus fit insignis. Que quidem igitur sit venti natura: 7 quomodo fiat. Adhuc autem 7 de siccitatibus, 7 imbre, 7 propter quam causam 7 cessent, 7 fiant post imbres: 7 propter quid 7 borez, 7 hauftri maximi ventozum sunt: dictum est. Adhuc 7 de latione ipozum.

Recte dicit Aristoteles hic pare modū gñationis ventozū. Dicit. n. vetos fieri eo mō, quo fluuij sūt, sicut. n. fluuius in principio parua bz ex mote originem, in processu vero colligēs multas aquas, fit maior, sic vetus in principio bz parua originē ex parua exhalatione, in processu vero colligit multas exhalationes fit fortis, inqt. Ad aut pluribus exhalationibus conuenientibus fm modicu vetū fiat sup. sicut fluuioz fontes sūt humefaciete terra, pss in opibus. si in re ipsa, fluuij. n. in origine pauisunt, in pcessu vō colligēs multos fontes maiores sūt. Cū accepisset declarat duobus signis, 7 primū ponit, 7 inqt. Cū. n. 7 singulj fiat. s. vna singulari exhalatiōe mota, minimi oēs sunt, pcedētes autē 7 lōge, validi sūt. Scdm signū ponit, cū inqt. Adhuc autē 7 circa arcu. i. septentrionē in hieme vetū, tranquilli sunt 7 mites fm eū dē illi locū, 7 nō solū vetū quilibet sunt in hieme, sunt tranquilli, sed oēs, omni tpe ibi facti, sed ventus ibi factus parū lōge flans a loco, vbi ortū habuit, est 7 latēs, extra vō lōgius pcedēs, iā spūs fit insignis, qd colligit multas exhalatiōes, quas reperit in via pulas a media regione. C. Demū epylogat, 7 que dicit, clara sunt.

Sol autem 7 sedat, 7 comouet spiritus. Debiles quidem enim 7 paucas existentes exhalationes exterminat ampliori calido: 7 quod in exhalatione minus est, disgregat. Aristoteles nūc declarat, qbus causis vetū cōtinent, qui busue, sedent. Solem. n. aut vtriusq; cām esse, aliter tamē atq; aliter affectū, pponit ergo pmo hoc, 7 inquit. Sol autē 7 sedat, 7 comouet spiritus, 7 pmo exponit quō sedat spiritus, hoc autē declarat dupl, qtenus dupl sol sedat vetos, vno modo exhalationes, que sunt ventozū mā, suo ampliori, 7 excessiuo calido exterminat, 7 disgregat id caliduz, qd in exhalatione minus est calidū, omne. n. magis calidū extinguit minus calidum, cum in minorū calido sit multum de frigido, sol ergo cum suo lumine fit magis calidus, exhalationes ipsas debilitat caliditas resoluit. Dicit est primus modus, quo factos ventos sedat.

Adhuc autem ipsam terram preuenit exicans, ante qd facta fuerit congregatio simul tota: sicut in multum ignem, si modicum incidet: vti hntile: preuenit sepe prius qd sumū faciat extingui. Propter has quide igitur causas, 7 sedat spiritus, 7 a principio fieri prohibet: fm consumptionem quidem sedans: celeritate autem exiccationis fieri prohibens. Cū dedit primū modū, quo sol factos ventos sedat, dat scdm modū, quo illos fieri pibet, 7 vult qd sol vetos non pmitit fieri preueniēdo gñationē exhalationū, 7 inquit. Adhuc

Adhuc autem ipsam terram preuenit exicans, ante qd facta fuerit congregatio simul tota: sicut in multum ignem, si modicum incidet: vti hntile: preuenit sepe prius qd sumū faciat extingui. Propter has quide igitur causas, 7 sedat spiritus, 7 a principio fieri prohibet: fm consumptionem quidem sedans: celeritate autem exiccationis fieri prohibens. Cū dedit primū modū, quo sol factos ventos sedat, dat scdm modū, quo illos fieri pibet, 7 vult qd sol vetos non pmitit fieri preueniēdo gñationē exhalationū, 7 inquit. Adhuc

Adhuc autem ipsam terram preuenit exicans, ante qd facta fuerit congregatio simul tota: sicut in multum ignem, si modicum incidet: vti hntile: preuenit sepe prius qd sumū faciat extingui. Propter has quide igitur causas, 7 sedat spiritus, 7 a principio fieri prohibet: fm consumptionem quidem sedans: celeritate autem exiccationis fieri prohibens. Cū dedit primū modū, quo sol factos ventos sedat, dat scdm modū, quo illos fieri pibet, 7 vult qd sol vetos non pmitit fieri preueniēdo gñationē exhalationū, 7 inquit. Adhuc

Adhuc autem ipsam terram preuenit exicans, ante qd facta fuerit congregatio simul tota: sicut in multum ignem, si modicum incidet: vti hntile: preuenit sepe prius qd sumū faciat extingui. Propter has quide igitur causas, 7 sedat spiritus, 7 a principio fieri prohibet: fm consumptionem quidem sedans: celeritate autem exiccationis fieri prohibens. Cū dedit primū modū, quo sol factos ventos sedat, dat scdm modū, quo illos fieri pibet, 7 vult qd sol vetos non pmitit fieri preueniēdo gñationē exhalationū, 7 inquit. Adhuc

N Dubo. Solo. maximi plurimi. Coim. 92. O. p. uel. o. nemenia. trāglitas. Coim. 90. C. P. Coim. 91. Q.

Adhuc aut ipsam terram preuenit exicans, ante qd congregatio exhalationum facta fuerit simul tota, exicat. n. adeo terrā vt exhalationem non permittat fieri, sicut in multū ignem, si modicu incidit: vti hntile, preuenit sepe prius qd sumū faciat extingui. Propter has quide igitur causas, 7 sedat spiritus, 7 a principio fieri prohibet: consumptionem quidem exhalationu factaru factos sol sedat. Celeritate autē exiccationis fieri prohibet exhalationes, 7 ventos, 7 sic factos sedat, 7 fieri non permittit.

Propter qd circa orionis ortuz maxime fit tranquillitas vsqz ad etefias, 7 prodromos. C. Ex his deducit tempus, quo maxime accidit vetozū tranquillitas, que dicitur grece nemenia, 7 vult hanc accidere circa orionis ortuz vsqz ad tempus, quo incipiunt etefie, 7 prodromi. In hoc n. tempore calor celestis maximus est, 7 validus genitas exhalationes dissoluēs, 7 nouas exhalationes fieri non permittens. C. Quo vero ad verba attinet, etefie, 7 prodromi aquilonarij vetū sunt, prodromi quide dicitur perurfozes, qz ortū canicule circiter. 8. diebus anteceditur, etefie vero quatū annū, 7 tot. n. annus est, ex oibus. n. vtiā hī maxime determinatis tibus singulis annis redeūt, qz post ortū canis, 7 post versioes gñitias. Quon vero, vt in primo libro diximus, est celestis imago, que vt hō depingit ense subintrinctus, dextra clauā tenens, occasum respiciens, 7 cū tauro decertans, quem ipsi equinoctialis in zona diuidit, ortuz orientis sagittario. Alij orionem orienti dicit prope autumni principiu, fortasse qd tempore Arist. tunc oriebatur. Ergo vero dico orionis ortū esse sole tenente geminos. Sic. n. occaso sole, in ortu orion videtur. Que ratio docet estiu tempore, quo orion sic ortuz ventos oratio esse in tranquillitate.

Omniū autem sunt tranquillitates propter duas causas. Aut. n. propter frigus: extincta exhalatione: vel ut cū sit pollens glacies. Aut marcefacta a suffocatione. Plurime autem 7 intermedie temporibus, aut quonondum facta sit exhalatio: aut quia iam preterijt exhalatio: 7 alia nondum aduenit.

Nūc assignat causas tranquillitatu, que sunt vetoz quietes, vt Alex. exponere videt. Ergo aut dico qd Arist. Assignat simul causas tranquillitatu, 7 tempora, qbus sūt, vt in pluribus, 7 qbus sūt, vt in paucioribus, 7 vult qd duo sunt causas tranquillitatis, altera extincta, vt frigiditas intensa, altera suffocatio, vt nimia caliditas. Ex quo sequit qd tranquillitates oino, 7 vt in pluribus sūt in hiems cetro, vt pote, qm viget glacies aut in cetro glacies, vt qm viget arido. De raro vero plurime tranquillitates sūt alius tibus medijs inter hęc, aut qz ex aliquibus causis obiter occurrētibus nō dū facta sit exhalatio, aut qz pcedēs exhalatio, que vetos fecit causas obiter occurrētibus cessauit, 7 alia de nouo nō dū facta est. Ergo patēt cause, 7 tempora tranquillitatu. Cur vero tibus medijs inter hiemē 7 estiuem accidat aliqū plurime tranquillitates, quātū ad meteorologia bene dixit Arist. aut qd exhalationes aliqū illis temporibus nō sūt, aut qd facte aliqū cessat, alia nō dū genitus,

quo vero ad causas simpli. Astronomi dicit has fieri vigentibus stellis tranquillibus, vt sunt Jupiter, 7 Venus. Quod quo pacto sit, in nostris astronomiis laus diximus. Indi secretus autem, 7 difficilis orion esse videtur, 7 occumbens, 7 orionis, propterea quia in permutatione temporis accidit occasus, 7 ortus estate, aut hieme. Et propter magnitudinem astrī, vicium fit aliqua multitudo. Permutationes autem omnium turbulentę propter indeterminationem sunt.

Dixit quo sol vetos sedat, 7 causas, 7 tpa qbus sedent vetū, nō qm vetū moueant, exponit, quali declarans, quo sol cōtinet vetos, vt pposuerat, 7 inqt. Indiscretus aut, 7 difficilia orion esse vt, 7 occubens, 7 orion. L. uina cām dicit pū mo ex tpe, quo accidit ortus, 7 occasus orionis. Secdo ex pte magnitudis orionis, de pūa inqt. Propterea qd ortus 7 occasus orionis accidit in permutatione tpe estate aut hieme. In his. n. tibus, qbus pmutant tpa, mutationes sūt vetoz. Sed bz cās ex pte magnitudis astrī assignat. Et tpe magnitudinē astrī dicit fit aliqua multitudo, quibus ortus, 7 occasus pdurat, pmutationes aut oēs temporū pp indeterminationē turbulę: sunt. C. Quo vero ad vba attinet, orion dicitur secretus, qz cū oriat in principio autū, vbi tpe transit de estiu tempore ad autū, iō in sui ortu est indiscretus, qm indiscrete vetos mouet, fit. n. tūc qm puerio nūc ad dispōnē tpe pcedētis, nūc ad dispōnē tpe sequētis, hac rōne est indiscretus, 7 mutationes tales sūt turbulę, qz maximis, 7 vtiā puenis pleng, dā 7 difficilia, qz in sui ortu, vel occasu, dissipatiuos vetos mouet, pp eādē cām, qd sūt in permutationibus temporū. Quare dicitur secretus, 7 difficilis, 7 mutationes tempoz pp hoc dicit turbulę. Sed occurrēs, qz Arist. dicit circa ortū orionis fieri tranquillitates, nūc vero dicit fieri turbulētiā, 7 sic Arist. nō vti hntilans. C. Alex. aut Arist. dixisse fieri tranquillitates circa ortū, nō tū in ortu, nūc aut dicit fieri turbulētiā in ortu, 7 occasu. C. Sz nō vti hęc solo puenis, qz Arist. superius dixit tranquillitates fieri circa orionis ortū 7 vsqz ad etefias 7 prodromos, nō etefie sūt sole tenente leones vt dicemus, 7 prodromi sūt octo diebus ante ortū canicule, in qbus vbi inuuit tranquillitates fieri circa ortū orionis vsqz ad etefias 7 prodromos, qm velit illas incipere ab ortu orionis, 7 durare vsqz ad etefias, ergo ortus orionis accidit etefias, 7 fit ortus eius? vti circa illa tpa parū ante etefias 7 prodromos, nō qd dicit turbationes fieri circa ortū orionis. C. Aliter qd diceret qd ortus est triplex colmicus, quo stella orionis mane aut sol. Al. est chronicus, qd stella orion nocte post solis occasu, 7 ite dupl. est, aut ex pte orientis, vt pote qm sole occidētē, stella apperit in oriente, 7 hoc pacto orion parū ante etefias, 7 prodromos. Sole. n. tenente geminos, 7 occubēte, orion dicit nocte cū sagittario ex pte orientis, 7 circa hūc fieri tranquillitates dixit. Aut ex pte occidentis, 7 sic orion orit fere in pū autūm, qd sole occubētē cū libra, orion apperit post solis occasu, ppe occidētē, 7 hoc modo dixit turbatiōes fieri circa ortū orionis, qd fit in permutatione tpe. Cū vō dicit occasu fieri circa pū hiems, belia- ce de occasu loquitur p occultationē, occultat. n. sub radys orion circa pū hiems, qbus sol ingreditur sagittariū, 7 sic pot tolli dicitur. C. Cū vō dixit ortū 7 occasu orionis pluribus diebus durare, hoc dixit, qz vt Alex. inqt. Orion est imago pposita ex multis stellis, iō occupat magnā celi pte, 7 sic ortus eius 7 occasus pluribus diebus durat, nō. n. totus sūt, aut occultat, aut apperit, s. cū multis diebus occultatio vel apparitio suat, turbulētus est pluribus diebus. Suet. super. 21). n. 2

E. Coim. 92. F. G. Dubo. Solo. Alex. Refutatio. De ortu propria solo. H.

Et esse autem flant post versiones et canis...

Com. 23. Nunc de ortu etefiarum, et pro pponititione sua...

Com. 24. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 25. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 26. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 27. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 28. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 29. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 30. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 31. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 32. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 33. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

a calido solis fiebat, cessat, ergo cessat gñatio exhalationi...

Com. 34. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 35. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 36. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 37. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 38. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 39. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 40. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 41. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 42. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 43. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 44. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

N A ergo monet sol etefias ipso tenete partiliter...

Com. 45. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 46. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 47. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 48. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 49. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 50. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 51. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 52. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 53. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 54. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 55. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 56. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

ergo monet sol etefias ipso tenete partiliter...

Com. 57. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 58. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 59. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 60. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 61. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 62. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 63. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 64. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 65. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 66. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 67. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 68. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Delius est, ut verba legantur absolute, quoniam etefie...

Com. 69. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 70. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 71. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 72. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 73. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 74. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 75. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 76. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 77. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 78. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 79. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Com. 80. Nunc reddat cam, et primo cur sole tenete canem...

Vertical text on the right margin: E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z, etc.

K

Com. 24

Dubita- tiones.

L

M

Com. 25

O Com. 24

Com. 25

P

Com. 26

Com. 27

Q

Solutio- nis diluc- dante.

fc3 aut

I equale fm tota longitudine, que est ab ortu in occasum; excedit autem fm latitudinem, que attendit de polo ad polus. Nam in hac linea sunt aliqua loca temperata, vt illa ad que non excedit calor, neque frigus. Aliqua vbi autem excedit calor, vt loca torrida zone, aut frigus, vt sub polis, quare si non alicubi prohibet maris multitudine, totus fm longitudinem, quod est de terra, ab ortu in occasum est habitabilis, quia vbi que est in calido et frigido temperantia. Dixit si maris multitudine non obstat, quia si esset aliqua repugnantia, illa non erit ex parte solis, et stellarum, sed ex parte terre vel aquae terram inundantis. Ergo terre habitabilis due sunt facies tympanice, quarum altera nos, altera antipode coluit.

K **Quo vero ad verba attinet, debes scire, quod aliter in celo astronomi sumunt longitudinem, et latitudinem, et consequenter in terra, et aliter philosophi. Philosophi enim vt 2° celi apparet longitudinem in celo, et in terra acceptantur per distantias a polo ad polum. Latitudinem vero ab ortu in occasum fm illas hois imaginatione ibi facta. At astronomi longitudines vocant lineam longiorum, latitudinem vero breviorum. Et quia linea habitabilis de polo ad polum est breuior, quam non ultra torridam zonam protensa, linea vero ab ortu in occasum longior, quia tota est habitabilis, ergo lineam ab ortu in occasum bene longitudinem vocant, a polo ad polum lineam latitudinem, est enim hoc breuior illa, et sic Aristoteles. mox mathematicorum locutus est secundo celi mox philosophorum.**

Et fm apparentiam et ex navigationibus et itineribus. Valde enim longitudo differt a latitudine. Quod enim est ab herculeis columnis vsque ad indicum eo, quod est ab ethiopia ad meotidem, et ad extrema, que sunt scythie loca, est plus quam quinquaginta ad tria magnitudo: si quis et navigationes, et itineraria mensura sit vt contingit accipere talium certitudines. Verum tamen in latitudine vsque ad deserta scimus habitata. Hic quidem enim propter frigus non adhuc habitant: hic vero propter estum. Que autem extra indicum et herculeas columnas: propter mare non videntur copulari: vt continuo sit omnis habitabilis.

L **Cum reprobaui opinionem geographorum per rationem, nunc illam reprobat per experientiam. Et hoc proponit, et inquit. Et fm apparentiam, positio illa est ipolis, que apparentia sumuntur ex navigationibus, et itineribus, ex navigationibus enim, et itineribus longitudinem, que sumit ab ortu ad occasum, inuenit valde differens a latitudine, que accipit a polo septentrionali ad tropicum cancri. Cuius causam dicit, quia spatium, quod est ab herculeis columnis, que ex parte occidentis sunt in finibus hispanie, vsque ad indicum mare, quod ponitur in finibus orientis est magnitudo plus quam quinquaginta ad tria eo spacio, quod est ab ethiopia ex parte torridae zone, ad meotidem et ad extrema loca, que sunt scythie ex parte poli septentrionalis. Hoc enim patet si quis et navigationes et itineraria mensura sit, non quod ex parte, sed vt contingit accipere tales certitudines. Et ergo tota terram non esse circuli habitabilem fm latitudinem. Et sic occurrit, quod superius dicitur ex parte terre, quam nos colimus esse habitabilem circuli circa, et tamen hic ponit fines ex parte orientis mare indicum, ex parte vero occidentis colinas, ergo tria sibi. Cuius mensura inquit. Verum in latitudine, que est a polo ad polum ex parte celi dispositione non potest habitari, quia scimus ipsam habitata esse vsque ad deserta, que sunt prope cancrum, ultra in torrida zona non habitatur, ita vt hic sub polo nostro**

non habitent propter frigus. Vbi est in torrida zona minime propter glutinem. Ergo ex parte celi terra fm latitudinem non est tota habitabilis. Longitudo vero que est extra columnas ex parte occidentis, et que est extra indicum ex parte ortus, non quidem ex parte celi non sunt habitabiles, sed propter mare non videntur copulari, ita vt tota continuo sit habitabilis. Hoc enim non tota longitudine circulariter est habitabilis, si ex parte celi constituitur, sed ex parte maris, aut alicuius montis. At latitudo non est circulariter habitabilis propter dispositionem celi, quia sol ad omnia eius loca non equaliter se habet, et sic ablata est contradictio, superius enim loquutus est ex parte celi, cum dixit longitudinem esse circuli habitabilem. Hic vero ex parte dispositionis terre ponit fines. Cuius vero ad verba attinet, mare indicum est, quod fluit per indiam, sed cum hoc regio sit orientalis, mare quoque orientale est, et finis huius habitations versus orientem, quia ultra illud mare ex parte orientis nulla est habitatio, et fabulatur, quod cum Hercules voluerit diuidere terram a mari, posuit columnam in oriente, que esset terminus diuidende mare ab arida terra. Alteram vero collocavit in occidente, qua diuideret aridam a mari gaditano occidentali, et dicitur mathematici a columna ad columnam spatium esse medietatem fere circuli.

O **Ethiopia vero est regio circa meridiem et torridam zonam. Meotis vero, et loca extrema scythie sunt loca circa septentrionem, et arctum, ethiopia quidem terminus habitations meridiane, meotis vero terminus habitations septentrionalis. Et dicitur spatium istud esse fere quartam partem circuli. Et ex his sequitur bene esse dictum longitudinem terre habitabilis, que est inter indicum, et gaditam, esse in pro portione fere quinquaginta ad tria ad latitudinem, que est inter meotidem, et ethiopia, dicit enim fere, quia est maior, quia quasi est sex ad tria, est enim longitudo medietas circuli, et ita fere sex, diuiso circulo toto per 12. latitudo quarta pars, et ita fere tria, ergo erit fere proportio sex ad tria.**

P **Quoniam autem similitudinem se habere necesse est aliquem locum ad alterum polum: sicut quem nos habitamus, ad eum, qui est super nos: palam quod proportionabiliter habebit alia et ventorum constitutio.**

Q **His disputatis de locis terre habitabilibus, et non habitabilibus, et de figuris, reddit ad propositum, et vult probare haustriam, que venit ad nos, non fluere ex polo antarctico, sed ex ethiopia, siue ex loco, que est sub aestiuo tropico, et primo accipit ex antarctico polo ortum aliquem ventum ad antipodas spirantes, si ex nostro polo ad nos spirat aquilo, et inquit. Cuius autem sit se hinc necesse est aliquem locum ad alterum polum, sicut se hic hic loco, que nos habitamus ad eum polum, que est supra nos, palam est, quod proportionabiliter ventorum constitutio et illa alia loca habebit, sicut constitutio horum ventorum hic loca nostra, est ergo ratio, que est constitutio horum nostrorum ad polum nostrum, talis est terre antipodum ad polum illum, ergo que est ventorum constitutio ad loca nostra, talis erit, et illorum ad loca illa.**

Quare quemadmodum hic bozeas est, et illis ab illa, que est ibi, vsque aliquid ventus sit erit: quem impossibile erit pertingere hic.

Secundo loco accipit, quod ille ventus, qui ab illo polo spirat, non pertingit ad nos, et in ponendo hoc, recolligit conclusionem eius, quod ad in precedenti textu per similitudinem syllogizauerat, et inquit. Quare quemadmodum hic bozeas est, qui a nostro polo spirat ad nos, ita quoque et illis aliquid ventus sit erit, qui spirat ab illa vsque, que est ibi. Hoc est de syllogismo precedenti, subscribit quod secundo loco vult

N
O Dilucida vobis.
Locus 105.
Locus 106.
Locus 107.
Locus 108.
Locus 109.
Locus 110.

A vult probare. Illam ventum non venire ad nos, et inquit, quem impossibile erit pertingere hic.

Quoniam neque bozeas idem, in eam, que hic regio est, omnem est. Est enim veluti apogion spirans borealis, sed quia habitatio huius posita est ad versus, plurimum bozeas spirant. Verum tamen etiam hic deficit, neque potest longitudo peruenire. Quoniam circa mare haustriale, quod extra libyam est: quemadmodum hic bozeas et haustri flant, ibi euri, et zephyri succedentes semper flant. Hic quidem igitur hauster non sit ab altero polo spirans ventus, manifestum est.

B **Accipit quod ventus qui spirat ab alio polo, non peruenit ad nos, nisi per istud, quia sicut bozeas, qui venit ex polo nostro, non pertingit ad illos, ita contra, ille qui venit ab illo polo, non pertingit ad nos. Sed quod non pertingit ad illos, per quod non pertingit ad omem nostram regionem, non pertingit ad mare haustriale, quod est extra libyam. Inquit. Cuius neque bozeas vnus est, qui venit ex polo nostro, in omem eam regionem est, que est regio nostra, est enim vnus qui ex terra ortus, deinde apogion, qui ex terra ortus, qui est ex omni terra nascens diuersus, et non vnus est, et vt inquit, constitutio huius posita est ad versus, qui polo nostro vicina, et propter hoc plurimum bozeas spirant in illa qui diuersi in diuersis terris, tamen hic deficit, ergo longe minus peruenit ad illos. Cuius signum est, quod non peruenit ad mare haustriale, quod extra libyam est, sed quemadmodum hic bozeas et haustri flant ex aduerso, sic ibi euri et zephyri ex aduerso sibi succedentes semper flant. Zephyrus quidem ex occidente, eurus ex oriente. Sic igitur bozeas non peruenit in mare illud, si naucler eurus et zephyrus vtuntur in nauigij, de ferctu bozeas. Hic igitur deest ad illos non peruenire, que nec vnus ille ad nos. Epilogat ergo quod probauerat, et inquit. Quod quidem igitur hauster vnus non sit spirans ab altero polo, manifestum est ex eo, quod vnus factus sub illo polo ad nos non pertingit. Alexander vero ex his concludit, apud antipodas non solum esse ventum, qui venit ex illo polo qui alterum a glone, sed et alium ventum qui fluit ex aduerso qui alterum haustri, qui spirat ad illos ex bismali versione. Cur vero apogiones bozeas dicantur. Alexander causam assignat, quod non multum longe a regione spirant, a qua incipiunt flare, cui credendum est, tamen apogion dicitur quasi a terra, quod semper est prope terram, vnde et vulgares terraneos ventos hos appellant.**

C **Quoniam autem neque ille neque qui ab huius malibus versionibus, oportebit enim vtique alium ab estiuo esse versionem. Sic enim proportionale assignabit. Nunc autem non est. Nus enim solus videtur spirans ex illis locis. Quare necessarium est ab exusto loco spirantem ventum esse haustum.**

D **Probauit quod hauster non venit ex polo illo, nisi secundo loco probat, quod hauster non venit ex huius malibus versionibus, sicut si facie quibusdam possit videri. Et primo proponit intentionem suam, et inquit. Cuius autem neque ille vnus, qui nascitur ab illo polo, neque qui nascitur ab huius malibus versionibus hauster sit, probat, quod si a versionibus huius malibus hauster fieret, oportebit vsque alium haustri esse ab estiuo versione, probat sequentia, et Aluermiata sic intelligit, sic enim proportionale assignabit. Illis, sicut hauster non nobis, et non ibi dicit, quod est Aristoteles diceret, nisi autem non est, fallus diceret, vel dubium, enim fallus illos non spirare aliter. Alexander ergo intelligit, si a versionibus huius malibus spirat hauster,**

alium spiraret a versionibus, et sic duo haustri ad nos venirent, sequentia probat, quod sic aliquid assignabit proportionale ex ptolomeo, nam soluta aliqui se huius ad versionibus estiuas sicut ad versionibus huius malibus, ergo erunt duo haustri ad nos venientes, alter factus, cum sol recedit ab estiuo versione huius malibus, et alter cum recederet ab huius malibus versus estiuam. Non isti duo haustri in diuersis partibus non sentiantur. Nus enim vnus spirans tamen ex illis ad nos. Alter vero spirabit ad illos, et non ad nos. Concludit, quod necesse est ab exusto loco, si regio ne sub tropico estiuo ventum, qui spirat esse haustum.

Ille autem locus, propter solis viciniam, neque aquas huius, neque palmas, quod propter liquefactionem faciant et estiuas. Sed quia multo maior est locus ille, et amplior, maior, et amplior, et vt ratio, ventus hauster est versus bozeas, et pertingit magis huius, que est iste illuc. Quare quidem igitur causa horum est ventorum, et quo modo se habeat aduini cem, dictum est.

Ultimo in pnti loco, vt Alexander vsque duas dubones soluit, et prima est, cur locus ille, quo venit hauster, et estiuas, i. annuales ventos periodo spirantes non efficit. Rndet, et inquit. Ille autem locus prope solis viciniam, neque aquas huius, neque nomas, quod liquefactione facta a sole faciat et estiuas. Iam annuales ventos periodo fluentes huius tamen fluit in omnibus, quod tamen neque eo ordine, neque a fortitudine fluit, vt et estiuas. Intelligit autem per nomas Alexander loca congelata, atque minora, per quod liquefactione partem herbe nascuntur. Secunda dubio est, cur hauster maior a glone vnus est, et quod est huius partem gis, qui a glone illuc, Rndet, quod multo maior est locus ille, et amplior, atque palus sine impedimentis. Hauster quoque est vnus bozeas iplo maior, et amplior, et veratio, et pertingit magis huius, que est illuc. Demum epilogat, et que dicit, clara sunt.

De positione autem ipsorum, et qui contra riu quibus: et quales simul flare contingit, et quales non: adhuc autem qui, et quot continentur esse, et adhuc. De alijs passionibus, quas, cumque contingit dicere esse in problematibus particularibus, nunc dicamus.

His determinatis, transit ad pertractandum de positione ipsorum, et qui ipsorum contrarij sunt, et qui ipsorum possunt simul flare, et qui non, adhuc et de numero ventorum, propterea et de accidentibus ipsorum, de quibus in particularibus problematibus dictum est. Et hoc proponit, et inquit. De primo autem ipsorum, id est vnde spirant, et in quibus terre partibus collocentur, hoc est primum, et quod contrarij quibus, hoc est secundum, et quales simul flare contingit, et quales non, hoc est tertium, adhuc de numero et quot contingunt esse, hoc est quartum. Propterea et de alijs passionibus, de quibus in particularibus problematibus in libro problematum dictum est, nunc dicamus, hoc est tanta intentio.

Oportet autem de positione simul rationes ex subscriptione considerare. Describitur quidem igitur, vt magis insinuabiliter se habeat, orizontis circuli, propter quod et rotundus. Oportet autem intelligere ipsius alteram de positionem, que a nobis habitatur. Erunt enim et illam eandem diuidere eodem modo. Cuius proposita intentione, nisi exequitur, et primo primum quodam necia ad ea, que pertractare possunt. Et quia primo possunt dicere de situ ventorum, et situs ventorum in terra habitabilibus haberi non potest, nisi describat orizon totius terre habi-

vult de nomas partibus
Locus 107
Locus 108
Locus 109

I tabilis nisi, ideo inquit. Opz autē de positione vētorū simul rōnes ex subscriptione p̄siderare. Dixit simul q̄a ex subscriptione, quā de orizonte assignabit, patebit simul, et ventorū situs, et rōnes situationis. Quo vō mō orizon describendus sit exponit, et inquit. Describitur igit, vt magis insinuabitur se hēat, et facilius aliq̄ distat orizontis circulus, si terrē nostrē habitabilis, et p̄pterea describat rotundus, si n. facili⁹ ventorū situs de p̄p̄ hēdet, dixit describat de licētia, vt q̄o facilius capiat, non q̄ reuera sit rotunda terra, dixit n. terrā, quā nos habitam⁹, esse tympanicā. Sed opz itelligere ipsi⁹, alterā decisionē, quē a nobis habitata rotundam, h̄ reuera non sit, est, n. tympanica. Erit, n. et illā decisionē, quā habitant antipodē a diuidere eodem mō per orizontē rotundum, h̄ nō sit. Cel sic, erit, n. illam id est totā terrā diuidere a celo p̄ orizontē, qui diuidit de celo visus a n̄ visio, q̄re a hęc portio terrē, quā nos colim⁹, nisi mō erit ostendere per orizontē rotundū, h̄ reuera non sit terra rotunda, et vtroq̄ mō bene d̄t. Aristoteles, n. nihil aliud h̄re vult, nisi esse itellm̄ circulum orizontē terrē nostrē habitabilis, qui partē celi visam a p̄te celi non visā diuidit, rotundū, h̄ terra nostra nō sit rotunda, et hoc intelligat, vt facilius vētorū situs capiat. Ex his v3 Arist. log de orizonte totius nostrē terrē, nō autē de particulari orizonte alicuius ciuitatis, vel alicuius particulē nostrē terrē, quē est inter estiuū tropicū, et poli septentrionalē. Orizontes enim particulares sunt infiniti, si quidem quilibet punctus in terra habet propriū orizontem.

K C Supponatur autē p̄mū contraria s̄m locum esse plurimū distātia s̄m locū, sicut s̄m spēm contraria, plurimū distātia s̄m spēs. Plurimum autem distātia s̄m locū, quę posita ad inuicem s̄m diametrum sunt.

L Cum declarasset esse necessariā orizontis descriptionē pro situatione ventorū, n̄c sumit duas supponēs. Prima est, quę cūq̄ in orizonte ponunt s̄m diametru3, esse diā. Ex hac, n. supponē sciēti⁹ qui vēti q̄b⁹ vēti contrarij sunt. Ut autē ip̄so, qui potest se reduci, quę cūq̄ maxime distant s̄m locū, si diā s̄m locū, veluti, vt inquit, quę cūq̄ maxime distant s̄m spēm, s̄m spēm diā sunt. Quę in orizonte ponunt s̄m diametru3, maxime distant s̄m locum, ergo quę in orizonte ponuntur s̄m diametru3, sunt contraria s̄m locum, hęc autem erat suppositio.

N C Sit igit in quo, A, q̄dēz occidēs equinoctialis. Contrarij autē huic locus, in quo est, B, oriens equinoctialis. Alia autem sit diameter hanc ad rectā incidens: cuius q̄b⁹ est in quo, J, sit v3 a. Huic autē J̄m ex opposito sit, q̄b⁹ est, in quo, T, meridies. Quod autēz est, in quo, J, oriens sit estiuus. Quod autem est, in quo, E, occidēs sit estiu⁹. Quod autēz est, in quo, D, sit oriēs hyemalis. Quod autē est, in quo, S, occidēs hyemalis. Ab ip̄so autē, J, ducatur diameter ad, S, et ab ip̄o, D, ad, E. Quā igit quę q̄dē plurimū s̄z locū distāt, contraria s̄nt s̄z locum. Plurimū autē distāt: q̄ sunt s̄m diametru3. Necessarium ē et vētorū hos inuicēz contrarios esse, quicūq̄ s̄m diametrum sunt.

O Ex p̄dictis supponib⁹, s̄p̄ma, et sc̄da cōcludit, qui vēti inuicē contrarij sunt in ḡniali, et vult eos qui s̄m diametru3 collocant esse diōs. Et syllogizat hoc pacto, quę distāt plurimū s̄m locū, sunt diā s̄m locū, hęc s̄nt p̄ma suppo. Plurimū autē distāt s̄m locū, quę in orizonte sunt s̄m diametru3, hęc suppositio erat sc̄da accepta ex descriptione lineaz et punctoz. Ex his duabus p̄p̄tib⁹ conclusio erit, quicūq̄ vēti s̄m diametru3 s̄nt, hos eē iter se diōs, hęc de contrarietate, et de situatione ventorū in generali.

P Vocantur autem s̄m positionem locorū spiritus sic, Zephyrus quidem ab ip̄so, A, hoc, n. occidēs est equinoctialis, Contrarij autem huic apellotes est ab ip̄so, B, hoc enim ē oriēs equinoctialis. Bozeas autem et apartias s̄nt ab ip̄so, J, hic enim v3 a est. Contrarij autē huic hauster ab ip̄so, T, est.

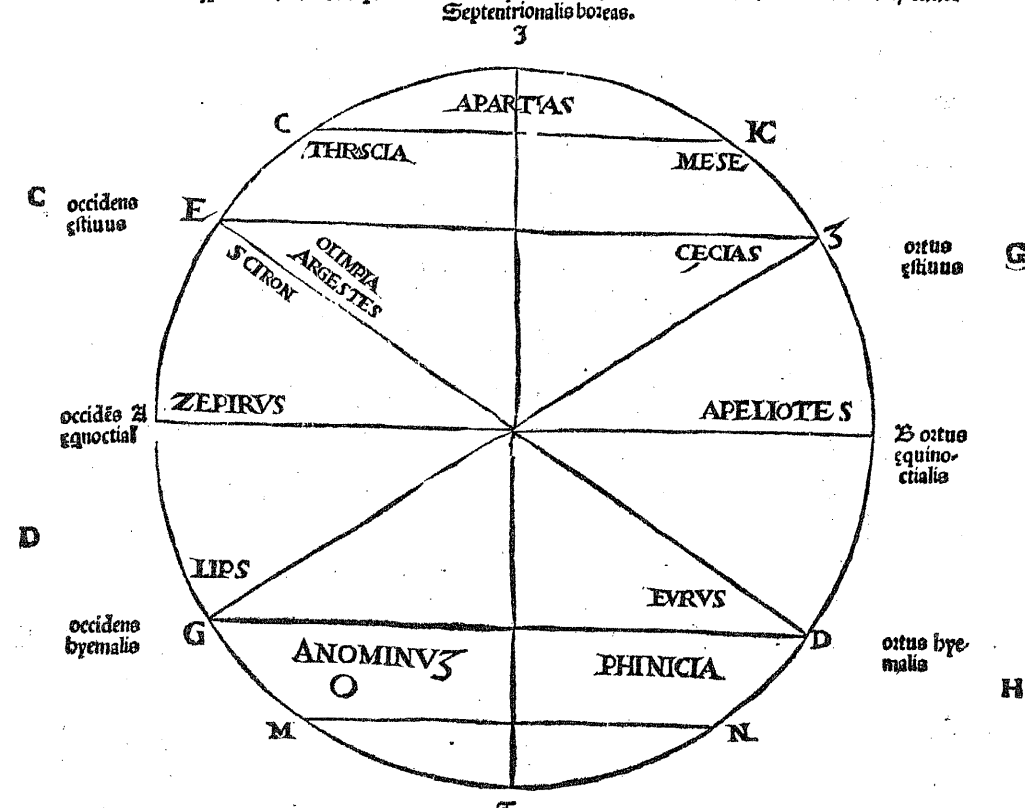
N O

Lom.iii

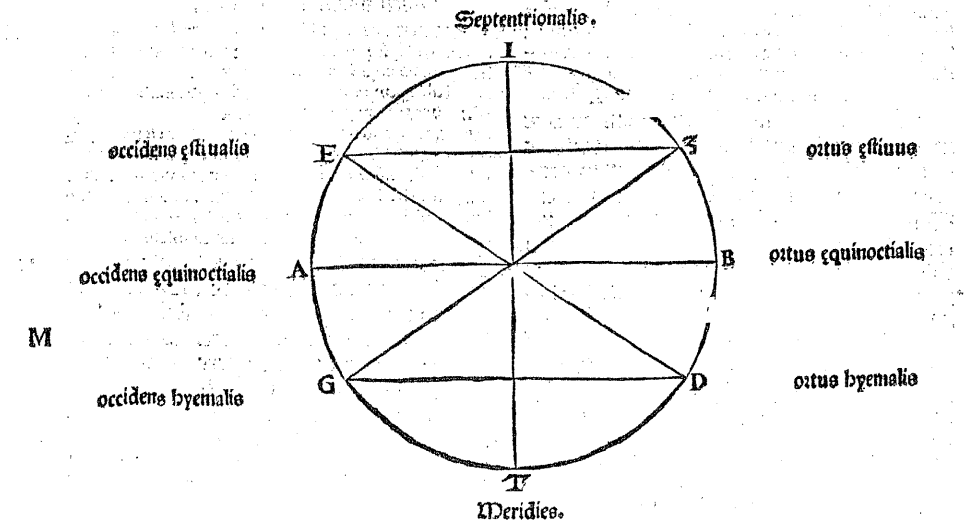
P

Lom.ii2 C Sectio pro descriptione orizontis, facta circulo, octo puncta in illo designat, et sex lineas, et inquit. Sit igit in quo, A, occidēs equinoctialis. Contrarij autē locus s̄m diametrum sit, in quo, B, oriens equinoctialis. Quod si tra dat linea recta ab, A, in, B, relinquetur linea p̄ia equinoctialis, A, B. Deinde describitur alia p̄icta, et alias lineas, et inquit. Alia autē diameter sit incidens hęc lineā, s̄z, A, B, ad rectam, perpendiculariter, quę sit, J, T, et sic habetur sc̄da linea, cuius q̄b⁹ est in quo, J, sit v3 a nostra. Huic autē contrarij ex aduerso sit q̄b⁹ est, in quo, E, meridies. Hęc sunt quatuor puncta p̄cipalia, deinde describitur alia, et inqt. Quod autē est in quo, Z, oriens sit estiuus. Quod autē ē in quo, E, occidēs sit estiu⁹, erit ergo quarta linea, D, S. Ultra has describitur alias duas, et inquit, ab ip̄so autē, Z, ducatur diameter ad, S, et erit tunc linea, Z, S, quinta, et ab ip̄so D, ad, E, ducatur altera, q̄ erit, D, E, sexta. Erūt ergo octo puncta, et lineę sex in toto orizonte nostro, quę seruiūt positioni ventorū. Ceterū quo ad v3 a attinet, oriens equinoctialis in p̄posito itelligit locus vbi sol ouit, q̄n intrat arietē vel libram, estiuus vō vbi ouit q̄n intrat cancerum, Septentrionalis boreas.

E C Tenim hic meridies est, a quo flat: et ipsum Z, ipsi, J, contrarij, s̄m diametrum, n. sunt. Ab ip̄o autē, J, cecias est, hic, n. oriens est estiu⁹. Contrarij, n. non est, qui ab ip̄so, E, flat, sed qui ab ip̄o, S, lips. Hęc, n. ab occidente hyemali flat. Contrarij, n. huic est, s̄m diametru3, n. ponit. Ab ip̄o autē, D, eurus. Hęc enim ab oriente hyemali flat vicinans hauster: p̄pter q̄d et sepe euro noti dicunt flare. Contra riu3 autē huic non est: qui ab ip̄o, S, lips, sed ab ip̄o, E, quem vocant, hi quidem argestem. Hi autē olympias, hi autē scironem. Hęc, n. ab occidente estiuo flat: et s̄m diametrum huic contrarij est. Isti quidem igitur s̄m diametrum positi sunt venti, et bis contrarij sunt.

Meridionalis notus. Alij autē sunt s̄m quōs spūs nō sunt contrarij: ab ip̄o, E, quidem, quem vocant thrasciam. Hęc, n. medius est argesti et apartij. Ab ip̄o autem, K, quem vocant mesem. Hęc enim me/

M

Meteorologicorum

I dius est cecij, et aparctij. Qui autem ipsius, ik, diameter, vult scdm temp apparente esse, no tam certitudinaliter est. Contrarij aut aliqb spiritibus; neqz thzasciamqz mele sunt. Fla/ rer eniz aliqs vtiqz ab eo, in quo est ipm, ad. Hoc n. fm diametri est ipm, ik, melinec ipm thzascie, flaret. n. vtiqz. Ab ipso, ik, hoc n. fm diametri u signu e. Si no, ab ipso, et ad mo/ dicuz quidam est ventus, quem qui sunt circa illa loca, vocant phinicias. Principialissimi quidem igit ventu: et qui determinati sunt: hi sunt: et hoc modo situati.

K Concludit in gnali positione et contrarietate vntoz, nunc in ipm illa magis explicat, et pmo determinat positionem ventoz principalium, qui sunt octo, deinde determinat positionem minus principalium, qui sunt tres. Est ergo ipse pmo partis ille, que distat fm diametri sunt contraria, hoc n. fuit xclusio et suppositio pcedentis ptis. Boreas et notus distat fm diametri. Zephyrus et apeliotes distat fm diametri. Leclias et lips distat fm diametri. Eurus et argestes sine alio noie sciron, vel alio noie olympia, distat fm diametri. Igitur vnicuiqz horum ventus diame ter erit contrarij, hęc de situ, et dicitur. C Ingt. Vocant et situant, et distant fm positione locoz ipm sic. Zephyr quide ab ipso, ik, qd quide occidens est equinoctiale. Contrarij huic est apeliotes, qui ouit ab ipso, B, qd qd est oriens equinoctiale. Hi eni sunt contrarij, qz distat fm dia metri, que est maxima longitudo, et ex diuerso spirat, vt zephyrus ab ipso, ik, in. B. Apeliotes vero contra ab ipso B, in. A. Hęc est p vntoz dietas. C Deinde ponit scdas, et inquit. Boreas aut et aparctias sit ab ipso, J, hic n. vlt est septentrionalis. Contrarij aut huic hauster e, qui flat ab ipso, L. Et enim hic meridies est, a quo flat, et ipluz, L, ipm, J, diu est fm diametri. n. sunt, hęc est scda dietas. C Tenui aut ex aduerso spirant, et per eandem diametri. C Deinde ponit tertia dietatem, et inquit. Ab ipso at, Z, cecias est, hic n. oriens est estiuus. Contrarij n. huic no est ventus, qui ab ipso, E, flat, sed qui flat ab ipso, B, lips, qui lips flat ab occidente byemali. A signat aut cam cur lips diuis est cecie, et inquit. L. Contrarij n. huic est, qz po mie lips ad ceciam fm diametri. Est ergo ro, quia ad, E, cecia no bz maxima distantia, sed ad, B, vt suppositu est. Hęc est tertia dietas. Ponit quartaz, et ingt. Ab ipso aut D, eurus spirat. Iste aut ab oriente byemali flat, vicinans hauster, ppter qd et sepe, quida venti mixti dicunt flare, qz coposto noie euro notu dicitur. I. euri haustales. Con trarij aut huic no lips, qui spirat ab ipso, B, cum no ma xime distet ab illo, sed diuis euro est, qui spirat ab, E, qui bz diuersa noia, qz venti qui venit ab, E, alij vocat arge stem, alij olympia, alij scironem. Sed quouis noie appel letur, iste spirat ab occidente estiuo, et fm maxima distan tia, que est diameter, huic euro diuis est. Hęc est quarta dietas, et octo venti contrarij, qui fm diametri, et ma xima distantia ponunt. C Deinde declarat alios tres, qui no sunt contrarij, nec inter se, nec alijs, nisi vir, et qz occidit, et inquit. Alj aut sunt fm quos ipm no sunt contrarij inter se, quoz vniuz qd spirat ab ipso, L, que vocat thzasciam. Iste n. medius est argesti, et aparctij. Alius vo spirat ab ipso, K, quem vocant meles, iste enim medius est cecij, et aparctij. Deinde exponit dios bis, et ingt. Qd vetus dia meter atqz diuis meles, qui est in, K, vult scdm temp esse apparente, no tm certitudinali e, et sic ly deberet ee appa

renter diuis aliqs, ipm meles, no tm est certu, an detur. Hęc terea dubitat de contrarijs alioz duoz, et inquit. Contrarij autem aliqb spiritibus; neqz thzascia, neqz melinec. L. diuis cam assignat, qz oportet, vt spiraret aliqa ab eo, in quo est ipsum, D, hoc n. diameter ipm, ik, meles diuis est, no dicitur est de hoc no ee certitudi. Hęc terea necipm, L, thzascie, assignat diuis aperte, flaret. n. vtiqz ab, N, qz hoc est diameter signu diuis est ad, L, dicit tr qz ab ipso, N, no spirat ventus satis certus, magis, et tam men quida ventus, qui quide ad modicu spirat, que qui sunt circa illa loca, vocat phinicias. Et sic vltra octo sunt tres alij, quibus no rident certitudinalr contrarij. C De mum epylogat, et inquit. Principalissimi quide igit venti, et qui determinati sunt, hi sunt, et hoc modo situati. C Ex quibus pz Aristotelē acceptas, xj. ventos, xij. vero dubi tat. De ventis vero et situ, et contrarietate eorum, qui sunt apud antipodas, eodem modo dici potest, veruz figura describatur ab, quibus cura est.

O Essendi antes plures ventos a locis: qui sunt ad arctum, qz ab his que sunt ad meridiem. Causa est, et qz habitabilis supponitur ad hęc locum: et quia multo plus de aqua, et nite re/ ponitur in hac parte: propter id qd illa sub sole, et sub illius latone sunt. Quibus in ter/ ra liquefactis et calefactis a sole, et terra, ne/ cessarium est ampliozem, et ad plurimum lo/ cum fieri exhalationem propter hanc causaz.

C Ex superiori descriptione habetur plures vetos flare a septentrionalibz locis, qz a meridionalibz, et intelligit per septentrionalia tota illaz ne dietate orientis, que est vltra lineaz, A, B, cuius termini sunt ortus, et occasus equino ctiales. Per haustalia vo intelligit totam aliam, que est citra eandem, A, B, linea, naz a parte septentrionali spirant aperte qnz, a parte vo haustali vix aperte duo, vt tres, ideo querit cam huic vtiqz. A signat aut caz, et ingt. La est, pmo qz hęc nostra terra habitabilis supponit ad hunc locu. I. pro maiori pte habitationu. Hęc vo ca, vt Alexander inuit non est, qz in hac plures fiant, sed qz in hac plures distinctus sentiant. L. Cum enim nos sumus fere in hac pte, vbi sunt, facilius illos percipimus, ac distinctius. C Se cundā vo assignat, et inquit. Et qz multo plus de aqua, et nite reponitur in hac septentrionali parte, propter id qd illa loca vicina sub sole, et sub illius latone sunt. Hęc vero longe a sole sunt, ideo plus de aqua, et nite fit, quibus in terra hac liquefactis, posteaqz calefactis tam a sole, qui illis factus est iam ppinguus, qz a terra pyria caliditate sibi a sole impressa, necessestarij est ppter hęc cam amplioze exhalatione fieri, et ad plurimu locum desferri. Et hęc ca est, cur venti isti plures fiant, non modo cur plures sen tiantur. C Sed mox occurrer, qz Aristot. superius dixit contrarij, dixit eniz haustri esse maiore aequalione. C Po test dici meliori in dicio semp feruato, qz hauster e vnus: et maior quāitate cōtinua, spirat enim ab amplo loco, et plano omni impedimento deducto, et sic cum spirat, videt semp quasi vnus, et maximus. Aquilo vo discreta quantitate maior est, qz loca ista sunt montibz impedita, in quibz non videntur venti libere venire, ideo dicit hunc ventuz esse maiore, quia plurima loca spirat, propter hanc cau sam, hoc pacto Alexander intelligere videtur.

Sunt autē dictoz ventoz boreas quidem, quiqz aparctias est. principalissimi et thzascia et meles. Leclias no cōis appellioi, et borez. Hauster

A Hauster autem quiqz itbagenes est a meri/ die, et lips. Apeliotes autem quiqz ab oriente equinoctiali est, et eurus. Phinicias vero cō/ munis. Zephyrus autem quiqz itbagenes, et argestes vocatus.

L. 115. C Reducit nūc oēs dictos vetos ad qtuor principales. I. ad borez, aut rōne habitata ad loca, et sic in quatuor redu cuntur, aut rōne habitata ad qualitates, et sic reducunt in duos, vt postea dicef. inquit. Sūt aut dictoz ventoz prin cipalissimi oēs boreales tres, borez, quiqz etiā aparctias dicef, thzascia, et meles, oēs isti redigunt in vnu fere rōne vicinē locoz. Leclias rōne loci cōmunis est et particeps apelioti et borez, et sic rōne loci nō ponit in nio, qz reducif ad illos, quozū est particeps. Hauster aut quiqz itba genes est a meridie, et lips, subeunt rōnem vnus vti, quasi ambo sint vnus meridionalis ventus. Itbagenes gręce quasi inde ortus, est n. auster itbagenes a meridie, qz a meridie ortus. Apeliotes aut quiqz ab oriente equinoctia li ortus est, et eurus subeunt rōnez vnus vti, rōne loci. At phinicias est cōmunis particepsqz euri et haustri. Zephyrus aut quiqz itbagenes est ab occidēte equoctiali et arge stes vocatus subeunt rōne loci etiā formā vnus vti, ergo vident fere cardinales qtuor, qui rōne loci nō sunt inui cem reducibiles. C Occurrer, cur lips nō est piceps haustri et zephyri, cū vti ponit in medio. Similr cur eurus non est particeps haustri et apelioti, cū sit videat ponit in medio. Siml cur argestes non est particeps zephyri et bo rez, cū simli rōne in medio collocef. Alij vero vt cecias, et phynicia cōmunes, cum videantur poni quasi in medio.

C Fontasse est hęc dūa, qz lips situ magis haustro vicin us est qz zephyro, argestes zephyro magis qz borez. Le teri vero, quos fecit cōmunes, ideo cōmunes sunt, qz po sitione equidistat ab extremis. Hoc aut qz ita fit, nulla ra tione pbat, sed obseruatione verificatū esse supponit, ob seruatione. n. dephēsum est cęciā esse in loco medio, et vtri usqz participē. Argeste vero magis ad zephyru esse colla teralem qz ad borez, et de ceteris eodē modo. Sic igitur rōne habitata ad loca, oēs venti reducantur ad quatuor.

C Aniter saliter autem bozum, hi quidem bo/ reales vocantur: hi autem haustales. Appo nuntur autem zephyrici quidem borez: (Fri/ gidiores enim sunt, propter id quod ab occi/ dentibus flant.) Hauster autem apeliotici. Calidiores enim sunt, propter id quod ab orien te flant. Determinatis igitur frigidus, et cali/ dus, et estiuo ventis, sic vocauerunt.

C Lū reducit oēs vetos in quatuor rōne habitata ad locū, nūc reducit oēs ad duos rōne habitata ad primas qualita tes, que sunt calidū, et frigidū, nā qui qdē calidifunt, oēs cōi noie haustales oñr, qui vo frigidū, cōi noie borez, in quit. Vltter aut hoz oium vntoz, hi qdē boreales vocan tur, hi aut haustales, qz zephyrici cōordinant cū borez, qz frigidiores sunt, pp id qd ab occidētibz flant, apelioti vero ordinant cū haustro, qz calidiores sunt eo qz spi rāt ab oriēte, ideo pcludit, determinatis ac distinctis vē tis ipse frigidus est vna, et calidus atqz estiuo ex altera sic vocauerūt oēs calidos haustales, et oēs frigidos borea les. C Ex his pz cur Dippocrates in apibus, et Arist. in li bro pblematū dū p mutatiōes tēporū corpoz mutatiōes docēt, quozū tāti vntoz, haustaliū, borealiū meminere,

C Lū declarasset contrarios ventos simul flare nō posse, sed bene successiue, nunc declarat, quo ordine contrarij venti spirent, nec rationem affert, sed obseruatione tantum sic ordinate spirare comprobat, inquit. Scdm tem pora aut contraria, cōtrarij maxime hoc plerumqz flant. Cum eniz venti contrarij simul flare nō possint, vt pluri mu contrarij tēporibz spirabūt, dico pleriqz qz ex par ticulari dispositione omni tēpore fluere possunt. Exponit autem hoc, et inquit. Ut circa equinoctium quidem ven nales, cum sol ingreditur arietem spirat, vt plurimus ce cias, qui oritur ab oriente estiuo, L. vnus causam nō dicit, sed experientia probatū est, et non modo cecia spirat tunc, sed vniuersali oēs vti, qui vltra tropicuz estiuus, vt thzascia, et meles. C Sed dices vltra tropicuz argestes, qui venit ex loco opposito ipsi cecie. Videtur mihi qz ea ratio ne, qua mouet ceciaz, mo uet et argestem, venit enim ille ex

boc n. est. qz oēs reducunt ad duos, rōne habitata ad qūta tes actiuas, vel rōne habitata ad passiuas, vt postea dicef. C Calidiores autem sunt, qui ab oriente sunt, bis, qui sunt ab occidente: quia maior tempo/ re sub sole sunt, qui sunt ab oriente. Qui au/ tem sunt ab occidente, et dereliquerunt citius, et appropinquant tardius.

C Suppositū vetos orientales esse ventis occidentilibz calidiores, nūc probat hoc, et inquit. Calidiores aut sunt, qui ab oriēte sunt, bis, qui sunt ab occidēte, qz (vt inquit) Vti qui sunt ab oriente, maiori tēpore sub sole sunt. Qui aut sunt ab occidēte, et dereliquerunt citius soles ipsum, et appropinquāt ad soles tardius. C Sz magna questio est, qz (vt Arist. dixit) sol similem bz ad ortū et occasum ha bitudinem, occasus n. vnus ortus est alterius. C Hęc terea. Sex hois per ortū, sex per occasum sol discurrit. Sz qz res hęc posterius disputabitur, vtiqz in illud tēpus de feratur, nunc autem satis fit indicasse locum.

C Sic autem ordinatis ventis patet, quoniam simul flare contrarios quidem non est possibi/ le. Secundum diametrum enim sunt: alter i/ gitur cessabit violentiam passus: non sic autem positos adiunxerunt, nihil prohibet: vt. 3. 7. d. Et propter hoc simul aliquando flant ambo venti secundi ad idem signum: neqz ex eodem: neqz eodem spiritu.

C Ex pceditio declaras, qui venti simul, et qui non simul flare possint, et zenisibus vult eos ventos simul flare non posse qui diametraliter ex aduerso opponitur, nam semper qui violentiam patitur, quasi superatus cessat flare, qui vero non sic diametraliter ex aduerso collocatur, il los simul posse flare, prohibet nihil, vt. 3. 7. d. Est enim. 3. cecias. d. vero eurus, hi eniz, qz ambo sunt ex parte orien tis, possunt simul flare, ideo ait, et propter hoc aliquādo simul flant ambo hi venti, et secundi ad idem signum, non tamen precise ex eodē loco, neqz eodē spiritu, sed diuer so. C Duo vero ad gręca verba attinet, vt. 3. 7. d. vti gręce, est venti secundi, qui aliquādo secundi videntur, qz pro sperari ad idem signum non se impedientes sunt.

C Scdm tēpora aut contraria, contrarij ma/ xime flant. Ut circa equinoctium qui deqz ver nale cecia, et vniuersaliter, qui vltra tropicuz estiuum sunt. Circa autumnale autem, libes. Circa antez verstones. Circa estiuas quidem zephyrus. Circa hiemales autem, eurus.

C Lū declarasset contrarios ventos simul flare nō posse, sed bene successiue, nunc declarat, quo ordine contrarij venti spirent, nec rationem affert, sed obseruatione tantum sic ordinate spirare comprobat, inquit. Scdm tem pora aut contraria, cōtrarij maxime hoc plerumqz flant. Cum eniz venti contrarij simul flare nō possint, vt pluri mu contrarij tēporibz spirabūt, dico pleriqz qz ex par ticulari dispositione omni tēpore fluere possunt. Exponit autem hoc, et inquit. Ut circa equinoctium quidem ven nales, cum sol ingreditur arietem spirat, vt plurimus ce cias, qui oritur ab oriente estiuo, L. vnus causam nō dicit, sed experientia probatū est, et non modo cecia spirat tunc, sed vniuersali oēs vti, qui vltra tropicuz estiuus, vt thzascia, et meles. C Sed dices vltra tropicuz argestes, qui venit ex loco opposito ipsi cecie. Videtur mihi qz ea ratio ne, qua mouet ceciaz, mo uet et argestem, venit enim ille ex

aliquibz alijs via

Coim. 115.

L

M

N

O

Coim. 111

P

D

L. 116.

Q

E

L. 117.

Questio pulchra

F

Vti se cūdi vti

L. 118.

G

Eurus apeliotes.

L. 119.

H

Dubō.

Bulchru excerptū p apibus.

I occasu estivo, ad quem sol tunc eandem proportionē habet, quā habet ad estivum ortum, non movet aut sol tunc apeliotem, nec zephyrum p̄ nimia caliditate resolvente exhalationem. Id igitur quos ventos movet sol, eus est in equinoctio estivo. Si arietem, p̄t aut assignari causa, q̄ cū intrat arietem, partibus septentrionalibus vicinat, e quibus illi spirant. Deinde ponit quos v̄tos movet, euz venit sol ad contrarium tēpus, z inquit. Circa aut t̄male autem, spirant libes, z sic cum sol intra libram, movet libes, qui sunt contrarij cecij, movent etiam eadem ratione omnes haustales, q̄ ad huc regionibus illis vicinus est. Ergo tempore cōtrarij contrarij spirant, hoc tēpore nec zephyrunt, nec apeliotem movet, q̄ p̄ nimia caliditate exhalationes resoluit. Deinde de estivo versōibus loquens, inquit. Circa aut versiones etiā oriuntur v̄ti contrarij in contrarijs tēpōibus. Circa estivas quidem, spirat zephyrus. Cum n. sol intrat cancrū, movet zephyrū, qui spirat ab occidente equinoctiali, eo q̄ appropinquat loco, vnde venit zephyrus. Voluitur n. sol ad equinoctiū autumnale, a cuius occasu spirat zephyrus. Cū vero sol fuerit circa biemales tropicos, movetur eurus. i. apelioteo, vt exponit Alexander, apud enim nōnullos oēs qui ex oriente spirant, euri dicti sunt. Sed queres nūquid cum sol movet zephyrum, movet apeliotem. Cū dicit. n. q̄ sic, q̄ eadem ratione solse habet tunc ad v̄trūq̄. s. ad ortum equinoctialem, z ad occasum. Fortasse dici p̄t, q̄ cum movet zephyrum, movet apeliotem, z contra. Aristoteles autem dixit de vno volens intelligere de altero. Cū fortasse cum sol est in cancro, movet zephyrū, z non apeliotem, p̄pter proprietatem, quā tunc habet sol cum intrat cancrū potius cum occasu equinoctiali, q̄ euz ortu. Cū vero est in capricornio, movet apelioteo simili ratione p̄pter proprietatem, quā habet sol cū ortu equinoctij cum intrat capricornij potius q̄ cū occasu, z si melius habes, melius dicas. Cū bis p̄ ortu motus ventōū, sol n. cū intrat arietē, movet septentrionales ventos, non aut haustales, q̄ tūc septentrionalibus vicinās sit. Cū aut intrat libram, movet haustales, cū regionibus v̄li veniūt, vicinās ad huc sit. Cū intrat cancrū ex proprietate, quā cācer h̄z cū occasu equinoctij, movet zephyrū. Cū intrat capricornij, ex aduersa proprietate quā h̄z capricornus cū illis locis movet apelioteo, nec Arist. huius ordinis dedit rōnes, sed observatione cōtētus talē ordinē in motu v̄torū posuit. Alexander vero enisus est assignare cām, dicit. n. cū sol intrat arietē, cū locis septentrionalibus appropinquare incipiat, illos exhalationes ḡiando cōmouet ventos. Cū vero intrat capricornij, nō dū recedēs a locis estivis, e quibus spirat haustri, movet haustales. Cū intrat cancrum movet zephyros, cū aut capricornij, movet apelioticos. Cū verū astronomi facilius dicit, asserit. n. arietēz h̄z proprietatē cū partibus septentrionalibus, ideo sol cū arietē intrat, septentrionales v̄tos excitat. Libra vero cū haustalibus, ideo cū intrat libram, movet haustales. Cū autem cū sol intrat cancrū, movet zephyros, z sic cū sol intrat capricornij, movet v̄tos, quinde spirat. Si quis v̄o meteorologicās rationes velit assignare, assignet, non enim video alias rationes. De de ordine in motu ventorum.

Occurrunt autem alijs maxime, z sedant, aparcias, z thraicias, z argestes, p̄pter id quod de prope impetus ipsoz est. Flant qz crebz, z validi maxime isti, propter quod z sereni s̄mi sunt ventorum. Flantes enim de prope,

repellentesqz maxime, alios ventos sedant: z efflantes consistentes nubes faciunt serenitas, tempestates frigidis simul cōstant: tunc autem nō sereni sunt. Si enim fuerint magis frigidī q̄ magni, p̄ueniunt magis congelantes, q̄z propellentes. Lecias autem non est serenus, quia trahit ad seipsum: vnde z dicitur p̄ouerbis: trahens ad se, vt cecias nubem.

Quia p̄posuit dicere de v̄torū accitibus, de quibus in particularibus p̄blematis dictū, nūc p̄missus seruas, de v̄torū accitibus, exequit, z primo agit de occurru v̄torū, est aut occursum, quoties v̄tos alteri occurrit, z illud cessare facit. Vult igitur boreales alij ventis maxime occurrere, illos cessare faciēdo, z hoc inquit. Occurrūt autē alij maxime, z illos sedant boreales, qui sunt aparcias, thraicias, z argestes, hoc autē p̄posito, p̄bat ipm, p̄io q̄ impetus ipsoz de ppe est nobis, qui partē h̄c terre habitamus. Sedo qz flant crebz, z maxie inter ceteros isti sunt validi, his duabus de causis, vt inquit. Vt cetero v̄torū sereni s̄mi. Cū n. cām repetit, qz de ppe flantes, z maxime repellētēs cū sint, alios v̄tos sedant, z efflantes in spissas nubes a regione nra ad alij, faciūt serenitatem. Cū q̄tū aliqui p̄tingit hos v̄tos ē nūquos, atqz gradinosos, ideo ponit q̄n hoc fiat, z inuicē cām, z vult hos esse serenos, nisi simul frigidī sint, nā tūc non temp̄ erūt sereni. Borea. n. duo h̄z frigiditatē, z efflationem, quādo n. efflatio maior est frigiditate, est serenus boreas, q̄ cōtra frigiditas maior est efflatione, nō sunt sereni, imo nūquos, gradinosi, atqz p̄gelatini, p̄ea inquit. Si n. fuerint magis frigidī q̄ magni. i. q̄ efflantes, p̄ueniūt magis cōgelatēs, q̄z propellētēs, erit. n. eozū frigiditas maior in congelādo, q̄z efflatus in propellēdo. Cū qz dixit boreales esse serenos, nō oēs, sed illos, vt exponit cecias nō esse sereni, qui nō est borealis. Cū n. cām asserit, qz trahit ad seipsum nubes, vnde z dicit p̄ouerbis, trahens ad se, vt cecias nubes. Hoc Alexander declarat, qz ventus iste quasi gibbosus venit, fiat. n. natis prope terrā, z q̄ incidit in quādam terrē eminentias regurgitat retro, z sursum versus mediā regionē, z sic pellit nubes ad illā regionē, vbi est locus cōdenstationis, z ḡnitionis pluuiarū. Hinc dicit ad se. ad locū sue originis trahere nubes, ortus. n. est in media regione, z ad illā pellit nubes, q̄ vt de euro dī, sic z de cecias.

Permutationes autem sunt ipsoz qui cessant, ad consequentes s̄m solis translationem: propter id quod movetur maxime consequens ad principium. Principium autēz ventorum sic mouetur, vt sol.

Secūdo v̄torū accis est peristasis, id est p̄mutatio siue giratio. Est aut peristasis p̄io v̄to cessante, eius v̄tinoua giratio, qui in circūitu p̄pinquus ei est, qui cessauit, vt si cesset apeliotes, z cecias succedit, h̄c vocat p̄mutatio, vt Alexander inquit. Permutatiōes autē sūt ipsoz v̄torū, qui cessant ad p̄ntes s̄m solis translationē. Sūt n. sequentiū v̄torū generationes post cessationem p̄cedentiū s̄m solis translationem. Cū n. sol peruenit in B. ortū equinoctiales, apeliotes cessat, z succedit cecias, qui spirat a Z. ortu estiuo. Affert autē cām, z inquit. Propter id qd v̄tos consequens, movet vt p̄sequēs ad exhalationē, que est principij v̄ti, at exhalatio, que est v̄torū principij sic movet, vt sol. Sic igitur sol per accessum z recessum eleuādo exhalationem sic cā, que est v̄torū principij, est principij ventorum, vnde recedens per motū ab aliqua regione, in qua disponendo

N A
L. 5. 120.
O
P
L. 5. 121.
Q
L. 5. 122.

disponendo terraz fuit eorum ventorum principij, qui cessauerunt, ad consequentem accedens, proportionabiliter disponit illā ad ventū scdm, z ita cessante primo emergit secundus. Quare s̄m translationem solis de primo ad cōsequens immediate mouetur exhalatio, que est ventōū p̄ncipij, z ita ventus, sicut ab equinoctio estiuo ad solstitij, z a solstitio estiuo ad equinoctium autumnale, z ab hoc in tropicum biemalem. Cū Theophrastus (vt refert Alexander) ait ventum aliquando desuere in suum contrarium quasi per accidēs, quatenus in contrarijs locū pellit nubes, que densat in aquā transeunt, quibus humefacta terra exhalationes eleuantur ab illa parte. Quare ventus quasi per accidēs definit in suum contrarium.

Contrarij autem aut idem faciunt, aut contrarium: vt humidī, lips z cecias: quem elefponiam quidaz vocant. Et eurus: quem apeliotem. Sicci autem argestes: z eurus: a principio quidem iste siccus: sicut enim autem aquosus. Nebulosus autē mēses z aparcias maxime. Isti enim frigidissimi sunt. Grandinosus autē aparcias, z thraicias, z argestes. Estius autem hauster, z zephyrus, z eurus. Nubibus autem condensant celum: cecias quidem valde. Lips autēz rarioribus. Lecias quidem, z quia trahit ad se: z quia cōmūnis est borez z euri. Quare quia frigidus quidem est congelans, euaporantem aerem: nubes condensat. Quia autem a loco apelioticus est, habet multam materiam, z vaporem, quem propellit. Sereni autem a partibus thraicias, aparcias, z argestes. Causa autēz dicta est prius. Coruscarij autem maxime sunt z isti: z mēses: quia enim de prope flant, frigidī sunt. Propter frigidū autem coruscatio fit: segregatur enim constans tibus nubibus: propter quod quidam horum ipsoz grandinosi sunt: cito enim congelant.

Humidi Lips Lecias Apeliotes	Calidi Hauster Zephyrus Eurus	Sereni Aparcias Thraicias Argestes	Aquosi Eurus
Sicci Argestes Eurus	Frigidi Mēses Aparcias	Coruscarij Aparcias Thraicias Argestas Mēses	

venti faciūt per se, siquidē p̄traria p̄trarioz causē sunt, sicut humidī sunt lips, z cecias, quem nōnulli elefponiā vocāt, z eurus, quem apeliotem dicunt, isti tres sunt humidī. Sicci autē sunt argestes, z eurus, nō tū eodē mō, qz eurus a principio quidē, siccus est, sicut enim aut aquosus. Argestes vero a principio ad finē est siccus. De de prima r̄ys actionibus penes passivus q̄litate. Cū de scōarijs v̄o actionibus inquit. Nebulosus autē mēses, z aparcias maxime sunt, nō semp, sed cū frigidissimi sunt, plus qdē frigidī q̄ efflantes, vt dicitur est. Grandinosus autē aparcias, z thraicias, z argestes, p̄p frigidū, cui est p̄gelare. Estius si aut hauster, zephyrus, z eurus sūt p̄p caliditatē exhalatiōis eleuate a regionibus calidis. Nubis autē p̄dilatant celū. aerē, cecias qdē valde. Lips autē rarioribus. s. minus. Lecias qdē p̄p duas cās, z qz trahit ad se (vt dicitur est), z qz cōis est borez z euri. i. apeliote, qui est multē humiditas, ideo p̄cludit, quare qz cecias frigidus est euaporatēz aerē p̄gelans, nubes p̄dilat. Quia aut rōne loci est apelioticus, ideo habet multā mām, z multū vaporēz quēz propellit ad mediā regionē, ideo cecias est nebulosus. Apeliotes. n. h̄z multā mām, z qz rōne loci cecias est apelioticus, ideo cecias est nebulosus. Sereni autē sūt aparcias, thraicias, z argestes, vt dicitur est, p̄p vebementias flatus. Coruscarij autē maxime sunt, z isti, z mēses, sunt. n. frigidī, cū de ppe spirēt, p̄pter frigidū. n. fit coruscatio, nam frigidū per antiperistasis cōgregat calidū nubij, at calidū, qd intus nubes p̄gregat, p̄dilat nubes, segregatur, z p̄ eadē cām. s. qz frigidī sunt, z p̄gelatini, quidā horū ipsoz sunt gradinosi, vt pote cū maior fuerit frigiditas q̄ afflatus. Accut autēz p̄grefat, p̄dilat nubes, coardatur cū haustro, aut cū euro. Cū debeat scire qz v̄nus z idēz ventus facere p̄t effectus cōtrarios, z primarios z secundarios, per se aut v̄nū tantū, aliquando n. in principio facit p̄ se v̄nū, cuius v̄nū per accis facit in fine. Cū p̄tērea. Estate v̄nū, hieme autē p̄ accis aliud. Insuper v̄tos cū mouet in serenitate per se facere potest, cuius p̄trariū facit, cū mouet tēpore nubuloso. Ergo p̄hibet nihil ventus facere contraria, modo alterū per se, alterū per accis faciat. Est aut longum videre, quid v̄tus per se, quid vero per accidēs faciat, ideo ad aliud differatur tempus.

Cnepbij autem sunt autumno quidem maxime: deinde vere, z maxie aparcias, z thraicias, z argestes. Causa autēz est, quoniam cnepbij sunt maxime, quādo alijs est flantibus, inciderint alijs. Isti autē maxime incidunt alijs flantibus. Causa autē huius prius etiam dicta est.

Quartū v̄torū accis est cnepbia, agit ergo nūc de cnepbia. S̄z dices de cnepbia agit in principio tertij, igitur superfluit agere hic de cnepbis. Cū deo debeat scire, qz cnepbia est v̄tus, qui fluit a nubibus ad terrā, z a loco sursum, in locū deorsum. Cū dupl̄ p̄t fluere a nubibus ad terrā, aut cū impetu, z violētia, z sic agit de cnepbis tertio huius, aut p̄t desuere ad terrā quous modo, z sic agit de iplo nūc. Cnepbia ergo est v̄tus, qui directe a nubibus in terrā desuit. Alii gnat ergo cām, vnde sic directe possit a nubibus ad terrā depelli, z ingt. Cnepbij autē sūt, aut tūno quidē maxie, deinde vere, qz ista tēpōibus spirat v̄tū cōtrarij, z supra, z infra, ante z retro. Exponit autē, qui v̄tū maxie cnepbias faciant, z ingt. Et maxime aparcias, z thraicias, z argestes faciūt cnepbias, vt Alexander exponit. Causa autē qz cnepbij sunt q̄ alijs v̄tis efflātibz, alijs dicitur. Cū n. pellit exhalatio a frigiditate, z grauitate nubij, z a retro, atqz p̄trarij Suesi. super. D.

Causa astronomica.

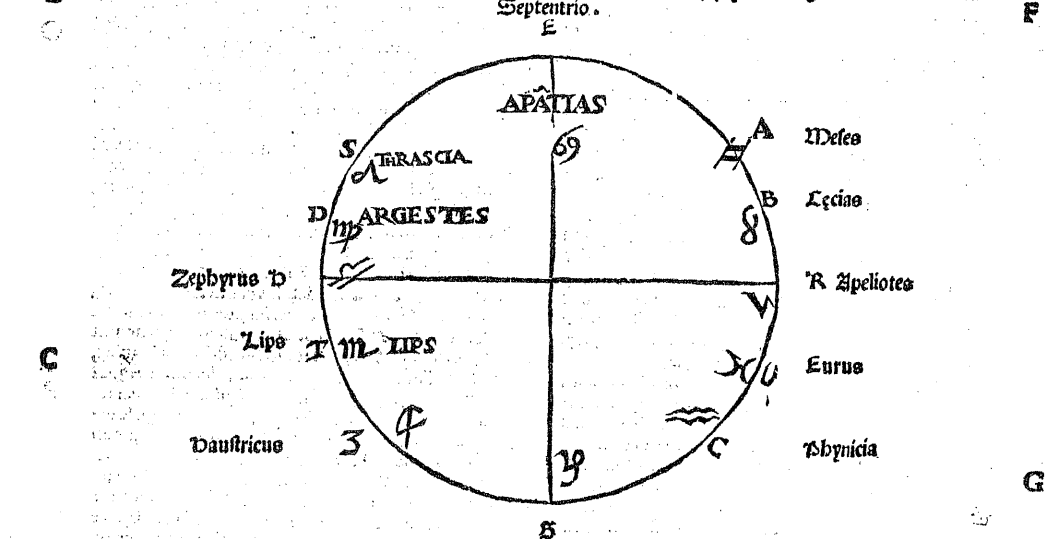
E
M
G
L. 5. 123.
H

I ordo vniuersi, qui est vt alteri sui fugiat sui alteri, vt sic est nalis. De eo naliitate motus. **C** Post hoc de natura vntos, quas greci crases, iuniores coplones vocat, vbi est. Cuius igitur dicitur pnt aut quo ad eam subam, aut quo ad eam qualitate, p qua actu tales sunt, aut quo ad qntate, que p accio vnto pingit. Sigde quo ad eam subam considerent, oes sunt subaliter frigidit & siccit, qm vntos mliiter ac subaliter est exhalatio terrestris, q est subaliter terra frigida & sicca. Si vero quo ad eam qntate, p qua vntos est actu talis naliiter, sic oes vntos sunt actu naliiter calidi & siccit, na vntos est exhalatio eleuata a sole, qui illi pbet caliditate no repugnate siccitati, & ppea in ea actu remanet caliditas & siccitas, vt tuatit aut friditas. Sinaut vnti piderent, quo ad qntates p accio extrinsecus sibi tributas rone aeris, qui cu exhalatioe mouet, sic Arist. illas redit ad duas, nam alios calidos, alios fridos asserit. **A**uer. vero ad tres, na australes calidos & hidos dicit, aglonares fridos & siccos, orientales vero & occidentales inter hos medios qnteparatos. Has accitales nas venti hnt pp aere loci, vbi spirat, qui cu ipsa mouet, feretes. n. aere loci, e quo spirat, ea na picipiant, qua aer afficit, hoc experientia p, balitus. n. pcul emissus frigidus sentit, pp aere extra os pcul exiit, qui frigidus est, ppe os no calidus ppedit, qm no exiit regionem suę gnonis, hęc ex Auerro colligi possunt. **D**actenus de ventoz natura. **C** Post hoc de ea agendu est, q vntos comouet, & sedat. Arist. n. in textu expse asserit solē eā cam eē, que vntos comouet, & sedat, qd affirmat in libro pblematis, idēz Alexā. & Auerro asserunt. **C** Juniores hęc ppateticoz opionez declarāt, sumunt. n. pio q sol cā sit pparas mām vntozū, qnt sol no efficit vntū, quo vntos est exhalatio ppetuose ad latus mota, s; efficit exhalationē calidā & sicca, que est mā vntoz, & cā necessaria sine qua no pōt vntos esse. **C** Secdo accipiūt q effectrix causa ventoz est frigiditas medię regionis exhalationē illā pcellens, no tñ totalis, qm requiritur caliditas vel frigiditas lateraliter pellens exhalationem, vt dicitur est. **C** Tertio accipiūt q sol no semp pparat mām vntū, qm non qntē in e regione calefacit, nam tñc resoluēdo no permittit exhalationē gñari, nec quando remisse calefacit, qm tunc potius sedat vntos vel parat ad sedationem venozū, dico parat, qm in rei veritate frigiditas sparsa in superficie terrę oppilat potos terrę, & pphbet exhalationē fieri, ac eleuari. At sol parat ad illam frigiditatem sui absentia. Quare parat ad vntozū gñationem, qm tēperate regione calefacit tēperate vero calefacit regionem, qm debite illis presens sit. **C** Ex his p soles vntos comouere, quo ventis pparat mām. Sedat vero opposito modo se hās, cū. n. imoderate regioni est ppiu quus, sua caliditate pphbet exhalationem fieri, & cū imoderate distat, frigiditate sui absentia derelicta, exhalationes extinguit, & potos terrę obstruēdo illas eleuari pphbet, ergo sol opposito modo se habens sedat ventos. **C** Sed querit an pluuia etiā sedat vntos, & comoueat. Dicit, & quidē no imperite, q pollens pluuia plenaria vi ribus supra exhalationes obtinet, que sunt mliiter vnti, vntos sedat, p, q plenarie obtinet supra exhalationes, illas extinguit. **P**luuia vero modica, supra quā exhalatio ipsa plenarie obtinet, vntos auget, vt Alex. inqt **T**heophrasti auctoitate. **C** u. n. exhalatio calida & sicca supra pluuia plenarie obtinet, pluuia ipsaz ad sui nām puerit, hęc. n. cuiusq; strary nā est, vt cū obtinet supra ipsum, id in sui nām puerit, ergo cū exhalatio pluuia cōuertet, in sui nām, illa crescit. **I**lla vero aucta, lente etiā augetur. **D**oc quoq; obseruatione fabi p, qui parū aq; in ignē poyciens, illū auget. **C** Dicit p pluuiaz nouos ventos

posse comouere. **S**i. n. pluuia fuerit moderata ebullitioni apta, terra no valde sicca, tñc nouos vntos comouebit, nā cū terra prius fuisset valde sicca, e qua nihil poterat effumare. **N**ihil. n. effumat, nihil habēs humidū, veluti nihil effumat nihil hās sicci, ideo superueniēte moderata pluuia, statiz sit ebullitio, e qua exhalatio fumosa magna surgit, que mā est ventozū. Signuz aut, qz si aqua in calcem diffandat, mox ab illa multa exhalatio effumat, at si pluuia modica sit supra terrā sicca, vntos no eleuabit, statim. n. resoluē aq; a terrę caliditate. Sinaut pluuia multa sit & priores vntos extinguet, & nouos no gñabit. **C** De frigiditate etiā solet dubitari, si vntos sedat. **E**t dicit, qz si frigus fuerit summū, & sine pluuia, no sedat vntos, qm tale frigus terrā cōpimēdo, illā pūificat, & sic exhalationis vias aperit. **S**i vero magnū sit, non tñ summū, exhalationes extinguit, de pūimēdo illas, no pmitendo eas gñari. **A**mplius si frigus sit mediocre, & qdē cū humiditate, vntos extinguit, terrę potos obstruēdo, ac illorū exitū pphibēdo. **A**t vbi frigus parū sit, nec terrę potos obstruēdo, nec potos extinguit, vntos no sedat. **P**rogigitur ex his q sol comouet, & sedat vntos. **C** omouet quidē p eius moderatū calozē. **C** pterea. **E**tia comouet mediātibus pluuiaz, & frigore. **S**edat no p extinctionū ac resolutiū eius calozē, etiā mediātibus pluuiaz, no quo diximus, hęc p ripatetici. **C** **M**athematici no obijciūt, qm si ita eēt, oēs anni eēt vntosi, aut trāquilli & equaliter, pbatim, qz si sol mouet mām vntoz antecedeētē, q postea eleuata, & repulsa, sit vntozū mā cōiuncta, cū sit sol in anno, & eozēz motu moueat semper, oēs anni erūt equales. **O**pz ergo ad dēre cū sole aliā cam, qua adueniente vel remota, anni dissimilares sūt. **P**ropterea mathematici vltra solē addiderūt ceteras stellas, que nouis cū sole, vel luna s; figuratiōibus, vel iter se aliter ac aliter s; figuratis, in alyz atq; alyz signis contingētibus dissimilares annos in ventis, & alyz faciūt. **O**bseruarūt. n. mathematici, quoties iupiter fuerit lunę pinctus, nouos ventos nasci, quoties ē luna cancrū peragrat, mouere vntos, qz si luna Jouem petit in cancro, ventozū afflatus exoziri sine dubio videbit. **C** **P**terea. **O**bseruarunt lune cū mercurio s; figuratiōnem ventos efficere, cū saturno vero vntos nigros, modo saturnus nec repedat, nec in signo terreo fit constitutus. **C** **J**oue aut, ventos salubres, cū marte calidos igneos. **A**t cū sole existente in vntoso signo dixerūt lunā calidos & pessimos comouere vntos. **C** **P**terea. **S**i sol (vt dicit) fuerit in capricorno, & luna in scorpio vel capricorno vel tauro vel virgine fridissimos ventos pcat. **I**des sol etiā efficit si sol sit in aquario, & saturnus in opposito, luna alterū horū respiciēte. **I**n sup dixerūt saturnū in signo terreo retrogradus exntem ventos sedare. **M**artem etiā, si similt in terreo signo sit. **P**lures etiā regulę alie, & vniuersales & particulares sunt, quibus doctus mathematicus perpedere poterit ventos ad plures annos fore. **E**go vō ex comete, qui apparuit. 1506. tertia die Augusti annos vntosos fuisse vsq; ad annū. 1513. **C** **P**terea. **S**ūt regule ad vntū annū, & vntos, qbus iudicare possimus de vntis p quartas, & particulares, qbus possimus iudicare per mēses, hebdomadas, & dies, de qbus i astronomis. **N**ūc vero id ex mathematicozū obseruationibus colligere s; solem tñ no comouere aut sedare ventos, sed alyz stellas pcurrentibus. **C** **U**trū vero sine alyz stellis saluari possit annozū difformitas, vt Alex. ptauit, bona questio esset. **A**lexāder. n. ad periodos confugit cuiusq; rei. **A**sserit. n. tempus & mundū esse eternū, & vnāquāq; rem perio dice infinitas corrūpi, & infinitas gñari saltem valde similem, si non eandē numero. **E**t sic annos redire ait difformes, quia

A quia sub sole infinitas taliter pcefferunt, verum de his alibi. **C** De vntoz no numero, magna questio est, primo enim videt q ventū sint, plures q. xij. quia aut vntū ppter materiā numerantur, & distinguūt numero, aut distinguntur specie ppter formā, aut ratione locoz. **S**i rone materię, cū vna sit omnium materiā specie, & infinite numero, venti specie omnes vnus erit, numero vō infiniti. **S**i rone forme, tunc oēs venti specie vnus erit, quia oēs sunt eundē exhalationis specie. **S**i rone locoz, per que transeunt, cum puncta in terra sint infinita, venti etiam infiniti erunt. **E**t quolibet. n. puncto terrę sol eleuari pōt exhalationē, & facere ventum, & sic cum terrę puncta sint

infinita, venti etiam erunt infiniti. **P**terea **A**ristoteles reducit vntos omnes ad quatuor, quatuor vō ad duos, ergo omnes sunt duo. **C** **J**uniores dixerunt. xij. esse ventos rone habita ad signa zodiaci, per que sol decurrens mouet vntos. **Q**uatuor aut ratione habita ad ptes principales terrę nostrę habitabilis. **D**uos vō ratione habita ad qualitates primas, quibus actu sunt tales. **P**rima declaratur q tria sunt signa orientalia, v; aries, taurus, pi sces tria occidentalia his cōtraria, v; libra, scorpius, virgo, tria vō septentrionalia cancer, gemini, leo, tria meridionalia his cōtraria capricornus, sagittarius, & aquarius. **E**rgo venti erunt. xij. quozum figuram sic describunt.

Quibus patet. xij. esse ventos pro numero. xij. signozum. cum. n. celum totum habeat ppietates supra terrā, ideo supra nostri mundi. xij. partes. xij. ipsa signa ppietatem habent eleuādi materiāz pro generatione ventozū, potissimum cum sol illa tenet. **C** **S**ecundo dicunt rone habita ad quatuor mundi celestis partes ventos principales eē quatuor, que sūt duo equinoctia, & duo tropica, ergo quatuor erūt principes. **C** **R**one quoq; habita ad cōbinationes quatuor qualitū, etiā quatuor esse dicit, nāz alyz sunt frididit & sicci, vt septentrionales, aly calidit & sicci vt australes, aly calidit & humidit, vt orientales, aly frigidit & humidit, vt occidentales. **R**atione vero habita ad pimas qualitates sūt duo, quia oēs aut frididi aut calidi, hęc tradūt. **C** **Q**ue vt mihi videt, non sunt peripatetici, primo qdes, qvnt **A**lex. expouit, **A**ristoteles no posuit nisi. xj. ventos. **U**nde **A**uerroes inquit, nonnulli. xij. esse ventos tradunt. **A**lexander autem. xj. verū veritatem rei mittit ad experientiam. **C** **P**terea **A**ristoteles in textu expse voluit ex parte septētrionis plures esse vntos qz ex parte austrī. **M**odo si venti essent p numero signozū, tot venti essent ex parte septētrionis, quot ex parte austrī. **C** **P**terea **A**ristoteles vult ex pte orientis onri tres, alii v; in loco, vbi sol ozitur qñ intrat arietem, hoc est in ortu equinoctiali, alium in oriente estiuo, alii in oriente hyemali. **I**sosuit postea inter aparctiaz & orientes estiuū oziri vñā mediū, v; melem. **S**imili mō posuit alios oziri a pte

occidētis, vt supius patuit. **A**rgumētōz ergo, qui ozit in oriente estiuo, no pōt tauri signo cōrñdere, nec signo geminor, similt qui ozit in oriente hyemali, non pōt cōrñdere piscib; , nec aquario. **I**git venti non cōrñdent signis. **S**i mō a pte occidētis, non. n. vnt; spirās ab occidēte estiuo p scorpiōi cōrñdēt. **N**ec q spirat ab occidēte hyemali pōt virgini cōrñdere. **Q**uare venti non collocant s; mō pōnē signoz. **C** **I**n sup. xij. signa tenēt. xij. mundi ptes. **M**ō s; **A**risto. quoz vntū sunt apud nos, tot sunt apud antipodas. **I**git. xij. erūt venti, & sic plures sunt vnti qz signa. **P**terea si ita esset, vt dicit, oēs venti essent etesq; qd est **A**risto. **P**terea hęc propositio non est astronomica, qm **P**tolemęus qtuor signoz triangularitates distinguit s; mō qtuor ventos picipales, & no dicit vntos esse xij. s; mō nūerū signoz. **C** **D**ico ergo q **A**risto. primo vntos reduxit ad. xj. ponēs ex pte orientis tres, & tres ex pte occidētis, qbus postea addens duos tropicos, cōstituit vntos octo. **D**oilea ex pte septētrionis posuit duos collaterales, & sunt. x. **A**ddit aut vñā iter meridiē a ortū hyemalē, & sic oēs sunt. xj. nec plures apd **A**risto. & **A**lexā. inueni. **P**ostea reduxit ad qtuor iuxta qtuor ptes picipales ozis zōtis trę hitabilis. **D**emū ad duos p nūero qntitatū actua liū, qv; vnto in loco, vbi sol ozitur qñ intrat arietem, hoc est in ortu equinoctiali, alium in oriente estiuo, alii in oriente hyemali. **I**sosuit postea inter aparctiaz & orientes estiuū oziri vñā mediū, v; melem. **S**imili mō posuit alios oziri a pte

I Arist. posuit fuisse in eis regione, vix an ita sit, oblatione eget. **C** L. n. p. s. l. n. x. j. omnes spe dria supra ab actua- libz q̄ntantibz, q̄b̄ sūt tales. Et p̄cedo q̄ s. p. l. r. x. j. vel x. j. sint loca, in nō sū ex q̄uolibz puncto p̄t eleuari exhalatio, regit in magna regio terre, vt ab illa possit eleuari tanta exhalatio, quāta p̄ v̄tō sufficit, hęc d̄ m̄erov̄etoz. **C** Altera si orientalis regio, e qua orientalis v̄tōs eleuat, sit occidentalis calidior, differendū est. Cū enī q̄ nō, siquidē habitudo solis ad occidentē est eadē, z q̄ s. l. s. q̄ s. l. s. solis habitudo ad orientem, nā sol sex horis supra orientē, z sex supra occidentē stare v̄t, q̄ q̄ l. r. illas calefacit. **C** Alexander aphrodisius z postea Auer. rident, q̄ nō est illa hitudo. Nā sol supra partē orientālē sex horis stat, duabz v̄o horis aliq̄s veniat ad orientē, igit orientālē regionē horis octo fere calefacit. At sup̄ occidentālē regionē nō stat nisi horis sex, ergo orientalis regio calidior est occidentali. **C** S. hęc Auer. solo poze tāti viri dixerim nō v̄t nālis, q̄n̄ si sol hz vim supra orientem antequā ad illum veniat, sic h̄bit vim supra occidentē, etiā duabus horis postquā ab illo recessit rit, est. n. sol eque p̄pe ortu per duas horas ante lucē, sicut p̄pe occasus p̄ duas horas post lucē, z sic supra occidentē vim habebit octo horis. **C** Propter hęc Auerroes aliaz a fert, ait. n. p̄t celi dextrā pollicentē esse sinistra, z ita in dextro celi motu celi erit fortior, z cū s̄p̄us motus p̄p̄tū sit calefacere, iure dextrū celi magis erit calefactum, q̄re cū orientalis terre regio celi dextro supponat, q̄b̄ est stellaz ortu, iure orientalis regio calidior est. **C** Sed nec cā hęc mihi placet, q̄ dextrū nō est calidius sinistro nisi ob multitudinē languis in aial, vel p̄p̄ motū fortiorē p̄tia d̄ r̄ r̄. **C** Dō in celi dextro nō est maior sanguis, nec motus velocior, q̄ l. r. n. sol monēt circa ortū, z occasum, ideo v̄t mihi q̄ nulla harū rōnū valeat. **C** Dō igitur res hęc sic dilucidari, nā aut loquimur de ortu, z occasu terre habitabilis simplr, aut in respectu. Si loquimur de ortu z occasu in respectu, res p̄s, pars enim q̄ nobis est ad orientē, calidior est p̄te, q̄ nobis est ad occidentē, q̄n̄ sol oīes diutius supra nos stat, q̄s occidēs. Sol enim nobis oīes calefacit orientē nostrū duabz horis anteq̄ orientē, sex aut post ortū, igitur horis octo, nobis aut occidēs, sex tantū, q̄ postquā a meridie declinat, sex horis est nobis supra terrā, duabz v̄o sub terra, at cū in illis duabz sit a nobis valde remotus, iure vt occidēs est min⁹ calefaciēs. Sin aut loquimur d̄ ortu z occasu simplr terre habitabilis, sic dico q̄ sol oīes ad partē orientālē magis ē calidius, q̄s occidēs ad partē occidentālē. Diutius cā est, q̄ sol ad orientālē partē p̄p̄ietatē hz, vt lūa ad occidentālē, obseruationē enī patuit lunā mouere ḡtes z maria occidentalia, z non ob aliud, nisi q̄ in regione illa p̄p̄ietatē hz. Luna. n. suo motu z lumine eā p̄tē afficit sua hitudo, ac p̄p̄ietate, quā hz cū occidentālē, z n̄ lūa alia eā reddi pot, nisi q̄ luna est lūna, z occidentalis regio est occidentalis, ita sol suo lumine atq̄ motu orientālē afficit, nec p̄t reddi alia cā, nisi q̄ sol est sol, z hęc pars est orientalis. Et p̄ hęc cā, vt p̄tolemus inq̄t, orientalis occidentālē p̄t habitiora sunt. Cū itates ē orientales p̄ntum calidiores ē p̄s occidentālē, ergo hui⁹ nulla cā alia ē nisi q̄ sol maiorē hz cū illa partē p̄p̄ietatē. Per que Alexanderi positio vera esse pot, nā Alexander de ortu z occasu respectu nri locutus est. **C** Post hoc queritur v̄tī septentrionalē, z meridionalē sint cetera maiores. Auerroes rident q̄ septentrionalis z meridionalis sint orientali, z occidentali maiores, q̄n̄ s̄p̄ exhalatiōes p̄tes, z maiores i ortu z occasu sūt q̄s septentrione, z meridie, tū illę p̄uertit i pluuias. **C** Quā p̄nē exponit nōnulli dicētes solē septentrioni et austro esse p̄p̄inquū p̄ illuminationē, ortu v̄o, z occasu p̄ p̄ntā z illuminationē, id ab illis locis p̄tes z maiores exba-

lationes eleuat, verū q̄ ab illis deficit, z appropinquat, id in orientē z occidēte pluuię sūt maiores, z p̄tea magna p̄s exhalationū ḡnatay ex ortu z occasu tranāt in pluuias. In meridie aut z septentrione exhalatiōes sūt pauciores, q̄ tū pluuię sūt minores, q̄n̄ sol nō sic deficit, vel appropinquat, iure exhalatiōes fere oīs trāseunt in v̄tōs, z sic v̄tī sūt maiores, qui spirāt a septentrione z austro q̄s ab ortu, z occasu. Sed hęc cā nulla est, supponit enī haustriū spirare a terra polo antarctico subiecta, z boream a terra subitā polo artico, q̄b̄ fallū ē, v̄t patuit i textu, spirat ab ipsa terra, q̄ canero subycit. Boreā v̄o ab oībuz partibz terre nostrę, z sic hęc rō nulla est. **C** Alij dixerūt haustriū z boreā maiores eē ceteris, q̄ oriens z occidentis sint loca sicciōra, z ita minus exhalabilia, quā rōnez Auerroes Alexandro attribuit. **C** Ego vero rōnē hęc in cōmētarijs Alexandri nō legi, z vt mihi v̄t, ē falsa. Locusa. n. v̄nde hauster spirat, sicillim⁹ est, spirat enī ab ea regione, quę est tropico c̄stius subitā, vt ab ethiopia, z sic salum ē rōnis ass̄ptū. **C** Aristoteles enī in textu aliā cām assignat quā Alexander exposuit, dixit. n. in septentrione ē terra magis exhalabilē p̄ magnitudinē nūmū, q̄ sit terra ortu v̄t occasus. In loco v̄o v̄t spirat hauster, dixit eē maiorē z capacitatē, z amplitudinē q̄s in ceteris. Sic igitur isti duo v̄tī sūt ceteris maiorēs, q̄s boreā venit a loco plus exhalabili p̄p̄ nines, hauster v̄o venit a loco plus exhalabili magnitudinē, z loci q̄ntatē. Addit at Auer. p̄ accūs fieri posse i aliq̄ regione v̄tī occidentālē vel orientālē eē maiorē haustro vel septentrionali. Per accūs q̄d aut regionis conditiōe, aut q̄ ē maribz vicinior, aut p̄p̄ alias cās, vt accidit fuḡ regiōi. **C** Ego v̄o per parte agētis addo bonā causā, dicitū est. n. nāli sūmū eē, vt vnumq̄daz velocissime fugiat suū corruptiōnē, z q̄n̄ exhalatio corruptiō a calido via resolonia, z a frido via extinctiō. Iō hauster ē magn⁹ z velox, q̄ loc⁹ v̄t spirat est calidissim⁹, vt illum fugiat, ne ab illo resoluat, z boreā s̄r magn⁹ ē, q̄ loc⁹ v̄t spirat ē frigidissim⁹, vt fugiat corruptiōnē. At certi v̄tī nō sunt ita intēs, q̄n̄ loca v̄t fugiūt, nō sunt in excessu aut calidi aut fridi ita intēs, vt loca ē q̄b̄ boreā z hauster spirat, hęc de v̄tōz magnitudinē. De loco v̄t hauster spirat, occurrit ēt q̄d. q̄d dixit haustriū spirat a polo antarctico, nō q̄ dē a p̄ctico, q̄ ē polus, s̄ a tra circulo antarctico subitā, v̄o lunt. n. haustriū spirat ab illa regiōe v̄tōs nos, p̄trāfere q̄s v̄tiones, vt ad nos pueniat, veluti, vt dicunt spirat boreā v̄tōs illos. Cū afferūt, haustriū spirare a terra polo antarctico subitā, sic boreā a terra subitā circulo artico, z volunt v̄tūq̄z ventoz p̄trāfere v̄tiones. Quā p̄nē Auer. approbare v̄t. **C** Uex̄ hęc q̄d emergit cur boreā spirare incipit post v̄tionez c̄stius a. r. dieb⁹, hauster v̄o post brumalē v̄tionez. l. r. dieb⁹, cū enī sol ad illa loca habeat p̄p̄tionē c̄stī, vt eq̄l̄r elenat exhalationes, cū eq̄l̄r p̄ illuminationē fiat ill p̄tīs, z cur hauster a v̄tō spirat p̄. r. dieb⁹, q̄ d̄ ortū, n̄ sic p̄. r. dieb⁹ an p̄m̄ aut n̄m̄ alius hui⁹ corruēdēs. **C** Auer. em̄tī d̄fendē, q̄ hauster spirat a terra polo antarctico subitā, z afferit haustriū nō spirat ad nos post v̄tionez h̄emalē, nisi p̄. l. r. dieb⁹, q̄ est loc⁹ valde remotus ab hitatiōe nra, z ita v̄t q̄ hauster creet ille post h̄emalē v̄tionez p̄. r. dieb⁹, nō at venit ad nos, nisi sit auct⁹, q̄d fieri dicit post dieb⁹. l. r. q̄n̄ tūc solis actio illic exalta ē, cū enī loci actio auget, i cōp̄tib⁹ illi regiōis locis exhalatiōes facite s̄c, oīb⁹ v̄o collectis, v̄t p̄p̄tōiōz fit, z sic post. l. r. dieb⁹ ad nos puenit. **C** At boreā spirat a locis nō v̄t p̄m̄is, p̄pterea nō tāta auctiōe eget ad v̄t, vt ad nos pueniat. B̄n̄ tū ad illos puenit post c̄stius v̄tionez ad. l. r. dieb⁹, vt de haustro dicitū est venire ad nos. Per idē p̄s ad seabam, cōcedit enī q̄ hęc diuersitas ē p̄pterea loca, stellę enī que dicunt

N
O
P
Q

De loco haustrii.
An idē ventus possit et ab omni loco.
De t̄p̄ibus stat v̄tōz.

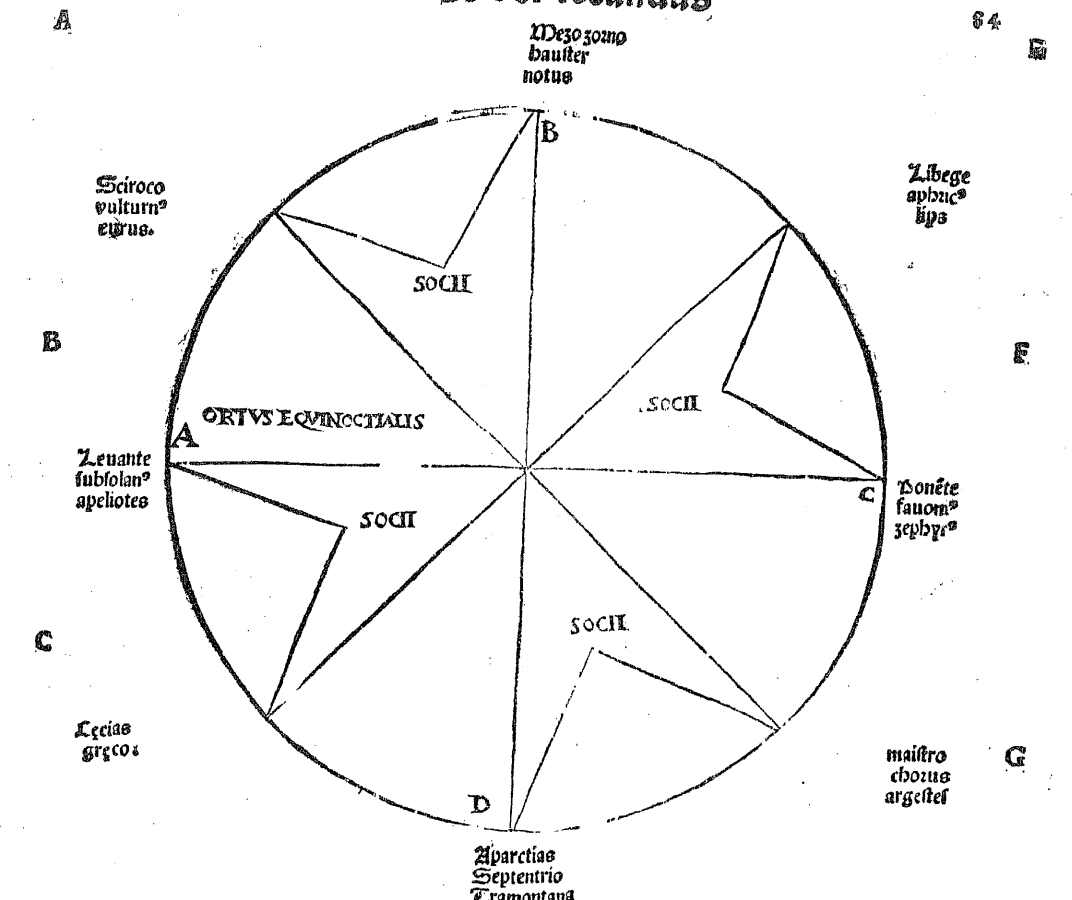
A sunt, plures sunt, ideo cum sole citius calefaciant nram regionē. Stelle aut alterius partis sunt pauciores, ideo tardius calefaciūt. Sic q̄ Auer. nitit defendere haustriū spirare ab altero polo. **C** Sed isti nō legērūt verba Arist. Aristoteles enim p̄bauit haustriū spirare a terra ethiopiā, quę versioē c̄stius subiecta est, z voluit alterum boream spirare ad antipodas ab eozuz polo, qui nō peruenit ad nos, sicut nec nos boreā puenit ad illos. Immo illa habent haustriū, qui spirat a versioē h̄emalē, quę illis est c̄stius, z p̄ruenit ad eos, z habent ceteros v̄tōs, vt nos. Nostrū. n. venti spirat a partibus. r. j. vel. r. j. ouzontis nō s̄rē terre, z nullas venit ab aliqua parte ouzontis terre antipoduz. Diutius autem causa est, q̄ sol ad illos terrā, terre q̄ ouzontem habet similem habitudinē, quare vt in ouzonte nostro creat. r. j. vel. r. j. ventoz, a. r. j. vel. r. j. partibus ouzontis partipalib⁹, ita ab illos ouzonte totidem, quare vt nostri nihil ad illos, ita venti eoz nihil ad nos. Cur v̄o borez, qui dicitur etesie, spirat post. r. x. dies nō bis a v̄tione h̄emalē, in textu assignat causā. Voluit enī c̄stius etesias duplices esse, prodomos, z quę dicitur simplr etesie. Prodomi, qui latine p̄cursores dicitur, aquilones venti sunt, qui spirant p̄ octo dies aut ortum canis matutinum, tūc enim sole iaz appropinquato polo artico, eleuat paruas exhalationes, quę trāseunt in p̄dromos. Magis autē calore fortificato p̄pter longiores notam in illis partibus, spirant etesie, z sunt. r. x. diebus post versioē c̄stius. Austrini v̄o leuconoti spirare incipiunt post versioē h̄emalē diebus. l. r. Di enīz omni t̄p̄e dicuntur ab omni, quę apud aliquos prima quales ē, quę volit ad nos. Spirare autem incipiunt isti post brumalem versioē. l. r. diebus, ante vero equinoctioz venale. r. x. diebus, q̄n̄ sol redit ad nostrū tropicū. Eo enim tempore factus terre, z quā spirat omnibz temperatę vicinias, z potest illē eleuare exhalationes, quę trāseunt in omnibz, z hęc omnia dicta sūt in textu. **C** Aduersione dignum. r. j. vel. r. j. esse loca, v̄nde spirant venti, non q̄ soluz ab illis spirēt, quādo sol existente est in illis. Possunt enim spirare sole in alijs partē, sed spirant ab illis, quia sol afficit illa loca qualitativ⁹ ventosius, et v̄tūq̄q̄z loq̄oz est bene amplius, vt ex eo possit exhalatio s̄tilli ad v̄tū generationē. Bene tamen veruz est, q̄ quādo sol est alieu illoz cōm̄sarate p̄p̄inquus, nisi alia obstant, ventos creat de natura loci. **C** Auerunt p̄pter hęc an idē ventus possit esse septentrionalis, z haustrius, orientalis, z occidentalis. Quidā tenētēs exhalationes creatas in nostra terra habitabilē posse p̄ficiliā ad antipodas, a ferunt q̄ sic, vt dicunt, fieri p̄t exhalatio ab aquilone p̄p̄ulsa v̄tq̄ ad meridiem nostrū, quę postea cōtinuando iuz motum veruz alium poluz ea exhalatio, quę erat nobis ventus borealis, antipodibus erit haustrius. Et dū motum illum cōtinuabit versus aliu polū, poterit illi exhalatio alia occurrere pellem p̄nam ad occidentem, z sic illa exhalatio, quę erat nobis borealis, z antipodib⁹ haustrius, reddetur orientalis. **C** Dū res est p̄sideratione digna, q̄n̄ forte per accidens eadē exhalatio potest fieri omni v̄tō, dato q̄ nulla nostra trāseat ad antipodas, q̄n̄ v̄nemat exhalatio ab origine potest esse boreā, cui si occurreret exhalatio ab austro mota, eandem faceret septentrionalē, z iterum in medio reditus si alia illi occurreret eam pelles ad occidentē, faceret rursus eā orientalem, eadē ergo exhalatio erit boreā, haustrius, z orientāl. **C** De t̄p̄ibus v̄o statuz ventoz mathematici abunde loquuntur, dicunt. n. tunc ventos flare, quādo cōstelliga tio fargit ventus promittens, durare vero pro rōne stellę dominatię, quę res cum spectet ad p̄p̄tium, p̄ter-

mittatur. **C** D̄physicus vero afferit necesse v̄tōz maxime frigidis, nec temporibus maxime calidis spirare ventos, sed temporibus inter hęc medijs, vt v̄tūm ē circa textū. Particulatū v̄o, vt Arist. libro problematū afferit, venti spirare solent mane z vespere. In meridie nobis solis maximam frigiditatē extinguit, quare mane z vespere spirant, necesse est, sunt. n. hęc t̄p̄ōza quasi media in toto naturali die. **C** D̄p̄tērea ventoz alij diutius durāt, alij cito sedant. L. i. de danf occidentales, diutius v̄tō v̄t Aristoteles libro de signis temporuz inquit, durāt orientales. **C** Ad hęc borez plerūq̄ numero impari desinūt, z propterea quini, septeni, atq̄z non veniūt, haustrius vero nūero pari cessant. D̄c Aristotelem in libro de signis temporuz, afferit, verū causāz nō assignauit. **C** Astronomi v̄o iouē dicunt esse in causa, qui cum septentrioni p̄git, diurnus est, z masculinus. Mars v̄o cum p̄git meridiem, nocturnus est, p̄pterea v̄tō, quos iupiter cōp̄tat, magis masculi s̄cunt, z ita desinunt numero impari, qui masculin⁹ numerus est. Unde Aristoteles etiam libro de astilibz, si in cōceptione fetus, septentrionalis ventus spirat, nat⁹ erit masculus, sin autem meridionalis ventus, qui surgit de septentrionalis masculi s̄cunt, meridionalis v̄o femine s̄cunt. D̄physicaz vero cām nec Aristoteles assignauit, nec ego assigno. **C** Insuper diuturniores sūt venti, qui surgūt de die q̄s q̄r ḡtū de nocte, vt Arist. inquit in libro de signis temporuz, v̄nde, 26. particula p̄blematū, nocturnus boreā nō videbit diem tertio, cuius ratio est, q̄n̄ de die ventū nō nisi a forti causa emergunt, de nocte v̄o a debili, z ita cum tertius sit p̄ia die critica, iure nocturnus tūc primo desinit. Ad hęc vt Arist. inquit in libro de signis temporuz, ventū plerūq̄ cum sole, z oriente luna incipiunt. Sin aut oriente sole, z luna nō cessant, qui moti fuerūt, ad plures dies spirare solent, p̄pterea, 26. particula, si ab auroa flare incipiunt venti, durāt magis. **C** D̄p̄tērea vt Arist. in libro de signis temporuz inquit, luna diminituta magni surgunt venti. L. 3. est, q̄ non possunt p̄tingere, nisi a fortissima cā. Adhuc hauster nō incipiens, sed desinēs imbez affert, vt Arist. ait particula, z 6. p̄blemate, r. s. q̄n̄ incipiente aer adhuc calidus est, cum e loco calido spirat. In p̄c̄sū v̄o r̄p̄is refrigeratus in aquā mari⁹ p̄sistere p̄t. **C** Rursus hauster incipiens quides paruz sit, sinens v̄o magnus. Boreā v̄o ecōtrario, incipiens q̄dē magnus sit, sinens v̄o paruz. Diutius cām assignat Arist. particula, 26. p̄blemate, 38. 2. 4. q̄n̄ oēs venti in medio sunt fortissimi, vt in textu p̄s. Et q̄ boreā p̄pter vicinitatem sentit v̄tq̄ ad finem, ideo in fine debilis videt. Hauster v̄o cum p̄tūc spirat, v̄tq̄ quo fortificat, sentit, cū v̄o deficit, non sentit, ideo in fine fortis videt, finis enī qui nobis videt, nō est illius verus finis, sed p̄tē ipsū mediet. **C** Post hęc de signis quę ventos nunciant, agamus, z q̄dē primo q̄des incipio sumpto a sole, soligitur calidus, z non c̄stilians ventus nunciat, qui si ad plures dies calidus fuerit, v̄tēdines, s̄citates, z magnos ac diuturnos v̄tōs futuros p̄sagiat. **C** Rubedo circa solem, z lunā ventoz est signū. **C** Arē, quę gr̄ce halo dicitur, circa lunam ventoz magis sunt, q̄ circa solem, z v̄ndeciq̄z diuiditur, aut dissecatur halo, inde ventus est. **C** Loncaq̄ nubes estate ventos significant. **C** Si coruscatio v̄ndiq̄ fit, aquam nunciat, z v̄ndeciq̄z coruscationes sunt, inde ventus fit, estate vbi coruscationes, z tonitrua, inde ventus fortis spirat. Si autem vehementer z frequēter coruscauerit, fortior, z velociter ventus fiet. Sin aut quiete, z rarerit, ventū etiā paulatim spirabunt. **C** Dieme v̄o z autumno p̄tra coruscationes sedāt v̄tōs, z quāto tonitrua

E
p̄t̄ca. 15.
p̄blema. 12. 4.
De v̄tōz duratiōe.
D̄dō v̄o randi gen toum.
Ūt m̄ masculini z feminini.
problema 12. 15.
G
problema 12. 58.
De signis ventoz.
A sole.
H
Halo.
Nubes.
L̄corusca 10.

I z corrumpationes fortiores sūt, tanto magis vētos sedāt. Si aūstro flante a bozea coruscauerit, auster cessat. Si autē ab oriente coruscauerit, citius cessare p̄uenit. **C** Stelle currētes per aerem ventum nūnciant. Lausa est, vt Aristoteles inquit libro problematum, quia a vento feruntur, et prius illis ventus est q̄ apud nos, ideo vnde stelle feruntur, inde flatūs ventoz emergēt. **C** Aristoteles libro de signis tēporz, z Tolemeus ab animatis ventoz annosiat vnt. Anates quacientes ventū p̄dicūt. **L** a nis voluens se in terra ventum magnū p̄sagit. **F**ricus eo loco in quo habitat duo foramina facit, alterū ad boream, alterum ad austrum, q̄d cūq; obstruit, inde ventuz sentit, et vtrūq; obstruatur ventum magnū agnoscit. **C** Ele aranearus mūte, quādo p̄ aerem ferunt, ventū nūnciant, vt Aristoteles libro de signis tēporz, z libro problemati. **A**ddit tamē ventum aut tempestatem nūnciant, causas quere illis. **C** Littora clamantia vētosā, z potissimū, si subleuent. **S**ic ex bozeis typhones venerint, in australem mutant. **S**i ex australibus, in borealem. **M**ons, qui ante est, si sonauerit, ventosum est. **M**ontes nubibus cincti haustiales plerūq; sunt, post nives hauster, post pluuias bozea flare consuevit. **S**i luna, bozea exite recte steterit, zephyros futuros nūnciat. **O**ber uata signa auctoz illustrum octo sunt, p̄mū a luna, q̄ obseruetur, vt Tolemeus inquit, die tertia ante cōiunctionem vel oppositionem, vel dimidiationem, z si rubra z subtilis apparuerit, z quod ex ea nō luminosus est, clarum fuerit, videatur q; quasi moueri, ventoz flatū p̄sagit, idem post cōiunctionem, vel oppositionem, vel dimidiationem obseruabis. **S**ecundum vero signū, q̄d Plinius obseruauit, est, si luna quarta rubicūda fuerit, ventos nūnciat. **T**ertius, luna plena rutilans, ventos significat, quē si circa se orbem habuerit, ex qua parte oz bis splendet, ex ea ventum nūnciat. **Q**uartum, si ante ortum solis nubes rubescant, ventos notabit. **Q**uintum, sol occidens ruber ventosus est, q̄ si post occasum solis in occidentali plaga nubes rubes, vt carbones accensū apparuerint, certum ventoz signum sunt, z dixerit q̄ si sol ruber, vel p̄nicus ante eius occasum videatur, p̄sertim per magnum tempus ante occasum, vel per totum diem, z in occasu magne quantitatis appareat, ventos sine dubio nūnciat. **S**extum, si post occasum solis nubes in occidente in longum extendatur versus septentrionem vel versus haustrium, z multuz rubicūde apparerit, z inter eas celum clarum videatur, infra tres dies ventos nūnciat. **A**stellis signum septimū certum est, si apparent maiores q̄ cōsueuerunt, z lumine, z quātitate, ventum significat, p̄cipue a stellis, qui sunt ad p̄sepe. **O**ctauū, somnium hominū si fuerit de aub^o, p̄mo die certum signum ventoz esse dicunt, hoz multa Virgilius, z Plinius obseruauerunt. **C**lemozum tēpora hec sunt, venti vt Aristoteles auctoz est, spirant ante eclipsim, in eleuatione solis venti oriuntur, orti quoq; augeri vel desinare consueuerunt. **E**tēte spirant vigesima die post eclipsim versionem, p̄d ortum octo dies ante canis ortū. **H**auster spirat post versionem humalem septuaginta dies, hyeme venti circa aurozam spirant, estate vero circa occasum, hyeme spirant a parte orientali z mane, estate a parte occidentis, z sero. **Z**ephyrus circa occasuz spirat. **A**pelioes hoc est subolanus circa ortum. **Z**ephyrus spirat vere z autumno, maxime tamē vere. **A**ntiquietia per dispositionem vnius tēporis naturā alterius annotarunt, z quidem ex ventis. **I**deo dixerunt autumū ferenum ventosam hyemem z quidem multam nūnciare. **S**i ante quartaz diem lunę cornua nō apparuerint, ven-

to fauonio flante, totus mensis hyemalis erit. **S**i etēte, qui tēporales bozei dicuntur multo tēporē flauerint z autumū est ventosus, tranquillā hyemem nūnciant. **S**inautem autūmū est tranquillū, vētosa hyems erit. **A**ristoteles libro de signis tēporz, quādo lunę rectitudo inclinatur, bozealis est mensis, quādo deorsuz fuerit, erit mensis haustialis, z per lunam intelligit, p̄mūz post coitum, z per rectitudinē intelligit cornua recta. **D**e significationibus ventoz dicamus, z p̄mo de bis, quę generatim totum annuz respiciunt. **P**rima igit ianuarij nox obseruāda est, vt antiqui obseruauerunt, nam si serena sine pluuiā, z tranquilla sine vēto, annus qui futur^{us} est, plerūq; bonus est. **S**i cum vento orientali, p̄coib^o perniciosus est. **S**i cum occidentali, regibus erit mortifer^{us}. **S**i cum meridionali, populū mortem nūnciat. **S**inautē nox illa cum septentrionali vento, emergēt, qui futurus annus est, sterilis cōsensus est. **Q**uo vō ad aeris qualitates, hauster siccus incipiens, desinit humidus. **I**dem quoq; eurus sub solan^o aquosus ē tenuis aquas ferēs. **D**umidi sunt maxime choruz, z circ^o. **A**rgestes z bozea grandinosi, z niuosi. **L**alidi hauster, zephyrus, z eurus, vt Aristoteles in regione sua obseruauit, nō tamē vbiq; vt Eschilus ait. **Q**uo vō ad alterationē cozpoz nōz, z particula problematum p̄blemate, 4. 2. **M**elius comedimus digerimusq; bozealibus flantibus, q̄ haustialibus, quia frigidiores sunt. **I**dem vero p̄mo in haustriis homines grauios, inualidioresq; sese reddunt, idē particula prima problemate, 24. 49. eiusdem, haustrii siccū, z inaquosi febiles sunt. **I**dem particula prima problemate, 23. 2. problemate, 51. eiusdem, euro flante, maiora videntur omnia, z sic visiones leduntur, quaten^{us} obscurossimū aerem ventus ille efficit. **D**e generatice aialū libro cōceptiones, que sunt septentrionalibus vētis flantibus, masculicū. **A**quilonares venti malos humores cōtrahunt, z impediūt ne ad alia membra fluāt. **A**ustim tamē efficiunt, p̄pter pectoris ericcationem, terrę z cozpoz sui frigiditate a speritate faciunt, sua siccitate nervos cōtrahunt, percutiunt, z ad modū constringūt, z ad operationē membra impediunt, ledunt flores, fructus teneros, vineas germinantes corrumpunt, flores exurunt, herbaz z arborū vires expollāt, atq; tollūt, humores ericcant exteriores, et interiores, ideo p̄thysicis nocent, quia pulmonem sua siccitate dilacerāt, z vicerant, vt dicit Galenus, p̄ma particula p̄blemate 2°, tēporz, z ventoz mutationes morboz ḡnant, aut dissolūt, z determinant, z faciūt. **8°** eiusdem, si venti septentrionales hyemem occupant, ver autes austrini et pluuiosi, estas p̄xima grauis est tam febrilis, q̄ op̄thalmica. **9°** eiusdem, si hyeme haustriana, z pluuiosa ē, ver autē sicum, z aquilonium, z ver, z estas morbidę sunt, z mole stę, 10. eiusdem, si estas sicca, z aquilonia fuerit, autūmū ex aduerso humidus atq; haustrius, hyeme, quę p̄xima est, dolores capitis sent, caucitas, tullis, quę demū in p̄thysim euadūt. **11°** eiusdem, si estas bozealis sit, z sicca, z autumūz etiam, fleumatici, z mulieres dñe habebūt illo tēporē. **12°** eiusdem, estas bozealis, z sicca, z autumūz similiter, cholericis morbidę sunt. **D**ę de affectibus ventoz, quo ad cozpoz. **C** Utrūq; animo aliquid faciant venti etiam bona essēt cōtemplatio, si eniz nostra cozpoz mutant, aliquid etiam animo impellent, z si nō necessario, verū de bis hactenus. **R**estat nunc de ventis dicere s̄m nauticam facultatē. **A**d cuius eidē tiagumatur pes circini mobilis, z describatur circulus **A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z**, cui^{us} ort^{us} equinoctialis sit in **A, N, B, V**, sit meridies, **J, L, C**, occasus equinoctialis, **J, N, D**, sit septētrio; **S**iroco

Supponas autē septentrionē esse in **D**, quę loci per magnetis directū p̄stituit. **J, N, B**, vō meridiem per eiusdę magnetis inuentū. **A, V, O, L**, ortum z occasum per diuisiōnem q̄ ualez linee, **B, D**. **E**rit tunc circulus diuisus in quatuor quartas, **V, A, B, C, L, D, Z, B, A**. **C** Uterius a p̄cto medio cuiuslibz q̄rte circuli ad p̄ctū directę oppositū duas lineaz, tunc oibus ductis erūt circuli portioēs oēs octo, q̄bus diligētē p̄stitutis volunt nautę octo esse tū vētos, vt in p̄p̄is locis circuli orizontis superius descripti collocamus, quoz quatuor sunt oppositi, vt qui in oppositis punctis collocantur. **Q**uatuor vō focū, q̄ simul cōspirare solent. **S**ic n. per obseruationē, vt locauimus, inuēta est societas, fortasse n. esse p̄t, q̄a sol ad loca, e gbus spirant, p̄p̄ietatē hz simul. **C** fecerit autē nautę quatuor p̄cipales s̄m ordinē Aristotelis, v3, meridionalez septentrionalez, alterū a septentrione, alteruz a meridie. **F**auonio autē z subolanū ab ortu z occasu equinoctialibus. **R**eliqui quatuor Aristotelis ordine nō sequuntur, q̄ non p̄siderauerunt alios ortus vel occasus. **S**ed volunt illos flare a locis partitū medys inter bos, vt eorum a puncto partitū medio inter ortū equinoctiale z meridiē, z de ceteris eodē modo. **C**ollocarūt autem ipsi naucleri octo t̄n, q̄ vulgares sequuntur sensibiles oīas, z etiā q̄ loca vnde spirant, maiora fecerūt q̄ Aristoteles. **D**ę ter ea ipsi de ventis nō considerauerunt, nisi ad vsuz veli, quo, v3, modo veluz debet locari, modo octo bi venti ad vsuz veli sufficiunt, q̄re in orizonte octo tantū collocarūt. **C** Aduerte t̄n nō temere esse dictum nautas debere eē exptos, q̄m venti regionatim variant, p̄pterea bussulas, vt verbis eoz vtar, diuersas habere debent, aliter in nauigando deficerent, cuius etiam rei Aristoteles in textu meminit. **C**us autem bussule p̄3, confisuto eni s̄lo in centro nostri circuli, qui loco bussule habetur, in cuius s̄ili cuspide sit s̄lum, mox apparet, vnde ventus spiret, iuxta quem modum de veli constitutione potest nauta esse certus, z de ceteris, quę v̄ venti pendēt in arte, hec pauca de nauticis ventis. **D**ę agitatione antez z motu terre post hec dicendum est. **C**ausa enim huius passionis annexa huic generi est. **C** Dactenus de ventis, qui ex sicca exhalatōe generantur super terrā, at nunc de terre motu proponit, qui ex sicca exhalatione generat̄ intra terram, z de accidentibus, q̄

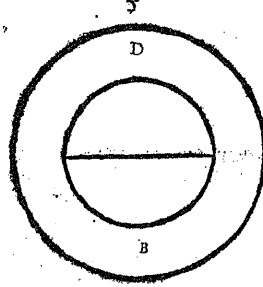
De sismo De terre motu. **C**om. 125

terre motu consequitur. Primum tñ, vt vult, pñstia sua intentione, et inquit. De agitatione autem et motu terre post hoc id est consideratione de ventis dicendum est, assignans autem ordinem eam, dicit. c. n. huiusmodi passiones, qui terre motus est, huiusmodi negotio de ventis amera est, siquidem causa terre motus consequitur causas generationis ventorum.

Sunt itaque tradita et vique ad presentia tempora tria: et a tribus. Scilicet Anaxagoras, Eleazomenius, et prius Anaximenes Milesius enunciantur, et his posterior Democritus adherentes.

Proposita intentione, nunc exequitur, et primo ponit quot de terre motu fuerunt opiniones, et quoprobationes opinionum istarum fuerit. Secundo vero loco exponit illas. De primo vero parte, inquit. Sunt ita tradita, et vique ad presentia tempora de terre motu tria, et a tribus. Nam prius de terre motu pñstia tradidit Anaximenes Milesius, post hanc Anaxagoras, Eleazomenius, demum Democritus adherentes. Iste enim eam terrae motus, et accidentium ipsius assignare enunciat. Et si uicinas ante Aristotelis tempora complures alios de causa terre motu locutos esse, quos Aristoteles nihil meminit, de terre motu n. locutus est Thales Milesius. Metrodorus Stoicus quoque, quos opinionones Aristoteles non narravit, fortasse opinionones hoc tacuit, aut quia non erant recitatione dignae, aut quia omnes reducuntur ad eas, quas narrat.

Anaxagoras quidem ignem esse et etherem suapte natura ferri sursum. Incidentem autem ad inferiorem terrae, et concava mouere ipsam. Superiora quidem n. coniuncta esse propter imbrices, quia dicit et omnem similem esse spongiosam, ac si totius sphaerae, sit hoc quidem sursum, hoc autem deorsum, et sursum quidem sit, hanc quidem partem in qua habitamus, deorsum autem altera.

Prosequitur nunc opinionem Anaxagoras. Tertius Anaxagoras positio non eodem modo ab omnibus intelligitur. Quidam dixerunt Anaxagoras voluisse aerem naturae moueri sursum, voluisse etiam solum illarum terrae partem, in qua nos habitamus. Vt potest, esse sursum, hinc opposita. B. esse deorsum. Insuper etiam voluisse aerem aliqui subintrare terrae concavitate, et quae appetit sursum ferri, ideo mouere terras credidit faciendo terre motum. Alii dixerunt Anaxagoras voluisse terram esse spongiosam, intra se aereis continentem qui eius exitum appetat, terre motum efficere dicit. C. id est ergo mihi quod Anaxagoras voluit primo terram esse raram, et spongiosam valde, in superioribus parte, quae nos habitamus, propter imbrices, qui ad illam descendunt, esse coniunctam, atque compactam, in inferioribus vero parte voluit esse antrosam. Secundo

voluit a superficie terre, quam nos habitamus, hinc aerem sursum esse deorsum, a superficie vero terre: hinc opposita totum esse deorsum, a superficie vero terre. Tertio voluit aerem, qui est sub superficie terre, hinc nostrae opposita suapte natura moueri sursum. Et his pro opinio, aer n. nulli, qui sub, B. superficie est, ex tertia suppone appetit moueri sursum, ideo cum moueretur, incidit ad terram ex illa parte, et quia non potest sursum ferri libere, propter superficiem, quam nos habitamus, esse compactam, est nulla compacta, inferior vero antrosa, et concava, ideo intra terram motus aer ille facit terram moueri. Et his pro quod sit terre motus, et quomodo fiat, et pro non semper fieri, quia non semper superficies terre, quam nos habitamus, est compacta, sed cum ad illam imbrices descendunt. Hec est opinio Anaxagoras, vt exponit illam Alexan.

Ad hanc quidem igitur causam: nihil forte oportet dicere, tanquam valde simpliciter dicta. Tunc enim sursum et deorsum putare sic se habere, vt non ad terram vndiq; ferantur: quae grauitatem habent corporum. Sursum autem leuia et ignis stultum est.

Reprobat opinionem Anaxagoras, et pro non bñ accepit sursum, et deorsum in toto mundo, dixit enim a superficie, quam nos habitamus, hinc aerem esse sursum, sub terra vero superficie terre esse deorsum. Contra obicit, quod deorsum est, ad quod feruntur grauia, et sursum ad quod feruntur leuia. Sed grauia feruntur ad terram vndiq; tam ex illa parte, quae ex hac. Et leuia feruntur a terra hinc sursum vndiq; quae ab hac terra, et ab illa. Igitur non bñ accepit sursum et deorsum in vniuerso. Inquit. Ad hanc quidem igitur causam nihil forte oportet dicere, quod est valde simpliciter dicta, et pueriliter dicta. Sed declarat pñctis, hinc sursum et deorsum putare sic se habere, vt non ad terram vndiq; ferantur grauia, et ideo ea de numero corporum, quae grauitates habent, sursum autem leuia, et ignis, stultum est, et inconsultum.

Et hic videntes orizontem per habitatam quantam nos scimus alterum semper factum esse, nobis translatis, tanquam existente gibboso sa, et sphaerica.

Secundo reprobat opinionem Anaxagoras, in eo quod dixit superficiem terre, quam nos habitamus, esse planam. Contra obicit, quod si terra esset lata, atque plana, tunc ideo esset orizon, quod fallum esse ostendit, nam nobis translatis aut de polo ad polium, aut de ortu ad occasum, semper orizon est alter, atque alter. Inquit. Et hic videntes alterum orizontem semper factum nobis translatis per terram habitata totam, quantam nos scimus esse habitata, nihil oportet dicere supple contra hanc opinionem, non enim nobis translatis de polo ad polium, aut de ortu ad occasum fieret orizon semper alter atque alter, nisi terra esset gibbosa atque sphaerica. Sit autem alter atque alter orizon nobis translatis, quasi sphaerica et gibbosa existeret tota terra. Astronomi ex multis sphaericitate terrenae sunt, principales tñ ex eclipsibus, quae prius apparent orientibus, quae occidentibus, vt dicit astronomi. Secundo quia nobis motus de polo ad polium, aut de ortu ad occasum, stelle quae erant nobis occultae, sunt apparentes. Quod non esset, nisi terra esset sphaerica, aliter rationes in libro de caelo ponunt.

Et dicere quidem quod propter magnitudinem in aere manentem agitari autem dicere percussam deorsum sursum per totam.

Tertio reprehendit opinionem Anaxagoras, in eo quod contraria sibi dicit, autem n. terram manentem in aere propter eius faciem, quae cum lata est, supnat, postea dicit ipsam terram agitari subter et supra per totam ex motu aeris, qui ipsam intrat. D. do

N A

Ad hoc videntur tria, non enim vt aerem posse mouere terram, cum sic sedes terrae, in qua terra gessit. Inquit. Et dicere quod terra propter magnitudinem gessit, et manet in aere, et dicere quod pñctia agit per totam subter, et supra, et stultum, quod vultur tria, nam vt Alex. inquit. Si aer ipsa vebementer mouet, a loco deorsum in locum sursum tunc ipsa propter magnitudinem in aere non manebit.

Ad hoc autem nullum reddunt accidentium circa terram motus. Neque enim regiones, neque tempora quae cumque participant hac passione.

Quarto reprobat hanc opinionem, quod ex hac Anaxagoras quae non possumus reddere propter quod diu accitum quae accidunt circa terram motus. Non enim potest assignare eam cur loca determinatis, et quibus determinatis terrae motus fiat, non enim omnes regiones, neque omnia tempora hac passione participant, de quibus, vt Alexan. inquit. Debit reddere causam.

Democritus autem ait, plenam terram esse aquam: et multam insipientem alteram pluitalem: ab hac moueri. Scilicet enim ampliori facta: propter id quod non possunt suscipere veteres: vim inferentem facere agitationem: et exiccitam, et trahentem in vacua loca ex repletioribus suscipientem incidentem mouere.

Dactenus de opinione Anaxagoras, nunc de opinione Democriti loquitur. Democritus itaque voluit eam terram motus esse motum aquae ad veteres terre quae ad polium planum, aut propter exiccationem aquae in altera parte, ad quam currit aqua quae erat in parte altiori. Et propter hanc causam imaginatur terram in suis repletioribus interis esse plenam aqua. Et quod contingit ex pluuibus multam aquam superuenire ipsi terre, et maioris quam potest recipere, ideo terra propter pondus illius aquae violentiam patiens deicitur. Hoc ergo pacto aqua est causa terrae motus, inquit. Democritus autem ait terram in suis veteribus esse plenam aqua, et alteram pluitalem multam suscipientem propter pondus talis aquae ab hac moueri. Etenim ampliori facta quam prius erat, propter id quod veteres plus de aqua suscipere non potest, dicit aqua illa vim inferentem facere terrae motum, hanc esse primam causam. Ex secunda vero causa, terrae motum fieri dicit, quod pars terre inferior exiccata trahit humiditatem a parte superioribus, vbi remansit multa aqua, et talis aqua transiens a partibus superioribus terre ad partes inferiores deicitur exiccata, et trahente aqua in vacua loca inferiora exiccata ex repletioribus, sursum statim trahunt sic ipse ostendit loca inferiora, ad quae currit, mouere terra. Hanc opinionem Aristoteles non reprobat, aut quod est aperte falsa, aut quod est improbatio patebit ex opinione Aristotelis.

Anaximenes autem ait superhumectatam terram et exiccitam rumpi, et ab his abruptis frustis incidentibus, concuti. Propter quod et fieri terremotus in siccatibus, et iterum in pluuiosis. In siccatibus quidem, vt dictum est, exiccitam rumpi: ab aquis vero et superhumectatam de dicere.

Anaximenes dixit terrae motum fieri propter casum vnius partis terre super alteram intra terre viscera contingentem. Tertius casus ille potest accidere propter siccitatem, et propter humiditatem, propter siccitatem quidem, quod terra prius humefacta ab imbribus contingit exiccata fieri a sole et stellis, et sic contingit rumpi. Exiccata, n. rumpit stringendo partes, ab his vero abruptis frustis incidentibus in altera parte terrae terrae motum fieri dicit, et percussione. Sic igitur casus contingere potest propter siccitatem stringentes, propter humiditatem vero,

O

L. 151.

L. 152.

L. 153.

ingie frustis rumpit

L. 155.

L. 156.

L. 157.

quae humiditas relaxat, et relaxando partes terre abruptit, que abrupte cadit, et concutiendo partes inferiores, terre motum faciunt, inquit. Anaximenes autem ait superhumectatam terram ab imbre, et exiccitam a stellis rumpi, et ab his abruptis incidentibus ad alias partes terre concuti. Hinc deducit quod vobis modis fieri terremotus, inquit. Tertio propter quod et fieri terremotus in siccatibus, et iterum in pluuibus asserit. In siccatibus, vt dictum est, quod contingit exiccitam rumpi, ab aquis vero, quod contingit superhumectatam decidere. Quare terremotus fieri potest et a siccatibus rumpentibus, et ab aquis relaxantibus.

Propter hoc autem hoc accidit: subter sam multipliciter apparere terram.

Obicit nunc contra Anaximenes, et quidam rationem sic intelligit, si terremotus fieret, propter casum terre supra terram, multi simul fieret terremotus. Cosequens est contra experientiam, et consequentia deducit, quod terra exiccata, simul in multis locis rumpitur, in quibus partes terre superiores incidit ad partes inferiores. Si ergo terremotus sit per hoc quod frustra terre cadunt ad profunda terre, cum multi olim sint facti terremotus, in multis partibus terra ipsa appareret abyssata, et subuerfa, modo hoc non apparet.

Ad hoc autem propter quam causam circa loca quaedam sepe fit hanc passionem nullo tali diffidente ex cessu ad alia, et quidem oportebat.

Secundo quod oportet Anaximenes assignare causas, quare locis terre diuersis. Similiter tamen dispositis in humiditate, et siccitate, in vno sit terremotus, et non in alio, et quidem, vt inquit, oportebat assignare.

Omnia autem istis sic existimantibus: necessarium est dicere minus semper terremotum fieri: et tandem cessare aliquando percussam. Decidens enim talem habet naturam. Quare si hoc est impossibile: palam, quoniam impossibile est, hanc esse causam.

Tertio obicit, quod illa Anaximenes causa data, sequitur terre motus continuo fieri minores ita quod quae aliqui terra percussa, cessabit terremotus. Deducit contra quod decidens talem hanc nam, vt Alex. supplet, quod tandiu decidit, quoad partes inferiores concave replant, et totum equelet. Et cum terre concavitate sint finite, igitur tunc ipse fuisset replete, adequaeque. Quare cessabit terremotus, quod contra sensum est.

Sed cum manifestum sit quod necessarium est quod et ab humido, et a sicco fiat exhalatio: sicut diximus in prioribus: necesse est his existentibus fieri terremotus.

Cosutatio ponitur antiquo Aristoteles. accessit nunc ad sua ponere, et primo sumit eam terremotus, deinde docet quomodo ex illa causa terremotus fiat, retumendo causam dicit, quod cum ex illa causa exhalatio et ab humido et a sicco, non enim a sicco tñ, nec ab humido tñ, sed a sicco et humido, vt diximus in libris prioribus, necesse est existentibus his exhalationibus, terremotus fieri. Et his pro quod, est n. causa terremotus exhalatio humida et sicca, quae etiam fuit causa venti.

Est enim terra per se quidem sicca: propter imbrices autem, habens in se ipsam humiditatem multam: quare et a sole, et ab eorum est in ipsa igne calefacta, multus quidem extra, multus Sueli super. D. p

E

L. 154.

F

L. 155.

G

L. 156.

H

L. 157.

H

I autem intus fit spiritus. Et hic aliquando contumens extra fluit omnibus, aliquando autem intus omnibus aliquando autem etiam dividitur.

158. Cuius accipit maiorem eam tremotus esse exhalationem, volens declarare quod ex illa causa tremotus fiat, pro fimitit supponeo, quarum prima est, quod terra humefacta, et postea calefacta multa efficit exhalationem, non tamen semper eodem modo, sed aliquando totaliter extra, aut totaliter intra, aut partim extra illa efficit, inquit. Et si terra per se quod est sicca, propter imbreas autem in seipsum humiditatem habens multa, ergo ex hac gemina natura, et a sole, et ab eo igne, et caliditate in ipsa existente calefacta, multus quidem extra, multus autem intus, fit spiritus, qui quidem aliquando plurimus extra fluit, totus, aliquando intus totus, aliquando autem dividitur, et fluit partim intus, partim extra. Hec est prima suppositio.

Si itaque hoc impossibile est aliter se habere: post hoc considerandum vtiq; erit: quale erit vtiq; corporum maxime motuum. Necesse est enim, quod ad plurimum aptum est moveri: et quod vehementissimum, maxime tale esse. Vehementissimum quidem igitur, ex necessitate, quod citissime ferit. Percurrit enim maxime, propter velocitates. Ad plurimum autem natum pertransire id est, quod per totum ire maxime potest. Tale autem est: subtilissimum. Quare si quidem spiritus non talis fuerit: maxime corporum spiritus erit motuus. Et tamen ignis quando cum spiritu fuerit: fit flamma: et fertur celeriter.

159. Secunda suppositio, quod exhalatio fumosa est maxime per violentiam corporum motiva cum ipsa movetur. Ad cuius evidenti accipit quod fit maxime alioz corporum violentiam motuum. Et vult illud esse, quod est vehementissimum, et ad plurimum spatium aptum moveri, quod vehementissimum est in sui motu, fortiter propellit per violentiam omne corpus sibi occurrens, et quod ad plurimum movetur, ad plurimum propellit, unde dicit. Si itaque hoc impossibile est aliter se habere: quod in prima suppositione diximus. Post hoc secundo loco considerandum vtiq; erit, quale erit corpus alioz corporum per violentiam maxime motuum. Exponit autem quale dicitur, necesse est enim, maxime tale esse, et quod ad plurimum aptum est moveri, et quod vehementissimum, atque fortissimum est in motu, si quidem sua fortitudine fortiter omne corpus sibi occurrens propellit, sua extensione, illud ad longum spatium movetur. Exponit autem quod vehementissimum intelligit dicitur vehementissimum esse, quod citissime, et in paucissimo tempore movetur, nam tale maxime percussit omne sibi occurrens propter velocitatem sui, beinde quod id, quod ad plurimum natum est pertransire exponit, et dicit ad plurimum maxime aptum pertransire aptum esse id est, quod per totum maxime ire potest, et per omnes partes, atque meatus penetrare, et quod illud cui hoc duo appetit, non potest esse nisi corpus subtilissimum. Item dicitur, et vehementissimum, et ad plurimum spatium valde aptum est ferri, cum fere nihil sibi resistat. Postquam penetrare facillime ad poros, et ex his conclusionibus dicitur, quod si spiritus, id est exhalatio non fuerit talis, et subtilissima, ipsa erit maxime per violentiam alioz corporum motiva. Signum autem, est ignis, exhalatio, quod fuerit cum spiritu. Reducta ad formam veteris sua velocitate velociter ferat, et fit flamma. Ex his vult beate quod exhalatio fumosa, cum movetur, est corpus per violentiam maxime alioz corporum motuum. Unde spiritus est, omne vehementissimum et ad plurimum spatium maxime aptum moveri, est per violentiam alioz corporum maxime motuum, spiritus siue exhalatio cum movetur, est vehementissimum, et ad plurimum spatium maxime motuum, ergo alioz corporum per violentiam maxime motuum.

Nec igitur aqua, nec terra causa erit motus: sed spiritus, quoniam intus fluendo extra exhalat.

Ex his suppositionibus concludit vera causa tremotus, dicens, quod nec aqua est causa motus terre, ut dixit Democritus, nec terra, ut dixit Anaximenes, nec supple aer, ut dixit Anaxara. Spiritus, id est exhalatio mota est causa tremotus, quando intus fluendo extra exhalat. Hoc autem ex secunda suppositione maxime patet, nam cum terra sit corpus grauilissimum, atque difficillime mobile, non videtur moveri, nisi a corpore magna vim inferente per suum motum. Et probatum est exhalationem magnam vim posse facere, quando contingit intus fieri, est enim corpus per violentiam omnium corporum maxime motuum. Ex his facile patet quod naz cause sint motus terre. Causa quidem vniuersalis, est ea terre pars, que mouetur, eius enim talis motus est affectio. Causa vero effectrix est exhalatio, non quidem subtilis, que generatur a superficialibus terre partibus, sed crassa, que generatur a profundis terre locis. Hec enim cum mouetur intra terre viscera, exitu querendo, terras mouet. Mouetur autem exhalatio a generante. Exhalatione autem generant sol et stelle, quoties terra prius humectata calefaciunt. Sic igitur exhalatio mota effectrix causa est motus terre, sol autem et stelle vniuersales tremotus cause sunt, ut effectrix, materia vero ipsa terra, que mouetur. Unde ordo est sol et stelle calefacientes viscera terre, crassa exhalationes mouent, ille vero motus terram agitant, et sic fit tremotus. Hec bene Aristoteles.

Propter quod sunt in tranquillitate plurimum, et maxime tremotuum. Continua enim exhalatio, consequitur ut in pluribus, impetus principii. Quare autem intus simulant extra fertur omnis.

Cicero dicitur Alex. ut recte per se intelligitur, quod Aristoteles soluat problema, cur in tranquillitate plurimum et maxime tremotuum sunt. Vel forte eam assignat manifestat Aristoteles. Er signis, quod prius est sumptus est dispoone aeris quod id tremotus fit ab exhalatione intus mota, quod in tranquillitate plurimum et maxime tremotus sunt, nam exhalatio tota existens continua, prequit propter particulare aliquam eam, ut in pluribus impetu principii, mouet tota, vbi prius per eius et particulari aliquid determinat motum. Quare autem intus sit tota mouetur, si prima pars cepit intus moveri, aut tota extra, si prima pars cepit extra moveri. Et quod in tranquillitate nihil extra mouetur, tota itra mouebit, quod illic cepit per se moueri. Quo vero ad verba attinet, debes scire quod de non est intus totum mouere motum, quo prius pars cepit moueri, non simpliciter, sed cum tale totum fuerit vniuersum, et continuum. Vbi enim fuerit discretum, non oportet totum continuari motum, quo cepit prima pars moueri.

Quosdam autem fieri tremotus etiam spiritu existente nihil irrationabile est. Videmus enim aliquando simul plures flare vetos, quorum alter, cum intra terras fertur: erit existente spiritu, tremotus. Alioquin autem maxime grauitudine sunt: propter id quod diuisum est principium, et causa ipsorum.

Remonet dubium, dicitur enim in tranquillitatibus tremotum fieri, contra quod obseruatum est spiritum exsistere factum esse tremotum, ideo videtur hoc fieri posse, veluti simul et semel fieri plures veteri in aere. Fieri enim potest, ut vna exhalatio moueatur intra terras, que est crassior, et a profundioribus locis mota. Altera moueatur extra per aerem, que tenuior est, et a partibus

N 158. 140

159. 140

O

159. 143

159. 144

R

Q

159. 144

A partibus terre superficialibus exorta. Non sit aliud terre motus quam mediterraneus veteris. Est tamen quedam vis, que tremotus qui fuerit veteri statibus in aere, sunt minores, qui exhalatio, que est eius principium et causa ipsorum diuisa est, in duas partes, quarum altera intus, altera extra fiat, quare exhalatio quod intus est, cum sit paucifraga, debile tremotum efficit, inquit. Videmus enim plures flare vetos, quorum alter cum intra terras quod sit intrauafando ferat, altero exsistente spiritu, extra, tremotus fit ab illo intrauafato spiritu, reliqua patet.

Et nocte plures et maiores sunt tremotus: qui autem de die: circa meridiem. Tranquillissimus enim ut in pluribus diei meridies. Sol enim cum maxime dominatur, dissoluit exhalationem in terra. Dominatur autem maxime circa meridiem. Noctes autem etiam tranquilliores sunt propter absentiam solis: quare intus fit iterum fluxus, sicut recurrit in contrarium eius: que extra erit diffusio. Et ad difficultum maxime: tunc enim et spiritus nati sunt incipere flare. Si igitur intus contingit permolari principium ipsorum, sicut curipus: propter multitudinem fortioris facit tremotum.

Dicitur potest quod Aristoteles soluat aliud problema, ut videtur exponere Alex. vel (ut alii dicunt) videtur Aristoteles declarare, quod suppositum est, quod tremotus sunt in tranquillitatibus, melius autem videtur quod hic ponat secundum signum quod tremotus fiat ab exhalatione terre, que per viscera eius movetur, sumptum a temporibus, quibus tremotus fieri solet. Et dicit primo, quod nocte plures, et maiores sunt tremotus quam interdiu. Secundo dicit, quod si quis sit interdiu, ille accidit potius circa meridiem, cuius eam dicit, quod ut in pluribus meridies est tranquillissimus sol, cui maxime dicitur, dissoluit exhalationem in superficie terre, et creat alteras in profundis terre locis, que non erit propter eius crassitudinem, dicitur autem, ut inquit. Maxime sol circa meridiem, quod tunc per breviorum lineam nostrum hemispherium illuminat. Ergo quod si aliquis tremotus contingit in die, ille magis accidit circa meridiem. Deinde probat primum, quod nocte maiores sunt, et dicit hoc esse, quod noctes sunt maxime tranquilliores, propter solis absentiam. Absentia enim solis terra in frigidata exhalatio propellit ad interiora terre loca, et sic fit iterum fluxus in contrarium intus sicut eius diffusio recurrit, que extra erit. Exhalatio enim que extra ferebat, frigiditate noctis, aut extinguitur, aut itra terras recluditur.

Tertio dicit, quod cum tremotus sunt de nocte, maxime sunt circa diuiculus, hoc est circa ortum solis, cuius causas dicit, quod spiritus nati sunt maxime flare. Duius rei causa assignari potest, nam terra in frigidata atque aliquantum humefacta de nocte propter solis absentiam, in diuiculus propter solis aduentum incipit aer calefieri circa terras. Frigidum ergo terre ad presentiam contrarium fortificatum fortificat calidum internum terre, quod est principium exhalationis exterioris, quod si, ut dicit, exhalatione exterioris ex aliqua causa particulari permittit ad intra terram, sicut curipus permittit ab extra ad intra, propter multitudinem exhalationis fortioris efficit tremotum, ergo pro de nocte fieri magis tremotum, et de die raro, et si quis sit, circa meridiem potius sit, nocte vero qui sit, vti plurimum circa ortum solis sit propter causas assignatas, que ratio docet exhalationem esse causas tremotus. Quo vero ad verba attinet. Curipus locus est inter euoem et atticam septies in die vndas absorbens, et septies euoem.

Quidem spiritus.

Adhuc autem circa loca talia fortissimi sunt tremotus: vbi mare fluxibile est: aut regio spongiosa, et subantrosa est. Propter quod circa elepantum, et circa acchaia, et sicilia, et cuboie circa hec loca. Videtur enim penetrare sub terra mare. Propter quod et ibermata circa elepantum a tali causa facta sunt. Circa autem dicta loca tremotus sunt maxime propter angustias. Spiritus enim factus vbi emens propter multitudinem maris multi allati, repellitur iterum in terram, qui natus erat a terra efflare. Regiones etiam quecumque mollia habent deorum loca, plurimum suscipientes spiritum, concutuntur magis.

Videtur quod declarat loca, vbi maxime tremotus accidunt, vel quod ponat tertium signum. Sumptum ex dispositione locorum, in quibus fit tremotus, et dicit primo quod tremotus fortissimi sunt circa talia loca, vbi mare fluctuat, et regio spongiosa, et subantrosa est. Nam a mari circumfluente propellit exhalatio interius, a terra vero, que est spongiosa, et subantrosa, exhalatio a mari expulsa recipitur, secundo dicit, quod propter banc causas circa elepantum, et circa acchaia, et sicilia, et circa loca cuboie maxime fit tremotus. Sunt enim loca illa spongiosa, et antrosa, ad que penetrare videtur mare sub terra, et sic repellent exhalationes, circa hec loca sunt tremotus. Dicit tertio quod propter eandem causam etiam ibermata circa elepantum facti sunt. Terra enim calefacta a mari per antiperistatim multas habet intra se exhalationes, ex quibus caliditas aque edepit regionis, et forte per ibermata intelligit balneas, vel alias caliditates in illis locis existentes. Quarto declarat quod suppositum est. Suppositum enim circa loca elepanti et cetera alia fieri plurimum tremotus, modo hoc declarat, quia illa loca habent angustiam. Spiritus enim factus vbi emens propter multitudinem maris multi allati, repellitur iterum in terram, qui natus erat a terra efflare, et sic redeundo ad loca angusta, et quibus venerat crescit, et accretus a succedenti spiritu angustiat, et sic petens exitum, concutit terram. Dicit quinto quod propter banc causam etiam regiones quecumque habent mollia loca deorum, id est quecumque habent partes raras, et spongiolas recipientes plurimum spiritum et exhalationem propter repercussionem a mari, vel ab alio quo alio concutuntur magis, ut patet circa regiones pu-teolanas, et Neapolitanas, que ratio docet exhalationem esse causas tremotus. Quo vero ad verba attinet, elepantum est strictum mare, quod a tenedo Troie insula ad propontidem diffunditur. Euboia autem est insula adiacens attice, relique patet.

Acres autem etiam et autumnus, et in pluuiosis, et siccis maxime sunt propter eandem causam. Tempora enim hec spirituosissima sunt. Etas enim et hyems altera quidem propter geliditatem, altera autem propter estum facit immobilitatem. Hec autem quidem demum valde frigida est. Hec autem valde sicca.

Quartum signum afferit ex parte tepionis, quo accidit tremotus, et dicit primo quod maxime accidit tremotus vere, et autumno. Secundo dicit, quod etiam maxime accidit in annis siccis, et in annis pluuiosis, et hec duo, ut inquit. Tera sunt propter dictam causam, quia in talibus temporibus maxime sunt exhalationes, horum vero duorum, que Suetii super. D. p. 2

E

159. 144

G

H

159. 145

I propofuit probat primo ex eo, qz ver z autum sunt tem-
pora spirituosissima, vt dicitur, nam gtas propter calid-
duz z hyems propter gelidita vtraqz facit imobilitatem
ventoz, z pmatationem exhalationu. Cū n. hyems fit geli-
da, exhalationem extinguit. Cū gtas fit calida, exha-
lationem resoluit, vel nō permittit fieri. C Sed dices au-
tumnus z ver sunt spirituosia fm exhalationes exterius
factas, ergo nō maxime tremotus sunt, qui generant
ex internis exhalationibus. C Et dicendum qz ver z au-
tumnus multam proferrunt exhalationem exterius, sed
quādo multis existentibus exhalationibus ad exterius,
propter aliquā cām contingit illas fieri interius, ideo bis
temporibus pingit magis tremotus. Estate vero z hie-
me si fieri possint exhalationes interius, tamen raro fiūt,
z plures exhalationes exteriores contingit fieri interio-
res autumno z vere, qz estate z hie me fieri interius.

K Et in ficcis quidem, spirituosus aer est. Hic
enim ipse aridus est: quando amplior exhalatio
sicca facta fuerit qz humidā.

L Accipit secūdo loco in ficcis annis, z pluviosis fieri ter-
remotum, ideo hoc nunc declarans, primo ostendit qz in
annis ficcis fit tremotus, scdo qz in pluviosis, de primo
dicit, qz ideo in ficcis annis fit tremotus, qz aer in tali-
bus est spirituosus atqz vtoſus, z quonā in ficcis annis
aer est ventosus, facta in ipso multitudine ventozū, con-
tingit venti aliquos ex particulari causa introualari, z in-
tra terrā, ynde exiit recludi. Quare in ficcis annis con-
tingit tremotus. Exponit autē quid intelligit per ficcū
aerem, qui est in ficcis annis, z dicit qz hic aer, qui est sic-
cus, in annis ficcis, aridus est, nō simpliciter, sed pē dominan-
ter, quādo, scilicet exhalatio sicca in ipso maior fuerit qz humi-
da. Ergo per ficcū aerem intelligendū est, quando annus
fuerit ficcus, z humidus, sed pē dominanter ficcus. In
tali enim anno sunt tremotus, qz multiplicatū venti,
vōtis aut multiplicatis, cōtingit a causis particularibus,
illos, vel eorum aliquos recludi, z sic fieri tremotum,
sic gignitur patet in quilibet ficcis tremotus sunt.

M In pluviosis autem, etiam ampliozem facit
intus exhalationes: z qz intercepti in angustio-
ribus locis, z qz cōpellitur in minorem locum
talīs segregatio, repletis vētribus aqua ipsa.
Cum n. inceperit dominari, propter id quod
multa in paruum locum comprimitur, fluens
ventus z fortiter offendens mouet.

N Cum declarauit in annis ficcis fieri tremoti per hoc
qz plures venti sunt extra, z aliqui ex aliqua particu-
lari causa recluditur, in parte ista declarat in pluviosis fie-
ri tremotus, per hoc qz intra viscera terrę sunt plures
exhalationes. Et primo sumit qz in pluviosis annis intus
viscera terre sol facit ampliozem exhalationem. Hoc au-
tē supponit ex his, que dixit. Dixit, n. a frigiditate cir-
cumstante calidus terre fortificari per antiperistasis, for-
tificatum vero exhalationes facere. Hoc supposito, de-
ducit fieri tremotus in annis pluviosis, z suppleda est
litera fit, qz in annis pluviosis intus terram maior exha-
latio fit, ideo duplici de causa fit tremotus, primo qz ta-
lis segregatio intra terrę facta intercepti in angu-
stiozibus terrę locis. Secundo qz ventibus repletis ex
aqua ipsa plura compellitur ad minorem locum exha-
latio illa segregata, nam cū talis exhalatio inceperit domi-
nari, z fit in visceribus terrę maior, qz viscera sint apta ca-
pere, propter id quod multa in paruum locum compri-
mitur, fluens intus ventus fortiter offendens terrā, illam

mouet. C Ex his p3 aliter fieri in annis ficcis tremo-
tum, aliter in pluviosis. In ficcis quidem fit per genera-
tionem ventozum extra, z illozū recursum intra, quasi,
vt ita loquar, per introualationem ventozum. In pluvio-
sis vero fit, per hoc qz exhalatio fit intus propter antiperi-
stasis, que postea locozum angustia mouetur per vice-
ras de amplis ad angusta loca, z tremotus mouet. Ex
his ergo quartum signum colligi potest, qz tremotus
fit ex motu exhalationis per varia terre.

O Oporet enim intelligere qz sicut in corpore
nostro, z tremozum z pulsuum causa est spi-
ritus intercepta potentia: sic z in terra spiri-
tum similia facere. Et hunc quidem tremo-
tum, velut tremozem esse, hunc autem velut
pulsuum, etiā sicut accidit per corpus sepe post
vinationem. Fit, n. velut tremoz quidā trans-
lato spiritu simul toto subito ab exteriori ad
interiores locū, talia fieri z circa terrā accidit.

P Apud quosdam hic Aristoteles ponit quintus signum
qz tremotus fiat ab exhalatione, melius cū Ali xandro
videtur mihi Aristoteles declarare modū, quo exha-
latio mouetur intra terram, ex simili in corpore nostro
motu vtoſitatis. Et primo dicit, qz oporet intelligere, qz sic-
cut in corpore nostro omnium motū pternaturaliū,
qui sunt tremoz, z pulsus, causa est virtus siue potentia
spiritus, i. vtoſitatis, que intra meatus corporis nostri
intercipitur, z mouetur. Sic oporet intelligere in terra
spiritū siue exhalationem vtoſam similia facere, hoc est
similes pternaturales motus. Ex quo sequit per spiri-
tum, qui intercepti intra poros nostri corporis, non in-
tellegere subūlozem sanguinis partem, sed vtoſitatem
eueatam per virtutem calozis nostri a materia pblegma-
tica sicca, vt dictū est, naz cū ab humoribus pblegmaticis
ficcis in certa corporis parte (quam Medici mimeram
appellat) vtoſitas eleuatur, quā hic Aristoteles spiritū
vocat, bec cū in poros mēbz penetrat, petendo exiit tre-
mozem siue saltum facit. Secūdo dicit, qz sicut in nostro
corpore duplex accidit pternaturalis motus, vnus qui
dicit tremoz, alter qui dicit pulsus, sic in terra necesse est
accidere tremotū, hunc quidem velut tremozem, hūc
aut velut pulsuum. Et quonā accidere pulsuum in terra, z
in nostro corpore propter vtoſitatem, videtur quasi pe-
ne patēs. Quō accidat tremoz in nostro corpore, exponit,
z ex hoc quō accidit in terra subscribit, z dicit primo acci-
dere aliquando tremozem per nostruz corpus post vina-
tionem, nam translato aere frigido subito z simul toto ab
exteriori ad interiorē locum per meatum virge, fit tre-
moz, talia z circa terram fieri accidit, scilicet aliquando per re-
clusionem ventozum. Ergo, vt in corpore nostro duplex
tremoz fit, ita z in terra. C Quo vero ad verba attinet,
motus, quo membrū nostrū mouet, vel quo terra quat-
tur, multiplex est, vt postea dicemus. Aristo, tñ hic duas
species illius enumerat, alterā quaz greci τρεμοσι, nos tre-
mozem appellamus. Alterā vero σφύρσι, nos pulsus di-
cimus. Tremoz, n. est, quo mēbz tremit, veluti in rigore
infimus concuti solet. Pulsus autē, est quo membrū sur-
sum atqz deorsum fert, veluti in pulsu nostro cernimus,
quā nonnulli medici icticationem nuncupant. C Pre-
terea. Sicut in nostro corpore tremoz aliquādo fit p intru-
sionem vēti ad interiora, vt exēplo vianantū p3, aliquādo
per hoc qz intus fit vtoſitas, sic etiam in terra aliquan-
do tremotus fit per intruſionē ventozū, aliquādo per
generationem vtoſitatis factam in visceribus terre.

Q Quantam autem habet spiritus potentiam,
non ex his solus; que in aere sunt: oporet spe-
culari. (Hic quidem n. propter magnitudinem
existimabit vtiqz aliquis posse talia facere.)
sed etiam in corporibus animalium. Etenim
herbani z spāni spiritus quidez motus sunt,
tantum autem habent vigoris, vt multi simul
enūsi vi tenerem non poterunt dominari motū
egrotantium. Idem opz intelligere factū esse
z in terra: vt comparetur ad paruum inanis.

R Quia vero aliquis dicere posset spiritū exilem non posse
in nostris corporibus hec facere, z ita nec in terra, pro-
pter hec declarat potentiam vtoſitatis, que in nostris
corporibus creatur, z dicit primo, qz quantam potentiam
habet spiritus siue vtoſitas mota in nostris corporibus,
non ex his solū que in aere sunt, opz speculari, sed etiam
in corporibus animalium. Videmus, n. in aere ventos im-
petu accinctos edifica prostrare, arbores, z id genus pe-
nitus euertere. In aere, n. ipso ob ventozum magnitudi-
nem, existimabit quispiam talia facere posse, quare nō ex
his solum oporet potentia vtoſitatis considerare, que
in aere accidit, vbi fortasse nulla videtur cognitionis
difficultas, sed ex his, que sunt in corpore nostro, vbi non
tanta vtoſitatis magnitudo cernitur. Secūdo dicit,
qz ideo ex corporibus animalium etiam vtoſitatis po-
tentiam oporet considerare, quia z thbetani z spāni sunt
motus eius spiritus, qui in ipſis fit, qui spiritus tantum
vigoris ac potētie habent, vt multi simul iuncti enūsi vi te-
nere membrum vel aliquem egrotantium tremens, non
poterunt dominari motū egrotantiū, quin tremozem
non patiantur. Quare, vt recte inquit. Idem oporet intel-
ligere factum esse z in terra, vt ad paruum quod est ani-
mal, comparetur magnū quod est terra. Natura enim
quantū potest nititur seruare symboli in rebus. C Quo
vero ad verba attinet, per spānum z thbetanum arbitroz
Aristotelē intelligere species tremozis. Medici vero per
spānum contractionem membri intelligunt, que ad al-
teram partem fit. Der thbetanū autem membri fixationem,
qua membrum recte stat. Que Aristoteles hic intelligere
non potest, non enim bec essent ad propozitum de tremo-
re terre, potius enim bec exempla essent imobilitatis
terre. Quare si bec ad propozitum de tremoze intelli-
gere velimus, oporet per spānum conuulsionem tremu-
lam intelligere, quales epilepsiam in libro de animalibus
asserit, per thbetanum vero icticationem.

Signa autem horum z ad nostrum sensum
sepe facta sunt. Nam enim tremotus factus
in quibusdā locis non prius deliqz, quin erum/
pens in eum, qui supra terram locus est, mani-
feste vt ecnepbias exierit: qui est ventus ino-
uens: quale z circa heracleam factum fuit in
ponto nuper: z prius circa sacram insulam,
hęc autem est vna de famatis insulis eoli.
In hac n. intumuit aliquid terre: z ascendit ve-
lut montis magnitudo cū sonitu. Tandem au-
tez erupta, exiit spiritus multus: qui z fanil-
lam, z cinerem eleuauit, z liparozum ciuita-
tem non longe existentē omnem incinerauit.
Et ad quosdam in Italia ciuitates peruenit.
Et nunc etiam, vbi exufflatio hec facta fuit.

Taliam autem habet spiritus potentiam,
non ex his solus; que in aere sunt: oporet spe-
culari. (Hic quidem n. propter magnitudinem
existimabit vtiqz aliquis posse talia facere.)
sed etiam in corporibus animalium. Etenim
herbani z spāni spiritus quidez motus sunt,
tantum autem habent vigoris, vt multi simul
enūsi vi tenerem non poterunt dominari motū
egrotantium. Idem opz intelligere factū esse
z in terra: vt comparetur ad paruum inanis.

A Quia vero aliquis dicere posset spiritū exilem non posse
in nostris corporibus hec facere, z ita nec in terra, pro-
pter hec declarat potentiam vtoſitatis, que in nostris
corporibus creatur, z dicit primo, qz quantam potentiam
habet spiritus siue vtoſitas mota in nostris corporibus,
non ex his solū que in aere sunt, opz speculari, sed etiam
in corporibus animalium. Videmus, n. in aere ventos im-
petu accinctos edifica prostrare, arbores, z id genus pe-
nitus euertere. In aere, n. ipso ob ventozum magnitudi-
nem, existimabit quispiam talia facere posse, quare nō ex
his solum oporet potentia vtoſitatis considerare, que
in aere accidit, vbi fortasse nulla videtur cognitionis
difficultas, sed ex his, que sunt in corpore nostro, vbi non
tanta vtoſitatis magnitudo cernitur. Secūdo dicit,
qz ideo ex corporibus animalium etiam vtoſitatis po-
tentiam oporet considerare, quia z thbetani z spāni sunt
motus eius spiritus, qui in ipſis fit, qui spiritus tantum
vigoris ac potētie habent, vt multi simul iuncti enūsi vi te-
nere membrum vel aliquem egrotantium tremens, non
poterunt dominari motū egrotantiū, quin tremozem
non patiantur. Quare, vt recte inquit. Idem oporet intel-
ligere factum esse z in terra, vt ad paruum quod est ani-
mal, comparetur magnū quod est terra. Natura enim
quantū potest nititur seruare symboli in rebus. C Quo
vero ad verba attinet, per spānum z thbetanum arbitroz
Aristotelē intelligere species tremozis. Medici vero per
spānum contractionem membri intelligunt, que ad al-
teram partem fit. Der thbetanū autem membri fixationem,
qua membrum recte stat. Que Aristoteles hic intelligere
non potest, non enim bec essent ad propozitum de tremo-
re terre, potius enim bec exempla essent imobilitatis
terre. Quare si bec ad propozitum de tremoze intelli-
gere velimus, oporet per spānum conuulsionem tremu-
lam intelligere, quales epilepsiam in libro de animalibus
asserit, per thbetanum vero icticationem.

B Quia vero aliquis dicere posset spiritū exilem non posse
in nostris corporibus hec facere, z ita nec in terra, pro-
pter hec declarat potentiam vtoſitatis, que in nostris
corporibus creatur, z dicit primo, qz quantam potentiam
habet spiritus siue vtoſitas mota in nostris corporibus,
non ex his solū que in aere sunt, opz speculari, sed etiam
in corporibus animalium. Videmus, n. in aere ventos im-
petu accinctos edifica prostrare, arbores, z id genus pe-
nitus euertere. In aere, n. ipso ob ventozum magnitudi-
nem, existimabit quispiam talia facere posse, quare nō ex
his solum oporet potentia vtoſitatis considerare, que
in aere accidit, vbi fortasse nulla videtur cognitionis
difficultas, sed ex his, que sunt in corpore nostro, vbi non
tanta vtoſitatis magnitudo cernitur. Secūdo dicit,
qz ideo ex corporibus animalium etiam vtoſitatis po-
tentiam oporet considerare, quia z thbetani z spāni sunt
motus eius spiritus, qui in ipſis fit, qui spiritus tantum
vigoris ac potētie habent, vt multi simul iuncti enūsi vi te-
nere membrum vel aliquem egrotantium tremens, non
poterunt dominari motū egrotantiū, quin tremozem
non patiantur. Quare, vt recte inquit. Idem oporet intel-
ligere factum esse z in terra, vt ad paruum quod est ani-
mal, comparetur magnū quod est terra. Natura enim
quantū potest nititur seruare symboli in rebus. C Quo
vero ad verba attinet, per spānum z thbetanum arbitroz
Aristotelē intelligere species tremozis. Medici vero per
spānum contractionem membri intelligunt, que ad al-
teram partem fit. Der thbetanū autem membri fixationem,
qua membrum recte stat. Que Aristoteles hic intelligere
non potest, non enim bec essent ad propozitum de tremo-
re terre, potius enim bec exempla essent imobilitatis
terre. Quare si bec ad propozitum de tremoze intelli-
gere velimus, oporet per spānum conuulsionem tremu-
lam intelligere, quales epilepsiam in libro de animalibus
asserit, per thbetanum vero icticationem.

C Signa autem horum z ad nostrum sensum
sepe facta sunt. Nam enim tremotus factus
in quibusdā locis non prius deliqz, quin erum/
pens in eum, qui supra terram locus est, mani-
feste vt ecnepbias exierit: qui est ventus ino-
uens: quale z circa heracleam factum fuit in
ponto nuper: z prius circa sacram insulam,
hęc autem est vna de famatis insulis eoli.
In hac n. intumuit aliquid terre: z ascendit ve-
lut montis magnitudo cū sonitu. Tandem au-
tez erupta, exiit spiritus multus: qui z fanil-
lam, z cinerem eleuauit, z liparozum ciuita-
tem non longe existentē omnem incinerauit.
Et ad quosdam in Italia ciuitates peruenit.
Et nunc etiam, vbi exufflatio hec facta fuit.

D Argumentum autem, quod fluant sub terra
spiritus, est z id, quod fit circa sacras insulas. Cū
enim ventus bauſer debet spirare: pzeſignū
enit prius. Refonat enīz loca: ex quibus exuſ/
flationes sunt: propter id quod mare quidem
iam propellitur a longe. Hac autem, quod ex
terra exufflans est: repellitur iterū intus: quia

Etenim ignis, qui in terra fit iam:
banc putandum est esse causam: cū percussus
accenditur primo, in parua dissecto aere.
Cū declarasset modus, quo exhalatio mouet intra ter-
ram, z quō mota tremotū efficit, nunc redit ad signa, z
probat per signa accepta a loco, vbi tremotus fit, exha-
lationes esse cām tremotus. Et dicit primo qz bozū ter-
remotū causam esse exhalationem, z ad nostrū sensum
signa sepe facta sunt. Secūdo narrat, quō, z in quibus
locis signa hec facta sunt. Et dicit primo, qz aliquādo fa-
ctus est tremotus in quibusdā locis, a quibus non
prius deliqz, quin erumpens in eum, qui supra terrā locus
est, manifeste, vt ecnepbias ab illis locis exierit. Cū ec-
nepbias factus est a loco deorsum, sursum non aut a loco
sursum deorsum. Exempla asserit, z dicit primo, qz talis
res erumpens propter tremotum facta est nuper circa
heracleam ciuitatem, que est in ponto, z prius facta fuit
circa sacra insulam Cūlcam, que est vna de famatis insu-
lis eoli, quem potēte fabulans esse ventū atqz insularuz
regem. C Secūdo dicit, qz in hac insula intumuit in gib-
bum aliquid terre, z ascendit velut mōtis magnitudo cū
sonitu, tandem aut erupta terra, z aperta, exiit spiritus
multus, qui z fauilla z cinerem secū dūcēdo eleuauit, ex
quo cinere liparozū ciuitatem non longe a loco apertura
re existentem oem incinerauit, que incineratio, vt inquit,
ad quosdam in Italia ciuitates peruenit. C Dicit tertio
hoc ita esse, qz ad huc tota liparozū ciuitas, z regio plena
est cinere. C Preterea. Crogus, e quo ecnepbias cineres z
portauit, ad huc oibus p3. C Dicit vltimo qz causa ignis,
qui fit in pze dicta insula, z in alijs cōpluribus locis, hanc
exhalationem putandū est esse causam, euz, scilicet ab
aliqua interiori terra, z quasi a velocitate sui motus di-
stracta z rarefacta accenditur primo, ipso aere vel ipso spi-
ritu, siue ipsa exhalatione dissecta in parua, atqz diſtracta
rarificata. Dec n. euz sic accensa extra propellit, fit ignis.

F Sic igit vult exhalationem in his locis, genitā celeritate
motus rareſeri, z rarefactam accendi, bec aut cū ac-
cenditur calefaciendū z vno modo terras, in cinerem vertit.
Hac ratione etna. Sicilie vnus flamas euomit. C Tro-
gus vero libro quarto aliā causaz explicat. Sicilia inquit
terra est cauernosa, z fitulosa, quo fit vt ventoz flantibus
pateat, vbi ignis concipitur intrinsecus sulphur habetur
z bitumen. Vbi ventus per spiramenta cauernarū incur-
bit diu luctatus, cōcipit ignem, sic etne dura incendit,
motus ergo ventozū fm Trogū causa est incendi. Decipit
aut Trogus, quonā non semper incendiū fieri vi-
detur per ventozum subingressum, sed propter genera-
tionem ventozum, que fit intus, vt Aristoteles sentit. For-
tasse bec Trogū causa particularis est, z aliquando con-
tingens, sicut accidit aliquādo tremotus per intracul-
sionem ventozū, nō tamen semper. C Vesuuus etiā olim
cinere scates erat, cauernosa pzeſe ferēo intra aduſtus
lapidibus plena, vt facilis plectura fit, ea loca quōdā ar-
siste, sed defecisse flamas cessante mā. Est etiā coniectura
reditus aliqui futuri, qui reaggregari pōt mā rursus flā-
mis apta, z de cōpluribus alijs locis idem est dicendum.

G Nota
Etna
Uesuuus
H

Dub.

Solo.

K

L

L

M

N
Differen-
tia terre-
motuum
in annis.

O

P

Q

R

S

T

U

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

I quidem supergreditur mare. Hac antez facit sonu sine tremotuz: ppter amplitudinem locorum. Effunditur enim ad immensum vltra extra tra) ppter paucitatem repulsi aeris.

L. 6. 151. Sextu signu q spiritus fluant sub terra, sumit ex sonitu, qui fit in bis insulis, ppter regurgitationes exhalationum. Et dicit primo q arguētū q fluant sub terra spiritus, est id, quod fit circa has insulas. Sonitus reclusus exhalationis. Deinde secundum explicat, quid illud est, quod fit in bis insulis, q no fit, z dicit q quando ventus hauster qz spirare, anteqz spiret, z ad insulas illas puenit, presignificat prius eius aduentu, ex eo qz loca, ex quibus solent exire exuffationes, idest exhalationes in talibus insulis resonant prius, qz ille ad insulas peruenerit. Tanteum cum presentunt oras, ex quibus ille exuffationes exire solent in talibus insulis, resonare predicunt futurum baustru. Deinde explicat qno hic sonus fiat, z dicit q hic sonus fit, ppter id quod mare iam a longe, z prius ab haustro propellitur ad insulas, anteqz hauster ad illas iam peruenerit. Hauster, n. prius mouet mare ab ea regione, e qua spirat, ad illas insulas, qz ipse ad illas participat. Clemens. n. a longis partibus, prius habet vigorē supra maria sue regionis, quare prius mare ad insulas mouet, qz fuerit ita auctus, vt perueniat ad insulas. Hac autem illud exhalationis, quod ex terra erat efflatum in illis insularum locis, totum a motu maris repellitur, z intus recipitur, qua quidem mare ab haustro motum ad illa loca supergreditur, ergo fit sonus, qz exhalatio extrahata a cauernis, frigiditate aduenientis maris, quod ad illa loca ab haustro motu est, intrauasatur, z cū intrauasatio hęc fit velox, frangitur aer, idest intrauasatio illa exhalatio, que est aer, varijs modis, z sic varijs modis sonat. Hęc est causa sonu etne, z olim vesuuij, z coplurimum locorum, in quibus aliquādo auditi soni sunt de subterraneis locis. C. Dossunt etiā soni fieri sub terra alijs modis, etiā in mari non repellente ex fractione exhalationis facta a velocitate exhalationis intus ortę, vt postea dicit. Aristoteles autē solum illorū particularium sonorū hanc causam assignat, non omniū, vt patet. Sed dices si intrauasat exhalationes ille, cur tremotū nō efficiunt, ideo rīdens dicit intrauasationem hanc tremotum non efficere primo ppter amplitudinem locorū ad que intrauasat, qz exhalationes iste cū intrauasantur, quasi ad immensum diffundunt. C. Secūdo ppter paucitatem repulsi aeris, idest repulsi exhalationis. Illa. n. exhalatio cū pauca sit, sufficit sonū facere, nō tremotū.

L. 6. 152. Septimū signum est istud, veruz aliqui sic intelligunt, q fieri frigus intus ante matutinos tremotus, z postea frigus apparere caliginosum z obscurū est signum dicitē cause, z sic illi volunt caliginem solis sequi tremotum. In matutinis enim terrymotibus primo fit frigus. Secundo orto sole, apparet obscurus. Hęc expositio nō placet, qz in mane semper sol apparet obscurus ppter aeris vaporosū, qui in matutinis ex vaporibus noctis inspissatur obscuritatem. C. Alexander legit textum cum diuisione quasi hęc sint duo signa, quasi dicat, pimum signum q causa tremotus sit exhalatio mota sub terra est, quia sol apparet caliginosus. Secundum signum est, quia ante matutinos tremotus aliquādo, sic tran-

quillitas z pollens frigus. Pimum autē signum intelligitur de tremotū, qui fit sole existēte supra nostrum hemispherium. Secūdu intelligit de tremotū matutino, vt ipse dicit, z de frigiditate maiori, qz pperat.

Et enim solem caliginosum z obscurum necessarium esse esse, incipiente spiritu progredi in terram; dissolvente z disgregante aerem.

C. Clarificat pimum signū, z quidā intelligunt solem apparere caliginosum post tremotū permissione exhalationum fumarum, que post tremotū exhalant sursum, sicut accidit in morte Cesaris dictatois, que vt Plinius dixit durauit per annū, hoc quod dicit expositio verū est, nō tamen verbis consonat. C. Propterea melius cū Alexandro, dico q sol apparet obscurus ppter inspissationes aeris. Cū n. tpe tremotus omnes exhalationes exteriores intrauasantur, aer medię regionis a calore exhalationum depauperatus, redditur frigidior z spissior, siquidem ois aer frigidus est spissus. Caloz. n. qui cū exhalationibus in aere erat calefaciendo aerem, aerem puriorem reddebat. Quare remoto omni calore ppter intrauasationes exhalationū, aer remanet frigidior, z ita crassior, z spissior, ergo sol apparet caliginosior, z obscurior sine nube sensibiliter percepta, z hoc inquit. Et enim solem caliginosum, z obscurū necessariū est esse. C. Circa aduentū tremotus paulo ante, apparet dico caliginosus incipiente spiritu. I. exteriori exhalatione, que sua caliditate dissoluebat z disgregabat, atqz rarefaciebat, aerem progredi in terrā, quasi se in illā intrauasando. C. Quo vero ad verba attinet, *Αναλυσις τριου* idest dissolvente, z *Αναρσις τριου* idest disgregante, resoluti dicit in pteritū z. i. qui dissoluebat, z disgregabat, qz prius rarefaciebat aerē qz intrauasaretur. Ex hoc pō non bene hunc locum intellexisse inuoluntarios, qui voluerunt aerem fieri caliginosum permissione exhalationis, cum permissione exhalationū sit purior. C. Sed occurret, qz exhalatio est spissior aere, ergo aer depauperatio est exhalationum redditur purior. C. Et dicendum exhalationem humidam esse aere spissiore, cum predominantē sit aqua. At exhalatio sicca est purior, z puriore sua caliditate reddat aerem.

Et ad aurozam z ad matutinos, z tranquillitatem, z frigus. Tranquillitatem quidem enīz necessariū est vt in pluribus accidere, quem admodum dictum est etiam prius: tanqz refluxu spiritus introfacto: quoniam maiorē ante maiores tremotus. Non enim dissecatum est, hoc quidem extra illud autem intus: sed totum simul latū necessariū est valere magis. Frigus autē accidit, ppter id quod exhalatio introuertit natura calida existens per se.

C. Clarificat secundū signum, z primo resumit ipsum, z dicit q in tremotibus factis ad aurozam z diluculum, necesse est fieri tranquillitatem z frigus. Et primo declarat q necesse est fieri tranquillitatem, vt in pluribus, z dicit, hoc esse necessarium fieri, qz refluxus spiritus ac exhalationis introitū, vt plurimum enim omnes venti, omnesqz exhalationes tempore tremotus intrauasantur, z dicit non solum fieri tranquillitatem tempore tremotus, sed necesse est fieri maiorē tranquillitatem ante maiores tremotus. Cū autē affert, qz totum, quod exhalatio erat, nō dissecat tpe magnoz tremotū, ita vt altera pars intus, altera extra sit, is totū illud qd exhalatio erat, sit latū itus, neciuz est valē magis interi?

z qz valet magis interius.

A interius, necesse est valere minus exteri? ergo extra fit maior tranquillitas. Dixit autē fieri hoc, vt in pluribus, qz tāta pōt ee mā, vt extra, z intra pōt facere ventū. Secūdo declarat, qz necesse est fieri frigus, z dicit tpe tremotus fieri magnū frigus, ppter idē, qz exhalatio, que est per se calida, intra uasat, z sic remanet aer exteriori calore depauperatus.

Non videntur autem venti esse calidi, ppter id qd mouent aerem existentem plenum frigidū, z multo vaporoz: sicut spiritus per os exuffilatus. Et enim hic de prope quidem est calidus: sicut z cum anhelamus, sed ppter paucitatem non similiter est manifestum. De longe autem frigidus, ppter eandem causam tanqz de ventis est. Deficiente igitur in terra tali potentia: continuus ppter humiditatem vaporozus de fluxus facit frigus, in quibus locis accidit fieri passionem hanc.

Remouet dubiū, quia posset quis dicere ventū ad sensum esse frigidum, qui tamē vt patuit est exhalatio, non ergo exhalatio est calida. C. Rādet q ventus sim eius naturam est calidus. Per accidēs vō aliquis eoz est frigidus, vt bores, hic enim quatenus mouet aerem septentrionalem ad nos plenum multo z frigidū vapore, frigidus est. In ppria autē origine est calidus, sicut etiā spiritus per os efflatus est calidus in sua origine. Et enim hic de prope quidē est calidus, sicut, z cum anhelamus, est enim tunc quasi ppe eius originē. Sed qz est paucus nō sentit valde notabiliter calidus. Dico autē factus, quia mouet aerem frigidum ppter eandē causā, que ē dicta de ventis, est frigidus. Sic igit ventus omnis est calidus per se, vt pō cum accipit in sua radice. Per accidēs autē pōt fieri z frigidior, z calidior, ppter aerem. C. Ex his re dit ad positum, z dicit, deficiente igitur in terra tali potentia. Exhalatione calida, cōtinuus defluxus, q vaporozus est, ppter humiditatem, idest aer, qui cōtinuus ē terrę z aque ppter cōtinuū humiditatis defluxum facit frigus, non quidem vbiqz, sed in bis locis, in quibus accidit fieri passionem hanc, que dicit tremotus, non enim vbiqz frigiditas fit, sed ea in regione, vbi aer exhalationibz depauperat. C. Ex his pō cā, cur nebulosa ipsa sunt calidiora serenis ceteris partibz, Cū n. ē, qz serena: pasunt exhalationibz magis depauperata, nebulosa vō plena sunt exhalationibus, que sua caliditate aerem calefaciunt.

Eadem autem causa est: z consueti aliquando fieri signi ante tremotus. Aut enim per diem, aut paulopost occasum serenitate exficiente, nubecula subtilis apparet porrecta, z oblonga, vt lineę longitudo q plurimum reecta, spiritu deficiente ppter translationem.

Octauū signum q exhalatio fit tremotus causa, ponit ex sterili nube, que apparere consueuit ante aduentū tremotus. Et primo pponit hoc signum, z dicit, q eadem est causa etiam eius signi, quod cōsuevit apparere, ante tremotus, que fuit z tranquillitas, z frigiditas que pcedit tremotus. Exponit autem signū, z dicit, q cum de nocte venturus est tremotus, aut enim per diem pcedente noctem, qua venturus est, aut paulo post occasum solis noctis sequentis, in qua erit tremotus, serenitate existente, nubecula subtilis apparet porrecta, z oblonga, vt lineę longitudo q plurimum reecta, hoc est signum. Dixit consueti apparere, qz non semper

apparet hęc nubecula ante tremotus, nisi quādo pcederunt nubes, z deinde sequi serenitas. Quo vō situ nubecula hęc appareat, an porrecta a celo ad terram, an porrecta ab ortu in occasum, vel contra, ana polo ad polulum, non exposuit nec exposuit an in ortu an in occasu appareat. Assignat autē causas solum apparetē, dicens eam apparere spiritu, idest exhalatione deficiente ab illa ppter exhalationum translationem de aere, ad viscera terrę. Intrauasata enim exhalatione ex aliqua causa particulari, vaporozus aer, qui erat exhalationis admixtus, admodum paucificat, z tanqz exhalationis reliqua remanet, que postea frigiditate cōtinentis inspissat in nubem, ppter absentiam calidę exhalationis. Diffunditur autem hęc nubecula versus terram in longum, z reatuz ppter motum materię. Exhalationis, cum enim exhalatio, que segregatur ab ea, propellitur in terrā sim rectuz, nubes, que erat reliqua illius etiam in recti versus terram diffundet. Ex quo patet nubeculam illam apparere oblongam quasi de celo ad terrā. C. Et qui indifferēter potest apparere in omni parte celi, ideo solum de reatu dine locutus est, dixit etiā hanc apparere de die, vel ppe occasum, quia obscuritate noctis raro videtur. Pterea cōtinuum est rationi illam apparere nigram, qz remota exhalatione rarefaciente, reliqua apparet densior, et sic apparet nigra, densum enim nigrū est. C. Albertus dixit nubeculam illam pappare, quia caliditate solis de materia tremotus aliquid sursum exhalat, qd stare nō potest, quia ante apparitiones tremotus potius tota materia intrauasatur, vt Alexander z Auer. inuunt.

Simile autem accidit: z in mari circa littora, quando quidem enim fluctuare acciderit, valde crasse, z distortę sunt eruptiones. Quando est segrem tranquillitas: ppter id qd parua est exhalatio: inhbiles sunt, z rectę. Quod quidem igitur mare facit circa terraz idem facit spiritus circa caliginem, que est in aere. Quare quando fit tranquillitas, omnino reecta z subtilis derelinquitur, tanqz nebula sit aeris eruptio.

Manifestat dictum signum ex simili in mari de vndis, z dicit q simile ad illud de nebucula accidit et in mari circa littora, quia quādo mare ceperit fluctuare per hoc q venti intrauasantur, z agitant mare eruptiones siue vnde sunt valde crasse, z distortę. Crasse quidem multitudine exhalationis aquam eleuantium. Distortę vō, ga impetuose z celeriter motę non vident seruire regulam. Quando vō tranquillitas fit ppter id, q segregato idest exhalatio ē paucificata, vnde sunt subtiles, z rectę, ideo colligit similitudines, z dicit, q igit mare facit circa terram, idest q spiritus facit in mari circa terram, idem facit spiritus circa caliginem, que est in aere. Ergo quādo fit tranquillitas in aere, z remouetur exhalatio, omnino fit subtilis derelinquit exhalatio, ac si nubecula sit reecta z subtilis derelinquit exhalatio, ac si nubecula sit aeris eruptio, siue vnda. Est tamen aliqua differētia, qz vnda fit minor depauperatio exhalationis ventosę illam intumefacientis, nubecula celi fit maior, quia subtila a loze inspissat. C. Sed querunt de nebucula multa, p quid est, secundo de situ, z tēpore, tertio de colore, qz de numero, quinto de motu, cur est inobilis. Et is aliqua diximus. C. Albertus vult nubeculam illam esse ex materia, que facit de proximo tremotū. Imaginatur enī solem de die agere in terram, z quia eius virtus ppter fortitudinem penetravit ad profunda terre, vbi materia

soni etne z vesuuij

M L. 6. 152.

N

L. 6. 151.

O

Com. 155

Dubā.

Solo.

Q

L. 6. 151.

Com. 156

D

E

F

G

Com. 157

H

De nubecula

Quę Albertus z Parmēnis

acciderit incidit regnines vnde eruptiones

De nubecula Quę Albertus z Parmēnis

I congregabat pro terræ motu, id fecit aliquid illa materia euaporare, s; valde parum, quod tractum a radijs solis sequitur...

K Error Alberti. Opio Ari. lumen, calidum lumen, quod erat a sole, ex aere iam tabefactum est, tranquillitas sit, contra translato spiritu...

L lumen, calidum lumen, quod erat a sole, ex aere iam tabefactum est, tranquillitas sit, contra translato spiritu...

M Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

N lumen, calidum lumen, quod erat a sole, ex aere iam tabefactum est, tranquillitas sit, contra translato spiritu...

Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

Nonnum signum quod exhalatio sit causa terræ motus, est quod propter eclipses lunares aliquando fiunt terræ motus...

Qdones eclipsi.

Solo.

Ab Alex.

Solo C

Mag du Aluermatz

Læq terræ motus.

tardioris vespertinæ tardior matutina lior.

Qdones eclipsi.

A in media nocte venturas, venti sunt in principio noctis, qui venti nocte dicuntur...

B in media nocte venturas, venti sunt in principio noctis, qui venti nocte dicuntur...

Ab Alex.

Solo C

Mag du Aluermatz

Solaluer.

D

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Aluermatz ad hoc stat quod si eclipsis fieret lune in prima hora noctis, nam tunc appropinquatio ad vmbra esset...

Dubio 3 Aluerma. E Defensio pulchra.

F

Com. 160

G

Com. 161

H

I pans, est cā prima et particularis efficiēs terremotus, et hoc aut in visceribus terre genita, et pilla mota, aut in superficie genita, et postea reclusa, ut dictū est. Hec exhalatio quatenus est multiplicata in multitudine die, aut paucitate, magis ac minus impulsiva, et quatenus reperit terrę dispōnē in resistētia, et pposititate, et in alijs, sic diversas pducit spēs terremotus ut dixim⁹. Nā cū hęc exhalatio fuerit nō multa, et rari⁹ laterib⁹ spelice fortib⁹ mouet de latere ad latius, nō ad dextrā, nō ad sinistrā, et fit terremot⁹ agitatiuus. Cū hō fuerit multa, et violētē cōmotiua, terremot⁹ subuersiuus fit. Cū exhalatio hęc fuerit dispersa, et ad vniū locū nō collecta, et superficie terrę nō est q̄r dura, nec eq̄litter cōpacta, fit terremot⁹ pfortiuius. Cū hō hęc exhalatio hęc nō pōt totā terrā mouere. Remulua fit terremot⁹. Ruinosus autē fit, vel pp aqua, terre vel mōtiū fundamēta corrodit, vel ppigne, qui terrā subēburit. At cū hęc exhalatio hō frigiditatis nocte nō pōt exire, et mouet in p fundū terrę fm rectū, tūc terra depūmif, sine fractione, deinde redit furfus, et sic fit terremot⁹ impulsiuus. Pzigitur hęc exhalatio ēē particularē et imediatā cāz terremotus, quatenus est diuersimode dispōita, et diuersimode se hñs ad terrā quā mouet. Hęc d̄ causis. Post hęc d̄ signis, quibus futurū terremotū p̄lagire possumus. P̄mū igit si gnū est a sole, sigdēz ppe terremotū p diē caliginosus sol cernif, et sic deliqueret. Cū in textu dixim⁹, eo die vapores et terra erit incipit, qui solē obfuscat, et sanguineo colore alterat. Simili colore afficit luna, et hoc pp eādē cām. C̄ Scdū signū, qd̄ potius est cā, est lunę eclipsis nō dum facta, sed incipiēs. Alib⁹ hō fortius signū ēē altitudo eclis p̄mū, q̄ est signū, et pollētiō terremotus cā, et qd̄z verius in cauda diuocōnis, q̄ in capite, causāz affert, qm̄ regio illa ad quā vmbra solis p̄uertit ablatione luminis illā calefactis frigidat, et ita ob frigus pozit claudunt, qbus claudunt, exhalatio recludit et sic mota terremotū efficit, fit autē terremotus maior ac maior, quo maior ac maior eclipsis fit. Dico eclipsim solis ēē potiorē cām, qm̄ sol supra terrā, et luna est supra aquā pollētiō est. C̄ Tertiu signū, ab aia libus accipit, q̄ aues nō audent diu supra terrā manere, sed bis vel ter de vno loco ad aliū cū timore volitat. P̄mū cām assignat ex instructo nāli, vel q̄ capita bñt valde aerea, ac mutabilia a celestibus infurru, ut apparet in gallo, qui horarū mutatiōes sentit. Hōc idem cernif in his auibus, q̄ ante pluuia cantāt. Sicut autē terrū istd̄ signū Anaximenes, q̄ ex volatu auisūz terremotū p̄dixit. C̄ Quartū signū est aquarū turbatio in puteis marie nālibus, vel sal sedo, vel alius sapor, et aliquid fetor, et hoc, quiaz exhalationes aliq̄ p̄ntres, ac terre venas exeunt. Hoc signo phere cydes (vt inquit Plinius) terremotum prognosticatus est. C̄ Quintū est tranquillitas. Nā, vt in textu dictū est, cū futurus est terremotus vniuersa vētorū mā reuocat, atqz recludit intra terre viscera, et ita nihil illius supra terre superficie pirat. Hinc autē terremotus aduentū tranquillitas cernit lūma, hoc signo oēs vētū potillimū cū post vasto lūma ventū subito succedit. C̄ Sextū, q̄ parit autē terremotū in mari hoies stantes in nauī, cū aliq̄ in manibus sumunt, illud, qd̄ acceperunt tremit sine vento, et fluctu. Cuius cā est, qm̄ nōnullę exhalatiōes leues et terre visceribus exhalare incipiūt, q̄ leuē tremorē faciūt. Et hoc signū est nauarū. C̄ Septimū est maris tumor, q̄ p̄ter morez sine vēto, et fluctu appere incipit. Cui⁹ cā est, q̄ exhalatio illa sub mari accēdere incipit, que aque mīta illā eleuat, et ite p̄ nauarū signū hoc est. C̄ Octauū sunt somnū auditi, vt in textu. Quos qd̄ nōnulli diuiserunt in q̄rupli ceo, nā alius est illo sono aeris ex multo vento inūdatio,

cuius cām ex eo assignat, q̄ est canernarū multitudo, in qbus exhalatio valde dilatā. Et hic sonus in p̄n⁹ motus nāe fit. C̄ Alius hō est sibilatiū⁹, cui⁹ cā est exitus mae cū impetu p̄ angustias terre rimulas, et hic in terremotus augumēto sentit. C̄ Alius est collisū⁹, cuius cā est vehemēs corporū durūz cōmotio, et hic sonus in ipso terremotū statu fit. C̄ Alius fractiuus, et hoc, q̄ exhalatio iaz obstacula frāgere incipit, qm̄ amplius retineri nō pōt, qui pp hanc cām in fine sentit. Ceterū de his sonis in textu satis dictū est. C̄ Nonū signū, qd̄ Anaximandri fuit, est nebula sterilis, longa, grātilis alba ad modū linee cōstituta hōis occulus, vt in textu. C̄ Quidā nō imperite dixerūt nouū signū ēē qd̄ aliq̄ ante terremotū vident in celo alique nebule circa solē multū extēse atqz anguste, potillimū hora vesperina, cuius cām assignant, q̄ cū sol de die egit supra terrā, et eius virtus ad ima terra penetrasset, fecit aliq̄ euaporare de mā illa, q̄ valde parūz, qd̄ tractū a radys solis insequit ipm̄ solē, et q̄ tangit aliquo mō a frigidō aeris, etiā aliquo mō p̄dentat, et ideo appet hora vesperina. Et q̄ talis mā est terrestria, et corpora, iō appet nigra, et q̄ velubenter sicca est, ideo potendit in longū et strictū, verū de re hac diximus in textu, vbi possumus ponere p̄cordiā, nā si nebula sit per viā noue aggregationis materię, que de nouo eleuata est a terre imis, hęc apparet nigra, vt dicunt isti. At si sit p̄ viā reliquę, ita, vt remaneat sterilis, tūc remanet alba retracto spū denigrante ad terram, cuius p̄cordiē signū est, q̄ aliq̄ ambe fuit vīe ante terremotū, hęc de nebula. C̄ Undecimū signū est, q̄ ante terremotū aliq̄ ignis in aere, vt qdā colina cernif, qd̄ signū fuit calisteno. C̄ Ait q̄ cū multa sit in terra mā, de illa aliq̄ pars extrauulata ad sup̄mā aeris regione, in hā mata ob motū accipit coline formāz. C̄ Duodecimū est p̄apparēs cometa, vt apud Anaxias fuit, quo apparēte simul fuit terremotus, et fluctus, vt libro primo dictū est. C̄ Alia duerte tū nullū horū signoz ad terremotū signū cādū sufficere, p̄pterea si multa p̄currūt, signatio certa ē. De terremotus igit signis hactenus. De causa vero ex pte celi dixerūt apotelesmatici rerū scriptores, tres plenas esse cās, vt saturnū in mari et mercuriū. Ceterū nō nū qm̄ in aere eorū efficiāz hñt. C̄ Stellificationes vero, que terremotū efficiūt, due sunt principaliter, v̄z eclipses et cōiunctiones triū superiorū. Eclipses qd̄, marie solares h̄z Albertū, qm̄ luna potius in aquis potēdit. Eclipsū vero h̄z potillimū que in cauda sunt, cū ea p̄ minatioz sit. Cū igit h̄z ecliptice p̄sōnes, aut ceteroz planetarū iunctiones in signis aeris acciderint, et aliq̄ illorū triū, v̄z vel saturnus, vel mars, vel mercurius. Vel maior ps, vel oēs p̄sōnibus p̄uerint, p̄dicēdū est terremotū ea in regione, in qua signa vel ecliptica, vel iunctionaria, vel dñica p̄sūt, potillimū si dñatrices stelle in aereis signis cōstitute sunt. De die vero, et hora astronomis relinquo. Hęc de celestibus terremotus causis. C̄ Portēta hō, nō que semp sequunt, sed que sequi p̄nt, plura sunt. C̄ P̄mū est vbiū atqz oppidoz ruina, et hoisū magna p̄cilitatio. C̄ Scdū est nouoz fontūz gñatio, et antiquoz corruptio, et huius cā est, qm̄ antique scaturigines obturant motu terre ad illas, et noue ob terre aptināz gñant. C̄ Tertiu est effusio maris sup̄ terrā faciēs aliq̄ cataclysmū, vt dictū est in textu. C̄ Quartū est gñatio nouoz mōtiū, vt Plinius inq̄ lib. scdō. Et hui⁹ cā est, q̄ exhalatio eleuat p̄tes terre, et remanent postea eleuate. C̄ Quintū diuisio mōtiū a terra, vt de Sicilia fert, que olim Itale p̄iuncta fuit. Sic dicit poete Dispariā olim fuisse diuisaz ab Aphrica, et assamem ab olimpo. C̄ Sextū vbiū incineratio, et incēdū, vt de liparozū vīe narrauit Arist. Ampli⁹ eleuatio lapidū magnū,

N

A

magni, vel parū, et terre, et ceteroz id genus. C̄ Septimū est mortalitas pecudū, et maxime ouū. Exeunt. n. vapores mortales, crudi, feridi, et noxy et terre imis, q̄ aerez, et p̄caua inficiūt. C̄ Octauū est hoisū pestis hāc ob cām, q̄ fructus, herbe, et alia, et aer infecti mo hoies inficiūt, vt Medici scribūt. Cū Seneca narrauit, Teronius ipibus accitit terremotū in p̄p̄tina regione, gregē ouū mortuū fuisse, hoisū etiā magnā multitudinē, huius argumentū accipit a puteis lōgo pte optis, quos si quis intrat tūc moat. Sūt, nūllę carētia euetatiōnis genitę qualitates letales, que mox necāt, vt de q̄busdā locis puteolo r̄ps. C̄ Mirabile ferris p̄ terremotū regione quandā ad mare latā fuisse cū oibus hoib⁹, et alibus supernatātē p̄notabile spēs, vt p̄menem, vbi hoies credētes fuisse illic nōtes in mari genitos, oemū suffocati sunt oēs. P̄mū cām assignat, q̄ exhalatio iclusa fuit p̄te mare iter duas terre tunicas, vbi multiplicata, cū nō potuerit exhalare, impeta maximo subleuauit p̄mā terre tunicā, et ad mare trāsmisit, q̄ postea cetero tpe p̄natauit, q̄ erat leuis, et densa valde, atqz multū aerea, humectata hō, oemū submersa fuit. C̄ Ultimū portētū est sterilitas. Cū pp caliditātē, et venetosas q̄itates. Cū pp viedinē, que terremotū sequit. Solēt etia sequi bella pp eādē cām, quā diximus in cometis, hęc de terremotus portētia. C̄ De remedys vero terremotus, Plinius lib. scdō ponit nōnulla, sed potillimū, vt mihi v̄z, est fugere ad loca, vbi terremotus nō fit, si potēs. Terremotus. n. si scdō die accesserit, nō desinet v̄z. 40. quos si trāserit, ad vniū v̄ duos v̄z annos accedere solet, imo ad tres, vt narrauit Auer. C̄ Particularia vero remedia sunt, sub terre cloacas, et crebras specus facere, vt Neapoli cōstat. Hęc cōceptū. n. spm̄ exhalat. P̄mū sunt dñificationes, siue testudines, anguli quoqz parietū, p̄tētia etiā alterno pulu renidētes. Inq̄ parietes latere terre facti minoz noza trāsiunt. C̄ Remedia vero quo trā p̄tē obicit, est terremotus p̄p̄omē in alto, nō in terrenis, egbus pestilētia exhalationes exhalat. Hęc de remedys. C̄ Post hęc effectus reperēdū de v̄z v̄z, et suis oibus, verū q̄ de bis diximus in primo huius, et libellū de huius p̄cimus, ad illū remitto, vbi mōtia p̄tē leuare poteris. P̄mū in futuri diluuij signa p̄tētia dñim⁹. P̄mū astronomis p̄ eclipticis signa assignant, nō tū ex elarīs nōnulla assignabimus, que fortasse certiora, et uelliciora sunt. P̄mū sunt aut signa in rebus p̄p̄inqua. Remota sunt, que antecēdentes cā signa. n. si cū vniū, que pluriarū, imbus, ac diluuioz iunctas cās dēcipiūt. Sūt aut antecēdentes causę pluriarū (vt peripatetici dixerūt) vapores, qui sursum ab huius corporibus attollunt. C̄ Dñificē vero nubes rotarē, ac pluuiales. Cū p̄mū de signis antecēdētū causarū dicendū p̄tē de signis cū p̄iunctarū. C̄ De reñio ergo sit p̄mū, arentia ac siccatas humidoz corporoz est signū remoti futuri pluuiz, p̄bat ex eo, qm̄ talia humidoz corporū arentia, ac siccatas signat vapores humidoz qui hñt antecēdētē pluuiaz causę, eleuatos esse, ac cōmū eleuari donec vapores abentibus stellis calidis frigidat ac insipifent, et in cō pluuiaz cōiunctas trāserint, hęc portinā sunt p̄p̄tētia. C̄ Ex bis sequit p̄mū diluuiū futūz esse nō posse in aliqua regione, nisi in eadem vel ibi, cōterminā sū, v̄z in virtutes arentia humidoz v̄z dñat. Sequit scdō de mēte Theophrasti nūm⁹ fore diluuiū nec p̄te, nec particularē, quin in eādē regione vel ibi cōterminā ad mūnis per annū pluuie omni mō abferunt. C̄ Sequētia p̄z qui magnū effectum opz cām antecēdere magnam. P̄mū nō pōtē diluuiū esse, nisi vapores multi et magni veluti antecēdētē cā p̄cesserint.

1102

B

O

Cap. 84

1103

C

D

Q

Diluuij signi.

C̄ Secūdu vero signū, et quidē validius, si cū antecēdētē viedine ac siccatate fuerit nālium fontūz siccatas, quo pluriū fontūz siccatas sperit, eo futurus imbus, et exellus erit maior, hęc nō est p̄tētia aliter, q̄ ex bis que diximus peripatetici est. C̄ Tm̄ futuri diluuij signum est, vt in ea regione, vel ibi cōterminātes fontes pereant in qua est futurū diluuiū. C̄ Tertiu adiucio manū, si cūz siccatate nālium fontūm fuerit huiusmodi aliorum, vel plurium deperditio. In ea regione, in qua hęc euenerint diluuiū esse significat, aut in hōi cōterminā. C̄ Quartum adhuc efficacissimū si cū fontū, et fluuiorūz arentia fuerit maris alicuius, aut aliquoz, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluuiū significat plusqz p̄uinciale. Declarauit. n. Aristoteles maria noua fieri ex reliquijs magnoz diluuiorū, arekere vero denuo propter generationes nouoz diluuiorū. Per hunc. n. modū Aristoteles probauit qd̄ hūc est mare, olim fuisse terrā, et qd̄ nunc terra est, infinites fuisse mare. C̄ Quinū si in estate apparuerint iacula, trabes, dolia, comete plerūqz magne, quo plures ac maiores fuerint, biemem futurāz significabunt diluuiosam, ac magnis pluuioz imbibus abundam, vel si nō biemem propter p̄p̄inquitatem, saltem ver tale fore demonstrabit. P̄mū rei signū fuerunt igne acies, sanguinē emittētes, que 570. Anno Lbñ apparuerunt, nā post hęc pluribus diebus cōtinuis imbibus tāta aque vi acutus est cyber, et magna strage populū hñtioz. loca submergeret, et similia in quibusdam alijz ciuitatibus et locis contigit. Obseruauimus nos cometam. 1506. qui cepit videri die Augusti. 5. in occidēte, tantā facile arentiā, et aquarū inopiam, vt aialia et pauperes v̄z viuere, de mū postea tantā pluuiaz copiam euēisse, vt de diluuij dubitatū fuerit. C̄ Qui p̄betonem fabulā interpretant, dixerunt per p̄betonem cometā iungentem et hoiz diu intellexisse, qui quandā pluuis est, et qd̄ tēpore tēpore fuisse siccatatem, solis ardorem, vt 2. arborē, et fruges arefacte fuerint, et p̄p̄e modum luminis exiccata. Afferūtqz non multo tempore post vastissimū diluuiū, fuisse sequūtū. C̄ Sextum si estate in celo vozagines, quas greci chalmata, et biatus quos botlypōs dicunt, frequenter pluribusqz in regionis locis videbunt, biemē sequente, vel vere pluuiaz ea in regione decernit, tanto quidem maius, quanto frequētius ac pluribus in locis regionis apparebunt, probant peripatetici, quia hęc magnam vapozum copiam ac exhalationē ad celum esse motā portendunt, que antecēdētē causę diluuij sunt. C̄ Septimū, si in celo voces, soni, armoz strepitus, tubę, aut sub terra, vete terra ipsa mugitus bonum, vt in paludibus accidere posse Aristoteles probauit in problematū libris, in proxima biemē diluuiū p̄lagiunt, tanto quidem maius, quanto hęc pluuies et pluuies in locis audient, p̄ortitū signum est hoc apud peripateticos, quoniam hęc vapores multos et magnos eleuatos esse ad celūz eleuatiōz cōtinuā designant, qui pluuiaz ac illuuiōni antecēdētē causę sunt. C̄ Post hęc p̄ximā signa afferamus que pluuiaz imbiū, diluuiorūz iunctas causas arguit, ex p̄mū quidem ex emphasibus. Et p̄mū corona, que circa solem, aut luna congregat, quam greci halo dicunt, hęc cum apparuerit in nubem nigram desierit, pluuiaz sequenti die enuntiat. Que si circa solem fuerit, finierit in nigram nubem, imbes p̄lagit. Qd̄ si eodem die nocte quidē lunaris, die hō solaris apparuerit, semperqz in nigram nubem finierit, excessum imbiū nūtiat. C̄ Et si diuersie boie eodē die solares plures, nocte vero lunares etiāz plures videbunt, semperqz in nigram nubem finierit, de magno imbiū Sueli. super. 11.

E

F

G

H

I excessu, qñ illuina ambigendū est. C Secundū vero, signū est arcus, quā greci iridem dicunt, hic siue lunaris, siue solaris fuerit, cū sole, aut luna occubēte prope orientem apparuerit, pluuie est nuntius. Et si nocte dieq; plures, ita de his, vt de coronis afferendū est. C Tertius signū virgū sunt, que grece rabde dicuntur, apparent autem hz a solis latere, e celo ad terrā veluti recte linee cadentes, coloribus iridis colorate, magnitudine stipitum, vel virgā, hęc raryo vise fuerint, cū haustales fuerint, diluuiū minantur. C Quartū signū sunt soles, vel lune. Soles quidem qui grece paraboli dicuntur, licet rarissimi visū fuerint, cū tamen in haustro spectant, diluuium presagiunt. In bosphoro. n. per totā diem cohoriti duo parabely a matutino tempore ad occasum vsq; visū, diluuiū non multo tempore post ingentissimū enuntiant. C Quid si de die soles, de nocte vero, haustales lune, que parafelene dicunt vise fuerint diluuiū indubitātū ea in regione enuntiant. Anno salutate. 1169, tres soles in occidentē visū sunt nonis Septembrii, post duas horas deficitibus ceteris, qui medius fuerat, solus occidit simili modo, nocte tres apparuerunt, postea diluuiū adeo ingens sequutū est, vt omnia humiliora loca regionis submergeret. Causa vero est, quoniam significat vaporū magnam, ac ingentissimā multitudinem esse in nubes rotidas pluuiatilesq; conuersas, que sunt conuincte diluuii r aquarum cause. C Ex animalibus etiam pluuiarū, imbrium, tempestatū, ac diluuiorū verissima presagia colligi posse nemo dubitare debet. Nam cum animalia, alia in aquis viuāt, alia ab aquis pereant impossibile est ingentissima fieri diluua, aut pluuias, aut imbres, aut tēpestates, quin animalia vtrāq; ipsa presenserint, nam que in illis viuunt hęc futura esse cantu, que vero, ab eis ledunt fletu predictunt. C Deinde animalia hęc presertim eo probatur, qz minus occūpata imbecilliora corpora habentia, temporū mutationes illico sentiunt. Signo nobis est gallus, qui primis horis noctis cātans, aut paulopost solis occasus, indubitatum pluuiam predictit, modo non cōsitate fuerit, motum enim vaporū qui sursum petūt sentiens, expregit, r caritat. Quare impossibile est futurū diluuiū fieri, nisi noua quedam animalia, que aut sub terra, aut in syluis, aut in aquis debebant, pre apparuerint. Naz que quidem ab his ledunt, tantū vaporū motu perterrita. Que verō ab aquis victū querunt, cū magna siccitas, ac aquarū itopia fuerint regionatim mouebunt, vt aquas querant. C Unde fit vt terrestria e syluis, montibusq; ipsis ad plana culta q; ipsa loca veniant, vocibusq; horridis, ac vago pio diluuii futuri metu langueant. C Obseruatum a peripateticis est, lupos a syluis ad culta loca exsistere, cū horride vlulauerint, ingentem tempestatem nuntiare, qui si q; plurimis regionis locis ac pluries per culta, ac plana loca extraxerint horride vlulauerint, magnū aquarū r tempestatū excessum quasi diluuiū predicunt.

K si de die soles, de nocte vero, haustales lune, que parafelene dicunt vise fuerint diluuiū indubitātū ea in regione enuntiant. Anno salutate. 1169, tres soles in occidentē visū sunt nonis Septembrii, post duas horas deficitibus ceteris, qui medius fuerat, solus occidit simili modo, nocte tres apparuerunt, postea diluuiū adeo ingens sequutū est, vt omnia humiliora loca regionis submergeret. Causa vero est, quoniam significat vaporū magnam, ac ingentissimā multitudinem esse in nubes rotidas pluuiatilesq; conuersas, que sunt conuincte diluuii r aquarum cause. C Ex animalibus etiam pluuiarū, imbrium, tempestatū, ac diluuiorū verissima presagia colligi posse nemo dubitare debet. Nam cum animalia, alia in aquis viuāt, alia ab aquis pereant impossibile est ingentissima fieri diluua, aut pluuias, aut imbres, aut tēpestates, quin animalia vtrāq; ipsa presenserint, nam que in illis viuunt hęc futura esse cantu, que vero, ab eis ledunt fletu predictunt. C Deinde animalia hęc presertim eo probatur, qz minus occūpata imbecilliora corpora habentia, temporū mutationes illico sentiunt. Signo nobis est gallus, qui primis horis noctis cātans, aut paulopost solis occasus, indubitatum pluuiam predictit, modo non cōsitate fuerit, motum enim vaporū qui sursum petūt sentiens, expregit, r caritat. Quare impossibile est futurū diluuiū fieri, nisi noua quedam animalia, que aut sub terra, aut in syluis, aut in aquis debebant, pre apparuerint. Naz que quidem ab his ledunt, tantū vaporū motu perterrita. Que verō ab aquis victū querunt, cū magna siccitas, ac aquarū itopia fuerint regionatim mouebunt, vt aquas querant. C Unde fit vt terrestria e syluis, montibusq; ipsis ad plana culta q; ipsa loca veniant, vocibusq; horridis, ac vago pio diluuii futuri metu langueant. C Obseruatum a peripateticis est, lupos a syluis ad culta loca exsistere, cū horride vlulauerint, ingentem tempestatem nuntiare, qui si q; plurimis regionis locis ac pluries per culta, ac plana loca extraxerint horride vlulauerint, magnū aquarū r tempestatū excessum quasi diluuiū predicunt.

L De corruficatione. C De corruficatione autem r tonitruo: adhuc autem de typhone, r incensione, r fulminibus dicamus. Item horum omnium idem principium existimare oportet. C Dic nonnulli principū libri terti fecerit, r qdem non ab rōne, qz tñ hoc parū refert ad rerū cognitionēz ideo siue sit celsus liber, siue sit tertius. Arist. premitit intentionē, r dicit q; post hęc dicamus de corruficatione, que grece altrepes dicitur, r tonitruo, qd grece brontes appellat. Et de typhone, qui est vētus vibratus, que ali qui turbinem appellat, r de incēsiōe, que grece pesteras, vel pester dicit. Et de fulminibus, qd grece ceramon appellat. Et de his

M De corruficatione. C Dic nonnulli principū libri terti fecerit, r qdem non ab rōne, qz tñ hoc parū refert ad rerū cognitionēz ideo siue sit celsus liber, siue sit tertius. Arist. premitit intentionē, r dicit q; post hęc dicamus de corruficatione, que grece altrepes dicitur, r tonitruo, qd grece brontes appellat. Et de typhone, qui est vētus vibratus, que ali qui turbinem appellat, r de incēsiōe, que grece pesteras, vel pester dicit. Et de fulminibus, qd grece ceramon appellat. Et de his

omnibus in vno libro dicēdū est, qz vt inquit. Qium horū idem principū est, saltem specie, tam ex parte materie, qz ex parte agētis, vt postea dicemus. Hęc de intentione. C Exhalatione enim (vt diximus) existēte dupli: hac quidem humidā: hac autem sicca. Et concretionem habente ambo hęc potestates: r constante in nubem: vt dictum est prius. C Proposita intentione, exequit, r pmo pmittit supponēs, postea exequit dādo modū gnosis horū. Premittendo supponēs, pmo premitit tres pntēs ad exhalationē, de qua qñ mā vident fieri hęc. Quartū prima est, q; exhalatio duplex est, vt dixim, altera hūida, altera sicca. C Secūda est, qd nullum ex hac vtraq; exhalatione habet hās vtrasq; potestates, nō. n. daf sicca tantū, r hūida tantū, sed mīstū ex his potestates hz hęc. Tertia est, q; tale mīstū hās vtrasq; hōis potestates potest cōstare in nubez. Fortasse ex his tribus fieri pōt vna, q; duplex est exhalatio cōstabilis in nubem aut sicca pntanter, aut hūida pntanter, non enīz daf sicca tantū, nec hūida tantū. C Quo vero ad verba attinet, debeas scire q; omnes isti textus debent legi suspensue vsq; ibi Segregata qdem igit caliditas. C Adhuc autem densiori consistētia nubium facta ad vltimam summmitatem: qua enim desiccit calidum disgregat in superiorem locū: hac densiorem, r frigidiorē necessarium est esse consistētiām. C Hęc est secūda, vel quarta suppo, que pertinet ad principū agens calia, vel quasi agens, r dicit q; consistētia nubū, vel ipse nubes consistētes, in superioi parte sui sunt spissiores r frigidiores, probat, qz qua parte desiccit calidū in nube, r qua parte disgregat a nube versus tertiam regionem aeris, illic opz nubem consistētem esse frigidiorē r densiorem, r p calidū exhalationē calidā intelligit, vt p; modo cōstat exhalationē separari a nube, r moueri versus tertias aeris regionem a superioi parte nubis, ergo cū nubes est in media aeris regione, semper in superioi sui parte est frigidior, r spissior. C Est alia rō ad idē, nam nubes fm superioiem sui partē est magis versus mediu medię regionis, ideo in illa est frigidior r spissior semper. C Quo vero ad verba attinet, etiam hęc suppositio suspensue legenda est, vsq; ad eūdem locū. C Propter qd r fulmina r ecnebie: r oia tālia feruntur deozus; qz quāuis natūz sit sursum ferri calidum omne. Tamen ad contrariū densiōis necessariū est fieri extrusionem, velut pyrenes ex digitis exilientes. Item imbi pondus habentes, feruntur sepe sursum. C Remouēt dubiū, dicit enīz est calidū deficere a nube in eius parte superioi, qz qd possit dicere, q; nos videm fulmina, r ecnebias, id genus moueri deozus, q; tñ calida sit. C Rñdet q; hęc mouent deozum nō fm eoz natura, qz quāuis vni quodq; horū natū sit sursum ferri, tñ extrusionēz talū necessariū est fieri ad pstrariū densiōis. Si. n. densio est sursum extrusio fit deozum, r si densio est deozus extrusio fit sursum. C ut signū est, q; pyrenes. Iar artificiales fulgures, qui tenent in digitis, mouent ad contrariū locū ei, in quo digitū sunt, ex qd extrudunt, digitū n. sit deozus, r fulgures sursum ferunt, r tñ sit graues. Quare p; hęc moueri deozum, qñ densio nubū est sursum, r qd in superioi pte eoz, nō ergo hęc mouent p; suas naturas hoc mō, sed violētē rōne extrudētis. C Juniores per pyrenes intelligunt lapillos digitis constrictos dicunt

N A B C D Q

Dicit. n. q; quāuis hęc ignea apta sint ascēdere, q; tñ extrudunt a superioribus nubibus sibi strariis, descendūt inferius. De nā. extrusio est moueri ad pstrariū eius loci, in quo est suū extrudens. Sicut lapilli digitis constricti sursum ascendunt, sed de exemplis non est magna cura. C Quo vero ad verba attinet, textus iste debet legi cum parentibus in principio, r sine, q; interponitur ante q; suspensio superioris textus finiatur, vt legenti patet. C Separata quide igitur caliditas in superioi rem locum di parigitur. Quęcunq; autē sicca exhalatio intercluditur in transmutatione aeris, qui infrigidatur, hęc conuenientibus nubibus, segregatur. Et autem lata: r offendens ad continentem nubes, facit percussuraz: cuius sonus vocatur tonitruum. C Bis supponibus stantibus, dat modū, qñō fiat tonitruū, r colligit quid sit tonitruū, r dicit pmo, q; cū nubes, quę in spissā in media regione, duplex exhalatio est, altera calidā lenior, r rarior, r hęc derelinquēs nubes in superioiem locū pargit, r ibi aut euanciscit, aut in flāmā vertit, altera exhalatio crassior, r remissior quasi grauior recludit in nube, cū inspissat, r paties antiperistam a frigiditate nubis, inspicata, offendit latera nubis ipsaz cōtinētis, r incidit illā, r q; incidēdo sonat, hic sonus est tonitruū. C Del forte, eadem est, gñatio hoc pacto fit, nam cū nubes est exhalatio, cuius altera pars calidior, r rarior sursum mouet, r derelinquit nubē. Altera rō pars remissior remanet intra nubē cū aer inspissat, que paties antiperistam firm, mouet ad latera nubis, offendens autē illa, scindit alterū illoz, r q; in scindēdo sonat, ideo sonus hic dicitur tonitruū. C Ex his p; qd sit tonitruū, est. n. tonitruū sonus percussus nubis, factus ab exhalatione sicca, latera nubis offendente. C In tonitruū definitione forma est sonus, mā percussus nubes, efficiēs aut exhalatio que percussit latera nubis. Simis est fm sylphagozā, vt timeat atq; tyrannoz, que sunt in tartaro. Scdm Aristotelem est gñatio tonitruū, qd est que dā spēs in mūdo, r de eius perfectione. De sunt cause, r hoc pacto ex his causis fit tonitruū. C Sit autem percussura eodem modo vt comparentur maiori minor passio: quo in flāmā fit sonus: quem vocant alij quide vulcani r ruz; alij autem veste, alij minas horum. Sit autēz cūm exhalatio in flammam conuersa fertur, ruptis, r exiccatis lignis. Sic enim r in nubibus facta spiritus segregatio, in spissitudinem nubium offendens facit tonitruum. C Sōnem tonitruū nūc ostēdit per sile in paruis, r dicit q; tonitruū, si h; magna pntē pponere, fit simili mō ei, quo in flāmā fit sonus. Ecce qñō per plagā seu percussurā tonitruū itellegit. Accipit. n. percussurā pro sono ipso. Fit autē in igne triplex sonus, vnus dicitur scintillatus, quo scintille ipse gñantur, alius dicitur crepitus, quo spūs exiūz quereus lignū erūpit, alius fit in flāmā, que est ritus similis, hic. n. fit qñ fm aliqd sps continū flāmā percussio locū circūstantem, nā sic percussio tonū facit similem ritui. Del forte fit, q; exhalatio pueria in flāmā, r ruptis lignis, mouet, in tali modo facit sonū similem ritui. Propterea, vt inquit. Dūc sonū appellatur nōnulli. Cuiusam ritum, alij veste. Alij appellariū minas veste, vel vulcani. Arist. aut dicit, q; hic sonus fit, cū exhalatio intra lignū contenta in flāmā pueria, fer r ruptis r exiccatis lignis, hic. n. motus exhalationis pueris in flāmā, vt ritui ritus, ignē cū sic sonat, anule

nostrē dicit loqui, r nobis dicere maledicos de nobis mala loqui. Cū nō ab rōne poetę vulcani minas eē finerit, aut veste. Propterea buccę exēplū ad ppositū dicit, q; sic segregatio spūs facta in nubibus, in spissitudinem nubū offendens, facit tonitruū. C Quo rō ad hāc attinet, vesta filia fuit faturnū ex ope, qz pro terra quicq; sumit, eo q; rebus oibus vestia, seu qz vi sua stat. Quidus lib. 2o fati. Stat vi terra sua, vi flādo vesta vocaf. Seruius aut vesta a rōdo greco elias, vt enetus, venetus. Interdū pōnif pro igne. Quidus, nihil aliud vestā qz verūz intellige flāmā, q; ignis, siue flāmę dea est. Et q; dāz dicit nihil aliō a vestaibus virginibus in e de veste q; inextinguibile ignē asseruari, q; si forte fuerit extinctus, nequa q; reperiri fas erat. Et hoc igne humani manibus elaborato, sed accēsa per fontes ex sole flāmā, purus, r celestis ignis eliciebatur. Sicut et hoc noie virgo ppetua, cui vestales vginēsa crificabat. C Cuiusam deus antiquus putatus est, quo gñat ignis, q; canus p ara vocat. Uolant. n. flāmā, r can dida est, hic r mulciber appellat, q; ferruz mulceat. Singū. n. poetę hunc fuisse deū r Jouis ex iunone filiū, qui faber Joui fulmina cōtra gygantes fabricauit, hac rōne greci ephēstū appellat, sed fabulę interpretatio est, q; vulcanus fuit ignis iū etoz, quo beneficio ab Egyptus deus creaf. Cū. n. arbor ictu fulminis in mōtibz cōflagra ster, ligna ppingua hiberno tpe flāmā sunt cōpēdēta, quā ex re vulcanū caloz letatū deficitē igne addidisse illi nouā mām dicit, r eo mō pmutato igne alios boies cōuocasse ad eius aspectū, tāq; a se reperti. H; igit nō ab rōne sonū illū flāmę vulcano, vel veste in ritus, vel minarū specie dēdicatū esse. C S; dices sonus ignis, qui dicitur vulcani, nō v; similis tonitruo, potius. n. tonitruū v; sile crepitus. Ritus. n. vulcani fit pp motū exhalationis pueris in flāmāz, hoc pacto nō mouet flāmā in tonitruo. C Dicit pōt q; est simile quāntū ad hoc, q; sicut ritus vulcani v; fieri eru pns lignis, nō. n. mouet ex halatio post puerionem eius in flāmā, nisi erupta essent ligna, sic tonitruū fit eruptis nubibus. Argumētū autē dū dicit hęc nō eē in oibus similia, sed solū quo ad eruptionē eius, qd est māsoni. C Omnisiformes autem ioni sunt, r propter vārietatem nubium, r propter intermedios ventres, quatenus continuatas deficit spissitudinis. Tonitruum quidem igitur hoc est, r fit propter hanc causam. C Nāc de dntuz tonitruo breuib; se expedit, r dicit, q; oisiformes soni sūt pp duas cās, r pp varietatē nubū, r pp intermedios vētres, q; sūt itra nubes, q; tēntūz pmutatas spissitudinis nubis itus dicit, r sūt vētres aliter atq; aliter, r pōt addi tertia cā. pp dñā exhalationū pcutiētū, dñā. n. sonoz, eē pōt ex pte exhalationū pcutiētū, q; alius sonus sit a multa, ali; a pauca, itē ali; a rara, ali; a crassa exhalatione, r eē pōt ex pte nubis pousse, hoc duplr, q; aut ex pte ipūz nubis, aut ex pte vētrūz nubis. Ex pte nubis quide, q; ali; sit pcutiēdo facta in multa nubē, alius pcutiēdo facta in pauca, ali; facta in rarā, ali; in dēlam. Ex pte vētrūz, q; vt Alex. ingt. In nubefunt vary vētres, vt in terra cauernę. Nō ex dñā vētrūz vary soni sūt, alius. n. fit ad magnū, ali; ad pūū, ali; ad aliū atq; aliū vētrē. Demū epylogat, r ingt. Tonitruū qdē igit hoc est. f. sonus percussus nubis, r fit ppter hāc cām. f. pp motū exhalationis pcutiētis. C Spiritus autem, qui extrudunt, pleriq; quidē demignitur, tenni, r debili igiturione. Et hęc est, qmā vocamus corruficationēz, quatenus vtiq; vclut excidens spūs coloratus apparer. Suelis. super. 22. q 5

E Uesta. F Dubo. G Solo. H

I C Bacten d tonitruo, nunc d coruscatione, et Alex. sic legit. **L. 180.** Spis aut q extrudif, qm fm multa, qm fm multas pree debili et tenui ignitione, sup. extra nube ignif, h est, qua vo camus strep, h est coruscatione. Ego No lego sic. Spis aut. i. exhalatio, q extrudif a nube exten, pleriq; debili atq; tenui ignitione ignif, et h vocam coruscatione. Dixit pleriq; q no semp exhalatio a nube extrusa debili ignitione ignif. Aliq; n. font ignitione ignif, et sic est fulguratio. An q exhalatio extrudif, et debilitat ignif, hac exhalatione sic ignita vocamus coruscatione, q tenuis exidens spis, sine extrusa exhalatio appet colorata, colore igneo. **C** Debes scire, q sicut tonitruu fieri pot duplr, aut cu coruscatione, aut sine coruscatione. L. i. coruscatione qd, qz exhalatio scindedo nube, exteri? mota inflama. Sine coruscatione aut, qn itus aliqua nubis pte scidit, et itus extinguit. Sic coruscatione fieri pot cu tonitruo, et sine tonitruo. **L. i.** tonitruo qd, vt dictu est, qz exhalatio nubis scindedo exteri? ignif. Ignitio. n. erit coruscatio, sonus aut tonitruu, sine tonitruo No, qz exhalatio no ptingit itra nubem, h retrocedo fugit nubem, et qz in recessu velociter fert, id ignif, et sic erit coruscatio sine tonitruo, q coruscatio est exhalatio extrusa a nube ignita pp velocitate sui motus. Vel coruscatio e color exhalationis extruse ambe, ignite pp velocitate sui motus. Color qd ca est coruscationis vt foia, extrusa exhalatio, ca, vt ma, ignita pp velocitate sui motus, ca est vt agens, vt generet ignis, causa est vt finis. **C** Fit autem post percussuram, et posterius tonitruo. Sed videtur prius: propter id quod visus puenit auditum. Adanifestat autem hoc remigiu trirerem. Jam. n. referetibus iteru remos: prius remigationis sonus puenitur. **L. 181.** **C** Coparat nunc tonitruu et coruscatione quo ad gnone, et appitione, et dicit q coruscatio fit post percussuram nubis, et post gnone tonitruu, q quo ad gnone tonitruu puenit coruscatione. Deinde paratilla q ad appitione, et dicit q lz tonitruu pcedat gnone ipaz coruscatione, in coruscatione vt prius qz au diaf tonitruu, et ca est, qz visus auditu puenit. Ad No visus auditu puenit, qz referetibus nautis ipis itez remos, pms son? puz remigationis puenit, sup. a visu scd remigationis, prius. n. vt scda remigatio, qz audiat sonus pume remigationis, potissimu cu dista tia sit multa sensus ad illa sensibilia. Postis. n. pcul auditu et visus, semp visile prius videbit, qz auditile audiat. Duius rei cam assignat Alex. qz ad h, vt son? giat? pueniat ad auditu, idiget tpe. Sicut. n. son? et ad auditu venit mediate quoda motu locali medij, et obri auditilis, vt libro 2o de aia pz. At ois motus fit in tpe. Receptio aut rei visibilia in visu no est in tpe, no. n. visus visibilia suscipit, p hoc, qz visibilia moueant ad visus, sed sola p hoc q equaliter se bnt ad visum, vt pote indirecta oppone. L. n. sic se habet, visus ab illis in indivisibili perficit, ergo visio fit in instanti, auditus aut in tpe. Dec Alexan. et quidem recte. **C** Quamuis quidam dicant, q in nubibus fiat ignis. Nunc autem Empedo. quidez dicit esse interceptum ex solis radijs. Anaxagoras autem de eo, qui desuper est ethere, quem iam vocat ignem delatum de loco superiori deozum. Adicationem quidem igitur, huius ignis esse coruscationem. Sonum autem intus extinguit, et fixum, tonitruum: quasi vt videtur et factum, sic et prioz coruscatio sic tonitruo.

Nunc percurrit antiquorum opiniones, pio narrat opiniones. **L. 182.** Empedocleus exponitur duplr. Plutarchus asserit Empedocleum voluisse ignem in nube ex radijs in seimicis pcurreribus, et se sepe replicatibus segregari. Eius vero emicationem esse coruscationem. Extinctionis autem stridoris atq; crepitus esse tonitruu. **C** Aristoteli autem dicit vt Alex. a lege verba sic, hęc que diximus de tonitruo, et coruscatione, vera sunt, qua vis qda dicit, q in nubibus fiat ignis, vt Anax. et Emped. aliter tñ, atq; aliter. Emped. n. dicit hęc igne et interceptu in ipsa nubibus ex solis radijs. Arbitrat. n. solis radios esse corpa a sole, qui est ignis, descēdētes, interceptiq; aliqñ in nubibus, cu ergo remanet ad eadē rē sic interceptus, in nubibus fit ignis Anax. aut arbitrat de eo ethere, q desuper est, que vocat ignē, aliquid esse de latu de superiori loco deozuz, et illud du recipit in nubibus dicit esse ignē. Anax. ergo et Emped. quo ad gnōnē ignis in nubib? dant, quo vero ad gnōnē tonitruu et coruscationis no differit, qz micationē huius ignis dicit coruscationē. Sonu autē i. crepitū, et fixū. i. stridorē dicunt esse tonitruū. Dicit etia hęc esse facta, vt videm. qm. coruscatio vt prius facta qz tonitruū, ideo prius est facta qz tonitruū. Quare in oibus puenit pter qz in gnōnē illius ignis in nubibus. **C** Irrationabilis autē est et ignis interceptio, et quidem vtroq; modo. Adagis tamen de tractio eius, qui est desuper ethere. Et enim quare feratur deozum, quod natum esse sursum: oportet causam dicere. Et propter quid hoc aliquando fit a celo, quando obnubilosum fuerit tantum: non autem continue sic. Serenitate enim existente non fit. Hoc enim omnino videtur dictum esse prompte. **C** Reprobatur opinio, et pio reprobatur eas, quo ad illud, in quo puenit, et dicit, q dicere ignē eē in nubibus interceptū, vtroq; illoz modoz est irrōnabile. Deinde speciali reprobatur Anax. et dicit, q magis irrōnabile est dicere illū esse interceptū p detractione ab ethere superiori, pio qz opz dare cam, quare corpus aptū stare superius, ferat deozum. Opz. n. esse aliqz violētās, qd no apparet tale violentans esse, qd possit eē ad nubes cōpellere. Sed opz vt assignet cam, quare aliqñ sit descēsus iste ethere a celo, tunc solū qui fuerit nubilosum tantū, no aut alijs tpbus pūno sic. Serenitate. n. existente no fit, et qz causam non assignauit, videt esse dictū hoc pōprie, hoc est inconsulte. **C** Similiter autem et dicere cam caliditatem que a radijs interceptam in nubibus, esse horum causam: non probabile est. Et enim iste sermo valde otiose dicitur. Et enim segregatam necessarium est esse causam semper, et determinatam et tonitruu, et coruscationis, et aliozrum talium et sic fieri: hoc autem differit plurimuz. Simile enim est ac si quis putet aquam, et nixem, et grandinem prius existere: postea segregari, et non fieri: vt a manufacta semper creatione sit vnumquodq; ipsorum. Similiter enim illa et cōtentiones, et hęc disgregationes existimandū est esse. Quare si altera horū no sunt, sed sunt: de vtriusq; eadem cōuenit ratio. **C** Sedo in speciali reprobatur opinioz Emped. et pio accipit eius iprobabilitates, et dicit, qz nō pbabile est dicere eā caliditatem interceptā in nubibus, que a radijs est, esse causam

Nunc percurrit antiquorum opiniones, pio narrat opiniones. **L. 182.** Empedocleus exponitur duplr. Plutarchus asserit Empedocleum voluisse ignem in nube ex radijs in seimicis pcurreribus, et se sepe replicatibus segregari. Eius vero emicationem esse coruscationem. Extinctionis autem stridoris atq; crepitus esse tonitruu. **C** Aristoteli autem dicit vt Alex. a lege verba sic, hęc que diximus de tonitruo, et coruscatione, vera sunt, qua vis qda dicit, q in nubibus fiat ignis, vt Anax. et Emped. aliter tñ, atq; aliter. Emped. n. dicit hęc igne et interceptu in ipsa nubibus ex solis radijs. Arbitrat. n. solis radios esse corpa a sole, qui est ignis, descēdētes, interceptiq; aliqñ in nubibus, cu ergo remanet ad eadē rē sic interceptus, in nubibus fit ignis Anax. aut arbitrat de eo ethere, q desuper est, que vocat ignē, aliquid esse de latu de superiori loco deozuz, et illud du recipit in nubibus dicit esse ignē. Anax. ergo et Emped. quo ad gnōnē ignis in nubib? dant, quo vero ad gnōnē tonitruu et coruscationis no differit, qz micationē huius ignis dicit coruscationē. Sonu autē i. crepitū, et fixū. i. stridorē dicunt esse tonitruū. Dicit etia hęc esse facta, vt videm. qm. coruscatio vt prius facta qz tonitruū, ideo prius est facta qz tonitruū. Quare in oibus puenit pter qz in gnōnē illius ignis in nubibus. **C** Irrationabilis autē est et ignis interceptio, et quidem vtroq; modo. Adagis tamen de tractio eius, qui est desuper ethere. Et enim quare feratur deozum, quod natum esse sursum: oportet causam dicere. Et propter quid hoc aliquando fit a celo, quando obnubilosum fuerit tantum: non autem continue sic. Serenitate enim existente non fit. Hoc enim omnino videtur dictum esse prompte. **C** Reprobatur opinio, et pio reprobatur eas, quo ad illud, in quo puenit, et dicit, q dicere ignē eē in nubibus interceptū, vtroq; illoz modoz est irrōnabile. Deinde speciali reprobatur Anax. et dicit, q magis irrōnabile est dicere illū esse interceptū p detractione ab ethere superiori, pio qz opz dare cam, quare corpus aptū stare superius, ferat deozum. Opz. n. esse aliqz violētās, qd no apparet tale violentans esse, qd possit eē ad nubes cōpellere. Sed opz vt assignet cam, quare aliqñ sit descēsus iste ethere a celo, tunc solū qui fuerit nubilosum tantū, no aut alijs tpbus pūno sic. Serenitate. n. existente no fit, et qz causam non assignauit, videt esse dictū hoc pōprie, hoc est inconsulte. **C** Similiter autem et dicere cam caliditatem que a radijs interceptam in nubibus, esse horum causam: non probabile est. Et enim iste sermo valde otiose dicitur. Et enim segregatam necessarium est esse causam semper, et determinatam et tonitruu, et coruscationis, et aliozrum talium et sic fieri: hoc autem differit plurimuz. Simile enim est ac si quis putet aquam, et nixem, et grandinem prius existere: postea segregari, et non fieri: vt a manufacta semper creatione sit vnumquodq; ipsorum. Similiter enim illa et cōtentiones, et hęc disgregationes existimandū est esse. Quare si altera horū no sunt, sed sunt: de vtriusq; eadem cōuenit ratio. **C** Sedo in speciali reprobatur opinioz Emped. et pio accipit eius iprobabilitates, et dicit, qz nō pbabile est dicere eā caliditatem interceptā in nubibus, que a radijs est, esse causam

quitur ab igne intercepto in aqua fieri posse tonitruum. Sedo q dato q no fieret nisi ab igne intercepto in nube, illud erit tonitruum, h stridor: que facit ignis, cu extinguit. **C** Est autem fixus parua ebullitio, qua enim qd extinguitur incidens obtinuerit, hac ebulliens facit tonum. **C** Sed qz no satis patebat, qd nā fixis sit, id exponit vbiu fixis, et dicit q fixis est parua ebullitio, probat, qz ea parte, qua calidū incidens in frigidū, et sup illud obtinens, extinguitur, eadē ebulliens facit sonū, ergo fixis est parua ebullitio. **C** Sed qz ebullitio fit per hoc caliduz obtinet in frigidū, tunc enibullit frigidū humidū, cum calidū sup ipsuz obtinet. Exillit aut sine stridor fit cu frigidū obtinet supra calidū, qñ fixis sit p extinctionē calidū a frigido, ergo fixis no est ebullitio, sed extinctio. **C** Alexander pulchre innotit solutionē, et vult qz no pot fieri extinctio sine ebullitione, extinctio enim et ebullitio sūt fm eadē partē, no eni pot calidū extingui a frigido humido, qz non obtineat supra illius aliqua partem, et sic fm illa sit ebullitio, quatenus qz frigidū obtinet in calidū, sit extinctio. L. n. ergo dixit q fixis est ebullitio, qz intelligi in pditione casuali, qz ambe sūt circa idēz. Et hoc innuebat Aristoteli. dicit, hęc fieri fm eandem partem, dicens fieri extinctionē ea parte, qua fit ebullitio. Et dicit fixim esse parua ebullitionem, qz in fixi potius est extinctio calidū a frigido, qz ebullitio frigidū a calido. **C** Sunt autem quidam, qui coruscationem: quemadmodum et Elidemus, non esse aiunt, sed apparere et assimilantes ac si passio similis sit cum et mare quis vir ga percussit, (videtur enim aqua effulgens nocte) sic in nube percussio humido apparitionem fulgoris esse coruscationem. **C** Narrat secundam opinionem de coruscatione, et dicit primo q Elidemus voluit coruscationem non esse aliquid reale, neq; existentiam, neq; rem aliquam, sed esse phantasmam. Dicit enim hoc motus argumento similitudinis, quia quemadmodus aqua percussa de nocte fulget, ac vibrat propter aque percussionem, ita quoq; percussio humido in nube aut a vento, aut ab alio, apparitionem fulgoris dicit esse coruscationem. **C** Sed isti quidem non assueti crāt his que de refractione sunt opinionibus. Quę quidem talis passionis causa esse videtur. Apparet enim aqua fulgere percussa, refracto ab ipsa visu ad aliqz fulgidum, propter quod et sic hoc magis nocte. Die enim non videtur: propter id quod maius lumen, quod est diei, obfuscat. **C** Sed obicit Aristoteles contra hanc opinionem, et dicit primo vnde error his accidat, et ait, q error istis accidit, quia non erant assueti opinionibus, que sunt de refractione, que quidem refractione talis passiois, que apparet in aqua, causa esse videtur. Deinde dicit, vnde fulgor ille aque accidat, et dicit q apparet aqua fulgere, dum percussitur, quia ab ipsa sic percussa refrangitur noster visus ad aliquod fulgidum. Cur vero magis ab aqua percussa visus noster ad fulgidum refrangitur, postea libro tertio dicitur. Quod do autem satis sit, q cum aqua percussitur, eleuetur aliqua pars, et ab illa visus noster refrangatur ad aliquod fulgidū siue stella sit illud,

Quid coruscatio et que eadē.
L
L. 181.
M
Que Alex.

Quare verbi interpretis
P
Enim autem
L. 183.
E
L. 184.
Epylogus

180m.
E
L. 186
F
Dub.
Solo.
Lidemus pbus.
G
L. 187
H
L. 188

siue aliud. Hac rone, vt inqt, fulgor hic magis de nocte appet q̄ de die, q̄ lumē diei, q̄ est maus illud offulcat. Ad rez mō argumētō, in aqua fieri potest hic fulgor, in nube aut cum fit, nō erit coruscatio, sed halo, vel iris, vel id genus. ¶ Quo vō ad vba attinet, debet scire q̄ Arist. vltus est modus loquēdi respectuor, qui dixerunt visionē fieri extramittendo, vt in toto hoc libro vltus est.

Quē quidem igitur dicta sunt de tonitruo z coruscatione ab alijs, hęc sunt. Ab his quidem, quoniam reflectio coruscatio est. Ab his autem, quoniam ignis quidez coruscatione perillustratio est. Tonitruum autem extinctio, non intus factio igne s̄m vnamquāq; passionem, sed inexistente. ¶ Pos autem dicitur eandem esse naturam, super terram quidem ventum. In terra autem, terremotum. In nubibus autem tonitruum. Omnia enim hęc sunt s̄m substantiaz idem exhalationi sicq; que fluens quidem: quodammodo ventus est. Sic autem, facit terremotus. In nubibus autem mutata, cum disgregatur: conuenientibus z congregatis ipsi in aquam z tonitrua z coruscationes, z cū his aliā, que eiusdem nature his sunt. Et de tonitruo quidem z coruscatione dictum est.

Com. 189 ¶ Epuloqat que dixerat s̄m opinionem alioz, z que dixit s̄m ppriā opinionē, z dicit, q̄ que sunt dicta ab alijs de tonitruo z coruscatione, hęc sunt, nā ab his qdē dicit, q̄ coruscatio ē refractio. Ab his autē, qm̄ coruscatio ē illustratio ignis. ¶ Tonitruū vō extinctio, nō intus factio igne de nouo s̄m vnaquāq; passioe, z vnaquāq; tonationē, s̄m ē exte, z qdē in actu, vt dicit Anaxa, z mpe, q̄ voluerit desistere actu, z nō fieri, cū sit coruscatio. Hęc de opionib⁹ vetez. ¶ Deinde epuloqat ei⁹ opinionē, z dicit oim̄ hōz eē vna nām. Exhalationē, q̄ sup̄ terrā est vēr. In terra est terremotus. In nubib⁹ vō tonitruū, nā hęc oia s̄m ex vltima idē sūt qdē exhalatio sicca, q̄ qdē fluēs quodamō vēr. Sic autē, s̄m sub terra fluēs facit terremotus. In nubib⁹ vō mutata, z quera, cū disgregat z conuenitib⁹, z congregatis ipsi in aqua, z cū his aliā, q̄ eiusdem nāz his sunt. Demū epuloqat, z dicit q̄ de tonitruo z coruscatione dicitur ē. ¶ S̄m circa hęc, q̄ de coruscationib⁹, tonitruis, z fulminib⁹ dca sūt, p̄ distingūam⁹, nā q̄ extrusione in nubib⁹ gñant, tria sūt, aut tonitruū, aut vēr, aut coruscatio, z p̄ addi q̄ trū. s̄m fulmē, s̄m fulmē sit coruscationis spēs, vt postea dicit. Tonitruū sit exhalationis extinctio, vt in textu. Coruscatio exhalationis inflamationē, vō vō exhalationis extrusio tū. De vētis dicit ē. ¶ Nūc de coruscatione agam⁹, z p̄ de causis, accipiam⁹. At p̄ qd coruscatio sit, z dicam⁹ q̄ coruscatio nō ē splēdor paruarū guttarū aqueaz, q̄ existit in nube, vt alij putāt, p̄bat, qz n̄ ita eēt, in quibz nube dēret apparē coruscatio, cū i quibz nube sint gutte p̄que aquez. ¶ Secō dico q̄ coruscatio n̄ ē solaz ignis p̄ntēs z inclusus itra nubis latera, vt alij dicūt. ¶ S̄m qz si ignis s̄m ignis foza ad locū nubis ascendere, pot⁹ nō nubis friditate extingueret. ¶ Tertio dico q̄ coruscatio n̄ ē astroz fulgor, vt alij fingūt, alioqz tpe extistereno coruscatio dēret apparē q̄ppe cū eo tpe yde ra magis fulgeat. ¶ Quarto dico q̄ coruscatio nō ē exhalatio calida z sicca sola sine p̄mixtione humidī, qm̄ exhalatio sola sine p̄mixtione humidī ē vēr, vt sup̄ iul.

to dico q̄ coruscatio n̄ est exhalatio calida z sicca humidivinctuosa p̄mixta, p̄ q̄ ex talibus dicitur s̄m p̄deret. ¶ Sexto dico q̄ m̄alis eā coruscationis ē exhalatio calida z sicca nubib⁹ p̄mixta, effectrix vō eā, est cōmotio, atq; agitatio talis exhalationis, q̄ eā calida z sicca nubib⁹ p̄mixta, ad nubis latera p̄ntēs. ¶ Sed vō q̄ gñatio ē talis. Nā euz exhalatio calida, z sicca p̄mixta vaporib⁹ nubiosis, s̄m cū vaporib⁹ illis sursum ducit, v̄ntē solis z stellarū ei⁹ subtile euolat ad vltimā aeris regionē, q̄ calida ē. Ex vō crassum z corporeū p̄mixtū nubib⁹, sit p̄curra in loco nubis, includat itra latera nubis. Includat vō, circūdat a frido nubis, z sic p̄ antiperistatiz v̄ntē, atq; magis ipsifiat, ita vt ei⁹ caliditas sit magis vigorata. Chgozata autē, cum agat in ppriā mōm, magis calefacit, subtiliat, atq; rarefacit, cū ppriā calidit rarefacere, q̄re ignis, z inflamat, z qz magis rarefacta, amplioz locū petit, ex tali fractioe laterū nubis sit son⁹, q̄ dicitur tonitruū, vt dicitur. Ergo coruscatio ē exhalationis inflamationē ex forti agitatioe ipsi⁹ intra latera nubis p̄ducta, quo fit, vt m̄alis illi⁹ cā sit exhalatio inflamata, effectrix vō, ē fortis illi⁹ agitatio, q̄ fit in nubis vētre, hęc enī adeo subtiliat, vt inflamet. ¶ Ex his sequit⁹ p̄ q̄ exhalatioe exte fortis, cū raritate z d̄bilitate laterū nubis, coruscatio erit fortis, z magna, son⁹ vō paru⁹. ¶ Rit qdē coruscatio fortis, z magna, qm̄ exhalatio exte resistētiā inuenit. Sonus vō paru⁹, qm̄ sonus fortis sit p̄pter pcutiēs z pcutiūz valde densā. ¶ S̄m terra coruscatio p̄ua sit, qm̄ exhalatio est debilis, z rara cū fortitū dicit, z densitate laterū nubis, apparet enī tunc veluti lux p̄ p̄nū scissum, sonus quoq; p̄pter hęc causam etiā paru⁹ sit, imo p̄p̄ hęc causaz aliqñ hōus trahit sine coruscatione, vt cū exhalatio ē valde debilis, latera vō nubis valde obscura, z dēta, adeo vt nō possint frangi. ¶ S̄m terra ex hinc⁹ nubib⁹ dēfioib⁹ z fortib⁹ cū dēfuitate z fortitū dicit exhalationis in vētre nubis includat, coruscatio sit multa, z valde tonitruosa, qm̄ est resistētia pcutiūz multa, z fortis. ¶ S̄m terra sit exhalationē calidā z sicca p̄ coruscatione sufficentē intra nubis latera p̄clusam, z nō verti in coruscationē, vt p̄ ante expōsitā p̄z. ¶ Ex his p̄z coruscationem nō multo tpe durare, p̄io qz materia eius est cito resoluibilis. Secūdo q̄ extens de angusto ad ampluz locum adeo dispargit, vt nō possit vltimū terminare. Hęc de causis m̄ali z efficiētē. ¶ De finali vō z formalī dicitur ē, vt in alijs. ¶ Post hęc de coruscationib⁹ speciebus. Nā alia d̄f note generis coruscatio tū, z hęc sine dēfēsu ad terrā sit. Alia d̄f grece p̄feter, latine incēfio, huius aliqd dēfēdit ad terrā, ignitione, p̄z, aerē coloratē. Alia coruscationis spēs d̄f grece ceraunon, latine hō fulmen, de quo postea. ¶ S̄m circa hęc repetē dē sunt nōnullē difficultates, quarū solo ex expōne vōz Arist. patuit, p̄ia itaq; est, vltus quā partē exhalatio intra nubē mota nubē scindit. Ex his q̄ circa textū diximus, p̄z solo, qm̄ vt dicitur ē, exhalatio illa, cū sit ignea, deozis p̄pellit, nā nubē vltimū rimū, in supera pte dēfioz est, p̄pterea qz p̄ illā ptez magis appropinquat ad excellētiū frigus. ¶ S̄m terra aliqñ exhalatio scindit latera nubē, z hoc qz ifera p̄ ascēsu vaporū aliqñ fortificat, nihil tñ p̄hibet aliqñ exhalationē superā nubis pte scindere, vt p̄te cū sit tonitruū sine fulmine, vt dicitur est. ¶ Secda an vapor, ex quo fit nubes, z exhalatio, ex qua fit coruscatio simul sursum ferant. R̄ndetur, q̄ quo ad iceptionē sol p̄ius vapores q̄ exhalationes eleuare incipit, qm̄ est passuz minus resistens. Nāz agat in terrā madefactā, sol tñ p̄ius vapores q̄ exhalationes eleuare incipit, qz tñ vapor eleuatio est tarda, est enim eius m̄a crassa atq; grauis, ascēsus vō exhalationis veloz, euz illi⁹ m̄a tenuis, z leuis sit, p̄pea quo ad finē vapor, z exhalatio

N
O
P
Q
R
D

A
B
C
D
latio simul sursum ferunt, qm̄ in loco nubis, in media regione simul z eodē tpe conueniūt, z sic simulata nō ex pte p̄cipiū, s̄m s̄m est, qm̄ in fine simul coniungunt, s̄m nō simul experit eleuari. ¶ Tertio difficultas est de exitu exhalationis inflamatae a vētre nubis, an vō simul, an successiue egrediat. R̄ndet q̄ exhalatio itra vētre nubis inflamata egrediat p̄ inflamationē rone. Si enī exhalatio itra vētrez tota simul ignifert, vt aliqñ sit, ga est equalis, q̄ r̄ tenuis, sic tota simul egrediat. Sin autē intra ventrem nō tota simul inflamat, sed per pte, post pte vt pote quia prior est tenuior, q̄ sit succellue egrediat, cum n. prior pte ignifert, egrediat, z tūc cōa d̄fponit ad inflamationē, z sic ēr succellue egrediat, hęc de cā vident⁹ eadē nubis pte hęc tonare, qm̄ succellue eā exhalatio, que intra tonat, ignifert. ¶ Quarta vnde est, q̄ exhalatio multip̄ colorat. D̄m q̄ si exhalatio accēta est multuz subtilis, appet alba lucida, qm̄ nō hēt vebementē flāmaz sed fulmē, p̄ hęc cām, ea dens supra corpora non cōburrit illa, qm̄ ob raritātē est modice at̄tuitatis. Si autē exhalatio accēta est min⁹ tenuis, coruscatio appet citrina. Si exhalatio est magis spissa glutinosa, appet subrubea. Si multuz densa, atq; cū crasso hūido valde p̄mixta, apparet rubicūda, sic carbo, z hęc ca dens supra corpora, illa v̄nt, hęc vates sterilitatis idicū ē testant. Si autē est fumosa ni graualde terretis, hęc appet nigra, z in lapidē p̄uertit, q̄ d̄ fulmē, de quo postea. ¶ Effect⁹ hō coruscationib⁹ p̄les est, p̄m q̄ tpe magnarū coruscationū capiunt an⁹ quillē q̄ plurimē, Lā ē, qz tūc aq̄ cauernaz, in q̄b⁹ illē cōdebant, reddunt amar⁹, z insipidē nutritiōe illaz v̄nt cōueniētēs, z hoc p̄ dēfēsum exhalationū ad illas, reddūt etiā lutoz, z subuērtē, z sic ab earū cauernis fugiētēs, ca p̄nt. Secō q̄ tpe magnaz coruscationum herbe, z flores arefcūt. Lā ē, qz ab exhalationē multiplicata cū coruscationib⁹ herbe, z flores exiccant, sunt z alij effectus, q̄ q̄ d̄m dicim⁹ cū de tonitruis loq̄mur, hęc de coruscationibus. ¶ Post hęc de tonitruis, z p̄ de causis, nam tonitruū cāz effectuz sunt pcutiēs, z pcutiūz, pcutiēs quidē, ē exhalatio calida z sicca in nube p̄clusa, pcutiūz vō, ē ipsa nubes, siue ei⁹ latera. ¶ S̄m qz vt d̄ de aia d̄r, ad quēlibz sonū necessario regunt pcutiēs, z pcutiūz. Causa vō, vt m̄a, saltē in quā, ē ipsa nubes, q̄ scindit. De finali vō z formalī causa dicitur ē, vt in alijs. ¶ Ex his p̄z m̄tos eē modos siue spe cios tonitruū, q̄ cū p̄ficat ex pcutiē exhalationē, z nūbe pcutiā, q̄ hōz p̄portio exhalationis pcutiētis ad pcutiāz nubē, tal p̄ficat sonus, z qz plures it p̄portioes, iō plures sit tonitruoz spēs. ¶ Ex his p̄z q̄ nō q̄libet exhalatio in vētre nubis inclusa tonitruū efficit, p̄z, qm̄ exhalatio in nube inclusa aut pcutit, z nō scindit, aut pcutit z scindit, aut neq; pcutit, neq; scindit. Exhalatio q̄m in nube inclusa, que neq; pcutit, nec scindit tonitruū non efficit. ¶ S̄m terra aliqñ latera nubis adeo sunt debilia, vt sine sono scindant. ¶ Secō p̄z p̄les eē spēs tonitruū, qm̄ exhalatio sit fortis latera nubis fortiter pcutiēs, z illa nō scidēs, tonitruū efficit obfutuz tumultuosuz z graue. Si vō scidit, z qdēz diffomiter z iterum pte, tonitruū efficit scissum. Si scidit vno ictu, tonitruū efficit ipetuosum. Si scindit via resoluibilis tonitruū efficit crepantū. Si scindit debili, tonitruū efficit flūctuantū. At si nō scindit, pp̄ ipsi⁹ debilitatē, h̄ itra nubē extinguat, tonitruū efficit cū stridoz, veluti ferruz ignitū cū inextinguit. ¶ Ex his q̄ mō dixim⁹, p̄z p̄ aliqñ coruscationē pcedere tonitruū, vt qm̄ ptingit materiā aliā quā inflamari p̄t⁹ p̄pter fortē antiperistatiz, deinde agitari itra nubis latera. Sic n. tonitruū via nāz sequit⁹ coruscationē. ¶ S̄m aliqñ tonitruū pcedere coruscationē, z qdēdem p̄ notabile ips, vt qm̄ exhalatio illa p̄t⁹ agitaret for-

titer, z pcuteret nūc hoc, nūc illud latus, z demū post longū tps inflamaret, tūc n. via nature tonitruū p̄ce dēret coruscationē. ¶ S̄m tertio aliqñ coruscationē z tonitruū z scillere apparere, vt qm̄ ptingit tonitruū fieri in loco p̄cipuo, quoz ptingit enī aliqñ dō nubez latius p̄pe generat, z hęc tonitrua sunt valde periculosa, qm̄ fulmē celeriter frāgēdo mouet deosum. ¶ S̄m q̄ aliqñ coruscationē per nō tabile ips p̄t⁹ videri q̄ tonitruū, s̄m facta eēt. ¶ S̄m qm̄ sūt in loco remoto. Lā autē, qz a d̄mo per spēs sit m̄tos itenonales, vltio vero p̄ spēs magis itenonales, de quo in 2o libro de viti. Demū p̄z, q̄ vna z eadē m̄a est cā tonitruū, z coruscationis, nā exhalatio vt inflamata est nā coruscationis ipsa eadē vt diuersimode pcutiēs est causa tonitruū, hęc de tonitruis. ¶ Post hęc de fulmine trāsgam⁹, est n. fulmē exhalatio calida z sicca a laterib⁹ nubis violenter extrusa cū ipetu v̄t scēdo. ¶ Ex hoc legi, vt fulmē nō semp sit lapis, alioqz semp pcuteret cū vulnere, cuius d̄m p̄z ad obferuationē, hō vō stātū, plura sequunt, p̄m q̄ nō q̄libz fulmē inferiora percūt, p̄z de fulmie cū eēt exhalatio valde tenuis, cū resolo puenit eius casuz ad terrā. Secō est, q̄ sola eā exhalatio facit fulmen le dens, q̄ crassa est, nā p̄tū crassitiē multū resolutū resistit, adeo, vt ad terrā cadere possit, p̄ius q̄ resolutur. Tertio est, q̄ ea exhalatio est lapsa, q̄ est fulmen, siue lapidē fulmē, q̄ est vitiosa, crassa, terretis, valde decocta, atq; exusta, nā hęc in nigri vel rubri lapidē vertit. S̄m, vō lapidis est, vt sit acutus altera ex parte, p̄pterea q̄ ad eam vapor p̄mo inclinabatur cuo deoqueret, hic enim ca dens de nube penetrat muros aialia, z arbores, vt obseruatio docet. Exhalatio vero de nube cadēs, q̄ in lapidēz nō insipiat sparsa de nube effundit, hęc enī p̄pter nubis friditātē antiperistatiz de nube extruditur, qz vō cū forti z magio impetu, lapidē mouet, q̄ generat in nubibus, sicut pilā, q̄ pcutit p̄iecta ad parietē. ¶ Mirant aut cur in loca diueria pcutiat, cū aliqñ intrat bonū, z p̄ hostiū reflectat, atq; p̄ aliqua occultata loca, cōburat etiā loca latera oppōsitā. ¶ S̄m terra eadē aliqñ cum tonitruis ferrū, z oē metalli gen⁹ eadē ex cā, p̄ quā sit in terra. Aliqñ vō Anicēna narratū cecidit cop⁹ vituli, mortui tē. Hōp cās physici dixerūt eē partē sicce cū humidā s̄m d̄ uerlas p̄portioes. ¶ Ex his legitur, q̄ si exhalatio, q̄ est fulmē sit plus calida q̄ ipetuosā, ptes superficialē alterat sine iterioz p̄tiuz lesione, p̄z, qm̄ p̄ modicū ipetū mozam sufficētē insup̄icialib⁹ partib⁹ efficit, zita calitas sine penetratioe cōburit pilos toti⁹ corpis sine vulnere. Sin aut fuerit valde ipetuosā, sed crassa z multa, z corpora, qbus occurrit, fuerint dura, illa frāgit ad minutas ptes, aliq̄ pcutiēdo cū vulnē, ruina, z straris, vt in arborib⁹ cernit. At vbi hęc exhalatio fuerit q̄libz quo ad ipetū, z caliditātē, vtrūq; facit, qm̄ alterat, z vulnerat. Ex his facile colligit nō eē lapidē semp fulmē, semp n. cū vulnere pcuteret, cū d̄m p̄z, p̄pea lapis, z ferrū, z oē metalli genus aliqñ cū eo cadere plueuit, s̄m qm̄ nō de necitate, p̄pter hęc cām Arist. de tonitruis coruscationib⁹, fulminib⁹ z incēfionib⁹ agēs, nihil lapidis meminit, qm̄ lapis nō semp cū fulmine cadit. Secō colligit fulmē a grece dicit ceurauno, qm̄ ipetu dēfēdit, vt in textu d̄m est. ¶ S̄m libro 2o, fulminū plura genera traxit, q̄ sicca veniūt, nō adurūt, s̄m dissipāt, q̄ humidā in v̄nt, s̄m fuscāt, tertiu qd clarivocāt, mirificē maxie nāz. ¶ Alij z qdēz magis peripateticē triplex fulmē distinxerūt, aliqd obtenebat, aliqd qd dissipat, aliqd qd v̄nt. Fulmen qdēz, qd obtenebat, tenuē habz flāmaz, eo quēus exhalatio est tenuis, hoc grece argeta dicit. Qd vō dissipat, materiā crassam h̄z, cum enim non possit penetrare, dissipat, z frangit, dicitur autem grece

E
F
G
H
Cap. 55

I motu, et sic altera versus altera a tergo mota, tandem fit exhalatio circulus in terra, et modus gignendi ex hoc qd exhalatio deorsus pellit, et reflectit iterum sursum occurru terre, et loco, qd sursum est, iterum pellit deorsus, occurru non ut exhalatio, qd p eade via ascēdit, et sic tādē trāsit in circuli, et hūc modū applicat Xbō Aristotelis, vt p3. Ceterū primus modus legendi verba Aristotelis est, vt mihi videtur, Alexander, et satis, vt videas, verbis consonus.

Uerū tamen sicut quando ecephias fit: semper nubes segregatur, et fit continuus ventus, sic hic semper continuū sequitur nubis. Propter spiritum autem non potens segregari spiritus ex nube, vertitur quidem circulariter primo propter dictam causam, deorsum autem fertur (quia semper nubes inspissatur) qua excidit calidum.

Hic ponit seors modus, quo fit typhon (vt Alex. exponere v3) et qd exhalatio in nube inclusa, in e2 vtre violeter agitet, cōmoneatur qd p dicitatē ipsi ad nubē, ibi exitū qres circulari mouet, eo qd ex ois nubis latere pp contrarietatez vndiqz reptā, repellit. Et qd sic circulari mota, tādē exitū inenēs in isera nubis pte, vbi rarior ipsa est, qd magis elongata a medij frigiditate, refecat ab ipsa nube, sic hūc motū circularē seruās in toto p aerez descēsu ad terrā ferz, et sic typhon fit, vt inqz. Et legēdū est verbū illud [verū hūc aduersatiue, s3 p et, aut propterea, s3 pacto, [Dyetera sicut qd ecephias fit, semper nubes segregat] ac diuidit [et fit continuus v3] donec tota exhalatio extrudat, [ita hic in typhone] continuū vel continuatiō nūbis semp sequit, et nō scindit, sed durat cōtinua multo tpe, nec exeat exhalatio, donec in ea reuoluat circularē pp contrarietate, qd est exhalatio ad partes circularē ferētia nubis. Et ergo sicutudo, qd sic in gnōne ecephie aptura nubis tādiū durat, donec tota exhalatio exeat, et quertat in ecephia, ita in gnōne typhonis continuatiō nubis semp durat, donec exhalatio itus circulari voluat, et tādē sic circulariter lata moueat extra nubē deorsum. Deide exponit quō pōtinaat ecephie exhalatio verfat p intra nubē, et quō postea exeat sic circulari mota deorsum. Et lege [aut] p qd pacto, et pmanēt nubis pōtinate cū pp [pissitudinē] nubis spūs ex nube segregari nō possit intra nubem [Xbō] qdē ipsa circulari p, pp dictā cām [hoc est pp dicitatē] deide, aut tādē deorsus ferz ea parte, [v3] qua excidit calidus, [v]tputa in pte rarior, qd infera est, qd temp nubis inspissant in pibus supioribz, qd sunt magis in medio regionis medie aeris, vbi maior est friditas. Der quā expōne tollitur in Xbō dicitio, qd appet in illis, vt Alex. inqz. Nō n. vult dicere, qd deorsus ferat qd nubis inspissant in ea parte, qua ipm calidū excidit, qd ps, qua exit calidū rarefit, sed vult dicere, vt Alex. inqz. Qd exhalatio deorsum ferat ea pte, qua excidit calidū, qm nubis sunt [pissiores] in parte illa, cum sit frigiditati vicinior. Et hic est seors modus, quo typhon gignit. Imaginat n. qd postqz exhalatio intra nubē circularē motū acquirat pp dictā cām, tandem parte nubis inferā, que rarior est, scindens, deorsum cum illa circulatione ad terrā feratur, et sic fiat typhon.

Uocat autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

vntus est coloratus igne colore, fulguratio vō est colore igne colorata. Et dyetera. Typhō et ecephias dñr vnti indigesti, qm nō sunt pfecte separati atqz absoluti ab ipsa nube, cū semp trahāt aliqd nubis. Et qd nō pnt separari perfecte a nube vnti indigesti, hoc est impuri ac turbidi dicunt. Quo vero ad nomē typhonis attinet, aiaduer tendū, grecos vntū hūc circularē, et typhōne vocaffe, et Linus vero seors libro historię nālis. Ceterū hūc latine ventū ventū vocat, hoc est incitulosus, vbiare. n. incitillare est, alij turbinem, alij verticem hūc nuncuparūt, hęc de noie.

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

Uocant autē, si incolorata fuerit hęc passio: typhon, vntus exis vclut ecephias idigestus. Nōnulli asserunt Aristoteles hic de venti nomine dicere, et mouent, ppter verbū illud [vocat] per qd nomen videt inueni. Alex. aut, vult qd cū Arist. de typhone dixerit, quō genere, nūc ponat dñam inter typhonē, et fulgurationem, nam, vt Alex. inquit. Nec typhon, nec ecephias

est exhalatio calida et sicca ipm extinguedo atqz corripendo palā est] Deide pbat, qd aliter illis tibus nō est mūū abūdātia, cū nubes sint p rariē exhalationis. Et n. regula, qd vigēte altero dnoz, alterū cessat, qd corripit, nec bozealia. Illa tēpora eēt bumida, hoc est caliginosa, caligo n. nō gñat nisi a frigido obtinēt supra calido, et sic exponit Alex. vnde inqz. [Neqz n. esset niuositas] i. niuū copia, vno n. dnoz obtinēt, alterz cēdit, ac corripit, [nec essent tpa illa] bozealia hūida [hoc est, vt Alex. exponit caliginosa, nō n. gñat caligo nisi a frigido obtinēt supra calido. Et sicut dicitur est de tēporibus bozealibus et niuosis, ita dicit pōr de locis bozealibus et niuosis, et vt recte Linus et Aluermata dixerūt ppter eandem cām in regionibus bozealibus et tēporibus id genus raro, aut nūqz sunt tonitrua, et corruelationes, et terremotus, quin etiā raro ra sūt quecūqz ex calida et sicca exhalatione exiunt.]

Sit igitur typhon, quando ecephias factus non potest segregari a nube. Et autem propter repulsionem gyrationis, cum ad terram delata fuerit reuoluitio, simul deducens nubem non potens absolui.

Hic Arist. ponit dñam inter ecephie gnōnem, et typhonem, vt Alex. exponit, vbi nō solū dñia est ex parte gnōnis, s3 ex parte motus, et ex parte materiē et ex parte effectū, qui a typhone sūt, pna ergo dñia est ex parte gnōnis, qm ipeditus ecephias vertit in typhonē, et hoc inqz. Sit igitur typhon, qm iura nubē factus ecephias, nō pōt segregari dēitu intra nubis, tūc reuoluit iura nubē, et fit typhon, vt dicitur. [S3 dicitur, nūqz typhon postqz exierit a nube, ferat secū aliqd nubis. Et v3 qd nō, qd typhon dēt ab ecephia, qm nō dēit inqz. Et q. d. typhon hoc pacto et ecephias dñam] aut [tūc] est pp repulsionem gyrationis] quā iura nubē acqsiuit. [cū ad terrā delata fuerit reuoluitio illa] sūt dūces nubē nō potēs absolui] ab eo, qd accipit de nubē, verū, vt diximus, nō tantum nubis fert typhonem, quantum ecephias, licet vterqz ventus sit indigestus et permixtus nubis. Et ergo prima differētia quantū ad gnōnem, qd impeditus ecephias vertit in typhonem.

Qua autem sūm directum efflat, hac spiritum mouet. Et circulari motu vertit, et sursum fert: cuiusmodi incidenti vtm inferens.

Dic tāgit seors dñas ex pte effectū, et est qd typhō circulari motu dēt et sursum fert oē illd, qd in terra reperit illi vim inferēdo, nō sic ecephias, qd legēdū est] aut] p et, vel p pteera, hoc pacto, pteera exhalatio] qua] pte] sūm directū efflat] ac pfecto] spūs] subaudi] motū] et agitato] mouet] iōe] qd] inuenit] et] circulari motu] subaudi] facto] et] sursum] fert] sicut] oē] cuiusqz] vim] inferēs] icidit] sicut] hī] icidit] in mari, vt Alex. inqz, plerūqz aqua eleuat, et aliqz, vt ait, nauis eleuat. Si in terra, lapides et alia qdā eleuat, vti, vt Alex. refert, aliqz eleuat aialia. Ceterū hęc ad modicū eleuat, qd suspēsa ad modicū, siccitate facta, iterū cadūt. Eleuat aut nō semper et qualla, nā mō magna, mō parua pō magnitudine, ac vastitate vnti et vertiginis eleuat. De sunt dñe, quas ex Xbō Arist. amotauius, sunt n. (vt mihi v3) tres ex pte gnōnis, qd ecephias factū, et ipeditus quertit in ecephias, ptra vero, nūmine. Nō n. typhon factus quertit in ecephias, ex parte etiā motus, nam typhon circulari motu mouet, ecephias vero motu recto, ex pte demiqz effectū, qd typhon ea, qbus occurrit plerūqz eleuat, ecephias nequaqz. Cū paruit, qd typhon circulariter mouet, ecephias nequaqz, potest et

addi quarta ex parte māg, qd exhalatio ecephie est crassior, typhonis tenuior, licet vtraqz viscosa sit, ac continua. De sunt differentie, quas supra pro parte retulimus. Cum autē detractus igitur, vocat autē est, cū subtilior spiritus factus fuerit] (vocat incēso. Coicendit n. aerem] ignitione colorans.

Hic de incēso dicit, et vterus pōt intelligi vno mō sic. Cū autē] spūs] intra nubē] pñine] detractus] hoc est deorsus] pulsus] ignis] et exponit qui ignis, et clausula est suspēnsa, v3qz ibi] vocat] et inqz] hoc autē est] h. hęc aut ignis] fit] cum] pp motū] inflammatiū, et subtiliatiū] spiritus] subtilior] factus] fuerit] tūc] n. inflamatur, cū in quā ignis] vocat] ppter] gręc] latine] incēso] vel turbo, vt alyz placet. Et vt bene aiaduertit Alexander, nō ad typhonem hoc referēdū est. Nō n. vult dicere, cū aut typhon detractus, tūc fit incēso. S3 referēdū est ad spūs, hoc est ad exhalationē, nā cū exhalatio fieri pōt typhon, et ecephias, nūc exponit, qm fit incēso, et dicit, hoc fieri, qd rarefit, et pp motus velocitate ignis. [Uel pōt legi] B pacto] [cū aut] spūs] detractus] hoc est rarior] factus] ignis, et exponit qd velit per detractū, et inqz. [hoc autē est] hoc est dico detractū] cū] subtilior] spūs] factus] fuerit] tūc] velocitate] motus] accēsus] vocat] incēso. Ergo verba sic legi debēt] [cū aut] spūs] detractus, hoc est, cum subtilior spūs factus fuerit, ignis vocat incēso. [Et assignat causā, quā] coicendit aerē] vicinū loco, e quo icipit ignis] ignitione coloras] aerē, s3 vocat] incēso. [Adiuerte] qd] ad retulerit] B ad typhonē, nā typhon aliqz celeritate motus ignis, et tūc apparet vt rota ignita, qd ptingēs ad oppida, et ad vrbes et die et nocte illa circūlit. Et tūc sic legēdū est, Cū aut typhon] detractus] est] deorsus] tractus] a nube] ignis] velocitate] motus, ignis] autē] cū] subtilior] spūs] factus] fuerit] et expurgat] a nube, quā] secū] ferat, typhon] sic] cōuersus] in] rotā] igneam] [vocat] pster] hoc est turbo, siue rota ignita, siue incēso, nec aliena ē hęc expō, qm sepe vīsa est] rota] ignita] circulo] mota, que nō potuit eē, nisi typhon] ignitus. [Arist. probonem] matū] libro] tradit] in] ags] maris] fieri] typhonē, et qdē] dupli] ci] de] cā, aut] vōagine] facta] in] terra, qd] m] maris] opiat, tunc] aq] maris] currit] ad] eā] circulari] z] indē] fit] aq] ticus] typhon. Aut] diuersoz] vōtoz] agitato, qd] aq] ipa] reuoluit. Et] his] inferet] aliqz] tpe] sereno] naues] fuisse] absorptas, vtputa] pp] typhonē] in] ago] factū] ex] vōagine] terz] nouit] emergē] te, qre] non] est] rōni] distōni] fieri] ignē] typhonē, qui] gręc] dē] pster] latine] turbo, vel] rota] ignita, vel] incēso, vel] id] genus. Alexander] tū] velle] v3, qd] hęc] verba] nō] ad] typhonem, sed] ad] spūm] sūt] referēda, qui] vario] mō] dis] affectus, varias] accipit] nomina, et] species. Ceterum] de] his] postea.

Si autem in ipsa nube multus, et subtilis extrudatur spiritus, hic fit fulmen. Siquidem valde subtile fuerit non adurens propter subtilitatem: quod poete argos vocant. Sin autem minus adurens, quod psoleo dicunt.

Hic de fulmine, et vt Alex. inqz, Arist. ait fulmen fieri ex eadē exhalatione, ex qua sūt typhon, et ecephias, nō tñ pgnitus eadem, qm fulmē fit, qm a frigido, qd est in nube violēter deorsus extrudat spūs subtilis in sūba, et multus in quātitate. Ecephias vero et typhon, qm exhalatio fuerit viscosior, ac crassior, vñ inqz. Si autē in ipsa nube] a] frigido, qd] in] illa] est, deorsus] multus] sūm] quātitate] et] sub] tili] sū] sūba] violēter] extrudat] spūs] hīc] spūs] hīc] sub] tili] qd] gręc] ceraunus] dē, dicitur, ceraunus] qz] hō] semp] adurat] illud, cui] occurrit, plerūqz] illd, cui] occurrit] adu] rit, ac] fulminat. [Dñus] Arist. duas] spēs] ponit, nam] s3] Suesi] super] D.

Si autem in ipsa nube multus, et subtilis extrudatur spiritus, hic fit fulmen. Siquidem valde subtile fuerit non adurens propter subtilitatem: quod poete argos vocant. Sin autem minus adurens, quod psoleo dicunt.

Hic de fulmine, et vt Alex. inqz, Arist. ait fulmen fieri ex eadē exhalatione, ex qua sūt typhon, et ecephias, nō tñ pgnitus eadem, qm fulmē fit, qm a frigido, qd est in nube violēter deorsus extrudat spūs subtilis in sūba, et multus in quātitate. Ecephias vero et typhon, qm exhalatio fuerit viscosior, ac crassior, vñ inqz. Si autē in ipsa nube] a] frigido, qd] in] illa] est, deorsus] multus] sūm] quātitate] et] sub] tili] sū] sūba] violēter] extrudat] spūs] hīc] spūs] hīc] sub] tili] qd] gręc] ceraunus] dē, dicitur, ceraunus] qz] hō] semp] adurat] illud, cui] occurrit, plerūqz] illd, cui] occurrit] adu] rit, ac] fulminat. [Dñus] Arist. duas] spēs] ponit, nam] s3] Suesi] super] D.

Hic de fulmine, et vt Alex. inqz, Arist. ait fulmen fieri ex eadē exhalatione, ex qua sūt typhon, et ecephias, nō tñ pgnitus eadem, qm fulmē fit, qm a frigido, qd est in nube violēter deorsus extrudat spūs subtilis in sūba, et multus in quātitate. Ecephias vero et typhon, qm exhalatio fuerit viscosior, ac crassior, vñ inqz. Si autē in ipsa nube] a] frigido, qd] in] illa] est, deorsus] multus] sūm] quātitate] et] sub] tili] sū] sūba] violēter] extrudat] spūs] hīc] spūs] hīc] sub] tili] qd] gręc] ceraunus] dē, dicitur, ceraunus] qz] hō] semp] adurat] illud, cui] occurrit, plerūqz] illd, cui] occurrit] adu] rit, ac] fulminat. [Dñus] Arist. duas] spēs] ponit, nam] s3] Suesi] super] D.

fegregat eliditur scinditur

autem enim

Loi. 7. K

L

M

Loi. 8.

N

O

Loi. 9.

P

P

D

Q

Effter incensio turbo

F

G

pti. 25. problema te. 6.

H

argos argeta psoleo

Loi. 15.

ceraunus fulmen

I spūs violēter deorsus extrusus a frigidō nubis valde tenuis fuerit, non ad arēs id, cui occurrit ppter tenuitatē, hoc poete argēs vocant. Sin aut minus adrens fuerit, sed colorans id, cui occurrit, hoc poete vocat psoleo, unde inquit Si quidē valde subtile fuerit, sin suba illud qd a frigidō nubis violēter deorsum extrudis [nō adrens ppter subtilitatē] id, cui occurrit, vtputa qz velocitas ppter subtilitatē puenit vñōne, hoc subaudi est illud, qd poete argēs vocant. Hoc est clarū a celeritate motus, vt Alex. inmutit sic dicit. Sin aut ppter celeritatē motus fuerit [minus ardens] aliquo tñ nō id cui occurrit effumare faciēs, colorauerit, hoc subaudi est illud fulmē, qd poete [psoloen vocat] hoc est fumidū, nā cū nō sit ex mīta subtili, vt argēs, celeritate qz motus nec vñō, tñ calefaciēdo, ac colorādo illud, cui occurrit, effumare facit, z ideo psoloen dī, hoc est fumidū, vel effu mans. **A**lexāder aut qz fulmen differt a typhone z cnephā pnes spūs tenuitatē, qñ fulmē et spūs tenuioi sit, typhon z cnephās ex pinguiori. Insup vñā a tonitruis, z coruscationibus, pp multitudine exhalationū ac spiritūū, qñ exhalatio ac spūs in tonitruis, z coruscationibus est dissectus z interpolatus, in typhone z cnephā continua est, in fulmine etiā continua, licet nō ita, vt in ipis typhone, z cnephā.

K Illud enim propter subtilitatem quidem fertur propter velocitatem autem puenit pertransire ante qz igniat, z moram faciens demigret: hoc autem tardius. Colorauit quidem, non autem eruffit, sed puenit.

L Quia diuisit fulmē in argēs, z psoloen, z quasi indurit diām iter hęc, nūc exponit hęc dīas. Et vult qz dīe sunt dūe, pma pnes motū, scdā pnae effectus, pnes motū quidē, qñ argēs ppea qz est de subtiliori exhalatiōe velocius deorsus mouet, qz No psoloen nō est de tam subtiliori mā, tardius ferē. Scdā dīa le quif ex hac. **C** Ubiamaduersione dignū, q in quolibet fulmine duo sunt, tenuitas, z caliditas, hinc est, qz qñ in spiritu maior fuerit tenuitas, qz caliditas, argēs velocitate, qua fertur, penetrat, z nō ignit, est. n. magis penetratiū qz calefactiū. Si ptra maior caliditas qz tenuitas fuerit, velocitate motus, penetrat, z igit, ac colorat, z hoc facit psoloen, qd est ex crassiori mā, vnde inquit. **I** Illud, n. i. f. argēs pp subtilitatem qdem [māg, ex qua fit] ferē [velocitas] sic colligif pma dīa [pp] velocitatē aut puenit pertransire [illud] cui occurrit, ante qz igniat, z ante qz subaudi [mōz] faciēs demigret [qz] igit in arge maior est tenuitas qz caliditas, id penetrat, z nec ignit, nec demigret, illud, cui occurrit. **H**oc autē [psoloen] tardius [f. ferē] qz est ex mā pinguiori, [colozauit] qd [calefaciēdo] z igniēdo, z migrū drelinquēdo, [nō] autē exuistit, sed [ante qz] exureret [puenit]. **E**t hoc qz caliditas est maior in eo qz subtilitas. **E**x his sequif pueniētia, v3, qz neutrū vīt, z hoc pp motus celeritatem, que facit, vt penetrēt, z nō vñāt. Sequif etiā dīa, pma qz argēs celerius mouet, psoloen tardius. Scdā qz psoloen colorat, z igit, ac demigret, qñ in eo plus est de calido actiō ac colozatiō, qz de subtili penetratiō. Argēs nō nec colorat, nec ignit, nec demigret, qz in eo plus est de subtili penetratiō qz de calido colozatiō. **D**iximus. n. calidū esse colozatiū, subtile vero esse penetratiū, velox aut nō esse vñūm, qz ergo vtrūqz fulmen velox est, ideo neutp eoz vīt, qz No argēs bz p^o de subtili penetratiō qz de calido colozatiō, ideo penetrat, z nec vīt, nec colorat, qz vero psoloen plus habz de calido colozatiō qz de subtili penetratiō, ideo penetrat, z colorat, non tñ vīt, ppter velocitatem transitū. **D**e sunt dīe, z puenientie.

N Quapropter z resistentia quidem patiuntur aliquid, que autem non, nihil. Iuxta quod clypei iam gramen liquefactum fuit, lignum autem nihil passum fuit. Propter enim raritatem puenit spiritus penetrare, z pertransire. Et per vestimenta similiter, nō combussit, sed velut attritiones fecit, quare qz hęc omnia spiritus sint, palam est z ex talibus.

O Ex his, que dixit infert nūc corollarium, z hoc facit, vt que dicta sunt, clarius elucelcant. **D**exterea hoc facit, qz ex hoc pñt solui multa problemata. **E**st igit corollariū qz fulmē magis lēdit dura qz mollia corpa, z inqt. **Q**uapropter z resistentia Jac dura corpora [patiunt aliquid] f. cōminutionem percussa a fulmine, [que] vero nō [sunt] resistentia, nec dura, nihil [f. spatiū], qz nec cōminutionem, nec fractionē. **L**uius rei causā esse pñt, pma quidem, qz propter resistentiā duri corporis, longiorē tēpore in illud agit, z sic fortius. **S**cda vero, qz cū corpus resistit, spūs multiplicat vter aduerit noui superueniētis, z sic fortius agit. **C** Ad aut ita fit pbat duobus exēplis, pmo de clypeo, cuius ferrū ac lamina fulmen aliquādo liquefecit, z lignū nō fregit. **S**cdo de vestibus, quas aliqui fulmen illegas penetravit, z inqt. **I**uxta qd clypei iam gramen [hoc] est lamina, quātingit integrabatur [liquefactus] fuit, lignū autē [clypei] nihil passus fuit. **D**einde verificat exēplum, z inqt. **D**oproter. n. raritatem [lignū] puenit spūs penetrare, ac pertransire [meatus] ligni ante qz lignū vñat, ac lēdat. **E**ramen vero durum est, z densus, ideo propter maiorem morā, cōburit ipsoz ac liquefacit. **D**einde scdm exēplū affert, z inqt. **E**t per vestimēta [sī] pñs penetravit qz illa vñat, z sic penetrat, z nō vñit, z hoc ppter ipsoz raritū dīē [sed] velut attritiones fecit [z] pōt intelligi fulmen attritionem fecisse vestimentoz, z nō pñat, quoniaz per poros vestimentoz permeant, ea nō attriuit. **M**elius ergo intelligi fulmen attritionem fecisse carniā z ossium, z in frustra hoiem diuisisse, vt nos obseruauimus. **E**t ergo sensus, qz vestimēta [sī] subaudi penetrat [nō] cōburit, ea [sed] ipsoz hoiis, quem vestimenta integebant [attritionē] ac diuisionem in frustra [fecit]. **E**x his cōcludit, vt Alexāder exponit, cōtra aliquos, qui crederent fulmen esse lapidem, qz fulmen nō sit lapis, sed spiritus velociter motus eo modo, quo diximus, z inqt. **Q**uare qz hęc oia] f. argēs, z psoloen [spūs sint] z non lapides, vt quidaz putant [palā] est z ex talibus] que diximus de scuto, z vestimēto, nō enim si eēt lapis fulmen posset lignum penetrare, z vestimēta, per modū assignatum. **Q**uidā. n. dixerūt fulmen esse lapidem, qñ post fulmen in loco quem ferit, repertus est lapis, que putant eē generatū in nube, vel esse delatū a vēto circulari. **A**ristoteles autē z **A**lexander, asserunt qz fulmen sit spiritus, z non lapis. **C**Utrū vero cum fulmine aliquādo cadat lapis, ferrū, z vitulus, vt **A**licēna fabulatur. **S**cdo huius dictum est, cū de tonitruis differimus. **N**ūc vero illud nobis pateat fulmen formaliter esse spiritū velociter motū. **Q**uod autem aliquando lapis cum eo cadat, bispatibile, z cōmuniter concessum est, non tamen peripateticum.

Q Est autem; aliquando z oculis videri velut z nunc accidit circa templum in ephebo comburstum. Ad multas enim partes flamma ferebatur continua: bicepsa scorum. Qd quidez fumus spiritus sit, z ardeat fumus, manifestū est, z dictum est prius in alijs.

Accepti

A Accepti, qz aliqz fulmē est spūs ignitus, nūc vt Alex. inquit vult probare qz fulmen sit spūs ignitus, z syllogizat hoc pacto, vt Alex. syllogizare vñ, flāma est spūs ignitus, fulmen saltē aliqz est flāma, ergo fulmē est spūs ignitus. **Q**d flāma sit spiritus ignitus, probat exemplo sumpto ab ipsa combustionē templi **D**ianę in **E**phebo, que tēpore suo contingit, vnde inquit. **E**st autē aliqñ z oculis videre [qz] subaudi fulmen sit spūs ignitus, [vel] tñ z nūc accidit, circa templū in ephebo cōburstū. **O**bi ex flāmis ibi apparentibus patuit flāma esse spūs ignitū. **E**t hoc inquit. **L**ad multas. n. partes discepta scorum flāma, [ferebat] continua, z vñā, vtputa vna eius pars quasi vna gleba ferebat ad hanc tēplī partē, alia sītr quasi alia gleba ferebat ad aliā, hoc autē subaudi fieri nō potuisset, nisi flāma esset spiritus ignitus, atqz fumus accensus. **D**ic. n. qz mouebat modo hoc, modo illuc per templū, flāma moueri videbat. **L**ūc qñ eplogat, z ponit syllogonē, z inqt. **Q**d qz dē spūs [hoc] est fulmē sit fumus, [z] ardeat fumus [hoc] est qz fulmē sit fumus ardens, siue spūs ignitus qd idē est. **I** manifestū est [z] dictū est prius in alijs, vt scdo huius. **C** **Q**uo vero ad exēplū attinet, ai aduerfione dignū **A**ristotelem hoc in loco loquūtū esse de ea conflagratione, que facta fuit in tēplo **D**ianę, que erat apud epheboz. **Q**uidā. n. hōnd, vt gloriolum sibi nomē sacrilegio cōpararet, cū aliter gloriā cōsequi posse videret, celeberrimū totius **A**się **D**ianę templū incedit, z quidē ea nocte, qua natū esse **A**lexanderū dixerūt. **N**ō hoc **E**pheboi dēreto statuerūt, ne qz sacre legē hoiis memoriā vñqz referret, nec vñqz nominaret, vt eius nomen abliēteret, qd ille imortalē facere cupiebat, z nisi **Z**heopōpus remissam suis histōijs inseruisset eius nomen perpetuo fuisset extinctū, nec quā questierat gloriā, cōparasset. **S**ūt qui dicunt hunc pblegiā fuisse nominatū. **S**trabo libro. 14. dicit **D**erostrotū fuisse dictū.

B Ad auerte tñ **V**aleriū libro. 8. dixisse eū voluisse templum incendere, nō incendisse. **L**iceo vero asserit tūmēti quēndā dixisse, de ea nocte natus **A**lex. esset, eadem **E**phebo **D**ianę templi deflagasse. **S**ellius libro scdo sicuti quondā a cōmuni pñlio **A**się decretū est vti nomen eius, qui templū **D**ianę **E**pheboi incenderat, nō qui vilo tēpore nominaret, incenderat dixit, non incendere voluerat. **D**linius libro. 35. **I**dem refert **A**ristoteles etiam, cui non parua fides danda est, dicit. **E**st autē aliquādo z oculis videre, z velut z nunc accidit circa templū in **E**phebo cōburstum, ecce, qz dixit esse combūstū, z non voluisse comburi. **D**exterea. **Q**ue dicit, non de eo, qd voluit fieri, sed eo, qd factū est, verū esse videt. **Z**heopompus etiam **I**socratō discipulus tragicus poeta, z orator eximius vt testat **S**ellius, ait templū fuisse conflagratū, non conflagrari voluisse. **S**ic igit perspicuū est templū fuisse vt **A**ristoteles inquit. **L**obustum, z quidem ea nocte, qua **A**lexāder natus fuit, qd **A**ristotelis tēpore fuisse nemo dz dubitare, cū z **S**ellius referat **D**hilippū literas ad **A**ristotelem scriptissē, de **A**lexādrī natiuitate. **C** **Q**ua vero forma templi **D**ianę erat constructū, z quo modo post pmi templi conflagrationē, aliud longe maius fabricatū sit, nō opus est nūc dicere, ne histōicis videat potius qz interpretis.

C Cum autem simul multus secedit, tunc videtur manifeste spūs esse. Quod igitur in paruis ignitionibus videtur: hoc z tunc multa arden te materia: sicbat multo fortius.

D Soluit tacitā dubonem, postea. n. queri, ppter quid nō semper videt spūs, hoc est fumus, qui cōuertit in flāma, vel in fulmen. **R**espōdet z lege sic, [z] fulmen est spūs ignitus, non semper tamen cernitur, nūc cum fuerit multus, vnde inquit. **L**ūc autē simul multus secedit [spiritus] ignitus, qui est fulmen, tñc videt manifeste spūs esse [nā] multitudine reddat ad modum corpulētus, z ita visibile, at si paucus fuerit, z tenuis, nō vñ, quem ad modū nec aer, nec ignis in pnyis [p]p[er]is. **E**t hoc inferit p locū a minore, qz si spūs in paruis ignitionibus cernit, in magnis, in quibus multa mā ignit, magis z fortius cernit, z inqt. **Q**d igit in paruis ignitionibus vñ, [hoc] est qui spūs in paruis ignitionibus vñ [hoc] i. hinc idē spūs z tñc multa ardeat mā] fiat multo fortius, z maius, z ita reddatur magis visibile. **R**uptis igitur lignis, vnde principium spiritus erat, multus secedebat, simul qua efflabatur, z ferebatur fursum ignitur. **Q**uare videbatur flamma ferri, z inuadere domos. **R**edit nunc ad combustionem templi, vt mihi videt, naz in ea templi cōflagratione videbatur flamma moueri in domos, id posset queri vnde flāma illa videbat moueri. **C** **U**el fortasse inferit ex dictis causam, qua in conflagratione templi videbat flāma moueri per domos, vt fit magis euident, qz flāma sit fumus ardens, ac ignitus, z ait hoc contingere, qñ fumus sic mouebat, z cū flamma sit fumus ardens, ipsa quoqz sic per domos moueri videbatur, vnde inquit. **R**uptis igit lignis [tēplī] **E**pheboi propter combustionem [vnde] [hoc] est ex quibus lignis [erat] principium spiritus [z] fursum ardens, qui est flāma [multus simul] spūs ille [secedebat, qua] [f. parte] [efflabat] ac spirabat [z] ferebat fursum ignitur [ex hoc] concludit ppositum, z inquit. **Q**uare videbat flāma ferri [sursum], z qui diuertebat modo hac, modo illuc, etiā videbat [domos] inuadere [z] oīz hoz causa est, qz fumus mouebat, z cū flamma sit aliud nihil, nisi fumus ignitus, hac tōne, fit, vt flāma videatur moueri, qz fumus ignitus mouet, qui est idem qd flāma. **E**rgo bene dictum est flāmam esse spūs siue fumū ignitū, z cū fulmē sit flāma, ergo fulmen est spūs ignitus, qd erat probādū. **D**ēc mihi vñā est expo sitio huius textus, quem nec **A**lex. nec alius exposuit. **S**emper enim putare oportet: sequi fulmina spiritum, z precedere: sed non videtur, qz sine colore est. Quapropter z qua debet percute/ re: mouetur prius qz percutiatur, tanqz prius incidente principio spiritus. **Q**uidā dicit qz **A**rist. soluat tacitam qōnem, vtputa si post z antequā fulmina pcedat, ac sequat spūs, z respōdet qz sic, ait tamen illū nō videri, qz spūs ille abfcolor est. **D**uius rei signū affert, qñ mouet atqz agit atqz omne, qd pcutit a fulmine, anqz pcutat, que opz pulchra est. **A**luernata vero vult qz **A**rist. reddat cām cuiusdā accidentis circa fulmē, qd accis est, qz anteqz fulmen pcutiat, mouet id oē, qd a fulmine est percutiendū. **A**ut forte exponi pōt qz **A**rist. soluat pblema vtputa cur que percutionē a fulmine vidēt moueri, atqz localiter agitari, anteqz ab eo percutionē, z respōdet, qz hoc fit, qz fulmen semp pcedit vētus, semper qz sequit, z nō videat, hoc tñ est, qz abfcolor est, qz igit pcedit vētus, ideo id, qd percuteat, ab illo vēto prius mouebit. **A**lexāder vero legit verba cū nota aduerfatiua [ait] [hoc] pacto [z] fulmē sit spūs ignitus [tñ] semp putare opz sequi fulminā spūs, z pcedere [z] ita fulmen est spūs, z est antequā dēter, z ptequenter comitatur spiritus ac vētus. **C** **U**erū inter spūs, qui est fulmen, z spūs, qui fulmen comitat, hęc dīa qz fulmen spūs sit, qui videt, vt **A**lex. inquit. **C** **U**erū est ac ignitus, spūs vero comitans, est inuisibilis, cū sit sine colore, inquit. **S**ed nō videt [spūs] v3, comitans [qz] sine **S**uēt. super. **D**. **r** 3

E

Coñ. 18. F

G

Coñ. 19.

H

Coñ. 17.

Cap. 12. 13. vltio

Cap. 6.

I colore est, fulmen autem ipsa visibilis est. Quod vero ipsa antecedit fulmen, assertit Aristoteles...

Et tonitrua autem dividuntur non solum, sed quod simul segregatur, qui plagam fecit, et sonum spiritus, qui si percussit, dividit, exiit autem...

De tonitruo igitur et corruptione et cecropia. Adhuc autem de incensombus et typhombus, et fulminibus dictum est...

Aliter autem exponit, quod Aristoteles coparet fulmina ad tonitrua, et vellet, quod aliqua tonitruo dividantur corpora...

Nec intelligas quod simul ipsa segregat, et sonum et plagam fecerit, quoniam prius segregat et facit sonum, quod plagam, et textus est hoc pacto legendus...

De halo autem et iride, et quid vtrunquam sit, et propter quam causam sit, dicamus, et de parabelys, et virgibus...

Alii dixerunt de cecropia, typhone, et pestere, et fulminibus, nunc (ut Aristoteles inquit) proponit dicere de halo, et iride...

fuerit, ita hęc, quod sunt ab eadē causa. Refractio radiorum que fit in nubibus, in vno quod caplo ptractada radiorum...

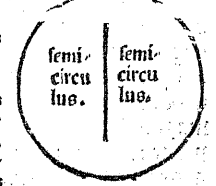
Ipsius igitur halo apparet sepe circum solis, et fit circa solem et lunam, et circa splendētia astrorum...

Nunc de halo proponit accētia, et sunt tria, figura, locus, ubi apparet, et tempus, quod apparet, de figura itaque inquit...

N O P Q R

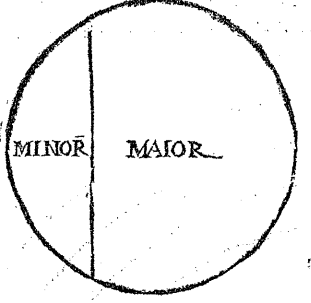
humiditas magis. Minus autem in occasu ac ortu, quoniam tunc vapores crassiores sunt, quod sunt apti radiorum refractioni...

Nunc de accidentibus iridis, et primo de figura, qua apparet, dicitur primo quod iris nunquam apparet in figura completi circuli...

Divisio per equalia.

Quo vero ad verba attinet, ad aduersione dignus circuli quemque dividit posse in duas partes equales, et tunc ambe ille partes semicirculi ab ipsis geometria dicitur...

Divisio in portiones.

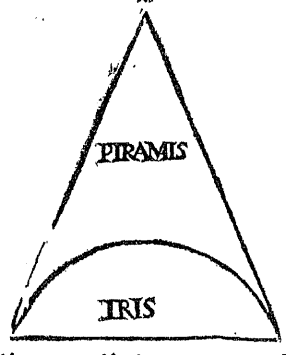
Minor portio apparet, et vult quod sole exiit aut in ortu, aut in occasu, vel valde prope, tunc apparet ut semicirculus. Ceterum semicirculus ille, ut inquit Aristoteles, est medietas minoris vel minimi circuli...

vo exiit in ortu aut occasu, iris apparet, ut semicirculus, verum quod obscurum est propter subtractionem luminis solis, et minus apparet, minusque visibilis, videlicet ille semicirculus circuli minoris...

Et hoc autem naturale quidem equinoctium in hęcioribus diebus omni hora fit dicitur. In estis autem non fit circa meridiem.

E F G H I

virio fieri solent, et inq. Et post autumnale equinoctium, in breuioribus diebus, et hora diei sit iris. In quibus autem non fit subaudi sole exiit circa meridiem. Per quod inuit pno totu de die apparere iride, qm nec ab aliq stellaz, nec a luna nocte fieri potest. Sicus vo miradulan vir nostra tate doctissim narravit mibi semel iridez nocte vidisse, veru luna erat in plenitudine. Aristo. vo, et Alex. ac ceteri historici nocturnam iridez dubitant, vt postea dicemus. Sed inuit vna ipa, qd apparere solet, et dicit apparere posse etate, autimo, hyeme, et vere. L. Do tñ diuerso quonia au tino, hyeme, et vere, in qd dies sñ breues, et sol semp describitur culuz, qui declinat ab apice nro capiti apparere potest omni hora diei, immo in meridie, qm cu sol declinat ab apice nroy capiti vna polum meridianum, basis pyrhamidis, qu est linea, B, L, minoris portionis circuli pot in opposito videri supra terram, qm sol no est pscie in directo nroy capiti, sed vna polum meridianu declinat. Et tate aut, et qd tuc cu sol pnum ceteri puctu possidet, vbi ad apice nroy capiti ppinguissim

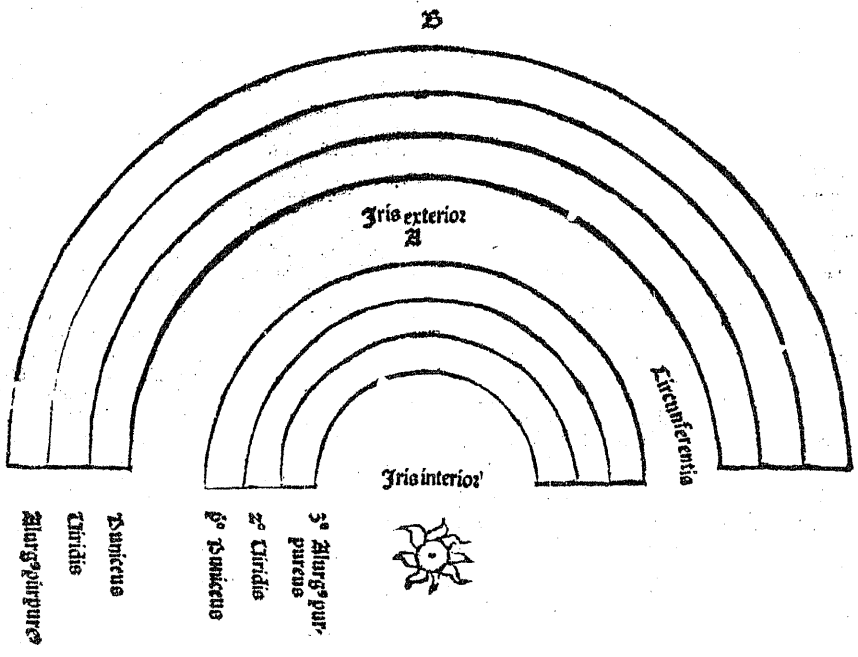

sol factus est, iris apparere non pot in meridie, qm basis pyrhamidis, q est minoris portionis circuli basis, B, L, sub qua iris vt, aut est sub terra, et sic non vt, aut est adeo parū supra terrā, vt videri nō possit. Et hoc potissim locū hz in his regionib in qd sol ipse venit ad apicē capitum habitantiū, qm his foras se, qui poli septentrionalē habitant, apparere meridie pot, siquidē sol placice distat ab apice eoy capiti, et qm in meridie. In hyeme vo, autimo, vere, ac alijs tpiibus, qbus dies sunt breues, et sol recessit a capiti nroy capiti, videri potest in meridie, quoniam basis pyrhamidis, qu est linea, B, L, minoris portionis circuli, et iris figura est supra terram.

Neq duabus plures, irides sunt insimul. Cum dixisset, de figura, de dña, et de tpe, nunc de numero iridum agit, et dicit q irides plures duabus simul niquā sūt. Et intellige in coloz positioe dñtes, naz qvuis interdu tres aliq vlsq sint, tertia tñ suos colozes eodez ordine dispositos habet (vt quidam dicunt) quo ordine prima habebat, vt postea disputabitur.

Harum autem tricolor quidem, vtraqz est, et colozes eoidem, et equales sñ numerum habent inuicem. Obscuriores autē sunt eius: que extra, et contrario positi sñ positionem. Que enim intra est, primā habet peripheriā, q maxima est: puniceā. Que autē exteri minima qz quidē, ppinguissimē autē ad hāc, et alias proportionabiliter. Sunt autem colozes hi: quos quidem solos fere non possunt facere p ctozes, quosdam enim ipsi miscent. Punicea autem et viridis, et alurgus: non sit mixtus. Iris autē, hos habet colozes. Qui autē iter puniceum et viridem, apparet sepe xanthus.

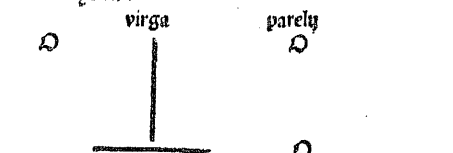
puniceus
ruber
autem
itaqz
alurgus
alurgus
purpureus
prasinus
viridis
marubini
xanthus
flauus.

Cum dixisset duas fieri posse irides, ostendit nunc quomodo alle in coloribus habeant, et vult quod vtraque sit tricolor, habens vtraque colozes eoidem. Qualitate, quoniam punicea, viridem, siue prasinam, et purpuream, tonidēqz nūero, quoniam tres, et tñ dñia q ad coloz pōnem atqz mō, modo qdem. Nam in, A, iride pna, quē dñ iris interior, ac cōtēta, facta, vtpno a refractione radioz solis, colozes sunt clariozes, atqz visiles magis. In iride vo, B, q exterior, atqz continens or, que qz sit nō a radioz solis refractione, sñ a p iride, siquidē scda iris est veluti pna imago, colozes sunt paululum obscuriores, naz sit ex p debilitato p refractionē radio. Dñe vo, qm in, A, iride p circuli ferentia, q maxima ē, punicea ē. Scda vo circuli ferentia, q media est, viridis ac prasinā est, vltima est purpurea. In, B, vo iride, vltia circuli ferentia, q est cōtermina pnc ac maxie circuli ferentie pnc iridis, est punicea, pna vo purpurea, media deniqz est viridis. Lā vo, vt postea dicit, est, qm scda iris colozaf p ppositione pnc. Inquit, L. Dñe at tricolor qd vtraqz est, et colozes eoidē. L. In ipē, L. et qles sñ nūerū hnt inuicē qm tonidē. Tercia dñiaz affert, et pno quo ad modos, et inq. Obscuriores autē colozes (eius) iridis qd extra, vt ipsius, B, que pncis et or. Deide quo ad pōnē, et inq. (Et e contrario positi sñ pōnem) atqz sñ, qd exponit et inq. (Que enim intra est, et pta, vt est, A, (primā peripheriaz, q maxima est, hz puniceā.) Iris autē q est exteri, minima quidem peripheriaz que ppinguissimē sñ hz ad hāc, hz puniceā. Et alias ppositionabilr, hz scdam hz viridem, et tertiam hz purpureā, p cōtrapōnē ad primā, hēc de pōnū dñia.

Deide de colozib qles sint, exponit, pmittit tñ distinctionē, quod coloz alij sint, quos solos pictozes facē nō pnt. Alij autē, quos solos facē pnt. Ille igitur coloz solus a pictore fieri nō pot, q resultat ex duobz pnc collocatis. Sape enim pictozes tertiu colozē faciūt ex duobz simul iunctis, nō. n. tertiu verus est, hz pntasticus. Alij autē colozes sunt, quos solos facē pnt pictozes, vt pnta q nō resultatue ex alijs sūt. Exponit q Aristo, q colozes veri, et q pntastici, ac resultatue sint in iride, et pno distinguit, et inq. Sūt autē colozes hi vel alijs fere, L. quos quidē solos pictozes facē nō pnt, sñ resultatue, faciūt, q phantastici dñr, ergo colozes p nō sūt, q nō sūt, sñ resultatō ex alijs phantastice sūt, (quod dā eniz ipsi miscent,) ipsi. n. pictozes quod dā iuxta pōnēdo miscent, vt resultat, et pntastice appaerāt, tacuit aliō mēbū, qz p, oibz. n. pnciū est esse quod dā colozes, quos pictozes seozuz faciūt, ac solos ptingūt. Hoc distōne stante exponit, qui in iride veri, et qui resultatue pntastici colozes sint, et pnt (aut) arbitro legenduz esse pro itaqz, qd grece est A, ppter eni affinitatē dictionum sepe altera corrūpit in alterā. Inq. (Puniceus itaqz et viridis, et alurgus) in ipsa iride, (nō sit mixtus,) hoc est nō resultat p iuxtapōnē duoy pntastice. (S. iris) vt inq. (hos hz colozes) pro veris, et nō resultatibz ac pntastice. Colo: (aut) qui in ipsa iride (est) iter puniceum et viridem appet), resultatue (sepe Xanthus) hoc est flauus, q in iride tres sunt veri. Xanthus autē solus, est pntasticus. Ex his pzo duas tantuz irides appaerē coloz pōne dñtes, naz qvuis iter dñ tres appaerāt, sñ tñ suos colozes hz codē ordie, quo et p. Est. n. s. imago scdē iridis, veluti, et erat imago pnc, qre opz hre colozes ordie eo se hntes ad scdaz, quofcda hēbat ad primā, qre in s. iride colozatē peripherie erūt, veluti in p. Quo vo ad colozes atinet, puniceus grece est pheniceus, latine ruber, siue crocene. Purpureus grece est alurgus, vel alurgus, latine etiā scarlatinus. Flauus deniqz grece est Xanthus, latine etiam mellinus. Viridis vero et prasinus et marubinus idēz est, quoniam coloz herbarum est valde virentiam.

Virgo autem et parelij autem ex latere semper, et neqz de super, neqz ad terraz, neqz ex opposito: neqz etiam nocte, sed semper circa solem. Adhuc autem, aut dum ascendit, aut dum descendit temp, sñ plurima autem, ad occidentem. Dum autem in medio celi est: raro. Ut in bosphoro aliquando accidit, per totam enim diem simul orientes duo parelij permanserunt vsque ad occasum. Que quisdem igitur circa vnumquodqz ipsorum accidunt: hec sunt.

Nunc de virgiz, ac parelijz accidetia narrat, est autē vga lineā quē dā ppendiculariter ab ea celi parte, qd ē ad latūs solis, descēdēna dico ppendiculariter ad terrā, in qua faci angulos rectos. Colo: vo huius lineę, aut palidus, aut fuscus, aut est tricolor, vt coloz iridis. Pallidus quidē pnt subtile aequi, qd in vapoibz exis, illustrat ad pallorem. Fuscus vo, pp frigus opprimēs atqz cōdensans vapozes ipios, in qd radij solis obfuscant. Tricolor vo colozibus iridis, qm vapozes, qui a nube ad terram diffundunt, in qbusue radij solis fulcipiant, diuersi sūt, ac dissimilares sñ rari et densum, iō appaerēt diuersi. Dacōne vga eē vi, veluti iris rectificata, qm pntibz colozibz appaerens in rectis, sñ qm vapozes reflectētē radios, nō semper hnt in mā vapoza talē ordie, vt in iride, ideo nō sūt rēgulariter p modū, quo sūt in iride. Dñr autem virge grece rabā, latine et bacilli. Parelij vo latine dñr imagines solis, vel soles. Est. n. parabelius dicit qd iuxta solem, vel qd alter sol iuxta solē, a para qd est iuxta, et helios, qd est sol. Est autē parelijz vapor a latere solis collocat, re frangētis ab ipso solis radys appaerens, veluti alter sol, opz eniz imaginari ac si coloz punicea iridis eēt reductus ad vnu corp rotūdū nullo alio colozē emicans, appaerēt enim tuc vt alter sol. Aristo, ergo de accidetibz hozz primo declarat locū, in quo apparere solent, et inq. (Parelij autē et virge, sūt ex latere,) solis (temp,) (et neqz de sup,) L. ad solem, (neqz ad terram) hoc est directē sub sole, (neqz ex opposito) ad soles, vt pnta aut ad ortū, qui locus ē oppositus ante solē, aut ad occasū, qui locus est oppositū post solem. Circa hęc vo aduertē q duo sunt solis latera boreale, et australe. Boreale quidē ad nos eēt collocatū. Australe autē ad ethiopas, vel ad antipodes. Dūc etiam sunt solis cōtrarietates, scilicet, a retro. Sole. n. tenētē celi mediū, ante dē occasū retro dē ortus. Duo insup sūt solis termini, vtputa locus deozuz, qui sub directo solis ē, veluti vbi halo appet, et locus sursum, q appaerēt supra solem, veluti qd sol oxif, locus sursum erit ad celi culmē ac mediū, nō. n. aliq nubes esse pot sñ veritatē supra solem, qm oēs nubes sunt in media aeris regione, sñ or aliq esse supra solem sñ appaerētiam, nam qd sol est in cōtactu oiz zontis, aut ppe, tunc sol vt nobis qd ē sub nube, Quare sunt sex solis pōnes, ante, retro, dextrā, sinistrā, sursum, et deorsuz. Unde ex his pzo qd ait. Inquit. n. (Parelij autē et virge sūt ex latere solis semp,) quia vel ad dextrū qd est ad nos ipso stante in sinistro, aut ad sinistrū, sole stante in

Virgo autem et parelij autem ex latere semper, et neqz de super, neqz ad terraz, neqz ex opposito: neqz etiam nocte, sed semper circa solem. Adhuc autem, aut dum ascendit, aut dum descendit temp, sñ plurima autem, ad occidentem. Dum autem in medio celi est: raro. Ut in bosphoro aliquando accidit, per totam enim diem simul orientes duo parelij permanserunt vsque ad occasum. Que quisdem igitur circa vnumquodqz ipsorum accidunt: hec sunt.

Nunc de virgiz, ac parelijz accidetia narrat, est autē vga lineā quē dā ppendiculariter ab ea celi parte, qd ē ad latūs solis, descēdēna dico ppendiculariter ad terrā, in qua faci angulos rectos. Colo: vo huius lineę, aut palidus, aut fuscus, aut est tricolor, vt coloz iridis. Pallidus quidē pnt subtile aequi, qd in vapoibz exis, illustrat ad pallorem. Fuscus vo, pp frigus opprimēs atqz cōdensans vapozes ipios, in qd radij solis obfuscant. Tricolor vo colozibus iridis, qm vapozes, qui a nube ad terram diffundunt, in qbusue radij solis fulcipiant, diuersi sūt, ac dissimilares sñ rari et densum, iō appaerēt diuersi. Dacōne vga eē vi, veluti iris rectificata, qm pntibz colozibz appaerens in rectis, sñ qm vapozes reflectētē radios, nō semper hnt in mā vapoza talē ordie, vt in iride, ideo nō sūt rēgulariter p modū, quo sūt in iride. Dñr autem virge grece rabā, latine et bacilli. Parelij vo latine dñr imagines solis, vel soles. Est. n. parabelius dicit qd iuxta solem, vel qd alter sol iuxta solē, a para qd est iuxta, et helios, qd est sol. Est autē parelijz vapor a latere solis collocat, re frangētis ab ipso solis radys appaerens, veluti alter sol, opz eniz imaginari ac si coloz punicea iridis eēt reductus ad vnu corp rotūdū nullo alio colozē emicans, appaerēt enim tuc vt alter sol. Aristo, ergo de accidetibz hozz primo declarat locū, in quo apparere solent, et inq. (Parelij autē et virge, sūt ex latere,) solis (temp,) (et neqz de sup,) L. ad solem, (neqz ad terram) hoc est directē sub sole, (neqz ex opposito) ad soles, vt pnta aut ad ortū, qui locus ē oppositus ante solē, aut ad occasū, qui locus est oppositū post solem. Circa hęc vo aduertē q duo sunt solis latera boreale, et australe. Boreale quidē ad nos eēt collocatū. Australe autē ad ethiopas, vel ad antipodes. Dūc etiam sunt solis cōtrarietates, scilicet, a retro. Sole. n. tenētē celi mediū, ante dē occasū retro dē ortus. Duo insup sūt solis termini, vtputa locus deozuz, qui sub directo solis ē, veluti vbi halo appet, et locus sursum, q appaerēt supra solem, veluti qd sol oxif, locus sursum erit ad celi culmē ac mediū, nō. n. aliq nubes esse pot sñ veritatē supra solem, qm oēs nubes sunt in media aeris regione, sñ or aliq esse supra solem sñ appaerētiam, nam qd sol est in cōtactu oiz zontis, aut ppe, tunc sol vt nobis qd ē sub nube, Quare sunt sex solis pōnes, ante, retro, dextrā, sinistrā, sursum, et deorsuz. Unde ex his pzo qd ait. Inquit. n. (Parelij autē et virge sūt ex latere solis semp,) quia vel ad dextrū qd est ad nos ipso stante in sinistro, aut ad sinistrū, sole stante in

I dextris 7 neq; desuper soles, non n. sole exite in ortu vel occatu apparere pnt in medio celi, neq; ad terram. Iqum neq; sub sole, vt halo, neq; ex opposito apparere possit, qm neq; ante sole ad ortu, ipso exite in occasu, aut retro sole in occasu ipso exite in ortu, qresp a latere tacuit aut figurā apparitōis, qm ex ipso nobis pspicua st. Colozes et, qm postea cū alligabit cas, pspicui erūt, hęc de loco. Deide de tpe exponit, z inqt. Neq; et in nocte, s; sp circa sole in die. Et qz multę st diei hoz, in qb; apparere pnt, exponit has, z inqt. Adhuc at; jcu appareat i die, [semp;] apparēt; aut dñi j sol; ascēdit. I. cad celi mediū, vtputa horis antemeridianis, aut dum descēdit i a culmine. s. hois postmeridianis. [Scdm plurimū aut;] ac p maiore tpoz parte apparēt; sole existēt; ad occidētē. Dñi aut; in medio celi j sol; est raro. [Dico raro, qm;] in bosphoro aliqñ accidit, p totā n. dies sil oretes duo parely pmāserūt vq; ad occasum. [Est aut; bosphorus mare diuidēs Asia ab Europa, in illo enī tpb;] Arist. apparuerūt duo parely quasi duo soles ex duob; laterib; solis p totam diē sole ipso decurrēt; ab ortu in occasum. [S; dices qñ soles illi potuerūt apparere in regiōe bosphori, z n; alibi.] Lām affert Alexā. qñ illi apparuerūt pp refractionē radiop factā in vaporib; atq; aere vaporoso, hic vo aer vaporosus aptus refrāgere solis radios, non erat in remotis regionib; sed solū in regionib; bosphori, z id ibi per totā diē potuerunt apparere, pmanente, v; tota die aere illo vaporoso frangente radios solis, nō enī refractione fit vbiq; s; solum vbi aer vaporosus est, aptus radios solis frāgere. Epylogat, z inquit. Que igit; circa vniūq; ipsoy accidit, hęc jet tot; sunt. [C. Duo vo ad hęc atinet, aiaduerte, q; Arist. tacuit vte tps apparitionis, qm; indifferēt; estate, aut; tino, h; yeme, z vere apparere pnt.] S; dicit hęc q; Arist. inquit, quidem obyciunt, q; viderint in nocte parelios. Nilinus gn. Domicio, z L. annio cōsulibus scribit simul apparuisse tres lunas, foras fē hęc tunc lunę, quas ponit Nilinus, fuerūt tres cometę ad formā lunę apparetes, z ideo de nocte videri poterunt. [Aiaduerte vtra hęc q; Auer. afferit ne parelios, nec vgas vidisse, z nos quoq; minime vidimus, tñ de his dōm, vt Aristoteles inquit.]

Causa autem horum omnium, eadem. Omnia enim hęc, refractione sunt. Differunt autem modis, z a quibus, z quomodo accidit fieri refractionem ad solem: aut ad aliud ali- quid fulgidorum.

C. Cū dixisset oia accidentia hoz, nunc vult narrare cas, et vno assignat cam vlem oiu; deide circa illā cam assignat tres dñas, z assignādo cam vlem, nō accidēt; cas; affert, sed oium eoz, quoz accidentia narrauit, vt cam ipso; halo, iridis parely, z virgę, nam s; eadē st; cā hoz, z accidentium, tñ cas; accidentiū assignabit in spali. Narrando igit; cam vlem hoz, inquit. [Cā aut; hoz oium eadē est, jhoiū oium.] Quoz accidentia narrauimus, nō aut; accidēt; cā est eadē. Accidentia n. supponunt hęc esse, z s; eadē st; subarū cā, z accidentiū, primo tñ assignat cam hoz respiciēdo ad subas, s; ad accidentia, z cū dixit q; cā sit eadē, intelligit fm gen; z subas. Deide assignat cam illā, z inquit. [Oia n. hęc refractione sunt, in qdē formā, sed causalr, qm; oia ex refractione veluti ex cā pspiciunt.] Exponit aut; dñas circa hęc cam, qñ s; oia illa sunt refractione causalr. Dñt in ipsa refractione trib; modis. Et hoc iqt. [Dñt at; modis, inam modi qb; refractione fit ab obiectis cozporibus refrāgentib; radios sunt diuersi, quaten; obiecta cozpa, a qb; refractione fit, differunt penes magis z min; esse diaphana, ac trāparētia, veluti in ipsa halo accidit, vbi coz-

pus refrāgens radios solis vel lunę, aut stelle est magis diaphanus ac trāparens, qñ sit in ceteris alijs, vt postea dicit. Hęc est pñā dñia, quę est ex dñia modoz, qb; frangunt radia cozporib; ipis obiectis. Deide affert scdm dñiam, z inquit. [Et a qb;] hoc est scdm dñia, q est penes dñiam cozpor; obiectoz in suba, nam in iride refractione fit a caligine. In ceteris vo refractione fit a caligine inspissata. Deinde affert tertiā dñiam, z inquit. [Et qñ accidit fieri refractionē aut ad solem, aut ad aliud aliqd fulgidoz.] Et sic dñia tertia est s; ea cozpora lucida, ad quę fit refractione, qm; in ipsa halo refractione fieri pōt ad soles, z ad lunā, z ad stellas. In iride aut; ad solem, z ad lunā. In virgę, z parely, nō nisi ad soles. Quare s; hęc oia refractione radiop fiāt, tñ differūt trifariā, modis refractionib; cozporib; obiectis, qb; fractioes fiūt, z cozporibus lucidijs, q; vbi rad; emittunt. Hęc de causa vā omniū hoz in substantia.

Et per diem quidem, iris fit, nocte autem: a luna, vt antiqui quides, putabant non fiebat. Hoc autem patiebantur, ppter raritatem, latebat enim ipso, fit tamen, sed raro fit. Causa autem est, q in tenebris lateant colozes, z alia multa oporteat incidere, z omnia hęc die vna mensis. In plenilunio enim fieri necesse est, si debeat fore: z tunc aut oriente: aut occubente, qua propter in annis supra quinquaginta, bis comperimus solum.

C. Quia superius dixit iridem die apparere, ne quis crederet hoc esse simplr dictum, ita vt nocte apparere non possit, ideo redit ad declarand; iridem etiā nocte apparere posse, z inquit. [Et per diem quidem iris fit.] Halo, [nocte aut; a luna, (vt antiqui qdē putabant) non fiebat.] Affert cam huius erroris, z inquit. [Hoc autem j. l. hic errorem; patiebantur, ac sustinebant, ppter raritatem; apparitionis, hoc est q; raro apparere nocte.] At id quod raro fit, existimabāt fieri nunq;. [Latebat, n. ipso, fit, n. sed raro fit.] Dñius latentę et raritatis Aristoteles cam assignat, quia quādo ad aliquod plura cōcurrunt, illud aut nunq;, aut raro fit. Qd; aut; ad apparitionē iridis de nocte plura cōcurrunt, declarat, qñ cōcurrit illustratio, vt colozes pateant. At nocte, [nisi lucida sit;] colozes patere non possunt. Secundo cōcurrit nubes magnitudine, multitudine, z qualitate affecta, vt iris sit magna, z illustris. Tertio debet omnia hęc cōcurrere in vno mense, z in vna die mensis, qñ non nisi in plenilunio. Quarto concurrunt tempus certum diei, qz fieri nō potest, nisi aut oriente, aut occubente luna. Hęc aut; omnia cōcurrere, raro fit. Vel sic, z breuius cōcurrūt nubes magnitudie, z multitudine, z qualitate disposita, z lumen lunę potēs. Hęc autem non possunt fieri nisi in vno mense, z in die illius mensis vna, z in illo die vna vel duabus hois, ergo raro fieri necesse est. Inquit. [Causa autem est, qm; in tenebris lateant colozes, s; sic requirit vt lumen lunę sit magnū, et alia multa oporteat incidere, vt ex parte nubis q; sit multa, z magna, z taliter disposita, vt refrāgere possit lūmē lunę.] Et oia hęc die vna mensis, [qñ dicit, qz omnia fieri non possunt, nisi vna die mensis.] Cuius cam affert, z inquit. [In plenilunio enim fieri necesse est, si debeat fore iris nocturna.] Et tunc aut oriente, aut occubente [tunc enim iris fiet sub figurā semicirculi, z maxima qua potest esse, et ita fit visibilis.] Qd; aut; raro hoc accidat, signo probat, z inquit. [Vnapropter in annis supra quinquaginta bis comperimus solum;] factam esse nocturnam iridem, quod non fuisset ita raro, nisi quia causarum

A farum cōcurus fuit rarus. [Albertus aut; ait se obseruasse iridem bis in vno mense, z ait fieri posse lunam tenente celi mediū, quę duo sunt dñia his, quę Arist. dicit.] Ceterum q; Albertus dixit, sunt de rarissimo, quę aut; Aristoteles sunt de raro, z ita nō aduersant. Et quę dicit Albertus potuerunt euenire, s; m; qd; qñ luna exite plena, iris potuit apparere in ortu lunę, z in occasu eius potuit apparere altera, s; sic in eodem mense, vq; imo in eades nocte potuerunt apparere. [Scdm vo, qñ luna exite plena, z tenente medium celi, z meridionali, potuit apparere parua iris.] Aristoteles aut; negat hoc luna exite septentrionali, quare hęc non obstant.

B Quod igitur visus refrangatur, sicut z ab aqua: sic z ab aere, z omnibus habentibus superficiem planam: ex his, quę circa visum ostensa sunt, oportet accipere fidem.

C Lum assignasset cam oium illoz in gnali, nūc vult specificare cam illam, z magis spāliter cam illā artare ad ea, q; dicta sunt. [S; qm; in assignādo, ac specificādo cam hęc vtr; his, quę in mathematicis sunt declarata, pcedit mox mathematicoz, z supponit qdam, deinde ex suppositionibus veniet ad declarandas cas; in specie oium eoz, quę dicta sunt.] Sumit aut; tres supposiōes, quaruz p; est, q; visus refrāgat; ab aqua pbibente directū eius trāsituz ppter eoz crassitię, atq; densitūdię, z ab aere cōdenfato a frigido aqno, z gnatiū ab oibus cozporib; cōdenfatis, ac crassis planā hntib; supficiē. Inquit. [Qd; igitur visus refrāgat; sicut z ab aqua, sic z ab aere [subaudi cōdenfato a frigido;] z ab oibus hntibus supficiem planā;] qualia sunt cozpora densa, quę planā supficię hnt veluti specula, [ex his quę circa visum ostensa sunt, opz accipe fidem.] Et p; pceptiuis enī theozematib; probatū est visualem radiū nec frāgi, nec reflecti posse, nisi a cozpe denso, cuius superficies sit plana, veluti superficies speculi. Imago n. apparet in speculo reflecti nō possit a speculo, nisi speculum esset densum, z supficiem habēs planā. Similr radiū visuale nō possit refrāgi ab aq; vel aere, nisi aqua vel aer esset cozpus densum supficiem hntis planam ad modum speculi. Et dixit visum jqm; refractione, vel reflexio fieri pōt a cozpore denso supficiem non habente planā, modo non sit refractione, vel reflexio visua, reflectit; n. pila a pariete etiam si nō haberet planā superficiem, qñ hęc reflexio vel refractione non est visua. Hęc aut; ex libris perspectivoz clara sunt. [Dicit aut; Alexā. q; Arist. in hoc libro sequit; opinionioes mathematicoz, q; visioe fieri dicunt per emissionē radiop visualiū.] Cuius diūm pbauit in libro de aīa, z in libro de sensu z sensibilib; z in libro de somno. Ceterum vt Alexander inquit, hoc facit, qñ nihil ad rōnem, quā vult dare de qñtis, refert. Naz siue dicatur q; refractione emphatica fiat a luminoso supra cozpa densum z planū occurrēs, z postea per diaphanū mediū vebatur ad oculos nostros. Siue cōtra a visu nro fiat ad cozp; densum planum refractione, z postea per diaphanū vebat; ad cozpus luminosum, nihil refert ad rōnem dicēdas de his. Et ideo qñ nō vget necessitas, loquēdū est, vt plures, quare recte in hoc libro s; sequit; perspectivios antiquos, qñ nulla ē necessitas vrgēs, qua sic, vel aliter dicat. [Est tñ aiaduertēdū q; in veritate visio nō fit per radiū exēntē ab oculo ad obiectum p tñ gentem, vt platonici dixerunt, sed cōtra, per radiū pcedentē ab obiecto ad oculum vq; inclusive.] Quaz rem cōfirmarunt etiā iuniores p; pectiuis, vt balacem, atq; vltellio in s; atq; 4o libro perspectivę. [Robertus tñ linconiensis in eo libro, quē de p; pectiua scripsit, afferit vi-

isionem fieri extramittēdo.] Mouet aut; ab experientijs, qñ catus de nocte mures capit, z lupus de nocte procul videt feram, insup z canes, z nōnulli pisces, mō hoc fieri non possēt, nisi ab oculis talis aialum visuales radiy exirent, qui visibilia illuminat. [Sed dicitur Linconiensis, qñ p; has experētias nō habet plus, nisi q; ab oculis talis animalis exeat lumen, qd; actu ad diaphanum de nocte tāta actuatione, vt visibilia moueant illud causando spēs in tali medio, qd; deferant; ad oculos.] Visibilia enī illa p; mediū taliter illuminatum pnt mouere oculos talis animalis ppter bonitatem visus illoz, nros aut; non, qñ in nobis nō est visua virtus ita pfecta, sunt enī luminis oculo; in talib; ad videndū visibilia, vt cādele; non tñ lumina nostroz oculo; sunt nobis, vt cādele; nec lumina eoz illustrat; mediuz p; illud nos videamus, qñ visus nō debilis est, z requirit magnū lumē. Ceteruz de qōne ista in libris de aīa. [Nec tñ te lateat per visū posse intelligi radiū visualem, non qui exiit ab oculis, sed qui exiit a re visa, vt exponit Auer. hic, z tunc iuxta hęc expōnem Aristoteles nō aduersat; sibi, verū de his postea.] Quid vo sit refractione, z quō differat a reflexione, postea dicemus.

Et q; speculorum in quibusdam quidem, non solum colozes, sed z figure apparent, in quibusdam autem colozes solum. Talia autem sunt speculorum, quę cūq; parua sunt, z nihil sensibilem habent diuisionem. In his enim impossibile est figuram apparere. Vide debetur enim esse diuisibilis. Omnis enim figura simul videtur figura esse, z omnino diuisionem habere. Quoniam autem intus apparet aliquid necessarium est; hanc autem impossibilit; relinquatur colozem solum, intus apparere.

C Sed a suppositio ponit, q; speculoz quędam sunt, quę colozes, z figurā alia; repñtant, z hęc sunt specula, quę diuisibilia sunt respectu nostri sensus, atq; debite quāta. Quędam vo sunt, quę colozes qdē repñtant, rei at; figuram minime. Hęc aut; sunt, quę cūq; respectu sensu; qb; visibilia repñtant sunt parua, aut indiuisibilia, nam tñ colozes quide; visibilib; repñtabūt, figurā aut; minime. [Unde dicit, p; et lex; per speculū, q; speculoz in quibusdā qdē, non solum colozes j cozporis obiecti ipse culol; sed z figure apparent;] z hęc sunt quę cūq; ad sensum nostrum debite quāta, sensibilem hntia diuisionē in partes sensibilib; quātas. [In quibusdā aut; colozes solū] apparent, z nō figure obiecti cozporis. Exponit aut; quę sunt hęc, z inquit. [Talia aut; sunt speculoz quę cūq; parua sunt, z q; parua possunt esse, z quāta sensibilib; respectu nostri visus.] Addit et nullam sensibilem hnt diuisionē, ergo p; parua, minima cozpora intelligit, quę sunt ad tantam paruitatē reducta, qñ diuiderent; partes poss; diuisionem nō viderent. Hęc aut; cozpora sunt, quę sunt specula respectu visus nostri indiuisibilia. Et ita accipit; z p; id est, dicit; n. quę cūq; parua sunt, vtputa quę nullaz sensibile diuisionē hnt. [Qd; aut; in talibus minimis speculis figura apparere nō possit, pbat; z inquit.] In his, n. impole est figurā apparere. [Cuius cam affert, et inquit,] Videbit; n. figurā esse diuisibilem in partes minores ad hęc visibiles, cuius rursus cas; affert z inquit. [Dis. n. figura simul vt figura eē, z oīo diuisionē hnt.] Suppleta aut; est, sed specula sunt indiuisibilia in ptes minores sensibilib; ergo in eis non potest apparere figura cozporis

Em. 27.

M

N

O

concidere pcurrere

Loim. 28.

C

P

Q

D In visio fit extramittendo.

E

F

G

Loim. 50.

H

I rei cam Aristo. assignat, supponendo visionem fieri extra mittendo, qd visus ppter virtute oculor debilem refrangebatur ab aere ad ipsum vident. Erant. v. i. virtus in emittendo radio visuali adeo tenuis, ac debilis ob infirmitate, vt aer ei ppinquus speculati fieret reflectens visum ad eum. Erant. aer polletio: in reflectendo radio, qd oculi in emittendo, z ita radius rediens ad hoies, e cuius oculi exierat, faciebat vt ille reflexa visione seipsum cerneret. Est. n. aer ppinquus eo mo potens radius illum debilem reflectere, vt aer remotus, qm est ipissus. Ingt. Patiebatur autē hoc, qz visus J exiens ab eius oculis refrangebatur ad ipm, J cui cam explicat, z dicit. Sic eni debilis erat, z adeo tenuis ob infirmitatem, vt z aer ppinquus fieret speculū z nō posset Joltra illum, propellere, ac penetrare. Sieret dico aer ppinquus speculum, sicut J aer sit speculum, J qui longe ē z ipissus, J ipsius oculis tam z bñ dispositio. Per qd dat intelligere q oculis exiitib⁹ fortib⁹, aer ipissus, z pcul exiit sit speculuz per qd visus reflectitur ad eum, cuius sunt oculi, adeo vt ille visioe reflexa videat se, vt simi simulacri. Unde fabulant venatores q lineus videt se in nubib⁹, nā pp fortitu dinē oculor in emittēdo radio extra, radius ille e nubibus reflectit ad eum, z facit, vt videat se, vt simulacri sui in nubib⁹. Qd qd in alijs aiab⁹ nō ptingit, qm lz radius emissus ptingat ad nubē, nō tamē reflectit ad oculos, e quibus emissus erat, qm erat debilis, z non adeo pollens, vt rediret vnde venerat. Erat debilis etiam idolis Utellio libro. 10. lz p pceptuē narrat quēdā, qui cum multū vigilasset, nocteqz equita ret, circa quādā aquā, vidisse quēdā aliu virū lectū equitanti, z omnia facere, que ipse faciebat. Narrat etiaz quēdam Derican canem bononensem venando lupos autē diem in quodam Bononie rure vidisse lupū in sublimi elevatū quasi a bono equale ad ipsum venientē p p p celli clamorē, que exultatōe qmōnē, timuit, reuera tñ fuit lupus, nam cū p rope eū factus esset, vidit eū mo ueri motu lupor, rape qz porcellū eiqz vocare. Alacn vō scdo libro suē p pceptuē narrat boiem quēdam vidisse aliu quendam boiem, adeo magnū, vt videret nemus, ac mons. Aluermata i cōmētarijs hui⁹ textus, reprobat cam pblematis, quā Aristo, hic assignat, pmo qd ex eo, qz bñ veritate radū visuales nō exiunt ab oculis, cum fm Aristo, visio non fiat extramittendo. Scdo vō, qm si oculi Antipberontis erant debiles in emittēdo, erāt et debiles in discernendo, atqz videndo, quare si non poterant emittere radium penetrantē aere, minime qm radi⁹ rediret ad oculos, poterat illos ita alterare, vt sentiant. Pzterea, J uniozes reprobat hāc cam rōmib⁹ efficitio rib⁹, pmo qd, qz nō pōt reflecti ille Antipberontis radi⁹ ab aere, nisi aer sibi vicinus esset speculum iusticiē planam bñ, vt Aristo, inquit, nō pōt eē speculū, nisi superficiem diuersam habeat ab alijs partib⁹, que nō sunt speculum. Ido hoc esse falluz, qm cū antipberonib⁹ se videbat, vbiqz aer habebat planā ac politam iusticiem, z diuersam ab alijs qd nō ē rōmī sponum. Scdo, si ita esset, vt Arist. ingt, nō modo Antipberonti imago apparuisset, sed alijs oibus, qui secus deambulabant, imo magis, qm quilibet alius habebat polletioē visum. Ergo si ille poterat videre suā imaginē, quilibet bñs fortiozem visum potuisset, qd est contra obseruationes. Tertio hoc dato, tunc radius visualis in medio vni formi refrageret in quo esset, z nō recte pcederet, tenet argumētū, quoniam facilius est refrāgē, qz reflecti. Quarto si ita esset, tunc videretur magis possibile hoc fieri in aere nullo existente prope, quod est contra obseruationem. Robertus Anglicus antiquus doctor in commen-

tarijs huius libri imaginat duo. Imaginē Antipberontis multiplicari in medio, z radios qui exiūt ab eius oculis, miseri illi imaginē, z inde fieri pceptionē imaginis, nam ppter debilitatē visus, non poterat inter imaginē z rem visam discernere. Sed hic modus supponit visionem fieri extramittēdo, qd nō est peripateticū, vt pbatur est. Pzterea de oculis nō lucidus, nō vt veri q radi⁹ exiens ab oculis misceat cū imagine eius, e cui⁹ oculis exiit, forte eniz in catie, z lupis hoc posset esse, qd tñ nō credo, ga tunc talia aialia in nocte semp se vident. Aluermata hanc Antipberontis apparitionē, z dicitur Aristotelē locutū esse fm fabulā ill⁹. Sz reuera hęc solo non mihi placet, pmo qz Aristo, eam repetit in libro de memoria, z remilitētia. Secundo quia Alexander eam non reprobat, imo dfirmat. Pzterea nec Albert⁹ reprobat, sicut cam assignare enitit. Utellio, insuper z Alacn, z ceteri p pceptū oēs illam affirmant, z addūt alias experētias. Propter hęc alij imaginati sunt propter infirmitatem Antipberontis ab eius oculis exiit plurimos vapores, qui cōden fabāt aerem, z ita per talem aerem cōdenlatuz videri poterat eius imago ad illum emissā, saltez visioe reflexa imagine. Reflexa ad oculos ab illo aere. Sed hęc cā mirabilis est, qm opotuisset exire tot vapores ab oculis Antipberontis, vt replerent oia loca, per que ille ambulabat, per oia n. se videbat, qd est derisibile dicere, qm potuisset eos stabello remouere, vt manu. Aluermata multa dicit, tandē ex his, que Alexan. ait accipiens asserit illud Antipberontis contingisse p pcepta, qz lupū pupillā eius erat humor sine spirit⁹ immaturalis crassus, spissus, z per totum diffusus, qui alter dō visuz interitus, qui tenuis ac debilis erat ppter egritudines, fecit, vt qm aliqd extrinseci iudicaret ppter aliquā similitudinē in colorib⁹ z lineationib⁹ paties, adeo, vt iudicaretur ab eo idoli p pceptū. Signū huius est, qz patētib⁹ opbtalmiam semp p oculo vidēt quasi telam, sed in reueritate est humor in pupilla existente illi pter nāz. Pzterea aliqñ pp debilitatē vtiutis visuz aliqd diuersuz ab aliquo iudicat illud, veluti accidit febicitantib⁹, ac pbeneticis, q p pceptientes aliqdā lineā vel maculam in pariete silem aliquo colore, vel mō alicui aiali, iudicant, aut serpētē, aut muscam, qd mihi nō raro contingit, nam in venationib⁹ sepe lapidē p oculis stantē iudicant esse leporē quietescentes, z frustram ligni esse lupū, vel id quēdā, tota n. causa est, qz virtus visiva est debilis, z res que p oculos est, habet non nibil similitū cū re iudicata. Insup q aut in amore, aut in timore est, sepe aliqd pcul occurrens iudicat ille qd ē amicitū, hic vō hostem hęc Aluermata ex his, que Alexā. breuib⁹ inuebat, que expositio nō est aliena a veritate. Aristoteles tñ in libro de somno aliā cam asserit taluz phantasmata, imaginat. n. in melicis in humoribus, qui mouent aliqñ de vno organo sensitiuo ad aliū ferri idola referuata in memoria, ad exteriora sensoria, z non modo in somno, sed in vigilia, z itavult q aliquando humor melancholicus motus ad organa exteriora ferat secum idola diuersa, z quia accidit aliquando, vt ferat idolum propriū ad exteriora sensoria, dicit, qd illo delato ad exteriora sensoria representat ipsummet, z sic potuit esse in Antipberonte, potuit eni melancholicus humor motus ad visioem, hoc est ad organū visus deferre idolum sui, z ibi existens potuit representare suū, z ita iudicabat se videre. Qd autē humor motus deferat idola, patet in somnis, in quibus credim⁹ vidisse amicos, z talia, id genus, qd esse non potest, nisi qd idola, que seruant in memoria, per humores q mouent in somno deferunt ad cōzensus, z sic sūt somnia. Que si deferantur ad sensoria

A ad sensoria exteriora, dicuntur illa visa phantasmata, z sic potuit esse in antipberonte. Der hic modū fuit phantasma Cai castij, qm sibi in medio pugne in campis phippicis Lefar apparuit minabundus, z cuius vultu ob terrorem au fugiens dixit, qd aliud supess, si occideret vrum, parū est, doc. n. ex fuit, qm humor melancholicus mot⁹ ad visioem, Lefaris idoli dētalit, vbi idoli postea repitauit Lefarem. Est autē hęc oia inter phātasma et somnū, qz phantasma est, cui⁹ humor mot⁹ de ferti idolum ad sensoria exteriora. Somnū vō, cui defert idola ad cōem sensum, qui est in corde fm Aristo. sunt z aliē dōz, de qbus diximus in cōmētarijs libri de somno. Quod autē humor de ferat idola de sensu infensuz, z de organo in organū, nunc supponamus, nāz eo libro est dictū, et experētia videmus. Nam si qz pluries se voluerit velociter, postea que uerit, ad huc dicit se mouere, pterea, qz ex nauī exiit, iudicat ad huc se eē in motu, que non sunt ex alio, nisi qz humores sunt in motu. Albert⁹ vō supponēdo visionē fieri intramittēdo imaginat ab antipberonte, cuius oculi erant infirmi, multiplicari idolum in medio ad aerem humidū crassū, e quo reflectebat ad eius oculos infirmos, qui ppter humor⁹ crassitē in oculo abundantia, idolum reflexum recipiebant maius adeo, vt iudicaret facere visionē eius, e quo idoli exierat. Quo vō sanos oculos hret, lz aer reflecteret spēm, nō tñ eam vlt tanta mole recipiebat sub qua visionē facere potuisset. C. Uerū hęc cā Alberti non caret obiectione, qm illa potuisset reflecti ad oculos pfectiores a qbus lz non vlt tanta mole recepta esset, oculis fortib⁹ sub pua mole potuisset illie repñtare rem, z ita facere visionē. Quare si que dicunt de antipberonte vera sunt, ad phantasmata reducēda sunt. De alia aut apparitione, qua equitās vidit de nocte alteri decum equitantē, solo p pcepta est, qm illud fuit phantasma ex timore, timor. n. mouit ad visioem humorē melicum, humor vō motus tulit idoluz alicuius equitatis, cuius erat iam memoria, ad visioem, vbi postea idoli repñtauit equitantē. De lupō qui apparuit, ita magnus, vt arbor, vident p pceptū, qz herico canem vidit lupum pcul, z ita non discernit distantia, qz erat inter lupum z arborē, ppter obcuritātē, z sic lupus z arbor apparerūt bñ equalib⁹ angulis, z per psequēs equales, vt declarant. Euclides pio de aspectibus libro z Utellio 3o libro suē p pceptuē, hoc pacto solem z lunaz sensuali iudicio iudicamus equales, qz oim⁹ corpora sub equalib⁹ angulis videm⁹, lupō autē appropinquāte herico cepit ppendere distantia, z iudicare lupum minorem arborē. Sed tunc esse dubiū qd ppositio Aristo. in textu sit vera, qz aer vni formiter rarus, z nō cōdēlatus possit refrāgere visuz. Et tū qd pōt refrāgere visum, qm videns esset in medio rariorē qz sit ille aer, vt si esse in celo, vel in igne, ppositio eni Aristo. est intelligenda hypothetice, z non categorice, hactenus de his.

B Quapropter z similitates retractę vidētur in mari. Et maiore magnitudine omnium, cum euri flauerint. Et que in caliginibus sūt, velut z sol, z aftra orientia z occubentia magis qz in medio celi existentia.

C Fontasse ex his, que nunc dicit, vult bñ rōnem, cur aer ipissus refrāgat visū radiū ex euntē ab oculis. Nam assignādo cam hōy, que dicit ex aeris spissitudine, habebit rō, eius qd dixit, vō, qz spissus aer refrāgat visū radiū, qz ab oculis exiit, ad rē visam. Aut fontasse ex his, que dixit de aere, soluit tria pblemata. Dixit. n. visum radiū ex euntē ab oculis refrāgē ad rez viāz. Ex hoc sol-

uit tria pblemata, pmissi est ppter qd est, qz promuntoria que in mari existunt p oculū visa a nobis vidētur diuisa a mari, z non otinua aquis maris, sed qm a uulsa ab aquis maris. Scdm est quare spirantib⁹ euri vtiqz bauitralibus oēs magnitudines, que in mari sunt, vt nauū mala, z que extra mare sunt, vt mōtes z arbozes, z id genus apparent maiora. Tertium est ppter qd orientia z occubentia sidera potius maiora vident qz in medio celi existentia. Dia hęc eadem rōne solunt, qz visus exiens ab oculis refrangit ab aere crasso atqz ipisso ad rem visam, z sic fractus nō pspicit aquā, que est circa promuntoria ppter distantia, z medij spissitudine, aer. n. exiens in superficie aque maris est humidus crassus, atqz spissus, z sic visus ppter illius crassitē nō ptingit ad aquas que sunt continē p muntioz, lz ad p muntioz, z pterea pmissa toia videntur quasi ab aqua maris diuisa atqz auulsa. Simili rōne soluit scdm. Nam spirante euro aer, qz est in superficie maris crassior est, ppter humiditātē venti, z que extra mare sunt, vt mōtes z arbozes ppter crassitē aeris, qui a vento humido inspissantur, etiā maiora vñr, visa. n. per mediuz densius crassiora cernunt, quia visus refractus ab aere ad rez viāz maiore anguluz facit, z sic reuentia maiora vñr. C. Tertius est simili rōne p. Astra enim orientia z occubentia maiora vñr qz in medio celi, quoniam aer, qui circa terram est per quem tunc vñr caliginosior est, z crassior eo aere, qui est in sublimi, cū sit ppe aquas, z terrā, z sic crassior ppter humiditātē, z copulatioē est ppter exhalatōes eleuatas a terra, que sunt illi p mirtē. Unde inquit. Quapropter z similitates retractę vñr i mari, z per similitates p muntioz intelligit, in greco tñ codice alio legit apices nauiz. Sed non refert, eadem enim rō est, p muntioz. n. ac nauiz apices cū pcul sunt, vñr e mari ipso auulsa ac diuisa, quoniam mediū. s. aer, e quo fragit visus ad illa, est ipissus, crassusqz ppter ppinguitatē ad aquas ipsas, z sic cā est ne aqua ppe illa existens, cernat, z inde p muntioz a uulsa vident ab ea, que est magis nobis ppingua, hoc est p muntioz problema. Soluit scdm, z inqt. Et maiore magnitudines oiz. Subaudi etiam vñr, cum euri flauerint, dico oiz, lz tam eoz, que sunt in mari, qz eoz que sunt extra mare, et nō modo cū spirauerint euri, sed cū spirauerint, vt libro pblemati inquit, qualesuis venti australes, qm venti tales humidū sunt, z aerem inspissantes, replent enim aere vapores humidis, z sic a tali aere crassio visus radi⁹ fractus ad magnitudines visibiles angulū maiore faciēdo, cā est vt videntur maiore, hęc scdo. De tertio inquit, Et que magnitudines sūt in caliginibus. J etia maiore videntur velut vt sol z aftra magis. hoc est potius orientia, z occubentia. J maiora videntur, lz qz in medio celi existentia, qm aer ppe terrā exiit ipissior est, vt dictum est, qz aer in sublimi eleuatus. Aluermata vō hōy cam etiaz asserit supponēdo visionē fieri intramittēdo, nam radius exiēs a re visa per mediū crassum veniens ad oculum maiorem angulum facit, nam refractus, atqz expansus incidit ad pupillam, z sic que videntur, facit, vt maiora cernantur. C. Aristo, aut locutus est, vt Alexā. sepius dixit, fm modū loquendi p pceptuozum, qui erant suo tempore. Ab aqua autem maxime refrangitur, z ab incipiente fieri magis ad huc qz ab aere. Quamlibet enim partū ex quibus constantibus sit rotatio, speculum necessarium est esse magis caligine. C. Nunc scdo loco declarat, qz etiā ab aqua fiat refraction, z simul duo facit, qz declarādo qz ab aqua fiat refraction,

Que Robertus de phantasmate.

O Scdm p

P

Q

retractę auulge similitates p muntioz nauium apices. Loni. 50.

Loni. 51.

Meteorologicorum

I declarat etiam e quo magis, et e quo minus fiat. Sunt enim quatuor et quatuor re fractio fieri potest, vbi, aqua, nubes, roida, caligo, et aer aliqua ex parte spissus. Cuiusmodi re fractio fiat maxime ab aqua, postea magis a nube roida, quae ab aere spisso, et caligine, postea magis et caligine, e cuius re fractione fit halo, quae ab aere spisso. Causa patet, quoniam sicut se habent in spissitudine secundum magis et minus, ita se habent in re fractio secundum magis et minus. Ad id in vni quae nubes roida est multa specula pro numero et ratione guttularum, quae habentur in nubes, et hoc fuit superius declaratum. Inquit, et ab aqua aut maxime re fragit, et subaudi visus, et tu intelligas magis quae a nube, caligine, et aere, hoc est primum. Subdit aliud. Et ab incipiente fieri magis adhuc quae ab aere, et subaudi visus re fragit, et intelligit ab incipiente fieri, per Alex. exponit, hoc est et magis a nube, quae fieri incipit aqua, per quae dat intelligere, quae magis ab aqua, quae a nube roida, et magis a nube roida quae ab aere, et hoc vltimum, quae magis visus re frangat a nube quae ab aere, et eo, quod nubes roida, quae fit ex guttulis est magis speculorum quae caligo, ex qua fit halo, per Alex. addit, ergo re fragit magis visum quae caligo halonica, sed caligo halonica magis quae aer, habet, non nihil opaci magis quae aer, ergo nubes roida magis quae aer re frangit. Unde inquit, Quasi libet, n. parum, ex quibusstantibus, hoc est ex quibus dum constant in guttulas, fit roatio, hoc est nubes roida, et speculorum necessarium est esse magis caligine, per qua fit halo, et caligo halonica magis re fragit quae aer, ergo si nubes roida magis re fragit quae caligo, et magis re fragit quae aer. Cuiusmodi ad vbi attinet, aia duerte quae quibus gutta est vni speculorum, et quae nubes roida est multae guttulae, et est multa specula. Cuiusmodi autem vni, quae iter illas quae distantia, quae est ab oculis nostris, inter capedo non percipit. Cuiusmodi per quae lateudo, magis aqua re fragit magis quae roida nubes, roida vero nubes magis quae caligo, caligo denique magis quae aer spissus. Cuiusmodi autem ca est, quae sicut accedit magis et minus ad dispositionem opaci ac speculorum, ita secundum magis et minus re fragit.

M Quoniam autem et manifestus est et dictum est prius, quod in talibus speculis color tantum apparet. Figura autem immanifesta fit, necessarium est, cum incipit pluere, et iam quidem consistit in roatione, qui in nubibus fit aer, nondum autem pluit, si ex opposito fuerit sol aut aliquod aliud sic fulgidum, ut fiat speculum nubes fieri emphasisum coloris non figure, vnoquoque speculorum existente paruo, et indiuisibili.

M Dico supposito, nunc vult assignare causam colorum, qui spectant in iride, et primo dat causam quare in iride videtur color astri, et non figura. Secundo assignat causam, quare color apparet in tanta magnitudine, cui parua sunt specula, in quibus apparet color astri et non figura. De quibus, postea descendit speciatim, ut dicemus. Cuiusmodi de parte dicit quod cum patet, et dicitur in parua specula colorum tantum apparere obiecti corporis, non autem illius corporis, necesse est colores apparere in iride sine figura eius corporis fulgidi obiecti, cuius sunt colores vel solis vel lunae, necesse est dico stantibus his, primo quidem quod incipit pluere, secundo quod aer qui in nubibus est, iam consistat in guttulas, quae sunt (ut dixit) parua specula, tertio quod nondum pluat, quarto quod sol aut aliud fulgidum ponat ad oppositum nubis diametraliter, quae cogre gant ex illis guttulis speculorum existunt. Dico, n. quatuor existunt, necesse est primo nubem ipsam fieri speculorum, et secundo necesse est fieri re fractione ab illa nube ad fulgidum, quod

est ad oppositum, et tertio necesse est fieri emphasisum coloris illius fulgidi obiecti in vnoquoque speculo, quod est paruum, et ad sensum indiuisibile, et figure eius. Inquit, Cuiusmodi autem manifestum est, et non solum est manifestum, sed et prius dictum, quod in talibus speculis, quae parua ad modum sunt, quod color apparet, figura autem immanifesta fit, necessarium est fieri in iride coloris non figure emphasisum, et necessarium dico est. Dico quatuor assumptis, et quidem veris, quae exponit, dicitur, Cuiusmodi incipit pluere, et per se cum iam quidem consistit in roatione aer, qui est in nubibus. Hoc est secundum autem pro et tertio cum nondum pluit. Hoc est tertium. Ad id et quartum, et inquit, et si ex opposito ad illum nubem fuerit sol, aut aliud aliud sic, hoc est adeo fulgidum ut nubes fiat illius speculorum, ibi terminat parentibus, necessarium dico est his quatuor stantibus, ut inquit, fieri emphasisum, hoc est apparitionem coloris illius fulgidi non figure, et hoc videtur dicitur, et vnoquoque speculorum existente paruo, et indiuisibili, ut dicitur est, quo ad sensum. Ecce quod de illis tribus illatis, solum tertium infert, quod est ad oppositum, nam quod nubes fiat speculum illius fulgidi, et quod fiat re fractio ab illa nube exite ad oppositum ad fulgidum, tanquam per se nota omittit. Solum autem ex illis concludit, quod in iride sic coloris, et non figure fulgidi corpus apparitio. Cuiusmodi ad vbi attinet, dicit, et aliud aliud sic fulgidum, ut fiat speculorum nubes, propter lunas, cuius non potest coloris emphasisum fieri in nube diametraliter opposita, nisi sit valde lucida, ut in plenilunio, et in ortu vel occasu, ut superius dicitur. Sed dices iris sepe apparet in reliquis pluuibus, igitur non semper apparet cum incipit pluere. Cuiusmodi, quod nihil ad rationem refert, sine sit in reliquis siue in precipitiis pluuibus, modo aer sit ad guttulas diuersus, quod sunt specula. Et his colligit duo in esse simpliciter necessaria ad iridem, quorum alterum corpus fulgidum est, alterum nubes ipsa. Cuiusmodi ex parte solis requirit ut sit ad oppositum nubis diametraliter, ex parte autem nubis, ut sit roida, hoc est aggregata ex multis paruis guttulis existuntibus speculis. Quare quatuor sunt, quae requiruntur, fulgidum, nubes, situs diametralis, et nubes roiditas. Cuiusmodi em dicit illa tria, quod incipiat pluere, et aer, qui in nubibus est, consistat in guttulas, et nondum pluat, inmittit illa duo. In nubes, et roiditatem. Cuiusmodi vero subdit, si ex opposito fuerit sol, aut aliud sic fulgidum, inmittit illa alia duo. Fulgidum et situs. Quare haec quatuor sunt necessaria ad eam emphasisum, quae est iris.

Q Quare autem quae ex omnibus ipsis est continuitate magnitudinis visae, necesse est continuam magnitudinem eiusdem apparere coloris. Cuiusmodi quod quatuor sunt speculorum, eundem reddunt colorum continuo.

Q Nunc declarat quomodo color in iride apparere potest in tanta magnitudine, cum parua sint specula, in quibus apparet color astri, et non figura, et vult hoc esse posse quatenus ex illis paruis speculis fit sensum vna cointineta, quae per distantiam loci vni ad modum continua, et sic ad sensum color videbitur ut vna magnitudo continua, nam si vni quod speculorum suum color tribuat, ex omnibus illis coalescit in vnum colorum quo ad sensum, quod reuera non est vnum. Cuiusmodi inquit, et a autem cointinuitate magnitudinis in nubibus visae, hoc est non bis apparente sub forma vnius speculi propter distantias, necesse est etiam eiusdem coloris apparere continuam magnitudinem, quoniam sicut speculi magnitudo nobis apparet vna et magna propter distantiam, ita et coloris magnitudo vna et magna propter distantiam nobis apparebit, cuius causam dicit. Cuiusmodi quod n. speculorum eundem reddunt coloris sibi proportionatim continuo. Ergo tota magnitudo, quae

N
A
O
B
P
C
D
E

quapp et, et quapp, loim. 55.

Dubio, cbia.

loim. 54.

loim. 56.

loim. 57.

ex illis colligata, nobis apparet vna reddet nobis secundum sensum quasi vnum colorum, cuius positione non distinguunt sensus propter distantiam. Et sic patet quatenus color videri potest magnus, dato quod specula sint parua.

Q Quare, quoniam contingit haec accidere, cum se habeant hoc modo, et sol et nubes, et nos sumus in medio ipsorum, erit propter re fractionem emphasisum quaedam, quae quidem et tunc videtur, et non aliter se habentibus, ita facta.

Q Cuiusmodi accepit quatuor esse necessaria pro iridis generatione, ut puta fulgidum, nubes, diametraliter oppositio fulgidi, et nubis, et quartum fuit nubis diametraliter roiditas, nunc vult concludere, et quid sit iris, et quando contingit fieri. Et sumit breuiter, quae dixit, addens quintum, quod est, ut visus noster sit inter solem et nubem illa ratione collocatas, et illo modo affectas. et inquit, et Quare, quando contingit haec contingit, et paulo ante dicta sunt, accidere. Et sit cor pus fulgidum, et nubes, et diametraliter opposita, et sit nubes roida, cum iniqua se habeant hoc modo, et quod ad situm et quo ad qualitates, ut dictum est, et cuius quatuor sit quatuor, et non scimus in medio ipsorum, erit in his rebus sic stantibus, propter re fractionem visus nostra nubes opposita ad solem emphasisum quaedam, hoc est apparitio quaedam, in nubes illa visum re frangere. Cuiusmodi quod dicitur, et tunc videtur iris facta, et non aliter se habentibus, illis inque, nam vno illorum non ita se habent, aut pluribus illorum non ita se habent, iris non generabitur. Cuiusmodi ad vbi attinet, dicit, et si se habeant, et quo ad consistentiam, et ad positionem ad solem, nisi enim nubes sit roida congregans multa parua specula, et magna, ut possit fieri portio, aut semicirculus, et situata ad solem ante vel retro pro diametri, nequaquam fiet iris, dixit etiam erit emphasisum quaedam, quoniam erit visio solaris lucis, sine figura solis re fracta, quod est emphasisum, hoc est apparitio, non enim illi semicirculus est in nube re frangente, ut postea dicemus. Sed in sole, si visio fiat extramittendo, aut in oculis iris, si visio sit intramittendo. Appet autem in nubibus, et veluti imago apparet in speculo, quae tunc est in oculis, quoniam regula prospectiuorum est, ibi apparet imago, vbi sit visus, aut radii visualis re fractio, ut fortasse dicemus postea. Dixit etiam, et nos sumus in medio, et pro nos, ut Alex. exponit, oculum intelligit, quem non intelligit esse in medio, ut sit sicut centrum terre, et in medio mundi, sed intelligit in medio inter centrum solis et centrum iridis in eadem linea non pariter, quae transeat per centrum iridis, solis et terre, sed quo ad sensum, oculus enim est in superficie terre, et tam in medio, quoniam centrum mundi, et centrum oculi est vni sensum, quoniam non facit sensibilem variationem, ut postea dicemus. Ad id autem Aristoteles fieri iridem quod nos sumus in medio, quoniam ea iris quae fit nobis, non fit eis qui habitant ultra tropicum canceri, nec antipodis, quoniam illis non sunt inter soles et nubem roidas. Et his apparet causa, quare iris non semper, sed aliquando fit, quoniam non semper haec quatuor concurrunt.

Q Quod igitur iris sit re fractio visus ad solem, manifestum est. Quapropter et ex opposito semper fit halo autem circa ipsum.

Q Alueriata vult quod Aristoteles assignat duas differentias inter irides et halo, prima est ex parte situs, quod iris in opposito, halo vero ipsa circa fulgidum apparet. Cuiusmodi est ex

parte colorum, quod iris sit versicolor, halo vnius coloris. Cuiusmodi autem Alueriata Aristoteles habet differentias assignare, ut ex secunda differentia apparet causa color in iride. Cuiusmodi ego vero arbitror Aristoteles epilogare duo de iride primum quod iris sit. Cuiusmodi de situ apparitionis iridis, et inquit, et Quod igitur iris sit re fractio visus ad solem, per dicitur, quae dicta sunt, manifestum est hoc esse primum. De situ vero inquit, et Quapropter ex opposito semper fit quoniam aut ante aut retro in ortu vel occasu halo autem circa ipsum, aut circa ipsam lunam, hoc est secundum. Cuiusmodi ad vbi attinet, verbum quod apparet non redit causas, ut recte Alexander inquit. Et em sequitur iris est re fractio, ergo iris apparet in opposito solis, nec va let de halo, non enim quod halo est re fractio, halo apparet circa lunam vel solem. Et ego legerem quapropter etiam hoc modo, et etiam est manifestum, quod semper fiat ex opposito ad solem, halo autem circa ipsum, et dicit etiam hoc esse manifestum, quoniam superius dictum est iridem non fieri nisi nubes roida sit ad oppositum, et halo non fieri, nisi nubes sit inter fulgidum et oculos nostros, aut fortasse lege verba cum verbo et propositio, hoc pacto, et qua propter ex opposito semper fiat halo autem circa ipsum, etiam est manifestum. Cuiusmodi ad autem iris sit re fractio visus a nube ad fulgidum Aristoteles Platonis fortassis, ut Alex. refert. Dicit signa afferit, primum quidem, quod ad quodcumque laterum videntes ipsam iridem transeuntur, iris mutari videtur, ac si ipsos videntes sequatur. Hoc autem proprium est eorum, quae videntur per re fractionem, ut patet de visione imaginum in speculis. Cuiusmodi secundum vero, quoniam accedentibus ad iridem, iris videtur accedere, recedentibus autem videtur elongari, quod etiam proprium est eorum, quae videntur per re fractionem, ut apparet in his, quae videntur in speculis per re fractionem.

Q Et quidem ambe re fractio. Cuiusmodi et haec colorum varietate differit. Nam haec quidem ab aqua et nigro sit re fractio, et de loce. Haec autem de prope, et ab aere albioze secundum naturam. Cuiusmodi et quae epilogant, et epilogando attulit duas inter iridem et halo quo ad situm, nunc afferit duas quoniam ad colores, et differentia fuit dicta, quod iris sit multicolor, halo vnius coloris, primo tamen resumpti cointineta, et dicit, et quod ambe sunt re fractio. Cuiusmodi vbi est quod quatuor dicit, et dicit, et verum et haec, et iris differit ab halo, colorum varietate, est enim iris vnicolor, halo vero vnicolor, et hoc inquit. Nam haec quidem ab aqua et nigro, hoc est de nube aqua, quae est velut aqua, et nigra sit re fractio, et de halo, quoniam situs oppositus est longissimus, haec autem, et halo sit de prope, et ab aere albioze secundum naturam, hoc est ab ipsa nube magis aerea, quae sui natura est albio. Cuiusmodi et his colligitur tres differentie inter irides et ipsas halo, prima patet situm, quoniam halo sit circa fulgidum, iris vero ad oppositum, et iris est versicolor, halo vnicolor pro maiori parte. et iris est in situ longissima a fulgido, quoniam in diametro halo vero propinqua, quoniam iam inter nos, et fulgidum.

Q Apparet autem fulgidum, per nigrum aut in nigro. Differit enim nihil puniceum. Videre autem licet et viridius lignorum ignem quod rubrum habet et flammam, propterea quod fumo multo mistus sit ignis, fulgidum est ignis, et albus. et per caliginem et fumum sol apparet puniceus. Cuiusmodi in generatione dicitur de coloribus iridis, et epilogat set de definitione iridis, et de differentias quae sunt inter iridem et halo, nunc vult, ut Alexan. inquit, et consequenter causas colorum in iride apponere, et primo sumit causam generationis colorum puniceum, postea haec applicat ad iridem. Suesl. sup. 11.

E
F
G
H

Sig. vbi lipp.

Dicit in halo et iudic.

Quomodo vbi puniceum et de loce rubiam

loim. 57.

Idem, de prima parte dicit, qd color puniceus fit quando corpus fuerit fulgidus, & videtur per medium nigri, aut fuerit in medio nigro collocatus. Causa est, qm color fulgidus est albus, color medius est niger, & cum albus miscetur nigro resultat color medius puniceus. Cetero apparebit rubeus. Dixerimus enim superius qd semper coloris rei visus miscetur color speculi, vel medius qd videtur. Inquit. Apparet aut fulgidus qd est albus per nigri, aut in nigro, puniceus. Hoc est rubrum dixit per nigri. Si fulgidus sit in medio nigro, hoc est si inter fulgidum, & oculos nostros medium fuerit nigri. Dixit aut in nigro sit fulgidus sit in medio medius nigri, ut ignis in medio fumi, & quoniam ad hoc ut fulgidus appareat rubrum, non refert fulgidum videri per nigri, aut esse in medio nigri. quoniam utroque modo videtur per nigri, & dixit differere enim nihil. Si fulgidum videri per nigri, & videri in nigro, quoniam id est semper enim videtur per nigri, & semper apparet puniceus. Cuius aut fulgidum, cum videtur per nigri aut in nigro apparet puniceus, probat duobus signis. primo de igne, qui apparet in fumo, qui albus existens videtur puniceus. Secundo de sole, qui apparet per caliginem, qui etiam apparet puniceus albus existens. Videre autem hanc signem viridum lignorum, quod albus ex his rubram habeat flammam propterea quod fumo multo mistus sit ignis fulgidus & albus existens. Dicitur enim coloris rei visus misceri coloris speculi aut medius per quod videtur, modo ex nigro & albo fit rubrum. Cuius datur deinde signum, & inquit. Et per caliginem & fumum sol apparet puniceus. Item bene dicitur est fulgidum siue sit in nigro, siue extra nigri, non videtur per nigri, semper videri puniceus. Cuius vero ad verba attinet, adiuverte e lignis viridibus longe plus de fumo generari, & sic ficcis, propterea maiore humiditatem, quae est in ipsius, propterea quae est fumus est nigrior, eo quod exhalat e lignis ficcis. Cuius terea duo ad signa attinet, adiuverte est, quod induxit duo signa, quoniam primus signum, quod datur de igne, est de fulgidum quod videtur in nigro, nam ignis videtur in medio fumi. Secundum vero, est de fulgidum, quod videtur per nigri, nam soleris stens extra caliginem videtur per caliginem nigram. De generatione de causis generationis coloris puniceus.

L Dixit propter iridis quidem refractio prima talem videtur habere colores. A guttis enim parvis fit refractio, quae ante ipsius halo est, non. De alijs autem coloribus, postcrius dicemus.

M Dixit de causis apparitionis coloris puniceus, nunc applicat dictas causas ad primam iridis circumferentiam, quae est maxima, & assignat causas, cur prima & maxima iridis circumferentia appareat punicea & non halo punicea videtur, & ait hoc esse, quoniam omnes causas ad sunt, adest enim fulgidum & adest nigrius per quod tale fulgidum videtur, ergo tale fulgidum mistum nigro illius circumferentiae videbitur puniceum. Inquit. Quoniam iridis quidem refractio prima hoc est prima circumferentia & maxima, in qua est prima lucida corporis refractio tales videtur habere colores. scilicet puniceus, & hoc quia habet omnes causas, quibus apparet iste color, & hoc dicit. A guttis enim parvis quae nigrae sunt, fit refractio, & ita color speculi miscetur coloris fulgidum, cum ante fulgidum miscetur nigro, rubrum apparet, ut dicitur est, igitur prima iridis circumferentia, quae maxima est, punicea apparet. circumferentia autem quae est ipsius halo, non apparet punicea. Est enim differentia ex parte speculi, & ex parte vicinitatis fulgidum ad speculum. Ex parte speculi quidem, quoniam speculum non est ita nigrum, est enim aereus, albus, & raris. ex parte vicinitatis, quoniam halo est fulgidus propter quod, & sic radii fulgidi fortius incidit in speculum halonem, modo cum ful-

gidum fortius in speculum incidit, magis albus efficit. Ait fulgidum in speculum iridis incidit minus fortiter, propter diametrales distantiam, & sic magis appere facit nigri. Sed dices, ergo tota iris deberet appere punicea, quoniam tota nubes est rorida, guttulosa, atque nigra, propter solutionem permittens porius, dicit. De alijs autem coloribus postcrius dicemus. Iunc fit satis primam iridis circumferentiam esse puniceam, quoniam illa nubes, ac speculi pars est nigra.

N Ad hoc autem, quod ipsum quidem solem non fit moza talis consistentie. Sed aut pluit, aut vis soluitur. Ex contrarijs autem, in intermedio generationis aequae, fit quoddam tempus.

O Cuius dixisset causas, ab uno prima iridis circumferentia appareat punicea, nunc assignat causam, ut Alexander inquit. Quare halo non fit cum talibus coloribus, neque a speculis talibus, & videtur per sit ex eo, quoniam nubes, quae est speculi ipsius halo non durat circa solis faciem immissa, sed aut pluit, si consistit est crassa atque spissa, aut cito dissolvitur, si est tenuis, & rara, & sic non sato tpe durare potest, ut tot colores appeant, quot in iride spectant. Nubes vero, quae est speculi iridis, diu durat, quoniam sol & nubes ex contrarijs sitibus sunt collocati. Est ita non facile nubes, quae est iridis speculi, resoluit, nec ita cito convertitur in pluviam. Quae ergo, nam sole existens non in frigidat a solari calido propter antiparitatem, & quia diu durat, potest varios colores propter varias refractiones lucis recipere. vnde dicit. Ad hoc autem circa ipsum quidem solem non fit moza talis consistentie, quae est speculi ipsius halo. Sed aut pluit, si est nubes spissa, si enim est nubes spissa, propter antiparitatem a calido solis magis in frigidat, ac immissa, & sic pluit aut cito soluitur. a calido solis, si est nubes rara, & sic non facit moza, tantam, ut possint appere tot colores. Cuius vero ad vim rationem attinet, adiuverte est, quod huius plures colores appareant, propter diu nubes remanent puerla in guttas puas, quae nec dissolvant, nec in totale pluviam transeant. Quod nubes, quae est circa solem, non potest diu stare, quoniam si est crassa, a calido solis mox per antiparitatem convertitur in nubem nigram pluviatilem, si est rara, ab illo calido solis resoluitur in aere continentem, & sic non potest diu sub forma speculi manere. Cuius addit non esse ita de nube iridis, & dicit. Ex contrarijs autem sitibus existentibus sole, nubes iridali, in intermedio generationis aequae, fit quoddam ipse hoc est quod dicitur, quoniam nubes prope, quae est in diametro ad solem, distat valde ab eius calido, & ita nec per antiparitatem convertitur in nubem pluviatilem, nec resoluitur, & ita cum diu moratur ut speculum, colores varij fieri possunt.

P Hoc enim non accidente, essent utique colorate ipse halo, ut iris. Nunc autem: tota quidem non sunt talem habentia emphasim, neque circulariter, sed parva, & secundum partem: quae vocantur virgae, quoniam si consisteret talis caligo, qualis fieret virgae ab aqua, aut alio quo alio nigro, sicut dicitur in quibus apparet virgae iris tota, sicut quae circa lucernas.

Q Cum assignasset causam, quare halo non est versicolor, & hoc, quia non potest permanere diu nubes circa solem quin aut convertatur in nubem pluviatilem, aut in serenitatem, remanet nunc dubium, ut dato quod nubes halonica nec transeat in nubem pluviatilem, nec tabescat, utruum possit apparere versicolor. Respondetur dato hoc casu, ipse halo apparet colorate ut iris, imo halo esset intergra iris, & quia halo ipsam esse iridem esse impossibile, quoniam non potest tota iris apparere, nec tota halo habere colorum

A colorem puniceum, ergo casus est impossibilis. Inquit. Dato quod permaneat diu nubes halonica circa solem, nunquid versicolor videri possit, vult subaudiendam esse solutionem. ut quod possit videri versicolor. Cuius causam affert, & inquit. Docet enim non accidente. Iugasti dicit. nam dato quod non accidat, ut dictum est, ut transeat in nubem penitus nigram, vel tabescat, sed diu permaneat nubes illa halonica circa solem, essent utique colorate ipse halo, ut iris, & ita essent versicolores, imo essent halo irides circa solem constitutae. Describit consequens, & inquit. Nunc autem tota hoc est tota irides non sunt, circa solem talem habentia, hoc est puniceum colorem habentes, in quibus sunt irides, circulariter, & in figura completi circuli, ergo casus positus non est concedendus. Ex eo enim sequeret irides fieri posse integras, & totam in figura circuli, quod non dandum est competentem, nec observatum. Quare oportet dicere circa solem haloniam nubem non posse diu stare, quin aut tabescat, aut in pluviam transeat, & ita bene dicitur est, halo non potest videri versicolorum. Sed dices, ut circumferentiam autem est circa solem halo versicolorum, & circumferentiam completum, qualis iris est versicolor. Dicendum, quod Alexander non negat circa solem posse videri circumferentiam completam versicolorum, ut iridem. Sed dicit, hoc non potest fieri, nisi circa solem nubes apta diu permaneat, modo hoc non dicit esse impossibile, sed dicit hoc nunquid accidit, & propterea dicit potest, quod licet temporibus Alexander non accidit, potest accidere, quoniam potest nubes apta diu permanere circa solem, donec tot coloribus coloratur, quot iris coloratur. Cuius siue possit accidere, siue sit observatum ita aliquando fuisse, ut retulit mihi Ptolemaeus a miradula vir doctissimus, aliquando observasse, tamen nunquid dicit iris, quoniam nunquid erit fennicirculus. Iris enim graecae, arcus est latine, modo arcus non est circulus completus. Intra terea colores nunquid erit posse fieri in iride, ita clari, distincti, atque perfecti, ut etiam observatio dicitur. Sed dices, si non potest apparere tota circa solem, iris aut halo versicolor, utrum possit alio modo, & non circa solem apparere, quasi respondens, inquit. Sed parva hoc est sed possunt irides, vel ipse halo versicolores apparere parvae, non totae, sed partem, & non circa solem, aut ad oppositum solis, sed a latere, quae vocantur virgae. Virgae sunt lineae recte apparentes a latere solis, versicolores, ut irides, probat quod dixerat Alexander. Dixerat enim quod halo non potest apparere circa solem versicolor, sed bene potest apparere virga a latere solis versicolor, probat, & inquit. Quoniam si talis caligo apta diversimode colorari consisteret, circa solem, qualis utique ab aqua, aut ab alio quo alio nigro, si nube nigra aquosa, sicut dicitur, iridem consistere in opposito solis, quasi dicitur, quoniam si circa solem, sicut ad oppositum solis nubes apta diversimode colorari consisteret, apparet utique circa solem, iris tota, sicut iris tota apparet circa lucernas, hoc autem nunquam, aut non dandum est observatum, ergo circa solem non potest nubes ita apparere versicolor, sicut iris.

R Circa has enim, ut plurimum australes existentibus, iris fit hieme. Maxime autem manifesta fit & humidis habentibus oculos. Idem enim visus: cito propter debilitatem refrangitur.

S Cum accepisset circa lucernas fieri aliquando iridem, nunc declarat illud, & primo proponit conclusionem, & conditiones, quibus conclusio est vera, ut plurimum, & dicit, quod iris circa lucernas fit hieme, flantibus austris, & maxime apparet his, qui habent oculos humidos, & debiles.

A inquit. Circa has enim, ut plurimum, australes existentibus, iris fit hieme, & exponit quibus magis apparet, & inquit. Maxime autem manifesta fit, iris ipsa, his temporibus humidis oculis habentibus. Iam causam huius visum, ut cur maxime apparet hiemis oculis humidos. Deinde cum alterius de parte parte inquit. Dicit enim visus cito propter debilitatem refrangitur, & vapor est congregatus circa lucernas ad lucem earum, & ita maxime apparet his temporibus his, qui oculos ita habent. Deest autem causa visum.

T Sit autem, ab humiditate acria, & ab euaporatione a flamma defluente, & mista. Tunc enim fit spectrum, & propter nigredinem. Summa enim est euaporatione illa.

U tunc assignat causam primam, quae fiat hieme, austribus flantibus. Nam tunc sunt causae omnes maxime aptae euenire. Est enim aer humidus propter hiemem, & propter ventos, & est ex parte flamma euaporatio, quae mista acri illi facit speculum aptum circa lucernas, & est ibi fulgidum, & de eo tempore plerumque accidunt tales irides. Inquit. Sit autem & ab humiditate acria, quae hieme, & austribus existentibus, & ab euaporatione mista illi acrii defluente a flamma lucernae, nam ut inquit. Tunc fit spectrum, quod accidit, & propter nigredinem, & summa enim est spectrum, plerumque contingens, & est lucidum, ergo eo tempore maxime fit.

V tunc autem inuenit non album, sed purpureum apparet, circulariter, & inrimis puniceum autem, non. Est enim & visus paucus: qui refrangitur, & nigrum spectrum.

W Quia dixit circa lucernas fieri iridem, nunc ostendit, quod non omnino, quae circa lucernam fit, est similis in colore, et quae fit in opposito solis, ut Alexander, exponit, & vult quod differant quoniam iris, quae circa lucernam fit, apparet purpurea, iris circa solem apparet punicea, saltem quoad partem circumferentiam, inquit. Lucernae autem lumen, non album, sed purpureum apparet, circulariter & irinum, puniceus autem non. Iam causam affert ex parte visus, & ex parte speculi, & inquit. Est enim & visus paucus, & ab debilibus, qui refrangitur, in iride, & speculum, & refragens est, nigrius, & flammis fumosum, modo fulgidum visum per valde nigrum apparet, purpureum hoc est rubeum obicurum, at color iridis quae apparet in opposito solis, apparet puniceus, quoniam non est speculum ita nigrum, nec oculi ita debiles, per quos visus illud quod apparet circa lucernam, ut Alexander, inquit, potius esse irinum, ac simili iridi, quam iridem.

X Quae autem a cernis sursum latis, & mari iris, positione quidem eodem fit modo eius, quae in celo. Colore autem similior est eiusque circa lucernas. Non enim puniceus, sed purpureum habere colorem videtur. Refractio autem & partim, & in quibus quidem: continuis autem fit guttis. Idem autem aqua segregata sunt iam penitus.

Y Obiter declarat iridem, quae apparet in aqua maris eleuata sursum a remis, transit autem ad hanc declarationem occasione eius, quod dictum est de coloratione iridis, quae apparet circa lucernas. Sed fortasse transit ad hanc declarationem occasione eius, quod dicitur de coloribus iridis. Sed visus ut cunctis sit animaduersione dignum, quod postquam remi percussent aquam maris, & eam sursum eleuant, illam in minutissimi guttas reducant, & sic reddunt eas expasam ad modum speculi, ad quam cum incidit radii corporis lucidi, aut visus, & refrangitur, apparet iris, potissimum si ad latum naves, & apparet, & dicitur.

Com. 58.

Com. 59.

Com. 57.

Com. 60.

Com. 61.

Com. 62.

Com. 63.

Com. 62.

Com. 63.

Com. 64.

Com. 65.

Com. 66.

Com. 67.

Com. 68.

Com. 69.

Com. 70.

Com. 71.

Com. 72.

Iris circa qd percussio fit, vmbra fuerit. **A**ri^o ergo suppo-
 nē iris dē hanc fieri, eā declarat cōparādo ipsam, 7 ad ce-
 lestem iridē, 7 ad lucernā, 7 dicit. **L**ucē autem a remis
 sursum latē. **I**z aqua eleuātib⁹. **J**er mari iris ē. **J** ecce quō
 supponit iridem fieri ex refractione ab aqua ad visum,
 vel ad lucidū, 7 tunc per cōparationē exponit illam. **I**n-
 quit. **P**ositione qd eodē sit mō ei, que **J**appellat in celo
 quomaz (vt **A**lexan. inquit) vt illa celestis sit ex opposito
 exite corpore lucido, ita maritima etiam sit ex opposito
 exite lucido corpore, ex opposito dico ei aque, q per re-
 mos sursum eleuat, 7 in speculū redūctur. **H**ec per cō-
 parationē ad celestē, deinde per cōparationē ad lucernā
 exponit eā. **I**nquit. **C**olorē autē similitudo est ei, que cur-
 ca lucernā sit, que vt dictū est, non ex opposito exite
 lumine sit a lucerna, sed sit lumie exite in medio, 7 va-
 pore circa illud collocato q maritima iris, quo ad situm
 ac pōnez sit, vt celestis, quo vō ad colozem, sit, vt lucerna
 lis. **C**uo vō ad cōparationē attinet, aiaduerte mariti-
 mam iridē fm inuione fieri in nocte, qd non raro obser-
 uauimus, potissimum lucido corpore luna vel stella exi-
 stēte in opposito aque eleuat a remis. **A**lexander autē as-
 serit eam fieri de die, sole vix exite in opposito, qd ita
 esse obseruatio enā docuit. **Q**uare vtroq; mō cōparatio
 optima est. **A**d autē iris maritima in colozē lucernā magis
 q celestis illa sit **A**ri^o pbat, 7 inquit. **N**ō enim puni-
 cis sed purpureū habere colozē videt. **J**punicē colozem
 celestis iris hz, maxime in prima sua peripheria. **D**urpū-
 reum vō habet iris lucernalis. **Q**uare in colozē maritima
 iris magis lucernā q celestis illa est. **C** Deinde exponit
 qis refractionē sit, e qua maritima iris exiit, 7 legis text⁹
 per notā cōparatiōis, hoc pacto. **R**efractio que fit a gut-
 tis aque eleuat a remis, est paruissima qd facta cō-
 tinuis aut. **H**ec autē hoc est que ad q segregata sunt iaz
 penitus. **I**z sic ad illa eleuat qd speculū sit, q tenuis redigit
 in puas guttas re qd dissectas, sensu vō p tinuas, ad qd
 speculū radiū incidēs refrangit ab illo ad lucidum, vel
 ad visū, scdm diuersas pōnes. **C** Et fortasse **A**ri^o assi-
 gnat eam, qd dixit. **L**ū. n. diuifit colozē iridis mariti-
 me esse purpureū reddūt eam, qd fm **A**lex. est. qn guttē il-
 lē redēt in speculū nigrius, guttē enī aque, que a remis
 eleuant, spissiores sunt guttis ei⁹ speculū, quod est in op-
 posito solis in iride celesti. **I**ō coloz maritimae iridis pur-
 pureus est, veluti lucernalis. **E**t iusta hanc expōnē, legat
 autē pro enī, vt in alio greco codice in margine legimus.
 vñ inqt. **R**efractio enī que fit maritima iris, a par-
 uissimo qd guttis sit, dissectis, atq; re diuisis, 7 fractio
 cōtinuis aut **J**ad sensū, **L** que qd guttē **L** sunt aqua pe-
 nitus segregata **J**fm rem, fm sensū vō dissectē. **I**z igitur
 causa colozis, q. v. ideo coloz maritimae est purpureus,
 quia speculū est actu aqueū, 7 nigri⁹. **C**olor vō iridis ce-
 lestis ē punice⁹, ga speculū ē rarū 7 n ita dē su ac nigriū.

M **S**it autem, 7 siquis subtilibus rozationibus
 rozet in aliquem talem locū, qui postione ad
 soles verius sit, 7 hac quidem sol illustrat, hac
 autem vmbra sit. **I**n tali n. si quis intus rozet
 stant extra, quia permutantur radij, 7 faciunt
 vmbzani, apparet iris. **A**nodus autem 7 colo-
 ratio similis, 7 causa eadē est, ei que a remis.
Abanū enim pro remo vtitur rozans.

Lom. 63^m. **C** Tertiū obiter agit de iride rozali, q fit ex irrozatione ali-
 cui⁹ loci, vbi aiaduertē dicit **A**lex. exponit qd aliquis
 ex sit in loco illuminato a sole. 7 ppe vmbzozū locū, 7 ro-
 rat locū illuminatū, q ē ad opp^m sol, statz in pte loci bñtie

vmbzā appet iris, agit aut de rozali iride, aut obiter, aut
 ad manifestationes eoz, q dixit de colozib⁹. vñ inqt. **S**it
 aut, 7 siq; vmbzā rozationib⁹ rozet i aliquē locū talē. **V**z
 q pōne ad solē vñ sit **J**ga vō ad rozali iridē **B** non sus-
 ficat, subtribit 7 hac qd sol illustrat, hac aut vmbzā sit
 7 ē lo⁹ sic diuisus in vmbzozū, 7 illuminatā ptes. **I**n ta-
 li n. vt inqt. **S**igis itūe iē pte, q illuminat **R**ozet **J** aquaz
 eaz in guttas puas vidēdo, 7 ex alto diffundēdo, ei pti
 q stat ex. q. 1. v. 3. pmutant radij, 7 faciunt vmbzā, appet
 iris. **I**z nō ex toto, salte sit colozatio silis coloziridis, 7
B subtribit. **I**nodus at 7 colozatio silis, 7 eā eadē est
 ei **J** q sit **L** a remis **L** u⁹ cām assignat. 7 inqt. **D**anu enī p
 remo vñ rozāz **J** sit dñā, qm remo surūz eleuat aqua.
Danu vō deozum diffundit, vt n. nautā remo eleuabat
 guttulas pñcendū illas, vt speculū, sit rozans manu spar-
 gendo aquā deozum conficit speculū, ad quod incidēs
 radij, 7 ab eo refractus, in vmbzā faciunt iridem.

C Quod autē coloz talis sit, simul palam erit
 7 de aliozū colozū phantasia ex his.

C Tū **A**ri^o declarat eam 7 modū gnōnis punice⁹ colo-
 ris, q ē p^m, 7 pncipalis coloz in iride. **I**n pte ista vult as-
 signare eam, 7 modū gnōnis ceteroz coloz. 7 p pmitit in-
 tentionē. 7 inqt. **L**ū. at coloz talis, **J** pncipalē **J** sit, dictum
 subaudi ē. 7 nō solū dictū est, **J** itēz de ipso dicit **J** sit **J**oe
 iplo dicendū est palaz, 7 hō colozū phantasia ex
 his **J** subaudi que hinc dicemus. **H**ec de intentione.

C Popter n. intelligere (sicut dictū est) 7 sup-
 ponere. **P**rimo quidem q fulgidūz in nigro,
 aut per nigrum colozem faciat puniceum. **S**e-
 cūdo autēz, q visus protensus debilioz fiat, 7
 minor. **T**ertio q nigrum velut negatio sit. **Q**u-
 enim deficit visus, apparet nigrum. **Q**uapto
 per que longe sunt, omnia nigriozā appa-
 rent, propterea q non peringat visus.

C Proposita intētiōe, nūc exquit, 7 p pmitit tres suppo-
 nes qn p se notas. **Q**uap⁹ p est, q fulgidūz in nigro, aut p
 nigriū appat puniceū vñ inqt. **D**ops. n. intelligē (sic dictū
 est) 7 supponē, qd qd fulgidūz in nigro, **J** fm in nigro, vt
Alex. exponit aut p nigriū **J** qd p mediū visūz colozē fa-
 ciat puniceū. **J** fm in appitione. **H** ē p⁹ suppo, quā nō pbat, **J**
 lupius 7 in hb⁹ de sensu pbanit, 7 ea h vñ vt manifesta.
Et aut punice⁹ coloz, vt sup⁹ dictū ē, 7 **A**lex. repetit col-
 loz, q appet sol, qn p fumū v⁹. **C** Sda suppo ē, q quāto
 visus magis ē elogāt a re visā, tāto vidēdo ē debilioz, 7
 minor, hac die **L** Scdo at q visus p rēlus **J** ē elogātus a
 re visā debilioz fiat, 7 minor debilioz qd in vidēdo, mi-
 nor vō in iudicādo, quā supponē nō pbat, **J** tāq; manife-
 sta vñ. **N**ā, vt **A**lex. inqt. **H**ec p ad sensum ex eo, ga non
 eodē mō vidēt qd de lōge sūt, 7 qd de ppe. **L**ā vō, vt ppe-
 ctui dixerūt, ē, qm qd de lōge sūt, sub miori angulo vñ vñ
 vt nāles asserūt, ga visibile elogātū a visu debili⁹ in visum
 agit. 7 sic debilioz sit visio. **C** Tertia suppo ē, q nigriū ap-
 pet p negationē. **I**n deficitōe n. id, qd vñ nig^m appet. **H**ac
 supponē pbat p signū, qn q lōge sunt, oia nigriozā appa-
 rēt, qd nō ob aliō ē, nisi ga p negationē atq; defectū vñ.
 vñ inqt. **T**ertio q nigriū velut negatio sit. **L** u⁹ rōnē af-
 fert. 7 inqt. **L** u. n. deficit visus vidēdo aliqd, iō illū, qd
 videt sibi appz, nigrum. **Q**uā re ex experientia dñmar. 7 in
 qt. **L** u. app. q lōge sunt, oia nigriozā appent. ppea q **J** ad
 illa, **J** nō ptingat visus. **J** **C** **Q**uo vō ad vba attinet, vba il-
 la **J** quapp q lōge 7 reliq. **A**ly intelligit, q **A**ri^o ex dictis
 infert solonē pblematis, qd qñ p quid, q vñ pcul, ap-
 parēt nigra, 7 soluit, ga vñ p defectū visus. **C** **A**lex. autē
 verba.

N **A** **I** **U**erba illa exponit, vt dñm est, q ppea **A**risto, pbat qd dicit
 rat ex obseruatiōe. **C** **Q**uo vō ad rōnē attinet, aiaduerte
 vt ex **A**luernate cōmētarij colligit, q nigriū ad album
 se hz, vt pnuatio ad habitū, nā albū gñat ex dñio lucidi
 misticū opaco, nigriū vō ex pnuatioe lucidi, 7 multitudine
 ne opaci. ideo nigriū vt pnuatioe lucidi, 7 multitudine
 qm sicut se hz obiectū ad obiectū, ita se hz visio ad visio-
 nem, ergo sicut nigriū ad albū se hz vt pnuatio, ita visio ni-
 gri ad visioez albū vt pnuatio se habebit. **R**ecte ergo di-
 ctum est q nigrum videatur per defectum, 7 pnuationē
 quoniā nigrum est respectu albi pnuatio 7 defectus.

C **C**ōsiderentur igitur hęc, ex his que circa sen-
 sus accidūt. **I**llōz n. p p⁹ de his sūt pncōes.

Nūc autē qñtē necesse est de his dicamus.

C **Q**uia accepit supponēs, 7 eas nō pbanit, qñ excusans
 le, ordinat se ad sequētia. 7 inqt. **C**ōsiderent igitur hęc
 tria, que supposita sunt ex his, que circalensūs accidūt, **J**
 hoc est in libro de sensu, 7 sensibilibus. **I**llōz enim p p⁹
 de his sunt sermōnes, **J** ad illū libzū attinet hęc, tūc ordi-
 nat se ad sequētia. 7 inquit. **N**ūc autē quātum necesse est
 de his 7 quātū nobis seruit, dicamus. **I**llōz enim p p⁹
 de his supponūm non debet esse cura, quoniā patet ad sen-
 sum, 7 illarum causē in libro de sensu sunt exponēdo.

C **A**pparet igitur p hęc eaz, 7 que lōge sunt, ni-
 griozā: 7 miorā, 7 planiozā. 7 q in speculis. 7
 nubes nigriozas aspiciētib⁹ in aq; q in ipsas
 nubes. 7 hoc valde notabiliter. **P**ropter re-
 fractionem enim pauco visū aspiciuntur. **D**if-
 fert autē nihil qd videtur, pmutari, aut visum.

Aroz enim modo erit idem.

C **Q**uia accepit tres supponēs, nūc quasi corollarie am-
 phat illa, nam cum dixisset longe visā appere nigra, nunc
 ampliādo dicit q pcul visā appereant nigriozā, miorā,
 7 planiozā. **N**igriozā quidē, ppter causas assignatas.
I minorā vero, qm per minores angulos. **L**ū enī debili⁹ vi-
 sum alterat, 7 in alterando, minorē angulū in oculo effi-
 ciat, ideo minorā videt. **C** **P**laniozā demoz, ga (vt **A**lex.
 inqt.) **E**minētē ipsoz faciēs asperitates ppter distan-
 tiā nō discernunt. **E**minētē enī cum visibile debili⁹ in vi-
 sum agat pp distātiā, nō fortius agūt in ipm, qz alię ptes.
 nō emunētēs iō vñ oia plana. **C** **A**mpliat ē hęc suppo-
 nē ad ea, que videntur reflexa visione. 7 inqt. **E**t quz in
 speculis pper reflexā visionē vñ, etiā nigriozā, 7 miorā.
 7 planiozā vñ illō, q vñ recta visioe, 7 in intelligas cete-
 ris parib⁹. **L**ā est, qñ hęc oia lōgius vñ eis, que recta vi-
 sione aspiciunt ceteris exntib⁹ parib⁹. **C** **E**t descēdēs ad
 pncipalē, dicit. **I**n nubes nigriozas **J** et appent aspicienti-
 bus in aquā, qñ in ipsas nubes. 7 vt inquit **J** **L** mubes ni-
 griozas appent valde notabil⁹ seruit p refractionē. **n.** **J**
 hoc est, ga pp visionē reflexā, q sit p lineā longiozem, pau-
 co 7 debili⁹ visū aspiciuntur **J** ita nigriozas, 7 mioras, 7
 planiozās. **C** **S**z dices qd vñ speculū, ppe vñ, ga specu-
 lū ppe est, ergo nō deberet videri, nigrius qñ respōdēdo.
 inqt. **D**iffer autē nihil, qd vñ pmutari **J** est fieri distan-
 tius, vt **A**lex. exponit aut visum fieri distātius, dñt nihil
 dico quo ad visionē i perfectas, qm 7 visibile, qñ est pcul,
 7 vt recta visioe, videt nigri⁹, 7 minus, 7 planius, 7 quan-
 do ppe est, 7 aspectus fuerit pcul, sicut in reflexa vi-
 sione, etiā nigrius, minus, 7 planius videt. **Q**uare siue vi-
 sibile, siue aspectus fuerit longe non differt quantum ad
 hoc, vt res visā videatur nigrioz, mior, 7 planioz, 7 hoc
 inqt. **A**roz enī mō erit idem, qñ 7 quando aspectus
 erit pcul, vt sit in visioe reflexā, 7 quādo visibile erit pro-

cul, vt sit in recta visioe 7 lōgius, idē erit. **H**ec est ex-
 positio **A**lex. adri. **C** **A**ut vñ pmutari, qd grece est **μ**et
βo⁹ **A**lex. pro alterati accipit, 7 tūc lege **μ**et **β**o⁹ autem ni-
 hil qd videtur permutari **J** est alterari ab ipso vñ, vt sit
 in visioe extramissa ad oculos ad rem visam, fm **P**ollido-
 nium 7 **L**adippū, ac **N**eceptum **J** aut visū **J** ipm alterari
 ab ipso visibili, vt est rei veritas, qñ dicit, siue visio extra-
 mittendo, siue intramittēdo fiat, non fert quantum ad
 ea que dicta sunt. **C** **A**roz n. mō erit idē qñ vtroq; mō
 pcul visā nigriozā, miorā, 7 planiozā videbunt. **C** **Q**uo
 vō ad vba, 7 vbozū sensum attinet, aiaduerte, q fortasse
Aristo. nō ampliāuit supponē tertiū in hoc textū, vt expo-
 suimus, sed magis ex illis supponib⁹ cepit inferre excep-
 ta, quozū p mō est, q ex dictis p⁹, q pcul vñ 7 nigriozā,
 7 miorā, 7 planiozā videri. **C** **Q**uo vō modo **B** excepiti ex
 dictis sequat, p pculū est. **C** **F**aut enī dicit expōnē, ga
Arist. est visū vbo⁹ **J** sit autē appent igitur, **J**z reliq.

C **A**zuc autem opozet non latere 7 hoc, nam
 accidit cum fuerit nubes prope soles in ipso
 quidem respicient in aquā qz apparet colozā
 tam, sed esse albā. **I**n aqua autem, eandem
 hanc insuenti, colozem habere aliquem eozū
 qui iridis.

C **Q**uia ex dictis intulisset p mō excepitiū, nūc infert 7^m.
 7 inqt. **A**zuc autē opz nō latere sed ex dictis sedo loco
 deducet **J** hoc **J** **A**zuc excepitiū. **N**ā accidit cū fuerit
 nubes ppe soles, in ipsam qdem respicient in aquā qz appa-
 rere colozatūz. **J** colozē iridatū sed esse albā, in aqua at
 eantē hęc intuenti **J** apparet colozē habere aliquē ex-
 corum, q iridis sunt. **L**ā est, qñ visā p reflexionē ab aqua
 per maiorē distantiā videt qz visā supius recta visioe,
 visā aut per maiorē distantiāz nigriozā vñ, vt dictum est.
 quare nubes sic visā videbit hęc aliquē colozē iridalem.

C **P**alam igitur est q visus, sicut 7 nigrum,
 fractus propter debilitatem nigrius facit ap-
 parere, sic 7 album, minus album, 7 adducit
 ad nigrum.

C **D**ic infert 7^m corollarium ex dictis, q vñ manifestum
 sit, pñ visus sicut vidēs nigriū p refractionē ipm nigrius
 appere facit, vt dixim⁹, ita quoq; pp eadē eam albū facit
 appere minus albi, 7 in fine pp defectū ac debilitatē ad-
 ducit ad faciēdū vt appat nigriū, ita, vt sub nigro vispa-
 reat, nā sicut nigriū ad nigriū ita albū ad min⁹ albū se hz, 7
 minus albū ad nigriū quo dāmō. **A**lbiū q visūz pcul appa-
 ret minus albi, minus vō albū adhuc lōgius visum, ap-
 parer nigriū, adhuc lōgius visūz, apperbit nigrius, adhuc
 lōgi⁹ disparer vñ, 7 nihil ampl⁹ cernit. vñ inqt. **P**alam
 igitur est **J**z tertio locoz q visus sicut 7 nigriū fract⁹ vt re-
 flexū pp debilitatē nigriū facit appere, sic 7 albūz pp debi-
 litatē minus albi facit appere, (et tandem **J** adducit
 ad nigrum) qñ magis distādo album apperbit nigrum.

C **Q**uia igitur fortioz visus est, in puniceum, co-
 lozem permutant. **C**ontiguus autem, in vñ
 des. **Q**ui autē adhuc debilioz est, in balurgū,
C **D**is deductis, 7 diligenter expositis, nūc ex his, q sup-
 posita, 7 illata sunt, assignat eam coloz, 7 ordinat ipsozūz
 in iride. **E**st enī iris tricolor, in qmā qd ē circūferētia puni-
 ceas, in scda vō iridis, in tertia autēz balurga, hoc est ni-
 gra. **E**t assignādo eam, sequitur opinionēz pper speculū
 sui pōnēs, qui visioe fieri effmittendo dixerūt. 7 inquit.
C **A**ly igitur **J** noster (qui est fortioz, colozem) solis clarum
 (in puniceum permutant) faciendū illum apparet puni-
 ceū, ga clarū, qd videtur in nigro, puniceūz apper. 7 ga

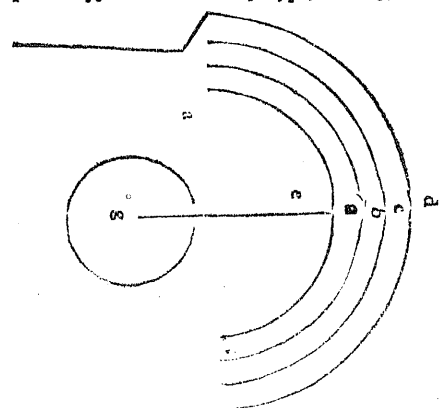
E
F
G
H
I

I ut Alex. inq. Cibus noster fortior est in prima peripheria, et fortius eam penetrando ab illa ad solem refrangitur, quod in ceteris. Et si enim prima peripheria iridis maior, ac rariores ceteris, ideo visus illa fortius penetrat, et sic ab illa ad solem fortior, ac maior refractio est, ergo visus refractus a prima circumferentia ad solem coloris solis facit apparere puniceum, hoc est rubrum clarum, et minus obscurum quam in ceteris. Et si tunc visus qui consequenter refrangitur a secunda peripheria ad solem, solis coloris permittit in viridem. Et autem (ut Alex. inquit) quod secunda peripheria minor ac debior est prima, igitur ab ea ad solem refractio erit minor, ac debior penetratio, et ita clarum solis coloris permittit in viridem, eam obscurioris apparere faciendos quod autem visus ad huc debior est, et per refrangitur a tertia peripheria ad solem coloris solis clarum permittit in balurgum, faciendo est appere nigriorem, atque obscurioris ceteris, quoniam cum peripheria sit minima ac ceteris densior et refractio ad solem, ac penetratio debior, ac minor ceteris erit. Per quod Alex. dedit intelligere iridis coloris vni esse, solique per magis et minus euariari. Et autem est, quoniam visus fractus a nigro ad fulgidum facit appere puniceum, et irinus coloris vni esse, et per omnia peripherias in debilo raro euariari, quoniam visus in prima peripheria ad solem refractus, cum sit fortior, et penetrando maior alius, coloris clarum solis permittit in puniceum. Refractus vero a secunda ad solem, cum sit minor, permittit in puniceum obscurioris, quoniam coloris viridis debilo. At refractus a tertia ad solem, cum illa sit minima, coloris solis clarum permittit in balurgum, quod est puniceum est, et niger. Et si de visio loquimur secundum naturales philosophos, dicemus quod omnis color iridis puniceus est, sed diuersus secundum magis et minus, nam lumen solis permittit in nigro speculo appet puniceum. In prima quod est peripheria rubicidius quoniam illa maior, et rariores est, et ita albus ac clarior. In secunda vero committit appet lumen puniceum est, cum illa sit minor et densior, appet obscurum, et ita viride. In tertia denique committit, cum illa minor et sit ceteris densior, ad huc apparet puniceum, sed balurgum et nigrum, hęc secundum naturales.

L In plus autem, non amplius apparet: sed in tribus sicut et aliorum plurima, sic et horum se habet finis. Aliorum autem, insensibilis permutatio est.

M Nunc de numero colorum cam assignare emittit, et primo proponit conclusionem, et asserit quod colores iridis non sunt plures tribus, vnde inquit. In plus autem tres colores non amplius iris ipsa appet, sed in tribus. Et si conclusionem iridis non sunt plures tribus. Deinde probat conclusionem, primo per cam probabilem, quod ut Alexander inquit, assignauit in primo de celo, cum probauit, tantum tres esse magnitudines, dixit enim ibi tantum tres esse magnitudines, quia numerus ternarius est perfectus, vnde inquit. Sicut et aliorum plurima consistit tribus, sic et horum se habet finis hoc est sic et horum colorum finis se habet, ut sit perfectus in tribus. et dixit aliorum plurima quoniam magnitudines sunt tres, et orationes, que duo offeruntur, sunt tres, et diuina personę sunt tres, et bene omnis res constat tribus, vnde principio medio et fine. Hęc est prima probatio per causas probabilem. Secundo eandem conclusionem probat per rationes in textu primo assignatas, et secundum Alex. intelligit, quoniam visus a nube, quod est supra summam iridis peripheriam ad solem non refrangitur, ita ut ex illa fractione fiat alteri coloris sensus propter coloris nubis. Tercio terea nec refrangitur ab ea nube ad solem, quod est sub minima peripheria, et ex illa fiat alterius coloris sensus propter coloris nubis, et quia nec supra, nec infra sit visus fractio ad solem, ideo colores sunt iridis tantum tres. Cur vero, nec a nube que supra, nec a nube, que infra iridis est, fiat ad solem

N visus fractio. Alexander dicit causas assignat, quia infra peripheriam minimam non refrangitur visus ad solem pro illius punitate, supra vero maximam nequaquam, quoniam supra illa omnia maxima sunt, vnde inquit. Alioquin autem si coloris supra hos tres insensibilis permutatio est, non enim potest sensibilis visus permutare solis coloris, nec supra, nec infra ad alium coloris propter illam nubem. Et si de coloribus iridis ad huc est dicitur assignemus causam alioquin, hęc enim quod Ari. dixit, sunt tres visus suorum peripheriarum qui erant suo ipse, que est postea Theophrastus, Petrosyris, Lippus, Eudoxus, et Possidonius sequuti sunt. Tercio propterea secundum naturales quidam supponunt vniuersum iridis coloris esse puniceum, verum varius esse secundum magis et minus, quoniam insuprema peripheria clarum, in media viridius, in ima balurgus cernit, vnde tunc est puniceus. Et secundum quod supponit, est quod color solis, quod in speculo irino appet puniceus, appet clarior vbi sit maior reflexio lucis ad oculos nostros, et minor penetratio. Contra vero in ea parte obscurior, et quod minus ad oculos reflectit, et quod magis penetrat, quoniam cum lux solis minus reflectit ad oculos, minus vnde, et quo minus vnde, nigrior, appet quod cum lux solis magis penetrat aliquam nubem partem, et minus ad oculos nostros redit, obscurior semper videbitur. His statim signis iris, cuius centrum sit E, per quod transit axis quidam ad centrum solis, loco alterius poli, terminetur quod ad punctum oppositum loco alterius poli, que linea sit G, e.

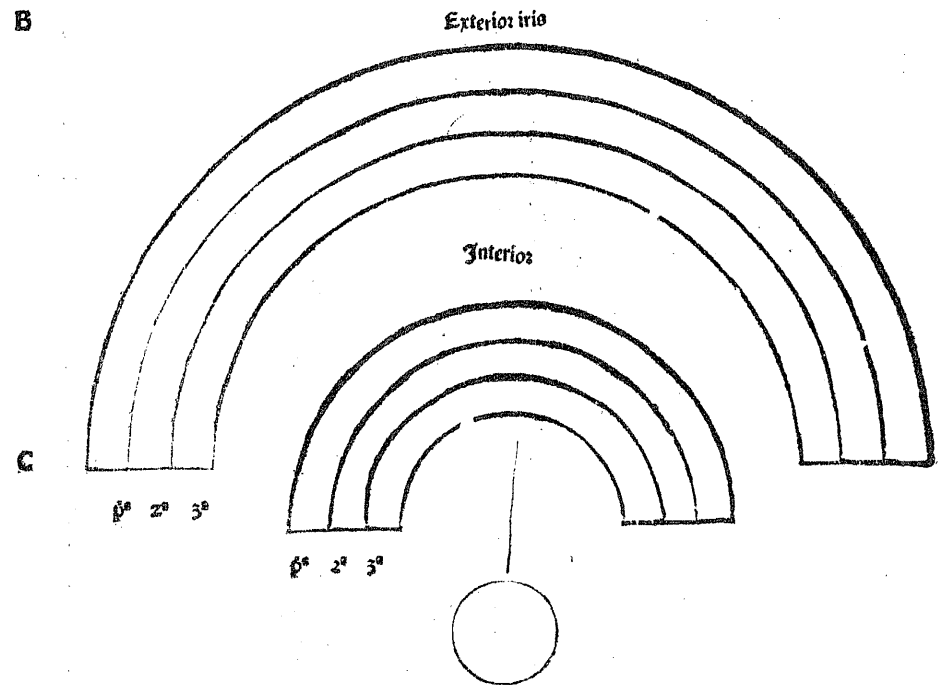
O Tunc dicamus quod radii solares exeuntes a sole ad nubes contra positas ei, reflectuntur ad oculos nostros, veluti imago a speculo obiecto ipsi videnti, et quia radii transientes per centrum iridis perpendiculariter sunt fortissimi, ideo ab illa parte ad nos nullam faciunt reflexionem et ita lumen circa centrum videtur album, aut nullo alio colore alteratum, nisi colore aeris. Cum enim non refragatur ad oculos nostros nullius alterius coloris phantasia facere vnde, propter eum, qui aeris. Penetrantes vero per imas peripherias, vnde B, aliquo pacto, debiliter tunc refranguntur ad oculos nostros, sunt enim ad huc in penetrando fortes, quoniam propter centrum sunt, et tunc redit ad oculos debiles, et ideo minus mouet oculos, que lumen solis nobis balurgum appet ac nigri defectu, vnde visus. Penetrates itaque per peripheriam mediam, vnde C, aliquid rone in penetrando fortiores sunt, quod penetrando summam peripheriam, quoniam ad huc minus distat ab axe H, E, quod cum accipit insuprema. Fortius tunc redit ad oculos nostros quod radii, quod penetrat in infima peripheriam, quod facit apparere lumen minus quod nigri, et ita viride. Obscuri autem quod ruber, quod appet in summa peripheria. Penetrates autem per summam peripheriam D, quod elongat maxime ab axe H, E, debiliter penetrant

A penetrant, fortiter autem ad oculos reflectuntur, ergo faciunt apparere solis lumen clarior, et ita ruber clarum, quod dicitur puniceum. Secundum quidem, quia albus in nigro apparet puniceum, clarior vero, quia fortiter reflectus ad oculos, illos fortius mouet, et ita melius videtur, et clarior apparet. Reflectitur autem fortiter ad oculos, quia debiliter penetrat, aerem superiorem peripherie. Debiliter vero penetrat, quia radii multiplicati per illam superiorem maxime elongati sunt ab axe H, E. Quare ultra superiorem cum minime penetrant, insensibiliter lumen solis alterant ad alium coloris quod sit color aeris. Est igitur iris tricolor, quoniam infra minimam peripheriam radii fortissime propter perpendicularitatem penetrantes, lu-

E men non alterant ad alium coloris, sic color aeris. Supra vero superiorem minime penetrantes, minime solis lumen alterant ad alium coloris quod sit color aeris. Hęc pauca pro intellectu colorum secundum Iuniores, que an vera sint, questione dignum videtur.

F Quapropter et iris tricolor apparet: vtraque quidem, opposite autem. Maxima igitur exteriorior puniceam habet. A maxima enim peripheria, plurimus incidit visus ad solem. A maxima autem que extra. Contigua autem: et tertia, proportione abilitate.

Exo pte vn contigua habita cõsequeter hęc.

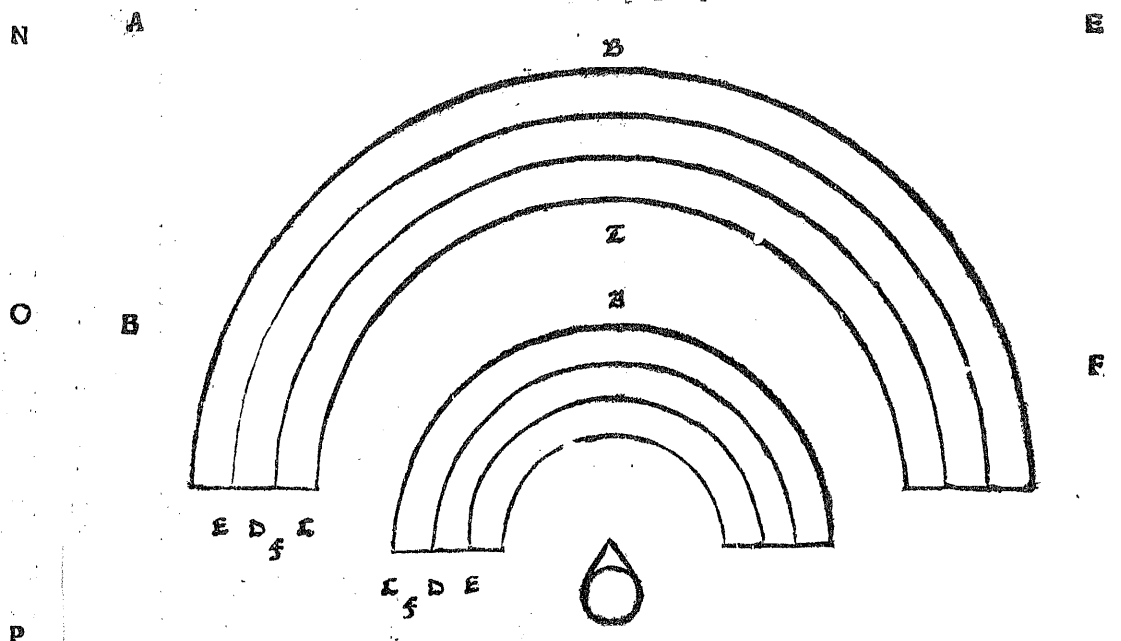
D Quia conclusit omnem iridem tricoloris apparere, et cum contingat simul duas sensibiles videri irides, mic affert ordinem, et niteri color in illis, et casus ordinis, a niteri. Tercio aduertit quod quod apparet duę irides, prima et principalis, quod minor est, interior et ptena, et minoris circuli portio. Secunda vero minor principalis, exterior, et ptena, est portio maioris circuli, vnde ex iplo patuit. Sic inquit. Quapropter iris, omnia colores e contrario sunt in eis collocati, quod explicat in iride ipsa ptena, et principalis, ut Alexander intelligit, et inquit. Prima igitur exterioris punicea, hęc, et accipit igitur non illatue, hęc causat, hoc pacto. Nam prima iris exterioris, et peripheriam

(punicea hęc) Et assignas casus inquit. A maxima enim peripheria plurimam, et maximam incidit visus ad solem, maxima autem peripheria est, que extra est, que puniceus color solis apparebit in illa, et hęc secundum mathematicos, at secundum veritatem a sole ad ipsam visum sit maior refractio. Maior autem refractio magis et fortius visus alterat. Fortior autem alteratio coloris facit puniceum, quod est luminis ipsi quod refrangitur, propter quod. Et tunc autem peripheria, quod media est, et tertia peripheria, quod vicia est, proportione abilitate coloris puniceus sunt, nam cum a secunda peripheria debilior refractio fiat, in ea color videtur debiliter obscurior, et sic viridis. Et tunc est, cum ad huc minor refractio fiat, color ad huc obscurior in ea videbitur. Et balurgus,

Loi.ii.80 **C** Dactenus de iride principali, nunc de iride cōtinente, que dicitur secūda pponit dicere, causa est, vt Alexander inquit, qm̄ sit aliquādo duplex iris, et lz aliquādo apparuit triplex, quia tamen est vix sensibilis, ideo solum de secūda pponit dicere duo, et fm̄ aliquos pponit tria, vsz, et q̄ secūda dupla ad primam, et q̄ sit in coloribus obscurior, et q̄ habeat colores contrapositos coloribus primę. Istoz autēz trium duo declarat, et q̄ in coloribus sit obscurior, et q̄ eos habeat ecōtrario situatos, ipsam esse duplam ad primam p̄z terminat, qm̄ hoc supponit esse manifestum. **C** Dicunt enim peripetioz quidam q̄ diameter ipsius halo est subdupla ad diametruz iridis p̄z. Nam p̄m̄ iridis diameter est graduū. 84. quoniam per astrolabium, atqz quadrantem obseruatum est semi diametrum p̄m̄ iridis esse. 42. graduū, ergo diameter est. 84. graduū, diameter vero ipsius halo est graduū. 42. vt per astrolabium atqz quadrantēz obseruatum est, ergo est subdupla ad iridis diameter. Tercuz diameter secūde iridis vt obseruatum est. 168. ergo est dupla ad primā iridem. **C** Ego vero dico Aristotele non hęc dicere, nam lz forte ita sit, vt afferunt se obseruasse. Aristoteles duo tantum proponit, vsz, et q̄ colores in sc̄da iride sint obscuriores, et q̄ sint ad colores primę contrapositi. **C** Ceterū prima verba sunt legēda cum continuatione ad vltima verba prioris textus, hoc pacto, [p̄pter quid igitur et tricolor, et q̄ ex his appareat coloribus solum iris, dictum est, duplex autem, lz hęc de iride sint dicta, tamen iris apparet duplex, et hoc pacto exponit Alexander et addit q̄ non solum duplex, sed aliquādo triplex apparuit. **C** Hoc ergo supposito de iride sc̄da duo proponit, et inquit, [et subaudi illaruz duarū, q̄ apparent, [obscurior coloribus est illa, que ambit,] hoc est primū, [et positione colores ex opposito habet positos.] hoc est sc̄dū, tunc declarandū hęc duo, primo declarat, q̄ iris hęc secūda habet colores obscuriores. **C** Ad cuius euidētia animaduertendū q̄ quidā peripetioz probant q̄ apparere non possunt plures q̄z duę irides, quoniam iris fm̄ veritate causatur ex forti reflexione radioz solarium in nube rosida. Sed nō possunt esse nisi duę nubes potētes formaliter reflectere, quoniam non sunt nisi duę nubes rosidę, altera in superiori parte regionis medię, habens paruas guttulas, et minutas. Altera in inferiori parte eiusdem regionis, habens guttulas crassiores propter fortiozē antiperistasisim, ergo tantū duę irides apparere possunt. **C** Sc̄do dicitur, vt Alexā. narrat, q̄ cum flectuntur radij ab hac inferiori iride versus oculum, ab eadem etiāz reflectuntur ydem radij ad superiores iridem, et hoc si illa fuerit. **C** Et hęc superior radios reflexos ab inferiori etiāz reflectit versus oculos, lz debilius, et sic volunt hanc secūda fieri propter reflexionem a coloribus primę. **C** Dicunt tertio, q̄ propter hanc causam, non apparent colores clari, nec ita distincti in hac secūda sicut in prima, tum ratione debilis reflexionis, tum ratione magne distantie, que est a prima ad oculos, quoniam lz linea magis reflexa semper longior est. Imaginantur enim isti hanc sc̄dam esse veluti imaginem primę, que propter reflexionem videtur per maiorem distantiam. Sicut patet de nube visa in aqua, q̄ obscurior est, q̄ cū videt per lineam rectam. **C** Sed Alexander dicit primo, q̄ possunt apparere plures irides q̄z duę, et q̄

aliquādo visę sint tres. **C** Sc̄do ostendit q̄ colores apparent obscuriores in secūda, non quidem propter reflexionem factam a coloribus primę, sed propter eandē causam. s. propter refractionem visus a nube ad solem, vel lunam fm̄ modum loquendi peripetiozorum. Sit enim q̄ in bis, que videntur fm̄ lineam rectam, visus elongatus a visibili debilius est, propter alterationis debilitatez, debilitate autem existens iudicat obiectuz nigrius, vt ex suppositionibus patuit, ergo sicut illud quod videt longius fm̄ lineam rectam, nigrius iudicat propter debilitatem, ita etiam in bis, que videntur per reflexionem, siue refractionem, q̄d enim ex refractione, vel reflexione apparet debilius, nigrius videtur, et quod apparet ex remotiori refractione, adhuc magis. Igitur ab exteriori iride fit debilitate refractione, quia a remotiori fit, remotior enim est exterior iris a visu q̄ interior, et ideo visus incidens illi, et refractus ab ista debilitate ad solem vel lunam, faciet colores illius apparere obscuriores. Et hęc fm̄ mathematicos, qui visionem fieri extrahendo imaginantur. **C** Nam fm̄ Aristotelem lumen refractum ab exteriori iride ad visum remotiozē existentē facit debiliozē alterationem ad ipsum, et ita colores, facit apparere obscuriores. **C** Tū vero lege, que Alexander dicit. Afferit enim q̄ secūda non fit per reflexionem a prima, sed per refractionem visus a superposita nube ad solem, veluti et prima fit. Aristoteles ergo inquit, [Longius enim potētius visus sexiens ab oculis nostris, et refractus a superiori nube ad solem, vt fiat secūda iris, sicut quod longius videt] subaudi iudicat obscurius, [eodem modo, et quod hic] videt iudicabit obscurius. **C** Aut lege sic, [Longius enim potētius visus sexiens ab oculis, et incidens per lineam rectam in rem visam,] sicut quod longius videt] subaudi visionem rectam iudicat obscurius, [eodem modo, et quod videt hic] in secūda iride visionem reflexa per longiozē lineam obscurius iudicabit. Tunc concludit propositum, et inquit, [Debilius igitur] visus refractus] fit a superiori] nube ad solem, quia a remotiori] nube refractione fit ad solem. Est enim nubes superior remotioz a sole, et remotioz ab oculis nostris, et sic linea exiens ab oculis nostris, que refrangitur a nube illa superiori ad solem, longioz est linea, que exit ab oculis nostris, et refrangitur a nube inferiori ad solem, ideo concludit, [quare] visus] minor incidens,] hoc est quare debilius incidens visus propter maiorem distantiam illius nubis ab oculis, ad quā incidit, [colores facit apparere obscuriores,] et sic patet p̄mum.

C Et conuerio etiam, quia amplioz a minor, et interiori peripheria incidit ad solem. Propinquoz enim visus existens refrangitur a peripheria propinquissima primę iridi. Propinquissima autem in exteriori iride, minima peripheria est, quare hęc habebit colorem puniceum. Contigua autem et tertia fm̄ proportionem. Exterior iris in quo B. Interior in quo A. Colores autēz in quo, E, puniceus. In quo, D, viridis. In quo, C, balurgus. Xanthus autem apparet in quo, F.

Loi.ii.81. **C** Dic declarat fm̄ q̄ p̄p̄uit, vsz, q̄ colores in sc̄da iride ecōtrario constituantur ad colores primę iridis. Et fm̄ Alexandrum ratio sic intelligit, a qua peripheria fortioz visus est incidens ad solem, in ea puniceus color videt, qui per breuiozē refractam videt. Sed hęc est minor peripheria, que est propinquoz maiori peripherie primę iridis: ab hac n. ad solem fortioz re fractio fit visus, et hoc fm̄ mathematicos, est n. visus propinquoz, ceterę aut, que superiores sunt, remotioz a visu sunt, quare in hac, que minor ceteris est apparebit color puniceus. **C** In peripheria vō p̄sequēti ad hęc, et in tertia suprema apparebit colores proportionabiliter ei, qui est in prima parte, nam in sc̄da apparebit viridis, q̄ ab ipsa debilius est refractione p̄pter remotiozē. In tertia autēz et maxima peripheria apparebit color balurgus, q̄ ab illa fit debilius refractione adhuc, q̄ a ceteris p̄pter elongationēz a visu adhuc maiorem. Inquit, [Et conuerio etiāz] colores situatos habet sc̄da iris ad colores primę, [quia amplioz] refractione visus et pollentioz incidit ad solem a minor et interiori peripheria] secūde iridis, q̄ a ceteris. Q̄d autem maior refractione ab illa facta incidit ad solem, probat, et inquit, [Propinquoz enim visus existens] illi vltimę secūde iridis peripherie, [refrangitur] ad solem [a peripheria propinquissima primę iridis,] propinquissima autem in exteriori iride minima peripheria est, quare hęc habebit colorem puniceum] ceteris clariozē. **C** Contigua autēz] peripheria, que media est, et p̄m̄ contigua, [et tertia, que secūde iridis suprema est] fm̄ positionem, [refractionuz factarū ab illis, ad solem, vt qm̄ a secūda peripheria ad solem refractione debilius est, q̄ ea, que est a prima ideo color puniceus in illa est obscurior, qualis est viridis. **C** Et q̄ a tertia suprema secūde iridis peripheria adhuc debilius refractione visus ad solem est q̄ a ceteris, ideo color

puniceus est adhuc obscurioz, et ita balurgus. **C** Deinde q̄ dixit, manifestat in figura, et inquit, [Exterior iris,] intelligitur, in tribus semicirculis descriptis super eodē centro, non tamē equaliter, qui sunt in quo, B, [Interior] iris intelligat descripta in tribus semicirculis descriptis supra p̄p̄o centro in equaliter, qui sunt in quo, A. Colores autēz] in vtraqz iride semper intelligatur in quo, C, puniceus in quo, D,] in vtraqz etiāz semper intelligatur viridis. In quo, E,] in vtraqz similiter semper intelligatur] balurgus, xanthus autēz] in vtraqz semper] apparebit in quo, F,] quoniam semper inter puniceum, et citrinum. **C** Douet Alexander hic questionem difficillimam cur in nube media inter duas irides, vsz, in spatio, A, E, non apparet puniceus color, cum ad illum visus sit propinquoz, et refractione ab ipsa ad solem sit maior, ac fortioz. Hęc enim questio est valde difficilis, et in ea Alexander laborauit, verum de hac postea. **C** Quidam tamē p̄pter hanc questionem dixerunt, colores in sc̄da iride ecōtrario situati ratione p̄trarie reflexionis, credētes sc̄dam iridem fieri per reflexionē primę ad oculos. Dicunt enim q̄ radius reflexus ab inferiori peripheria primę iridis reflectitur a superiori peripheria secūde iridis, et ideo in vtraqz est, E, color balurgus. Et radius reflexus a superiori peripheria primę iridis, reflectitur ab inferiori secūde iridis. Ideo in vtraqz est, C, color puniceus. In media autem peripheria vtriusqz est color viridis, quoniam secūda peripheria primę iridis reflectit radios ad sc̄da peripheriam sc̄de iridis, que postea illos reflectit ad oculos nostros, et ideo in vtraqz media peripheria vtriusqz iridis est, D, color viridis. **C** Quę et positio est] Aristot. et contra Alexander, et contra rōnem etiāz, qm̄ non video causas, quare p̄ia peripheria primę iridis reflectat radios potius ad vltimā peripheriaz sc̄de, q̄ ad primā eiusdem.

Loi.ii.82. **C** Et conuerio etiam, quia amplioz a minor, et interiori peripheria incidit ad solem. Propinquoz enim visus existens refrangitur a peripheria propinquissima primę iridi. Propinquissima autem in exteriori iride, minima peripheria est, quare hęc habebit colorem puniceum. Contigua autem et tertia fm̄ proportionem. Exterior iris in quo B. Interior in quo A. Colores autēz in quo, E, puniceus. In quo, D, viridis. In quo, C, balurgus. Xanthus autem apparet in quo, F.

De meteorologicorum

Iubia videt hęc positio, qm̄ Aristo. & Alexan. vbiq; afferunt nubes rotundas ee vera specula & nalia, q̄ reflectunt visum ad solē, vel lumē ad visus. Ad h̄m̄ hanc pōne nubes erunt vera subia illoz color. Amplius q̄refrē colorē h̄m̄ nō fracta, sed recta visōe videri, veluti colores, qui sunt in pariete, aut ligno, q̄ vbiq; Aristo. & Alexander negari, afferētes colores cozpoz lucidoz ee, qui refracta vel reflexa visōe vidēt. Et q̄ difficile ē scire veritātē in talibus sustineri pōt q̄ emphases iste nec sint specios, nec colores nubiu, sed colores lucidoz cozpozuz emphasice repñtati per spēa a nubib⁹ ad oculos refractos, quē ideo emphasice repñtāt illos q̄ refrāgunt nō purē sed cōmiste coloribus speculoz. Aut dicit pōt, q̄ emphases iste aut pñt accipi formalr, aut obtiue, formalr sunt spēz lucidoz, obtiue vofunt colores illoz, & nō nubium. Propterea ad rōnes Aluermiate dōm, ad p̄mā concedo q̄ hi sunt veri colores, nō qdē exiētētes in nubib⁹, sed in obiectis, vñr aut per species reflexas a nubib⁹ ad oculos, & sic pcedo sensuz nō decipi in iudicando q̄ sint colores, sed in iudicādo q̄ sint nubis, aut alterius cozpis, pōt errare, qm̄ hęc sūt p̄ accēs sensibilia. Ad 2^m dōm q̄ illa non sunt pñt veri colores, s̄ sunt pñt, vt color verus em p̄batus siue p̄hātasticus fiat, faciūt enim vt appareat alter q̄ est, & ibi, vbi nō est, nec vt in subito, nec vt in obiecto, h̄ p̄babit. Signo aut teneat oppositū, non peccabit, nō eni video necessitatē in talib⁹, latius eni sit subtiliter posse q̄ emphases formalr acceptę sint spēz color cozpozuz lucidoz, q̄ exiēt ab illo, & refrāgunt ad oculos a nubib⁹. Obiectiue aut sumptę sint colores cozpoz lucidoz, nō aut speculoz aut nubiu, hęc vñr Alexā. & Aristo. decreta de his. Quarto q̄rit vñr intermediu z minoris peripherie iridis p̄mē, & ipsi⁹ terrę debeat esse coloratū. Et vñr sic, qm̄ ibi vñr esse oia, q̄ ad colorationem concurrūt, est eni ibi rotatio, & refractio luminis stelle, & qdem fortioz pp̄ maiorē p̄p̄ngitatem. Ergo vñr q̄ p̄ illa debeat esse colorata. Cōd̄m q̄ tale intermediu nigro colorē sit coloratuz. Halurgus eni color, q̄ in minoris p̄p̄beria est p̄mē iridis nigro colorē p̄p̄ngitōz est, & ideo disparet in illuz, vt sensus docet, nō aut color aliquo iridi. p̄pō nubes illa intermedia colorata est. Cā autē, qm̄ ad h̄ vt ex refractioe luminis solia appareat aliq̄s irinus color, sensibilibi annotanduz, op̄ vt refractio sit multa & fortis. At in illo intermedio refractio nec multa, nec fortis est, multa qdē ē nō pōt, p̄pter illius intermediu p̄p̄ngitātē. Fortis vō minime, q̄ a p̄tibus p̄p̄ngitōzib⁹ p̄p̄diculari debili⁹ refrāgunt raduz, & ad minorē angulū p̄p̄p̄ngitātē ad p̄p̄diculārē, qui orientes a cētroz solia & incidētes in tale intermediu, ab illo nō refrāgunt, aut si refrāgunt, insensibilibi refrāgunt, & ita in tali intermedio nullus color irin⁹ efficit pōt, q̄ sensibilibi sit. Et p̄p̄babit Aristo, q̄ ab illa pte est p̄mutatio luminis in aliquem colorē irinū insensibilibi. Cū vñr res hęc dilucide pateat, aiaduertendum vt superius dictū est q̄ raduz trāsēites per inferiorē peripheriā p̄mē iridis sunt alia raduz fortiores, ex quo min⁹ oī stant ab axe iridis, igit̄ minus penetrāt, & min⁹ reflectūt ad oculos nostros, & ita minus mouent illos, & p̄p̄ca cānt halurgū tendēt in nigrū. Cōt̄ nō scda vō p̄p̄beria raduz trāsēites nō sunt ita fortes sicut p̄mī, q̄ plus distāt ab axe iridis, igit̄ minus penetrāt, & fortius ad oculos reflectunt, & ita fit color minus distāt ab albo, q̄ halurgus, & ita fit color viridius. In tertia aut peripheria raduz trāsēites sunt alioz debiliores pp̄ maiorē distantiā ab axe iridis, & ita minus penetrāt, & maxime reflectunt. Et propterea p̄miceus color ibi fit albo valde p̄p̄ngituz. sic igitur raduz incidēte p̄mimo sunt debiliores, raduz vero r

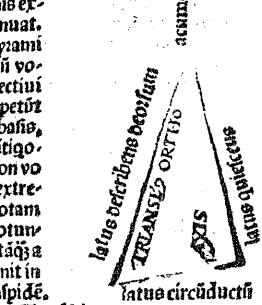
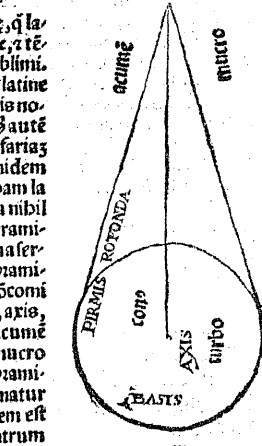
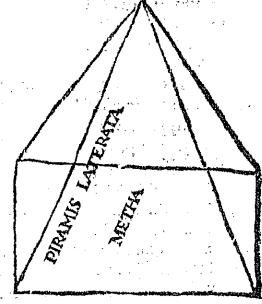
flexionem cōtinuo fortiores. Ex his apparet q̄ circa polum iridis non videant̄ diuersi colores, veluti in circūferentia, qm̄ raduz solares trāsēites per polum iridis sunt sicut p̄p̄dicularē ceteris fortiores, & ideo propter magnā luminis penetrationē, que est circa polum iridis propter calozis excessuz diffusivā cōsistentia, quare totuz illud, qd̄ est circa polum, aut videbit̄ albu p̄pter p̄misionē fortio lucis cū modico opaco, aut videbit̄ nigrum p̄pter totalē luminis penetrationē, pp̄ quam nihil ad oculos reflectitur, aut parū, vt desinat halurgus in nigrum. Ex his p̄s solo ad obiectū, supponit eni z circa polum iridis fieri refractionē, qd̄ est falsum. Quinto q̄rit propter qd̄ intermediu sit refractionē, q̄ ab vltima peripheria p̄mē iridis, & a propinquozi q̄ refractionē, que sit a prima peripheria scda iridis, & vt dubitatio intelligat vocē hoc intermediu A Z peripherie vero dicant, vt Aristo, eas vocant. Rñdet Alexāder in cōmentarijs huius loci, q̄ vñr sus nō refrangat ab omni pte nubis opposita ad visum s̄m̄ veritatē, sed ab ea pte que est distātia, & situ determinata, & ideo in apparitione iridis op̄ vt determinatā solis distantiā, cuius lumē refrāgit, & visus ad que refrāgit, & rotatio a qua sit refractionē. Cā sic supponit q̄ intermedia p̄s vñr, & q̄ est spatū dvarū iridū, nō est sub ea determinata distātia ad visum, & ad soles, vt fieri possit sensibilibi luminis refractionē, qua p̄mutat̄ color solis ad aliquem irinū colorē, & pp̄ hęc cām in tali spatio nulla apparet color irinus. Obiectū aut cōtra hęc rñssionē Aluermiate. Nā id qd̄ Alexāder p̄mo supponit, veruz est, q̄ iris fieri nō pōt, nisi sit rotatio, & in tanta & tali distantiā a sole, & visu, vt fieri possit refractionē sensibilibi, q̄q̄ postea accipit, vñr q̄ pars intermedia A Z qd̄ est spatū dvarū iridū, non sit in ea determinata distātia, vt possit refrāgere lumen solis ad visum, nō vt rōni p̄mōzi, qm̄ si supioris iride ac remotioz, & ab inferioris minoris, ac p̄p̄ngitōz fieri pōt refractionē sensibilibi, ergo loge magis ab A Z, pte media illari, maxime si fuerit mā distātia vt supponit. Cōpropter hęc Aluermiate cōcedit totum, vñr q̄ spatū A Z, qd̄ est intermediu dvarū iridū, appareat p̄miceuz, vt ratio cogit. Cōp̄ cū ponat̄ iter duo p̄miceas, vñr qd̄ debeat appere que daz citrinitas clara valde, qm̄ opposita iusta se posita maior, & manifestiora vñr. Sz vñr mibi q̄ Alexan. non negaret hoc Alexāder eni vult q̄ in spatio A Z, non possit appere color p̄miceus, q̄ his appet, in ima peripheria fecūde iridis, nec q̄ his appet in sup̄ma p̄mē iridis, qm̄ rotatio intermedia ad visuz & ad solē nō h̄z cā distantiā, quaz h̄z rotatio exis in vltima peripheria p̄mē iridis, & rotatio, que est in ima peripheria scde iridis. Si autēz appet p̄mice⁹ color citrinus clarus, vt Aluermiate p̄bat. Alexāder, cū nō sit cōtra ea que dicit, Cō Sz q̄ res sit in sup̄ma p̄p̄beria p̄mē iridis apparet color p̄miceus, qm̄ ibi est multa & fortis refractionē, & minima radiozū penetratio, cur in sup̄ma peripheria scde iridis non appet p̄miceus color, cūz ibi sit maior refractionē, q̄ in ceteris eiusdem iridis peripheria, & minima penetratio. Cōd̄m q̄ non q̄libet fortis reflectio radiozū facit appere colorē p̄miceū. Sed fortis reflectio cū debita lineę reflexę longitūdine. Nō h̄z in sup̄ma peripheria scde iridis sit maxima reflectio, est maxima longitudo solis ad visuz, p̄ quaz color eius p̄mutatur in nigrū & non in clarū, quoniam vt supposuimus quāto aliq̄d magis distāt, tāto nigrus videtur.

N
A
A67
A65
P
C
A68
D
A66
A69

videt. At insup̄ma p̄p̄beria p̄mē iridis est maxima reflectio, que pōt esse in illa iride, & cū proportionata lineę reflexę longitūdine, & p̄p̄beria pōt in ea appere p̄miceus color. & eodem modo in p̄ma & minima p̄p̄beria scde iridis dici pōt, est enim magna reflectio, q̄ sufficit ad causandum p̄miceū colorē, cū lineę cōueniētiōz breuitate. Septimo q̄rit, vñr possint appere irides plures duab⁹. Respondet Aluermiate q̄ pñt appere, & q̄ aliq̄ apparuerūt tres, vt Alex. asserit, ita vt tertia s̄m̄ s̄m̄ sic se h̄eat ad secundā, sicut scda ad primā, & tertia & ita, vt obcuriores h̄eat colores, q̄ scda, & p̄p̄ eādē cām, vñr p̄p̄ refractionem luminis a rotatioe ad visuz. Colorat aut hęc pōne, quoniam agēs esse debile, aliq̄d pp̄ nām palli bñ dispositam agit in eam effētū sensibile, que alias nō ageret in ipsam, si esset male disposita, veluti bñ mobile a debili virtute q̄nq; mouet. Si igit̄ cōtingat nabes d̄spositā multū eleuari, & eē multū rotidā, beneq; d̄spositā ad refractionē fiet apparitio p̄mē scde, & tertie iridis, q̄uis pailla remotioz sit a visu, qm̄ pp̄ materię bonam d̄spositōz fiet refractionē sufficiens ad p̄mutandū colorē sensibile. De ordie vō colorū asserit se experientia nō h̄z, tñ rōnabilē esse credit eos eōtrario cōstitui colorib⁹ scde iridis, vt halurgum in minima illius peripherie, viridē in media, p̄miceum aut in sup̄ma. Dicit aut q̄ oīs p̄miceos scdoz sit p̄ afflātōnē ad p̄mā originē. Cō p̄ vō arbitroz bñ tres irides appere possunt, vt sepe obseruaui, vñr colores & ordio colorūz possint, & ita p̄ cordarez Alexāder cū Aris. Alexāder r. p̄cedit tertia appere posse, sed obcurā, & sfumaz, atq; imperfectā. Cō scdo dicerē q̄ si apperēt, vt discerni possēt colores rōnabilē vñr, q̄ appareant vt in 2^a, qm̄ temper qd̄ videtur p̄ lineā logiorē tā rectā q̄ refrāgā, appet nigritas, vt Aristo. accipit. Et q̄ oēs apparēt in tertia iride p̄ lineaz reflexā logiorē, ideo oēs apparēt halurgū. Din aut halurgus apparēt, q̄ in minima appet, qm̄ reflexa linea a sole ad visum breuior est, & ita de ceteris. Dē tertia. Si Aluermiate rō valeret, p̄cluderē q̄ scda deberet appere in ordine colorū sicut p̄mā, qm̄ p̄cessus scdoz vñr eē p̄ afflātōnē ad p̄mā originē. Cō Octauo videt q̄ nō tñ q̄tuoze sint emphases meteorologicę, qm̄ exiēt caligine in superficie nubis, nō multū ab aqua eleuata, in quoz illi, nulla nube exiēt, apparuit irides colores irinos h̄is, deficientes caligine, quā obseruaui nāuigātes, dicerent ipsi trāsātis eā semp̄ vidisse in eadem distantiā & situ. Cū h̄m̄ cā assignari pōt, ex eo q̄ supior p̄s caliginis raduz solis incidētibus antip̄eristatim passa ouertit in s̄bitile rotatioē, que cū se h̄eat, vt speculū ex paruis guttiis quasi vñr cōstitutū, refrāgit lumē solis ad visuz nauigantū & ita fiet diuersi colores irinū in tali rotatioe, veluti in nube, que est valde eleuata, & pp̄ p̄siles rōnes, vt dictū est. Trāsferri aut vt trāsātis nauigātibus, qm̄ ab alia ac alia parte fiet continuo alia atq; alia refractionē ad visum. Cō aut Aristo. nō meminit, qm̄ eā non obseruaui, nec obseruata esse ab aliquo sui temporis viro legit. Cō D̄sogonostica iridis, qm̄ iris appet ante meridiem sole exiēt in plaga orientali, & iride exiētē in occidentali, portendit aeris serenitatem, p̄batur, q̄ s̄m̄ nubes pluuiosaz occidit, & a sole cōsumi, ac resoluū. Quādo vō appet post meridiem sole exiēt in plaga occidentali, & iride exiētē in plaga orientali tūc significat aquaz pluuiaz, & pluuias, qm̄ s̄m̄ nubes pluuiosaz oriū, & a sole nō resoluū. Sed qm̄ appet sole exiētē pp̄ meridiē versus occasuz, & tunc modica fuerit rursus pluuias demonstrat, qm̄ s̄m̄ nubes pluuiosaz oriū, & nō resoluū a sole ipso. Sole enim curuē ad occasum color sit debilioz in nubes resoluendaz, & sic cōtinuo nu-

bes crescūt, ex qb⁹ sicut pluuias. Dacten⁹ de q̄nib⁹ bisce. Quod autem neq; circulum possibile fit fieri iridis, neq; maiorē semicirculo portionem, & de alijs accidentibus circa ipsam, & de besciptione erit considerantibus, manifestum.

Cō Dactenus de eē iridis, deq; ipsius colorib⁹, nunc pponit de figura & de alijs accidentib⁹ dicere. Et p̄mo p̄mittit qd̄ inēdit, & dicit q̄ ex figurali descriptione iridis quātuz ad sitū suū & solis & visus poterit eē manifestū considerantib⁹, nō eē possibile iridē appere s̄m̄ circulū perfectum, neq; s̄m̄ eam p̄portiones, que est semicirculo maior. Ad hoc autē & de alijs accētib⁹ circa ipaz erit etiaz ex descriptione manifestuz.

E
Cōm. 83^m
F
G
H

Suctf. sup. 10.

L a n̄q̄, s̄, j̄ cetrū luminosū ad mediū decisiois, 7 hoc est
lad meridiam, venit, 7 p̄ictus d̄scriptus in similitate
iridis, s̄ terrā penitus sit, q̄ longe distat a terra meri-
dies, in quo ē, s̄ p̄ magnitudinē decisiois, s̄mo tūc
magis distat, s̄ a terra, q̄ possit, 7 eleuari supra terrā.
Quare eleuato tūc t̄pis, s̄ ad meridiē, 7 sub terra erit.
Quare meridies, si oī hora diei apparē p̄ iriē, q̄m nō sole
tenēte meridies, 7 duo x̄o ad v̄ba at̄met, aiaduerte q̄
loco ip̄i, 7 in s̄ḡ sup̄ius descripta ponit, q̄ nō re-
fert. 7 deinde assignat cām cur in minorib⁹ dieb⁹ oī hora
apparere possit iriē, 7 dicit, 7 in ȳo at̄ dieb⁹, q̄ ad h̄yema-
les v̄siones s̄, 7 post, 7 quocūq̄ aut tūnale v̄s̄ quō solue-
nerit in p̄m capicōrni p̄ictū, l̄q̄ nō multū sup̄ terrā sunt
d̄cisiones circuloz, 7 p̄portiones, n. quas sup̄ terrā sol diu-
no motu tūc d̄scribit minores s̄ ȳo, quas sub terra d̄scri-
bit, 7 d̄m̄ fieri necū ē. 7 d̄ aut tūc d̄cisiones p̄t̄ sint, p̄-
bat 7 dicit, 7 modicū, n. eleuato p̄ictol in quo s̄l s̄, hoc
ē cetrō solis p̄ eleuato, 7 in meridie sit sol, 7quare iriē oī
hora diei apparere p̄t. 7 Circa h̄c q̄ Arist. dixit hic, aiadu-
uertēdū Arist. su p̄ponere vt lōgissimē fuit declaratū, t̄pe
apparitionis iridis sp̄ necessariū ē cetrū solis, 7 cetrū or-
izontis, 7 cetrū iridis 7 polos eiusdē, 7 eam eadē recta li-
nea, ita vt in ḡn̄tione iridis eadē linea trāseat p̄ cetrū sol,
7 p̄ cetrū oclī, q̄d ē cetrū orizontis, 7 p̄ cetrū iridis, 7 p̄ suos
polos, q̄d Arist. ob̄suatio ē ita ē sup̄posuit, nā quāto sol
deprim̄ v̄sus orizontē, tāto eleuat̄ polus, 7 cetrū iridis
v̄sus orizontē, 7 q̄to sol eleuat̄ sup̄ orizontē, tāto dep̄m̄
cetrū iridis, 7 polus suus s̄ orizontē. 7 Ex his Arist. duas
inuit regulas, q̄rū p̄ta ē, v̄bi cūq̄ sol nō p̄t eleuari super
orizontē, 7 grad⁹ 42. ubi oī hora diei artificiali iriē appere
p̄t, q̄ tūc oī hora diei p̄t ē oī horā portio iridis sup̄ orizontē.
7 t̄p̄ p̄t astrolabū cōp̄tū ē arcualis semidiameter iridis
ē. 42. grad⁹, nec pl̄r̄ p̄t. 7 Sc̄da ibi ē, v̄bi cūq̄ sol p̄t
eleuari sup̄ orizontē pl̄r̄ q̄ p̄. 42. grad⁹ in die artificiali vt p̄
44. ibi nō oī hora diei apparere p̄t iriē, vel aliq̄ portio ei⁹,
eo q̄ post tātā eleuatiōē erit cetrū iridis, 7 plus ei⁹ per
q̄tuor grad⁹ 7 ampli⁹ s̄ orizontē. Ergo cū tūc, 7 nō ampli⁹
p̄t̄ arcualis semidiameter iridis, p̄ictus altissim⁹ ei⁹
erit oīno s̄ orizontē, 7 sic m̄bil illi videri p̄t. 7 Per q̄ p̄s
in aliq̄ regione possit solē in eleuari sup̄ orizontē, q̄ ip̄ote
erit p̄ t̄p̄ iridēz apparere, p̄s q̄m in aliq̄ regione p̄t eleuari
v̄tra. 42. grad⁹, 7 semidiameter iridis nō ē m̄n. 42. gra-
dū, ergo sole eleuato v̄tra. 42. grad⁹, vt p̄. 44. iriē appa-
rere nō poterit, q̄m altissim⁹ iridis p̄ict⁹, tūc erit dep̄sius
s̄ orizontē. 7 Dis s̄t̄tib⁹ verificant̄ h̄c p̄clones, p̄ s̄ q̄ qui
noctiali p̄ tres horas p̄t meridies iriē apparere nō p̄t,
hoc p̄s, q̄m in q̄libz hora eleuat̄ p̄. 15. grad⁹, 7 p̄s in tri-
bus p̄mis horis oīz p̄. 45. grad⁹, 7 ita post tertiā horā est
ita alt⁹, vt n̄ta iridis portio apparere possit. S̄m̄ rōne aū
occasus p̄ tres horas, 7 ita fit, vt s̄ equocūq̄ p̄. 6. horas
diei artificiali, nequa q̄ iriē apparere possit, p̄ tres autē
horas p̄t ortū, 7 p̄ tres p̄t occasus, 7 v̄sideri posse, per
sp̄cū est. 7 Sc̄da q̄ ex̄tib⁹ s̄ tropico est iūo nō p̄t iriē
oī hora diei apparere, q̄ sol eis eleuat̄ plus q̄ p̄. 42. gra-
dus p̄t meridie. 7 Tertia q̄ sol ex̄t̄ ap̄ice alicui⁹ re-
gionē nō possit apparere iriē h̄t̄tib⁹ illā regionē, q̄m tūc
ē polus iridis, 7 cetrū in angulo noctis. 7 Quarta q̄ s̄
quocūq̄ polo m̄di oī die 7 hora p̄t iriē apparere, cā est, q̄
ibi nō eleuat̄ sol v̄tra. 42. grad⁹, s̄m̄ rōne erit de his, qui
p̄t polos habitāt ad 18. grad⁹, q̄m n̄q̄ eleuat̄ illa ad
42. grad⁹. 7 habitāt̄ at̄ iter tropicū, 7 p̄ d̄cū locū, q̄ ē. 18.
gradū p̄t poli, p̄t in aliq̄ dieb⁹ h̄yemalib⁹, 7 in aliq̄
dieb⁹ estatis nō apparere ad meridiē 7 plus 2 min⁹, p̄t
h̄t̄tib⁹ ē tropico aut polo p̄p̄inquo. 7 Demū p̄s nobis,
q̄ tum⁹ in 5. climatē, q̄ ab equocūq̄ aut tūnali v̄s̄ ad eq̄-

noctiūvernale p̄t in q̄. 42. diei hora apparere iriē, q̄m sol
n̄q̄ p̄t venire ad ap̄icē n̄oq̄ capiti p̄. 42. grad⁹. 7 De
sunt q̄ h̄emus ab Arist. de iride, circa q̄ ammaduerit h̄c
geometrica, q̄ h̄c scrip̄ta sunt de iride, nō reperiri in oib⁹
codicib⁹ antiq̄, s̄o credidit nō ē h̄c Arist. Dū opinio
est Auer. in paraphrasi hui⁹ libri, qui ex pl̄o d̄s h̄c cōtra
Auenatā arabū, qui, h̄c s̄m̄ (vt dixim⁹) nō sunt de hac sciē-
tia, s̄ de p̄fectiua, 7 iō nō curant Arist. de istis hic, 7 fuit
sibi iūctis de eo, q̄ p̄met h̄ic sciētiē p̄d̄rare, 7 tādē
cōcludit q̄ h̄c nō s̄m̄ Arist. nec debuērit esse. 7 Cui⁹
causas affert, ex eo, q̄ rōne curant Arist. de istis hic, 7 fuit
cēdē in sciētiis n̄alib⁹, q̄d nō libro de celo p̄firmat. Et cau-
sa est, q̄ demonstratiōes n̄ales debēt ēe ex p̄p̄is, 7 nō ex
extraneis, vt p̄ metaphisicē adductū ē p̄ p̄thagoricōs, et
p̄ platonicoz, per quō vult h̄c geometrica nō ē h̄c Arist.
telis, nec rōnabilē esse debuērit. 7 Ergo v̄o nolo disputa-
re an sint Arist. an debuērit esse, q̄m Alex. sup̄ponēs
h̄c esse Arist. exp̄oluit h̄c, vt obicere tamē. 7 Aluerna-
ta v̄o, h̄c exp̄oluit quidē, h̄c t̄m̄ videtur, nō ad m̄tēz
Arist. s̄ nobis iter apperuerit, 7 b̄ctenus de his.

C eadē autem dictis causis, existimam/
dum est, 7 de parabelio 7 virgīs. Sit enim
parabelius quidem refracto visu ab aliquo
ad solem.

Cū dixisset de halo 7 iride, n̄c trāsit ad sermonē d̄ pa-
rabelio 7 v̄gis, 7 p̄ p̄ponit cōp̄ illorū ḡn̄atim, 7 iqt. 7 Eadē
aū dictis cās existimādū ē de parabelio 7 virgīs. hoc est
eadē op̄ p̄t̄ cās de parabelio 7 v̄gis, q̄ d̄ct̄ sunt de
halo 7 iride, q̄m ambo s̄nt refractioē visus ad solē ab ali-
qua p̄st̄tia sp̄ssa 7 nebuloza, 7 hoc iqt. 7 Sit, n. parabeli⁹
qdē s̄ subaudi v̄ga, 7 refracto visu ab aliq̄. 7 s̄ ab aliq̄ cōs-
st̄tia sp̄ssa, 7 nebuloza laterali ad solē sp̄ssū, q̄ d̄ct̄ admo-
dū 7 halo 7 iriē s̄nt, halo q̄d refracto visu a nube, q̄ cir-
ca lunā ē, iriē v̄o a nube, q̄ diametra soli ē. 7 Cūc para-
beli⁹ iter petrat iuxta solē, est, n. tāta parabeli⁹ cū sole s̄li-
tudo, vt imago nomen ex epl̄aris retineat, 7 sol vocetur.

Cirge autem, propterea q̄ existens visus
incidit talis, qualem diximus semper fieri,
cum prope soles existentibus nubibus ab ali/
quo refrangatur humidorum ad nubem. Si/
dentur enim ip̄e quidem incolozate, nubes/
s̄m̄ rectum aspectum intuentibus. In aqua
autem, virgīs plena nubes.

Cū dixisset parabeliū, 7 virgā ḡn̄atim fieri refracto visu
ad solē ab n̄be, 7 s̄ s̄ op̄ionē mathematicorū, n̄c specia-
tim declarat quonā pacto s̄nt, 7 p̄ q̄m s̄nt virgēs, 7 assignā-
do modū 7 cās ḡn̄atōis virgārū, p̄mo cōparat virgās de
q̄b⁹ est s̄mo ad eas virgās, q̄ vident̄ in nubib⁹ apparētib⁹
in aquis s̄m̄ p̄ueniētā 7 d̄iaz. Sc̄da ibi 7 s̄t̄ at̄ hoc. Jassi-
gnat̄ cās 7 modū ḡn̄atōis ipsarū. 7 Quātū ad p̄m̄ p̄tēz
d̄ cōueniētia virgārū, aiaduētiōē dignū s̄m̄ Alex. adri ex-
positionē, q̄ sicut p̄p̄ d̄ct̄ est, aliq̄ accidit aspectū in nu-
bē p̄t solē existētē recto aspectu, nō apparere aliq̄ cō-
lozē in nube p̄ter p̄p̄nū nubis colorē, aspiciētī autē m̄
hanc eandē p̄t refractioē ab aqua apparere coloratā,
ita vt in illa sic p̄ v̄sionē reflexā inspecta videant̄ quē d̄z
veluti virgē colorib⁹ irinis coloratē. Arist. ergo appa-
ritiōni talis virgārū, q̄ v̄r in nube v̄ta in aqua comparat
apparitiōē v̄gārū, q̄ apparēt in nubib⁹, q̄ s̄m̄ latere solē,
p̄rio q̄d ē m̄ cōueniētia, 7 iqt. 7 Cirge aut̄ s̄nt, 7 hoc ē s̄,
tam parabelius q̄ virgē s̄nt ḡn̄atim refracto visu ad so-
lem, 7 virgē aut̄ s̄nt p̄t̄tē q̄ existēs visus refractus
a nube

N
Lōm. 49.
Lō. 19. 21.
22. 25. 26.
De parabe-
lio 7 virgīs.
Lōm. 97.
Lōm. 99.
De virgīs.
7o partim
s̄m̄ hoc
bic
Lōm. 100.
Lōm. 98.

A
B
C
P
Q
D

a nube laterali talis incidat ad solē, q̄ s̄m̄ diximus semper
fieri, cū p̄t solē existētib⁹ nubibus, 7 visus ab aliquo hu-
mido p̄t ad aliq̄, aut aliquo idē gen⁹ refragat ad nubē
ita vt quēdam modū in nube q̄d v̄r, apparēt virgē, sic in
nube, q̄ est ad solē, solis videant̄ virgē. 7 p̄ponit q̄d d̄re-
rat, 7 iqt. 7 Cū d̄ct̄. n. ip̄e q̄d incolozate nubes, s̄m̄ re-
ctū aspectū intuentib⁹, 7 q̄m nullo alio colore v̄r colorate,
p̄ter q̄d p̄p̄io colore, 7 in aliq̄ n̄be s̄nt plena v̄gis. 7
Per q̄ immutē ē v̄garū duo q̄m ḡn̄a, alterū earū, q̄ appa-
rēt in nubib⁹, q̄ v̄r in aq̄. Alter eaz, q̄ apparēt in nu-
bibus, q̄ v̄r in latere solis 7ambo h̄c genera refractioē
visus s̄nt, nā virgēs, q̄ apparēt in nubib⁹, q̄ v̄r in aq̄, s̄nt
refracto visu ab aq̄, ad nubes, q̄ sunt in latere solis. Vir-
gēs aut̄, q̄ v̄r in nubib⁹, q̄ sunt in latere solis, s̄nt refracto
visu ab illis nubib⁹ ad solē. 7 Cū v̄o in nubib⁹, q̄ v̄r in
aq̄, apparēt virgēs, Arist. sup̄ponēs cām assignauit, 7 Alex.
repetit, q̄m nubes v̄s̄ p̄ refractioē v̄r a remotiōi. Ci-
sum aut̄ a remotiōi migrare v̄r, ac in colorib⁹ euariari,
q̄m debilius visum alterat. Cū nō de his v̄gis sermo ē,
sed de his, q̄ apparēt in nubib⁹, que sunt in latere solis.
Induxit autem Arist. has, vt per comparatiōē ad eas
aliquo modo exponeret virgās, de quibus est intentio.

Cirgit autem tunc quidem in aqua: videtur
color nubis esse. In virgīs autem, infra ip̄s tam
nubem.

Cōparat n̄c has virgās s̄m̄ d̄iaz, 7 iqt. 7 Cū d̄ct̄. n. ip̄e
ferūt virgēs h̄s, q̄m color nubis, 7 q̄ ē v̄garū apparitū in
aqua. 7 Cū q̄d tūc in aq̄. In v̄gis s̄nt color, q̄ p̄s, 7 v̄r in
tra ipsaz nubē, q̄ ē in latere solis, ergo d̄ct̄. De d̄ cōpara-
tiōē, ac de v̄gis s̄ntu d̄iaz. 7 Ex his app̄t Arist. in
his seq̄ op̄ionē mathematicorū, q̄ h̄c fieri nō refracto
lumie a nube ad visū, s̄ refractioē visus a nube ad solē d̄ict̄.

Sit autem hoc: cum irregularis fuerit nu/
bis consistentia: et hac quidem sp̄ssa: hac au/
tem: minus. Refracto enim visu ad solem:
figura quidem solis non videtur propter par/
uitatem speculozum. Color autem, (quia in
irregulari apparet fulgidus 7 albus sol, ad
quem refractus est visus.) Sic quidem puni/
cus videtur: hic autem viridis, aut rancibus.

Cū dixisset v̄gas fieri refracto visu a nube ad solē, n̄c
exp̄onit q̄m nubes sit, a q̄ refracto visu ad solē s̄nt v̄gēs,
7 aut, q̄ nubes 7 qua refragat ad solē visus, sic irregulari-
ris, hoc pacto q̄ in altera p̄tē d̄ta s̄nt, in altera r̄ra, 7 in alte-
ra magis, 7 altera min⁹ aquosa sit. Cū iqt. 7 s̄t̄ at̄ hoc, 7
hoc ē, sit aut̄ h̄c refractio visus ad solē a nube, 7 cum nu-
bis s̄nt irregularis irregularis fuerit, 7 exp̄onit quo mō irregu-
laris intelligēs 7 p̄ idē, 7 iqt. 7 Et hac q̄d p̄tē ipsa Jac
d̄ta, (hac at̄) p̄tē r̄ra: 7 hac q̄d magis aquosa Jac r̄o-
da, (hac at̄, min⁹) aquosa, nubes ergo a quavisus ad solē
refragat hoc pacto ē affecta. 7 S̄z duo tūc dubia rema-
nēt, p̄m quo visus ab hac nube refragat ad solē vidē
do illi colorē, hoc ē lucē, 7 nō illius figurā, 7 h̄m̄ rei cām
affert, 7 iqt. 7 Refracto n. visu ad solē ab hac nube t̄r
d̄p̄posita, 7 figura q̄d solis nō v̄r, p̄ paruitatē speculoz
hoc ē guttulaz, ex q̄b⁹ v̄t vna nubes est v̄nū speculū solis
colorē rep̄ntat nō at̄ figurā. 7 Sc̄dm̄ dubiū ē quo color
solis a visu sic refracto a nube videat̄ m̄plex, q̄m p̄t̄m
puniceū, p̄t̄is v̄o viridis, aut flau⁹, ita vt videat̄ q̄d quasi
v̄ga v̄s̄ color, vt luti iriē, 7 itēz h̄m̄ affert cām, 7 vult cām
ē irregularitatē speculī, vt q̄m nubes colorē solis rep̄e-

sentās ē diuersa, q̄ s̄m̄ partē rara, s̄ p̄tē d̄ta, 7 s̄m̄ partē
aquosa, 7 s̄m̄ partē min⁹ aquosa, s̄o color solis rep̄ntatus
p̄ tale speculū vt m̄plex, ac q̄m gemin⁹, bicolor vt trico-
lor. Cū iqt. 7 Color aut̄, q̄m gemin⁹ apparēt, (hic q̄d p̄
nice⁹ v̄r, 7 s̄z vt Alex. inq̄t, refracto visu ad solē a nube s̄m̄
p̄t r̄ariozē, ac min⁹ aquosas, 7 hic aut̄ viridis aut rancib⁹, 7
refracto visu ad solē a nube s̄m̄ p̄tē, q̄ d̄ct̄, q̄ d̄ct̄, 7 ma-
gis aquosa, 7 aut solē app̄t, 7 rancibus iuxta p̄tē h̄o, aut
refracto visu ad solē a nube s̄z p̄tē ad h̄c mediā t̄p̄ h̄o.
Apparet ergo color m̄plex, 7 q̄ sol fulgidus 7 alb⁹, ad
quē refract⁹ ē visus, app̄t̄ in nubē irregulari. 7 Cū d̄ct̄. n. ip̄e
q̄ p̄p̄io q̄ v̄ga nō sit v̄nicolor, s̄ v̄s̄ color, 7 v̄r iriē. Et enim
v̄ga q̄ s̄nt erecta, 7 p̄p̄edicularit̄ ad terrā d̄ct̄ d̄ct̄.
7 s̄z et sc̄do, Arist. velle virgēs ē v̄s̄ colorē. 7 Non
tūc de n̄ero colorē determinat, q̄m p̄tē ē duo, 7 p̄
plures p̄ nubis irregularitate. 7 Nec determinat de
ordie color, q̄m p̄t̄is colorē in v̄ga ordinari, p̄ ordine
partū nubis diuersimode colorē solis rep̄ntantium.
7 Tertio virgā fieri nō posse, nisi nubes r̄oza a me-
dia regione aeris deorsus porrecta sit, nāz cū visus a nube
t̄r deorsus porrecta sit, recta et v̄s̄ refragat, vt solis color
virga apparet, cū colorēs irini v̄r. 7 D̄ct̄ sit, q̄ line
aut nigre aut albē, que media regione deorsum porri-
gunt, nō sint h̄c virgēs, de q̄b⁹ loquit̄ Arist. De n̄c p̄tē vi-
dent̄ nebulozā existētib⁹ v̄s̄. 7 S̄z v̄gēs de q̄b⁹ loquit̄
Arist. raro apparēt. Cū Auer. asserit se h̄c n̄q̄ vidisse,
7 nec ego aliq̄ vidi. Loquit̄ aut̄ Arist. s̄m̄ op̄ionē ma-
thematicorū de his, q̄m quātum ad veritatē non refert.

Differ enim nihil: propter talia videre, aut a ta/
libus refrangi. Atroq̄ enim modo apparet
colorē simile. Quare si et illo modo puniceū,
et isto.

Sed hic remouet tacitū dubiū, q̄m d̄ct̄ ē superi⁹ albi
solis videri puniceū p̄ nigriū nubis tanq̄ p̄ medianū, 7 nō
est dictum q̄ albi solis videat̄ puniceū, refracto visu a ni-
gro hoc ē a nigra nube ad solē. Ergo nō v̄t d̄ct̄ color
rem solis videri multiplicit̄ refracto visu ad solem a nube
irregulari, hoc, n. eē verū, q̄m p̄ nubē videremus colorēz
solis, tanq̄ p̄ mediū, vt vident̄, aut occidente sole.
7 R̄ndet q̄v̄troq̄z mō albi solis p̄t 7 puniceū apparere,
7 v̄s̄ color, q̄m tā p̄ mediū iterpositū plus vidēdo, 7 p̄ nu-
bē irregularē iterpositā tāq̄ p̄ mediū ipsum vidēdo, vt sit
cū sol, aut ort⁹, aut occidit, 7 vt forte sit in halo, q̄ refrac-
to visu a nube irregulari, ipsū attingēdo. Cūtroq̄z mō
puniceū, ac v̄s̄ color apparere p̄t. 7 iqt. 7 D̄ct̄. n. nihil
talit̄ vidē albi solis tanq̄ p̄ media iterposita, (aut a tali-
bus) speculio sine nubib⁹ ad solē visus refragi, v̄troq̄z mō
mō albi solis app̄z colorē s̄nt p̄ p̄n̄ico iridis, 7 p̄tea cō-
cludit, 7 q̄re si illo mō, s̄ p̄ nigre iterpositū tāq̄ p̄ mediū
albi solis app̄t puniceū, 7 isto mō, 7 refracto visu a ni-
gra nube et puniceū apparēt p̄t. 7 Aut fortasse dubiū ē
ist⁹, q̄m frāgi visus nō ē vidē, 7 s̄z visus a nube refragat
ad solē, nō p̄ hoc color solis videbit̄. R̄ndet fortasse, 7 i-
qt. 7 d̄ct̄. n. nihil p̄ talia vidē, aut ita talib⁹ frāgi visus, q̄m s̄m̄
mathematico vidē p̄ reflexionē ē visū refragi ab aliquo
speculo ad r̄v̄siaz, 7 v̄v̄troq̄z mō app̄z colorē s̄nt illud q̄d
v̄r, q̄ tā visus refragat ab aliq̄ speculo ad r̄e visuz, q̄ s̄ p̄
tule q̄ videat̄ r̄e, v̄troq̄z mō color app̄z sine frāgi, m̄c s̄ p̄
cale p̄ta sint, 7 q̄re si illo mō videm⁹ puniceū, 7 vt eē vi-
dem⁹ p̄z p̄ nigre, 7 isto mō refracto visu a nigro ad solē
etiam puniceū videbit̄, p̄mo modo exponit Alexan.

Cirge igitur funt: propter irregularitatem
speculi: non figura: sed colorē.

E
De dispo-
nib⁹ virgē.
F
Virgēs que
ap̄t Arist.
Lōm. 102
G
H

I Aristotelis... hoc est de mistis... Liber, qui perperam a Junioribus Meteororum Quartus inscribitur...

Doniam aut quatuor cause determinate sunt elementorum...

illarum quarum...

Intentio huius libri est agere de mistis terminatio, ac perfectio...

L

quo ad eas passiones, ac accidentia, que sequuntur quatuor qualitates...

M

quo ad eas passiones, ac accidentia, que sequuntur quatuor qualitates...

quo tagibilia sunt, hanc sunt cause vel dicitur. Et elinta est quatuor...

quatuor sunt caliditas, frigiditas, humiditas, et siccitas...

quatuor sunt caliditas, frigiditas, humiditas, et siccitas...

N

O

P

Q

A

B

C

D

E

nae, cuius denique pmutatur, fit de humida sicca, et de dura...

Secundo idem probatur ex definitionibus, quibus definitur...

De determinatis autem his, dicendum vtius erit...

Primo quidem igitur vtriusque generatio, et naturalis mutatio...

primo vltia, quae generatio et corruptio sunt...

Est autem simplex et naturalis generatio mutatio...

Deinde resumptis, definitur generatio simplicem et naturalem...

Deinde autem sunt dicte virtutes passivae...

Exponit quid per materiam intelligat, et quomodo actus...

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

indigestio inquinatio leuis coctio cruditas

Omnes prima, an oia generatio fit a calido vel frigido.

Prima pō. Doc ergo supposito, Albetulus & ceteri, qui eum se
quuntur, dixerunt putrefactionē nō esse vna mutationē,
sed aggregatū ex sex mutationib⁹. Quarū prima ē extra
neatio caliditas nālis, in ipsa enī gnatione calor hz certam
nālitatem cū humido nāli, quā ē illi, vt forma, & humidū
illi calori, vt mē, siue hęc nālitās sit nālis proportio, siue
nālis cōuenientia. 2^a vñ ergo calor nālis hoc pacto humi
do ppositionat⁹ a calido pmetiē extraneat, ē p^o mutatio,
quō vocat extraneatio calidi nālis cū suo nāli humido.
3ª Secūda vō mutatio est, quā humidū nāle rarefit a calo
re nāli in aere, & a calore pmetiē ē nēat, hęc 2ª muta
tio est rarefactio humidū nālis, qd est mō calidi nālis.
4^a Tertia mutatio ē mot⁹ localis, quō humidū rare factū,
& nō regulatū a calore nāli exhalat exteri⁹ simul cū calido
naturali corp⁹ putrefacit. 5^a Quarta mutatio ē alte
ratio, qd ptes corp⁹ putrefacitū exteri⁹a humectat,
atq; calefit i p^o putrefactiois, pp motū hūidi cū calido
nāli de centro ad circūferentiā. 6ª Quinta ē mutatio, qua
ptes interiores infrigidant⁹, atq; ericant, calido & humido
simul exhalantib⁹ ad ptes exteri⁹as. 7ª Ultima mutatio
ē, quā corruptū fōra sūalis corp⁹ putrefacibile, & aliqñ
gnatio fōre sūbalis alteri⁹ mixtū, vt cadaueris, aut aīal, &
hic finit p se tota putrefactio. Ceterū solet post hūc finē
calore tota exhalate, & ericatioe scā ē in extremitati
bus, fieri reuolūōē vt qd ad cūta, veluti Aristoteli, cū ait
remanere terrā, & simā. 8ª Signū putrefactionē nō eēvnum
motū, s; aggregatū ex sex mutationib⁹. C. S; si ita eēt,
nec augumentatio, nec alteratio, nec gnatio eēt vna muta
tio, deducit, qz nulla hāriū fieri p̄t, quin cōcurrat plures
mutationes. C. Pz terea h; Aristoteli loquar dē putrefactōe
nāli, tñ qd ē dubia ē dē putrefactōe violētā. Illa n. vñ plu
res mutatioes, vel si vna, nō ē clarū, qd sit vna, & ita h;
Aristo. nō loquitur nisi de nāli, tñ expositores debēt lo
quere de oib⁹. C. Pro solone videam⁹ p̄io quot mutatioes cō
currūt in violēta putrefactōe, 2° quō vtraq; sit vna muta
tio. C. De p̄o dico, q; vtraq; putrefactio fit p̄ gnationem
calidi nālis cū suo humido nāli, nisi n. calidū extraneat,
nunq; poterit mixtū putrefieri. Extraneat aut calū nāle
cū suo hūido duplī, aut p hoc qd a caliditate pmetiē red
dit hūido ipropositionatū, vt qd itē hūis, aut remissius, vt
nō nāle, & hęc ē nēatio ē nālis, & sequēter putrefactio, q
fit ex hac ē nēatioe, ē natural. C. Aut extraneat pp mlti
plicationē hūidi sup calū, q̄ten⁹ humidū multiplicatum
suffocāt nāle calidē, hęc putrefactio est violēta, de qua lo
quūt medici i febrib⁹. C. Doc supposito dico ad putref
actionē violētā plures mot⁹ cōcurrere. P̄m⁹ est multi
plicatio humidū sup calū, siue illud humidū sit cholā, si
ue flegma, siue mēla, siue sanguis. Scd⁹ ē p̄hibita trans
piratio ppter oppilationē poroz p̄hibēt calidū eūctari.
2° Tēn⁹ est suffocatio calidi nālis, vt in febrib⁹ materialib⁹,
vel resolo hūidi subitātū, vt in febrib⁹ imaterialibus.
Ultia mutatio ē, qd corruptū fōra sūbalis mixtū, & gnatur
fōra cadaueris, aut aīal. An vō in violēta putrefactōe
p̄t eē plēs mot⁹, & qd oīdo ē illoz, medicis reliquo, hāc
enī quatuor mutatioes assūpti, vt exēplū. C. De scdo di
co, q; mutatio nēat ē vna qñq; itelligūt continuā a p̄cipio
vñq; ad finē, & sic solus mot⁹ localis hoc pacto p̄t dici vñ.
C. Alio mō mot⁹ vñ, cū terminū vltim⁹, est vñ, & hoc
pacto h; ad gnationē, vñ ad augumentationē, vñ ad altera
tionē pcurrat: plēs motus, qz tñ oīum illoz finis ē vñ, iō
qñbz illarū mutationē ē vna. Ad p̄positū ergo dico, q; h;
ad vtraq; putrefactionē cōcurrat plures mutatioes, qz
tñ vltim⁹ finis est vna. C. corruptio fōre sūbalis, iō vtraq;
est vna mutatio. C. Dē sequēter querit, vtrū putrefactio
fiat per extraneationē calidi natural factā ab aliena cali

ditate. C. cōtinētis. Et vñ q; nō p̄io qz hęc extraneatio scā
a caliditate pmetiē, aut ē intēio calidi nālis, aut remissio.
Nō intēio, qz tunc in sene calor eēt maior, & magis dis
proportionat⁹ suo humido, qz erat in iuene. Nō remissio,
qz calū alienū nāq; remittit calū nāle. C. Scdo mix
turā cōponit ex vna, q; p̄t corruptū ab intrinseco quociq;
calido pmetiē circūscripto, tenet p̄ntia, qd ad corrup
tionē sufficit hęc vna, vt dicit Auer. in libro de sūa obis.
C. Pz terea corp⁹ vñ ē p̄t corruptū per solū decursum eta
riū, vt dicit Arist. in libro dē morte & vita, ergo circūscripta
caliditate pmetiē aliq; p̄t putrefieri. C. Quidam dixe
runt putrefactionē naturāle fieri posse circūscripto cali
do pmetiē. Et mouent p̄, qz in cētro terre fieri p̄t putre
factio, vbi nulla est caliditas pmetiē. C. Pz terea etiā
dato vacuo, mixtū corruptū ē in tñ, & tñ nulla ē ibi calidi
tas cōtinētis. C. Pz terea aliq; putrefactio est a frigido,
qz sit per remissionē p̄p̄e caliditatis, mō hęc remissio est
ifrigidatio, ergo nō oīs putrefactio fit a calido cōtinētis.
C. Petrus Alueruata reprobat hāc opionē, & supponit
duo meo iudicio p̄mū q; nō p̄t fieri putrefactio nisi cali
dū ē nēat. C. Scdm ē q; calidū nō p̄t ē nēari, vñ ē mix
tū humidū, nisi ab aliquo exteri⁹. C. Pz terea sup̄pō ē per
spicua ex p̄cedētī qōne. Scdm pbat, qz tale calidū nō p̄t
fieri extraneū a seipso, nec ab humido, qd ē naturāle sub
iectū calido. A seipso quidē nō, qz sitē & idēz nō agit in si
mile, & idem, Ab humido vō minime, qz humidū ē mixtū,
& vñ forma cūz calido, ergo nō potest agere in calidum.
C. Pz terea oē agēs est in actu, & oē patiens est i potētia.
Ab humidū cū beat calidū, nō vt esse in potētia ad illud.
C. Pz terea qñbz p̄ mixtū ē mixta ē qñbz, & homogenea,
ergo nihil i mixto ē, qd agē possit in aliq; d illi. Ex his t;
Alueruata mixtū putrefieri nō posse, nisi caliditās conti
nentis extraneat caliditate nāle, ex qua ē nēatioe sequit
putrefactionē fieri. C. S; 3° argumentū p̄ darmeis, qz
aliq; putrefactio fit p̄ multiplicationē humidū oppilantis
poroz, mō hęc multiplicatio fieri p̄t ex malo regimine
abiq; aere. C. 3° Tenet p̄ darmeis putrefactionē nālem
fieri nō posse nisi ab aliena caliditate. C. cōtinētis. Hęc enī
agēs in caliditate nālem, illā extraneā efficit. C. Putref
actionē aut violētā asserit fieri posse sine caliditate conti
nentis. C. Sed cōtra argumētōz, in agentib⁹ per se ordi
natis impole est agens posterius agere non agēte p̄io.
Est enī p̄mū cū oīum alioz p̄ metaphisic⁹ h; figura cele
stis est agens p̄mū respectu oīum agentū hic inferiorū.
Ergo impole est in mixto qd cōq; agens agere, nō agēte
celo. Sed celum nō p̄t agere in aliquod hic inferi⁹, nisi
p̄mū agat in aerem illud cōtinētent. Ergo impole ē hic
fieri corruptionē, nisi cōcurrat qualitas cōtinētis, quę
est caliditas. C. Pro solone ergo dicamus p̄mū quid sit
extraneatio calidi nālis cum humido eius subiecto, naz
ex hoc patebit p̄positū. C. Extraneatio ergo calidi facta
a frigido, ad quā nō sequit ebullitio humidū, nō est causa
putrefactionis, nisi n. sequat ebullitio humidū, nō potest
fieri p̄p̄e putrefactio. Scdm dico q; extraneatio cali
di, quę est remissio, vel resolo calidi sequit exhalationē
humidū ad exteri⁹a factā a caliditate aliena ē causa pu
trefactiois. C. Ex quo sequit calidū nāle aliqñ simul in
tendi, & remissio a caliditate aliena. Prima pars p̄, quia si
calidum nāle considerat⁹ quatenus qualitas, poterit in
tendi a caliditate cōtinētis, quatenus vō nāle remittit
a sua naturalitate, quā erat humidū naturalē. Quare ex
traneatio calidi naturalis est remissio naturalitatis, qz
esse p̄t intēio gradualis qualitatis. C. Doc declarato
sup̄est videre an putrefactio fieri possit sine calido con
tinētis. Et p̄mū q; h; Aristoteli. Solū loquitur sit de
naturali

N

O

P

Q

A nāli putrefactioe, tñ nulla putrefactio fieri p̄t nisi a ca
lido pmetiē tanq; a p̄cipali. Declaro. qz nulla actio
fieri p̄t ab aliquo agēte p̄cipali sine actioe celi. At celi
nō p̄currūt ad actionē nisi mediāte aere nō pmetiē, ergo
oīs putrefactio fit ab aliena caliditate. C. S; dices aliqua
putrefactio fit a gladio, vt p̄ dē t̄erfectio. C. Et tñ q; h;
cā p̄mū nō fuerit a pmetiē s̄m Aristoteli & Alex. & q; cā cō
iuncta exicitat a caliditate pmetiē. C. Aduerte tñ dīam
inter violentam & nālem putrefactionē, qz in nāli putrefa
ctioe sola caliditas celi mediāte aere sufficit ex aere cali
dū nāle. In violenta vō cōcurrūt aliq; cā, vt malum regi
men, & id gen⁹, & ex qb⁹ p̄t gnari humidū calidū suffocati
uoz. C. Per hęc ad rōnes, ad primā dīam, q̄ illa ē remissio
nālitatis calidi, q; forte ē itēio i aliqb⁹, vt aliqb⁹ remissio.
C. Ad scdm dico mixtū corruptū, qz est mixturā ex 3° ya,
nunq; tñ corruptū, nisi illa efficiunt actu sua, sunt actu
sua, qz extraneant, qd fieri nō p̄t sine actioe continentis.
C. Alueruata dicit etiam in mixto nō ē vna, s; fieri posse
vna per extraneationē calidi. C. Ad 3° dico, qz si itelligit p
solū decursum etatiū fieri posse corruptionē nullo exte
riori cōcurrētē, hoc ē fallum, & sic Aristoteli nō intellexit. Si p
solū decursum etatiū itelligit ex parte mixtū, qd corrup
tū verū ē cū quo tñ fieri putrefactio cōtinētis, hoc tñ
nō est ex pte mixtū cōcurrētē, & hęc est vna iter violentam, &
nāle putrefactionem. In violenta n. cōcurrūt aliq; alia cā
p̄ter decursum etatiū ex parte mixtū. C. In nāli vō nāla alia
p̄ter etatiū decursum cōcurrūt ex pte mixtū. C. Ad rōnes
vō p̄mū p̄mū, ad p̄mā p̄z solo ex his, q; dicta sūt p̄io me
teoz. P̄mū n. cōtēte calefacit ptes exteri⁹as terrę, q;
p̄ parte post partē tandē calefaciūt cētrales. C. Ad casuz
de vacuo aliq; dicit ad illū mixtū dēscēdere calitatē spūa
lē, q; itat cū vacuo, aliq; dicit casuz implere cōtra dictionē.
C. Quō vō a frido fit putrefactio dēnī ē t̄ertū nō, nisi,
nisi cōcurrat calidū exteri⁹ p̄io extraneū, deinde frigidū p
viā p̄ntis p̄currūt. C. Ex his colligi p̄nt duę definitiones
putrefactionis, altera dicens qd, altera vō propter quid.
Dicens qd qd, est corruptio formę sūbalis mixtū relicto

Calidi	zē 1 ^o concoctio, digestio,	Frigidi	zē 1 ^o concoctio
	zē 2 ^o mō 1 ^o pepansis		omotes
	zē 3 ^o mō 1 ^o bepsis		molyntis
	zē 4 ^o mō 1 ^o optesis		stareusis
			immaturitas, cruditas,
			inquinatio,
			stollia, inaffatio, frixio.

Con. 20. Cuz p̄posuisset dicere dē sp̄b⁹ alijs, q; ad gnationē & cor
ruptionē, & putrefactionē sequuntur nūc expōit q; illę sint,
vt itelligat de qb⁹ agēdū sit, & inq; It itaq; calidū qd ē
opatio ac effect⁹ p̄p̄i, q; mixtū iēt, digō, q; grece zē 1°
pepsis dī i digōnis vō sp̄s dī, zē 2° mō 1° pepansis, i que
latine dī maturitas siue maturatio, ē 3° mō 1° bepsis, i que
latine dī elixatio, zē 4° mō 1° optesis, i que affatio etiā dicit
p̄t. Hęc ip̄s digōnis, quę ē effect⁹ calidi, deinde exponit
effect⁹ frigidū, & itē. Frigiditatis atq; effect⁹ ac opatio ē
i digōnis, i que grece dī zē 2° mō 1°, latine incoctio, i hui⁹
atq; ip̄s est, zē 3° mō 1° molyntis, latine inquinatio, leuis coctio,
inelixatio, zē 4° mō 1° stareusis, i que affatio, ex caliditate
frixio, stollia. C. Ale at dīc h; opationū alias eē gna
tionē nāle, vt digōnis sp̄s, q; a calido, alias vō, corruptioi,
vt idigōnis sp̄s, q; a frido. Ampli⁹ asserit q; quēdam
dū digō, & idigōnis sp̄s, sic ip̄s h; p̄ dicit. Nā omotes
pepansis dī ē i digōnis vō bepsis. Stareusis aut optesi.
De h; vō signatiōib⁹ postea suis locis p capita dicem⁹.
C. P̄p̄t et autem existimare, non proprie hęc

humido supra calido nāli, nisi enī relinquat humidū su
pra calidū nāle, nō erit putrefactio. Sed forte corruptio
tñ, vt si cōbustioe vel aliquo tali mixtū corruptū, & non
relinquat humidū, nō ē putrefactio. C. Dices vō p̄p̄ qd
est corruptio nālis calidi in humido exiēs ab aliena cali
ditate. Dē enī dicit p̄p̄ qd illius, qñ corruptū forma sub
stantialis mixtū ppter corruptionē calidi natural i hūmi
do referuato & derelicto ab aliena caliditate.
C. Reliquum autem est dicere contiguas spe
cies quascunq; dicitē virtutes operantur i sup
positis natura constantibus iam.
C. L; p̄posuisset dicere dē effectib⁹ q; tuoz p̄tatiū, q̄tenus
in mixto sunt, dixisset q; dē gnatione, putrefactioe, ac cor
ruptionē, q; mixtis accidit et̄. C. Tñc p̄ponit dicere de
alijs effectib⁹, q; hęc p̄nt ad gnationē, & corruptionē,
qz p̄leunt actiua q̄tates i mixtis, & itē. C. Reliquū
at ē dīcē dē p̄tiguas sp̄s, i. q; p̄nter se hēt ad gnationē & cor
ruptionē. Dico at eas sp̄s, q; cōtēnt p̄tates actiuz, i q; su
per dicitē i q; opant i suppositis i hoc est i mixtis, q; sup
ponunt illa, vt mā, & vt ipotētia, i nā p̄ntatū id, i hoc ē q;
sunt mixta nālia, q̄ta sunt aīalia, & plante, & hoz ptes, hoc
ē p̄nter oīm est de digōne, & idigōne. C. Quō vō ad vba
attinet, aiaduerit q; digō, & idigō dīr ip̄s p̄ntes ad ge
nerationē, qñ oē qd gnāt, gnāt iperfectum & idigēstū, iō
post aīalia vel plante gnationē, vel cuiuslibet mixtū, ē mor
digēstio, q; illi iperfectio ē, & demū digō, q; illi p̄ntatio, &
stat. C. Pz terea sunt et̄ post corruptionem, qñ gnatio
mixtū supponit corruptionē alteri⁹ mixtū, sic fit post cor
ruptionē, ampli⁹ sunt post gnationē & corruptionē p̄p̄
derationē. 3° recte at eē dōz de digōne & idigōne, q; sunt
sp̄s p̄tiguę ac p̄nter se hētēs ad eas sp̄s, quę dicitē sunt.
C. Est itaq; calidū quidem, digestio, idigēstio/
nis autem pepansis, bepsis, ad huc autem
optesis. Frigiditatis autem, indigestio: huius
autem omotes, molyntis, stareusis.

E

De digōne & idigōne
zē 1° mō 1°
contiguas
habitas.
Con. 21.

E

G

Con. 22.

H

dici nomina. Rebus enim non imposita sunt
vniuersaliter his que similiter. Quare non
bas: sed tales oportet putare esse dictas spe
cies. Dicamus aut ipsarū vnaquāq; quid est.
C. S; circa hęc remouet qd dū dū, qz aliq; dicit noia
sp̄s digōnis, & idigōnis p̄p̄ eē dē dē artificialib⁹, vt po
stea dicit, & tñ hic ea attri buit reb⁹ nālib⁹. C. R̄ndet q; n
opz putare hęc noia attributa sp̄b⁹ digōnis, & illa attri
buta sp̄b⁹ idigōnis dē cē p̄p̄e, qñ reb⁹ nālib⁹, quę sūt
se hētēs ad artificiales nō sunt vtr ac simplī, & vniuoce.
C. P̄p̄e n. attributa sūt artificialib⁹, & p̄ gnationē, ac
analogiā quādā sūt attributa reb⁹ nālib⁹. C. 3° dē concludit
dictas sp̄s digōnis ac idigōnis nō eē hāc p̄p̄e, qz p̄p̄e sūt
in artificialib⁹, & opz putare eē tales hoc ē s̄p̄s p̄ quādā
attributionē, ita ab artificialib⁹ r̄s̄s̄pta hęc ē. C. Deinde
ordiat se ad sequētia, & dicit leuelle dīr̄n̄re vnaquāq; sp̄s, qd
sit. Inq; Opz at existimare nō p̄p̄e hęc dīcē noia s̄mālib⁹,
i reb⁹ n. nālib⁹, i nō imposita sūt i ac simplī r̄s̄s̄pta uocationē,
veluti sunt imposita i artificialibus, i que sūt i se habent

I nālibꝫ pꝑea ꝑcladit. [qꝛe nō bas spēa, iꝑꝫ sunt in arti...

Loth. 25. C. P. ositis ordie zitenente, nūc pꝑegꝫ, ꝫ ꝫ desinit digōne...

Loth. 25. C. P. ositis ordie zitenente, nūc pꝑegꝫ, ꝫ ꝫ desinit digōne...

M nālibꝫ pꝑea ꝑcladit. [qꝛe nō bas spēa, iꝑꝫ sunt in arti...

N effectrix saltē, vt qua, nā mixtū est ipsū qd digerit, h non...

Et pꝛincipiū perfectionis a caliditate pꝛo/ pꝛia accidit...

C. Exponit nūc cām agēte, vel qua ista r digō sit, ꝫ imit...

C. Finis autē, his quidem natura est, (nati/ ra autem, quam dicimus...

C. Nunc exponit cām finalez nō qdē digōnis, q est perfe/ ctio...

N A Loth. 24 O P Loth. 25 Q D

A stionis que est alteratio ad pfectionē [bis qdē] mistio, q...

C Sicut mustum, ꝫ que in nascentis con/ ant, cum factum fuerit plus...

D C. Luz dirisset aliqd digestū eē, quoties fuerit aut assum...

E que digerunt, cām exponit, ꝫ dicit. [Accidit autē h pati in...

G C. Sedo pꝛicipatꝫ pbat calidū nāle, qū obtinet sup humi/ dum...

H C. Necesse est autem digesta, crassiora ꝫ calio/ dioza esse...

E F G H Loth. 25 Loth. 27

I tem que ut optesit dicitur digestio: est quidem aliquid oppositum similitur: minus autem nominatum. Erat autem utique: si fiat: ita...

Com. 64 Tunc determinat de opposita digione ad optesim, que dicitur staturio, hoc est tatio, vel exalatio, que est que dicitur...

L Disputant hic an vermes fieri possint in stomacho. Et videtur sic, quod fit in stomacho corrupti cibi, ergo putrefieri...

M Generant autem ex fece cibi, aut ex fece humorum. Ex fece cibi, non nisi in testibus, in gibus excrementa recipiuntur...

N pnt, ut in gibus dicitur: putridus nos vidimus in hoibus, et brutis, videmus et aliquid ex naribus... Com. 65. Cui dicitur de opibus actibus...

O Passiuorum autem, humidum et siccum: dicitur in specibus. Cui dicitur de opibus actibus...

P Sunt autem: principia quidem corporum passiva, humidum et siccum. Alia autem, mixta quidem ex his...

Q Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

Com. 67. Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

B Quoniam autem humidum quidem bene terminabile, siccum autem difficile terminabile, simile aliquid pulmento...

Com. 68. Tertia suppositio est, quod modo humidum et siccum in mixtione ipsa lebeant, et pro antecedente accipit definitiones...

C Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

D Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

Com. 69. Quarta suppositio est, quod siccum fit primum maxime ipsius terre, aque vero maxime proprium humidum...

E miditate proportionata sicco terrestri in mixto: Propter hoc omnia terminata corpora hic, non sine terra et aqua sunt...

F Et in terra: et in aqua animalia solum sunt, in aere autem et igne, non sunt, quia corporum materia, hec...

G Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

H Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

Com. 72. Cui dicitur de opibus actibus, nota casuali, rati sunt, quod Aristoteles reddere causam propositae intentionis...

C hic

I passiva sint. Aluermata pbat, qm terra z aqua se hnt ad igne z aerē, vt potēte ad actus. qm inferiora cū iperfecto...

K Actiuus autem, frigidus: vt corruptiuum, aut secundum accidens, sicut dicitur est prius. Aliquando enim z comburere dicitur: z calefacere frigidum, non vt calidum, sed quia congregat, aut quia contra circumstat calidum.

L Dic remouet obitio, nā vt Alex. iqt. supius Arist. potuit frigidū actiuū. At nūc dicit eē passiuū magis, qm eē bifariū actiuū. Uno qdē pte, z qdem nō pfectiuū sed magis vt corruptiuū, corruptio nē temp qd pfectū ē, z generat qd ipsectū, z idē simplicē corruptiuū dē, fz qd at, gñatiūz vt dicem. Alio dē actiuū p accūs, vt cū gñat calidū p anipitatis, vñ iqt. Actiuū aut, fridūz est bifarium, vno mō vt corruptiuū iāto mōl aut fm accūs, sic ē dcm pū. z b exponit. z iqt. Aliqñ. n. z cōbur ē dē, z calefacere fridūz nō vt calidū, qz sic pte calefaceret, fz qd pgregat calidūz disperdit repellēdo illd ad cētrū, aut qz circūstat calz p d rietatē fz ē p atipitatis, qd dē qz circūstantia, dixit aut qz pgregat calidūz in gñatione tonitruū fridū nubio pgre gat calz, z ipm auget. Dixit vol aut qd z circūstat calm, qz in bieme vētes z putei sunt calidiores pp fridū autipitatis, vñ vt Alex. iqt. Frigidū nō vō ime diata cā hōp, fz qz fridū ē calidū pgregatiū. C. Sz qd ad rōnē attinet, dubitatio eē pōt cur fridū appellauit actiuū, ex eo qz corrupit vñ. n. qd ē sit actiuū, qz gñat, mibū. corrupit, qn gñet. g nō magis corruptiuū qz gñatiū eē vñ. C. Dōm. qz fridū dē corruptiuū simplicē, z fz qd gñatiū, calidū dē simplicē gñatiū, fz qd aut corruptiuū. Cā ē, qm fridū pte corru pit calidū, z pte gñat fridū, z qz calidū cōparatiū ad fridū est nō simplicē, z frigidū, non ens, z pñatio. id frigidū p te gñando fridūz, cū corruat calidū, qd est pfectiuū ens dē simplicē corruptiuū, fz qd aut gñatiū. Calidū autēz gñando calidū cū corruat fridū, quod ē pñatio, dicit simplicē gñatiū, z fm qd corruptiuū. C. Recte ē Aristō. dixit frigidū eē simpliciter corruptiuū, qm calidū quod est perfectius destruetiuū, per accidens autem generatiū, quatenus per accidens generat calidum.

M Desiccantur autē: quectioz sunt aqua, z aque species, aut hnt aquani, sine superinductā, siue cōnaturalē. Dico aut, impinductā qdē, velut in lana. Cōnaturalē aut, velut in lacte. aque aut spēs, talia, vinū, vīna, serum, z tota qz quectioz nullā aut puā hnt hypostasim, nō ppter viscositatem. Quibusdāz enim causa non substandi aliquid viscositas est: sicut oleo, z pici.

N Cū pposuisset dicē de exiccatiōe, accepissetqz aliquas supponēs, nūc de exiccatiōe dicit, exponit aut p vt Alex. inquit. qd sint exiccabilia, qm opatio inotefcit per obta. z inquit. Desiccā aut, qctioz sunt aq, aut aq spēs, aut iquectioz hnt aquā sine superinductā, siue cōnaturalē. Et exponēs hōia. iqt. Dico aut supinductā qdē velut in lana. z vestimētiō (vt Alex. exponit.) In qd aq extrifecit accidit, cū aquā cōnalē cōplūta nō hnt. C. Deide expōit qz habēt cōnalē aquā. z iqt. Cōnalē aut hnt aquā, vt lac in lacte eni cōnalē aq ē, z sug sube inest. Deinde exponit qz aq species, z iqt. Aq dī spēs talia fz, vīnū, vīna, serum, z tota lter qctioz nullā aut puā hnt hypostasim. fz ē sedimen, dī cōnullā aut puā, qm hnt nō mibile diminiō, sed rōne hā bita ad aqsum ē vade parū. Dico et, qz hō qd est nō hāte sedimē, nō inst pp viscositatē, qm quibusdā cā nō subst. stēdi aliqd est viscositas, sicut oleo, z pici, qz nī nec dicitur aq hā, nec exiccabilia, fz pp resolubilia, z inflāmabilia. Breuiter igit exiccabilia sunt, quectioz hnt plus de aq to, qd de hypostatico, vt dicitur est. C. Aluermata hic dī spūtat z Aueroz an aq simplicē possit exiccari, z vltiter qd est, vñ nō est nūz purū possit alterari ipso existēte puro a pū ad finē. C. Ex de hac qōne multa in collectaneis libi d aia dixim. Nunc vō nō est malū aliq vba facere de qōne hac. Dicamus qz Auero, voluit nec aquā, nec aliqd elintum purū posse alterari ipso manēte puro a pū ad finem, z rō sua fuit, qm nō pōt alterari, nisi p rōne qñitate remissa z noua addita, z sic nō erit manēs purū cū erit ex dōp cō mistuz. C. Cōtra obijct Aluermata, fz p dclationē. 2. rñ dē ad rōnē, dē qdē qm ex aq ime diate pōt fieri ignis fz in tota trāsmutatiōe illud qd trāsmutat, est sub forma abijciēda, vqz ad pñimū nō esse suę formę. C. qz in tota trāsmutatiōe exiccata ipa manēs aq pura. C. Rñ dē vō ad rōnē, z cōcedit, qz vqz ad pñimū nō esse, donec exiccatur, est sub qñitate media iter humiduz z ficuz. At tñ ab sumptis eē negādūz, qm nō oīa qñitas media est qualitas corpis misti, qm, vt iqt. Sōia est ipse effer corp simplicē gñari ex simplicē, nisi mediāte misto, qd ē z Arist. 2. de gñōne, cūz an, qz hō simplicē fieri possit ime diate ex sim plici. C. Sz nō oī collectaneis libop de aia. pōnem Auerois defendim. p dixim ad rōnē, qz elintum fieri ime diate ex altero elnto pōt intelligi. C. Uno qz carētiā elnti medij z misti terminatū z pfectū, z sic loqz Arist. C. Alio qz carētiā simplicē cuiusqz medij quis mō sumpti, z sic nō pōt ignis fieri ex aq, quā ad remittat, z in eadē mō de fo. ignis intro ducac, z sic aqz ignis gñet simplicē gñat qd dā mistuz im terminatum ex aq z igne, qd variatur vqz ad dē nō esse aque, z hō negat Arist. C. Cā autē qm fm Auero. 3. de celo nō pōt remitti qñitas, quin remittat suba elnti, z sic hō aq remittit in humiditate, remittit in suba, z nō pōt remitti suba, quin fo. ignis in eadē mō gñet. qre aq nō pōt alterari alteratione pura, quin cūz alteratione sit pñista gñatio. Et p hōz, qz rñō Aluermate nō est ad pposituz, qm ipse credit aquam posse exiccari, ipa pmanēt aqua, z nullo pacto in suba remissa, que est opinio Auicennę, nec videas in collectaneis diligentiūz.

O Desiccantur autē omnia, aut calefacta, aut frige facta. Imbo autem calido. z ab interiori caliditate, aut exteriori. Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

N Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

O Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

P Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Q Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Q Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Q Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

A ne frige facta, vel lege sic. Exiccant aut oīa hūida aut ja ca lo, calefacta aut ja fridol frige facta fz fz ab vtroqz frigore, fz z calo oīa hūida exiccari possunt in ambo ipm la calo, z ab interiori calitate, aut exteriori fz p calitatē interiorē, intelligit calitatē, qz ē itus in re, que exiccatur, p exteriorē dō, calitatē intelligit, qz ē itus in corpore aliq extra hūidū ipm.

A Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

B Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

C Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

D Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

D Cū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Dū autē exiccant hūidū iteri. Et d hoc loqz Arist. libro de morte vīta, fz vtrūqz fuerit, p z a frido nō fieri exiccationē nisi me calorē, aut moto ad eē aut aucto ad itra.

Dū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Dū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Dū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Dū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Dū delectat, qz sint exiccabilia, nūc expōit qz sint exiccantia. z iqt. Exiccā ē oīa hūida, siue fuerint calefacta, siue frige facta.

Com. 85.

Com. 84.

Com. 82.

Com. 85.

Com. 87.

2º d aia d

115

Sup expi

ne con. 15.

Com. 81.

Com. 88.

Com. 86.

Com. 86.

E

De humectatione.

Com. 89.

Quotuplx huectari.

F

De liqfacōe coagulaōe.

Com. 90.

Ab itaqz de autē

Com. 91.

G

H

Com. 92.

3 2

quefactionis, nec ab rone qd, qm pmit de liquefactioe...

Cur no ab humido:

no balis x

Com. 93.

Coagulari autem quodammodo...

Alexander arbitrat qd Arist. afferat signu ei, qd dixerat...

Quocumque autem dicitur...

An sic fit coagulationis.

L

Quocumque autem dicitur...

Com. 94.

Quocumque autem dicitur...

M

te qd aqueu e, atq ad aqua ptinet, coagulaf...

Quocumque autem dicitur...

Ex dco d ducit corollariu, v3, qd coagulata a frido, no i...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

N

Com. 95.

O

Com. 97.

Com. 98.

Com. 99.

Com. 100.

erat expmiete cu quo calido evaporate Jac extrinsecus...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

decoctur, p qvoluit docere figuris, q ex terra, siue creta...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

Quocumque autem dicitur...

B

Com. 98.

F

Com. 99.

G

H

Com. 100.

I Adhuc dicea cur no pnt solui ab igne...

X Sunt autem talia quecunq; calefacta...

X Nunc declarat qualia coagulantur...

L Nunc determinat que mixta coia sunt...

Et propter hec nec calidum soluit...

Et propter hec nec calidum soluit...

M Later autem terre solui...

labouib; vt supi dixit absente calido...

Doc pacto vba hec aptari pnt ad...

Ligna autem sunt terre z aeris...

Nunc determinat que mixta coia sunt...

Et propter hec nec calidum soluit...

Later autem terre solui...

Later autem terre solui...

N Nunc ostendit que mixta sunt...

Ex his autem manifestum est...

Intentio pntia capitis est agere...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

que metallantur velut aurum...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

Ex aqua i citur z terra...

antes de enim 708

Com. 121

M

N

O

Com. 122

P

Com. 124

Q

E

Com. 125

F

Ad hic lib non sit meteorologicus De 2 magis mixto

G

Com. 126

H

I pota tangibilia vt tangibilia differant p dñas, q mediante coagulata...

K Dicamus autem primo: numerum ipsorum: que fm potentiam: r impotentiam dicuntur...

L Enumerat aut. xvij. Sicutates, quas enumerare non opus est...

M De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

Nunc exequit, affert in ordine dicens, r excusatione, r iquit...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

De coagulabili igitur: r incoagulabili: et liquabili: r illiquabili: dicitur...

calm, hęc n. q a frido coagulant, ppea coagulatur, qm a frigido extruditur...

Que igitur humidi absentia: ab humido liquesunt: nisi sic conueniant: vt minores relictis sint poris...

Nunc docet coagulata a qd soluant, r iquit. Que igitur a calido coagulata sunt...

Incoagulabilia autem, que cūqz non habent humiditatem aquosam: aut non aque sunt...

Nunc de coagulabili, qd est coagulabili oppositū, dicit, q coagulabile est...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia...

N De argēto viuo.

O

B molli: ab illa emolli: billa.

P

Loim. 132.

C

D

Q

De intingibilia r intingibilia. De intingibilia r intingibilia.

De intingibilia r intingibilia. De intingibilia r intingibilia.

De intingibilia r intingibilia. De intingibilia r intingibilia.

De intingibilia r intingibilia. De intingibilia r intingibilia.

A viuum r pp multitudinē aeris, quā bz, r pp fortē cōmixtionē humidū cū sicco, nō coagulat, addit, r sigd viscosum est vt guttē, r pū minime coagulatur...

B Adollificabilia autē sunt: coagulatoz que cūqz non ex aqua velut glacies. (Omnia enim glacies aqua est) sed que cūqz terre magis, r neqz euaporant totuz humiduz, sicut in nitro...

C Nunc de mollicabilitate, quo vo ad inscriptionem ptis atinet, aiaduerte molle id est, qd tactui credit illud nō circumstado, vt dem. Quare mollicabile id erit qd tagētē cedere pot nō circumstado...

D Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia, liquefactibilia existens. Lana autem r terra: intingibilia. Adadē sunt enim: r hęc quidem liquabiles...

Sunt autem r liquabilia r illiquabilia: hęc quidem intingibilia, hęc autem non intingibilia, liquefactibilia existens. Lana autem r terra: intingibilia. Adadē sunt enim: r hęc quidem liquabiles...

non ab aqua autem liquabile. Sed ab aqua liquabilem, quedam non intingibilia: veluti nitrum, r sales. Neqz enim intingibile aliquid: qd non mollius fiat madefactum...

Liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum...

Liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum...

Liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum...

Liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum...

Liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum, r liquabilia autem ab aqua, que cūqz p totum...

E

Loim. 133.

F

G

H

I

Loim. 134.

Loim. 135.

Loim. 136.

Loim. 137.

Loim. 138.

I vel ratione latitudines multę vñ, hac fratione vel parte detrunabile, hoc est quatenus aliqd diuisibile in multas latitudines diuisum eatenus detrunabile est.

C Aliscosium autem est, cum trahibile, aut humidum existens, molle fuerit. Talia autem sunt concatenatione, quęcumq; velut catenę componuntur corporum. Hęc enim ad multum possunt extendi et conuenire. Quę autem non sunt talia, fragilia sunt.

C De viscoso, nũc, et de fragibili, et dicit. [Aliscosium autem est, cum trahibile aut humidus extis, molle fuerit. hoc n. euz liquidus molleue fuerit, viscosus ẽ. Exponit aut quo, et dicit. Talia aut sunt concatenatione, quęcumq; corporo coponunt velut catenę, bec. n. ad multum pnt extendi, et conuenire, et hoc ptingit aut qd calidũ moues foriter vñt sicũ humidũ terminadũ, vt i oleo, et pice, aut qd fridũ foriter coponunt hũidũ cũ sicco, vt accidit i phlegmate: talia. n. rone hũidi multũ extedi pnt, rone vñ sicci, retrahi ad picipiũ. Quę aut nõ sũt talia, fragilia sũt, vt pnt mltitudinẽ sicci.]

K Comassabilia autem sunt, quęcumq; capibilia autem, aut totaliter non capibilia sunt, aut non manentem habent capturam.

C De comassabilia, et dicit. Comassabilia autem sũt, quęcumq; capibilia, manetẽ habent capturã, hoc ẽ figurã capitiũ post remotionẽ, ipũ, filtrũ eni et lana rone poroz iter ptes interceptoz capibilia sunt rone aut sicci, nõ retinet ipũ sionẽ, hęc dicit in pũna figurã, Comassabilia aut retinent ppter humidũ, vt in pasta. Comassabilia autem sunt, aut qũ nõ capibilia totalitẽ sunt, vt lapis, aut hũidũ quidẽ, sed non manentem habent capturã, vt spongia et lana.

E Et hęc quidem, vřtibilia sunt: hęc autem: inustibilia, velut lignum quidem, vřtibile est, et lana et os. Lapis autem et glacies, inustibile.

L Nunc de vřtibilibus, et pto affert diuisionẽ, postea rones assignat, diuisionẽ itaq; affert, et dicit. Et hęc quidem vřtibilia sunt, hęc aut inustibilia, velut lignus qdẽ vřtibile est, et lana, et os. Lapis autem, ppter sicci abundantia, et glacies ppter humidũ excessũ inustibile est.

Sunt autem vřtibilia, quęcumq; habent poros susceptiuos ignis, et humiditatem in his, qui sũt directus poris, debiliores igne. Quęcumq; autem non habent, aut fortiores, velut glacies, et quę valde vřtidia sunt, inustibilia.

Nũc rones mēbroz assignat, et dicit. Sũt aut vřtibilia, quęcumq; hũt poros susceptiuos ignis, et hũiditatem in his poris, qm directũ sũt, debiliores igne. Dicit aut, quęcumq; habet poros, ipũ pp poros corpũ mixtũ reddũt passibile, et si sũt susceptiuũ ignis, reddũt ab igne passibile, et si susceptiuũ qd, ab aq. Cũt ebanus, qd poros nõ hz, nõ ẽ Cobbustibil, vřtib grato, ac iũsũdo odore. Ad dicit, et hũiditatem debiliores igne, vt aere, nõ aquę, hũidũ eni aere, ẽ nu trimẽtũ ignis, aquę vñ suffocatiũ ignis, et pterea hũidũ aereũ, si nõ fuerit supabile ab igne, nõ erit vřtibile. Dicit etiã, i m poris, qm directũ sunt, ipũ porũ fm directũ sũt passibiliores poris, qm sũt fm latitudines. Tũc assignat, qd corpa nõ sũt vřtibilia, et dicit. Quęcumq; autem nõ hũt, vt neq; poros neq; humiditatem, velut ebanus, aut hũt poros, et humiditatem hz fortiores, vt glacies et ligna, qd valde vřtidia sunt, ique humiditatem hz aqueam, aut non superabilem, licet habeat aerem, vt lapis, hęc inustibilia sunt.

Exhalabilia autem sunt: corpora quęcumq; humiditatem habent quidem, sic autem habent: vt non euaporent seorsum ab igne.

Nũc de exhalabilibus, et dicit. Exhalabilia autem sũt, corpora coagulatoz, quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt non euaporet seorsum ab igne, et Alex. intelligit hęc corpa ẽẽ, qd hũiditatem qdẽ hũt, nõ aut talẽ, vt ipis ignitis et calefactis vaporẽt. Ex qd vñ Abueruata, et aliq, qm sequuntur sumpterit occasiones dicit, qd illa sũt exhalabilia, quęcumq; hũt humiditatem aereã et subtile, verũtũ hoc pacto hũt ea, vt ab eis vaporẽt seorsum, si p hoc qd ignita aut calefacta sũt, vt appet in pomis, qd nõ ignitis, nec calefactis, p solã vetustate exhalat humidũ, et corugant, vt ẽt in aialib, et platis idẽ cernit. Et tpea dixerũt, qd alit exhalatio accipit qd i libro meteoroz, nã in libro meteoroz exhalatio appellata ẽ segregatio cala, et sicca, qd ẽ oĩuz ignitorũ mã, b at appellat exhalatio euaneſcẽtia corpis, qd fit p segregationẽ nãlis hũidi ab ipũ, velut i fructib, antiqz dũ, qd sũt exhalata. Cũt at exhalatio h accipiat, vt in libris meteoroz postea dicẽt, illd trũ, qd dicit nõ pl, afferit, nec exhalatio nõ hãc d qua loquitur Arist. fieri e corpib, ipis, nec ignitis, nec calefactis. Nõ hoc ẽ vñ text. Dicit eni. Exhalabilia autem sũt corpora quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt nõ euaporet seorsum ab igne, i qd ẽ dicere, sic aut hũt, vt euaporare nõ possint, nisi ignitũ, hoc ẽ calefactũ. Et qd ita intelligat pbat, qũ hinc itelligit p exhalare euaneſcere, ac contabescere, et marcescere, nõ hoc fit a caliditate aliena continetis, vt superius diximus, nõ ergo fieri potest, nisi salte a calido continetis calefact, per qd porũ aperitur, et exhalat humidũ simul cũ calido naturali, et fit fenectus.

Est enim vapor, a calido vřtuo in aerem et spiritum segregatio ex humido madefactiua. Exhalabilia autem: tempore in aerem segregantur, et hęc quidem disparentia sicca: hęc autem terra sunt.

Nũc declarat qd dixit, dixerat eni exhalabilia corpa nõ exhalare, nisi fuerit calefacta, et qd p h possit credi exhalationẽ ẽẽ vaporẽ, id affert dicit, et diuidit exhalationes, et dicit. Et n. n. vaporẽ segregatio madefactiua, hoc est apta madefacẽ, causata ex hũido i rã sũt qũ in aerẽ i grossum, et spiritũ, hoc ẽ nubẽ, i a calido vřtuo, vel segregatio, qd qmuit vaporẽ ẽẽ fumũ calidũ et hũidũ, eleuatũ e corpa rũ hũidũ ab ipũ calido celesti, vel alteri qd fumũ p puerſionẽ in aquã ẽ aptũ madefacere ac humectare. Tũc declarat ipa exhalabilia, et dicit. Exhalabilia aut segregantur tpe in aerẽ, hoc ẽ i fumũ, nõ ita qd ipa ea exhalare faciat, hz ac idẽs adducẽs celeste calũ pũtũ in ipso continetẽ. Tũc subdividit exhalabilia, et dicit. Et hęc qdẽ disparẽtia sicca, hoc ẽ, et hęc exhalabilia sũt, ex qd ẽ celesti calido exhalat fumũ calidũ, et sic, qd ẽ exhalatio. Hęc at terra sũt, i p cõtabescẽtia, ac marcorẽ, quũ exhalat v celestis calidũ extraneĩ nãle calidũ, et sũt cũ illo humidũ, et hoc paulatim donec fiat mortua, et sicca i terrã, et cinerẽ quersa, vt supũ dictũ est. Et de exhalabilibus vřtuo qm nõ loquitur Arist. vt patebit, qd ignorauerunt Alueruata, et iuniores.

Differt autem hęc segregatio: quia neq; madefacit: neq; spiritus fit. Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Ponit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Nũc de exhalabilibus, et dicit. Exhalabilia autem sũt, corpora coagulatoz, quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt non euaporet seorsum ab igne, et Alex. intelligit hęc corpa ẽẽ, qd hũiditatem qdẽ hũt, nõ aut talẽ, vt ipis ignitis et calefactis vaporẽt. Ex qd vñ Abueruata, et aliq, qm sequuntur sumpterit occasiones dicit, qd illa sũt exhalabilia, quęcumq; hũt humiditatem aereã et subtile, verũtũ hoc pacto hũt ea, vt ab eis vaporẽt seorsum, si p hoc qd ignita aut calefacta sũt, vt appet in pomis, qd nõ ignitis, nec calefactis, p solã vetustate exhalat humidũ, et corugant, vt ẽt in aialib, et platis idẽ cernit. Et tpea dixerũt, qd alit exhalatio accipit qd i libro meteoroz, nã in libro meteoroz exhalatio appellata ẽ segregatio cala, et sicca, qd ẽ oĩuz ignitorũ mã, b at appellat exhalatio euaneſcẽtia corpis, qd fit p segregationẽ nãlis hũidi ab ipũ, velut i fructib, antiqz dũ, qd sũt exhalata. Cũt at exhalatio h accipiat, vt in libris meteoroz postea dicẽt, illd trũ, qd dicit nõ pl, afferit, nec exhalatio nõ hãc d qua loquitur Arist. fieri e corpib, ipis, nec ignitis, nec calefactis. Nõ hoc ẽ vñ text. Dicit eni. Exhalabilia autem sũt corpora quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt nõ euaporet seorsum ab igne, i qd ẽ dicere, sic aut hũt, vt euaporare nõ possint, nisi ignitũ, hoc ẽ calefactũ. Et qd ita intelligat pbat, qũ hinc itelligit p exhalare euaneſcere, ac contabescere, et marcescere, nõ hoc fit a caliditate aliena continetis, vt superius diximus, nõ ergo fieri potest, nisi salte a calido continetis calefact, per qd porũ aperitur, et exhalat humidũ simul cũ calido naturali, et fit fenectus.

Est enim vapor, a calido vřtuo in aerem et spiritum segregatio ex humido madefactiua. Exhalabilia autem: tempore in aerem segregantur, et hęc quidem disparentia sicca: hęc autem terra sunt.

Nũc declarat qd dixit, dixerat eni exhalabilia corpa nõ exhalare, nisi fuerit calefacta, et qd p h possit credi exhalationẽ ẽẽ vaporẽ, id affert dicit, et diuidit exhalationes, et dicit. Et n. n. vaporẽ segregatio madefactiua, hoc est apta madefacẽ, causata ex hũido i rã sũt qũ in aerẽ i grossum, et spiritũ, hoc ẽ nubẽ, i a calido vřtuo, vel segregatio, qd qmuit vaporẽ ẽẽ fumũ calidũ et hũidũ, eleuatũ e corpa rũ hũidũ ab ipũ calido celesti, vel alteri qd fumũ p puerſionẽ in aquã ẽ aptũ madefacere ac humectare. Tũc declarat ipa exhalabilia, et dicit. Exhalabilia aut segregantur tpe in aerẽ, hoc ẽ i fumũ, nõ ita qd ipa ea exhalare faciat, hz ac idẽs adducẽs celeste calũ pũtũ in ipso continetẽ. Tũc subdividit exhalabilia, et dicit. Et hęc qdẽ disparẽtia sicca, hoc ẽ, et hęc exhalabilia sũt, ex qd ẽ celesti calido exhalat fumũ calidũ, et sic, qd ẽ exhalatio. Hęc at terra sũt, i p cõtabescẽtia, ac marcorẽ, quũ exhalat v celestis calidũ extraneĩ nãle calidũ, et sũt cũ illo humidũ, et hoc paulatim donec fiat mortua, et sicca i terrã, et cinerẽ quersa, vt supũ dictũ est. Et de exhalabilibus vřtuo qm nõ loquitur Arist. vt patebit, qd ignorauerunt Alueruata, et iuniores.

Differt autem hęc segregatio: quia neq; madefacit: neq; spiritus fit. Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Ponit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Nũc de exhalabilibus, et dicit. Exhalabilia autem sũt, corpora coagulatoz, quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt non euaporet seorsum ab igne, et Alex. intelligit hęc corpa ẽẽ, qd hũiditatem qdẽ hũt, nõ aut talẽ, vt ipis ignitis et calefactis vaporẽt. Ex qd vñ Abueruata, et aliq, qm sequuntur sumpterit occasiones dicit, qd illa sũt exhalabilia, quęcumq; hũt humiditatem aereã et subtile, verũtũ hoc pacto hũt ea, vt ab eis vaporẽt seorsum, si p hoc qd ignita aut calefacta sũt, vt appet in pomis, qd nõ ignitis, nec calefactis, p solã vetustate exhalat humidũ, et corugant, vt ẽt in aialib, et platis idẽ cernit. Et tpea dixerũt, qd alit exhalatio accipit qd i libro meteoroz, nã in libro meteoroz exhalatio appellata ẽ segregatio cala, et sicca, qd ẽ oĩuz ignitorũ mã, b at appellat exhalatio euaneſcẽtia corpis, qd fit p segregationẽ nãlis hũidi ab ipũ, velut i fructib, antiqz dũ, qd sũt exhalata. Cũt at exhalatio h accipiat, vt in libris meteoroz postea dicẽt, illd trũ, qd dicit nõ pl, afferit, nec exhalatio nõ hãc d qua loquitur Arist. fieri e corpib, ipis, nec ignitis, nec calefactis. Nõ hoc ẽ vñ text. Dicit eni. Exhalabilia autem sũt corpora quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt nõ euaporet seorsum ab igne, i qd ẽ dicere, sic aut hũt, vt euaporare nõ possint, nisi ignitũ, hoc ẽ calefactũ. Et qd ita intelligat pbat, qũ hinc itelligit p exhalare euaneſcere, ac contabescere, et marcescere, nõ hoc fit a caliditate aliena continetis, vt superius diximus, nõ ergo fieri potest, nisi salte a calido continetis calefact, per qd porũ aperitur, et exhalat humidũ simul cũ calido naturali, et fit fenectus.

Nũc de exhalabilibus, et dicit. Exhalabilia autem sũt, corpora coagulatoz, quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt non euaporet seorsum ab igne, et Alex. intelligit hęc corpa ẽẽ, qd hũiditatem qdẽ hũt, nõ aut talẽ, vt ipis ignitis et calefactis vaporẽt. Ex qd vñ Abueruata, et aliq, qm sequuntur sumpterit occasiones dicit, qd illa sũt exhalabilia, quęcumq; hũt humiditatem aereã et subtile, verũtũ hoc pacto hũt ea, vt ab eis vaporẽt seorsum, si p hoc qd ignita aut calefacta sũt, vt appet in pomis, qd nõ ignitis, nec calefactis, p solã vetustate exhalat humidũ, et corugant, vt ẽt in aialib, et platis idẽ cernit. Et tpea dixerũt, qd alit exhalatio accipit qd i libro meteoroz, nã in libro meteoroz exhalatio appellata ẽ segregatio cala, et sicca, qd ẽ oĩuz ignitorũ mã, b at appellat exhalatio euaneſcẽtia corpis, qd fit p segregationẽ nãlis hũidi ab ipũ, velut i fructib, antiqz dũ, qd sũt exhalata. Cũt at exhalatio h accipiat, vt in libris meteoroz postea dicẽt, illd trũ, qd dicit nõ pl, afferit, nec exhalatio nõ hãc d qua loquitur Arist. fieri e corpib, ipis, nec ignitis, nec calefactis. Nõ hoc ẽ vñ text. Dicit eni. Exhalabilia autem sũt corpora quęcumq; hũiditatem hũt qdẽ, sic aut hũt, vt nõ euaporet seorsum ab igne, i qd ẽ dicere, sic aut hũt, vt euaporare nõ possint, nisi ignitũ, hoc ẽ calefactũ. Et qd ita intelligat pbat, qũ hinc itelligit p exhalare euaneſcere, ac contabescere, et marcescere, nõ hoc fit a caliditate aliena continetis, vt superius diximus, nõ ergo fieri potest, nisi salte a calido continetis calefact, per qd porũ aperitur, et exhalat humidũ simul cũ calido naturali, et fit fenectus.

Omnis enim vapor, a calido vřtuo in aerem et spiritum segregatio ex humido madefactiua. Exhalabilia autem: tempore in aerem segregantur, et hęc quidem disparentia sicca: hęc autem terra sunt.

Ponit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Quia neq; madefacit: neq; spiritus fit. Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Ratio autem hęc segregatio: quia neq; madefacit: neq; spiritus fit. Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Amplius dicitur, quod duplex est exhalatio, altera sicca et magis, et vřtuo, altera calidã hũidã, qd exhalat corabescit mixta. Dicit aut dico, qd pũt dũam iter vaporẽ et exhalationẽ nam vapor, nõ ẽ nisi vñ mō, exhalatio duplex, et cõis ad sicca et ad hũidã idẽ rã rãter, dicit. Differt at h segregatio, i. exhalatio ab ipũ vaporẽ, i. quũ exhalatio quouis mō accepta, i. neq; madefacit, neq; fit spũs. i. vapor grossũs, vel nubẽs, et h ẽ, qd spũs, hoc ẽ vapor, et fluxus vřtuo aeris, hoc ẽ qd spũs ẽ aer vřtuo fluxus ad litũ gũtũ dũm vřtuo, et mediã aeris regionẽ donec cõuertat in pluuiã, et sic vapor madefacit, p hoc qd in pluuiã uertit. Exhalatio at ẽ, a calido vřtuo segregatio cõis sũm genus i sũt hoc ẽ idẽ rãter tã sicci, et lbũ di calidũ, qd hũidũ et calidũ sũt. Et sic exhalatio ẽ duplex, altera calida et sicca, qd ẽ magis ignitorũ, et calida et hũida, p cui pũtũ marcescit corpa, ac fenescit. Dũc pcludit nullã hãz exhalationẽ madefacere, et dicit. Quappõ non madefacit hęc exhalatio, qm nõ illa, qd ẽ calida, et hũida, qd hęc nõ uertit in pluuiã, sed corũpit, nec illa qd ẽ calida, et sicca, qm illa nõ ẽ materia pluuię, sed ignitorũ, sed hęc quę est materia ignitorũ colorat magis, et aliqũ cõuertitur in ignem. Tũ vero lege Alexandrã hęc, quoniã obscure expõnem suam potuit.

Bonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Conit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Dicitur autem, quod duplex est exhalatio, altera sicca et magis, et vřtuo, altera calidã hũidã, qd exhalat corabescit mixta. Dicit aut dico, qd pũt dũam iter vaporẽ et exhalationẽ nam vapor, nõ ẽ nisi vñ mō, exhalatio duplex, et cõis ad sicca et ad hũidã idẽ rã rãter, dicit. Differt at h segregatio, i. exhalatio ab ipũ vaporẽ, i. quũ exhalatio quouis mō accepta, i. neq; madefacit, neq; fit spũs. i. vapor grossũs, vel nubẽs, et h ẽ, qd spũs, hoc ẽ vapor, et fluxus vřtuo aeris, hoc ẽ qd spũs ẽ aer vřtuo fluxus ad litũ gũtũ dũm vřtuo, et mediã aeris regionẽ donec cõuertat in pluuiã, et sic vapor madefacit, p hoc qd in pluuiã uertit. Exhalatio at ẽ, a calido vřtuo segregatio cõis sũm genus i sũt hoc ẽ idẽ rãter tã sicci, et lbũ di calidũ, qd hũidũ et calidũ sũt. Et sic exhalatio ẽ duplex, altera calida et sicca, qd ẽ magis ignitorũ, et calida et hũida, p cui pũtũ marcescit corpa, ac fenescit. Dũc pcludit nullã hãz exhalationẽ madefacere, et dicit. Quappõ non madefacit hęc exhalatio, qm nõ illa, qd ẽ calida, et hũida, qd hęc nõ uertit in pluuiã, sed corũpit, nec illa qd ẽ calida, et sicca, qm illa nõ ẽ materia pluuię, sed ignitorũ, sed hęc quę est materia ignitorũ colorat magis, et aliqũ cõuertitur in ignem. Tũ vero lege Alexandrã hęc, quoniã obscure expõnem suam potuit.

Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Fonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Gonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Honit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Ionit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Uit et quęcumq; autem vřnum, partiam autem habet exhalationem. Quapropter et emit tibi flammam.

Omnis enim vapor, a calido vřtuo in aerem et spiritum segregatio ex humido madefactiua. Exhalabilia autem: tempore in aerem segregantur, et hęc quidem disparentia sicca: hęc autem terra sunt.

Conit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Dicitur autem, quod duplex est exhalatio, altera sicca et magis, et vřtuo, altera calidã hũidã, qd exhalat corabescit mixta. Dicit aut dico, qd pũt dũam iter vaporẽ et exhalationẽ nam vapor, nõ ẽ nisi vñ mō, exhalatio duplex, et cõis ad sicca et ad hũidã idẽ rã rãter, dicit. Differt at h segregatio, i. exhalatio ab ipũ vaporẽ, i. quũ exhalatio quouis mō accepta, i. neq; madefacit, neq; fit spũs. i. vapor grossũs, vel nubẽs, et h ẽ, qd spũs, hoc ẽ vapor, et fluxus vřtuo aeris, hoc ẽ qd spũs ẽ aer vřtuo fluxus ad litũ gũtũ dũm vřtuo, et mediã aeris regionẽ donec cõuertat in pluuiã, et sic vapor madefacit, p hoc qd in pluuiã uertit. Exhalatio at ẽ, a calido vřtuo segregatio cõis sũm genus i sũt hoc ẽ idẽ rãter tã sicci, et lbũ di calidũ, qd hũidũ et calidũ sũt. Et sic exhalatio ẽ duplex, altera calida et sicca, qd ẽ magis ignitorũ, et calida et hũida, p cui pũtũ marcescit corpa, ac fenescit. Dũc pcludit nullã hãz exhalationẽ madefacere, et dicit. Quappõ non madefacit hęc exhalatio, qm nõ illa, qd ẽ calida, et hũida, qd hęc nõ uertit in pluuiã, sed corũpit, nec illa qd ẽ calida, et sicca, qm illa nõ ẽ materia pluuię, sed ignitorũ, sed hęc quę est materia ignitorũ colorat magis, et aliqũ cõuertitur in ignem. Tũ vero lege Alexandrã hęc, quoniã obscure expõnem suam potuit.

Est autem spiritus flurys continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est: a calido vřtuo cõmũnis segregatio sicci, et humidũ simul. Quapropter non madefacit: sed colorat magis.

Fonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Gonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Honit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Ionit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Konit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

Lonit dũam inter exhalationes pto mō, et sedo mō, sic fm

De reorol ogicorum

Igidatiōe, hęc at sūt: q̄cūq; amboꝝ p̄uatiōe: 7 calidi 7 humidū simul egrediētis cū calido. Sales enim humidū solius p̄uatiōe coagulatantur: 7 quecunq; sincera terra: glacies autem: calidi solius. hęc vtiq; amboꝝum. Quapropter 7 ab amobus, 7 habebant ambo.

Lom. 186. Quartū signū affert ab ipsa coagulatiōe, q̄ quo l3 dixit aliq̄ nūc cōplet s̄monē, 7 dicit. Lō s̄fistū āt, hęc est coagulatoꝝ, q̄cūq; q̄dēz coagulata sunt a frido, s̄unt laq; nāg, 7 velut glacies, 7 l3 m̄x, 7 l3 grādo, 7 l3 p̄uā, hęc enīz p̄ solā cōp̄fessionē factā a frido coagulātū, 7 ita humidum int̄ crecit, 7 icētraf. Quēcūq; āt, a calo, 7 s̄f nāg, 7 terrē velut later, caleus, m̄trū, salez. L3 alim enī coagulat hęc p̄uatiōe hūidi, v̄l educēdo, quo s̄umpto aut educto, constat s̄icū, 7 sic̄t terrē magis. Quēcūq; aut ab amoboz, hęc vtiq; amboꝝ s̄unt. Interponit aut̄ expositionē hōꝝ, dicit q; L3 alia aut s̄unt, q̄cūq; frigidatiōe s̄ubaudi coagulata s̄unt, 7 hęc vtiq; expōnēs, dicit. L3 hęc aut s̄unt, q̄cūq; amboꝝ p̄uatiōe s̄unt, 7 calidi 7 humidū s̄it egrediētis cū calido, s̄ubaudi hęc amboꝝ s̄unt, 7 expōnēt hęc, 7 dicit. L3 Salez, n. hūidi p̄uatiōe solī coagulātū a calido refolet, 7 q̄cūq; sincera latq; pura terra, cōstāt, hęc enim oīa humidū p̄uatiōe a calo refoletē s̄tāt glacies autē cōstāt p̄uatiōe solius calī. L3 hęc quā q̄ ab vtiq; coagulātū, lampoz vtiq; s̄unt, 73 terrē, 7 aq̄e, 7 p̄pterea infert. Quappz 7 ab amobus coagulata, 73 calido 7 frigidō, 73 hęc habebant ambo, 73, terram 7 aq̄am.

Lom. 187. Quozūcūq; igr̄ torū ex s̄idant, velut later, aut electrū. Et n. electrū 7 q̄cūq; d̄n̄r vt laq; chymē, s̄f idatiōe s̄it, velut myrrba, thbus; gūmi, 7 electrū hūi? ḡnis esse v̄l, 7 coagulāt. In tercepta. n. aialia in ipso v̄n̄r. In hūmō. n. calim exiens: velut cocti mellis, cū i aquā dimissum fuerit, euaporat humidū hęc oīa s̄unt terrē.

Mom. 187. Quittū signū affert ex iduratiōe, 7 textus diuīus ē per parēbēs, legat tñ sic. Quozūcūq; igr̄ totū ex s̄idant hūmidū iduratiū est, 7 velut later, 7 electrū, hęc oīa s̄t terrē, 7 nō itelligas totū, vt nihil remāserit, qm̄ remāsit v̄n̄ vt possit p̄tes sicci cōtinuari, 7 velut later 7 electrū. Deide expōnēt hęc, 7 dicit. L3 teni electrū, 7 q̄cūq; d̄n̄r, vt laq; chymē s̄fridatiōe s̄it coagulata, 7 velut myrrba, thbus, gūmi, 7 electrū hūi? ḡnis esse v̄l, 7 coagulāt 7 velut aliq; laq; chymē. L3 uī signū affert, 7 dicit. L3 tercepta. n. aialia in ipso lelectro s̄unt, 7 velut m̄scē, vel formicē. Et assignat modū q̄ mō s̄at electrū, 7 q̄ mō in eo aialia colligi p̄nt, 7 dicit. Quā cū s̄er arboub? cadēol i aquā dimissū fuerit calz exiēs, 7 pulsu? a fluuio s̄itue a friditate s̄unt, 7 euaporat hęc ē euaporare facē (hūidū, velut) euaporat humidū (cocti mellis, 7 tali coagulatiōe iuscanē m̄scē v̄l formicē 7 ibi iduratur. Uel sic, vt Alex. In fluuio. n. hęc ē a laq; chymē ma s̄itue ab arbo? friditate loci. Calidū exiēs euaporat hūidū velut hūidū cocti mellis euaporat cū i aquā dimissū fuerit. Doc. n. pacto s̄it electrū. Quo v̄o ad v̄ba at t̄net, electrū succinū dicit, 7 ē lucca? arboris pinet ḡnis. In coagulatiōe hęc i p̄ib? electri aialia, vt m̄scē 7 formicē emouit, 7 n̄ p̄trecit, vt Aluer. dicit. pp̄ foatē coagula, adeovt nec hūi? egredi, nec aer ingre dī possit. Et dicit q̄ mortuoz corp̄a electro recōdita n̄ p̄trecit. D̄ ē 7 mixtura ex auro 7 argenti p̄te electz succini colorē imitata.

Mom. 187. Et hęc q̄dē illiq; bilia: 7 imollificabilia, velut electrū, aut lapides q̄dēz: velut pozī qui in spelūcis, etenim hī s̄it s̄it bis: 7 nō vt ab igne,

sed vt a frigidō, exente calido, congregitur humidum ab eo, quod ab ipso exit, calido. In alijs autem: ab extrinseco igne.

Nom. 188. Obiter ponit ditionē quādā corp̄oz coagulatoꝝ 7 dicit. Et coagulatoꝝ hęc q̄dē s̄it (illiquabilia 7 imollificabilia, velut electrū 7 lapides q̄dēz, q̄ s̄unt velut pozī q̄ s̄it in spelūcis, q̄ totū dicit p̄nt. Et enī h̄stō: s̄it s̄it s̄it h̄stō: gūmi, 73, electro, 73, nō ab igne, s̄erunt calido, vt a frigidō: velletē, 7 cōgredit hūmidū ab eo, calido, q̄d ab ipso exit, s̄ic̄t hī totū s̄it pp̄ exitū hūidū cū calido euaporate, q̄d exit pulsum a frigidō. In alijs autē: lapidibus, s̄it hūmidū s̄umptio ab extrinseco igne, 7 sic generantur.

Nom. 189. Quozūcūq; aut nō totū, terrē q̄dē it̄ magis: mollificabilia s̄unt vt ferrum, 7 corium. Thbus autem, 7 alia, similiter, vt ligna euaporant.

Nom. 189. Declarat cuius nature s̄unt mixta, quoz non totū exudaui, 7 dicit. Quozūcūq; aut nō totū: hūmidū exudaui, imo h̄nt plus d̄ hūmidū q̄ s̄it necessariū p̄ p̄uatiōe hęc s̄unt: terrē magis q̄dem, sed mollificabilia vt ferrum 7 corium, 73, que mollificantur a calido. Thbus autēz 7 alia: a calido passā, s̄imiliter vt ligna euaporant.

Nom. 189. Quā igr̄ liquabilia ponendū est, 7 q̄cūq; l3 que s̄it ab igne, hęc s̄unt aquosiora. Quēdam autē: 7 cōmūia, velut cera. Quēcunq; aut ab aqua: hęc terrē. Quēcunq; autem neq; ab alio, hęc aut terrē: aut amboꝝum.

Nom. 190. Nūc ponit s̄ignū s̄umptū a liq; factiōe, 7 dicit. Quā igr̄ aliq; coagulata: hęc bilia ponendū est, 7 q̄cūq; liq; s̄unt ab igne, h̄nt aq̄ h̄stō, q̄m̄ fuerit a frido coagulata. q̄dā autē: q̄ liq; s̄it ab igne, s̄c̄o, 7 cōiavelut cera: 7 p̄ix, q̄ s̄unt cōia terrē 7 aq̄. Quēcūq; aut, aliq; s̄it ab aqua, hęc s̄unt terrē, q̄m̄ coagulata a calo p̄ cōsumptionē hūmidū, 7 sic s̄it sicca, ac terrestria. Quēcūq; aut neq; ab altero: hęc est q̄cūq; a neutro s̄unt liquefacibilia hęc s̄unt, aut terrestria paliter, aut amboꝝum, 7 terrē 7 aq̄e. Hęc enim ab vtiq; coagulata s̄unt, 7 deo a neutro liquabilia, 7 p̄pterea s̄unt, aut terrē, aut amboꝝum, velut later, 7 s̄icilia.

Nom. 191. Si igr̄ oīa q̄dē, aut hūmidā: aut coagulata: hōꝝ aut: q̄m̄ dicitis passū d̄b? 7 nō est itermediū, oēs vtiq; erūt dicitē, q̄b? discernim? v̄trū terrē aut aq̄e, aut plurimū cōmūne, 7 v̄trum ab igne constat, aut frigidō: aut amboꝝum.

Nom. 191. Nūc ostidit sufficiētiā eoz, q̄ dixit 7 p̄cludit omnū eozū fructū, 7 dicit. Si igr̄ oīa q̄dē: corp̄a, aut hūmidā, aut coagulata s̄it, vt s̄it dem, 7 nō est itermediū: iter ipsa corp̄a, qm̄ s̄it aut hūmidū, hęc est liq; dū aut coagulati, hōꝝ corp̄oz, q̄ s̄unt i dicitis passū d̄b? q̄. d. s̄ic oīa corp̄a s̄unt aut hūidā, aut coagulata, 7 hōꝝ corp̄oz, q̄ i dicitis passū d̄b? s̄unt, nō est itermediū qm̄ s̄it aut liq; dū, aut coagulati, cōēs vtiq;: passiones atq; d̄icē erūt dicitē, q̄b? discernimus v̄trū terrē: p̄ncipaliter aut aq̄, aut plurimū cōmūne s̄it, 73, terrē 7 aq̄, et itermediū ē electrū ab igne constat, aut frido, aut amboꝝum. Quare cū oē corp̄a s̄it liq; dū, aut coagulati, 7 nullū est corp̄s medius, qm̄ s̄ic̄t alicui dicitariū differētiarū, 73, esse v̄ter dicitas oēs differētiās, q̄b? cognoscī p̄nt mixtoꝝū nature, an terrē, an aq̄, an cōmūnes s̄unt terrē 7 aq̄e. Hęc de signoz sufficiētiā.

Nom. 192. Aurū itaq; 7 argētū: 7 es, 7 stānū, 7 plūbū, 7 vitrū 7 lapides multi inoatī, aq̄ s̄unt. Dia enim hęc liquefiunt calido. Amplius vna queq; dam, 7 vna: 7 acetum, 7 liquūm: 7 sernū, 7 ichor,

A ichorazque. Omnia enim coagulantur frigidō.

Nom. 192. Nūc dicit d̄t ip̄eciam ad nās mixtoꝝ, 7 q̄ mixta s̄unt de nā aq̄, exēdit 7 dicit. Aurū itaq; 7 argētū, 7 es, 7 stānū, 7 plūbū, 7 vitrū, 7 lapides multi inoatī: aq̄ s̄unt. L3 n̄ p̄rōnē assignat, 7 dicit. Oīa enī hęc liquefiunt calō, 7 omne aut q̄d a calido solo liquefiunt, est aqueū, vt oēū est. L3 Ampli? vna queq; d̄t. s̄ic̄t bilia valde vt vna p̄tauma, 7 vna, 7 acetū, 7 liquūm, 7 s̄erū, 7 ichor, hęc est sanies, s̄unt laq; chymē magis, rationē affert, 7 dicit. Omnia enim coagulantur a frigidō, 7 ergo, vt dictum est prius, s̄unt aquea, quoniam liquefiunt a calido.

Nom. 193. Ferrum autem 7 corium 7 vnguis: 7 os, 7 neruus 7 lignum, 7 pili, 7 folia, 7 cortex terre magis s̄unt. Adhuc autē electrū: myrrba, thbus, 7 omnia, que dicuntur lachrymē: 7 pozus 7 fructus velut legumina: 7 frumentum. Talia enim hęc quidem valde: hęc autem minus horum, attamen terrē s̄unt. Hęc enim mollificabilia s̄unt: hęc autem exhalabilia: 7 infri gidatione facta. Amplius nitrum, sales, lapidū ḡnā: q̄cūq; infri gidatiōe: nō coagulabilia.

Nom. 193. Nūc q̄ terrē s̄unt, expōnēt, 7 dicit p̄ exēplū h̄. Ferrū aut, 7 corium, 7 vnguis, 7 os, 7 neruus, 7 lignū 7 pili, 7 folia, 7 cortex terre, magis s̄unt. Adhuc, electrū, myrrba, thbus, 7 oīa, q̄ d̄nt lachrymē 7 pozū, hęc ē totus lapis, 7 fruct? s̄itue fruges, 7 velut legumina, 7 frumentū. Talia. n. h̄ q̄dē valde hęc at̄ m̄: hōꝝ, attū terrē s̄it, q̄ d̄nt d̄ nūero hōꝝ l3 alia m̄: alia magis terrea s̄unt, oīa it̄ p̄d̄nter terrea s̄unt. Q̄d aut hōꝝ q̄dā s̄unt terrea minus, 7 habeāt de aquoso, p̄bat, 7 dicit. Hęc enim mollificabilia s̄unt, h̄ autē exhalabilia: 7 infri gidatiōe facta, 7 L3 n̄ hōia p̄ hūidū appolitus possunt mollificari, 7 a tpe quasi totali exhalare, atq; euascerē 7 coagulata s̄unt a frido, hęc s̄it aliq; aq̄, 73, p̄ maiori p̄te habeāt terrē aliq; d̄. Ampli? n̄tz, sales, lapidū genera, quēcūq; infri gidatione, non coagulabilia s̄unt. Ionna s̄unt terrē magis, que enīz nos per frigidū, sed per calidum coagulantur, s̄unt terrē magis.

Nom. 194. Sanguis autem 7 genitura cōia s̄unt terrē 7 aq̄ 7 aeris. Sanguis quidem habens inas, magis terrē, quapropter 7 frigidōe coagulatur: 7 humidū liquefit: non habens autem inas, aq̄e. Quare 7 non coagulat, genitura autem coagulat, infri gidatione exente, hūmidū cūm calido.

Nom. 194. Nūc q̄ cōia terrē 7 aq̄ enumerat, 7 dicit. Sanguis aut, 7 genitura cōia s̄unt terrē 7 aq̄ 7 aeris. L3 aut, qm̄ sicari h̄ a calo sicco p̄tingit. Ad d̄t tñ d̄ sanguis quādā differētiā, 7 dicit. Sanguis q̄dē h̄n̄ inas hęc ē s̄ibias, q̄ s̄ par tes terrestres circūstātes, 7 p̄ntētes p̄tes passibiliozes, hęc s̄anguis ē magis terrē, 7 affert signū, 7 dicit, quapp 7 frigidōe coagulatur, 7 hūidū liquefit, 7 liquefit. In h̄n̄ h̄n̄ inas vt sanguis coruoz, est laq; magis q̄rē 7 nō coagulatur hęc s̄anguis hęc p̄tēdes a frido. Semtura at̄, h̄ ē semē emissū i coagulatur infri gidatiōe, emissio hūido cū calido cū expellit a frido. Hęc speciatim p̄ exēplū. Ad aduerte q̄ homō omnia ē terrē, v̄l aq̄e, v̄l aq̄e, p̄t itelligi 7, aut simplr, aut cōparatiue. Simplr d̄nt terra q̄ plus d̄nt terrē, q̄ ceteroz eltoꝝ, 7 sic Arist. loquū in h̄. Cōparatiue v̄o i ordie ad tēparatū, v̄l ad medū, 7 sic p̄tē ad medū s̄it ḡnis, v̄l s̄ue s̄it. Et q̄is mō s̄it illd̄ erit terrē, q̄d excedit medū in elemēto terrē, 7 illd̄ aq̄e, q̄d excedit medū in elemē-

to aq̄, 7 hoc pacto loquitur medicū, versū de his postea.

Nom. 195. Qualia aut calida s̄unt, aut fridida coagulantur: aut hūmidū: 7 dicitis opz considerare.

Nom. 195. Quozūcūq; est cū? v̄l quoz eltoꝝ s̄it vniq; q̄s homōm roꝝ, 73, ex passū d̄b? s̄it b̄n̄, nūc itendit oīdē q̄ corp̄oz s̄unt cala aut frida vt vtiq; ex passū d̄b? demonst̄rādo actūas. Et p̄ponit itentionē suā, 7 dicit. Qualia aut coagulantur aut hūidū: hęc est liq; oꝝ corp̄oz, s̄unt calida aut fridida, ex dicitis oportet considerare.

Nom. 196. Quēcūq; igitur aque, vt plurimum fridida s̄unt: nō alienam habent caliditatem, velut licium vna vnum. Quēcūq; autem terrē, vt plurimum calida s̄unt, velut calz 7 cinis.

Nom. 196. Nūc exēgē, 7 p̄mittit duas cōlōnes, 7 dicit. Quēcūq; igr̄ aq̄, hęc ē q̄cūq; ad aquā p̄tinet, 7 v̄l s̄it magis magis ex p̄tē frida s̄it, nō alienā habeāt calitātē, h̄ ē nūc passā ab extrinseco calido, ab illo receptori alienā calitātē, h̄ ē lixiūm, vna vnum. L3 Lixiūm. n. calim, ē q̄ colatū ē p̄ cinerez calidū. China v̄o, q̄ passā ē calitātē a calido digerētē. Cinū deniq; q̄ passū ē calitātē a sole vna maturātē, hęc ē p̄ o. Deide p̄tē 2m, 7 dicit. Quēcūq; aut terrē, h̄ ē attū nei ad terrā h̄ vt plimū, Jac p̄ maiore p̄tē calida s̄unt, vt calz 7 cinis, Inā q̄nis s̄m nām s̄it magis frida rōne terrē, q̄ tñ passā s̄unt, 7 sic̄t ē magis naturalē calido, ideo s̄unt magis calida. Hęc est secunda conclusio.

Nom. 197. Oportet autem, accipere s̄m materiam frigidissimā queq;dam esse. Quoniam enim sicci 7 hūmidū, materia s̄unt. Hęc enim passiva s̄unt: horum autem corp̄oz maxime terra 7 aqua s̄unt: hęc autēz frigiditate determinata s̄unt. Quodam est q̄ omnia corp̄oz quecunq; s̄unt v̄triusq; simpliciter elementi, fridida magis s̄unt.

Nom. 197. Alueriata credit Arist. phare cōlōnes p̄positas, 7 nō est ita, qm̄ illd̄, q̄d Arist. hic p̄cludit ē, q̄ oē mixtoꝝ q̄d ad terrā 7 ad aquā p̄tinet, s̄it maxie fridūz. Et sic vt 3o cōlo, quā p̄mittit, 7 dicit. Opz aut accipe v̄ltra bas duas conclusiones: ē q̄dā corp̄a fridissima s̄it m̄m. In sensus cōclusionis ē, q̄dā corp̄a, q̄ s̄unt mixtoꝝ m̄, s̄it fridissima. Et s̄yllogizac hoc pacto, sic̄t 7 hūmidū s̄it m̄ mixtoꝝ, terra 7 aq̄ s̄it sic̄t 7 hūidū, ergo terra 7 aq̄ s̄it m̄ mixtoꝝ, p̄tē rōne tāgit maiorē, 7 dicit. Quā enī sic̄t 7 hūmidū m̄ s̄unt s̄it mixtoꝝ, hęc ē maior, dat maiorē p̄bōnē, 7 dicit. Dec. n. passiva s̄it, 7 ergo s̄it m̄. Deide accipit maiorē, 7 dicit. Hęc at̄ corp̄a maxie terra 7 aq̄ s̄it, Inā aq̄ maxie hūmidā hūditate nō simplr, s̄t apta p̄misceri cū terrē. Et terra maxie sicca, ē sic̄t apta magis p̄misceri cū hūido aquo, ē ergo m̄. h̄ aq̄ 7 terra s̄it sicca 7 hūida, cōlo d̄z, ergo aq̄ 7 terra s̄it m̄ mixtoꝝ. Quā inuit 2m s̄yllogismū hoc pacto, aq̄ 7 terra s̄it m̄, aq̄ 7 terra s̄it d̄terminata friditate, hęc ē maxie fridida, ergo q̄dā q̄ s̄it m̄ mixtoꝝ, s̄it maxie fridida. De rōne tāgit maiorē, 7 dicit. Hęc aut friditate determinata s̄it, ē ergo maior aq̄ 7 terra s̄it d̄terminata friditate, 7 sic s̄unt maxie frida, tñc ad de m̄ nozē aq̄ 7 terra, vt p̄ p̄m s̄yllogismū, s̄it m̄ mixtoꝝ, ergo quedā corp̄a q̄ s̄it m̄ mixtoꝝ s̄it, d̄terminata s̄it friditate, hoc est maxie fridida, qm̄ d̄terminata friditate s̄it maxime fridida, velut d̄terminata caliditate, maxime calida. Ignis enī q̄ caliditate definit, ē maxime calidus, 7 ita aq̄ 7 terra que d̄terminant ac definit friditate s̄it maxie fridida. Et hęc cōlōne t̄minatādo susp̄fionē infert, q̄ corp̄oz que p̄tinent ad terrā 7 ad aquā s̄unt maxie fridida.

I r mixta imperfecta viciniora, q̄ mixta perfecta, r̄ p̄ priora cōposita, vt ignis, r̄ aq̄ viciniora sunt m̄ae, q̄ cōposita posteriora p̄bat, r̄ dicit. Sic ut enim r̄ h̄ extrema accipiant, m̄a q̄ dē e m̄bilalud p̄ter ipsas m̄am, q̄m eēt pura portūa, et p̄pe n̄bil. Suba aut̄ h̄ hoc ē fōza, q̄ ē aliud extremum, l̄ n̄ h̄ aliud ē q̄ ratio, l̄ actus. Intermedia aut̄ cōposita ex m̄a r̄ fōza, sunt p̄portionabīl̄, q̄m q̄ dā plus, q̄ dā minus de m̄a, aut de fōza h̄ntia, l̄ eo q̄ h̄ hoc est q̄ten? l̄ vniūq̄q̄ l̄ intermedio p̄pe sit, nō ē equal̄, h̄ alterū est magis p̄pe ipsam m̄am, r̄ alterū magis p̄pe fōzā, r̄ q̄tenus est minus vel magis p̄p̄uquū, ita est magis vel minus notū quo ad eī fōzā, ergo priora cōposita, q̄ sunt propinquiora m̄ae, erūt quo ad fōzā m̄m nota, q̄d est frētū. Quō vō ad vim r̄ōnis attinet, aiā duerte, q̄ m̄a est per se ignota, vt d̄ 7° metaph̄ic̄, iō cōpositum quāto materię magis p̄p̄uquū est, tanto quo ad sui rationē ignotius ē, q̄ quāto vero a materia remotius, tāto quo ad rōnē formę est notius.

K Quonias r̄ horum q̄d cōditę: est alicuius gratia: r̄ non omnibus modis se habens aqua et ignis, sicut neq; caro: neq; vīscera. His autem ad huc magis facies, r̄ manus. Omnia enim terminata sunt opere.

L Dic r̄ 3° r̄ō p̄ p̄stitū, q̄ sic cōponit. Quęq; sūt p̄finitū operis, r̄ gr̄a certū finis, sunt notiora quo ad rōnē, cōposita posteriora sunt magis p̄finitū operis, r̄ magis gr̄a alicuius finis, ergo quo ad rōnē sunt notiora, asserit minorē r̄ dicit. q̄m r̄ h̄ op̄ q̄ dē d̄m̄ q̄ posteriora cōposita sunt, l̄ ē alicuius gr̄a l̄ certū finis, l̄ r̄ aq̄ r̄ ignis n̄ oib̄ modis se h̄nt, l̄ sūt certū finis, l̄ sic neq; caro neq; vīscera l̄ oib̄ modis se h̄ntia l̄ certū finis, h̄ q̄ten? l̄ p̄tes m̄ib̄oz organicoz, l̄ ad huc magis l̄ certū finis l̄ facies r̄ man̄, oīa n̄ t̄m̄ata l̄ ac d̄mita sūt ope, l̄ q̄m man̄ describit q̄ sit iūtrū ai; r̄ facies q̄ sit p̄o anterior, in qua sensus deferunt, ergo r̄ō finis r̄ fōz; magis relucet in posteriorib̄ q̄ in prioribus.

M Omnia enim que possunt facere suis opus: vere sunt, vt oculus si videt. Qui autem non potest r̄ equiuoco: vt mortuus aut lapideus, neq; enim terra lignea, nisi vt imago. Sic igit r̄ caro, sed opus ipsius minus palam est: q̄ q̄d lingue. Similiter autem r̄ ignis, sed ad huc forte minus manifestus naturaliter: q̄z carnis opus. Similiter autem r̄ que in plantis sunt, r̄ inanimata, velut es, r̄ argentum. Omnia enim potentia quedam sunt aut faciendi, aut patien/ di, sicut r̄ caro r̄ neruus, sed rationes ipsorum non certe.

N Dic p̄ r̄ 4° r̄ō cōponi hoc pacto, quoz operationes sunt notiores, ipsa sūt notiora, h̄ operationes formaz in cōpositis posteriorib̄, sūt notiores, ergo r̄ fōz; in cōpositis posteriorib̄ sūt notiores, q̄ aut̄ operationes formaz in cōpositis posteriorib̄ sūt notiores, declarat. Et dicit. Q̄m p̄nt fa cere suū opus, vere sunt, r̄ nobis manifeste apparent, l̄ vt oculus si videt. Qui aut̄ nō p̄ videre l̄ equiue locutus ē, l̄ vt mortuus, aut lapideus, neq; enim terra lignea l̄ terra noie r̄ rōne, l̄ nisi vt imago, l̄ q̄ non p̄t fecera. Sic igit et caro l̄ equiue cū nō p̄t opari. S̄ opus ipsi^o min^o palaz est. l̄ q̄ opus q̄d ē ligue, l̄ cū opus ligue sit log, r̄ oib̄ p̄at. l̄ Silr aut̄ r̄ ignis l̄ equiue ē, nisi possit agere h̄ ad huc forte min^o manifestū est n̄lter i opus ignis q̄ carnis opus, r̄ amplificans hoc in oibus, dicit. l̄ Silr aut̄ r̄ q̄ in plātia sunt, l̄ semp opus posterioris cōpositi notius ē, l̄ et

inaiaata sūt sūt se h̄nt, l̄ velut es, r̄ argētū, l̄ semp enī opus posterioris cōpositi notius est ope poio, r̄ q̄ in oibus ita sit, p̄bat. Q̄m. l̄ 3° p̄lātari p̄tes, r̄ metalla, r̄ lapides, l̄ potētia q̄ dā sunt aut faciēdi, aut patien/ di, sicut r̄ caro, r̄ neruus sūt potētia faciēdi vel patien/ di. S̄ 3° r̄ōnes ipoz nō sūt certę, l̄ velut r̄ōnes m̄ib̄oz organicoz. Der q̄ p̄ ope ratioēs formaz i posterioribus p̄positis sūt notiores, ergo r̄ fōz; q̄ nobis opatiōib̄ patē, erūt et notiores. Quō vō ad v̄ba attinet, Aris. dixit. l̄ Silr at̄ r̄ ignis, h̄ ad huc forte min^o manifestus n̄lter q̄ carnis, opus, q̄m ignis h̄z opus q̄d suḡ sp̄i cōpetit, quo est perfūm enī in sua h̄, r̄ opus quo ē pars mixti, atq; quo operat̄, vt pars mixti, opus ignis, quo ē p̄finitū i p̄e, ē calefacē r̄ exiccare, r̄ hoc ē notissimū, nō t̄n de hoc loquit̄ Aris. opus vō, q̄d ignis cōpetit, q̄ten? ē pars mixti, hoc ē ignotiū n̄lter, r̄ nō p̄, nisi q̄ten? ino tescit p̄ cognitionē mixti, cui ignis est pars, r̄ de hoc loquit̄ Aris. l̄ r̄ q̄ oib̄ voluit Aris. h̄z. q̄ h̄ sic sit d̄m̄ de oibus mixtis quo ad cōia m̄lia p̄n^o ex q̄b̄ sunt, r̄ quō p̄ illa differunt. Restat dicere de formis, r̄ finib̄ mixtoz, q̄ magis patebūt i posteriorib̄ cōpositis, q̄ ad huc cōponit̄ ex talib̄, de q̄b̄ hic d̄m̄ ē, r̄ ita illū q̄d est d̄m̄ est multo plus q̄ illud, q̄d d̄ mixtis est d̄m̄, si q̄dē cognitio fōz; ob quā sūt, magis relucet i posteriorib̄ cōpositis, q̄ in p̄mis.

O Quare quando existunt r̄ quando non facile est perspicere: nisi valde deperditum fuerit, r̄ figure solę fuerint relique, velut in meteo r̄o r̄ mortuorum corpora: que subito cinis sunt in sepulchro. Et fructus solum figura: sūt sum autem non videntur inuenerati valde, r̄ que ex lacte coagulantur.

P Ex d̄cis facit corollariū, q̄ p̄ h̄c q̄ diximus, p̄z cū v̄finitū cognosci h̄c homomera q̄m sunt corrupta, r̄ q̄m nō, q̄m opatio sua i toto nō erat manifesta, r̄ dicit. Quare q̄ h̄c s̄larial̄ existūt, r̄ q̄m nō existūt, l̄ nō facile ē perspicere, nisi, h̄ hoc est, ē r̄ n̄ valde deperditū fuerit vniūq̄q; talitū, r̄ solę figure partitū fuerint relique, ac remanenteo. Q̄m enī talia fuerint valde deperdita, r̄ figure partitū nō v̄nt mutare, difficile ē discernere an h̄c sint, vel nō sint, p̄ q̄ p̄z v̄bū nisi jaccēptū ē p̄ ē h̄, alioquin p̄structio nō cōuenit. Asserit exemplū de cadauerib̄ viroz, q̄ veniunt in sepulchris post multos annos mortuis, q̄ v̄nt dormire, p̄pe, q̄z figura ex aliq̄ cā occultā nō fuit corrupta in ill̄, r̄ in caro ē corrupta, n̄ cū t̄gnit, in cinerē vtunt. Velut de Tulliola. D. Tully Licetonia filia euenit, h̄c. n. post multos annos in sepulchro iūta, cū euenata ē, in cinerē cecidit. S̄ esse ē v̄bū anīm̄ de quodā viro mortuo, p̄ multos annos, q̄o r̄ nō erat memoria, r̄ in sepulchro seruato, illi. n. figura fere n̄ l̄a ex p̄te mutata erat, v̄z, cuz tacti fuit, mor in cinerē v̄tus est, r̄ dicit velut, inueneratoz mortuoz corpa, q̄ cū t̄gnit, l̄ subito cinis sunt in sepulchris, l̄ q̄ d̄ r̄ fructib̄ exp̄dit, r̄ dicit, l̄ r̄ fructus inuenerati valde, solum figura, l̄ q̄ nō mutata ē, v̄nt fructi. l̄ Sed sen sum aut̄ gustus vel tacti, nec sūt, nec apparēt fructi, accidit, fructib̄ idē ill̄, q̄d cadauerib̄, idē r̄ i cafeis exp̄dit, r̄ dicit, l̄ q̄ ex lacte coagulans figura q̄d apparēt cafei, tactu vō, r̄ gustu nō l̄ cafei, r̄ cā oīz h̄oz ē, q̄m oīz oīes n̄ erāt notę, cum erāt in esse, quare nec n̄c patebāt an sint.

Q Tales igitur partes: caliditate r̄ frigiditate r̄ harum motib̄ p̄tingit fieri coagulatas calido r̄ frigido. Dico autem que cumq; homeo/ mere vt carnes, os, pilos, neruos, r̄ que cumq; talia. Omnes enim differūt prius dictis b̄ r̄ ijs, tentione,

A tentione, tractione, cōminutione, duritie, mollicie, r̄ alijs talibus. Dico autem: a calido r̄ frigiditate r̄ motibus sūt mixtis. Constitutę aut̄ ex his, anomeomere nulli vtiq; videntur: vt caput, aut man̄, aut pes, h̄, vt r̄ faciēdi es q̄dem aut argentus cā frigiditas r̄ caliditas motus: ferrā aut̄, aut p̄biaiaz, aut arcāno ad huc r̄ d̄ hic q̄dē ars, ibi aut̄ natura vel aliqua alia cā.

B Sedo facit aliud corollariū, nō q̄dē d̄ nouo, q̄m p̄ fuit tactū, h̄ q̄ epilogādo, r̄ dicit. l̄ Alea igit̄ p̄tes, l̄. homomeras, l̄ coagulatas calido, r̄ frido, h̄ hoc ē vel viroz vel altero, l̄ p̄tingit fieri, h̄ hoc est ēē diuersitas ac d̄ntes, l̄ calitate, r̄ friditate r̄ h̄oz motib̄, h̄ hoc ē r̄ h̄oz effectib̄, q̄ ex his sūt, r̄ exponit h̄c, r̄ dicit. l̄ Dico at̄ p̄tes, l̄ q̄m q̄ sūt l̄ homomere, vt carnē, os, pilos, neruos, r̄ q̄ cūq; talia sūt. Ad at̄ h̄c differāt effectib̄ calidi r̄ fridi, exponit rursus, r̄ dicit. Q̄m. n̄ d̄nt p̄ d̄cis oīz d̄m̄ q̄ sūt effecti. Q̄ntis v̄i map, v̄z, l̄ t̄sioe, tractioe, cōminutioe, duritie, mollitie, et alijs talib̄. l̄ q̄ b̄ l̄uḡ oīz ē, r̄ repetit q̄ n̄ p̄tes i h̄c sūt, l̄ h̄c at̄, h̄ hoc ē tales iquā p̄tes sūt, vt dixim^o l̄ a calo r̄ frido r̄ mixtis motib̄ sūt, l̄ d̄nt. l̄ Et cō d̄m̄ q̄ p̄tes distilla res h̄bō nō d̄nt p̄ r̄ncipalr, r̄ dicit, p̄tes at̄ p̄stitū l̄ ex his, q̄m anomeomere h̄ hoc ē distillata, r̄ in f̄rariē d̄nt, l̄ n̄l vtiq; videntur h̄bis motib̄, r̄ bis d̄m̄ differre, p̄ r̄ncipalr, l̄ vt caput, aut man̄, aut pes, l̄ h̄ vt cā faciēdi es q̄dē, aut argētū, ē friditas, r̄ calitas, r̄ mot^o h̄oz, l̄ serram at̄ aut p̄biaiaz aut arcā, l̄ q̄ ex his, vt aliquo h̄oz sit, l̄ nō ad huc cā calor v̄l friditas, h̄ aris, v̄l aris cā ē h̄c, ignitioe arce v̄l p̄biae, l̄ ibi at̄, h̄ hoc ē ita ibi in gnatioe partitū distillariū cā l̄ n̄ h̄ hoc ē agēs n̄le, l̄ vel alia cā i v̄z sup̄nā le agēs, vt de, vel celi. Quō vō ad s̄titudinēz attinet, aiaduerte q̄ cū Aris. dicit, metalloz, vel homomeroz cām ēē calū r̄ fridū, nō intelligit q̄ h̄c h̄at immediate ab his, q̄m caro aialie fit ab h̄ntē carnē, r̄ os ab h̄ntē os, sed intelligit, q̄ h̄c aialia fieri p̄nt ex h̄ntis, vt ex m̄a, r̄ a calido vel frido vt ab agētē. Et distillaria, aialib̄ p̄fectis nō nisi a generatē, r̄ h̄ntē illa. Ampli^o h̄c dicit quo ad attributionē, q̄m gnatio s̄larial̄, q̄ sit ex elntis, attribuitur temp̄ agētē rōne calidi r̄ frigidi, at̄ distillariū generatio attribuit̄ generanti habenti illa saltem in potentia.

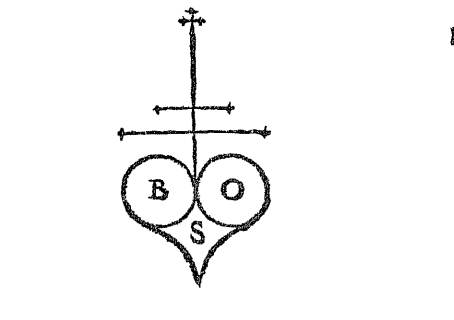
C Qui igitur h̄m̄ cuius gn̄is vniūq; q̄d homeo/ meroz sit a cicipiēdum s̄m vniūq; q̄d est: vt q̄d est sanguis, aut caro, aut sperma, r̄ alioz vniūq; q̄d. Sic enī scim^o vniūq; q̄d p̄ q̄d r̄ q̄d est: si materiā, aut rationē habeamus, maxie aut cum ambo: r̄ vnde sit p̄ncipiuz motus. Adanifestis autē bis: similiter anomeomera speculari oportebit: r̄ tandem ex his consti/ tuta, vt hominem, plantam, r̄ alia talia.

D His exploratis, n̄c vt mihi v̄t p̄tūat h̄c libū ad liby de mineralib̄, r̄ plātia, r̄ de p̄tib̄ aialū, r̄ dicit. Qui igit̄ h̄m̄ cui^o gn̄is vniūq; q̄d homeo/ meroz sit, l̄ q̄ in hoc libro p̄z an sit terrū, an aqueū, an cōe, an calidū, an fridūz, an siccū, an humidū, l̄ accipiēdū ē post h̄c l̄ m̄ vniūq; q̄d ē, vt q̄d ē sanguis, aut l̄ q̄d ē caro, aut l̄ q̄d est l̄ sperma, et alioz vniūq; q̄d, l̄ cām asserit, q̄m scido ex hoc libro māz cuiusq; s̄larial̄, r̄ in alijs formā aut rōnes sciem^o p̄p q̄d est q̄d ē vniūq; q̄d h̄oz, r̄ hoc dicit, (sic. n. si m̄am l̄ ex hoc libro, Caut rōnē l̄ ex alijs libris h̄am^o sciemus vniūq; q̄d p̄p q̄d r̄ q̄d est, maxime aut cum ambo). l̄ m̄am r̄ rōnē sciemus, (r̄ v̄t sit p̄m^o mot^o), h̄ hoc ē r̄ cām effectiua, n̄ cuz h̄as tres

cās h̄bim^o p̄fecte sciem^o vniūq; q̄d h̄m̄ r̄ q̄d sit quātuz ad cām fōzā, r̄ p̄p q̄d sit quātū ad cām finālē, de qua nō meminit, q̄ concidit cū cā fōzā. Quō vō ad v̄ba attinet, aiaduerte, q̄ cū Aris. dicit nos scire vniūq; q̄d similitū sciēdo m̄am vel formā, nō intelligit simplr, q̄m sciēdo solā m̄am, nō sufficit, nec sciēdo solā formā, h̄ p̄p scire materia r̄ formā, r̄ agētē cās, p̄pe q̄m corrigēs se subdit, Cmaxime at̄ cū ambo, l̄ vt p̄ h̄c v̄ba corrigat p̄o v̄ba. Et sic cōplens cōtinuationē, dicit. Adanifestis aut̄ bis, silr anomeomera h̄ hoc ē distillaria cōpotebit speculari, r̄ tādē ex his p̄stituta l̄ oportebit speculari, (vt hominē, plantā, r̄ alia talia, l̄ vt metalla: r̄ sp̄s lapidū. Et Alex. dicit q̄ p̄ h̄c cōtinuat h̄c libū ad libū de p̄tib̄ aialū, r̄ mihi nō p̄z, imo cōtinuat h̄c libū ad tres, vt ad libū de aialib̄, ad libū de mineris, r̄ ad libū de plātia. Cū enī dicit, r̄ tādē ex his p̄stituta, vt hominē l̄ libū de aialib̄, r̄ cuz dicit (plātia) inuit libū d̄ plātia, r̄ cū dicit (alia talia), inuit oīa mineralia, vt metalla r̄ lapides, q̄ h̄ sint mixta s̄larial̄ h̄z nomē, nō t̄n s̄m r̄, q̄m mixta sunt p̄fecta ex p̄tib̄ cōntis vel oib̄ p̄stituta, q̄ in spē idigēt declarationē. Et sic intelligas h̄c libū ēē cōtinuuz equalr oib̄ p̄tib̄, q̄m libū de mineris v̄t magis cōtinuus, q̄m minerē immediate tinent sub h̄bis bui^o libū. Sedo v̄t cōtinuus libro de plātia, q̄m scia de mineris est ante sciētiā de plātia, r̄ 3° libro de aialib̄, q̄ ē finis oīum. Et r̄ q̄b̄ p̄z h̄c libū nō ēē meteorologicū, cū nō agat h̄c de bis, q̄ apparēt in sublimi, nec attinet ad libū de gnatione, vt voluit Alex. in p̄ncipio hui^o libū, q̄m liber de gnatioe p̄cedit libū meteoroz, r̄ hic liber est post libū meteoroz, cū sit de p̄fectis mixtis gnatis t̄n, Et Amplius p̄z h̄c ē ante liboz de mineris, r̄ de plātia, r̄ de aialib̄. Ergo ēē v̄t liber q̄ntus in ordie liboz p̄ h̄c n̄le, vt diximus in p̄ncipio p̄tib̄ libū. De q̄ sunt q̄ mihi v̄nt de hoc libro, vbi aiaduerte, aliq̄ ēē a me valde breuiter exp̄posita, q̄m clara sunt, r̄ solis trāslationib̄ p̄spicua, aliq̄ vō dubitata, q̄m r̄ Alex. etiā multa dubitauit, r̄ nō resoluit, siquie autem melius h̄c speculari voluerit, bonum erit, r̄ mihi placebit. Finis Salerni. 15. 3. quinto Apilii.

§ 3 n 3 s.
C Venetis in officina Brandini r̄ Octavianī Scoti summa cum diligentia, meteorologicorum Cōmentaria excussa sunt.

Registrum.
a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y
3 2 2 Omnes sunt Terni, p̄ter 2 2 qui sunt. Daceni.

789 enim de autēz L. oīū. 206

L. oīū. 207.

L. oīū. 209

L. oīū. 208

L. oīū. 210